Niculae Feleagă

Ion Ionașcu

TRATAT DE CONTABILITATE FINANCIARĂ

Vol. II

EDITURA ECONOMICĂ

Scanned with OKEN Scanner

CA

Niculae Feleagă Ion Ionașcu

TRATAT DE CONTABILITATE FINANCIARĂ

Vol. II

Ingineria contabilității financiare

37647

Biblioteca de contabilitate

„Biblioteca de contabilitate"
Coordonarea științifică a colecției:
Prof. univ. Niculae Feleagă

FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ
ROMÂNĂ DE ȘTIINȚE ȘI ARTE
„GHEORGHE CRISTEA"
BIBLIOTECA
37647

Scanned with OKEN Scanner

Niculae Feleagă Ion Ionaşcu

TRATAT DE CONTABILITATE FINANCIARĂ

Vol. II

Ingineria contabilității financiare

EDITURA ECONOMICĂ

Scanned with OKEN Scanner

I.S.B.N.: 973-590-075-0

Copyright © 1998, Editura Economică

Printed in Romania
grupul dragoș print
fed print sa O societate Butan Gas
B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31, sector 5, București, ROMÂNIA
Telefon: 335.93.18; 335.97.47
Fax: 337.33.77

EDITURA ECONOMICĂ
78101, BUCUREŞTI, sector 1,
Calea Griviţei nr.21, etaj VII,
tel./fax: 312.97.17; 312.22.48; 650.73.45;
E-mail adress: edecon@edecon.ro;
http: //www.edecon.ro

Comenzi la tel./fax: 650.79.20

Scanned with OKEN Scanner

Cuprins

PARTEA A DOUA:INGINERIA CONTABILITĂŢII FINANCIARE 9
Capitolul 6 Planul contabil general românesc: sorginte, conţinut, trăsături şi limite. Logica planului de conturi 11
6.1. Planul contabil general francez între virtute şi limite *11*
6.2. Planul de conturi general românesc: trăsături, particularităţi şi limite *14*
6.3. Logica clasificării şi simbolizării conturilor *18*
6.4. Elemente de detaliu referitoare la clasificarea şi simbolizarea conturilor *23*
SECŢIA ÎNTÂI:CONTABILITATEA FINANCIARĂ, MODEL DE REPREZENTARE A VIEŢII ÎNTREPRINDERII 29
CAPITOLUL 7 Operaţiile ciclului de exploatare 33
7.1. Contabilitatea operaţiilor comerciale *37*
7.1.1. Cumpărările şi vânzările 37
7.1.2. Facturi care comportă reduceri şi majorări 46
7.1.3. Reduceri de preţ efectuate după facturare şi returnarea mărfurilor la furnizori 52
7.1.4. Mecanismul taxei pe valoarea adăugată 58
7.1.5. Probleme de evaluare şi gestiune a stocurilor 72
7.1.5.1. Evaluarea şi comunicarea financiară privind stocurile 72
7.1.5.2. Metode de gestiune a stocurilor: inventarul permanent şi inventarul intermitent 83
7.1.6. Tranzacţii comerciale cu străinătatea 118
7.1.7. Contabilitatea efectelor comerciale 124
7.1.8. Evaluarea şi contabilizarea deprecierii creanţelor comerciale 148
7.2. Contabilitatea remunerării factorului muncă *155*
7.2.1. Contabilitatea resurselor umane - componentă a gestiunii firmei 155
7.2.2. Contabilizarea drepturilor cuvenite personalului 158
7.2.3. Contabilizarea contribuţiilor la organismele de asigurări şi protecţie socială 167
7.2.4. Litera şi spiritul normelor contabile internaţionale IAS 19 „Costul prestaţiilor implicate de pensionare" şi IAS 26 „Contabilizarea şi publicarea informaţiilor financiare care vizează regimul de pensionare" 172
7.3. Remunerarea factorului stat: sistemul de impozite, taxe şi vărsăminte asimilate datorate de întreprindere *185*
7.3.1. Impozitul suportat în funcţie de natura rezultatului fiscal: impozitul pe profit 186
7.3.1.1. Reglementările contabile şi fiscale româneşti privind impozitul pe profit 186
7.3.1.2. Litera şi spiritul normei IAS 12 „Contabilizarea impozitului asupra beneficiului" 192
7.3.2. Impozite, taxe şi alte vărsăminte suportate de întreprindere, indiferent de natura rezultatului fiscal 202
7.3.3. Impozite colectate de la terţi şi decontate bugetului statului 205
Capitolul 8 Operaţiile ciclului de investire 213
8.1. Obiective generale referitoare la ciclul de investire *213*
8.2. Investiţiile materiale şi nemateriale *217*
8.2.1. Delimitări şi evaluări privind investiţiile materiale 218

Scanned with OKEN Scanner

8.2.2. Delimitări şi evaluări privind investiţiile nemateriale 223
8.2.3. O nouă galaxie a universului contabilităţii: investiţiile necorporale 230
8.2.4. Amortizarea imobilizărilor corporale şi necorporale 236
8.2.4.1. Repere ale doctrinelor şi practicilor internaţionale privind amortizarea imobilizărilor corporale şi necorporale 236
8.2.4.2. Metode de calcul al amortizării imobilizărilor corporale şi necorporale 240
8.2.5. Dezinvestirea 257
8.2.6. Instrumentarea contabilă a operaţiilor privind gestiunea investiţiilor materiale şi nemateriale 259
8.2.7. Investiţiile materiale şi nemateriale, în lucrările de normalizare contabilă internaţională 271
8.2.7.1. Litera şi spiritul normei IAS 16 „Imobilizări corporale" 271
8.2.7.2. Activele necorporale în anticamera referenţialului 287
8.2.7.3. Litera şi spiritul normei IAS 9 „Costurile activităţilor de cercetare şi de dezvoltare" 292
8.2.7.4. Litera şi spiritul normei IAS 11 „Contractele de construcţii" 300
8.3. Investiţiile financiare 311
8.3.1. Delimitări şi evaluări referitoare la investiţiile financiare 312
8.3.2. Instrumentarea contabilă a operaţiilor privind gestiunea investiţiilor financiare 316
8.3.3. Investiţiile financiare în lucrările de normalizare contabilă internaţională 324
Capitolul 9 Operaţiile ciclului de finanţare 339
9.1. Repere privind finanţarea întreprinderilor 339
9.2. Finanţarea iniţială şi contabilitatea constituirii societăţilor comerciale 343
9.2.1. Aspecte juridice, financiare şi sociale privind constituirea societăţilor comerciale 343
9.2.2. Aplicaţie privind constituirea unei societăţi comerciale 346
9.3 Recursul la finanţarea externă proprie 355
9.3.1. Limitele, necesitatea şi importanţa finanţării externe proprii 355
9.3.2. Evaluarea părţilor sociale şi a acţiunilor 356
9.3.3. Contabilitatea operaţiilor privind creşterile de capital 359
9.3.4. Contabilitatea operaţiilor privind reducerea potenţialului de finanţare al întreprinderilor 374
9.3.4.1. Cazuri şi tehnici de diminuare a capitalului social 374
9.3.4.2. Retragerea şi/sau excluderea asociaţilor din cadrul societăţilor comerciale 382
9.4. Subvenţiile pentru investiţii între finanţare externă proprie şi avantaje acordate întreprinderii, care constituie câştiguri de încorporat în rezultatele exerciţiului 389
9.4.1. Contabilitatea subvenţiilor pentru investiţii în conformitate cu normele româneşti 390
9.4.2. Litera şi spiritul normei IAS 20 „Contabilizarea subvenţiilor publice şi informaţiile de furnizat privind ajutorul public" 392
9.5. Primordialitatea recursului la autofinanţare: dimensiuni contabile şi financiare 401
9.6. Recursul la finanţarea externă străină 411
9.6.1. Contabilitatea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni 413
9.6.2. Contabilitatea creditelor bancare 424
9.6.3. Litera şi spiritul normei IAS 23 „Costurile împrumuturilor" 428
9.7. Judecata de apoi a ciclului de finanţare 433
CAPITOLUL 10 Gestiunea şi contabilitatea trezoreriei - corolar al abordării pe fluxuri 443

Scanned with OKEN Scanner

10.1. Definirea şi obiectivele gestiunii trezoreriei întreprinderii 443
10.2. Instrumentarea contabilă a operaţiilor de trezorerie 449
10. 2.1. Contabilitatea operaţiilor privind titlurile de plasament. Litera şi spiritul normei IAS 25 „Contabilizarea plasamentelor" 449
10.2.2. Contabilitatea decontărilor prin conturile bancare 461
10.2.3. Contabilitatea decontărilor în numerar 480
10.2.4. Contabilitatea acreditivelor şi altor operaţiuni de trezorerie 484
CAPITOLUL 11 Punctul terminus al ciclului contabil de prelucrare a datelor: lucrările de închidere a exerciţiului financiar 487
11.1. Întocmirea balanţelor înainte de inventariere 489
11.2. Inventarierea generală a patrimoniului 489
11.3. Instrumentarea contabilă a regularizării diferenţelor constatate la inventariere 493
11.4. Închiderea exerciţiului financiar şi principiile contabile 506
11.5. Constatarea variaţiei stocurilor 524
11.6. Determinarea rezultatului: înregistrările de grupare a cheltuielilor şi veniturilor 526
11.7. Întocmirea conturilor anuale. Prezentarea pasivului înainte şi după repartizarea rezultatului 529
SECŢIA A DOUA: DEZVOLTĂRI ALE INGINERIEI CONTABILITĂŢII FINANCIARE 533
CAPITOLUL 12 Măsurarea contabilă în condiţii de (hiper)inflaţie 533
12.1. Inflaţia şi insuficienţa modelului contabil tradiţional (în costuri istorice) într-un mediu (hiper)inflaţionist 533
12.2. Litera şi spiritul normei IAS 29 „Informarea financiară în economiile hiperinflaţioniste" 539
12.3. Metodologia şi instrumentarul contabilităţii de inflaţie 542
12.3.1. Metode bazate pe conversie 543
12.3.2. Metode bazate pe evaluare 551
12.3.3. Metode combinate 555
12.3.4. Contabilitatea de inflaţie în viziunea normalizatorilor contabili români 558
Capitolul 13 Dizolvarea şi lichidarea societăţilor comerciale 565
13.1. Consideraţii generale privind lichidarea societăţilor comerciale 565
13.2. Procedura reorganizării judiciare şi a falimentului 569
13.3. Discuţii şi opinii privind contabilitatea operaţiilor de lichidare a societăţilor comerciale 573
13.4. Instrumentarea contabilă a lichidării societăţilor comerciale în viziunea normalizatorilor români 589
Capitolul 14 Gruparea întreprinderilor 607
14.1. Despre creşterea externă, restructurare şi grupări de întreprinderi 607
14.2. Repere privind strategiile fuziunii şi divizării societăţilor comerciale 610
14.3. Operaţiile de fuziune 614
14.3.1. Cadrul juridic al operaţiilor de fuziune 614
14.3.2. Etapele fuziunii 615
14.3.3. Aspecte particulare ale evaluării în contextul operaţiilor de fuziune 618
14.3.4. Cazuri privind contabilizarea operaţiilor de fuziune 627
14.3.4.1. Societatea absorbantă deţine o participaţie în capitalul societăţii absorbite (rezolvare conformă practicii franceze) 627

Scanned with OKEN Scanner

14.3.4.2. Instrumentarea contabilă a fuziunii prin absorbţie în viziunea normalizatorilor români 633
14.3.4.3. Fuziunea prin reunire (contopire) 639
14.3.4.4. Instrumentarea contabilă a fuziunii prin contopire în viziunea normalizatorilor români 647
14.4. Operaţiile de divizare 652
14.5. Grupările de întreprinderi şi normalizarea contabilă internaţională 660
Capitolul 15 Conturile de grup 673
15.1. Aspecte generale privind grupurile de societăţi 673
15.2. Principiile de consolidare 677
15.2.1. Elementele caracteristice consolidării 677
15.2.2. Procentajul de control şi alegerea metodei de consolidare 678
15.2.3. Procentajul de interes şi drepturile pecuniare ale asociaţilor 686
15.3. Procedura de consolidare 689
15.3.1. Retratările şi ajustările prealabile 689
15.3.2. Exemplu privind consolidarea conturilor prin aplicarea celor trei metode 706
15.3.2.1. Metoda integrării globale 707
15.3.2.2. Metoda integrării proporţionale 715
15.3.2.3. Metoda punerii în echivalenţă 718
15.3.2.4. Problema diferenţei din prima consolidare 721
15.4. Situaţiile financiare consolidate şi consolidarea conturilor în viziunea normelor contabile internaţionale 729
15.4.1. Litera şi spiritul normei IAS 27 „Situaţiile financiare consolidate şi contabilizarea participaţiilor în societăţile controlate“ 729
15.4.2. Litera şi spiritul normei IAS 31 „Informarea financiară relativă la întreprinderile de tip joint-venture“ 750
15.4.3. Litera şi spiritul normei IAS 28 „Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate“ 766
15.5. Sinteză a normelor generale româneşti privind consolidarea conturilor 775
CAPITOLUL 16 Schiţă imperfectă a arhitecturii sistemului contabil românesc la orizontul anului 2000 781
16.1. Pilonii sistemului 781
16.2. Cadrul conceptual al contabilităţii financiare 782
16.3. Norma contabilă generală 793
16.3.1. Dispoziţii relative la prezentarea situaţiilor financiare 794
16.3.1.1. Dispoziţii generale 794
16.3.1.2. Plecând de la controversa bilanţ - cont de profit şi pierdere 796
16.3.1.3. Şi ajungând la problema perfecţionării situaţiilor financiare în sistemul contabil românesc 803
16.3.1.4. Judecăţi noi despre bilanţ 805
16.3.1.5. Judecăţi noi despre contul de profit şi pierdere 808
16.3.1.6. Recursul la un tablou al fluxurilor de trezorerie 812
16.3.2. Reguli şi principii de organizare a contabilităţii financiare 817
16.3.3. Consideraţii privind planul de conturi general 819
16.4. Normele contabile tehnice 820
Bibliografie selectivă 823

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA A DOUA:

INGINERIA CONTABILITĂŢII FINANCIARE

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 6

Planul contabil general românesc: sorginte, conţinut, trăsături şi limite. Logica planului de conturi

6.1. Planul contabil general francez între virtute şi limite

Este deja cunoscut că Planul contabil general românesc[1] este unul de inspiraţie franceză. Modelul său de origine a fost considerat de noi[2] ca fiind un plan contabil general **modern,** cadru şi instrument al normalizării contabile la nivel naţional. Specialiştii francezi îl califică drept Planul contabil general, varianta 1982 (completată în 1986). El este rodul influenţelor conjugate ale experienţelor privind planurile 1947 şi 1957, ale noilor realităţi economice şi financiare cu care se confrunta Franţa, la sfârşitul anilor 1970 şi la începutul anilor 1980 şi ale influenţelor pe care le exercitau lucrările Directivei a IV-a (ulterior, şi a VII-a) privind armonizarea contabilităţilor, la nivelul Comunităţii (Uniunii) Europene.

Complementar celor afirmate în paragraful 4.2 al primului volum, putem să remarcăm că Planul contabil general (Pcg) francez 1982 permite să degajăm următoarele caracteristici esenţiale:

a) El nu este o lucrare de teorie contabilă, iar autorii lui nu au pretins că au realizat o operă de cercetare conceptuală sau teoretică, ceea ce face ca abordarea folosită să se opună:

- celei utilizate de organismul american de normalizare contabilă (FASB) care, am văzut anterior, a emis un cadru contabil conceptual compus din 6 directive intitulate „enunţuri ale conceptelor contabilităţii financiare" (1978-1985)[3];
- celei utilizate de IASC, care, în iulie 1989, publica un „cadru de pregătire şi prezentare a situaţiilor financiare"[4].

---

[1] Dacă el există.

[2] Volumul I, subparagraful 4.2.2., paginile 278-281.

[3] Geneza şi arhitectura cadrului conceptual american au făcut obiectul analizei noastre şi în lucrarea „Îmblânzirea junglei contabilităţii", anterior citată, paginile 249-255.

[4] Cadrul conceptual al IASC a făcut, de asemenea, obiectul studiului nostru, în prezenta lucrare (paragraful 4.3, paginile 284-309).

Scanned with OKEN Scanner

Fără să justifice un interes conceptual, Pcg francez 1982 marchează, totuşi, un aport faţă de planurile precedente, el enunţând, în mod clar, un anumit număr de principii, de convenţii contabile.

b) Deşi principiile, convenţiile şi postulatele contabile au fost totdeauna foarte discutate şi dezvoltate în ţările anglo-saxone, în care ele exprimă, într-un fel, consensul întregii profesii contabile privind regulile generale de conduită atunci când este vorba de traducerea unei realităţi economice în documentele contabile, aceste elemente conceptuale sunt enunţate, cel puţin în parte, şi de Pcg 1982.

c) Planul 1982, prin componentele sale:

- explică şi defineşte ce este **armonizarea contabilă** şi ce sunt **normele contabile**;
- aminteşte unele **reguli de ţinere a registrelor şi conturilor** prescrise încă din vremea napoleoniană (Codul de comerţ, 1804) şi reluate în legea contabilă (1983);
- face un **inventar terminologic**, definind 183 de cuvinte sau expresii utilizabile în mod curent de către contabili, finanţişti şi controlorii de gestiune;
- explică **relaţiile între diferitele documente contabile** utilizate de întreprindere;
- explică metodologiile de contabilizare care utilizează **alte valori decât costurile istorice;** astfel, el descrie pe scurt metoda costurilor istorice indexate şi contabilizarea în valori actuale.

d) Planul 1982 prevede **trei niveluri de dezvoltare a documentelor de sinteză:** de bază, simplificat şi dezvoltat.

e) Cadrul contabil, planul de conturi, lista de conturi: alături de documentele de sinteză, aceste componente reprezintă „partea vizibilă a aisbergului". Ele reprezintă, în acelaşi timp, caracteristica de bază a primelor planuri de conturi şi complexul de elemente care relevă cel mai fidel sistemul de normalizare al contabilităţii franceze.

f) Planul contabil şi documentele de sinteză: sistemul dezvoltat comportă, pe lângă cele trei conturi anuale, bilanţ, cont de rezultate (cont de profit şi pierdere) şi anexă, **determinarea capacităţii de autofinanţare a întreprinderii şi două tablouri de utilizări şi de resurse** ale exerciţiului: unul sub formă de cont şi un al doilea, sub formă de listă[1)].

[1)] Concepte şi modele de documente prezentate de noi în subparagraful 2.7.2. al primului volum (paginile 186-218).

Scanned with OKEN Scanner

Se poate concluziona că Planul 1982 este produsul unei **duble concertări,** internaţională şi naţională, şi, deci, al unui **dublu compromis:** un compromis internaţional, care a favorizat armonizarea în sânul Comunităţii (Uniunii) Europene şi un compromis pur naţional între diferiţii parteneri care îşi asumă în Franţa un rol normalizator.

Din dubla concertare şi dublul compromis decurge o inevitabilă lipsă de omogenitate, dar ansamblul poate să fie considerat satisfăcător.

Linia de continuitate faţă de planurile 1947 şi 1957 este asigurată, cu predilecţie, prin recursul la metoda costurilor istorice şi la clasificarea cheltuielilor şi veniturilor după natura lor.

Contabilitatea naţională franceză este recunoscută prin rigoarea analizei economice şi financiare. Prin eforturile „Centralei bilanţurilor Băncii Franţei" şi la insistenţa bancherilor, atenţi la o informare care să degajeze indicatori esenţiali ai analizei financiare, comandamentele principale ale acestei analize au fost transpuse şi în microcontabilitate. În mod special, tabloul de finanţare a atras atenţia finanţiştilor, mereu dispuşi la efortul examinării resurselor şi utilizărilor de fonduri.

În pofida evoluţiilor şi a progreselor, contabilitatea franceză şi, implicit, Pcg rămân, în continuare, o „algebră a dreptului". Concepţie care exprimă o reflectare a psihologiei colective a francezilor.

Contabilitatea rămâne încă tributară atât concepţiei colbertiene[1)] de a servi drept probă în justiţie cât şi „credo"-ului de a proteja creditorul întreprinderii contra posibilei prelevări de dividende fictive. Consecinţele acestei dependenţe se regăsesc în **concepţia juridică de recunoaştere** a activelor a datoriilor, **de determinare** a rezultatului, în primordialitatea acordată **principiului prudenţei.**

În mod natural, dreptul acuză o serie de întârzieri în reacţiile sale faţă de anumite inovaţii, mai ales în lumea principiilor contabile. Această constatare şi-a arătat întreaga dimensiune a consecinţelor, când, începând cu 1987, contabilii au fost extrem de derutaţi de lipsa suporturilor juridice privind contabilizarea noilor instrumente financiare, care nu sunt nici în întregime creanţă, nici în întregime valoare mobiliară.

În pofida „mutilărilor" pe care le presupune, fiscalitatea nu renunţă la legătura de subordonare pe care o exercită asupra contabilităţii. Utilizând amortizarea

---

[1)] Colbert, ministru de finanţe al Franţei, sub domnia lui Ludovic al XIV-lea.

Scanned with OKEN Scanner

degresivă, provizioanele pentru fluctuaţii de curs etc., ca elemente incitative ale politicii guvernamentale, fiscalitatea introduce o alterare în aplicarea principiului permanenţei metodelor. Metoda impozitului exigibil, utilizabilă în conturile sociale (individuale), reprezintă un atac la logica acţiunii principiului independenţei exerciţiilor, prin nerespectarea subprincipiului derivat, conectarea cheltuielilor la venituri. Iar reevaluarea bilanţurilor, cu concepţia sa simultan fiscală şi contabilă, atrage după sine contorsiuni contabile inutile. Toate aceste ingerinţe fiscale alimentează spiritul întreprinderii cu ideea că există o contabilitate pentru Administraţia fiscală şi o alta, eliberată de orice restricţie.

Conceptele anglo-saxone de „primordialitate a fondului asupra formei", un principiu, şi de „imagine fidelă", un obiectiv al contabilităţii sau un principiu federator, îşi găsesc loc cu greutate în acest cadru juridic francez foarte riguros.

Dar, prin reforma care a cuprins mediul contabil francez[1)] în ultimii 2-3 ani, se poate afirma că sistemul său contabil este tot mai mult atras pe orbita normalizării contabile internaţionale. „Gurile rele" din mediul românesc, sau mai blajin „pescuitorii în ape tulburi", cântă, deja, prohodul virtuţilor acestei contabilităţi. Ceea ce nu este adevărat. Contabilitatea franceză rămâne, în continuare, un model, un pol de atracţie, mai ales pentru ţări în care compatibilităţile economice, financiare, sociale şi, nu în ultimul rând, culturale nu sunt deloc de neglijat. În cadrul acestui pol de atracţie, vectorul cel mai penetrant, a se înţelege „exportabil", rămâne Planul contabil general.

6.2. Planul de conturi general românesc: trăsături, particularităţi şi limite

O întrebare pe care noi ne-o punem este dacă se poate vorbi despre o tradiţie în materie de planuri contabile, în ţara noastră. Răspunsul pare să fie, mai degrabă, negativ. Pentru că nu se poate aprecia drept tradiţie ceva care apare în contextul românesc în urma unei fracturi istorice (impunerea regimurilor comuniste în Europa centrală şi de est) şi care îşi schimbă filosofia, o dată cu intrarea ţării noastre în concernul democraţiei europene, dar printr-o grefă, fie ea reuşită, a concepţiei şi experienţei franceze.

[1)] Despre reforma contabilităţii a se (re)citi lucrarea „Dincolo de frontierele vagabondajului contabil", anterior citată: intermezzo „În anticamera modernităţii, un proiect de cadru contabil conceptual francez" (paginile 153-216) şi partea a doua, „Modernitate: despre reforma contabilităţii franceze şi mizele ei" (paginile 217-325).

Scanned with OKEN Scanner

Deci, România „a beneficiat" de două abordări referitoare la planul contabil:

- Prima, de sorginte schmalenbachiană, dar trecută prin retortele gândirii contabile sovietice: un plan contabil monist, adaptat unei economii planificate şi centralizate, o economie care punea în centrul ei producţia cu orice preţ; contextul unei industrializări, fie ea greşit concepută, se preta implementării unui sistem contabil integrat, unde costurile şi urmărirea planului acestora reprezenta „nucleul dur".

- A doua, de sorginte european-continentală, modelul francez, cerută de nevoia de reformă a contabilităţii, pentru a ancora sistemul ei la condiţiile economiei de tranziţie: este vorba despre un plan contabil dualist, prin care, cel puţin în teorie, ar fi trebuit să se realizeze separarea contabilităţii pentru utilizatori (externi şi interni), numită şi contabilitate financiară, de contabilitatea (numai) pentru manageri, numită şi contabilitate analitică sau de gestiune.

Explicaţia acestei lipse de tradiţie, dincolo de fracturile istorice, poate să se găsească şi în lipsa unei „şcoli naţionale de contabilitate", în pofida valorilor profesionale şi universitare de care ţara noastră nu a dus niciodată lipsă. Alte elemente explicative ar fi: desfiinţarea profesiei contabile liberale, în perioada comunistă, şi (poate de aici) lipsa unui organism independent de normalizare contabilă.

Totuşi, se poate afirma că, forţat sau nu, contabilul român s-a obişnuit „să raţioneze" prin utilizarea unui plan contabil general, obişnuinţă care a condus astăzi la situaţia în care absenţa acestuia ar fi echivalentă cu o „catastrofă contabilă", cel puţin pentru o vreme.

Comparativ cu Pcg francez, se constată că planul contabil românesc are caracter obligatoriu, atribut pe care nu îl posedă şi modelul său.

Forţa obligatorie a Pc românesc este întărită şi de prezenţa în conţinutul său a **„Regulamentului de aplicare a Legii contabilităţii"**. În Franţa, decretul de aplicare a Legii 1983 este un element al dreptului contabil distinct de Pcg.

De altfel, dacă „regulamentul" nu ar fi încorporat în „ansamblu", considerăm că greu am putea să-l calificăm ca fiind un Plan contabil general. Pentru că în regulament sunt prezente câteva elemente decisive în constituirea unui Plan contabil general şi, în primul rând, regulile relative la metodele de evaluare şi la determinarea rezultatului întreprinderii.

„Ansamblul" regăsit în lucrarea „Sistemul contabil al agenţilor economici" (edi-

Scanned with OKEN Scanner

tor Ministerul Finanţelor 1994), ansamblu care cuprinde şi Legea contabilităţii nr. 82/1991 şi Hotărârea Guvernului nr. 704/1993 pentru aprobarea unor măsuri de executare a Legii contabilităţii, a făcut obiectul referirilor noastre în volumul I, paginile (487-488). El este nucleul dreptului contabil românesc şi, dincolo de criticile care i se pot aduce, Planului contabil general românesc. Totuşi, un studiu comparativ cu omologul lui francez ne conduce la câteva concluzii:

(i) Produsului românesc îi lipsesc referirile generale la normalizarea contabilă şi armonizarea contabilă.

(ii) Pcg românesc nu posedă o structură distinctă referitoare la terminologie. Nu este mai puţin adevărat că „regulamentul" conţine în articolele sale numeroase alineate care au valoare de definiţie. Totuşi, nu ar fi fost inoportun ca producătorii şi utilizatorii de conturi să fi dispus de un capitol distinct privitor la terminologie, pentru înţelegerea mai clară a elementelor operatorii ale sistemului nostru contabil. Fără pretenţia de a acoperi această lacună, noi am încercat să definim, în volumul I, toate categoriile cu care operează contabilitatea financiară[1)].

(iii) Planul de conturi general şi normele metodologice de utilizare a conturilor contabile constituie placa turnantă a Pcg românesc. Recunoscându-i importanţa în cultura noastră contabilă, nu putem să nu remarcăm că Pcg nu face referiri la filosofia de clasificare şi de codificare (simbolizare) a conturilor. Prezenţa unei astfel de filosofii ar fi făcut mai uşoare înţelegerea şi utilizarea conturilor.

(iv) Regulile relative la metodele de evaluare şi de determinare a rezultatului întreprinderii trebuiau să fie detaliate şi mai clar precizate. Regulamentul ar fi trebuit să dezvolte metodele de evaluare pentru fiecare dintre componentele patrimoniale care solicitau acest lucru. De asemenea, dincolo de faptul că nu se fac precizări explicite referitoare la evaluarea pe bază de costuri istorice, nu rezultă că, în contextul inflaţionist al României, aceste costuri trebuie completate cu alte sisteme de evaluare. Alături de metoda gestionară de determinare a rezultatului, se impunea prezenţa alternativei patrimoniale de calcul al acestuia.

(v) Cele câteva definiri ale principiilor contabile prezentate în articolul 23 al Regulamentului sunt insuficiente. Producătorul şi utilizatorul de conturi înţelege

[1)] Cu predilecţie, în capitolul 2 „Oferta de informaţii contabile...", paginile 59-240.

Scanned with OKEN Scanner

cu dificultate sensul acestor principii. Numeroasele apeluri pe care le-am făcut de 4-5 ani, pentru completarea pachetului de principii, se pare că au început să aibă ecou.

Nu rezultă din lectura Regulamentului care sunt criteriile de recunoaştere (de constatare) şi de măsurare a elementelor care compun situaţiile financiare.

(vi) Referirile la calităţile (caracteristicile) pe care trebuie să le îndeplinească informaţiile contabile sunt vagi, neelocvente. Nu rezultă nevoia de relevanţă a informaţiilor şi nu ne miră, din moment ce nu se recunoaşte obiectivul informării financiare, de a sprijini conducerea întreprinderii în fundamentarea deciziilor.

(vii) Deşi a existat o tentativă, nu există o diferenţiere clară a sistemului de documente de sinteză, pentru întreprinderile mici şi mijlocii, pe de o parte, şi pentru întreprinderile mari, pe de altă parte. În consecinţă, planul de conturi nu este modularizat pe cele două categorii de întreprinderi.

(viii) În legătură cu documentele de sinteză, s-ar impune o anumită flexibilitate a formatelor şi conţinutului informaţional. În mod logic, segmentul de întreprinderi deschise pieţelor financiare ar putea să aleagă acele modele de situaţii financiare care să corespundă mai bine cerinţelor comunicării financiare.

(ix) Normele metodologice pentru întocmirea şi prezentarea bilanţului contabil trebuie să fie mai bine sistematizate. Deocamdată, ele sunt focalizate pe lucrările de inventariere. Dar, este cunoscut, închiderea exerciţiului financiar este o perioadă când intră în rol acţiunea unui set de principii, care se cer aplicate. Consecinţele lor asupra evaluării şi prezentării documentelor de sinteză sunt extrem de importante. Dacă se doreşte ca „imaginea fidelă" să nu rămână doar o figură de stil.

(x) Trebuie probată valoarea operatorie a dualismului sistemului nostru contabil. În caz contrar, tendinţa producătorilor de conturi, aşa după cum am precizat în volumul I, este să se revină la un sistem integrat, adică la monismul contabil. De altfel, întreaga filosofie a contabilităţii de gestiune merită să fie supusă unei reforme profunde. Altfel, riscăm să o cantonăm la elemente de metodologie a calculaţiei costurilor şi la înregistrarea în sistemul de conturi. În fond, clasa a 9-a de conturi nu este decât „un cal troian" al vechii contabilităţi în noul sistem contabil. Contabilitatea de gestiune trebuie să devină, într-adevăr, un instrument al gestiunii. Dincolo de acest efluviu de limite, trebuie recunoscut că ansamblul

Scanned with OKEN Scanner

reglementar şi normativ - versiunea 1994, şi amendamentele ulterioare au răspuns satisfăcător unei anume etape a reformei, în orice caz, una de tranziţie. Dar acest ansamblu-produs a intrat, considerăm noi, în ultima fază a ciclului său de viaţă. La orizontul anilor 2000, el trebuie „topit" şi regândit. Pe alte baze conceptuale, doctrinare şi practice, mult mai solide. O schiţă a imaginii sistemului nostru contabil, la cumpăna dintre secole, va face obiectul ultimului capitol al lucrării noastre. Dar până acolo, este nevoie, mai întâi, să prezentăm câteva elemente tehnice ale planului de conturi.

6.3. Logica clasificării şi simbolizării conturilor

Planul de conturi este orientat spre întocmirea conturilor anuale. El se deosebeşte de planul de conturi utilizat în ţara noastră înainte de 1994, care era orientat spre urmărirea fluxurilor.

O primă clasificare a conturilor ţine cont de natura dualistă a planului şi a contabilităţii româneşti:

- operaţiilor relative la contabilitatea financiară le sunt repartizate primele 8 clase de conturi;
- operaţiilor relative la contabilitatea de gestiune le este repartizată ultima clasă de conturi, clasa a 9-a: conturi de gestiune.

a) **Operaţiile relative la contabilitatea financiară** sunt, la rândul lor, repartizate în trei categorii:

- operaţii relative la bilanţ: ele sunt contabilizate prin intermediul primelor 5 clase;
- operaţii relative la gestiunea (externă) a întreprinderii: ele sunt contabilizate prin intermediul claselor a 6-a şi a 7-a şi conduc la întocmirea contului de profit şi pierdere;
- operaţii care nu afectează, în mod direct, patrimoniul întreprinderii: lor le este repartizată clasa conturilor speciale (a 8-a).

Operaţiile relative la întocmirea bilanţului sunt repartizate după cum urmează:

- Clasa 1: Conturi de capitaluri,
- Clasa 2: Conturi de active imobilizate,
- Clasa 3: Conturi de stocuri şi producţie în curs de execuţie,

Scanned with OKEN Scanner

- Clasa 4: Conturi de terţi,
- Clasa 5: Conturi de trezorerie.

În structura bilanţului (formatul cont), soldurile conturilor aferente celor 5 clase sunt plasate astfel:

Bilanţ

Activ	Pasiv
Clasa 2: Conturi de active imobilizate	Clasa 1: Conturi de capitaluri
Clasa 3: Conturi de stocuri şi producţie în curs de execuţie	Clasa 4: Conturi de terţi - Datorii
Clasa 4: Conturi de terţi - Creanţe	Clasa 5: Conturi de trezorerie: Pasive de trezorerie
Clasa 5: Conturi de trezorerie: Active de trezorerie	

Remarci:

- Se constată că două dintre clasele bilanţiere de conturi, a 4-a şi a 5-a, sunt plasate atât în activ (creanţe; active de trezorerie) cât şi în pasiv (datorii; pasive de trezorerie).
- Primele două clase de conturi se referă la resursele şi utilizările pe termen mediu şi lung, în timp ce clasele 3, 4 şi 5, la resursele şi utilizările pe termen scurt.
- De regulă, structurile plasate în activ se referă la conturi de activ, iar cele plasate în pasiv, la conturi de pasiv. De la regulă, există excepţii: în fiecare clasă de conturi există conturi cu funcţie rectificativă (în sensul scăderii) de activ, respectiv de pasiv sau cu funcţie diametral opusă. Uzanţele româneşti consideră aceste conturi ca având toate o funcţie contabilă diametral opusă. În realitate, unele dintre ele îndeplinesc o funcţie substractivă care poate fi asimilată funcţiei de semnificaţie contrară.

Operaţiile relative la întocmirea contului de profit şi pierdere sunt repartizate după cum urmează:

- Clasa 6: Conturi de cheltuieli,

Scanned with OKEN Scanner

● Clasa 7: Conturi de venituri.

În structura contului de profit şi pierdere (formatul cont), soldurile aferente celor două clase sunt plasate astfel:

Contul de profit şi pierdere

Cheltuieli	Venituri
Clasa 6: Conturi de cheltuieli	Clasa 7: Conturi de venituri
Rezultatul exerciţiului (+)*) ←	→ Rezultatul exerciţiului (-)*)

*) *În mod logic, conturile de cheltuieli şi de venituri sunt periodic soldate prin contul bilanţier de capitaluri 121 „Profit şi pierdere".*

Operaţiile care nu afectează în mod direct patrimoniul întreprinderii se referă la:

- drepturile şi obligaţiile (angajamente acordate şi angajamente primite), **susceptibile să modifice** mărimea sau „consistenţa" patrimoniului întreprinderii;
- **alte valori extrapatrimoniale** (în cea mai mare parte, **conturile de ordine şi de evidenţă** care erau utilizate şi în vechiul sistem contabil);
- preluarea soldurilor conturilor bilanţiere, la deschiderea şi închiderea exerciţiului, în conturile speciale: „Bilanţ de deschidere" şi „Bilanţ de închidere".

b) **Operaţiile relative la contabilitatea de gestiune**

Planul de conturi general prezintă o structură pe grupe şi conturi a clasei 9 şi vizează, cu predilecţie, calculaţia costurilor. Să reţinem că fiecare întreprindere poate să-şi adapteze structura acestei clase, în funcţie de necesităţile proprii de informare.

Conturile clasei 9 ne conduc la concluzia că logica acestei structuri a planului se inspiră din „filosofia" vechiului sistem contabil (ante 1994). Aceeaşi concluzie se desprinde şi din analiza articolelor 105-111 din „Regulament". Reţinem, totuşi, câteva elemente care sunt inspirate din normele şi uzanţele franceze (în fapt, ale ţărilor cu economie de piaţă):

- costul subactivităţii este dedus din costul de producţie;
- în costurile subactivităţii vor fi incluse şi pierderile din rebuturi determinate de eşecul tehnic al producţiei;

Scanned with OKEN Scanner

- cheltuielile financiare nu se includ în costul de producţie, cu excepţia dobânzilor aferente împrumuturilor, la unităţile cu ciclu lung de fabricaţie, care pot să fie repartizate asupra costurilor de producţie ale produselor respective;
- cheltuielile excepţionale nu se includ în costul de producţie.

Toate acestea probează că, în „noul" sistem contabil, se face distincţie între cheltuielile încorporabile (cele care participă la calculul costului bunurilor şi, deci, prin acest cost, vor face obiectul bilanţului), şi cheltuielile neîncorporabile care sunt suportate direct din rezultate.

În concluzie, clasa 9 de conturi şi „Regulamentul" ne conduc la ideea înregistrării cheltuielilor după **destinaţia** lor, la necesitatea utilizării clasificării cheltuielilor, în funcţie de dependenţa lor faţă de volumul producţiei, în cheltuieli variabile şi cheltuieli fixe (pentru calculul costului subactivităţii), alături de clasificarea clasică, în cheltuieli directe şi cheltuieli indirecte.

Remarci:

- În lipsa unor reguli şi norme detaliate[1], contabilitatea de gestiune s-a dezvoltat oarecum la întâmplare, prin improvizaţiile conducătorilor compartimentelor financiar-contabile din întreprinderi.
- Sub asistenţa specialiştilor străini, organismul de normalizare din ţara noastră este pe punctul de a implementa o **adevărată contabilitate de gestiune,** în câteva regii autonome.
- Dincolo de funcţiile îndeplinite de contabilitatea de gestiune[2], să reţinem că, de o manieră generală, acest segment al contabilităţii, trebuie să furnizeze elementele de natură să clarifice procesul de luare a deciziilor. El poate să îşi dea concursul în aplicarea de metode matematice precum cercetarea operaţională.

Pentru a-şi atinge rolul şi funcţiile, sistemul de contabilitate analitică al unei întreprinderi trebuie să fie adaptat la structura organică şi la activităţile de exploatare specifice pe care aceasta le exercită.

Dacă dispoziţiile contabilităţii financiare sunt, practic, uniforme, cele ale contabilităţii de gestiune sunt constituite dintr-un evantai de soluţii, din care întreprinderea trebuie să opereze alegeri şi combinaţii în funcţie de

[1] Sub formă de ghid, deoarece contabilitatea de gestiune este, în principiu, liberă.
[2] Şi prezentate de noi la pagina 37 a primului volum.

Scanned with OKEN Scanner

particularităţile ei.

Clasificarea conturilor în Planul de conturi urmează linia unei simbolizări zecimale în care prima cifră reprezintă **clasa,** a doua cifră, **grupa,** iar următoarele cifre, **conturile şi subconturile.** După nevoi, întreprinderile au procedat la o extindere a simbolurilor cu 1-2 cifre (sau chiar mai multe), pentru dezvoltări analitice.

În contabilitatea financiară, poziţia cifrei, începând cu a doua cifră din structura simbolului afectat contului, are o **valoare indicativă pentru analiza operaţiei înregistrate.**

- **Semnificaţia terminaţiei de la 0 la 8.**

În cadrul grupelor, terminaţia de la 0 la 8 permite clasificarea operaţiilor după criterii generale, astfel:

- în structura conturilor bilanţiere: clasificarea se face în funcţie de **natura economică** sau **destinaţia (utilizarea) bunurilor întreprinderii** (natura imobilizărilor, stocurilor etc.) sau de **natura juridică** (originea) elementului de pasiv (natura juridică a capitalurilor, natura juridică a datoriilor etc.);
- în structura conturilor de gestiune (externă): clasificarea se face în funcţie de **natura cheltuielilor şi veniturilor** care contribuie la formarea rezultatului.

Face excepţie de la această regulă grupa 28 „Amortizări privind imobilizările", ale cărei conturi funcţionează după regula conturilor cu terminaţia 9 (a se vedea semnificaţia terminaţiei 9).

Se poate constata o legătură între conturile de depreciere din bilanţ (a se vedea conturile grupelor 28, 29, 39, 49 şi 59) şi conturile de cheltuieli şi de venituri corespunzătoare contului de profit şi pierdere, elemente care nu generează fluxuri monetare (conturile grupelor 68 şi 78).

O relaţie de corespondenţă a fost asigurată şi între conturile de cheltuieli şi conturile de venituri. De exemplu:

(i) grupele 60-65 cuprind conturile de „cheltuieli din activitatea de exploatare", iar grupele 70-75 cuprind conturile de „venituri din activitatea de exploatare";

(ii) grupa 65 cuprinde conturile „altor cheltuieli de exploatare", iar grupa 75, conturile „altor venituri din exploatare";

(iii) grupa 66 cuprinde conturile de „cheltuieli financiare", iar grupa 76, conturile de „venituri financiare";

(iv) grupa 67 cuprinde conturile de „cheltuieli excepţionale", iar grupa 77, conturile de „venituri excepţionale";

Scanned with OKEN Scanner

(v) grupa 68 cuprinde conturile de „cheltuieli calculate" (cheltuieli cu amortizările şi provizioanele), deci cheltuieli fără consecinţe directe asupra trezoreriei, iar grupa 78, conturile de „venituri calculate" (venituri din provizioane) care, de asemenea, nu au o incidenţă monetară.

În cadrul conturilor şi subconturilor (cifra a treia şi a patra), terminaţiile de la 0 la 8 înregistrează detalii privind operaţiile aferente grupelor de conturi.

● **Semnificaţia terminaţiei 9**

În cazul grupelor conturilor de bilanţ, 9 (a doua cifră) indică provizioanele pentru deprecierea corespunzătoare activelor fiecărei clase (29, 39, 49, 59).

În cazul conturilor, atât pentru cele de bilanţ cât şi cele de gestiune externă, terminaţia 9 (a treia cifră) permite să se identifice operaţiile de sens contrar celor care, în mod normal, sunt acoperite prin contul de nivel superior (în fapt, grupa de conturi) sau prin conturile de acelaşi nivel, cu terminaţiile de la 1 la 8.

De exemplu:

- Conturile grupei 16 „Împrumuturi şi datorii asimilate" (161-168) sunt conturi de pasiv; excepţie face contul 169 „Prime privind rambursarea obligaţiunilor", care este un cont de activ (fictiv).
- Conturile grupei 40 „Furnizori şi conturi asimilate" (401-408) sunt conturi de pasiv, dar contul 409 „Furnizori-debitori", înregistrând operaţiile ce exprimă creanţe faţă de furnizori, este un cont de activ; în mod simetric, conturile grupei 41 „Clienţi şi conturi asimilate" (411-418) sunt conturi de activ, dar contul 419 „Clienţi-creditori", înregistrând operaţiile ce exprimă datorii faţă de clienţi, este un cont de pasiv.
- Conturile grupei 50 „Titluri de plasament" (502-508) sunt conturi de activ, dar contul 519 „Vărsăminte rămase de efectuat pentru titluri de plasament", reflectând datoria întreprinderii faţă de emitenţii de titluri pentru partea din valoarea acestora care nu a fost vărsată (eliberată, în cazul acţiunilor), este un cont de pasiv.

6.4. Elemente de detaliu referitoare la clasificarea şi simbolizarea conturilor

Operaţiile **ciclului de acumulare** (finanţare-investiţii), operaţii considerate, îndeobşte, pe termen mediu şi lung, sunt înregistrate prin intermediul conturilor din clasele 1 şi 2.

Scanned with OKEN Scanner

Operaţiile **ciclului de finanţare** sunt reprezentate cu ajutorul **clasei 1.** Informaţiile furnizate de conturile acestei clase permit calculul indicatorului **capitaluri permanente.** Structura pe grupe a clasei 1 relevă componentele capitalurilor permanente[1]:

- grupele de conturi 10-14 reflectă **capitalurile proprii,**
- grupa de conturi 15 reflectă **provizioanele pentru riscuri şi cheltuieli,**
- grupa de conturi 16 reflectă **capitalurile împrumutate.**

Operaţiile **ciclului de investiţii** sunt reprezentate cu ajutorul **clasei 2.** Informaţiile furnizate de conturile acestei clase permit determinarea volumului investiţiilor, la nivelul costurilor istorice (corectate cu amortizările şi provizioanele aferente). Structura pe grupe a clasei 2 relevă componentele investiţiilor şi elementele rectificative de valoare:

- grupa de conturi 20 reflectă **investiţiile necorporale,**
- grupa de conturi 21 reflectă **investiţiile corporale,**
- grupa de conturi 23 reflectă **investiţiile în curs,** necorporale şi corporale,
- grupa de conturi 26 reflectă **investiţiile financiare,**
- grupa de conturi 28 reflectă **deprecierile** imobilizărilor (investiţiilor), **cu caracter definitiv,**
- grupa de conturi 29 reflectă **deprecierile** imobilizărilor (investiţiilor), **cu caracter temporar.**

Operaţiile **ciclului de exploatare**[2], operaţii considerate, îndeobşte, pe termen scurt, sunt înregistrate prin intermediul conturilor din clasele 3, 4, 5, 6 şi 7.

Operaţiile referitoare la **gestiunea stocurilor** sunt reprezentate cu ajutorul **clasei 3.** Informaţiile furnizate de conturile acestei clase permit determinarea unor indicatori precum mărimea stocurilor, volumul intrărilor de stocuri, volumul ieşirilor de stocuri. Stocurile sunt evaluate, în principiu, la nivelul costurilor istorice (corectate, eventual, cu provizioanele aferente). Structura pe grupe a clasei 3 relevă **natura economică sau destinaţia (utilizarea) stocurilor** şi elementele rectificative de valoare (deprecierea temporară). De exemplu:

- grupa de conturi 30 reflectă existenţa şi mişcarea **stocurilor de materii şi materiale,**
- grupa de conturi 34 reflectă existenţa şi mişcarea **stocurilor de produse,**
- grupa de conturi 37 reflectă existenţa şi mişcarea **stocurilor de mărfuri,**
- grupa de conturi 39 reflectă **deprecierile** stocurilor, **cu caracter temporar.**

Operaţiile referitoare la **crearea şi stingerea creanţelor şi datoriilor** sunt

---

[1] În structura capitalurilor permanente sunt cuprinse şi „veniturile constatate în avans" pentru o perioadă mai mare de un an, dar mărimea acestui element este, în general, nesemnificativă.

[2] Unele dintre operaţiile ciclului de exploatare nu au, în fapt, un caracter... ciclic. Ele sunt recunoscute, mai degrabă, ca operaţii şi elemente „în afara exploatării".

Scanned with OKEN Scanner

reprezentate cu ajutorul clasei 4.

Informaţiile furnizate de conturile acestei clase permit determinarea unor indicatori precum necesarul în fond de rulment[1] şi solvabilitatea[2] întreprinderii. Structura pe grupe a clasei 4 relevă creanţele şi datoriile aferente diferitelor categorii de terţi şi elementele rectificative de valoare (deprecierea temporară, acolo unde este cazul):

- grupa de conturi 40 reflectă **datoriile** şi creanţele faţă de **furnizori**,
- grupa de conturi 41 reflectă **creanţele** şi datoriile faţă de **clienţi,**

} terţii comerciali

- grupa de conturi 42 reflectă **datoriile** şi creanţele faţă de **personal,**
- grupa de conturi 43 reflectă **datoriile** şi creanţele faţă de **instituţiile de asigurări sociale şi protecţie socială,**
- grupa de conturi 44 reflectă **datoriile** şi **creanţele** faţă de **buget,**

} terţii cu care apar relaţii de ordin salarial, social şi fiscal

- grupa de conturi 45 reflectă **creanţele şi datoriile** faţă de **asociaţi,** în cadrul **grupului** sau din **operaţii în participaţie,**
- grupa de conturi 46 reflectă **creanţele** faţă de **debitorii diverşi** şi **datoriile** faţă de **creditorii diverşi,**

} aceste creanţe şi datorii participă la formarea „necesarului în fond de rulment în afara exploatării"

- grupa de conturi 47 reflectă **creanţele** şi datoriile exerciţiului curent faţă de **exerciţiul sau exerciţiile viitoare,** precum şi valori cu caracter tranzitoriu, în numele aplicării principiului sincerităţii,

[1] La determinarea indicatorului participă şi stocurile.
[2] La determinarea indicatorului participă şi elementele de trezorerie.

Scanned with OKEN Scanner

- grupa de conturi 48 reflectă **creanţele şi datoriile în cadrul unităţii** (în relaţiile dintre unitate şi subunităţi, precum şi dintre subunităţi),
- grupa de conturi 49 reflectă **deprecierile** creanţelor, **cu caracter temporar.**

Operaţiile referitoare la **gestiunea trezoreriei** sunt reprezentate cu ajutorul clasei 5.

Informaţiile furnizate de conturile acestei clase permit analiza unor indicatori circumscrişi în perimetrul echilibrului financiar funcţional al întreprinderii, solvabilitatea şi lichiditatea acesteia. Structura pe grupe a clasei 5 relevă natura elementelor care intră în componenţa trezoreriei precum şi elementele rectificative de valoare (deprecierea temporară), acolo unde este cazul:

- **majoritatea elementelor** exprimă **active de trezorerie:** grupa 50 „Titluri de plasament", grupa 51, „Conturi la bănci", grupa 53 „Casa", grupa 54 „Acreditive", grupa 58 „Viramente interne".
- **o parte dintre elemente** exprimă **pasive de trezorerie:** ele sunt reflectate la nivelul unor conturi:
  - 509 „Vărsăminte rămase de efectuat pentru titlurile de plasament" (element explicat anterior),
  - 512 „Conturi curente la bănci", când soldurile subconturilor aferente sunt creditoare (conturile curente sunt bifuncţionale),
  - 5186 „Dobânzi de plătit",
  - 519 „Credite bancare pe termen scurt".
- grupa de conturi 59 reflectă **deprecierile** titlurilor de plasament, **cu caracter temporar.**

Operaţiile **ciclului de exploatare** generează, de asemenea, **venituri şi cheltuieli din/de exploatare**[1]).

Ordinea de dispunere a acestor venituri şi cheltuieli pe grupe de conturi este foarte importantă pentru calculul corect şi facil al soldurilor intermediare de gestiune.

Acest proces este pus în evidenţă de următorul tabel[2]):

---

[1]) Să reţinem legătura organică între „conturile de venituri din exploatare" şi conturile de creanţe şi de disponibilităţi, precum şi între „conturile de cheltuieli de exploatare" şi cele de datorii (legătură neprobată, totdeauna, în sistemul nostru contabil) şi de disponibilităţi.

[2]) Calculul soldurilor intermediare de gestiune a fost prezentat de noi în volumul I, paragraful 2.5.3., (paginile 165-172). Ceea ce am dorit să prezentăm prin acest tabel sunt **legăturile** între categoriile de **terţi sau factori** care contribuie la formarea cheltuielilor şi veniturilor, **grupele de conturi** (sau, eventual, conturile) aferente şi **soldurile intermediare de gestiune** (indicatorii) care se calculează, pentru **activitatea de exploatare.**

Scanned with OKEN Scanner

Categoria de terţi (eventual factorii) cu care se intră în relaţie	Grupa de conturi (sau contul)		Soldurile intermediare de gestiune la al căror calcul participă
	de cheltuieli	de venituri	
terţi comerciali	607 Cheltuieli cu mărfurile	707 Venituri din vânzarea mărfurilor	Marja comercială
terţii comerciali (în general)	60 Cheltuieli cu materii prime, materiale, mărfuri (mai puţin 607) 61 Cheltuieli cu lucrările şi serviciile executate de terţi 62 Cheltuieli cu alte servicii executate de terţi	70 Venituri din vânzări de produse, mărfuri, servicii prestate şi din alte activităţi (mai puţin 707) 71 Venituri din producţia stocată 72 Venituri din producţia de imobilizări	Producţia exerciţiului (luând în calcul numai veniturile) Valoarea adăugată (luând în calcul şi eventuala marjă comercială)
terţii care exprimă relaţii fiscale, salariale şi sociale	63 Cheltuieli cu impozitele, taxele şi vărsămintele asimilate 64 Cheltuieli cu personalul (cu remuneraţiile, asigurările şi protecţia socială)	74 Venituri din subvenţii de exploatare	Excedentul brut din exploatare sau insuficienţa brută din exploatare (luând în calcul şi valoarea adăugată)
relaţii diverse, relative la exploatare + remunerarea factorului „întreprindere" (o parte din capacitatea de autofinanţare)	65 Alte cheltuieli de exploatare 681 Cheltuieli de exploatare privind amortizările şi provizioanele (cheltuieli calculate sau fără incidenţă monetară)	75 Alte venituri din exploatare 781 Venituri din provizioane privind activitatea de exploatare (venituri calculate sau fără incidenţă monetară)	Rezultatul din exploatare, profit sau pierdere (luând în calcul şi excedentul brut din exploatare sau insuficienţa brută din exploatare)

Nu trebuie să pierdem din vedere că planul de conturi a trebuit „să creeze" structuri distincte, pentru aplicarea principiilor/postulatelor în contabilitate, în special pentru cele două principii aflate în raporturi antagonice, cel al prudenţei şi cel al independenţei exerciţiilor.

Astfel, prudenţa este reflectată prin informaţiile furnizate de grupele de conturi şi conturile:

151 „Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli"
28 „Amortizări privind imobilizările"
29 „Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor"

Scanned with OKEN Scanner

39 „Provizioane pentru deprecierea stocurilor şi producţiei în curs de execuţie"
49 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor"
59 „Provizioane pentru deprecierea conturilor de trezorerie"
68 „Cheltuieli cu amortizările şi provizioanele"
78 „Venituri din provizioane",
eventual 14 „Provizioane reglementate"[1], dar aceste elemente răspund unor reglementări fiscale inexistente în ţara noastră.

În ceea ce priveşte independenţa exerciţiilor, realizarea acestui postulat este „asistată" de conturile:

- **Conturi de regularizare şi asimilate:**
  471 „Cheltuieli constatate în avans",
  472 „Venituri constatate în avans",
  476 „Diferenţe de conversiune - activ",
  477 „Diferenţe de conversiune - pasiv".
- **Conturi care reflectă cheltuieli de plătit (datorii potenţiale):**
  168 „Dobânzi aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate"
  408 „Furnizori - facturi nesosite",
  4281 „Alte datorii în legătură cu personalul",
  4381 „Alte datorii sociale",
  4481 „Alte datorii faţă de bugetul statului",
  5186 „Dobânzi de plătit".

Remarcă: Din analiza conţinutului şi funcţiei acestor conturi (aşa cum rezultă din lucrarea: „Sistemul contabil al agenţilor economici", Ministerul Finanţelor, 1994), se poate desprinde concluzia că nu toate aceste conturi vin în întâmpinarea aplicării postulatului independenţei exerciţiilor. Cifra 8 pe poziţia a treia (eventual, a patra) a simbolului contului ar fi „invitat" la această reflecţie. Lacuna provine din faptul că se operează greu cu conceptele, iar, în cazul de faţă, nu se face distincţie între o datorie exigibilă şi una potenţială (aceasta din urmă fiind reflectată de „cheltuielile de plătit"). Pentru alte detalii, a se (re)citi paginile 332-334 ale volumului I.

- **Conturi care reflectă venituri de primit (creanţe potenţiale):**
  2678 „Dobânzi aferente creanţelor imobilizate",
  418 „Clienţi - facturi de întocmit",
  4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul",
  4382 „Alte creanţe sociale",
  4482 „Alte creanţe privind bugetul de stat",
  5088 „Dobânzi la obligaţiuni şi titlurile de plasament",
  5187 „Dobânzi de încasat".

Remarcă: Şi în acest caz, conform conţinutului şi funcţiei prezentate de normalizatori, în lucrarea anterior evocată, nu toate conturile vin în întâmpinarea aplicării postulatului independenţei exerciţiilor. Deşi, prezenţa cifrei 8 pe poziţia a treia (eventual, a patra) a simbolului contului ar fi invitat la realizarea unei distincţii între creanţele exigibile şi cele potenţiale. Pentru alte detalii, a se (re)citi paginile 334-337 ale volumului I.

---

[1] În plus, provizioanele reglementate, am remarcat anterior, conduc la poluarea fiscală a informaţiilor contabile aferente.

Scanned with OKEN Scanner

SECŢIA ÎNTÂI:

CONTABILITATEA FINANCIARĂ, MODEL DE REPREZENTARE A VIEŢII ÎNTREPRINDERII

În ţara noastră, majoritatea specialiştilor contabili sunt înclinaţi să vadă întreprinderea, aproape în exclusivitate, prin funcţiile ei economice. Or, organizaţiile moderne, în special cele mari, au nu numai responsabilităţi economice, ci şi sociale, ecologice etc. (de unde se degajă un interes acordat conturilor, în sensul lor mai larg). În majoritatea ţărilor dezvoltate, sunt realizate lucrări de cercetare aplicată, al căror scop este punerea la punct a contabilităţilor în marile societăţi (societal accounting).

Ar fi, de asemenea, o manieră simplistă de a atribui întreprinderii un singur obiectiv - producţia de bogăţie, măsurată printr-un surplus monetar. Este adevărat, în calitatea ei de entitate economică, întreprinderea mobilizează factorii de producţie[1)], pe care îi achiziţionează de pe diversele pieţe şi pe care îi combină şi îi transformă în vederea degajării unui profit şi, prin aceasta, pentru a face să crească bogăţia proprietarilor.

În lucrarea „Comptabilité et prospective" („Contabilitate şi prospectivă"), publicată în 1984, Ordinul experţilor contabili (OEC) din Franţa, în cadrul congresului său anual, evoca principalele extensii posibile ale contabilităţii, ca urmare a mutaţiilor de ordin doctrinar şi tehnologic: aplicarea de norme contabile în sectoarele cu scop nelucrativ, contabilizarea resurselor umane, calculul costurilor calităţii inferioare a produselor (dysqualité), contabilitatea resurselor naturale, consolidarea conturilor, ameliorarea metodelor şi tehnicilor contabile (noţiunile de rezultat, contabilitatea de inflaţie, analiza fluxurilor financiare, calculul riscurilor cu care se confruntă întreprinderile aflate în stare de dificultate, rolul informaticii etc.).

Această reflecţie asupra extensiilor contabilităţii a fost continuată, în mai 1993,

[1)] În sensul larg al noţiunii „**producţia de bogăţie**".

Scanned with OKEN Scanner

de Asociaţia franceză de contabilitate, în cadrul Congresului al XIV-lea de la Toulouse, pe tema „Comptabilité et nouvelles technologies (Contabilitatea şi tehnologiile noi)".

Obiectivul principal al volumului al doilea, din tratatul nostru, este, totuşi, de a reprezenta, prin limbajul contabil, activităţile economice şi financiare ale întreprinderii.

Într-un mod schematic, ansamblul acestor activităţi se prezintă în pagina următoare[1]:

Schema ar vrea să sugereze că diferitele etape care intervin în derularea activităţii întreprinderii se prezintă ca tot atâtea faze repetitive ale circulaţiei capitalului.

Capitalul suportă o serie de transformări formale. La plecare, el apare sub formă financiară (sumă de bani). În întreprinderile cu activitate de producţie, el este utilizat pentru achiziţionarea mijloacelor fixe şi materialelor necesare exploatării. Din financiar, capitalul devine fizic, sub formă de imobilizări şi stocuri de materiale.

În cursul operaţiilor de producţie, mijloacele fixe şi materialele stocate sunt antrenate în procesul de consum sub acţiunea forţei de muncă. Astfel, consumurile sunt definite de amortizări, cheltuieli cu materialele, cheltuielile de personal, cheltuielile generate de relaţiile cu bugetul de stat, cheltuielile generate de remunerarea creditorilor bancari (dobânzi) etc.

În felul acesta, capitalul avansat (fizic, uman, împrumutat) se transformă în producţie neterminată şi, apoi, în produse finite. Cu ocazia vânzării acestor produse, capitalul se regăseşte sub formă bănească.

Astfel, printre tranzacţiile întreprinderii înregistrate în contabilitate, se pot distinge cele care prezintă un caracter ordonat şi repetitiv, pe termen scurt: este vorba despre operaţiile ciclului de exploatare. Acest ciclu este constituit din secvenţa reprezentată de operaţiile care intervin între cumpărare şi vânzare.

Realizarea ciclului de exploatare presupune mijloace de investiţii şi resurse de finanţare. Acestea angajează viitorul pe termen mediu şi lung al întreprinderii.

Schema noastră prezintă fluxurile, atât din punct de vedere fizic cât şi monetar.

Relaţiile cu furnizorii de bunuri şi servicii conduc la un cost de cumpărare de 1.200 u.m.

---

[1] Schema este inspirată şi prelucrează schema prezentată de Claude Pérochon (Présentation du plan comptable français PCG 1982, Les Éditions Foucher, Paris, 1983).

Scanned with OKEN Scanner

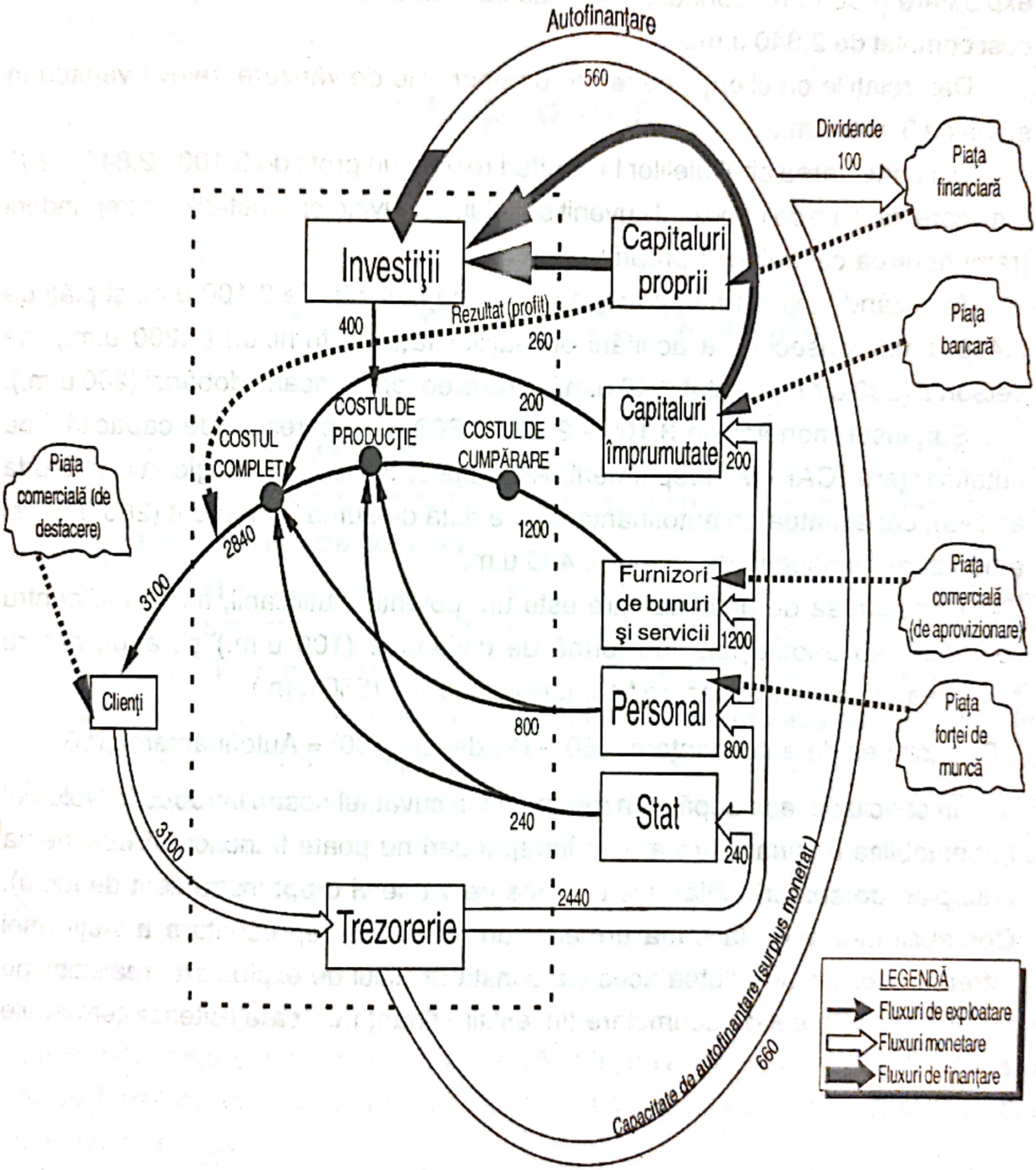

Scanned with OKEN Scanner

Antrenarea personalului (800 u.m.) şi a statului (240 u.m.), amortizarea investiţiilor (400 u.m.) şi costul capitalurilor împrumutate utilizate în ciclul de exploatare (200 u.m.) conduc, alături de consumul de materiale şi servicii, la un cost complet de 2.840 u.m..

Dar, relaţiile cu clienţii, generate de operaţiile de vânzare, relevă venituri în sumă de 3.100 u.m..

Din conectarea cheltuielilor la venituri rezultă un profit de 3.100 - 2.840 = 260 u.m. care, dincolo de impozitul cuvenit statului, se cuvine proprietarilor întreprinderii (remunerarea capitalurilor proprii).

Analizând fluxurile monetare, se constată încasări de 3.100 u.m. şi plăţi de 2.440 u.m., consecinţă a achitării obligaţiilor faţă de furnizori (1.200 u.m.), de personal (800 u.m.), de stat (240 u.m.) şi de creditorii bancari - dobânzi (200 u.m.).

Surplusul monetar de 3.100 - 2.440 = 660 u.m. corespunde capacităţii de autofinanţare (CAF) a întreprinderii. Altfel spus, într-o formulă globală (metoda aditivă), capacitatea de autofinanţare este dată de suma între profit (260 u.m.) şi amortizare (consumul de investiţii: 400 u.m.).

Capacitatea de autofinanţare este un „potenţial" utilizabil, mai întâi, pentru remunerarea asociaţilor, sub formă de dividende (100 u.m.) şi, apoi, pentru formarea resurselor necesare finanţării investiţiilor (560 u.m.):

Capacitatea de autofinanţare (660) - Dividende (100) = Autofinanţarea (560).

În concluzie, aşa după cum remarcam în cuvântul nostru introductiv (volumul I), contabilitatea financiară a unei întreprinderi nu poate fi încadrată în schema unui plan de conturi (chiar dacă acesta ne va servi drept instrument de lucru). Contabilitatea este, la urma urmelor, un model de reprezentare a vieţii unei întreprinderi. Or, activitatea acesteia constă în ciclul de exploatare, realizabil pe termen scurt, şi cel de acumulare (investiţii - finanţare), care licitează termenele mediu şi lung.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 7

Operaţiile ciclului de exploatare

Operaţiile ciclului de exploatare efectuate de o întreprindere se identifică cu operaţiile cu caracter ordinar şi repetitiv pe termen scurt şi care contribuie la realizarea obiectului ei de activitate.

Ciclul de exploatare este format dintr-o secvenţă de operaţiuni ce se desfăşoară regulat între momentul cumpărării de factori de producţie şi vânzarea de bunuri şi servicii pe piaţă. În întreprinderile comerciale, fazele ciclului de exploatare sunt reduse: cumpărarea este urmată de stocajul mărfurilor în vederea revânzării lor ulterioare. În schimb, în întreprinderile industriale durata ciclului de exploatare este mai lungă, în funcţie de sectorul de activitate al întreprinderii. În cursul activităţii de producţie, utilajele şi alte echipamente industriale, stocurile de materii prime şi materiale sunt combinate şi consumate sub acţiunea factorului muncă: capitalul avansat se transformă în producţie în curs de execuţie şi apoi în produse finite. Vânzarea acestor produse asigură reconstituirea capitalului sub formă de lichidităţi, utilizate pentru reluarea ciclului de exploatare. Deci, fluxul de exploatare, cu cele trei componente: cumpărări şi producţie-vânzări, nu este rupt de fluxul de finanţare şi de fluxul de investire, ci se află conectat la acestea, aşa cum rezultă din următoarea schemă:

Scanned with OKEN Scanner

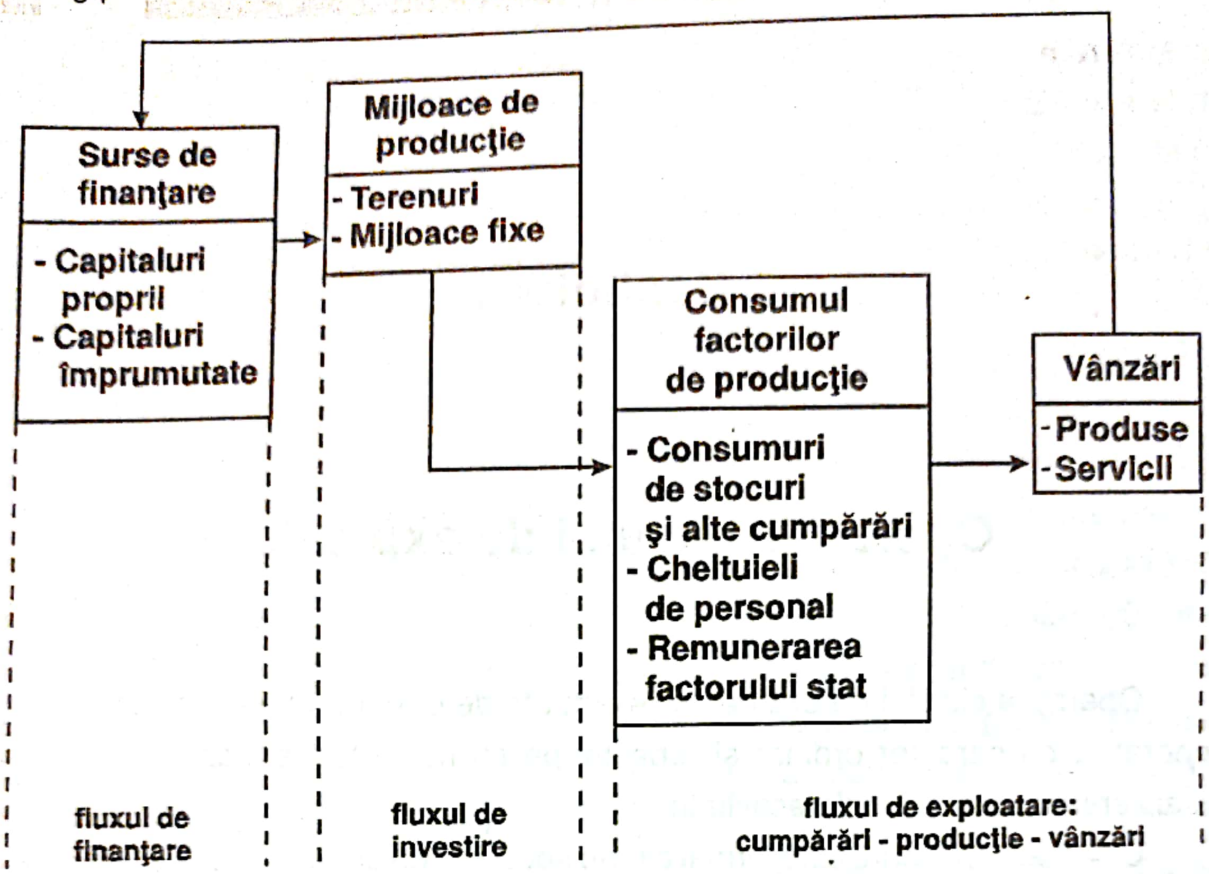

Gestiunea ciclului de exploatare trebuie orientată către indicatorii care caracterizează performanţele activităţii de exploatare cum sunt cifra de afaceri (total vânzări) şi rezultatul din exploatare.

Veniturile din exploatare reprezintă fluxurile de valoare destinate să acopere fluxurile de cheltuieli de exploatare şi să degaje un rezultat pozitiv din activitatea de exploatare sub forma excedentului brut din exploatare şi a rezultatului exploatării (profit). Analiza cheltuielilor de exploatare, înregistrate în contabilitatea financiară după natura lor, trebuie să urmărească proporţia fiecăreia dintre aceste cheltuieli în raport cu cifra de afaceri (cheltuieli, după natura lor / cifra de afaceri) şi evoluţia acestei proporţii.

Rentabilitatea activităţii de exploatare este caracterizată de următoarele rate:

- **rata marjei** $= \dfrac{\text{Marja comercială}}{\text{Cifra de afaceri}} \cdot 100$

este caracteristică întreprinderilor cu activitate de distribuţie şi măsoară rentabilitatea activităţii comerciale ca şi acoperirea cheltuielilor, altele decât costul mărfurilor vândute.

Scanned with OKEN Scanner

$$\text{● rata marjei brute din exploatare} = \frac{\text{Excedent brut din exploatare}}{\text{Cifra de afaceri}} \cdot 100$$

măsoară performanţa (rentabilitatea) economică a întreprinderii, fiind un indicator utilizat pentru efectuarea de comparaţii între întreprinderi din acelaşi sector de activitate.

Activitatea de exploatare antrenează structurile patrimoniale cu un grad ridicat de mobilitate, cum sunt activele de exploatare (stocuri din cumpărări şi din producţie proprie, creanţe-clienţi şi efecte comerciale de primit) şi datorii din exploatare (furnizori, efecte comerciale de plătit, datorii salariale etc.), fiecare din aceste forme particulare trecând rapid dintr-o formă în alta:

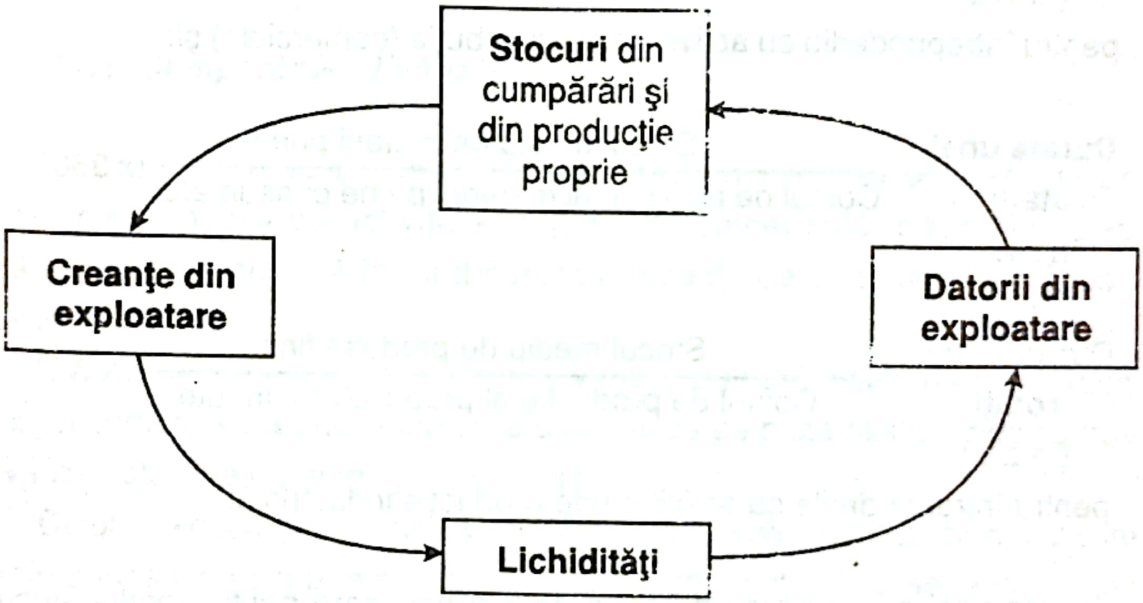

O bună gestiune a întreprinderii presupune cuncaşterea unor indicatori care măsoară viteza de rotaţie a stocurilor şi durata creditului comercial (clienţi şi furnizori).

Viteza de rotaţie a stocurilor este exprimată de doi indicatori:

$$\text{● Numărul de rotaţii} = \frac{\text{Fluxul de rotaţie al perioadei (fluxul de activitate)}}{\text{Stocul mediu al perioadei}}$$

Acest indicator arată numărul de rotaţii efectuate de un anumit tip de stoc

într-o perioadă, de regulă un an. Determinarea lui ridică o serie de probleme: evaluarea numărătorului şi a numitorului pe baza aceluiaşi criteriu (de exemplu, la nivelul includerii TVA); dificultatea majoră de a evalua stocul mediu (în ipoteza cea mai simplă se determină ca medie a stocului de la începutul perioadei şi a stocului de la sfârşitul perioadei).

Pentru a creşte viteza de rotaţie, întreprinderea dispune de două mijloace: creşterea fluxului de rotaţie (activitate) şi diminuarea stocului mediu, a doua soluţie fiind limitată de riscul rupturii de stoc.

- **Durata unei rotaţii** (în zile) $= \frac{\text{Stocul mediu de mărfuri}}{\text{Costul de achiziţie al mărfurilor vândute}} \times 360,$

pentru întreprinderile cu activitate de distribuţie (comerciale) şi:

Durata unei rotaţii (în zile) $= \frac{\text{Stocul mediu de materii prime}}{\text{Costul de achiziţie al materiei prime consumate}} \times 360$

Durata unei rotaţii (în zile) $= \frac{\text{Stocul mediu de produse finite}}{\text{Costul de producţie al produselor vândute}} \times 360,$

pentru întreprinderile cu activitate de producţie industrială.

Durata unei rotaţii indică numărul de zile necesare pentru rotaţia stocului mediu sau numărul mediu de zile de stocaj al valorilor materiale respective.

Echilibrul financiar al întreprinderii este în relaţie directă cu creanţele şi datoriile generate din activitatea de exploatare, respectiv de raportul între creanţele - clienţi şi intervalul lor de încasare şi datoriile - furnizori şi intervalul lor de plată. Întreprinderea vinde pe credit, şi acest credit „îngheaţă" pe moment capitalurile circulante. Pe de altă parte, întreprinderea cumpără pe credit şi poate astfel beneficia de capitalurile furnizorilor. O gestiune financiară eficientă constă în apropierea duratei creditului acordat clienţilor de cea obţinută de la furnizori.

Durata creditului comercial acordat şi primit de întreprindere este măsurată de indicatorii:

Scanned with OKEN Scanner

- pentru creditul acordat clienţilor:

$$\text{Durata (în zile)} = \frac{\text{Creanţe-clienţi + Efecte comerciale de primit}}{\text{Cifra de afaceri (inclusiv TVA)}} \times 360$$

- pentru creditul acordat de furnizori:

$$\text{Durata (în zile)} = \frac{\text{Datorii furnizori + Efecte comerciale de plătit}}{\text{Cifra de afaceri (inclusiv TVA)}} \times 360$$

Gestiunea activităţii de exploatare[1)] trebuie să aibă ca finalitate un volum preponderent de rezultat din exploatare pozitiv (profit) în rezultatul exerciţiului şi să asigure secreţia de lichidităţi (trezorerie pozitivă) pentru întreprindere.

7.1. Contabilitatea operaţiilor comerciale

7.1.1. Cumpărările şi vânzările

Pentru a-şi realiza obiectul de activitate în vederea obţinerii de profit, orice întreprindere cu activitate industrială, comercială, de servicii sau de altă natură, efectuează în mod curent tranzacţii de cumpărări şi vânzări de bunuri şi servicii.

Operaţiile curente de cumpărări şi vânzări de bunuri şi servicii dau conţinut funcţiei comerciale a unei firme şi se efectuează pe baza politicilor de cumpărări şi vânzări stabilite de managerii întreprinderii.

Derularea operaţiilor de cumpărări de bunuri şi servicii pentru activitatea curentă a întreprinderii presupune selecţia furnizorilor în funcţie de o serie de parametri cum sunt: preţurile şi tarifele practicate de furnizori, termene de livrare, mod de livrare, condiţii de plată, capacitatea de producţie pentru a face faţă cererii, calitatea produselor, garanţiile de bună execuţie etc.

Cumpărările de bunuri şi servicii destinate consumului pentru obţinerea de alte bunuri şi servicii sunt desemnate prin noţiunea economică de consum intermediar (echivalentă cu denumirea contabilă de „consumaţia provenind de la terţi").

[1)] Pentru aspectele de gestiune financiară specifice ciclului de exploatare vezi: Gérard Charreaux, Gestion financière, Editions Litec, 1991; Maria Niculescu, Diagnostic global strategic, Editura Economică, 1997; Ion Stancu, Finanţe, Editura Economică, 1997.

Scanned with OKEN Scanner

Cumpărările curente de bunuri şi servicii care formează consumul intermediar se pot delimita în:

- cumpărări de bunuri stocabile: mărfuri, materii prime, materiale, ambalaje etc.;
- cumpărări de bunuri nestocabile şi servicii: consumul de energie electrică şi apă; lucrările şi serviciile executate de terţi.

Obţinerea profitului de către orice întreprindere nu este posibilă fără degajarea unor venituri, care să fie superioare cheltuielilor angajate. Veniturile curente ale unei firme trebuie să provină, în principal, din vânzări. Potrivit articolului 1294 din Codul civil, „Vânzarea este o convenţie prin care două părţi se obligă între ele, una a transmite celeilalte proprietatea unui lucru, şi aceasta a plăti celei dintâi preţul lui". Deci, sub raport juridic, vânzarea este un contract care presupune transferul de proprietate asupra unui bun în schimbul plăţii preţului.

Norma contabilă internaţională IAS 18 precizează că veniturile provenind din vânzarea mărfurilor sau produselor trebuie să îndeplinească trei condiţii pentru a fi contabilizate[1]):

- întreprinderea trebuie să fi transferat cumpărătorului principalele riscuri şi avantaje inerente proprietăţii bunurilor cedate;
- întreprinderea nu trebuie să conserve controlul efectiv asupra acestor bunuri şi nici să participe la gestiunea lor;
- costurile operaţiilor trebuie să fie măsurabile de o manieră fiabilă.

Aceeaşi normă internaţională stipulează că, în general, transferul riscurilor şi avantajelor legate de proprietate coincide cu transferul dreptului de proprietate sau cu livrarea. În schimb, tranzacţiile nu pot fi considerate drept vânzări şi nu poate fi contabilizat nici un venit atunci când:

- vânzătorul rămâne obligat din cauza unei execuţii nesatisfăcute şi neacoperite prin clauze de garanţie;
- obţinerea veniturilor din vânzarea bunurilor este subordonată revânzării acestora de către cumpărător;
- bunurile sunt livrate sub rezerva instalării lor, aceasta reprezentând o parte importantă din contractul încă neexecutat de către vânzător;

---

[1]) IAS 18 „Contabilitatea veniturilor" (Revenues), aplicabilă începând cu 01.01.1984 şi revizuită în 1993. Pentru detalii vezi Bernard Raffournier, Les Normes Comptables Internationales (I.A.S.), Ed. Economica, Paris, 1996, p. 218-221.

Scanned with OKEN Scanner

- cumpărătorul are dreptul să anuleze cumpărarea datorită unei cauze precizate în contractul de vânzare, vânzătorul fiind într-o situaţie de incertitudine referitoare la probabilitatea restituirii bunurilor.

Însă, o tranzacţie este considerată drept o vânzare şi veniturile respective pot fi contabilizate în situaţia când vânzătorul conservă numai o parte nesemnificativă a riscurilor (cum este situaţia când conservarea proprietăţii bunurilor se face cu singurul scop de protejare a vânzătorului contra riscului de neplată).

După prevederile normei contabile internaţionale IAS 18, veniturile provenind dintr-o prestare de servicii trebuie să fie constatate prin referinţă la situaţia execuţiei operaţiei la data bilanţului, atunci când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiţii[1]:

- suma veniturilor poate fi evaluată într-un mod fiabil;
- este probabil că avantajele economice asociate operaţiei vor fi în beneficiul întreprinderii;
- situaţia de execuţie a operaţiei la data bilanţului poate fi evaluată de o manieră fiabilă;
- cheltuielile efectuate pentru această operaţie şi cheltuielile de efectuat pentru finalizarea operaţiei pot fi măsurate în mod fiabil.

Dacă aceste patru condiţii nu sunt îndeplinite şi dacă este probabil că întreprinderea îşi va recupera costurile angajate ale operaţiei, valoarea de înregistrare a venitului va fi egală cu costul operaţiei (altfel spus, atunci când rezultatul unei prestări de servicii nu poate fi estimat de o manieră fiabilă, veniturile nu sunt contabilizate decât la concurenţa cheltuielilor recuperabile deja contabilizate).

Evaluarea vânzărilor de bunuri şi servicii se face plecând de la preţul de vânzare (sau tarif, în cazul serviciilor), exclusiv reducerile comerciale operate, preţ definitiv negociat între vânzător şi cumpărător. Fixarea preţului de vânzare se bazează pe o politică care trebuie să răspundă obiectivelor strategice ale întreprinderii, care sunt, între altele[2]:

- supravieţuirea: atrage tendinţa scăderii preţurilor pentru menţinerea unui anumit nivel de activitate şi asigurarea continuităţii exploatării;

---

[1] Dictionnaire de la comptabilité, sous la direction d'Erik de La Villeguérin, Les Publications Fiduciaires, 1995, p. 1378.

[2] Bernard Esnault, Christian Hoarau, Comptabilité financière, PUF, Paris, 1994, p. 172.

Scanned with OKEN Scanner

- maximizarea profitului: presupune căutarea unui echilibru între volumul fizic al activităţii (cantitate) şi preţul care asigură maximizarea profitului;

- maximizarea dezvoltării: întreprinderea caută să ocupe maximum din segmentele de piaţă, promovând un preţ descurajant pentru concurenţă (politica preţurilor de tip „dumping", adică practicarea unor preţuri mai scăzute decât acelea de pe piaţă în scopul înlăturării concurenţei şi cucerirea de noi pieţe);

- promovarea imaginii: presupune adaptarea nivelului preţului cu imaginea de marcă şi calitatea produselor (exemplu: politica de preţuri ridicate pentru bunurile de lux).

Acestor strategii le corespund mai multe metode de calcul al preţului de vânzare:

- metoda „cost plus marjă": presupune stabilirea preţului de vânzare plecând de la costul de producţie sau de achiziţie, la care se adaugă o marjă, destinată să acopere cheltuielile generale de administraţie şi cele de distribuţie şi să asigure o anumită profitabilitate;

- „valoarea primită": preţul depinde de poziţionarea firmei pe piaţă şi determină o rată de rentabilitate care poate să fie sau nu acceptabilă pentru întreprindere;

- preţul pieţei: întreprinderea îşi ajustează preţurile în funcţie de preţurile practicate de principalii săi concurenţi.

Politica de preţuri influenţează direct nivelul indicatorului „cifra de afaceri" (suma vânzărilor).

Reglementările de natură juridică, fiscală şi contabilă impun ca pentru oricare tranzacţie de vânzare-cumpărare să se întocmească factura (sau factura fiscală).

Factura este documentul comercial care descrie în termeni generali tranzacţiile de vânzare-cumpărare efectuate între doi agenţi economici: unul numit **furnizor**, pentru care operaţia reprezintă o **vânzare,** iar celălalt, numit **client**, pentru care aceeaşi operaţie reprezintă o **cumpărare**.

Factura se întocmeşte de furnizor în trei exemplare, de către compartimentul desfacere sau alt compartiment desemnat pe baza dispoziţiei de livrare, a avizului de însoţire a mărfii sau a altor documente tipizate care atestă executarea lucrărilor şi prestarea serviciilor, se semnează de către compartimentul emitent şi serveşte ca:

- document pe baza căruia se întocmeşte instrumentul de decontare a produselor şi mărfurilor livrate, a lucrărilor executate sau a serviciilor prestate;

- document de însoţire a mărfii pe timpul transportului;

Scanned with OKEN Scanner

- document de încărcare în gestiunea primitorului;
- document justificativ de înregistrare în contabilitatea furnizorului şi a cumpărătorului.

Factura este un formular tipizat şi cu regim special de înscriere şi numerotare[1)], care cuprinde informaţii privind:

- data şi numărul de ordine al facturii;
- denumirea furnizorului şi adresa sa (forma juridică, numărul de înmatriculare în Registrul comerţului, codul fiscal, sediul social, contul bancar);
- denumirea cumpărătorului şi adresa sa (forma juridică, codul fiscal, sediul social, contul bancar);
- denumirea precisă, unitatea de măsură, cantitatea, preţul unitar fără TVA, valoarea exclusiv TVA şi valoarea TVA pentru fiecare din bunurile livrate sau serviciile prestate;
- totalul facturii exclusiv TVA, totalul TVA şi totalul de plată;
- reducerile comerciale (sub formă de rabat, remiză şi risturn) şi financiare (scontul de decontare) cât şi eventualele majorări (cheltuielile de transport adăugate la preţul bunurilor cumpărate şi suportate de client);
- alte menţiuni.

În condiţiile unor **facturi simple** (care nu conţin reduceri de preţ sau majorări) pot fi întâlnite două cazuri:

a) **Vânzarea-cumpărarea se efectuează pe credit**, ceea ce presupune un interval semnificativ (30, 60, 90 de zile) pentru decontarea facturii:

Exemplu: În ziua de 15 aprilie N vânzătorul X livrează cumpărătorului Y produse finite (materii prime pentru cumpărător), valoarea facturii fiind de 200.000 lei. Pentru primul, factura poartă numele de **factură de vânzare**, pentru celălalt, **factură de cumpărare**. Decontarea facturii (plata) se efectuează în 15 iunie N.

În **contabilitatea vânzătorului** se va înregistra:

1) Vânzarea de produse finite:

15.04.N

411 „Clienţi“	=	701 „Venituri din vânzarea produselor finite“	200.000

[1)] Conform Hotărârii Guvernului nr. 831/1997, publicată în M. Of. nr. 368/1997, privind aprobarea modelelor formularelor comune privind activitatea financiară şi contabilă şi a normelor metodologice privind întocmirea şi utilizarea acestora.

Scanned with OKEN Scanner

2) Ieşirea produselor finite din stoc (presupunem că mărimea costului de producţie este de 150.000 lei), la finele lunii aprilie N:

30.04.N

711 „Venituri din producţia stocată“	=	345 „Produse finite“	150.000

3) Încasarea facturii, la scadenţă (după 60 de zile din momentul livrării):

15.06.N

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	411 „Clienţi“	200.000

În **contabilitatea cumpărătorului**, achiziţia de materii prime pe credit se va înregistra astfel:

1) Cumpărarea de materii prime:

15.04.N

300 „Materii prime“	=	401„Furnizori“	200.000

2) Plata facturii la scadenţă, peste 60 de zile:

15.06.N

401 „Furnizori“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	200.000

b) **Vânzarea-cumpărarea cu plata imediată:**

În **contabilitatea vânzătorului** se va înregistra:

1) Vânzarea de produse finite:

15.04.N

411 „Clienţi“	=	701 „Venituri din vânzarea produselor finite“	200.000

2) Încasarea imediată a facturii de vânzare:

15.04.N

5311 „Casa în lei“	=	411 „Clienţi“	200.000

În **contabilitatea cumpărătorului** se va înregistra:

1) Cumpărarea de materii prime:

Scanned with OKEN Scanner

15.04.N

300 „Materii prime“	=	401 „Furnizori“	200.000

2) Plata imediată (în numerar) a facturii de cumpărare:

15.04.N

401 „Furnizori“	=	5311 „Casa în lei“	200.000

După cum constatăm, în vederea conservării informaţiilor referitoare la relaţia cu terţii se obişnuieşte, chiar în varianta decontărilor în numerar, să se utilizeze conturile „Clienţi“ şi „Furnizori“, ceea ce presupune înregistrarea vânzării/cumpărării şi apoi decontarea facturii în numerar.

Un caz particular este reprezentat de **vânzarea mărfurilor cu amănuntul** (direct consumatorului) deoarece o astfel de tranzacţie nu presupune facturarea. Pentru înregistrarea încasărilor, corespunzătoare vânzărilor, se utilizează fie „casa de marcat“, fie „o maşină de adunat cu imprimantă“. Încasările zilei sunt totalizate la sfârşitul programului şi contabilizate astfel:

5311 „Casa în lei“	=	707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	200.000

O altă soluţie a acestui caz particular presupune efectuarea de către comerciant a următoarelor operaţii:

- constatarea şi marcarea la începutul programului zilnic a soldului iniţial al numerarului (Si);
- înregistrarea în cursul zilei a tuturor plăţilor în numerar (P) şi a încasărilor care nu corespund vânzărilor de mărfuri în numerar (I);
- determinarea la sfârşitul zilei a soldului final de casă (Sf).

Pe baza informaţiilor generate de operaţiile anterioare se determină mărimea vânzărilor zilnice în numerar (V), astfel:

$$V = (S_f + P) - (S_i + I)$$

Cum încasările care nu corespund vânzărilor de mărfuri în numerar (I) sunt, în cele mai dese cazuri, egale cu zero, rezultă că:

$$V = S_f + P - S_i$$

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Norma contabilă internaţională IAS 18 „Contabilitatea veniturilor" stipulează că în cazul unei vânzări pe credit, deci o vânzare cu o plată amânată, în principiu, trebuie considerat că o parte a preţului de vânzare corespunde cu remuneraţia creditului acordat. Această sumă, care corespunde remuneraţiei creditului acordat, constituie un venit financiar pentru furnizor şi poate fi determinat:

- prin diferenţă cu preţul plătit imediat;
- sau prin actualizarea ansamblului de încasări viitoare cu rata dobânzii cu care s-ar fi procurat un activ financiar cu risc echivalent cu cel al cumpărătorului.

Pentru ilustrarea acestei prevederi din doctrina organismului internaţional de normalizare contabilă presupunem următorul **exemplu**[1]: O întreprindere comercială vinde unui client la 01.01.N mărfuri în sumă de 1.000.000 lei. Condiţiile de plată sunt următoarele:

· 40% din preţ se plăteşte în momentul vânzării;
· 30% din preţ se va plăti după un an de la vânzare;
· 30% din preţ se va plăti după doi ani de la vânzare.

Se estimează că în acel moment clientul ar putea obţine un credit echivalent de pe piaţa financiară la o rată a dobânzii de 10%.

Valoarea actuală a încasărilor aferente acestei tranzacţii este:

$$400.000 + \frac{300.000}{1,1} + \frac{300.000}{(1,1)^2} = 920.661 \text{ lei}$$

Deci, se poate considera că preţul de vânzare din momentul efectuării tranzacţiei de 1.000.000 lei include şi dobânzi pentru suma de 1.000.000 - 920.661 = 79.339 lei. Drept urmare, vânzarea se va contabiliza astfel:

1.01.N

411 „Clienţi"	=	%	1.000.000
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"	920.661
		472 „Venituri înregistrate în avans"	79.339

[1] În prezentarea şi rezolvarea acestui exemplu am plecat de la adaptarea unui model prezentat de Bernard Raffournier, op. cit., p. 216-217.

Scanned with OKEN Scanner

Dobânzile calculate în momentul vânzării pe credit sunt considerate venituri constatate în avans. Pentru eşalonarea acestor venituri financiare pe durata împrumutului se vor calcula dobânzile teoretice asupra soldului restant datorat de client, adică:

- pentru exerciţiul N: (920.661 - 400.000) x 10% .....= 52.066 lei
- pentru exerciţiul N + 1: (920.661 + 52.066 - 700.000) x 10% = 27.273 lei

79.339 lei

La finele exerciţiilor N şi N+1 se contabilizează veniturile financiare din dobânzi aferente vânzărilor pe credit, adică:

	31.12.N		
472 „Venituri înregistrate în avans“	=	766 „Venituri din dobânzi“	52.066
	şi		
	31.12.N+1		
472 „Venituri înregistrate în avans“		766 „Venituri din dobânzi“	27.273

În spiritul normei contabile internaţionale IAS 18, vânzarea pe credit este asociată cu o operaţie de finanţare. Drept urmare, orice vânzare pe credit, inclusiv operaţiile încheiate în condiţii obişnuite (cu decontare la 30, 60 sau 90 de zile), trebuie să genereze contabilizarea unui venit financiar. Scontul de decontare, acordat în caz de plată imediată poate fi tratat ca un venit din operaţii de finanţare, dacă acesta este considerat ca fiind reprezentativ pentru un cost de finanţare normal.

Exemplu: Se consideră o vânzare de mărfuri pe credit în sumă de 200.000 lei cu scadenţa peste 90 de zile. În cazul plăţii imediate („plata pe loc“, adică la data vânzării) se acordă un scont de decontare de 5% din valoarea tranzacţiei.

În situaţia când clientul optează pentru plata la scadenţa normală, vânzătorul va contabiliza, în momentul vânzării, un venit financiar generat de această operaţie, venit egal cu scontul de decontare pe care ar trebui să îl acorde clientului dacă acesta optează pentru plata imediată a cumpărării (200.000 x 5% = 10.000 lei).

Operaţia de vânzare pe credit, cu plata la scadenţă, se contabilizează, în spiritul normei contabile IAS 18 astfel:

Scanned with OKEN Scanner

411 „Clienţi“	=	%	200.000
		707 „Venituri din vânzări de mărfuri“	190.000
		766 „Venituri din dobânzi“	10.000

Dacă vânzarea se efectuează cu plata imediată, operaţia se contabilizează la valoarea netă a vânzării, exclusiv scontul de decontare acordat, adică:

411 „Clienţi“	=	707 „Venituri din vânzări de mărfuri“	190.000

Semnalăm faptul că, în prezent, în ţările unde vânzările pe credit (creditul-clienţi) constituie o practică curentă, vânzarea este, în general, contabilizată pentru suma exigibilă la scadenţă (200.000 lei, în exemplul prezentat anterior), iar scontul de decontare este contabilizat ca o cheltuială financiară pentru vânzător. O asemenea soluţie este întâlnită şi în doctrina contabilă românească. De aceea, după unele aprecieri[1)], aplicarea normei contabile IAS 18 „Contabilizarea veniturilor“ ar trebui să aducă o adevărată schimbare a modului de contabilizare a vânzărilor pe credit.

7.1.2. Facturi care comportă reduceri şi majorări

Derularea tranzacţiilor de vânzări-cumpărări presupune, într-un mediu de piaţă concurenţial, operarea cu reduceri de preţ, destinate să „plătească“ fidelitatea unui client, nerespectarea întocmai a unor clauze contractuale, achitarea înainte de termen a unei datorii şi, nu în ultimul rând, să incite clientul spre cumpărare, ceea ce atrage creşterea cifrei de afaceri.

În literatura de specialitate şi în practica afacerilor sunt întâlnite două categorii de **reduceri de preţ**:

- **reduceri de natură comercială** (sau reduceri comerciale), care au o influenţă directă asupra mărimii nete a unei facturi;
- **reduceri de natură financiară** (sau reduceri financiare), care poartă denumirea de sconturi (numite şi sconturi de decontare sau sconturi de casă).

În categoria reducerilor comerciale se includ: rabatul, remiza şi risturnul.

---

1) Bernard Raffournier, op. cit., p. 218.

Scanned with OKEN Scanner

Rabatul reprezintă reducerea practicată, în mod excepţional, asupra preţului de vânzare convenit anterior între furnizor şi client, ţinându-se cont de unele defecte de calitate sau de neconformitate a bunurilor comercializate, faţă de clauzele prevăzute în contract.

Remiza este o reducere practicată, în mod excepţional asupra preţului curent de vânzare, ţinându-se cont de volumul vânzărilor sau de importanţa cumpărătorului în clientela vânzătorului. Remiza corespunde, în general, unui procent aplicat asupra preţului brut, procent prevăzut în oferta de preţuri a întreprinderii sau care rezultă din negociere între cei doi parteneri comerciali.

Risturnul reprezintă o reducere de preţ calculată asupra ansamblului operaţiilor efectuate cu acelaşi cumpărător pe o perioadă determinată.

De regulă, reducerile comerciale se acordă sub forma unui procent din preţul brut, dar se pot acorda şi în sumă fixă.

Scontul de decontare este reducerea financiară acordată procentual asupra unei creanţe decontate înainte de scadenţa normală. Altfel spus, scontul de decontare reprezintă o bonificaţie acordată clientului de către furnizor pentru plata cu anticipaţie a unei sume datorate de client. Scontul de decontare este o cheltuială financiară pentru furnizor, care este beneficiarul plăţii (încasează o sumă înainte de scadenţă) şi un venit financiar pentru client, care efectuează o plată înainte de scadenţă.

Sub **aspectul metodologiei de calcul şi contabilizare** trebuie reţinute următoarele reguli:

- toate reducerile de preţ sunt înscrise în factură;
- reducerile comerciale premerg reducerile financiare;
- reducerile sunt determinate în cascadă, ceea ce înseamnă că procentele sau sumele absolute ale fiecărei categorii de reducere se aplică asupra „netului" anterior;
- în cadrul reducerilor comerciale mai întâi se calculează rabaturile şi apoi remizele şi risturnurile;
- scontul de decontare se aplică după ultima reducere de natură comercială, adică la netul comercial;
- taxa pe valoarea adăugată se calculează la ultimul „net" determinat (fie la netul comercial, dacă nu există reduceri financiare, fie la netul financiar, în caz contrar) şi se adună cu acesta pentru a obţine „totalul facturii";

Scanned with OKEN Scanner

- reducerile comerciale, acordate iniţial, adică în momentul întocmirii facturii de vânzare-cumpărare, deşi înscrise în factură, nu se contabilizează nici la furnizor, nici la client;

- reducerile financiare, respectiv scontul de decontare, se contabilizează ca o cheltuială financiară la cel care îl acordă (furnizorul) şi ca un venit financiar la cel care îl primeşte (clientul).

Exemplu: Presupunem că totalul brut al unei facturi pentru vânzări de mărfuri este de 1.800.000 lei; rabatul pentru defecte de calitate este de 100.000 lei; remiza pentru vânzări superioare sumei de 1.000.000 lei este de 5%; remiza pentru poziţia preferenţială a cumpărătorului în clientela întreprinderii este de 10%; scontul de decontare pentru plata înainte de scadenţă este de 2%; TVA 22%.

Factura simplificată se prezintă astfel:

Valoarea brută a mărfurilor vândute	1.800.000 lei
(-) Rabat	100.000 lei
	1.700.000 lei
(-) Remiza 1 (pentru vânzări superioare sumei de 1.000.000 lei): 1.700.000 x 5%	85.000 lei
	1.615.000 lei
(-) Remiza 2 (pentru importanţa clientului): 1.615.000 x 10%	161.500 lei
NET COMERCIAL	1.453.500 lei
(-) Scont de decontare: 1.453.500 x 2%	29.070 lei
NET FINANCIAR	1.424.430 lei
(+) TVA: 1.424.430 x 22%	313.375 lei
NET DE PLATĂ (TOTAL FACTURĂ)	1.737.805 lei

Această factură, care comportă reduceri comerciale şi financiare, se contabilizează astfel:

- **În contabilitatea furnizorului:**

411 „Clienţi“		1.737.805
667 „Cheltuieli privind sconturile acordate“		29.070
	707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	1.453.500
	4427 „TVA colectată“	313.375

sau:

a) **Contabilizarea vânzării mărfurilor:**

411 „Clienţi“	=	%	1.766.875
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	1.453.500
		4427 „TVA colectată“	313.375

b) **Contabilizarea scontului de decontare acordat:**

667 „Cheltuieli privind sconturile acordate“	=	411 „Clienţi“	29.070

● **În contabilitatea clientului:**

371 „Mărfuri“			1.453.500
4426 „TVA deductibilă“			313.375
		401 „Furnizori“	1.737.805
		767 „Venituri din sconturi obţinute“	29.070

sau:

a) **Contabilizarea achiziţiei mărfurilor:**

%	=	401 „Furnizori“	1.766.875
371 „Mărfuri“			1.453.500
4426 „TVA deductibilă“			313.375

b) **Contabilizarea scontului de decontare obţinut:**

401 „Furnizori“	=	767 „Venituri din sconturi obţinute“	29.070

Facturile de cumpărare-vânzare comportă adesea **majorări** datorate cheltuielilor de transport adăugate la preţul bunurilor cumpărate (în varianta suportării lor de către client).

În contabilitatea clientului (cumpărătorului) aceste cheltuieli pot fi înregistrate:

- fie în debitul contului 624 „Cheltuieli cu transportul de bunuri şi de personal“, respectându-se în acest caz necesitatea evidenţierii acestor cheltuieli după natura lor;

- fie în debitul unui cont de stocuri din cumpărări din clasa 3 (exemplu: 300

Scanned with OKEN Scanner

„Materii prime", 301 „Materiale consumabile", 371 „Mărfuri" etc.), atunci când factura nu comportă decât o categorie de bunuri sau, în cazuri mai rare, când există mai multe categorii de bunuri, iar afectarea cheltuielilor de transport la fiecare categorie se poate face după criterii raţionale[1)].

În contabilitatea furnizorului (vânzătorului) aceste cheltuieli pot fi înregistrate:

- fie în creditul contului 708 „Venituri din activităţi diverse", cu mărimea cheltuielilor recuperate sau facturate;

- fie în creditul contului 624 „Cheltuieli cu transportul de bunuri şi de personal", atunci când vânzătorul recuperează mărimea cheltuielilor externe de transport pe care el însuşi a trebuit să le plătească.

Exemplu: Furnizorul „F" livrează clientului „C" mărfuri în următoarele condiţii:

● **Marfa M1:**	preţ brut	300.000 lei
	remiză 10%	30.000 lei
	net comercial	270.000 lei
	TVA 22%	59.400 lei
	net de plată	329.400 lei
● **Marfa M2:**	preţ brut	200.000 lei
	rabat 5%	10.000 lei
	net comercial	190.000 lei
	TVA 22%	41.800 lei
	net de plată	231.800 lei

● În factură sunt înscrise **cheltuieli de transport** suportate de client în sumă de 100.000 lei, TVA 22%.

a) Contabilizarea cumpărărilor în **contabilitatea clientului** se poate face după următoarele soluţii:

1) Imputarea cheltuielilor de transport fiecărei categorii de mărfuri, ţinând cont de pro rata stabilită în funcţie de netul comercial, astfel:

[1)] În doctrina contabilă franceză mai există şi posibilitatea înregistrării cheltuielilor de transport aferente cumpărărilor în contul „cheltuieli accesorii de cumpărare". Această soluţie permite întocmirea fără dificultate a tabloului soldurilor intermediare de gestiune şi, în special, determinarea marjei comerciale deoarece, din conturi, se determină costul de achiziţie (cumpărare) al mărfurilor vândute egal cu: cheltuieli cu achiziţia de mărfuri + cheltuieli accesorii de cumpărare ± variaţia de stocuri de mărfuri.

Scanned with OKEN Scanner

Marfa M1: cheltuieli de transport = $\frac{100.000}{270.000 + 190.000}$ x 270.000 = 58.696 lei

Costul de achiziţie al mărfii M1 = 270.000 +58.696 = 328.696 lei

Marfa M2: cheltuieli de transport = $\frac{100.000}{270.000 + 190.000}$ x 190.000 = 41.304 lei

Costul de achiziţie al mărfii M2 = 190.000 +41.304 = 231.304 lei

%	=	401 „Furnizori"	683.200
371 „Mărfuri"			560.000
M1 ... 328.696 lei			
M2 ... 231.304 lei			
4426 „TVA deductibilă"			123.200
(560.000 x 22%)			

2) Cheltuielile de transport sunt înregistrate în contul de cheltuieli după natura lor:

%	=	401 „Furnizori"	683.200
371 „Mărfuri"			460.000
M1 ... 270.000 lei			
M2 ... 190.000 lei			
624 „Cheltuieli cu transportul de bunuri şi de personal"			100.000
4426 „TVA deductibilă"			123.200
(460.000 x 22% + 100.000 x 22%)			

b) Contabilizarea vânzărilor în **contabilitatea furnizorului** se poate face după una dintre soluţiile:

1) Dacă transportul este efectuat de un terţ specializat în transporturi (altul decât furnizorul):

- înregistrarea cheltuielilor facturate de terţul specializat:

%	=	**401 „Furnizori"**	122.000
624 „Cheltuieli cu transportul de bunuri şi de personal"			100.000
4426 „TVA deductibilă"			22.000
(100.000 x 22%)			

- facturarea mărfurilor şi a cheltuielilor de transport efectuate în contul

clientului:

411 „Clienţi“	=	%	683.200
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	460.000
		4427 „TVA colectată“ (460.000 x 22%)	101.200
		624 „Cheltuieli cu transportul de bunuri şi de personal“	100.000
		4426 „TVA deductibilă“ (100.000 x 22%)	22.000

2) Dacă transportul este asigurat de furnizor şi facturat cumpărătorului:

411 „Clienţi“	=	%	683.200
		707 „Venituri din vânzări de mărfuri“	460.000
		708 „Venituri din activităţi diverse“	100.000
		4427 „TVA colectată“ (460.00 x 22% + 100.000 x 22%)	123.200

7.1.3. Reduceri de preţ efectuate după facturare şi returnarea mărfurilor la furnizori

a) **Reduceri de preţ efectuate după facturare**

În practica comercială se întâlnesc situaţii când reducerile de preţ sunt acordate ulterior facturării, deci după derularea tranzacţiei de vânzare-cumpărare. Conform acestei uzanţe, reducerile comerciale şi financiare fac obiectul unor facturi de reducere“[1)].

Facturile de reducere apar destul de rar, în cazul remizelor, mai puţin rar, în cel al sconturilor generate de plata anticipată, destul de frecvent, pentru rabaturi, frecvent, ca urmare a reclamaţiilor clienţilor, şi foarte frecvent, pentru risturnuri, datorită naturii acestora.

● **Reducerile comerciale: rabaturi, remize şi risturnuri**

Atunci când reducerile comerciale fac obiectul facturilor de reducere, ele

[1)] În literatura contabilă franceză sunt denumite „factures d'avoir“.

Scanned with OKEN Scanner

trebuie să fie contabilizate deoarece modifică efectele facturii iniţiale. Astfel, în contabilitatea clientului trebuie contabilizată o reducere a costului de achiziţie aferent stocului pentru care s-a primit o reducere comercială ulterior facturării, pentru reflectarea stocurilor din cumpărări, în bilanţ, la valoarea lor reală de achiziţie. În schimb, furnizorul trebuie să înregistreze o diminuare a veniturilor din vânzări, cu valoarea reducerilor comerciale acordate ulterior facturării, pentru a prezenta în contul de profit şi pierdere cifra de afaceri la valoarea netă, exclusiv reducerile comerciale acordate.

Exemplu: La sfârşitul anului, furnizorul „F" trimite clientului „C" o factură de reducere reprezentând risturnuri în sumă de 1.000.000 lei, TVA 22%, aferente livrărilor de mărfuri efectuate în cursul anului.

În contabilitatea clientului „C" se înregistrează reducerea comercială obţinută ulterior facturării astfel:

401 „Furnizori"	=	%		1.220.000
		371 „Mărfuri"		1.000.000
		4426 „TVA deductibilă"		
		(1.000.000 x 22%)		220.000

În contabilitatea furnizorului „F" se înregistrează reducerea comercială acordată, ca o diminuare de venituri:

%	=	411 „Clienţi"		1.220.000
707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"				1.000.000
4427 „TVA colectată" (1.000.000 x 22%)				220.000

Faţă de această soluţie, în literatura de specialitate românească, există opinia după care reducerile comerciale acordate ulterior facturării trebuie să fie contabilizate în contul 658 „Alte cheltuieli de exploatare", la furnizor, pentru reducerile acordate şi respectiv în contul 758 „Alte venituri din exploatare", la client, pentru reducerile primite. Însă, considerăm că o astfel de soluţie este discutabilă deoarece nu are drept efect corectarea costului de achiziţie al stocurilor cu reducerile comerciale primite ulterior facturării, la client, şi nici diminuarea veniturilor din vânzări, cu reducerile comerciale acordate ulterior facturării, la furnizor. În argumentarea punctului nostru de vedere ne raportăm şi la practica contabilă franceză care operează cu conturi distincte pentru

Scanned with OKEN Scanner

înregistrarea reducerilor comerciale acordate ulterior facturării, respectiv contul 609 „Rabaturi, remize şi risturnuri obţinute asupra cumpărărilor", cont de venituri în care se înregistrează reducerile comerciale obţinute ulterior facturării şi contul 709 „Rabaturi, remize şi risturnuri acordate de întreprindere", cont de cheltuieli în care se înregistrează reducerile comerciale acordate ulterior facturării. Aceste conturi se dezvoltă în subconturi specifice fiecărei categorii de stocuri. La finele exerciţiului soldul contului de venituri 609 „Rabaturi, remize şi risturnuri obţinute asupra cumpărărilor" se virează la contul de cumpărări aferent fiecărei categorii de stocuri, soldul contului de cumpărări reflectând astfel **cumpărările de stocuri la valoarea netă,** iar soldul contului de cheltuieli 709 „Rabaturi, remize şi risturnuri acordate de întreprindere" se virează la contul de venituri din vânzarea fiecărei categorii de stocuri, pentru ca soldul contului de venituri să reflecte **cifra de afaceri netă** (vânzările), exclusiv reducerile comerciale.

● **Reducerile financiare: sconturile de decontare**

Acordate a posteriori, printr-o factură de reducere, sconturile de decontare sunt contabilizate similar cazului facturilor iniţiale, adică sunt înregistrate drept cheltuieli financiare, la furnizorul care le acordă şi sunt înregistrate ca venituri financiare la clientul care beneficiază de aceste sconturi.

Exemplu: Furnizorul „F" adresează clientului „C" o factură reprezentând livrări de mărfuri în sumă de 200.000 lei, TVA 22%, cu decontare după trei luni. Ulterior, „clientul" C îl înştiinţează pe vânzător că doreşte să-şi deconteze datoria cu două luni mai devreme, cu condiţia să beneficieze de un scont.

În consecinţă, furnizorul întocmeşte o factură de reducere care menţionează un scont de 10%, acordat asupra livrării iniţiale, adică:

- suma brută (net comercial) ..... 200.000 lei
- scont de decontare (200.000 x 10%) ..... 20.000 lei
- TVA aferentă scontului de decontare: (20.000 x 22%) ..... 4.400 lei

Total factură de reducere 24.400 lei

În **contabilitatea vânzătorului** se înregistrează:

1) Vânzarea de mărfuri:

411 „Clienţi“	=	%	244.000
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	200.000
		4427 „TVA colectată“ (200.000 x 22%)	44.000

2) Scontul de decontare acordat ulterior facturării (factura de reducere):

%	=	411 „Clienţi“	24.400
667 „Cheltuieli privind sconturile acordate“			20.000
4427 „TVA colectată“			4.400

În **contabilitatea cumpărătorului** se înregistrează:

1) Cumpărarea de mărfuri:

%	=	401 „Furnizori“	244.000
371 „Mărfuri“			200.000
4426 „TVA deductibilă“ (200.000 x 22%)			44.000

2) Scontul de decontare primit ulterior facturării (factura de reducere):

401 „Furnizori“	=	%	24.400
		767 „Venituri din sconturi obţinute“	20.000
		4426 „TVA deductibilă“	4.400

Remarcă privind rata dobânzii şi scontul de decontare:

În exemplul precedent se constată că, pentru a plăti cu două luni mai devreme, furnizorul a consimţit o reducere de 10%, care corespunde unei rate a dobânzii anuale de:

$$\frac{10\% \times 12 \text{ luni}}{2 \text{ luni}} = 60\%$$

Prin această decontare anticipată cu două luni **furnizorul** şi-a procurat fondurile la o rată anuală a dobânzii de 60%, care reprezintă **costul financiar** al acestei operaţii, iar **clientul** a plasat fondurile de care dispune la aceeaşi rată, care reprezintă **randamentul financiar** al operaţiei.

Scanned with OKEN Scanner

b) **Returnarea mărfurilor la furnizori**

Returnarea mărfurilor de către client furnizorului său (mărfuri cu defecte sau neconforme comenzii) are drept efect contabil anularea parţială sau totală a operaţiei de cumpărare, deci rezultă o creanţă a clientului asupra furnizorului, creanţă care diminuează parţial sau total dreptul iniţial al furnizorului faţă de client.

Creanţa clientului asupra furnizorului este constatată printr-o factură de reducere (clientul refacturează mărfurile refuzate către furnizor).

Returnările sunt contabilizate ca o diminuare a valorii stocurilor, la client, prin creditarea unui cont de stocuri din cumpărări şi ca o diminuare a veniturilor, la furnizor, prin debitarea unui cont de vânzări. În acest mod, returnările sunt contabilizate invers faţă de cumpărările/vânzările iniţiale.

Exemplu: Întreprinderea de comerţ „C" primeşte pe bază de factură, de la întreprinderea producătoare „P", mărfuri (produse finite pentru fabricant) în valoare de 300.000 lei, TVA 22%. La recepţia mărfurilor de către clientul „C" se constată că o parte din acestea nu corespund comenzii, fiind restituite furnizorului. Factura de reducere întocmită de întreprinderea „C" pentru mărfurile returnate furnizorului este în valoare de 50.000 lei, TVA 22%.

În contabilitatea clientului (comerciantul „C"):

1) Înregistrarea facturii de cumpărare:

%	=	401 „Furnizori"	366.000
371 „Mărfuri"			300.000
4426 „TVA deductibilă"			66.000
(300.000 x 22%)			

2) Înregistrarea facturii de reducere emise:

401 „Furnizori"	=	%	61.000
		371 „Mărfuri"	50.000
		4426 „TVA deductibilă"	11.000
		(50.000 x 22%)	

În **contabilitatea furnizorului** (producătorul „P"):

1) Înregistrarea facturii de vânzare:

411 „Clienţi“	=	%	366.000
		701 „Venituri din vânzarea produselor finite“	300.000
		4427 „TVA colectată“ (300.000 x 22%)	66.000

2) Înregistrarea facturii de reducere primite pentru stocurile returnate de client:

%	=	411 „Clienţi“	61.000
701 „Venituri din vânzarea produselor finite“			50.000
4427 „TVA colectată“ (50.000 x 22%)			11.000

Remarcă: În practica contabilă din ţara noastră returnările de mărfuri sunt înregistrate şi prin stornare în roşu, adică prin efectuarea unei înregistrări contabile identice cu care urmează să fie corectată, dar cu sumele în roşu (sau cu sumele în negru, încadrate în chenar; în contabilitate, o sumă înscrisă „în roşu“ are semnificaţia unei sume care se scade).

c) **Reduceri înscrise în facturi ordinare ulterioare**

Uneori, în locul emiterii unei facturi de reducere, furnizorul preferă menţionarea reducerii într-o factură ordinară ulterioară. În acest caz, reducerile sau returnările menţionate în factura de vânzare ulterioară trebuie să fie contabilizate ca şi când ar fi înscrise într-o factură distinctă de reducere.

Exemplu: Factura nr. 9, emisă de furnizorul „F“ către clientul „C“, în ziua de 10 iunie, conţine următoarele date:

- Preţ brut al mărfurilor	500.000 lei
- Remiză 10% (500.000 x 10%)	50.000 lei
Net comercial	450.000 lei
- TVA 22% (450.000 x 22%)	99.000 lei
Net de plată	549.000 lei
De dedus: reduceri în legătură cu factura nr. 4 din 5 iunie	
- Rabat acordat (600.000 x 5%):	30.000 lei
- TVA aferentă rabatului acordat: 22% (30.000 x 22%)	6.600 lei
Total de dedus	36.600 lei
Total factură	512.400 lei

În contabilitatea cumpărătorului:

1) Înregistrarea facturii nr. 9/10 iunie cu partea corespunzătoare mărfurilor cumpărate:

%	=	401 „Furnizori"	549.000
371 „Mărfuri"			450.000
4426 „TVA deductibilă"			99.000

2) Înregistrarea reducerii primite pentru factura nr. 4/5 iunie (înscrisă în factura nr. 9/10 iunie):

401 „Furnizori"	=	%	36.600
		371 „Mărfuri"	30.000
		4426 „TVA deductibilă"	6.600

În contabilitatea vânzătorului:

1) Înregistrarea facturii nr. 9/10 iunie cu partea corespunzătoare mărfurilor vândute:

411 „Clienţi"	=	%	549.000
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"	450.000
		4427 „TVA colectată	99.000

2) Înregistrarea reducerii acordate pentru factura nr. 4/5 iunie (înscrisă în factura nr. 9/10 iunie):

%	=	411 „Clienţi"	36.600
707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"			30.000
4427 „TVA colectată"			6.600

7.1.4. Mecanismul taxei pe valoarea adăugată

Taxa pe valoare adăugată, cunoscută sub abrevierea TVA, este un impozit indirect asupra consumului de bunuri şi servicii, oricare ar fi provenienţa lor, din producţie indigenă sau din import. Fiind un impozit pe consum, cel care suportă această sarcină fiscală este consumatorul final, întreprinderea având rolul de a colecta şi vărsa la bugetul statului taxa pe valoarea adăugată.

Scanned with OKEN Scanner

Originile taxei pe valoarea adăugată se găsesc în practica fiscală franceză de la sfârşitul deceniului al 7-lea, iar în prezent această pârghie fiscală operează în toate ţările Uniunii Europene şi în numeroase ţări din afara spaţiului comunitar.

Principalele **avantaje** ale taxei pe valoarea adăugată sunt:

- Egalitatea participării diferitelor circuite (neutralitatea taxei). Neutralitatea acestui impozit pentru întreprindere este asigurată prin recuperarea TVA aferentă cumpărărilor de bunuri şi servicii destinate producţiei sau comercializării. Dacă TVA are, în principiu, un efect neutral asupra rezultatului întreprinderii, deoarece prin mecanismul de percepere nu sunt influenţate cheltuielile şi veniturile firmei, în schimb, TVA poate avea o incidenţă asupra trezoreriei întreprinderii, atunci când există decalaje între fluxurile de încasări şi plăţi (de exemplu, obligaţia de plată la bugetul de stat a TVA care nu a fost încasată de la clienţi creează o presiune asupra trezoreriei firmei).
- Încurajarea investiţiilor, prin detaxarea acestora.
- O protecţie echitabilă a fiecărei ţări în raport cu străinătatea.

La nivelul Uniunii Europene, TVA constituie un subiect de reglementare sub forma unor directive, care au rol de armonizare a legislaţiilor fiscale naţionale privind TVA, pentru statele comunitare.

În oricare dintre ţările în care se aplică TVA, **pachetul normativ**[1)] defineşte coordonatele, regulile generale şi cazurile de excepţie ale funcţionării acestui sistem de impozitare.

Principalele coordonate aferente acestui impozit sunt date de câmpul de aplicare, teritorialitatea, faptul generator şi exigibilitatea, baza de impozitare, cotele de impozitare, deductibilitatea şi obligaţiile persoanelor fizice şi juridice circumscrise în perimetrul de aplicare a TVA.

- **Câmpul de aplicare:** operaţiile pot fi clasificate, în raport cu sfera de aplicare a TVA, în trei categorii:
  - operaţii impozabile, adică supuse TVA;
  - operaţii impozabile prin opţiune;
  - operaţii scutite de TVA.

---

1) În ţara noastră reglementarea TVA este asigurată de Ordonanţa Guvernului nr. 3/1992 privind taxa pe valoarea adăugată, republicată în M. Of. nr. 288/12 decembrie 1995, cu modificările ulterioare. În documentarea noastră am utilizat textul actualizat cu modificările şi completările intervenite până la data de 15 februarie 1998, publicat în Ghid juridic pentru societăţile comerciale nr. 2/1998, pag. 42-51 cât şi textul Deciziei nr. 9/23.07.1997 privind aprobarea soluţiilor referitoare la aplicarea prevederilor Ordonanţei Guvernului nr. 3/1992 privind TVA, republicată, cu modificările ulterioare, publicată în M. Of. nr. 189/08.08.1997.

Scanned with OKEN Scanner

Potrivit reglementărilor legale, în sfera de aplicare a TVA (fiind deci operaţii impozabile) se cuprind operaţiunile cu plată, precum şi cele asimilate acestora, efectuate de o manieră independentă de către persoane fizice sau juridice, privind: livrările de bunuri mobile şi prestări de servicii efectuate în cadrul exercitării activităţii profesionale; transferul proprietăţii bunurilor imobiliare între agenţii economici, precum şi între aceştia şi instituţii publice sau persoane fizice; importul de bunuri şi servicii. Sunt asimilate cu livrările de bunuri şi prestările de servicii şi vânzarea cu plata în rate sau închirierea unor bunuri pe baza unui contract, cu clauza trecerii proprietăţii asupra bunurilor respective după plata ultimei rate sau la o anumită dată cât şi preluarea de către agentul economic a unor bunuri sau servicii în vederea folosirii, sub orice formă, în scop personal sau pentru a fi puse la dispoziţia altor persoane fizice sau juridice în mod gratuit.

Operaţiunile cuprinse în sfera de aplicare a taxei pe valoarea adăugată se împart, din punct de vedere al **regulilor de impozitare**, astfel:

- **operaţiuni impozabile obligatoriu**, la care se aplică cota legală de TVA asupra sumelor obţinute din vânzări de bunuri sau prestări de servicii, la fiecare stadiu al circuitului economic, până la consumatorul final inclusiv.

Din taxa facturată corespunzător sumelor reprezentând contravaloarea bunurilor livrate sau a serviciilor prestate se scade taxa aferentă bunurilor şi serviciilor achiziţionate, destinate realizării operaţiunilor impozabile;

- **operaţiuni la care se aplică cota zero**: în acest caz furnizorii sau prestatorii de servicii au dreptul de deducere a taxei pe valoarea adăugată aferentă bunurilor şi serviciilor achiziţionate, destinate realizării operaţiunilor impozabile;

- **operaţiuni scutite** de plata taxei pe valoarea adăugată: sunt operaţii prevăzute în mod expres de lege pentru care furnizorii sau prestatorii de servicii nu au dreptul la deducerea taxei aferentă intrărilor destinate realizării produselor sau serviciilor scutite de taxă.

O altă categorie de operaţii care intră în câmpul de aplicare a taxei pe valoarea adăugată sunt **operaţiunile impozabile prin opţiune**: agenţii economici, precum şi unităţile economice din cadrul altor persoane juridice care efectuează operaţiuni exonerate de taxa pe valoarea adăugată pot opta pentru plata acestei taxe, pentru întreaga activitate sau numai pentru o parte a acesteia.

O serie de operaţii nu intră în sfera de aplicare a TVA. Este vorba despre livrările de bunuri şi prestările de servicii rezultate din activitatea specifică

Scanned with OKEN Scanner

autorizată, efectuată de: asociaţiile fără scop lucrativ, pentru activităţile având caracter social-filantropic; organizaţiile care desfăşoară activităţi de natură religioasă, politică sau civică; organizaţiile sindicale, pentru activităţile legate direct de apărarea colectivă a intereselor materiale şi morale ale membrilor lor; instituţiile publice, pentru activităţile lor administrative, sociale, educative, de apărare, ordine publică, siguranţa statului, culturale şi sportive. Pentru operaţiunile efectuate în mod sistematic, direct sau prin unităţi subordonate, în scopul obţinerii de profit, persoanele juridice enunţate anterior sunt supuse taxei pe valoarea adăugată.

Exonerarea de TVA acţionează la nivelul:

a) **livrărilor de bunuri şi prestărilor de servicii rezultate din activitatea specifică autorizată, efectuate în ţară** de: unităţile sanitare şi de asistenţă socială; unităţile şi instituţiile de învăţământ cuprinse în sistemul naţional de învăţământ; liber-profesioniştii autorizaţi, care îşi desfăşoară activitatea în mod individual, precum şi persoanele fizice şi asociaţiile familiale autorizate să desfăşoare activităţi economice pe baza liberei iniţiative; gospodăriile agricole individuale şi asociaţiile de tip privat ale acestora; casele de economii, fondurile de plasament, casele de ajutor reciproc, cooperativele de credit şi alte societăţi de credit, casele de schimb valutar; societăţile de investiţii financiare, de intermediere financiară şi de valori mobiliare; societăţile bancare; societăţile de asigurare şi/sau reasigurare, inclusiv cele de intermediere în astfel de activităţi; editarea, tipărirea şi vânzarea de ziare, cărţi şi reviste, exclusiv activitatea cu caracter de reclamă şi publicate. De asemenea, sunt scutite de taxa pe valoarea adăugată: realizarea şi difuzarea programelor de radio şi televiziune, cu excepţia celor cu caracter de reclamă şi publicitate; producţia de filme, cu excepţia celor cu caracter de reclamă şi publicitate; o serie de produse şi servicii livrate/prestate către populaţie, prevăzute în mod expres în textele legale cum sunt consumul casnic de energie electrică şi energie termică; activităţile agenţilor economici, precum şi cele care îndeplinesc condiţiile unei activităţi economice desfăşurate de asociaţiile, organizaţiile, instituţiile publice şi alte asemenea persoane juridice, cu o cifră de afaceri declarată organului fiscal competent sau, după caz, realizată de până la 50 milioane lei anual; alte operaţii, conform prevederilor legale.

b) **importurilor de bunuri**, care, potrivit prevederilor legale, sunt **scutite de taxa vamală,** cu unele excepţii prevăzute de lege.

- **Teritorialitatea**: conform acestui criteriu, sunt supuse taxei pe valoarea

Scanned with OKEN Scanner

adăugată operaţiile referitoare la transferul dreptului de proprietate asupra bunurilor situate pe teritoriul României. Bunurile provenite din import sunt impozabile în România, la intrarea acestora în ţară şi la înregistrarea declaraţiei vamale.

Prestările de servicii sunt impozabile atunci când sunt utilizate în România, indiferent de locul unde este situat sediul sau domiciliul prestatorului.

● **Faptul generator şi exigibilitatea TVA** iau naştere, de regulă, în momentul efectuării **livrării** bunurilor mobile, **transferului proprietăţii** bunurilor imobiliare sau **prestării** serviciilor.

În cazul livrării parţiale sau executării parţiale de servicii, obligaţia de plată se determină corespunzător valorii bunurilor livrate sau a serviciilor prestate.

Pentru livrările de bunuri şi prestările de servicii cu plata în rate, precum şi pentru cele care dau naştere la decontări sau încasări succesive, faptul generator intervine la expirarea perioadei pentru care se face decontarea sau, după caz, la data prevăzută pentru plata ratelor.

Pentru importul de bunuri şi servicii obligaţia plăţii taxei pe valoarea adăugată ia naştere la data înregistrării declaraţiei vamale, în cazul importului de bunuri, sau la data recepţiei de către beneficiari, pentru serviciile din import.

Exigibilitatea taxei pe valoarea adăugată este dreptul organului fiscal de a pretinde plătitorului, la o anumită dată, plata taxei datorate bugetului de stat. Deşi, în cele mai multe cazuri, exigibilitatea se suprapune cu faptul generator, sunt şi situaţii când exigibilitatea poate fi anticipată sau ulterioară faptului generator. Astfel, pentru livrările de bunuri şi prestările de servicii, care se efectuează continuu, precum şi pentru cele la care se încasează, de regulă, avansuri, exigibilitatea intervine la data stabilirii debitului clientului pe bază de factură sau alt document legal.

● **Baza de impozitare** este reprezentată de contravaloarea bunurilor livrate sau a serviciilor prestate, exclusiv taxa pe valoarea adăugată şi poate îmbrăca următoarele forme:

- preţurile negociate între vânzător şi cumpărător, precum şi alte cheltuieli datorate de cumpărător pentru livrările de bunuri şi care nu au fost cuprinse în preţ (în aceste preţuri se includ şi accizele);
- tarifele negociate pentru prestările de servicii;
- suma rezultată din aplicarea cotei de comision sau suma convenită între parteneri, pentru operaţiunile de intermediere;

Scanned with OKEN Scanner

- preţurile de piaţă sau, în lipsa acestora, costurile bunurilor executate de agenţii economici pentru folosinţa proprie ori predate sub diferite forme angajaţilor sau altor persoane;

- valoarea în vamă, la care se adaugă taxa vamală, alte taxe şi accizele datorate pentru bunurile şi serviciile din import;

- preţurile de piaţă sau, în lipsa acestora, costurile aferente serviciilor prestate pentru folosinţa proprie de un agent economic sau cu titlu gratuit pentru alte persoane fizice sau juridice;

- preţurile vânzărilor efectuate din depozitele vămii sau stabilite prin licitaţie.

Baza de impozitare poate să fie supusă unor corecţii, deoarece din ea trebuie deduse[1]:

- remizele şi alte reduceri de preţ acordate de către furnizor direct clientului, inclusiv cele date după facturarea bunurilor sau a serviciilor; bunurile acordate de către furnizori clienţilor în vederea stimulării vânzărilor, conform contractelor încheiate;

Pentru a putea fi excluse din baza de impozitare, remizele şi alte reduceri de preţ trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: să fie efective şi în sume exacte în beneficiul clientului; să nu constituie, în fapt, remunerarea unui serviciu sau o contrapartidă pentru o prestaţie oarecare; să fie reflectate în facturi sau în alte documente legale. Corectarea taxei pe valoarea adăugată aferentă reducerilor de preţ acordate după facturare se va efectua prin emiterea unei noi facturi, în roşu, pentru sumele ce urmează a fi scăzute, şi în negru, pentru cele de adăugat.

- penalizările pentru neîndeplinirea totală sau parţială a obligaţiilor contractuale;

- dobânzile percepute pentru plăţile cu întârziere, pentru vânzări cu plata în rate sau la termene de peste 90 de zile;

- sumele achitate de furnizor sau prestator în contul clientului şi care apoi se decontează acestuia;

- ambalajele care circulă între furnizorii de marfă şi clienţi, fără facturare; etc.

● **Cotele de impozitare**: în România se aplică următoarele cote de TVA:

- cota de **22%** pentru operaţiunile privind livrările de bunuri, transferurile imobiliare şi prestările de servicii, din ţară şi din import, cu unele excepţii; această

1) Vezi, în acest sens, Ordonanţa Guvernului nr. 3/1992 privind taxa pe valoarea adăugată, republicată în M. Of. nr. 288/12.12.1995, modificată şi completată ulterior şi Hotărârea Guvernului României nr. 809/17.10.1995 cu privire la aprobarea Normelor pentru aplicarea Ordonanţei Guvernului nr. 3/1992 privind taxa pe valoarea adăugată, publicată în M. Of. nr. 245/26.10.1995.

Scanned with OKEN Scanner

cotă poate fi considerată, în raport cu celelalte cote de impozitare, drept „cota normală";

- cota redusă de **11%** aplicabilă unor produse şi servicii expres specificate de lege, cum sunt bunurile şi serviciile destinate consumului de strictă necesitate pentru populaţie (carne de animale şi păsări domestice, peşte şi produse comestibile din peşte, lapte, uleiuri şi grăsimi comestibile, făină, transportul în comun urban de călători etc.) sau sunt destinate unor activităţi care beneficiază de sprijinul statului cum este agricultura (lucrări agricole, îngrăşăminte chimice şi minerale, insecticide, fungicide şi erbicide etc.).

- cota **zero** pentru exportul de bunuri şi prestările de servicii legate direct de exportul bunurilor, efectuate de agenţii economici cu sediul în România cât şi pentru operaţiile asimilate exportului de bunuri şi servicii.

● **Deductibilitatea**

După cum sugerează şi denumirea, taxa pe valoarea adăugată se aplică asupra plusului de valoare adăugată de fiecare stadiu al producţiei sau comercializării unui produs sau serviciu. Aplicarea taxei la valoarea adăugată se face de aşa manieră încât la sfârşitul ciclului de producţie şi comercial parcurs de un bun, indiferent de durata ciclului, cheltuiala fiscală totală care a grevat acest bun corespunde taxei calculate asupra preţului de vânzare şi suportate de consumator.

Pentru a facilita calculul şi colectarea, cota de TVA se aplică la preţul de vânzare al bunurilor sau serviciilor comercializate (corectat, eventual, cu reducerile de preţ şi alte elemente, prezentate anterior). Deoarece TVA intervine la fiecare stadiu al unei filiere de producţie şi comercializare, dar şi pentru a se evita efectul cumulativ al impozitării în cascadă, **trebuie dedusă din TVA încasată (colectată) de la clienţi, TVA plătită furnizorilor, pentru cumpărările de bunuri sau servicii**. Altfel spus, atunci când întreprinderea facturează TVA clientului său, ea acţionează **în contul statului**, căruia va trebui să-i plătească **diferenţa** între TVA colectată de la clienţi (de obicei, mai mare) şi TVA plătită furnizorilor săi care, la rândul lor, au procedat la colectarea şi vărsarea TVA.

Potrivit legii, plătitorii de taxă pe valoarea adăugată au **dreptul la deducerea** taxei aferente bunurilor şi serviciilor achiziţionate, destinată realizării de:

- operaţiuni supuse taxei pe valoarea adăugată;

- bunuri şi servicii scutite de taxă pentru care, prin lege, se prevede în mod expres exercitarea dreptului de deducere;

Scanned with OKEN Scanner

- acţiuni de sponsorizare, reclamă şi publicitate, precum şi pentru alte acţiuni prevăzute în normele legale, cu respectarea plafoanelor şi destinaţiilor prevăzute în acestea.

Din cele prezentate anterior se poate constata că TVA se bazează pe principiul sau mecanismul deductibilităţii pentru aplicarea căruia fiecare subiect calculează taxa asupra preţurilor bunurilor vândute sau serviciilor prestate şi **deduce taxa care a grevat costul elementelor constitutive ale acestui preţ**. Diferenţa de taxă constatată în plus sau în minus se regularizează cu bugetul statului, pe bază de deconturi ale plătitorilor.

Totodată, trebuie reţinut că **deductibilitatea este aplicată global**, asupra ansamblului operaţiilor realizate, şi nu pentru fiecare bun în parte.

Dreptul de deducere a TVA înscris în documentele pentru cumpărări se determină în funcţie de data facturării, a chitanţei fiscale sau a altui document legal, dacă acestea s-au primit până la data întocmirii decontului TVA. Documentele primite după data întocmirii decontului aferent lunii în care bunurile au fost recepţionate se includ în deconturile întocmite pentru lunile următoare.

Atunci când un agent economic realizează atât operaţii impozabile cât şi alte operaţii scutite de plata taxei pe valoarea adăugată, **dreptul de deducere se determină în raport cu participarea bunurilor sau serviciilor respective la realizarea operaţiilor impozabile** (dreptul de deducere a TVA aferente intrărilor se stabileşte pe baza pro ratei).

Pro rata de deducere a TVA se determină, de regulă, anual, pe baza realizărilor din anul precedent sau corespunzător regimului TVA aferente bunurilor şi serviciilor prevăzute a fi realizate în anul curent. La cererea justificată a agenţilor economici, organele fiscale pot aproba ca pro rata să se determine lunar, în funcţie de realizările efective înscrise în decontul de TVA. În cursul unui an calendaristic nu pot fi folosite două metode de determinare a pro ratei.

Dreptul de deducere a TVA se exercită pe două **căi**:

- prin reţinerea din suma reprezentând taxa pe valoarea adăugată, pentru livrările de bunuri sau serviciile prestate, a taxei aferente intrărilor;
- prin rambursarea de către organul fiscal a sumei reprezentând diferenţa dintre taxa aferentă intrărilor şi taxa facturată de agentul economic pentru livrările de bunuri sau serviciile prestate.

● **Obligaţiile persoanelor fizice şi juridice circumscrise în perimetrul**

Scanned with OKEN Scanner

aplicării TVA vizează facturarea, înregistrarea la organele fiscale ca plătitori de TVA, plata impozitului şi, nu în ultimul rând, ţinerea unei contabilităţi operative şi corecte a TVA.

În vederea exercitării dreptului de deducere a taxei pe valoarea adăugată aferentă intrărilor, agenţii economici sunt obligaţi:

- să justifice, prin documente legal întocmite, cuantumul taxei;
- să justifice că bunurile în cauză sunt destinate pentru nevoile firmei şi sunt proprietatea acesteia.

Documentele legale referitoare la TVA sunt **factura fiscală** sau alte documente înlocuitoare (chitanţa fiscală, bon de comandă-chitanţă), pentru bunurile şi serviciile cumpărate de la furnizorii din ţară şi **declaraţia vamală de import**, vizată de organele vamale, pentru taxa plătită la importuri.

Sunt **scutiţi** de obligaţia emiterii **facturii** agenţii economici care realizează următoarele operaţiuni supuse TVA: transport cu taximetre, precum şi transport de persoane pe bază de bilete de călătorie şi abonamente; vânzări de bunuri şi prestări de servicii consemnate în documente specifice, aprobate prin norme legale; vânzări de bunuri şi prestări de servicii pentru populaţie pe bază de documente fără nominalizări privind cumpărătorul.

Plătitorii de TVA sunt obligaţi să ţină în mod regulat contabilitatea, care să le permită determinaţea bazei de impozitare şi taxa pe valoarea adăugată facturată pentru livrările şi prestările de servicii efectuate, precum şi cea deductibilă aferentă intrărilor. Documentele justificative privind TVA care nu respectă condiţiile de formă şi fond nu pot fi înregistrate în contabilitate. Agenţii economici care au ca obiect de activitate comerţul cu amănuntul, activităţi hoteliere, prestări de servicii către populaţie şi alte activităţi de asemenea natură au şi obligaţia instalării aparatelor de marcat care să corespundă cerinţelor pentru aplicarea taxei pe valoarea adăugată.

În privinţa, **decontării taxei pe valoarea adăugată către bugetul statului**, plătitorii taxei sunt obligaţi:

- **să achite taxa datorată**, potrivit decontului întocmit lunar, **până la data de 25 a lunii următoare**, prin virament, cec sau numerar, la organul fiscal la care agentul economic s-a înregistrat ca plătitor sau la băncile comerciale, după caz;
- **să achite taxa pe valoarea adăugată**, aferentă bunurilor din **import** definitiv, **la organul vamal**, concomitent cu plata taxelor vamale.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru neplata integrală sau a unei diferenţe din taxa pe valoarea adăugată în termenul stabilit se datorează **majorări de întârziere**, sume care penalizează (diminuează) rezultatul întreprinderii plătitoare de TVA.

În continuare prezentăm câteva exemple practice care au menirea să releve exigibilitatea taxei pe valoarea adăugată.

Aşa cum am arătat mai înainte, exigibilitatea este, în principiu, concomitentă cu faptul generator: este cazul bunurilor mobile şi operaţiilor imobiliare. În schimb, în cazul prestaţiilor de servicii şi execuţiei de lucrări, faptul generator este dat de executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor, iar exigibilitatea apare la încasarea avansului sau a tarifului acestora, cu opţiunea de a plăti taxa după înregistrarea debitelor (deci în momentul facturării, cu plata taxei cu ocazia oricărei încasări anterioare facturării. Deci, se poate spune că exigibilitatea TVA apare în cazul livrărilor, al debitelor şi al încasărilor.

a) **TVA exigibilă privind livrările de bunuri**

Exemplu: SC „X" vinde mărfuri unei întreprinderi comerciale cu amănuntul. Factura de vânzare cuprinde următoarele elemente:

- preţ brut al mărfurilor	3.000.000 lei
- remiză 5%, pentru cumpărări superioare sumei de 1.000.000 lei (3.000.000 x 5%)	- 150.000 lei
Netul comercial	2.850.000 lei
- scont de decontare 2% (2.850.000 x 2%)	- 57.000 lei
Netul financiar	2.793.000 lei
- TVA 22% (aplicată la ultimul net, înaintea impozitării, adică 2.793.000 x 22%)	614.460 lei
Netul de încasat/plată	3.407.460 lei

În contabilitatea vânzătorului:

Înregistrarea facturii de vânzare se poate face:

411 „Clienţi"		3.407.460
667 „Cheltuieli privind sconturile acordate"		57.000
	707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"	2.850.000
	4427 „TVA colectată"	614.460

sau:

1) Contabilizarea vânzării de mărfuri şi a scontului de decontare acordat:

%	=	707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	2.850.000
411 „Clienţi“			2.793.000
667 „Cheltuieli privind sconturile acordate“			57.000

2) Înregistrarea taxei pe valoarea adăugată aferentă vânzării:

411 „Clienţi“	=	4427 „TVA colectată“	614.460

Remarcă: În cazul TVA exigibilă privind livrările, primirea unor avansuri de către vânzător nu are incidenţă asupra taxei (contul 4427 nu este afectat cu ocazia recepţiei avansului).

● **În contabilitatea cumpărătorului:**

Înregistrarea facturii de cumpărare se poate face:

371 „Mărfuri“		2.850.000
4426 „TVA deductibilă“		614.460
	401 „Furnizori“	3.407.460
	767 „Venituri din sconturi obţinute“	57.000

sau:

1) Contabilizarea achiziţiei mărfurilor şi a sconturilor de decontare obţinute:

371 Mărfuri“	=	%	2.850.000
		401 „Furnizori“	2.793.000
		767 „Venituri din sconturi obţinute“	57.000

2) Înregistrarea taxei pe valoarea adăugată aferente cumpărării:

4426 „TVA deductibilă“	=	401 „Furnizori“	614.460

b) **TVA exigibilă privind debitele**

În acest caz, exigibilitatea TVA intervine la data stabilirii debitului clientului pe bază de factură sau alt document legal pentru prestările de servicii sau execuţia

de lucrări şi în momentul acordării/primirii de avansuri.

Exemplu: Întreprinderea furnizoare „F" primeşte de la clientul „C", în ziua de 15.05.N, un avans în sumă de 1.000.000 lei, TVA 22%, în contul execuţiei unor lucrări. La data de 15.07.N se întocmeşte factura reprezentând execuţia lucrării evaluată la 3.000.000 lei, TVA 22%.

În contabilitatea furnizorului „F" se va înregistra:

1) Încasarea avansului de la client:

15.05.N

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	%	1.220.000
		419 „Clienţi-creditori"	1.000.000
		4427 „TVA colectată" (1.000.000 x 22%)	220.000

2) Facturarea lucrărilor pentru care s-au încasat avansuri:

- valoarea lucrărilor executate	3.000.000 lei
- TVA 22% (3.000.000 x 22%)	660.000 lei
Total	3.660.000 lei
- Avans încasat (din care TVA 220.000 lei)	1.220.000 lei
Rest de plată	2.440.000 lei

15.07.N

411 „Clienţi"	=	%	3.660.000
		704 „Venituri din lucrări executate şi servicii prestate"	3.000.000
		4427 „TVA colectată"	660.000

Remarcă: În cazul primirii de avansuri de la clienţi, în factura de vânzare trebuie menţionate avansul şi restul de plată.

3) Decontarea avansului încasat de la client (micşorarea creanţei faţă de client cu avansul primit, inclusiv TVA):

15.07.N

%	=	411 „Clienţi"	1.220.000
419 „Clienţi-creditori"			1.000.000
4427 „TVA colectată"			220.000

Scanned with OKEN Scanner

În contabilitatea clientului „C" se va înregistra:

1) Acordarea avansului (pe bază de factură):

15.05.N

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	1.220.000
409 „Furnizori-debitori"			1.000.000
4426 „TVA deductibilă" (1.000.000 x 22%)			220.000

2) Contabilizarea facturii privind lucrările executate de furnizorul „F":

15.07.N

%	=	401 „Furnizori"	3.660.000
611 „Cheltuieli de întreţinere şi reparaţii"			3.000.000
4426 „TVA deductibilă"			660.000

3) Micşorarea datoriei faţă de furnizorul „F" cu avansul acordat, inclusiv TVA aferentă:

15.07.N

401 „Furnizori"	=	%	1.220.000
		409 „Furnizori-debitori"	1.000.000
		4426 „TVA deductibilă"	220.000

c) **Taxa pe valoarea adăugată aferentă vânzărilor către populaţie prin magazinele cu amănuntul (fără emitere de factură)**

În acest caz, vânzările către populaţie se fac la un preţ care include TVA.

Exemplu: Societatea comercială „X" SRL realizează vânzări de mărfuri cu amănuntul. Pentru luna mai totalul vânzărilor în numerar este de 1.600.000 lei, la preţ inclusiv TVA. Cota de TVA este de 22%.

1) Contabilizarea vânzărilor în numerar:

5311 „Casa în lei"	=	707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"	1.600.000

2) La finele lunii se calculează şi înregistrează TVA:

707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"	=	4427 „TVA colectată"	288.525
		$(1.600.000 \times \frac{22}{122})$	

d) **Taxa pe valoarea adăugată aferentă bunurilor constatate lipsă sau depreciate calitativ la inventar, peste normele legale, neimputabile**

Pentru bunurile lipsă sau depreciate calitativ, constatate după înregistrarea bunurilor în gestiune pe bază de inventariere, peste normele legale, neimputabile, se datorează TVA[1)].

Exemplu: La inventar se constată un minus de combustibil în gestiune, neimputabil, peste normele legale, evaluat la 100.000 lei, TVA 22%.

1) Contabilizarea minusului în gestiune, neimputabil:

6012 „Cheltuieli privind combustibilii"	=	3012 „Combustibili"	100.000

2) Înregistrarea TVA aferentă minusului în gestiune neimputabil, peste normele legale:

635 „Cheltuieli cu alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate" (100.000 x 22%)	=	4427 „TVA colectată"	22.000

e) **Prelucrarea contabilă a taxei pe valoarea adăugată la sfârşitul perioadei de impozitare**

Pentru fiecare lună se compară TVA colectată cu TVA deductibilă. Dacă, din comparaţie, rezultă o TVA colectată mai mare decât suma TVA deductibilă, diferenţa este TVA de plată bugetului, care va fi achitată acestuia. În caz contrar, rezultă TVA de recuperat, care se regularizează fie prin încasare de la buget, pe bază de cerere de rambursare, fie prin compensare cu datoriile perioadelor următoare privind TVA.

Exemplu: Societatea comercială „X" SA procedează la regularizarea TVA aferentă perioadei de impozitare (luna expirată), cunoscând:

- TVA colectată pentru luna expirată (soldul creditor al contului 4427) : 8.000.000 lei
- TVA deductibilă pentru luna expirată (soldul debitor al contului 4426): 4.800.000 lei
- TVA de recuperat, provenind din lunile precedente (soldul debitor al contului 4424) 500.000 lei

1) Calculul şi înregistrarea TVA de plătit bugetului de stat:

8.000.000 - 4.800.000 - 500.000 = 2.700.000 lei

[1)] Vezi Decizia nr. 9/23.07.1997 privind aprobarea soluţiilor referitoare la aplicarea prevederilor Ordonanţei Guvernului nr. 3/1992 privind taxa pe valoarea adăugată, republicată, cu modificările ulterioare, publicată în M. Of. nr. 189/8.08.1997.

Scanned with OKEN Scanner

4427 „TVA colectată“	=	%	8.000.000
		4426 „TVA deductibilă“	4.800.000
		4424 „TVA de recuperat“	500.000
		4423 „TVA de plată“	2.700.000

2) Decontarea TVA cuvenită bugetului:

4423 „TVA de plată“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	2.700.000

7.1.5. Probleme de evaluare şi gestiune a stocurilor

7.1.5.1. Evaluarea şi comunicarea financiară privind stocurile

La intrarea în patrimoniu, stocurile sunt evaluate în funcţie de modalitatea lor de dobândire, astfel:

a) **pentru stocurile din cumpărări** (materii prime, materiale consumabile, mărfuri, ambalaje şi alte bunuri procurate cu titlu oneros), evaluarea se face la cost de achiziţie.

Conform normei contabile internaţionale IAS 2 „Stocuri“, revizuită în anul 1993, costul de achiziţie cuprinde preţul de cumpărare, taxele vamale şi alte taxe nerecuperabile, cheltuielile de transport-aprovizionare şi alte cheltuieli direct imputabile achiziţiei de stocuri[1)].

Taxa pe valoarea adăugată (TVA), fiind, de regulă, recuperabilă, nu intră în costul de achiziţie al stocurilor. În cazul întreprinderilor neplătitoare de TVA sau când taxa nu este deductibilă, evaluarea stocurilor se face la valoarea inclusiv TVA (în asemenea situaţii, TVA devine element al costului de achiziţie al stocurilor).

Exemplu: Pentru achiziţia unui stoc de mărfuri s-au efectuat cheltuielile:

- preţ de cumpărare 10.000 u.m.
- cheltuieli de transport 1.000 u.m.
- cheltuieli cu manipularea 400 u.m.

Cost de achiziţie: 10.000 + 1.000 + 400 = 11.400 u.m.

În contabilitate se înregistrează intrarea mărfurilor, la cost de achiziţie:

[1)] Bernard Raffournier, Les Normes Comptables Internationale (I.A.S.), Ed. Economica, 1996, p. 38.

Scanned with OKEN Scanner

371 „Mărfuri“	=	401 „Furnizori“	11.400

b) **pentru stocurile din producţie proprie** (produsele finite, semifabricate, ambalaje, producţia în curs de execuţie şi alte stocuri produse de unitatea patrimonială), evaluarea se face la **cost de producţie**.

Costul de producţie include, conform definiţiei date de IASC, cheltuielile directe de producţie[1] şi o cotă parte de cheltuieli indirecte de producţie, fixe şi variabile[2], ocazionate de transformarea materiilor prime în produse finite. Obligaţia includerii unei cote din cheltuielile indirecte de producţie în costul de producţie interzice, în principiu, evaluarea numai la costurile directe sau variabile. De aceea, întreprinderile care utilizează în contabilitatea de gestiune costurile parţiale nu pot utiliza aceste valori pentru evaluarea stocurilor în bilanţul contabil.

În optica IASC, încorporarea cheltuielilor fixe indirecte în costul de producţie trebuie bazată pe **capacitatea normală de producţie** a întreprinderii.

IASC defineşte capacitatea normală de producţie ca fiind producţia ce se poate obţine, în medie, pe mai multe perioade (exerciţii) şi în circumstanţe normale, ţinând cont de pierderile ocazionate de lucrările de menţinere (reparaţii şi revizii) prevăzute.

Exemplu: Pentru fabricaţia a 40 buc. produs „A“, în cursul exerciţiului N s-au efectuat următoarele cheltuieli:

- cheltuieli directe	80.000 u.m.
- cheltuieli indirecte de producţie, din care:	50.000 u.m.
- cheltuieli variabile	20.000 u.m.
- cheltuieli fixe	30.000 u.m.

Capacitatea normală de producţie este de 100 buc.

Cost de producţie total:

- cheltuieli directe (cheltuieli variabile)	80.000 u.m.
- cheltuieli indirecte variabile	20.000 u.m.
- cheltuieli indirecte fixe: $30.000 \times \frac{40}{100}$	12.000 u.m.
	112.000 u.m.

[1] Cheltuielile directe se identifică, în momentul efectuării lor, pe purtători de costuri: produse, lucrări, servicii, activităţi, comenzi etc. Cheltuielile indirecte nu se pot identifica, în momentul efectuării lor, pe produse, lucrări, servicii, comenzi etc., fiind imputate costurilor prin intermediul unor criterii de repartizare.

[2] Cheltuielile fixe rămân relativ constante faţă de volumul producţiei. Cheltuielile variabile variază în funcţie de volumul producţiei.

Scanned with OKEN Scanner

$$\text{Cost de producţie unitar} = \frac{112.000}{40 \text{ buc.}} = 2.800 \text{ u.m.}$$

Remarcă: Costul de producţie este dependent de nivelul de activitate realizat. Deci, cu cât nivelul de activitate este mai ridicat, cu atât costul unitar este mai redus deoarece cheltuielile fixe de producţie sunt repartizate asupra unui număr mai mare de unităţi fabricate (sau asupra unui volum mai mare de activitate desfăşurată).

În contabilitate se înregistrează intrarea stocurilor de produse finite, la cost de producţie:

ex. N

345 „Produse finite“	=	711 „Venituri din producţia stocată“	112.000

Includerea cheltuielilor fixe indirecte în costul de producţie în funcţie de utilizarea capacităţii normale de producţie are drept scop **evaluarea unui cost de producţie unitar independent de nivelul de activitate.** Astfel, în cazul nostru, dacă toate cheltuielile fixe de producţie erau incluse în cost se obţinea un cost unitar 3.250 u.m. (130.000/40 buc.), informaţie irelevantă, deoarece acest cost de producţie include şi elemente care nu sunt legate de producţie şi, în consecinţă, alterează deciziile de gestiune. Însă, în cazurile unor perioade de supraactivitate (obţinerea de producţii peste capacitatea normală de activitate), stocurile trebuie evaluate la costul de producţie real, nefiind permisă evaluarea la o sumă superioară costului lor.

În doctrina IASC sunt incluse în costul stocurilor numai cheltuielile suportate de întreprindere pentru aducerea stocurilor în locul şi starea în care se află, fiind excluse din valoarea stocurilor cheltuielile excesive generate de ineficienţa producţiei cât şi cheltuielile posterioare constituirii stocurilor, cum sunt[1]:

- consumurile anormale de materii prime, manoperă şi alte cheltuieli de producţie;
- costurile de stocaj, altele decât cele care separă două etape ale procesului de producţie;

[1] Bernard Raffournier, op. cit., p. 41.

Scanned with OKEN Scanner

- cheltuielile generale, care nu contribuie la aducerea stocurilor în locul şi starea în care se află;

- costurile de distribuţie.

Remarcăm faptul că, potrivit IASC, în anumite cazuri dobânzile la împrumuturi pot să fie incluse în valoarea stocurilor[1] (atunci când durata de fabricaţie sau de maturaţie a stocurilor este lungă, cum sunt băuturile spirtoase).

Norma contabilă internaţională IAS 2 autorizează evaluarea stocurilor şi după **metoda costurilor standard**, cu condiţia ca acestea să fie bazate pe ipoteze normale privind consumul de materii prime şi materiale, cheltuielile cu manopera cât şi eficacitatea şi utilizarea capacităţii de producţie. Costurile standard trebuie să fie periodic reexaminate şi, dacă este necesar, modificate pentru a ţine cont de condiţiile care prevalează în momentul evaluării.

Reglementările contabile româneşti[2] menţionează că stocurile din cumpărări sau/şi din producţia proprie pot fi evaluate şi la preţuri standard (prestabilite), stabilite pe baza preţurilor medii ale bunurilor respective, denumite preţuri de înregistrare, cu condiţia înregistrării distincte a abaterilor faţă de costul standard de achiziţie sau de producţie, după caz.

Abaterile de la costurile standard, denumite de normele contabile româneşti „diferenţe de preţ", stabilite la intrarea stocurilor în patrimoniu, se înregistrează proporţional, atât asupra valorii stocurilor ieşite cât şi asupra stocurilor existente în patrimoniu.

Repartizarea abaterilor de la costurile standard (diferenţelor de preţ), asupra valorii stocurilor ieşite şi asupra stocurilor existente, se efectuează cu ajutorul unui coeficient (K), care se calculează astfel:

$$K = \frac{\text{Sold iniţial al contului de abateri (diferenţe de preţ)} + \text{Abateri de la costul standard (diferenţe de preţ) aferente intrărilor în cursul perioadei}}{\text{Sold iniţial al contului de stoc la cost standard (preţ de înregistrare)} + \text{Valoarea intrărilor în cursul perioadei, la cost standard (preţ de înregistrare)}} =$$

[1] IAS 23, denumită „Cheltuieli cu împrumuturi", revizuită în 1993.

[2] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii în lucrarea „Sistemul contabil al agenţilor economici", Ministerul Finanţelor, Editura Economică, 1994, p. 32-33.

Scanned with OKEN Scanner

$$= \frac{(S_i + R_d) \text{ ct.}308; 328; 348; 368; 378; 388}{(S_i + R_d) \text{ ct. } 30; 32; 34; 36; 37; 38}$$

Acest coeficient se aplică asupra valorii stocurilor ieşite din gestiune la cost standard (preţ de înregistrare), pentru determinarea abaterilor (diferenţelor de preţ) aferente valorii stocurilor ieşite:

Abateri (diferenţe de preţ) aferente stocurilor ieşite = K x Rulajul creditor al contului de stoc, la cost standard (preţ de înregistrare)

Coeficienţii de repartizare a abaterilor de la costurile standard (diferenţe de preţ) se pot calcula la nivelul conturilor sintetice de gradul I (simbolizate cu 3 cifre) şi II (simbolizate cu 4 cifre), pe grupe sau categorii de stocuri.

La finele perioadei de gestiune, stocurile sunt prezentate în bilanţul contabil la costul de achiziţie sau de producţie, după caz, chiar dacă evaluarea curentă s-a făcut pe baza metodei costurilor standard.

În acest scop, soldurile conturilor de abateri (diferenţe de preţ) se cumulează cu soldurile conturilor de stocuri la cost standard (preţ de înregistrare), pentru obţinerea costurilor efective, de producţie sau de achiziţie.

În cazul întreprinderilor de comerţ (distribuţie), norma contabilă internaţională IAS 2 admite **evaluarea stocurilor la preţul de vânzare**, prin diminuarea acestui preţ cu marja brută aferentă venitului respectiv.

c) **pentru stocurile provenind din aport la capitalul social sau obţinute cu titlu gratuit** (plus în gestiune, donaţii primite etc.) evaluarea se face la **valoarea de utilitate** (valoarea actuală) a stocului respectiv.

Evaluarea ieşirilor de stocuri, prin consum (materii prime, materiale etc.) sau vânzare (mărfuri, produse finite), se face în funcţie de natura elementului considerat. În acest sens, trebuie făcută distincţia între **stocuri (bunuri) identificabile** şi **stocuri (bunuri) interschimbabile sau fungibile**.

Stocurile identificabile sunt bunuri individualizate pentru fiecare articol sau categorie de bunuri, atât în momentul intrării în patrimoniu cât şi al stocării şi ieşirii din stoc. Astfel de elemente identificabile, cum sunt produsele şi serviciile destinate unor proiecte specifice, trebuie să facă obiectul unei **evaluări individuale şi**

Scanned with OKEN Scanner

specifice.

Stocurile interschimbabile sau fungibile sunt bunuri care în interiorul fiecărei categorii nu sunt în mod unitar identificabile, după intrarea lor în depozit. Sunt considerate bunuri fungibile speţele care aparţin aceluiaşi sort de bun, achiziţionate sau fabricate la date şi preţuri (costuri) diferite (ca, de exemplu, acelaşi sort de zahăr aprovizionat la costuri de achiziţie diferite, de la furnizori diverşi sau de la acelaşi furnizor la date şi preţuri diferite). Pentru stocurile fungibile norma contabilă internaţională IAS 2 admite evaluarea ieşirilor de stocuri pe baza a trei metode (convenţii):

- metoda costului mediu ponderat (CMP);
- metoda primei intrări - primei ieşiri (first in, first out: FIFO);
- metoda ultimei intrări - primei ieşiri (last in, first out: LIFO).

Deşi organismul internaţional de normalizare contabilă admite toate aceste trei metode de evaluare a stocurilor, consideră că metodele costului mediu ponderat (CMP) şi primei intrări - primei ieşiri (FIFO) sunt metodele de referinţă deoarece metoda ultimei intrări - primei ieşiri (LIFO) nu este cu adevărat compatibilă cu principiul costului istoric.

Normele contabile româneşti autorizează evaluarea ieşirilor de stocuri după aceleaşi metode ca şi prevederile normei contabile internaţionale IAS 2: metoda costului mediu ponderat (CMP), metoda primei intrări - primei ieşiri (FIFO) şi metoda ultimei intrări - primei ieşiri (LIFO).

Pentru prezentarea fiecărei metode plecăm de la următoarele informaţii privind un element fungibil, stocul de marfă X, pentru luna ianuarie:

Stoc iniţial la 01.01: 400 buc. x 120 lei/buc.
03.01: intrare 300 buc x 122 lei/buc.
04.01: ieşire 150 buc.
17.01: intrare 100 buc. x 125 lei/buc.
28.01: ieşire 80 buc.

a) **Evaluarea ieşirilor din stoc după metoda costului mediu ponderat (CMP):**

Costul mediu ponderat (CMP) se poate calcula lunar sau după fiecare intrare, ca raport între valoarea totală a stocului iniţial plus valoarea intrărilor în stoc şi cantitatea existentă în stocul iniţial plus cantităţile intrate în stoc, adică:

Scanned with OKEN Scanner

$$CMP = \frac{\sum_{i=1}^{n} q_i p_i}{\sum_{i=1}^{n} q_i},$$ unde q_i = cantitatea de stoc i

p_i = preţul unitar pentru stocul i

În exemplul nostru costul mediu ponderat, calculat lunar (la finele perioadei) este:

$$CMP = \frac{40 \times 120 + 300 \times 122 + 100 \times 125}{40 + 300 + 100} = \frac{53.900}{440} = 122{,}50 \text{ lei/buc.}$$

Fişa de stoc pentru marfa X se prezintă astfel:

Marfa X

Data	Explicaţii	Intrări			Ieşiri			Stoc		
		Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare
01.01	Stoc iniţial	40	120	4.800				40		
03.01	Intrare	300	122	36.600				340		
04.01	Ieşire				150	122,5	18.375	190		
17.01	Intrare	100	125	12.500				290		
28.01	Ieşire				80	122,5	9.800	210		
		440	122,5	53.900	230	122,5	28.175	210	122,5	25.725

În varianta evaluării ieşirilor din stoc la cost mediu ponderat, calculat lunar, **în cursul lunii** ieşirile nu sunt evaluate, ci sunt urmărite numai cantitativ sau se pot evalua la costul mediu ponderat al lunii precedente[1)].

În cazul determinării **costului mediu ponderat după fiecare intrare**, situaţia se prezintă astfel:

$$\text{CMP calculat la } 03.01 = \frac{40 \times 120 + 300 \times 122}{40 + 300} = \frac{41.400}{340} = 121{,}76 \text{ lei/buc.}$$

1) Bernard Raffournier, op. cit., p. 44.

Scanned with OKEN Scanner

$$CMP\ calculat\ la\ 17.01 = \frac{[(40+300-150)\times 121{,}76)]+(100\times 125)}{40+300-150+100} = \frac{35.636}{290} = 122{,}88\ lei/buc.$$

Fişa de stoc

Marfa X

Data	Explicaţii	Intrări			Ieşiri			Stoc		
		Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare
01.01	Stoc iniţial	40	120	4.800				40	120	4.800
03.01	Intrare	300	122	36.600				340	121,76	41.400
04.01	Ieşire				150	121,76	18.264	190	121,76	23.136
17.01	Intrare	100	125	12.500				290	122,88	35.636
28.01	Ieşire				80	122,88	9.830	210	122,88	25.806
		440		53.900	230		28.094	210	122,88	25.806

Din cele constatate putem concluziona că evaluarea ieşirilor din stoc după metoda costului mediu ponderat calculat lunar prezintă avantajul unui calcul mai simplu, dar nu permite valorizarea ieşirilor în cursul lunii. În schimb, metoda costului mediu ponderat, calculat după fiecare intrare, oferă posibilitatea evaluării ieşirilor în cursul perioadei de gestiune (lunii), deşi prezintă inconvenientul unui calcul mai complex, limită eliminată prin utilizarea mijloacelor informatice.

b) **Evaluarea ieşirilor din stoc după metoda primei intrări - primei ieşiri (FIFO)** constă în valorizarea ieşirilor de stocuri în ordinea în care au intrat, la costul de achiziţie (sau de producţie) al primei intrări (lot). Pe măsura epuizării lotului, bunurile ieşite din gestiune se evaluează la costul de achiziţie (sau de producţie) al lotului următor, în ordine cronologică. În consecinţă, stocul final este format din elementele evaluate la valorile cele mai recente.

Scanned with OKEN Scanner

Fişa de stoc

Marfa X

Data	Explicaţii	Intrări			Ieşiri			Stoc		
		Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare
01.01	Stoc iniţial	40	120	4.800				40	120	4.800
03.01	Intrare	300	122	36.600				40 300	120 122	4.800 36.600
04.01	Ieşire				40 110	120 122	4.800 13.420	190	122	23.180
17.01	Intrare	100	125	12.500				190 100	122 125	23.180 12.500
28.01	Ieşire				80	122	9.760	110 100	122 125	13.420 12.500
		440		53.900	230		27.980	210		25.920

c) **Evaluarea ieşirilor din stoc după metoda ultimei intrări - prime ieşiri (LIFO)** presupune valorizarea ieşirilor de stocuri din gestiune la costul de achiziţie (sau de producţie) al ultimei intrări (lot). Pe măsura epuizării succesive a fiecărui lot, bunurile ieşite din gestiune se evaluează la costul de achiziţie (sau de producţie) al lotului anterior, în ordine cronologică. În felul acesta stocul final este format din elementele evaluate la valorile cele mai vechi.

Fişa de stoc

Marfa X

Data	Explicaţii	Intrări			Ieşiri			Stoc		
		Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare	Cant. (buc.)	Preţ unitar	Valoare
01.01	Stoc iniţial	40	120	4.800				40	120	4.800
03.01	Intrare	300	122	36.600				40 300	120 122	4.800 36.600
04.01	Ieşire				150	122	18.300	40 150	120 122	4.800 18.300
17 01	Intrare	100	125	12.500				40 150 100	120 122 125	4.800 18.300 12.500
28.01	Ieşire				80	125	10.000	40 150 20	120 122 125	4.800 18.300 2.500
		440		53.900	230		28.300	210		25.600

Scanned with OKEN Scanner

Alături de aceste metode, în literatura de specialitate este întâlnită şi evaluarea ieşirilor de stocuri după **metoda următoarei intrări - primei ieşiri** (NIFO: next in, first out). Potrivit acestei metode, valorizarea ieşirilor de stocuri se face la un preţ anticipat (cost de înlocuire), care poate fi preţul ultimei facturi sau preţul estimativ al următoarei facturi, pentru stocurile din cumpărări sau poate fi costul ultimului lot produs sau costul estimativ al următorului lot care se va fabrica, pentru stocurile din producţia proprie. Deoarece, potrivit acestei metode, ieşirile sunt evaluate la valoarea de înlocuire, pentru a nu se obţine un sold (stoc) negativ este necesară reevaluarea permanentă a stocului.

Aplicarea uneia dintre metodele de evaluare a ieşirilor din stoc trebuie analizată în funcţie de fenomenul de mişcare a preţurilor şi politica contabilă a firmei deoarece aceleaşi ieşiri, evaluate după metode diferite, conduc la valori diferite ale rezultatului contabil (profitului) şi mărimii stocurilor (deci, conduc la informaţii diferite în bilanţ şi contul de rezultate), după cum se poate constata şi din exemplul următor (folosind şi datele precedente):

Indicatori	Metode de evaluare			
	CMP calculat lunar	CMP calculat după fiecare intrare	FIFO	LIFO
Vânzări (cifra de afaceri)	30.000	30.000	30.000	30.000
- Cheltuieli privind stocurile	28.175	28.094	27.980	28.300
Rezultat	1.825	1.906	2.020	1.700
Stoc final	25.725	25.806	25.920	25.600

Deci, întreprinderile dispun de o anumită „libertate" în alegerea metodei de evaluare a stocurilor şi, indirect, a rezultatului lor. Astfel, în condiţii de relativă stabilitate a preţurilor, este recomandată metoda costului mediu ponderat. În perioadele de creştere a preţurilor, aplicarea metodei LIFO are drept consecinţe evaluarea consumurilor la

Scanned with OKEN Scanner

valoare maximă, beneficiul şi stocul final fiind prezentate la valori minime. Efectele aplicării metodei LIFO într-o situaţie inversă, de scădere a preţurilor, sunt diminuarea valorii consumurilor, stocul final şi beneficiul fiind prezentate la valori maxime.

În cazul creşterii de preţuri, prin aplicarea metodei FIFO, ieşirile sunt evaluate la valorile cele mai scăzute, stocurile finale la valorile cele mai ridicate, rezultând o majorare a rezultatului întreprinderii. Din contră, dacă preţurile sunt în scădere, aplicarea metodei FIFO conduce la evaluarea ieşirilor de stocuri la valoare maximă, stocul final şi beneficiul fiind micşorate.

În perioadele de inflaţie, metodele LIFO şi NIFO sunt considerate mai adecvate determinării rezultatului exerciţiului şi politicii de asigurare a conservării capitalului fizic al întreprinderii.

Schimbările de metode de evaluare a stocurilor conduc la „manipularea" rezultatului întreprinderii. În consecinţă, rezultatul unei întreprinderi nu depinde numai de performanţele economice şi financiare, ci şi de opţiunea pentru o anume metodă de evaluare a stocurilor. De aceea, pentru asigurarea acurateţei analizelor financiare, orice schimbare de metodă de evaluare a stocurilor trebuie semnalată în anexă, cu justificarea acesteia şi măsurarea incidenţelor schimbării metodei de evaluare asupra rezultatului şi valorii stocurilor din bilanţ.

Potrivit normei contabile internaţionale IAS 2, la **închiderea exerciţiului** stocurile trebuie să fie evaluate la **costul** lor sau la **valoarea netă de realizare**, dacă aceasta este inferioară.

Valoarea netă de realizare a unui stoc este reprezentată de preţul de vânzare estimat, realizabil în condiţii comerciale normale, diminuat cu costurile de finisare şi alte cheltuieli estimate ca necesare pentru realizarea vânzării (cheltuieli de transport, comisioane privind vânzările, costul garanţiei acordate după vânzare).

De regulă, valoarea netă de realizare trebuie să fie determinată separat pentru fiecare stoc (articol), însă se pot face regrupări pentru elemente similare sau care au o anumită legătură între ele (cum este cazul elementelor aparţinând aceleiaşi linii de produse, cu finalităţi sau utilizări asemănătoare, produse şi comercializate în aceeaşi zonă geografică şi care nu pot fi evaluate separat de alte elemente ale acestei linii de produse).

Norma contabilă internaţională IAS 2 prevede **un minimum de informaţii care trebuie furnizate în legătură cu stocurile**. Astfel, situaţiile financiare trebuie să furnizeze informaţii privind:

- metodele de evaluare a stocurilor şi, în special, convenţia reţinută pentru evaluarea ieşirilor de stocuri;

Scanned with OKEN Scanner

- valoarea reprezentând stocurile evaluate la valoarea lor netă de ralizare;
- suma provizioanelor reluate la venituri (reintegrate în rezultatul exerciţiului);
- circumstanţele şi evenimentele care au condus la reintegrarea acestor provizioane în rezultatul exerciţiului;
- valoarea contabilă a stocurilor care constituie garanţii pentru datoriile angajate.

În contul de profit şi pierdere trebuie să fie precizate:

- fie valoarea consumurilor de stocuri în cursul perioadei;
- fie cheltuielile de exploatare corespunzătoare veniturilor exerciţiului, prezentate după natura lor.

În cazul utilizării metodei LIFO, norma internaţională IAS 2 stipulează că întreprinderea trebuie să indice, în plus, şi diferenţa între valoarea stocurilor prezentate în bilanţ şi:

- cea rezultată din reţinerea valorii minime dintre costul mediu ponderat, metoda FIFO şi valoarea netă de realizare;
- sau cea obţinută utilizând valoarea cea mai mică dintre valoarea actuală prezentată în bilanţ şi valoarea netă de relizare.

7.1.5.2. Metode de gestiune a stocurilor: inventarul permanent şi inventarul intermitent

Unităţile patrimoniale au posibilitatea gestiunii stocurilor după două sisteme, respectiv metoda inventarului permanent sau a inventarului intermitent.

Aplicarea metodei **inventarului permanent** presupune contabilizarea fiecărei intrări de stocuri, cantitativ şi valoric, la cost istoric (care poate fi cost de achiziţie sau cost de producţie, după caz), preţului stabilit în funcţie de valoarea de utilitate (pentru stocurile aduse ca aport la capitalul social, plusuri la inventar, primite ca donaţie sau obţinute cu titlu gratuit) sau la o altă valoare de înregistrare (preţ standard, preţ de vânzare). De asemenea, fiecare ieşire din stoc este contabilizată fizic şi valoric, ceea ce permite cunoaşterea în orice moment a stocurilor, atât cantitativ cât şi valoric.

Normele contabile din ţara noastră[1)] prevăd ca, în cazul folosirii inventarului permanent, contabilitatea analitică a stocurilor să se poată organiza, în funcţie de specificul activităţii şi necesităţile proprii ale fiecărei unităţi patrimoniale, după una

[1)] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991, art. 72, în lucrarea Sistemul contabil al agenţilor economici, Ministerul Finanţelor, Editura Economică, 1994, p. 34.

Scanned with OKEN Scanner

dintre următoarele metode:

● **metoda operativ-contabilă** (pe solduri): la locul de depozitare a stocurilor se organizează o evidenţă cantitativă, pe categorii de stocuri (cu ajutorul documentului „Fişa de magazie"), iar în contabilitate stocurile sunt înregistrate valoric, pe gestiuni, iar în cadrul lor, pe grupe sau subgrupe de stocuri, după caz. Verificarea concordanţei dintre evidenţa depozitelor şi înregistrările din contabilitate se asigură lunar, prin evaluarea stocurilor cantitative transcrise din fişele de magazie în registrul stocurilor.

● **metoda cantitativ-valorică** (pe fişe de cont analitic): la locul de depozitare stocurile sunt urmărite cantitativ, pe categorii, iar în contabilitate se organizează evidenţa cantitativ-valorică a stocurilor. Verificarea concordanţei dintre evidenţa locurilor de depozitare şi contabilitate se face prin punctajul periodic dintre cantităţile înregistrate în fişele de depozit şi cele din fişele de cont analitic din contabilitate.

● **metoda global-valorică** presupune organizarea evidenţei valorice atât la nivelul gestiunii, cât şi în contabilitate. Verificarea concordanţei dintre evidenţa gestiunii şi cea din contabilitate se face periodic, prin inventariere. Această metodă se aplică, de regulă, în unităţile comerciale care nu pot utiliza metoda cantitativ-valorică.

Prelucrarea informatizată a informaţiei permite utilizarea metodei cantitativ-valorice de organizare a contabilităţii analitice a stocurilor.

Metoda inventarului permanent este considerată ca fiind generatoare de costuri ridicate cu prelucrarea informaţiei deoarece presupune înregistrarea fiecărei mişcări de stoc şi calcule reiterate, limită atenuată prin informatizarea contabilităţii stocurilor.

Metoda **inventarului intermitent** se poate aplica în întreprinderile mici şi mijlocii. Conform acestei metode, evaluarea şi contabilizarea ieşirilor din stoc se fac pe baza unei inventarieri fizice a stocurilor, la finele perioadei. Astfel, ieşirile din stoc se determină prin calcul extracontabil, ca diferenţă între valoarea stocurilor iniţiale plus valoarea intrărilor şi valoarea stocurilor finale, stabilite prin inventariere fizică.

Deşi este mai simplu şi mai puţin costisitor decât inventarul permanent, inventarul intermitent prezintă câteva inconveniente: o eroare sau omisiune în inventarul fizic duce la deformarea informaţiei contabile, prezentată în documentele contabile de sinteză (valoarea stocurilor din bilanţ, cheltuielile cu stocurile şi respectiv rezultatul din contul de profit şi pierdere); nu permite stabilirea plusurilor

Scanned with OKEN Scanner

sau minusurilor în gestiune; creează tentaţia de „subevaluare" a stocurilor la inventar, din motive fiscale, în vederea creşterii nereale a cheltuielilor cu stocurile şi diminuării profitului impozabil.

Metoda inventarului permanent pentru stocurile din cumpărări

Potrivit acestei metode, în cursul exerciţiului are loc debitarea conturilor de stocuri din cumpărări (respectiv 30 „Stocuri de materii şi materiale", 32 „Obiecte de inventar", 36 „Animale", 37 „Mărfuri" şi 38 „Ambalaje"), cu intrările de stocuri, evaluate la preţ de înregistrare (cost de achiziţie, preţ standard, preţ de vânzare etc.) şi creditarea aceloraşi conturi cu ieşirile din stoc aferente perioadei de gestiune.

La sfârşitul exerciţiului, soldurile conturilor de stocuri din cumpărări sunt comparate cu valorile faptice, rezultate din inventariere, eventualele diferenţe (plusuri sau minusuri de inventar) fiind regularizate prin aducerea soldurilor la mărimea lor reală.

În continuare propunem spre exemplificare aplicarea acestei metode în condiţii diferite de evaluare (cost de achiziţie, cost standard şi preţ de vânzare).

Inventar permanent pentru stocuri din cumpărări evaluate la cost de achiziţie

Exemplu: O societate comercială prezintă următoarele informaţii privind stocul de materii prime pentru exerciţiul N:

- stoc iniţial de materii prime: 250.000 lei
- achiziţii de materii prime:
  - preţ de cumpărare: 1.100.000 } cost de
  - cheltuielie de transport: 300.000 } achiziţie — 1.400.000 lei
  - TVA: 1.400.000 x 22% — 308.000 lei
- consum de materii prime: 1.200.000 lei
- la sfârşitul exerciţiului, în urma inventarierii fizice se constată un stoc de: a) 420.000 lei; b) 500.000 lei

Înregistrările din cursul exerciţiului sunt:

1) Achiziţia de materii prime:

ex. N

%	=	401 „Furnizori"	1.708.000
300 „Materii prime"			1.400.000
4426 „TVA deductibilă"			308.000

2) Ieşirea din stoc a materiilor prime, prin consum (sau descărcarea gestiunii cu valoarea materiilor prime consumate):

ex. N

600 „Cheltuieli cu materii prime"	=	300 „Materii prime"	1.200.000

3) La sfârşitul exerciţiului[1] se compară soldul scriptic al contului de stocuri cu situaţia faptică rezultată în urma inventarierii. În cazul nostru, în varianta a) situaţia la inventar se prezintă astfel:

Stoc scriptic (sold cont 300 „Materiale") ..... 450.000 lei
Stoc faptic (conform inventarului fizic) ..... 420.000 lei
Minus la inventar (minus în gestiune) ..... 30.000 lei

a) Contabilizarea minusului la inventar:

31.12.N

600 „Cheltuieli cu materii prime"	=	300 „Materii prime"	30.000

În varianta B) situaţia la inventar se prezintă astfel:

Stoc scriptic (sold cont 300 „Materiale") ..... 450.000 lei
Stoc faptic (conform inventarului fizic) ..... 500.000 lei
Plus la inventar (plus în gestiune) ..... 50.000 lei

b) Contabilizarea plusului la inventar:

31.12.N

300 „Materii prime"	=	600 „Cheltuieli cu materiile prime"	50.000

În urma contabilizării acestor operaţii, contul de stocuri reflectă, la închiderea exerciţiului, mărimea reală a stocului, evaluat la cost de achiziţie, adică:

D	300 „Materii prime"	C	
Sold iniţial	250.000	(2)	1.200.000
(1)	1.400.000		
		SD	450.000
		(3a)	30.000
		SFD	420.000

[1] Deşi aceste operaţii fac parte din categoria lucrărilor contabile de închidere a exerciţiului, şi nu din operaţiile curente ale întreprinderii, din considerente metodologice, am preferat prezentarea coerentă şi integrală a metodelor de gestiune a stocurilor, inclusiv a operaţiilor efectuate la finele exerciţiului.

Scanned with OKEN Scanner

Remarcăm faptul că, în cazul practicării metodei inventarului permanent, o achiziţie de stocuri (cumpărare) este contabilizată ca o intrare de stocuri în patrimoniu. O asemenea soluţie de tehnică contabilă aduce atingere conceptului de „**contabilitate de angajamente**", concept asumat şi de normele contabile româneşti, potrivit cărora „rezultatul exerciţiului (...) se determină ca diferenţă între veniturile şi cheltuielile exerciţiului, indiferent de data încasării sau plăţii lor"[1]. Astfel, se încalcă principiul independenţei exerciţiului care presupune „delimitarea în timp a veniturilor şi cheltuielilor aferente activităţii unităţii patrimoniale pe măsura **angajării** acestora..."[2]. Or, însăşi, formarea stocurilor (cumpărarea) reprezintă angajarea unei asemenea cheltuieli, indiferent de data plăţii cheltuielii sau consumului stocului.

Pentru transpunerea tehnică de o manieră corectă a conceptului de contabilitate de angajamente considerăm că orice cumpărare de stocuri ar trebui contabilizată ca o cheltuială deoarece această operaţie corespunde cu angajarea patrimoniului, realizată în momentul transferului de proprietate (de regulă, al facturării), pentru efectuarea unei plăţi prezente sau viitoare. Într-o asemenea variantă, intrările şi ieşirile de stocuri din gestiune trebuie contabilizate într-un cont de variaţia stocurilor din cumpărări, care corectează cu soldul său rezultatul exerciţiului. Astfel, contul de profit şi pierdere prezintă în cheltuielile de exploatare atât valoarea cumpărărilor de stocuri (mărfuri, materii prime şi alte aprovizionări) cât şi variaţia stocurilor, sub forma stocajului, înscrisă cu semnul „-" sau a destocajului, înscrisă cu semnul „+".

Într-o contabilitate de angajamente **stocajul de bunuri cumpărate** (materii prime, mărfuri etc.) există atunci când stocul final > stocul iniţial şi se trece în contul de profit şi pierdere, la rubrica cheltuielilor de exploatare, cu semnul „-", deoarece are semnificaţia unui venit, reprezentând o „îmbogăţire" pentru întreprindere (deci, stocajul diminuează cheltuielile de exploatare); **destocajul de bunuri cumpărate** există atunci când stocul final < stocul iniţial şi se trece în contul de profit şi pierdere, la rubrica de cheltuieli de exploatare cu semnul „+", deoarece este considerat ca o

[1] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991, op. cit., p. 41.
[2] Idem, p. 22.

Scanned with OKEN Scanner

cheltuială, fiind o sursă de „sărăcire" a întreprinderii (deci destocajul majorează cheltuiala de exploatare).

Plecând de la aceste considerente şi de la datele aferente exemplului precedent prezentăm contabilizarea stocurilor în condiţiile inventarului permanent, utilizând un cont de variaţie de stocuri (60 x „Variaţia stocurilor din cumpărări"), iar contul de cheltuieli privind stocurile va avea semnificaţia unui cont de „Cumpărări" (600 „Cumpărări de materii prime"), similar cu soluţia întâlnită în doctrina contabilă franceză.

În cursul exerciţiului se contabilizează:

1) Achiziţia de materii prime (cumpărări de materii prime)

ex. N

%	=	401"Furnizori"	1.708.000
600 „Cumpărări de materii prime"			1.400.000
4426 „TVA deductibilă"			308.000

Remarcă: Achiziţia stocurilor este contabilizată ca o cheltuială deoarece în acest moment are loc „angajarea" acestei cheltuieli.

2) Intrarea materiilor prime cumpărate în gestiune (recepţia stocului):

ex. N

300 „Materii prime"	=	60x „Variaţia stocurilor din cumpărări"	1.400.000

3) Ieşiri de materii prime din stoc, prin dare în consum:

ex. N

60x „Variaţia stocurilor din cumpărări"	=	300 „Materii prime"	1.200.000

4) La sfârşitul exerciţiului se înregistrează rezultatul inventarului, prin compararea soldului scriptic al contului de stocuri cu situaţia faptică, constatată la inventarierea fizică:

În varianta a) minusul la inventar se înregistrează astfel:

4a/31.12.N

60x „Variaţia stocurilor din cumpărări	=	300 „Materii prime"	30.000

În varianta b) plusul la inventar se contabilizează astfel:

4b/31.12.N

300 „Materii prime"	=	60x „Variaţia stocurilor din cumpărare"	50.000

La finele exerciţiului contul 60x „Variaţia stocurilor din cumpărări" poate

prezenta sold debitor, în cazul destocajului (stoc final < stoc iniţial) **sau** sold creditor, în cazul stocajului (stoc final > stoc iniţial) şi se închide prin contul 121 „Profit şi pierdere".

Trebuie să precizăm faptul că ambele soluţii tehnice prezentate privind contabilizarea stocurilor în condiţiile practicării inventarului permanent la cost de achiziţie (soluţia prevăzută de normele contabile româneşti conform cărora cheltuiala este recunoscută în momentul consumului stocurilor de materii prime sau alte stocuri şi descărcării gestiunii cu costul mărfurilor vândute şi soluţia inspirată din doctrina contabilă franceză, conform căreia cumpărarea de stocuri este recunoscută ca o cheltuială şi cu funcţionarea unui cont corectiv de cheltuieli denumit „Variaţia stocurilor din cumpărare") au aceeaşi incidenţă asupra rezultatului exerciţiului (generează aceeaşi mărime a rezultatului exerciţiului).

În unele lucrări de specialitate[1)] este prezentată şi varianta contabilizării stocurilor din cumpărări în condiţiile practicării inventarului permanent, la preţ de cumpărare (numit şi preţ de facturare). Conform acestei tehnici de înregistrare, în cursul exerciţiului funcţionează două conturi în care se contabilizează valoarea achiziţiei de stocuri: un cont de stoc, care se debitează cu preţul de cumpărare (facturare) al intrărilor şi se creditează cu preţul de cumpărare al ieşirilor şi un cont „rectificativ", denumit „Diferenţe de preţ aferente stocurilor", care se debitează cu cheltuielile accesorii (taxe vamale, cheltuieli de transport-manipulare, comisioane, alte taxe nedeductibile) aferente cumpărărilor de stocuri şi se creditează cu cheltuielile accesorii repartizate asupra stocurilor ieşite din gestiune, prin vânzare sau consum. Soldul contului de „Diferenţe de preţ" aferente stocurilor reflectă cheltuielile accesorii aferente bunurilor existente în stoc (materii prime, materiale etc.).

Menţionăm că pentru fiecare grupă de conturi aferente stocurilor din cumpărări există prevăzut în planul de conturi un cont „rectificativ" (308 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale"; 328 „Diferenţe de preţ la obiecte de inventar"; 368 „Diferenţe de preţ la animale şi păsări"; 378 „Diferenţe de preţ la mărfuri"; 388 „Diferenţe de preţ la ambalaje").

Repartizarea cheltuielilor accesorii asupra valorii stocurilor ieşite din gestiune

---

[1)] Pentru detalii vezi Mihail Epuran, Contabilitatea financiară în noul sistem contabil, vol. I, Editura de Vest, Timişoara, 1994, p. 236-241 şi 265-271 şi Iacob Petru Pântea, Managementul contabilităţii româneşti, vol. I, Editura Itelcredo, Deva, 1998, p. 215 şi 228-229.

Scanned with OKEN Scanner

se face cu ajutorul unui coeficient K, care se calculează astfel:

$$K_{\text{cont de diferenţe de preţ aferente stocurilor}} = \frac{(\text{Sold iniţial + Rulaj debitor})_{\text{cont de diferenţe de preţ aferente stocurilor}}}{(\text{Sold iniţial + Rulaj debitor})_{\text{cont de stocuri, evaluate la preţ de cumpărare}}}$$

Valoarea cheltuielilor accesorii aferente stocurilor ieşite din gestiune, prin vânzare sau consum, se determină astfel:

Cheltuieli accesorii aferente stocurilor ieşite din gestiune = Rulaj creditor ct. de stocuri, evaluate la preţ de cumpărare x $K_{\text{cont de diferenţe de preţ aferente stocurilor}}$

Exemplu: O societate comercială prezintă următoarele informaţii privind stocul de materii prime, pentru exerciţiul N:

- stoc iniţial de materii prime, la preţ de cumpărare 250.000 lei
- cheltuieli accesorii aferente materiilor prime aflate în stoc 25.000 lei
- achiziţii de materii prime, în următoarele condiţii:
  - preţ de cumpărare 1.100.000 lei
  - cheltuieli de transport 300.000 lei
  - TVA (1.400.000 x 22%) 308.000 lei
- consum de materii prime, la preţ de cumpărare 1.200.000 lei

1) Contabilizarea cumpărărilor de materii prime:

%	=	401 „Furnizori“	1.708.000
300 „Materii prime“			1.100.000
308 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale“			300.000
4426 „TVA deductibilă“			308.000

2) Ieşirea din stoc a materiilor prime, la preţ de cumpărare (darea în consum):

600 „Cheltuieli cu materii prime“	=	300 „Materii prime“	1.200.000

3) Calculul şi contabilizarea cheltuielilor accesorii aferente materiilor prime consumate:

Scanned with OKEN Scanner

Coeficient de repartizare (K) cont 308 $= \frac{(Si + Rd)\ ct.\ 308}{(Si + Rd)\ ct.\ 300} = \frac{25.000 + 300.000}{250.000 + 1.100.000} = 0,24$

Cheltuieli accesorii aferente ieşirilor de materii prime = Rc ct. 300 x K = 1.200.000 x 0,24 = 288.000 lei

600 „Cheltuieli cu materii prime“	=	308 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale“	288.000

. În urma acestor operaţii situaţia din conturi se prezintă astfel:

300 „Materii prime“

Sold iniţial	250.000	(2)	1.200.000
(1)	1.100.000		
		SFD	150.000

valoarea stocului final de materii prime, la preţ de cumpărare

308 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale“

Sold iniţial	25.000	(3)	288.000
(1)	300.000		
		SFD	37.000

suma cheltuielilor accesorii aferente stocului de materii prime şi materiale

O asemenea tehnică de contabilizare este denumită impropriu „înregistrare a costului de achiziţie prin două serii de conturi“[1], deoarece la intrarea stocurilor în patrimoniu acestea nu sunt evaluate la costul lor de achiziţie, ci doar la preţul lor de cumpărare (contul de stoc se debitează numai cu preţul de cumpărare al intrărilor), tehnică ce contravine chiar spiritului normelor contabile româneşti care prevăd că „la data intrării în patrimoniu, bunurile se evaluează şi se înregistrează în contabilitate (...) la valoarea de achiziţie denumită cost de achiziţie“, valoare egală cu „preţul de cumpărare, taxele nerecuperabile, cheltuielile de transport-aprovizionare şi alte cheltuieli accesorii necesare pentru punerea în stare de utilitate sau intrarea în gestiune

[1] Mihail Epuran, op. cit., p. 240.

Scanned with OKEN Scanner

a bunului respectiv"[1].

În plus, această soluţie contravine principiilor de evaluare practicate în condiţiile economiei de piaţă deoarece nu asigură determinarea costului de achiziţie al fiecărui lot de stoc, respectiv a totalului cheltuielilor efectuate cu un anumit stoc până la locul de vânzare sau depozitare, situaţie care atrage diminuarea valenţei gestionare a informaţiilor furnizate de conturile aferente stocurilor din cumpărări.

Inventar permanent pentru stocuri din cumpărări evaluate la cost standard

În această variantă conturile de stocuri din cumpărări se debitează cu valoarea intrărilor, la cost de achiziţii standard (prestabilit) şi se creditează cu ieşirile evaluate tot la cost de achiziţii standard. Abaterile între costurile de achiziţie standard (prestabilit) şi costul de achiziţie efectiv sunt reflectate de un cont „rectificativ", denumit „Diferenţe de preţ...", deschis pentru fiecare categorie de stocuri din cumpărări.

Contul de „Diferenţe de preţ..." funcţionează ca un cont de activ[2] şi se debitează cu abaterile de la costurile de achiziţie standard aferente stocurilor cumpărate, cu sume în roşu, pentru abateri favorabile (costul de achiziţie efectiv < costul de achiziţie standard) sau cu sume în negru, pentru abaterile nefavorabile (costul de

---

[1] Regulamentul privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991, op. cit., p. 20-21.

[2] În literatura de specialitate este întâlnită şi varianta în care contul care înregistrează abaterile de la costurile standard denumit „Diferenţe de preţ la... (categoria de stoc)„ este prezentat şi ca un cont bifuncţional, care se creditează cu abaterile favorabile aferente stocurilor intrate în gestiune şi se debitează cu abaterile nefavorabile aferente intrărilor de stocuri. Soldul debitor sau creditor al contului de abateri, calculat la un moment dat, se repartizează asupra stocurilor ieşite din gestiune, utilizând un coeficient aferent abaterilor (K):

$$\text{K aferent abaterilor} = \frac{\text{Sold debitor sau creditor al conturilor de abateri, la data calculului}}{\text{(Sold iniţial + Rulaj debitor) cont de stocuri din cumpărări}}$$

Abaterile de la costurile standard aferente ieşirilor de stocuri se calculează astfel:

$$\text{Abateri aferente ieşirilor de stocuri} = \text{K aferent abaterilor} \times \text{Rulaj creditor cont de stoc}$$

În continuare, acest cont de abateri („Diferenţe de preţ la... categoria de stoc" se debitează cu abaterile favorabile aferente stocurilor ieşite din gestiune şi se creditează cu abaterile nefavorabile de la costurile standard, aferente ieşirilor de stocuri.

Soldul final creditor sau debitor al contului „Diferenţe de preţ la..." reflectă abaterile favorabile, în cazul soldului creditor, iar soldul final debitor reflectă abaterile nefavorabile de la costurile standard, aferente stocurilor existente la un moment dat.

Această variantă de contabilizare a abaterilor de la costurile standard utilizează numai sume în negru. Pentru detalii vezi Mihaela Dumitrana şi Magdalena Negruţiu, Noul sistem de contabilitate în comerţ şi turism, curs litografiat, Bucureşti, 1994, p. 58-64 şi Mihai Ristea, Contabilizarea rezultatului întreprinderii, editor Tribuna Economică, Bucureşti, 1997, p. 85-87.

Scanned with OKEN Scanner

achiziţie efectiv > costul de achiziţie standard) şi se creditează cu abaterile de la costurile de achiziţie standard aferente stocurilor ieşite din gestiune (cu sume în roşu, pentru abateri favorabile, când costul de achiziţie efectiv < costul de achiziţie standard sau cu sume în negru, pentru abateri nefavorabile, când costul de achiziţie efectiv > costul de achiziţie standard).

Soldul debitor al contului de „Diferenţe de preţ..." reflectă abaterile de la costurile de achiziţie standard aferente diferitelor categorii de stocuri din cumpărări existente la un moment dat (sumele în roşu reflectă abaterile favorabile de la costurile standard, iar sumele în negru, pe cele nefavorabile de la costurile standard).

Exemplu: O societate comercială prezintă următoarele informaţii privind stocul de materie primă, X, evaluat la costul unitar de achiziţie standard de 2.500 lei/buc., pentru luna ianuarie N.

- Stoc iniţial, la cost de achiziţie standard: 100 buc. x 2.500 lei/buc. = 250.000 lei
- Abateri favorabile de la costul de achiziţie standard, aferente stocului iniţial: 10.000 lei
- Cumpărări: 8.01.N 400 buc x 2.600 lei/buc., TVA = 22%
  25.01.N 300 buc. x 2.200 lei/buc., TVA = 22%
- Consum de materie primă X, în cursul lunii: 500 buc. x 2.500 lei/buc.

1) Contabilizarea achiziţiei din 8.01.N:

cost de achiziţie standard: 400 buc. x 2.500 lei/buc. = 1.000.000 lei
- cost de achiziţie efectiv: 400 buc. x 2.600 lei/buc. = 1.040. 000 lei

= abaterea nefavorabilă de la costul standard (sumă în negru) 40.000 lei

1/8.01.N

%	=	401 „Furnizori"	1.268.800
300 „Materii prime"			1.000.000
398 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale"			40.000
4426 „TVA deductibilă" (1.040.000 x 22%)			228.800

2) Contabilizarea achiziţiei din 25.01.N:

cost de achiziţie standard: 300 buc. x 2.500 lei/buc. = 750.000 lei

- cost de achiziţie efectiv: 300 buc. x 2.200 lei/buc. = 660. 000 lei

= abaterea favorabilă de la costul standard (sumă în roşu) 90.000 lei

2/25.01.N

%	=	401 „Furnizori"	805.200
300 „Materii prime"			750.000
398 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale"			90.000
4426 „TVA deductibilă" (660.000 x 22%)			145.200

3) Înregistrarea consumului de materii prime, în cursul lunii, la cost de achiziţie standard:

500 buc. x 2.500 lei/buc. = 1.250.000 lei

3/31.01.N

600 „Cheltuieli cu materii prime"	=	300 „Materii prime"	1.250.000

4) Calculul şi contabilizarea abaterilor de la costul de achiziţie standard aferente stocurilor ieşite din gestiune (la finele lunii):

$$K_{cont\ 308} = \frac{(Sold\ iniţial + Rulaj\ debitor)_{cont\ 308}}{(Sold\ iniţial + Rulaj\ debitor)_{cont\ 300}} = \frac{10.000 + 50.000}{250.000 + 1.750.000} = 0{,}03$$

(exprimă o abatere favorabilă)

Abateri de la costul standard aferente stocurilor ieşite din gestiune = Rulaj creditor cont 300 x K cont 308 = = 1.250.000 x 3% = 37.500 (abatere favorabilă)

4/31.01.N

600 „Cheltuieli cu materiile prime"	=	308 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale"	37.500

În urma acestor înregistrări situaţia din conturi se prezintă astfel:

300 „Materii prime"

Sold iniţial	250.000	(3)	1.250.000		
(1)	1.000.000				
(2)	750.000				
RD	1.750.000	RC	1.250.000		
		SFD	750.000		

exprimă stocul de materii prime evaluat, la cost de achiziţie standard

308 „Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale"

Sold iniţial	10.000	(4)	37.500
(1)	40.000		
(2)	90.000		
RD	50.000	RC	37.500
		SFD	22.500

exprimă abaterea favorabilă (sumă în roşu) de la costul de achiziţie standard aferentă materiilor prime existente în stoc

În bilanţul contabil stocurile din cumpărări sunt evaluate la costul de achiziţie efectiv (costul standard corectat cu abaterile favorabile sau nefavorabile, diminuat cu eventualele provizioane pentru deprecierea acestor stocuri.

Remarcăm faptul că deşi evaluarea la costuri (preţuri) standard este utilizată şi în contabilitatea financiară, acestea constituie, prin excelenţă, obiectul contabilităţii de gestiune.

Inventar permanent pentru stocuri din cumpărări evaluate la preţ de vânzare

În multe dintre lucrările de contabilitate apărute în ţara noastră după anii '90 este prezentată şi metoda inventarului permanent, la preţ de vânzare, pentru stocurile de mărfuri, deşi normele contabile româneşti nu consacră, în mod explicit, o asemenea modalitate de evaluare[1)].

Deşi nu suntem adepţii unei asemenea formule de contabilizare, datorită limitelor pe care le vom expune în continuare, prezentăm şi această „formulă" de

[1)] Regulamentul privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991 nu prevede posibilitatea evaluării bunurilor la preţul lor de vânzare, însă Normele metodologice de utilizare a conturilor contabile prezintă contul 378 „Diferenţe de preţ la mărfuri", cu ajutorul căruia se ţine evidenţa adaosului comercial (marjei comerciale) aferent(ă) mărfurilor existente în unităţile cu activitate comercială. Vezi, în acest sens, lucrarea Sistemul contabil al agenţilor economici, editor Ministerul Finanţelor, 1994, p. 100.

Scanned with OKEN Scanner

evaluare a stocurilor de mărfuri, în condiţiile practicării metodei inventarului permanent, datorită faptului că este încă utilizată pe scară largă în practica întreprinderilor comerciale cu amănuntul din ţara noastră (în special de întreprinderile mici şi mijlocii din comerţul cu amănuntul).

Întâi, semnalăm faptul că această formulă de evaluare a stocurilor de mărfuri, la preţ de vânzare, constituie o reminiscenţă a vechiului sistem de contabilitate caracterizat prin preţuri unice şi planificate centralizat pentru fiecare sortiment de marfă. Însă, actualul mediu economic al întreprinderilor comerciale cu amănuntul este diferit faţă de cel în care opera evaluarea stocurilor la preţ de vânzare planificat, deoarece preţul trebuie să se formeze în funcţie de piaţă. Or, cum poate fi înregistrată achiziţia unui stoc la un preţ care urmează să fie „confirmat" de piaţă doar în urma unei tranzacţii de vânzare, când această vânzare nu a avut loc?

În această „formulă" de evaluare preţul de vânzare se formează plecând de la preţul de cumpărare sau de la costul de achiziţie al unui lot de marfă la care se adaugă o cotă de adaos comercial (marja comercială), cotă destinată să asigure acoperirea cheltuielilor accesorii de achiziţie (cheltuieli de transport-aprovizionare, comisioane, taxe nedeductibile etc., în cazul când preţul de vânzare se determină având ca bază preţul de cumpărare al mărfii), cheltuielilor de distribuţie şi administraţie generală cât şi obţinerea unui profit pentru comerciant. Deoarece în momentul stabilirii preţului de vânzare întreprinderile comerciale nu procedează la o fundamentare a cheltuielilor legate de distribuţia mărfurilor şi care constituie conţinutul adaosului (marjei) comercial(e), estimarea preţului de vânzare al mărfurilor nu poate să fie decât empirică.

Preţul de vânzare se formează în funcţie de piaţă şi devine astfel un element exogen gestiunii, motiv pentru care întreprinderea trebuie să-şi concentreze gestiunea asupra costului de achiziţie şi marjei comerciale. Întrebarea care se pune este: până la ce limită îşi va diminua o întreprindere preţul de vânzare pentru o marfă care nu se vinde, în condiţiile în care în contabilitate această marfă este înregistrată la un preţ de vânzare, şi nu la un cost de achiziţie? Iată încă un argument care demonstrează lipsa de valenţe gestionare a evaluării stocurilor de mărfuri la preţ de vânzare. De fapt, asimilarea defectuoasă a noii culturi contabile şi gestionare, slaba dotare cu echipament informatic, adaptarea formală la un mediu economic în schimbare şi o anumită incoerenţă doctrinară promovată de normalizatorii contabili din ţara noastră explică utilizarea, încă destul de largă, a

Scanned with OKEN Scanner

inventarului permanent, la preţ de vânzare pentru stocurile de mărfuri.

Aplicarea inventarului permanent, la preţ de vânzare, pentru stocurile de mărfuri, presupune utilizarea unui cont de înregistrare a marjei comerciale (adaosului comercial). Acest rol este jucat de contul 378 „Diferenţe de preţ la mărfuri", care funcţionează ca un cont de pasiv[1)] care se creditează cu marja comercială aferentă mărfurilor intrate în stoc şi se debitează cu marja comercială aferentă ieşirilor de mărfuri din gestiune. Soldul creditor al contului 378 „Diferenţe de preţ la mărfuri" reflectă marja comercială aferentă mărfurilor existente în stoc.

Determinarea marjei comerciale (adaosului comercial) aferentă mărfurilor ieşite din stoc se face periodic (la sfârşitul lunii), pe baza unui coeficient mediu de marjă comercială (Kcont 378):

$$K_{cont\ 378} = \frac{\text{(Sold iniţial + Rulaj creditor) cont 378}}{\text{(Sold iniţial + Rulaj debitor) cont 371 - (Sold iniţial + Rulaj creditor) cont 4428*}}$$

** Deoarece în contul 371 „Mărfuri" operaţiile sunt înregistrate la preţ de vânzare inclusiv taxa pe valoarea adăugată, pentru descărcarea gestiunii cu marja aferentă vânzărilor este necesară diminuarea acestei valori cu TVA neexigibilă.*

Marja comercială aferentă mărfurilor vândute (M vânzări) se calculează prin aplicarea coeficientului mediu de marjă comercială (Kcont 378) la valoarea vânzărilor de mărfuri, exclusiv TVA (rulajul creditor al contului 707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"):

$$M_{vânzări} = \text{Vânzări de mărfuri (rulaj creditor cont 707)} \times K \text{ cont 378}$$

Exemplu: O întreprindere comercială cu amănuntul prezintă următoarele informaţii aferente lunii ianuarie N:

[1)] Constatăm că acelaşi cont poate avea, în contexte diferite, un conţinut economic şi o funcţie contabilă diferite. Astfel, în cazul inventarului permanent la preţ de cumpărare, contul 378 „Diferenţe de preţ la mărfuri" este un cont care înregistrează cheltuielile accesorii aferente achiziţiei şi funcţionează ca un cont de activ. În situaţia inventarului permanent la cost standard, contul 378 „Diferenţe de preţ la mărfuri" este folosit pentru urmărirea abaterilor de la costul standard, cont care poate funcţiona ca un cont de activ sau poate fi şi bifuncţional (vezi comentariile prezentate în acest paragraf).

În fine, în cazul inventarului permanent evaluat la preţ de vânzare, acelaşi cont (378 „Diferenţe de preţ la mărfuri") este utilizat pentru reflectarea marjei comerciale (adaosului comercial) aferentă mărfurilor din gestiune şi funcţionează ca un cont de pasiv. Folosirea acestui cont ca un cont „de refugiu" pentru diferite situaţii demonstrează o anumită precaritate conceptuală a cadrului normativ românesc.

Scanned with OKEN Scanner

- stoc de mărfuri la 01.01.N, evaluat la preţ de vânzare inclusiv TVA ..... 152.500 lei
- marja comercială aferentă mărfurilor existente în stoc la 01.01.N ..... 25.000 lei
- taxa pe valoarea adăugată (TVA) neexigibilă aferentă mărfurilor existente în stoc la 01.01.N ..... 27.500 lei

În cursul lunii s-au efectuat operaţiile:

- cumpărări de mărfuri: cost de achiziţie ..... 500.000 lei
  TVA 22%
- vânzări de mărfuri: preţ de vânzare, inclusiv TVA ..... 732.000 lei
  TVA 22%

Întreprinderea practică o marjă comercială de 25% aplicată la costul de achiziţie al mărfii.

1) Contabilizarea cumpărării de mărfuri (la cost de achiziţie):

- cost de achiziţie	500.000 lei
- TVA (500.000 x 22%)	110.000 lei
	610.000 lei

%	=	401 „Furnizori"	610.000
371 „Mărfuri"			500.000
4426 „TVA deductibilă"			110.000

2) Concomitent, se contabilizează marja comercială (adaosul comercial) şi TVA aferentă mărfurilor intrate în stoc (pentru asigurarea înregistrării mărfurilor la preţ de vânzare, inclusiv TVA):

- costul de achiziţie aferent mărfii intrate în stoc ..... 500.000 lei
- marja (adaosul) comercială: 500.000 x 25% ..... 125.000 lei
- TVA neexigibilă: (500.000 + 125.000) x 22% ..... 137.500 lei

preţ de vânzare, inclusiv TVA ..... 762.500 lei

371 „Mărfuri"	=	%	262.500
		378 „Diferenţe de preţ la mărfuri"	125.000
		4428 „TVA neexigibilă"	137.500

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Aceste două operaţii pot fi contabilizate şi într-o singură înregistrare contabilă, de forma:

371 „Mărfuri“	=		762.500
4426 „TVA deductibilă“			110.000
		401 „Furnizori“	610.000
		378 „Diferenţe de preţ la mărfuri“	125.000
		4428 „TVA neexigibilă“	137.500

3) Înregistrarea vânzărilor de mărfuri, în numerar:
- preţ de vânzare, inclusiv TVA ..... 732.000 lei
- preţ de vânzare, exclusiv TVA:
  732.000 : 1,22 ..... 600.000 lei
- TVA aferentă mărfurilor vândute:
  (732.000 - 600.000) ..... 132.000 lei

5311 „Casa în lei“	=	%	732.000
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	600.000
		4427 „TVA colectată“	132.000

4) Contabilizarea ieşirii din gestiune a mărfurilor vândute (descărcarea gestiunii cu costul de achiziţie al mărfii vândute, marja comercială şi TVA neexigibilă aferente):

- Determinarea coeficientului mediu de marjă comercială (Kcont 378):

$$K_{cont\ 378} = \frac{(Si + Rc)_{cont\ 378}}{(Si + Rd)_{cont\ 371} - (Si + Rc)_{cont\ 4428}} = \frac{150.000}{915.000 - 165.000} = 0,2\ (sau\ 20\%)$$

- Determinarea marjei comerciale aferentă mărfurilor vândute:

$M_{vânzări}$ = Rc cont 707 x Kcont 378 = 600.000 x 20% = 120.000 lei

- Determinarea costului de achiziţie aferent mărfurilor vândute:
- vânzări de mărfuri la preţ inclusiv TVA ..... 732.000 lei
- marja comercială (adaosul) aferentă vânzărilor ..... 120.000 lei
- TVA aferentă vânzărilor (devenită exigibilă) ..... 132.000 lei
- costul de achiziţie aferent mărfurilor vândute
  (732.000 - 120.000 - 132.000) = ... 480.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

%	=	371 „Mărfuri"	732.000
607 „Cheltuieli privind mărfurile"			480.000
378 „Diferenţe de preţ la mărfurile vândute"			120.000
4428 „TVA neexigibilă"			132.000

După efectuarea acestor operaţii situaţia din conturi se prezintă astfel:

371 „Mărfuri"			378 „Diferenţe de preţ la mărfuri"			4428 „TVA neexigibilă"		
Si	152.500	(4) 732.000	(4)	120.000	Si 25.000	(4)	132.000	Si 27.500
(1)	500.000				(2) 125.000			(2) 137.500
(2)	262.500							
TSD	915.000	TSC 732.000	TSD	120.000	TSC 150.000	TSD	132.000	TSC 165.000
		SFD 183.000	SFC	30.000		SFC	33.000	

Remarcă: Dacă întreprinderea comercială practică un coeficient unic de marjă, marja comercială (adaosul) aferentă mărfurilor vândute se poate calcula la fiecare ieşire, aplicând coeficientul de marjă redusă (K marjă redusă) la preţul de vânzare al mărfii vândute, exclusiv TVA (rulajul creditor al contului 707 „Venituri din vânzarea mărfurilor"). Coeficientul de marjă redusă se calculează prin procedeul sutei majorate cu procentul:

$$K_{marja\ redusă} = \frac{\%\ Marja \times 100}{100 + \%\ Marja}$$

Marja aferentă vânzărilor = Vânzări $_{(Rulaj\ creditor\ cont\ 707)}$ x $K_{marja\ redusă}$

Plecând de la datele exemplului anterior, calculele care se fac pentru determinarea valorilor aferente descărcării gestiunii cu mărfurile vândute, în varianta utilizării coeficientului de marjă redusă[1)], sunt:

- preţ de vânzare, inclusiv TVA ..... 732.000 lei
- preţ de vânzare, exclusiv TVA (732.000 : 1,22) ..... 600.000 lei
- TVA aferentă vânzărilor (devenită exigibilă) (732.000 - 600.000) ..... 132.000 lei

[1)] Pentru detalii, vezi Dimitrie Cameniţă, Introducere în contabilitatea întreprinderilor comerciale, litо ASE, Bucureşti, 1991, p. 46 şi Mihaela Dumitrana şi Magdalena Negruţiu, Noul sistem de contabilitate în comerţ şi turism, Bucureşti, 1994, p. 65.

Scanned with OKEN Scanner

- determinarea coeficientului de marjă redusă:

$$K_{marja\ redusă} = \frac{25 \times 100}{25 + 100} = 20\%$$

- marja comercială (adaosul) vânzărilor: 600.000 x 20% ..... 120.000 lei
- costul de achiziţie aferent mărfurilor vândute
  (732.000 - 132.000 - 120.000) ..... 480.000 lei

Marja comercială (adaosul) aferentă mărfurilor existente în stoc se determină prin multiplicarea valorii stocului de mărfuri la preţ de vânzare, exclusiv TVA (sold final debitor cont 371 - sold final creditor cont 4428) cu coeficientul mediu de marjă comercială (K cont 378) sau coeficientul de marjă redusă (K marjă redusă), adică: (183.000 - 33.000) x 20% = 30.000 lei, valoare care corespunde cu soldul final creditor al contului 378 „Diferenţe de preţ la mărfuri".

Inventar intermitent pentru stocurile din cumpărări

În condiţiile inventarului intermitent, intrările de stocuri din cumpărări (materii prime şi materiale, obiecte de inventar, animale, mărfuri şi ambalaje) sunt contabilizate direct în conturile de cheltuieli cu stocurile respective (materii prime, materiale, mărfuri etc.), la cost de achiziţie (sau preţ stabilit în funcţie de valoarea de utilitate).

În cursul perioadei de gestiune (exerciţiul financiar) ieşirile de stocuri din gestiune, prin consum sau vânzare, nu sunt contabilizate.

La sfârşitul exerciţiului[1)], după efectuarea inventarierii fizice, este înregistrată variaţia stocurilor (sold iniţial - sold final), neafectată de eventualele provizioane pentru depreciere.

Variaţia stocurilor este determinată pe cale contabilă prin anularea stocului iniţial şi constatarea stocului final, conform datelor stabilite la inventar. Normele contabile româneşti nu prevăd în acest sens un cont special de variaţia stocurilor din cumpărări, ceea ce lezează conceptul de inventar intermitent. De aceea, anularea stocului iniţial se face tot prin debitarea contului de cheltuieli aferente fiecărui tip de stoc din cumpărări şi creditarea contului de stoc, cu mărimea soldului

[1)] Aplicarea inventarului intermitent este legată de inventarierea anuală, efectuată la închiderea exerciţiului. Anualitatea exerciţiului financiar atrage şi anualitatea determinării rezultatului în contabilitatea financiară cât şi impozitarea unui profit anual.

Scanned with OKEN Scanner

iniţial, iar constatarea stocului final se face invens, adică debitând un cont de stoc şi creditând contul de cheltuieli corespunzător, cu mărimea soldului final, constatat prin inventariere fizică.

Reglementările contabile româneşti prevăd că „în cazul inventarului intermitent, valorile materiale inventariate se evaluează la preţul de înregistrare a ultimei intrări în gestiune. Pe această bază urmează a se efectua corectarea cheltuielilor pe naturi"[1]. Din câte constatăm, în această situaţie, normele contabile româneşti autorizează ca valoare de inventar (valoare actuală) preţul ultimei facturi de cumpărare.

Inventarul intermitent nu ridică problema regularizărilor plusurilor sau minusurilor la inventarul fizic, deoarece soldul contului de stoc reflectă mărimea stocului real, constatat prin inventariere fizică. Soldul contului de cheltuieli privind un anumit stoc din cumpărări (materii prime, materiale, mărfuri etc.) reflectă cheltuielile cu achiziţia elementului de stoc influenţate cu variaţia stocului (adică valoarea ieşirilor din stoc).

Exemplu: Se dispune din următoarele informaţii privind operaţiile cu materii prime, în condiţiile practicării metodei inventarului intermitent:

- stoc iniţial de materii prime 200.000 lei
- cumpărări de materii prime aferente exerciţiului N, la cost de achiziţie 1.000.000 lei, TVA 22%
- stoc final de materii prime, stabilit prin inventar fizic, conform listelor de inventariere 460.000 lei

1) În cursul exerciţiului se procedează numai la înregistrarea achiziţiei de materii prime, ca o cheltuială:

%	=	401 „Furnizori"	1.220.000
600 „Cheltuieli cu materii prime"			1.000.000
4426 „TVA deductibilă" (1.000.000 x 22%)			220.000

2) La finele exerciţiului se înregistrează variaţia stocului, prin:

[1] Ordinul 2388/1995 al ministrului de stat, ministrul finanţelor, pentru aprobarea Normelor privind organizarea şi efectuarea inventarierii patrimoniului, Monitorul Oficial al României nr. 292/18 decembrie 1995, p. 7.

Scanned with OKEN Scanner

a) anularea stocului iniţial:

	31.12.N		
600 „Cheltuieli cu materii prime“	=	300 „Materii prime“	200.000 (stoc iniţial)

b) constatarea stocului final:

	31.12.N		
300 „Materii prime“	=	600 „Cheltuieli cu materii prime“	460.000 (stoc final)

Situaţia în conturi se prezintă astfel:

300 „Materii prime“

Si	200.000	(2a)	200.000
(2b)	460.000		
TSD	660.000	TSC	200.000
		SFD	460.000

600 „Cheltuieli cu materiile prime“

(1)	1.000.000	(2b)	460.000
(1)	200.000		
TSD	1.200.000	TSC	460.000
		SFD	740.00

Valoarea ieşirilor de materii prime se poate determina şi extracontabil, plecând de la relaţia:

Ieşiri = Stoc iniţial + Cumpărări - Stoc final =
= 200.000 + 1.000.000 - 460.000 = 740.000 lei

Remarcăm faptul că în situaţia practicării inventarului intermitent pentru stocurile din cumpărări, achiziţia este considerată o cheltuială, din chiar momentul angajării ei (recepţia facturii de cumpărare), indiferent de data consumului sau revânzării stocului achiziţionat.

Inventar permanent pentru stocurile din producţie proprie

Stocurile rezultate din producţia proprie a întreprinderii, sub formă de baracamente, semifabricate, produse finite, produse reziduale şi animale, generează pentru întreprindere un venit potenţial. De aceea, în condiţiile aplicării inventarului permanent, obţinerea de stocuri din producţie proprie se contabilizează prin debitarea conturilor de stocuri corespunzătoare şi creditarea contului 711

Scanned with OKEN Scanner

„Venituri din producţia stocată". Ieşirile de stocuri provenite din producţie proprie se contabilizează invers, prin creditarea conturilor de stocuri aferente şi debitarea contului 711 „Venituri din producţia stocată". În felul acesta, contul 711 „Venituri din producţia stocată" joacă rolul unui cont de variaţie de stocuri provenind din producţie proprie.

La sfârşitul exerciţiului, soldurile conturilor de stocuri din producţie proprie se compară cu datele furnizate de inventarul fizic al existenţelor, eventualele diferenţe (plusuri sau minusuri în gestiune) fiind regularizate, pentru asigurarea concordanţei între mărimea reală a stocurilor şi soldurile conturilor aferente. Astfel, minusurile de stocuri din producţie proprie sunt contabilizate ca o ieşire din stoc, iar plusurile de stocuri din producţie proprie, constatate la inventar, sunt contabilizate ca o intrare în stoc, prin intermediul contului 711 „Venituri din producţia stocată".

După efectuarea regularizărilor impuse de inventarul fizic, soldul creditor sau debitor al contului 711 „Venituri din producţia stocată" se transferă, la sfârşitul perioadei, asupra contului 121 „Profit şi pierdere".

Remarcăm faptul că soldul contului 711 „Venituri din producţia stocată" este înscris în contul de profit şi pierdere la rubrica corespunzătoare din structura veniturilor din exploatare, în vederea determinării indicatorului „producţia exerciţiului". În situaţia **stocajului** (stoc final > stoc iniţial), respectiv soldul creditor al contului 711 „Venituri din producţia stocată", are loc o majorare a indicatorului „producţia exerciţiului", soldul contului 711 fiind înscris în contul de profit şi pierdere cu semnul „+", iar în cazul destocajului (stoc final< stoc iniţial), respectiv soldul debitor al contului 711, are loc o micşorare a „producţiei exerciţiului", soldul contului 711 fiind înscris în contul de profit şi pierdere cu semnul „-".

În funcţie de necesităţile informaţionale, contul 711 „Venituri din producţia stocată" poate fi dezvoltat pe subconturi.

Exemplu: O întreprindere prezintă următoarele informaţii privind stocul de produse finite, pentru exerciţiul N:

- stoc iniţial de produse finite	200.000 lei
- produse finite obţinute în cursul exerciţiului (intrări în stoc)	2.500.000 lei
- vânzări de produse finite, la preţ de vânzare, TVA 22%	2.000.000 lei
- costul de producţie al produselor finite vândute (ieşirea din stoc a produselor vândute)	1.800.000 lei
- stoc final de produse finite, determinat la inventarul fizic	850.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

1) Contabilizarea produselor finite obţinute în cursul exerciţiului (la cost de producţie):

345 „Produse finite“	=	711 „Venituri din producţia stocată“	2.500.000

2) Înregistrarea vânzării de produse finite:
- preţ de vânzare ..... 2.000.000 lei
- TVA (2.000.000 x 22%) ..... 440.000 lei

411 „Clienţi“	=	%	2.440.000
		701 „Venituri din vânzarea produselor finite“	2.000.000
		4427 „TVA colectată“	440.000

3) Ieşirea din gestiune a produselor finite vândute:

711 „Venituri din producţia stocată“	=	345 „Produse finite“	1.800.000

4) La sfârşitul exerciţiului se contabilizează rezultatul inventarului:
- stoc scriptic (soldul contului 345 „Produse finite“) ..... 900.000 lei
- stoc faptic, conform inventarului fizic ..... 850.000 lei

minus la inventarul fizic (minus în gestiune) ..... 50.000 lei

711 „Venituri din producţia stocată“	=	345 „Produse finite“	50.000

Situaţia din conturi se prezintă astfel:

345 „Produse finite“

Si	200.000	(3)	1.800.000
(1)	2.500.000		
		SD	900.000
		(4)	50.000
		SFD	850.000

711 „Venituri din producţia stocată“

(3)	1.800.000	(1)	2.500.000
(4)	50.000		
SFC	650.000		

La sfârşitul exerciţiului, soldul final al contului 345 „Produse finite“ reflectă mărimea reală a stocului de produse finite, evaluat la cost de producţie, iar soldul final creditor al contului 711 „Venituri din producţia stocată“ indică fenomenul de stocaj de produse finite, care majorează indicatorul „producţia exerciţiului“.

Scanned with OKEN Scanner

Inventar intermitent pentru stocurile din producţie proprie

Aplicarea inventarului intermitent pentru stocurile din producţia proprie presupune constatarea variaţiei stocurilor din producţie proprie (produse, baracamente, animale şi producţia în curs de execuţie), la închiderea exerciţiului, prin anularea stocului iniţial şi constatarea stocului final, prin intermediul contului 711 „Venituri din producţia stocată".

Producţia în curs de execuţie, sub formă de produse, lucrări şi servicii în curs de execuţie, se contabilizează numai prin metoda inventarului intermitent.

Stocurile finale (de la închiderea exerciţiului) sunt determinate prin inventariere fizică. Conform normelor contabile româneşti, producţia în curs de execuţie se determină prin „inventarierea producţiei neterminate la finele perioadei, prin metode tehnice de constatare a stadiului sau gradului de efectuare a operaţiilor tehnologice şi evaluarea acesteia la costurile de producţie"[1].

Soldul contului 711 „Venituri din producţia stocată" prezintă aceeaşi semnificaţie ca şi în cazul inventarului permanent pentru stocurile din producţie proprie.

Nu se pune problema constatării plusurilor sau minusurilor în gestiune.

Exemplu: Se prezintă următoarele informaţii privind stocurile de produse finite şi produse în curs de execuţie, pentru exerciţiul N:

- stoc iniţial de produse finite 200.000 lei
- stoc iniţial de produse în curs de execuţie 400.000 lei
- stoc final de produse finite 260.000 lei
- stoc final de produse în curs de execuţie 370.000 lei

Înregistrările contabile care se fac, la sfârşitul exerciţiului, sunt (în cursul exerciţiului intrările şi ieşirile din stoc nu sunt contabilizate):

1) Constatarea variaţiei stocului de produse finite, prin:

a) anularea stocului iniţial de produse finite:

	31.12.N		
711 „Venituri din producţia stocată" - produse finite	=	345 „Produse finite"	200.000

[1] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991, în lucrarea Sistemul contabil al agenţilor economici, editor Ministerul Finanţelor, 1994, p. 33.

Scanned with OKEN Scanner

b) crearea stocului final de produse finite:

31.12.N

345 „Produse finite“	=	711 „Venituri din producţia stocată“ - produse finite	260.000

2) Constatarea variaţiei stocului de produse în curs de execuţie, prin:

a) anularea stocului iniţial de produse în curs de execuţie:

31.12.N

711 „Venituri din producţia stocată“ - produse în curs de execuţie	=	331 „Produse în curs de execuţie“	400.000

b) crearea stocului final de produse în curs de execuţie:

31.12.N

331 „Produse în curs de execuţie“	=	711 „Venituri din producţia stocată“- produse în curs de execuţie	370.000

În urma acestor înregistrări, situaţia din conturi se prezintă astfel:

331 „Produse în curs de execuţie“

Si	400.000	(2a)	400.000
(2b)	370.000		
		SFD	370.000

345 „Produse finite“

Si	200.000	(1a)	200.000
(1b)	260.000		
		SFD	260.000

711 „Venituri din producţia stocată“ - produse în curs de execuţie

(2a)	400.000	(2b)	370.000
		SFD	30.000

711 „Venituri din producţia stocată“ - produse finite

(3)	200.000	(1)	260.000
SFC	60.000		

Astfel, soldurile conturilor de stoc reflectă stocurile constatate la inventarierea fizică. Soldul debitor al contului 711 „Venituri din producţia stocată“ - produse în curs de execuţie reflectă fenomenul de destocaj, iar soldul creditor al contului 711 „Venituri din producţia stocată“ - produse finite reflectă fenomenul de

stocaj, ambele solduri corectând indicatorii „producţia exerciţiului" şi respectiv „rezultatul exerciţiului".

Remarcăm faptul că, potrivit normelor contabile româneşti pentru constatarea variaţiei stocurilor de produse, lucrări şi servicii în curs de execuţie, contul de variaţie de stoc 711 „Venituri din producţia stocată" funcţionează atât la deschiderea cât şi la închiderea exerciţiului deoarece „în creditul contului 711 (...) se înregistrează, la sfârşitul perioadei, costul producţiei, lucrărilor şi serviciilor în curs de execuţie", iar „în debitul contului 711 (...) se înregistrează, la începutul perioadei, reluarea producţiei, lucrărilor şi serviciilor în curs de execuţie"[1]. Deşi normele contabile nu sunt explicite prin „perioadă", trebuie să înţelegem exerciţiul financiar anual care „începe la 1 ianuarie şi se încheie la 31 decembrie"[2].

Or, în literatura străină de specialitate este consacrat faptul că „în cazul inventarului intermitent, conturile de stocuri şi de producţie în curs de execuţie nu sunt ajustate decât o dată pe an, la inventar"[3], iar contul de variaţia stocurilor (în cazul nostru, 711 „Venituri din producţia stocată") „înregistrează, o dată pe an, la sfârşitul exerciţiului (...), variaţia stocurilor de produse finite şi producţie în curs de execuţie[4].

Exemple: Presupunem următoarea situaţie privind stocul de producţie în curs de execuţie:

- stoc la 31.12.n: 100.000 lei
- stoc la 31.12. n+1: 250.000 lei

Inventar intermitent în varianta normelor contabile româneşti, pentru exerciţiul n+1

1) La deschiderea exerciţiului n+1 se înregistrează „reluarea" producţiei în curs de execuţie:

01.01.n+1

71 „Venituri din producţia stocată"	=	33 „Producţia în curs de execuţie"	100.000

Inventar intermitent în varianta doctrinei contabile franceze, pentru exerciţiul n+1

1) La deschiderea exerciţiului n+1 nu se face nici o înregistrare contabilă.

2) La închiderea exerciţiului n+1 se constată variaţia stocului de producţie în curs de execuţie, prin:

[1] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991, op. cit., p. 147-148.
[2] Idem, p. 45.
[3] C. Pérochon, Comptabilité générale, Les Éditions Foucher, Paris, 1991, p. 341.
[4] Idem, p. 202. Aceleaşi detalii privind inventarul intermitent pentru producţia în curs de execuţie sunt prezentate şi în Memento pratique comptable 1990, Éditions Francis Lefebvre, Paris, p. 167-168.

Scanned with OKEN Scanner

2) La închiderea exerciţiului n+1 se înregistrează costul producţiei în curs de execuţie:

31.12.n+1

33 „Producţia în curs de execuţie“	=	71 „Venituri din producţia stocată“	250.000

a) anularea stocului iniţial:

31.12.n+1

71 „Venituri din producţia stocată“	=	33 „Producţia în curs de execuţie“	100.000

b) crearea (constatarea) stocului final:

31.12.n+1

33 „Producţia în curs de execuţie“	=	71 „Venituri din producţia stocată“	250.000

Deşi incidenţa celor două variante asupra patrimoniului (valorii stocurilor de producţie în curs de execuţie) şi rezultatului este aceeaşi, în varianta prevăzută de normele contabile româneşti la deschiderea exerciţiului are loc anularea stocului iniţial de producţie în curs de execuţie (egal cu stocul final aferent exerciţiului precedent, conform principiului intangibilităţii bilanţului de deschidere), stoc care există în realitate. Or, inventarul intermitent presupune înregistrarea „intermitentă“ a existenţei stocurilor de producţie în curs de execuţie, o singură dată pe an, la închiderea exerciţiului, printr-un cont de variaţie de stoc. De aceea, considerăm că, pentru asigurarea acurateţei metodologiei de aplicare a inventarului intermitent, normele contabile româneşti ar putea fi reformulate astfel încât să prevadă funcţionarea contului 711 „Venituri din producţia stocată“ numai la închiderea exerciţiului.

7.1.5.3. Contabilitatea ambalajelor comerciale şi altor stocuri

a) **Ambalaje comerciale**

Înainte de a fi propuse spre vânzare, produsele şi mărfurile sunt ambalate, atât din considerente tehnice (asigurarea protecţiei bunurilor, uşurinţă în timpul manipulării şi transportului etc.) cât şi datorită aspectelor legate de politica de vânzare (mod de prezentare, folosirea ambalajului ca publicitate etc.).

Ambalajele sunt obiecte destinate să conţină produse sau mărfuri şi livrate clienţilor în acelaşi timp cu conţinutul lor (mai general, orice obiect utilizat la ambalarea bunurilor).

Sub aspect contabil, distingem **ambalaje de natura imobilizărilor**, care constituie obiectul operaţiilor cuprinse în ciclul de investiţii şi **ambalaje de natura**

Scanned with OKEN Scanner

stocurilor (active circulante), denumite şi ambalaje comerciale, care constituie subiectul acestui paragraf.

Ambalajele comerciale sunt stocuri rezultate din producţia proprie sau cumpărate de la terţi şi care îndeplinesc funcţia de ambalaje pe timpul prezentării, transportului, vânzării şi depozitării bunurilor.

Ambalajele comerciale cuprind:

- **ambalaje pierdute** (nerecuperabile), vândute clientului o dată cu marfa sau produsul cumpărat (hârtie de ambalat, sticle de material plastic, cutii metalice, saci, sfoară etc.); valoarea lor este inclusă în preţul mărfurilor vândute.

- **ambalaje recuperabile**: sunt ambalajele susceptibile de a fi conservate în mod provizoriu de către terţi şi pentru care furnizorul se angajează să le recupereze în anumite condiţii (sticle, borcane, navete din plastic, lăzi etc.).

- **ambalaje mixte**, respectiv ambalaje care, în anumite condiţii, pot fi considerate ca fiind pierdute (nerecuperabile), iar în altele, ca fiind recuperabile.

Normele contabile româneşti[1)] fac următoarele delimitări privind ambalajele:

- sunt considerate drept ambalaje stocurile de ambalaje refolosibile achiziţionate sau fabricate, destinate produselor vândute şi care în mod temporar pot fi păstrate de terţi cu obligaţia restituirii în condiţiile prevăzute în contracte. În contabilitatea terţilor, acestea vor fi evidenţiate distinct.
- ambalajele de natura obiectelor de inventar, care nu circulă pe bază de decontare, ci se folosesc numai în interiorul unităţii patrimoniale, se înregistrează în contabilitate în categoria obiectelor de inventar;
- ambalajele şi materialele pentru ambalat, produse în unitatea patrimonială pentru a fi vândute ca atare sunt considerate produse finite.

Ambalajele comerciale sunt evaluate ca şi celelalte stocuri. Astfel, ambalajele cumpărate sunt evaluate la intrarea în stoc la costul de achiziţie, iar cele din producţia proprie la costul de producţie. Ieşirea ambalajelor din stoc se evaluează după una dintre metodele: cost mediu ponderat, ultimul intrat-primul ieşit sau primul intrat-primul ieşit.

În ce priveşte ambalajele pierdute, acestea pot ieşi din patrimoniu în următoarele situaţii:

- ambalajul este vândut indirect clientului, fiind inclus în preţul vânzării; în

---

[1)] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991 în lucrarea Sistemul contabil al agenţilor economici, editor Ministerul Finanţelor, 1994, pag. 31.

Scanned with OKEN Scanner

acest caz, nu se pune problema menţionării ambalajului în factură.

● ambalajul este vândut separat, fiind menţionat distinct în factură; în astfel de cazuri, ambalajele se supun taxei pe valoarea adăugată, iar veniturile obţinute sunt considerate venituri din activităţi diverse.

Exemplu: Se prezintă următoarele informaţii: vânzări de mărfuri 200.000 lei, TVA 22%; ambalaje menţionate distinct în factură 30.000 lei, TVA 22%. Costul de achiziţie al ambalajelor vândute 28.000 lei.

În contabilitatea vânzătorului se înregistrează:

1) Factura de vânzare, care include şi ambalajele menţionate în mod distinct:

411 „Clienţi“	=	%		280.600
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“		200.000
		708 „Venituri din activităţi diverse“		30.000
		4427 „TVA colectată“ (200.000 x 22%) + (30.000 x 22%)		50.600

2) Scăderea din gestiune a contravalorii ambalajelor vândute:

608 „Cheltuieli privind ambalajele“	=	381 „Ambalaje“	28.000

În contabilitatea cumpărătorului se înregistrează:

1) Factura de cumpărare, care include şi ambalajele menţionate în mod distinct:

%	=	401 „Furnizori“	280.600
371 „Mărfuri“			200.000
381 „Ambalaje“			30.000
4426 „TVA deductibilă“ (200.000 x 22%)+(30.000x22%)			50.600

Unele particularităţi legate de contabilizare prezintă **ambalajele recuperabile**. Acestea sunt livrate clienţilor, cu titlu provizoriu pentru a permite transportul şi stocajul bunurilor tranzacţionate; ele nu sunt vândute propriu-zis, rămânând în proprietatea furnizorului căruia îi sunt restituite după un anumit timp. Însă, pentru a incita clientul să restituie aceste ambalaje cât mai repede posibil, furnizorul

Scanned with OKEN Scanner

consemnează aceste ambalaje în factură, la o valoarea, de regulă, superioară preţului real.

Preţul şi cantitatea ambalajelor sunt trecute în factura de vânzare a mărfurilor sau produselor, în mod distinct, care se adaugă la valoarea vânzării propriu-zise, astfel că furnizorul achiziţionează o creanţă faţă de client egală cu acest preţ (creanţă fermă), dar, în acelaşi timp, se angajează să restituie clientului respectivul preţ atunci când acesta îi restituie ambalajele în bună stare şi la termenele fixate (datorie condiţionată a furnizorului).

Menţionăm că înscrierea acestor ambalaje în factura de vânzare nu constituie o vânzare propriu-zisă, ci, mai degrabă, o prefacturare, ca urmare a unei convenţii tacite între părţi. De aceea, după opinia noastră, termenul de **„consemnare"** a ambalajelor în factură este justificat, reflectând realitatea.

În cazul în care ambalajele sunt deteriorate, distruse sau clientul doreşte să le păstreze pentru propriul său uz, această **„consemnare"** se transformă într-o **vânzare de ambalaje**, pentru care se întocmeşte o nouă factură (denumită şi factură complementară).

De regulă, consemnarea ambalajelor în factură (prefacturarea) se face fără taxa pe valoarea adăugată, dar aceasta intervine atunci când este cazul unei vânzări de ambalaje (când ambalajele sunt recuperate la un preţ inferior celui consemnat în factură sau în cazul când clientul nu restituie ambalajele).

Conturile utilizate pentru reflectarea operaţiilor cu ambalajele consemnate în factură sunt:

- Contul **409 „Furnizori-debitori"** (cu un analitic intitulat „Furnizori-debitori pentru ambalaje de restituit"), cont de activ care se debitează cu creanţa condiţionată asupra furnizorului pentru ambalajele consemnate şi se creditează cu sumele încasate de la furnizori, ca urmare a restituirii ambalajelor. Soldul debitor al contului reflectă valoarea ambalajelor consemnate în facturi anterioare, care nu au fost restituite.

- Contul **419 „Clienţi-creditori"** (cu un subcont intitulat „Clienţi-creditori pentru ambalaje consemnate"), cont de pasiv în care furnizorul înregistrează datoria condiţionată faţă de client. Soldul creditor al contului reflectă la un moment dat datoriile condiţionate ale furnizorului aferente ambalajelor consemnate.

Exemplu (în contabilitatea furnizorului):

1) Se vând mărfuri în valoarea de 5.000.000 lei, TVA=22%. Ambalaje consemnate în factură: 60 buc. x 20.000 lei/buc. = 1.200.000 lei:

Scanned with OKEN Scanner

- valoarea mărfurilor vândute	5.000.000
- TVA (5.000.000 x 22%)	1.100.000
- ambalaje consemnate în factură (60. buc x 20.000 lei/buc.)	1.200.000
Total factură:	7.300.000

411 „Clienţi“	=	%	7.300.000
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	5.000.000
		4427 „TVA colectată“	1.100.000
		419 „Clienţi-creditori“	1.200.000

2) La o dată ulterioară, clientul restituie 40 de ambalaje, la preţul consemnat în factură:

40 buc. x 20.000 lei/buc. = 800.000 lei

419 „Clienţi-creditori“	=	411 „Clienţi“	800.000

3) Un număr de 15 ambalaje sunt recuperate la un preţ inferior celui consemnat în factură, respectiv 16.000 lei/buc., datorită degradării acestora de către clienţi:

Se înregistrează un venit de: 15 buc. x (20.000 - 16.000) = 60.000 lei

Remarcă: Se consideră că acest venit include taxa pe valoarea adăugată:

419 „Clienţi-creditori“	=	%	300.000
		411 „Clienţi“ (15 buc. x 16.000 lei/buc.)	240.000
		708 „Venituri din activităţi diverse“ (60.000 : 1,22)	49.180
		4427 „TVA colectată“ (60.000 - 49.180)	10.820

4) Se înregistrează 5 bucăţi ambalaje reţinute de client pentru nevoi proprii (este cazul unei vânzări de ambalaje, pentru care se întocmeşte o factură complementară, care include şi taxa pe valoarea adăugată:

5 buc. x 20.000 lei/buc.	100.000 lei
TVA (100.000 x 22%)	22.000 lei
Total factură	122.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

419 „Clienţi-creditori“		100.000
411 „Clienţi“		22.000
	708 „Venituri din activităţi diverse“	100.000
	4427 „TVA colectată“	22.000

Folosind aceleaşi date, operaţiunile care se vor înregistra **în contabilitatea clientului** sunt:

1) Cumpărări de mărfuri, conform facturii, în sumă de 5.000.000 lei, TVA = 22%. Ambalajele consemnate în factură: 60 buc. x 20.000 lei/buc. = 1.200.000 lei:

%	=	401 „Furnizori“	7.300.000
371 „Mărfuri“			5.000.000
4426 „TVA deductibilă“			1.100.000
409 „Furnizori-debitori“			1.200.000

2) Restituirea către furnizor a 40 de ambalaje, la preţul consemnat în factură:

40 buc. x 20.000 lei/buc. = 800.000 lei

401 „Furnizori“	=	409 „Furnizori-creditori“	800.000

3) Restituirea către furnizor a 15 ambalaje deteriorate la un preţ de 16.000 lei/buc.:
- preţul ambalajelor consemnate (15 buc. x 20.000 lei/buc.) 300.000 lei
- preţul la care au fost restituite (15 buc. x 16.000 lei/buc.) 240.000 lei

cheltuiala cu ambalajele consemnate 60.000 lei

Remarcă: Se consideră că taxa pe valoarea adăugată este inclusă în preţ.

%	=	409 „Furnizori- debitori“	300.000
401 „Furnizori“ (15 buc.x16.000 lei/buc.)			240.000
608 „Cheltuieli privind ambalajele“ (60.000 : 1,22)			49.180
4426 „TVA deductibilă“ (60.000 - 49.180)			10.820

4) Achiziţia a 5 ambalaje, conform facturii complementare:
- preţul ambalajelor consemnate (5 buc. x 20.000 lei/buc.) 100.000 lei
- TVA (100.000 x 22%) 22.000 lei

Total factură 122.000 lei

381 „Ambalaje“		100.000
4426 „TVA deductibilă“		22.000
	409 „Furnizori-debitori“	100.000
	401 „Furnizori“	22.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Normele fiscale[1)] prevăd că ambalajele de circulaţie (navete, sticle, borcane etc.), la schimb între furnizorii de marfă şi clienţi, nu se facturează şi nu se supun TVA.

În condiţiile în care clienţii nu deţin cantităţile de ambalaje necesare efectuării schimbului prevăzut mai sus, ei pot primi de la furnizorii de marfă ambalajele necesare în schimbul unei garanţii depuse acestora, fără facturare şi fără TVA.

Periodic, se vor factura şi se vor supune TVA cantităţile de ambalaje date în garanţie şi scoase din uz la clienţi ca urmare a distrugerii, uzurii, lipsurilor etc.

După opinia noastră, soluţiile contabile propuse pentru ambalajele recuperabile răspund şi exigenţelor de ordin fiscal.

La finele perioadei de gestiune întreprinderea înscrie în bilanţ stocurile de ambalaje recuperabile care fac parte din patrimoniul propriu, respectiv ambalajele aflate în depozitele sau magazinele proprii şi cele care sunt consemnate în facturi şi aflate la clienţi; din contră, nu se includ stocurile de ambalaje deţinute, dar consemnate de către furnizori, deoarece sunt proprietatea acestora.

Operaţiile cu ambalajele recuperabile nu sunt neutre din punct de vedere financiar deoarece ele pot genera decalaje de trezorerie. Astfel, în unele sectoare de activitate, soldul contului 419 „Clienţi-creditori" poate avea valori importante, prezentat în pasivul bilanţier al furnizorilor. În acest caz, sistemul de consemnare al ambalajelor recuperabile asigură o sursă semnificativă şi aproape permanentă pentru finanţarea unor ambalaje de natura imobilizărilor. În schimb, pentru clienţi, cumpărările cu ambalaje consemnate generează un decalaj de trezorerie ce poate reprezenta o nevoie reală de finanţare.

b) **Stocuri aflate la terţi**: se referă la stocurile de materii prime, obiecte de inventar, produse, animale, mărfuri şi ambalaje aflate la terţi, date spre prelucrare sau aflate în custodie sau consignaţie la terţi. Deşi nu sunt în unitate, aceste stocuri fac parte din patrimoniul unităţii care le-a dat spre prelucrare, în consignaţie sau custodie.

Conturile care permit reflectarea operaţiilor cu aceste stocuri sunt cele din grupa 35 „**Stocuri aflate la terţi**"; în debitul acestor conturi se înregistrează valoarea stocurilor date spre prelucrare, în consignaţie sau aflate în custodie la terţi, iar în

---

[1)] Decizia nr. 9/23.07.1997 privind aprobarea soluţiilor referitoare la aplicarea prevederilor Ordonanţei Guvernului nr. 3/1992 privind taxa pe valoarea adăugată, republicată, cu modificările ulterioare, publicată în M.Of. nr. 189/08.08.1997.

Scanned with OKEN Scanner

credit se înregistrează valoarea stocurilor reintrate în gestiunea unităţii provenind din stocurile aflate la terţi.

Soldul debitor reflectă valoarea stocurilor aflate în proprietatea întreprinderii, dar care sunt depozitate sau se află spre prelucrare la terţi.

Exemplu: Se trimit spre prelucrare la terţi 300 bucăţi materie primă, la un preţ de înregistrare (valoare contabilă) la 6.000 lei/buc. În urma prelucrării rezultă semifabricate. Cheltuielile de prelucrare facturate de furnizor sunt de 300.000 lei, TVA = 22%. **În contabilitatea unităţii care deţine stocuri la terţi** se înregistrează:

1) Trimiterea de materii prime spre prelucrare la terţi:

300 buc. x 6.000 lei/buc. = 1.800.000 lei

351 „Materii şi materiale aflate la terţi“	=	300 „Materii prime“	1.800.000

2) Înregistrarea semifabricatelor rezultate din prelucrarea materiei prime de la terţi:

- cheltuieli de prelucrare 300.000 lei
- TVA (300.000 x 22%) 66.000 lei

Total factură 366.000 lei

- valoarea semifabricatelor:
  - materii prime consumate 1.800.000 lei
  - valoarea serviciilor prestate de terţi 300.000 lei

2.100.000 lei

341 „Semifabricate“		2.100.000
4426 „TVA deductibilă“		66.000
	351 „Materii şi materiale aflate la terţi“	1.800.000
	401 „Furnizori“	366.000

În contabilitatea unităţii care a primit materiale spre prelucrare, aceste valori sunt înregistrate într-un cont în afara bilanţului (în partidă simplă):

1) Contabilizarea materialelor primite spre prelucrare:

Debit cont 8032 „Valori materiale primite spre prelucrare sau reparare“	1.800.000

Scanned with OKEN Scanner

2) Facturarea serviciilor către terţi (contravaloarea prelucrării materiei prime):

411 „Clienţi“	=	%	366.000
		704 „Venituri din lucrări executate şi servicii prestate“	300.000
		4427 „TVA colectată“ (300.000 x 22%)	66.000

3) Scăderea din gestiune a materialelor primite spre prelucrare şi restituite proprietarului:

Credit cont 8032 „Valori materiale primite spre prelucrare sau reparare“	1.800.000

c) **Obiecte de inventar**

Obiectele de inventar sunt stocuri din cumpărări sau din producţie proprie care îndeplinesc, de regulă, funcţia de mijloace de muncă. Deoarece au unele însuşiri similare cu mijloacele fixe (pot avea o durată de utilizare mai mare de un an şi, deci participă la mai multe cicluri de producţie, de unde necesitatea constatării pierderii treptate a valorii lor), dar şi cu activele circulante (sunt cazuri când, deşi obiectele de inventar au o valoare mare, acestea sunt consumate într-un singur ciclu de producţie), normele contabile prevăd posibilitatea opţiunii în ce priveşte contabilizarea consumului acestor bunuri. Astfel, valoarea obiectelor de inventar se poate include integral în cheltuieli, la darea lor în folosinţă, sau eşalonat, într-o perioadă de cel mult trei ani, pe bază de scadenţar.

Exemplu: Se aprovizionează obiecte de inventar de la furnizori, în următoarele condiţii: preţ de cumpărare 800.000 lei, cheltuieli de transport efectuate de un terţ 64.000 lei, TVA = 22%. Obiectele de inventar sunt incluse în cheltuieli astfel:

a) integral la darea lor în folosinţă;

b) eşalonat, pe o perioadă de doi ani.

1) Contabilizarea achiziţiei obiectelor de inventar (costul de achiziţie = 800.000 + 64.000 = 864.000 lei):

%	=	401 „Furnizori“	1.054.080
321 „Obiecte de inventar“			864.000
4426 „TVA deductibilă“ (864.000 x 22%)			190.080

Scanned with OKEN Scanner

2) Constatarea uzurii obiectelor de inventar:

a) integral, la darea lor în folosinţă:

602 „Cheltuieli privind obiectele de inventar“	=	322 „Uzura obiectelor de inventar“	864.000

b) eşalonat, pe o durată de doi ani:

În acest scop, se calculează cota lunară de uzură care se include în cheltuielile de exploatare (valoarea de recuperat/număr de luni):

$$\text{Cota lunară} = \frac{864.000 \text{ lei}}{24 \text{ luni}} = 36.000 \text{ lei}$$

602 „Cheltuieli privind obiectele de inventar“	=	322 „Uzura obiectelor de inventar“	36.000

Remarcă: Această înregistrare contabilă se repetă lunar, pe toată durata de recuperare a valorii obiectelor de inventar. După opinia noastră, includerea în cheltuieli a valorii obiectelor de inventar, integral la darea lor în folosinţă este justificată în cazul bunurilor care sunt utilizate la un singur ciclu de producţie (unică utilizare), iar recuperarea eşalonată a valorii în cazul obiectelor de inventar utilizate, la mai multe cicluri de producţie, în funcţie de durata estimată de utilizare. Gestiunea obiectelor de inventar trebuie să includă şi o evidenţă tehnic-operativă a bunurilor aflate în uz.

3) Scăderea din gestiune a obiectelor de inventar a căror valoare a fost recuperată:

322 „Uzura obiectelor de inventar“	=	321 „Obiecte de inventar“	864.000

7.1.6. Tranzacţii comerciale cu străinătatea

Întreprinderile implicate în mediul economic internaţional sunt confruntate cu problemele de conversiune a devizelor. Documentele contabile de sinteză întocmite de agenţii economici sunt prezentate în moneda naţională[1)]. O parte din întreprinderile româneşti îşi procură materiile prime, mărfurile şi alte cumpărări din străinătate (import) şi îşi realizează cifra de afaceri şi prin operaţii de vânzări în străinătate (export). În derularea tranzacţiilor internaţionale, părţile pot alege liber moneda care va fi utilizată la facturarea şi decontarea (plata) tranzacţiei, ţinând cont de faptul că partenerii comerciali urmăresc să evite riscurile monetare (cum

[1)] Contabilitatea se ţine în limba română şi în moneda naţională, conform art. 3 din Legea contabilităţii nr. 82/1991, publicată în M. Of. nr. 265/27.12.1991.

Scanned with OKEN Scanner

ar fi derularea unei tranzacţii într-o monedă supusă unor fluctuaţii frecvente sau care se depreciază).

În ce priveşte operaţiile cu străinătatea (de exemplu: importuri, exporturi, cooperare economică internaţională etc.), principiul este că acestea se înregistrează în contabilitate, atât în devize[1] cât şi în lei, la cursul de schimb al pieţei valutare, comunicat de Banca Naţională a României, în vigoare la data efectuării operaţiunilor[2]. Însă operaţiile comerciale efectuate cu partenerii străini generează datorii sau creanţe care presupun plăţi sau încasări pentru sume exprimate în monedă naţională diferite de cele contabilizate iniţial, datorită variaţiei cursului valutar. Problema care se ridică este aceea a tratamentului contabil al acestor câştiguri sau pierderi datorate variaţiei cursului valutar, ţinând cont şi de obiectivul măsurării unui rezultat al tranzacţiilor cu străinătatea independent de fluctuaţiile cursului valutar, pentru a evita deformarea unor indicatori esenţiali pentru activitatea de exploatare a întreprinderii cum sunt cifra de afaceri şi rezultatul exploatării.

De regulă, în cazul operaţiilor comerciale (de vânzări-cumpărări) efectuate cu partenerii străini, cursul valutar este cel existent la data facturării, iar pentru decontare (încasare-plată) se va utiliza cursul valutar din momentul efectuării decontării. Diferenţele de curs valutar stabilite între data înregistrării creanţelor şi datoriilor în valută şi data încasării sau plăţii, după caz, se înregistrează ca venituri sau cheltuieli financiare, astfel:

- ca un venit din diferenţe de curs valutar (cont 765), când rezultă o diferenţă favorabilă pentru întreprindere, între valoarea de origine contabilizată şi suma încasată sau plătită, convertită în monedă naţională;

- ca o cheltuială din diferenţe de curs valutar (cont 665), când rezultă o diferenţă nefavorabilă pentru întreprindere, între valoarea de origine contabilizată şi suma încasată sau plătită exprimată în monedă naţională.

Această manieră de contabilizare a tranzacţiilor comerciale în devize, adoptată

---

[1] Prin devize înţelegem orice monedă străină (valută) în raport cu moneda naţională.

[2] În literatura de specialitate este prezentat şi sistemul plurimonetar de înregistrare a operaţiilor cu străinătatea care constă în ţinerea contabilităţii numai în valută pentru elementele patrimoniale „externe" (creanţe externe, angajamente externe, disponibilităţi în devize etc.) şi numai în moneda naţională, pentru elementele patrimoniale „interne" (creanţe şi angajamente interne, disponibilităţi în lei, stocuri, cheltuieli, venituri, rezultate etc.). Legătura dintre contabilitatea în valută şi contabilitatea în monedă naţională se realizează printr-un cont de viramente interne (sau cont de legătură), care permite la finele exerciţiului integrarea contabilităţii în valută în contabilitatea în monedă naţională. Pentru detalii, vezi Dumitru Vişan, Contabilitatea în comerţul exterior, vol. 1, Editura Economică, Bucureşti, 1995, p. 104-108.

Scanned with OKEN Scanner

şi de normele contabile româneşti[1)], este dezvoltată de „teoria dublei operaţiuni", care disociază tranzacţia cu străinătatea într-o operaţie comercială şi într-o operaţie financiară. O asemenea rezolvare se opune „teoriei operaţiunii unice", care consideră că operaţiunile de cumpărare şi vânzare efectuate cu străinătatea formează un tot unitar cu decontarea lor (încasare-plată)[2)].

Creanţele şi datoriile în devize, provenind din activitatea de exploatare care nu s-au decontat până la închiderea exerciţiului, sunt actualizate la cursul valutar existent la data închiderii exerciţiului. Astfel, diferenţele de curs valutar, stabilite între data înregistrării în contabilitate a creanţelor şi datoriilor în devize şi cursul valutar de la data închiderii exerciţiului financiar, se înregistrează în contul de diferenţe de conversiune-activ (cont 476), în cazul diferenţelor nefavorabile, sau în contul de diferenţe de conversiune-pasiv (cont 477), în situaţia unor diferenţe favorabile. Deoarece aceste câştiguri sau pierderi au caracter potenţial şi nu definitiv, la deschiderea exerciţiului următor aceste înregistrări se anulează. Incidenţa acestor regularizări ale creanţelor şi datoriilor în devize, la închiderea exerciţiului, asupra rezultatului nu este simetrică deoarece pentru diferenţele de conversiune-activ (pierderi latente) se constituie provizioane pentru pierderi din schimb valutar.

Conform reglementărilor legale[3)], provizioanele astfel constituite sunt deductibile fiscal la nivelul pierderii nete din diferenţele de curs valutar, respectiv dintre valoarea creanţelor şi datoriilor evaluate la cursul de schimb al pieţei valutare, comunicat de Banca Naţională a României, din ultima zi a exerciţiului financiar, şi cursurile de schimb la care acestea au fost înregistrate în contabilitate.

Exemplu privind vânzarea de mărfuri în străinătate (export în cont propriu):

La 01.11.N o întreprindere livrează unui client extern mărfuri în sumă de 10.000 $, condiţia de livrare F.O.B. Port Constanţa, cu decontare peste 90 de zile.

Cursul valutar a înregistrat următoarele valori:

- la data facturării (01.11.N): 8.600 lei/$;
- la închiderea exerciţiului (31.12.N): 8.300 lei/$;
- la data decontării (1.02.N+1): 8.550 lei/$;

[1)] Vezi Ordinul ministrului finanţelor nr. 1670/30.09.1997 privind aprobarea Precizărilor privind reflectarea în contabilitate a unor operaţiuni în valută, a diferenţelor de curs valutar şi a altor operaţiuni, publicat în M. Of. nr. 298/3.11.1997.

[2)] Bernard Esnault, Christian Hoarau, Comptabilité financière, PUF, 1994, pag. 194.

[3)] Hotărârea Guvernului nr. 335/16.05.1995 privind regimul constituirii, utilizării şi deductibilităţii fiscale a provizioanelor agenţilor economici şi societăţilor bancare, republicată.

Scanned with OKEN Scanner

1) Contabilitarea facturii de vânzare către un client extern:

1.11.N

411 „Clienţi“ (10.000$ x 8.600 lei/$ = 86.000.000 lei)	=	707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	86.000.000

2) Actualizarea creanţei în devize, la inventarul exerciţiului N:

- creanţa la data facturării: 10.000 $ x 8.600 lei/$ = 86.000.000 lei
- creanţa la inventar (31.12.N): 10.000 $ x 8.300 lei/$ = 83.000.000 lei

pierdere latentă (diferenţă de conversiune-activ) 3.000.000 lei

31.12.N

476 „Diferenţe de conversiune-activ“	=	411 „Clienţi“	3.000.000

3) Constituirea unui provizion pentru pierderi din diferenţe de curs valutar, la inventarul exerciţiului N (egal cu pierderea latentă):

31.12.N

6862 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	=	1514 „Provizioane pentru pierderi din schimb valutar“	3.000.000

Remarcă: Deşi provizionul se constituie pentru întreaga pierdere latentă, deductibilitatea fiscală este asigurată numai la nivelul pierderii nete, rezultată din diferenţa dintre pierderile latente (mai mari, înregistrate în contul 476) şi câştigurile latente (mai mici, înregistrate în contul 477). Anularea sau diminuarea unui provizion nedeductibil fiscal nu generează un venit impozabil.

4) Anularea înregistrării contabile de regularizare a valorii creanţei:

1.01.N+1

411 „Clienţi“	=	476 „Diferenţe de conversiune-activ“	3.000.000

5) Încasarea facturii, la scadenţă:

1.02.N+1

%	=	411 „Clienţi“ (10.000 $ x 8.600 lei/$)		86.000.000
5124 „Conturi la bănci în devize“ (10.000$ x 8.550 lei/$)			85.500.000	
665 „Cheltuieli din diferenţe de curs valutar“ (10.000$ x 50 lei/$)			500.000	

6) Anularea provizionului devenit fără obiect:

1514 „Provizioane pentru pierderi din schimb valutar"	=	7862 „Venituri din provizioane pentru riscuri şi cheltuieli"	3.000.000

Exemplu privind achiziţia de mărfuri din străinătate (import în cont propriu):

O întreprindere achiziţionează la 01.11.N mărfuri din import, condiţia de livrare C.I.F. Port Constanţa, cu decontare peste 90 de zile (1.02.N+1):

- valoarea în vamă a mărfurilor: 10.000$
- taxa vamală: 10%
- comision vamal: 0,5%
- TVA: 22%

Cursul valutar a înregistrat următoarele valori:

- la data facturării şi a stabilirii valorii în vamă: 8.600 lei/$
- la închiderea exerciţiului (31.12.N): 8.500 lei/$
- la data decontării (1.02.N+1): 8.560 lei/$

1) Calculul şi înregistrarea obligaţiilor fiscale aferente importului:

Schema fişei de calcul a importului se prezintă astfel:

Elemente	Valoare în devize ($)	Valoare în lei (8.600 lei/$)
1. Valoarea externă C.I.F. (valoare în vamă)	10.000	86.000.000
2. Taxa vamală 10% (calculată asupra valorii în vamă) 86.000.000 x 10%		8.600.000
3. Comision vamal 0,5% (calculat asupra valorii în vamă) 86.000.000 x 0,5%		430.000
4. Baza de calcul al TVA (valoarea în vamă la care se adaugă taxa vamală şi comisionul vamal)		95.030.000
5. TVA 22% 95.030.000 x 22%		20.906.600

Remarcă: Potrivit prevederilor Regulamentului de aplicare a Legii contabilităţii nr. 82/1991, „convertirea în lei a preţurilor externe pentru stabilirea valorii în vamă a mărfurilor din import se face potrivit cursului valutar de schimb în vigoare în prima zi a săptămânii în care se înregistrează declaraţia vamală, conform reglementărilor privind tariful vamal de import, curs comunicat de Banca Naţională a României".

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	29.936.600
446 „Alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate"/ analitic:			9.030.000
taxe vamale 8.600.000			
comision vamal 430.000			
4426 „TVA deductibilă"			20.906.600

Remarcă: Obligaţiile fiscale aferente importului sunt plătite în vamă cu ordin de plată.

2) Înregistrarea importului de mărfuri, la cost de achiziţie:

371 „Mărfuri"	=	%	95.030.000
		401 „Furnizori" (10.000$ x 8.600lei/$)	86.000.000
		446 „Alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate"	9.030.000

3) Actualizarea datoriei în devize, la inventarul exerciţiului N:

- datoria la data facturării: 10.000$ x 8.600 lei/$ = 86.000.000 lei
- datoria la inventar (31.12.N): 10.000$ x 8.500 lei/$ = 85.000.000 lei

câştig latent (diferenţă de conversiune-pasiv) 1.000.000 lei

31.12.N

401 „Furnizori"	=	477 „Diferenţe de conversiune-pasiv"	1.000.000 lei

4) Anularea înregistrării contabile de regularizare a valorii datoriei:

1.01.N+1

477 „Diferenţe de conversiune-pasiv“	=	401 „Furnizori“	1.000.000

5) Plata furnizorului extern, la scadenţă:

1.02.N+1

401 „Furnizori“	=	%	86.000.000
(10.000$ x 8.600 lei/$)		5124 „Conturi la bănci în devize“ (10.000$ x 8.560 lei/$)	85.600.000
		765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“ (10.000$ x 40 lei/$)	400.000

7.1.7. Contabilitatea efectelor comerciale

Vânzările pe credit presupun un decalaj important între momentul livrării-facturării şi data plăţii. Aceste decalaje între livrare şi plată dintre partenerii comerciali constituie creditul comercial. În această formă, creditul comercial prezintă anumite limite între care şi pericolul de a transfera de la o întreprindere la alta dificultăţile de trezorerie şi, în caz de criză economică, provocarea de reacţii în lanţ de insolvabilitate. De aceea, în derularea tranzacţiilor comerciale, furnizorii caută anumite garanţii recurgând, cel mai adesea, la utilizarea efectelor comerciale.

Efectele de comerţ (sau efecte comerciale) sunt titluri negociabile care reprezintă creanţe decontabile la vedere sau pe termen scurt, în beneficiul persoanelor care le posedă.

Sub aspect patrimonial, efectul comercial încorporează o **creanţă transmisibilă** o dată cu trecerea acestuia din proprietatea unei persoane în proprietatea alteia. Deoarece, iniţial, un astfel de înscris nu era utilizat decât în contexul comercial, el a primit numele de efect de comerţ.

Atunci când practica le-a creat (secolul al XV-lea), efectele comerciale aveau rolul de instrumente de transfer de fonduri. Astăzi, rolul lor se leagă îndeosebi de poziţia de instrumente de mobilizare a creditelor şi instrumente de plată.

Efectele comerciale sunt titluri care reprezintă un drept de creanţă şi se deosebesc faţă de alte titluri (valori mobiliare) care reprezintă, de asemenea, un

Scanned with OKEN Scanner

drept de creanţă sau faţă de bancnotele emise de bancă şi care îndeplinesc funcţia de instrument de plată. Astfel, între efectele comerciale şi valorile mobiliare există următoarele deosebiri[1]):

- efectele comerciale reprezintă numai un drept de creanţă pe când valorile mobiliare, cum sunt acţiunile şi obligaţiunile, reprezintă, dincolo de un drept de creanţă şi alte drepturi conferite deţinătorilor cum sunt: dreptul de informare, dreptul de vot şi de control, dreptul la dividende etc.;

- efectele comerciale pot fi emise de toate persoanele şi respectiv de toate tipurile de societăţi comerciale pe când valorile mobiliare sunt emise numai de către anumite societăţi comerciale şi în condiţii şi modalităţi precise (de exemplu, numai societăţile pe acţiuni şi cele în comandită pe acţiuni pot emite acţiuni);

- valorile mobiliare pot genera deţinătorilor venituri financiare sub formă de dobânzi şi dividende pe când efectele comerciale nu generează venituri financiare pentru deţinători;

- efectele comerciale reprezintă creanţe pe termen scurt pe când valorile mobiliare reprezintă, de regulă, creanţe pe termen mijlociu şi lung;

- valorile mobiliare sunt titluri susceptibile de a fi cotate la bursă pe când efectele comerciale nu au această caracteristică.

Deşi îndeplinesc funcţia de instrument de plată ca şi banii, efectele comerciale se diferenţiază de bancnote deoarece:

- orice societate comercială poate să emită un efect comercial; în schimb, moneda fiduciară este emisă de banca centrală (Banca Naţională a României) şi circulă datorită încrederii în ea însăşi şi în stat pe când efectele de comerţ nu au valoare decât prin încrederea în semnătura celor care se angajează prin semnătură;

- bancnotele sunt emise pentru valori fixe şi rotunde pe când efectele comerciale pot fi emise pentru sume diferite;

- biletele de bancă nu pot fi refuzate la plată de câte un creditor; în schimb, exceptând anumite cazuri, plata printr-un efect comercial poate fi oricând refuzată;

- moneda este destinată să circule o perioadă nedeterminată, pe când efectele comerciale nu sunt create decât pentru un timp limitat.

În practica ţărilor cu economie de piaţă, gama de efecte comerciale este diversă: cel mai vechi este **cambia**, care, prin forma sa, este un act de comerţ; **biletul la ordin** semnat de un comerciant este supus unei reglementări foarte apropiate cambiei; **warantul** este un bilet la ordin garantat printr-un gaj; **cecul**,

[1]) Jacques Vuiton, Reglementations des effets de commerce, La Documentation Pratique, Paris, 1978, p. 8-9.

Scanned with OKEN Scanner

deşi nu este un act de comerţ prin forma sa (fiind tratabil în contextul operaţiilor de bancă), se bucură de o legislaţie actuală copiată după cea referitoare la cambie.

Având în vedere numărul de persoane care intervin în momentul creării efectelor comerciale, acestea se clasifică în:

- efecte care solicită intervenţia a **două persoane**: biletul la ordin şi warantul;
- efecte care presupun intervenţia a **trei persoane**: cambia şi cecul.

În acest paragraf prezentăm cambia şi biletul la ordin[1)].

Cambia (numită şi trată) este obligaţia scrisă de a plăti sau de a face să se plătească, la scadenţă, o sumă de bani determinată; ea este un înscris prin care creditorul numit **trăgător**, dă ordin unei alte persoane, numită **tras** să plătească o sumă determinată, la vedere sau la o anumită dată, unei terţe persoane numite **beneficiar**. Ordinul trăgătorului poate să prevadă şi plata unei sume de către tras, la ordinul beneficiarului.

Pentru a fi valabilă, o cambie trebuie să conţină menţiunile obligatorii standardizate.

O cambie emisă de trăgător (furnizor) este trimisă spre **acceptare** trasului (clientului).

Acceptarea este angajamentul luat de către tras, faţă de orice posesor legitim de a plăti cambia la scadenţă. Trasul nu este obligat prin lege să accepte, dar, dacă acceptă, el devine debitorul (obligatul) principal.

Prezentarea cambiei la acceptare poate fi:

- **facultativă**, putând fi făcută oricând până la scadenţă, sau
- **obligatorie**, atunci când trăgătorul indică expres în titlu acest fapt, fixând, sau nu, un termen pentru prezentare sau atunci când cambia este plătibilă la un anumit timp de la vedere, în termen de un an de la data emiterii.

Prezentarea la acceptare va fi putea fi făcută oricând, dacă trăgătorul nu a fixat un termen pentru prezentare, dar nu mai târziu de data scadenţei. Prezentarea la acceptare poate fi făcută atât de posesorul cambiei, cât şi de un simplu deţinător al ei, la domiciliul trasului.

Acceptarea este înscrisă într-o rubrică specială pe cambie. Ea se exprimă prin cuvântul „**acceptat**" sau oricare altă expresie echivalentă şi este semnată de

---

[1)] Cambia şi biletul la ordin sunt reglementate de Legea nr. 58/1934 asupra cambiei şi biletului la ordin, modificată prin Ordonanţa Guvernului nr. 11/1993, publicată în M. Of. nr. 201/1993, aprobată şi modificată prin Legea nr. 83/1994, publicată în M. Of. nr. 292/1994. Vezi şi lucrarea „Instrumente de plată", Banca Naţională a României, 1994.

Scanned with OKEN Scanner

tras. Simpla semnătură a trasului, pusă pe faţa cambiei, este socotită acceptare.

Trasul poate restrânge acceptarea la o sumă mai mică decât aceea prevăzută în cambie.

Scadenţa este termenul la care cambia trebuie plătită; ea trebuie să rezulte cu precizie din textul cambiei care trebuie să conţină ziua sau termenul maxim în interiorul căruia creditorul trebuie să se prezinte la plată. Scadenţa poate fi: la vedere; la un anume timp de la vedere; la un anume timp de la data emiterii; la o dată fixă.

Cambia îndeplineşte o **triplă funcţionalitate:**

● **Funcţia de instrument de încasare** la iniţiativa creditorului (trăgătorului): trăgătorul remite cambia, de obicei, băncii sale care, după ce îi va achita sumele cuvenite (în cadrul operaţiei de scontare), va prezenta efectul comercial trasului, la scadenţă, în vederea încasării (vezi operaţia 5 din schema de mai jos):

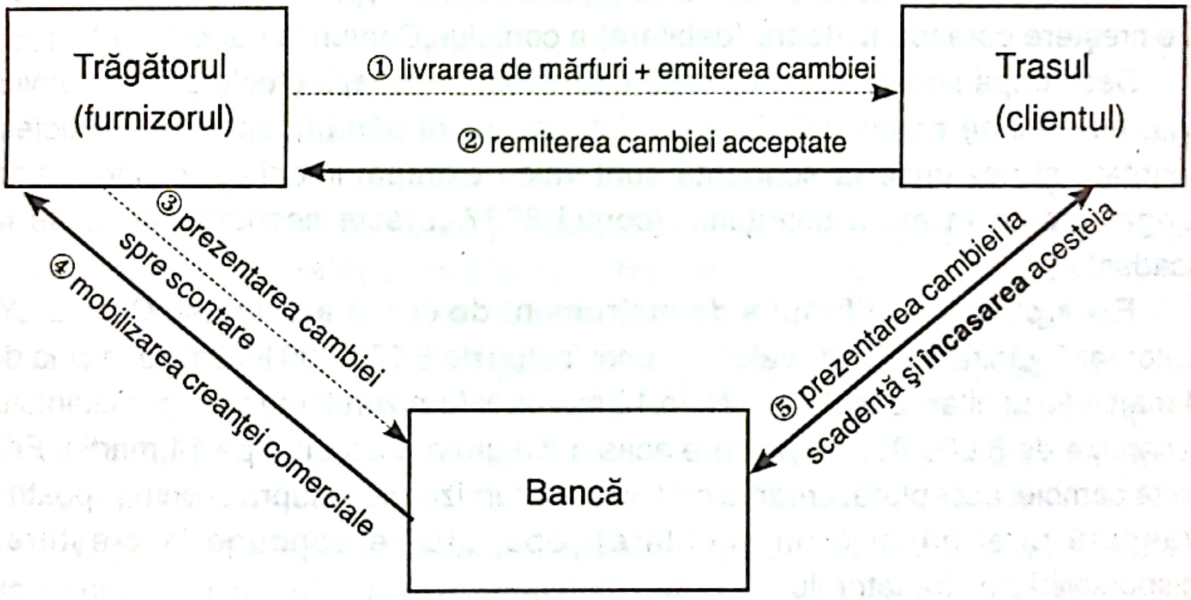

● **Funcţia de instrument de credit**, ceea ce, în limbaj financiar, poartă numele de mobilizare a creanţelor comerciale.

Această funcţie apare în cazul în care trăgătorul, beneficiarul sau posesorul **scontează** efectul comercial, ceea ce presupune ca, o dată cu prezentarea efectului la bancă, să-i fie creditată suma înscrisă în cambie. În schema anterioară, funcţia de instrument de credit este realizată prin scontarea pe care trăgătorul o efectuează la bancă (operaţiile 3 şi 4).

Scanned with OKEN Scanner

Scontarea este operaţia de credit prin care banca pune la dispoziţia posesorului unui efect comercial neajuns la scadenţă suma corespunzătoare înscrisului, percepându-i un comision (taxa scontului). În urma acestui act, banca respectivă devine beneficiarul cambiei.

Scontarea efectelor comerciale are drept scop **mobilizarea creanţelor întreprinderii asupra clienţilor săi**. Creanţa va fi reprezentată prin însuşi efectul comercial, adică de o cambie trasă de furnizor asupra clientului său, fie de un bilet la ordin subscris de client în beneficiul furnizorului. În ţările occidentale, creditul acordat prin scontare ocupă o pondere destul de însemnată în totalul creditelor bancare pe termen scurt. Băncile acordă întreprinderilor un plafon sau o linie de creditare prin scontare, a cărui mărime depinde de: cifra de afaceri, durata creditului, posibilităţile pe care acestea le au pentru a face faţă prin mijloace proprii cazurilor de „clienţi insolvabili".

Întreprinderea posesoare a creanţei mobilizate oglindeşte acest drept prin contul „Efecte de primit". Creditul din scontări nu figurează ca structură distinctă de bilanţ. El influenţează totuşi conturile „Efecte de primit", prin diminuare (creditare), şi o creştere corespunzatoare (debitare) a contului „Conturi la bănci în lei".

Deşi, după scontare, întreprinderea nu mai păstrează efectele în portofoliul său, ea rămâne responsabilă de evoluţia acestora până la scadenţă. Efectele scontate şi neajunse la scadenţă sunt valori extrapatrimoniale, oglindite prin „angajamente în afara bilanţului" (contul 8037 „Efecte scontate neajunse la scadenţă").

Exemplu privind funcţia de instrument de credit a cambiei: Clientul „Y" datorează vânzătorului „X" valoarea unei facturi de 6.000.000 lei emise în ziua de 4 martie N, achitabilă la 30 mai N. În 12 martie N furnizorul trage asupra clientului o cambie de 6.000.000 lei pe care acesta din urmă o acceptă pe 14 martie. Prin forţa cambiei acceptate, creanţa mobilizată a furnizorului asupra clientului poate fi vândută unei bănci (prin scontare), operaţie ce conduce la creşterea disponibilităţilor trăgătorului.

Se deduce că „mobilizarea" unui credit reprezintă încorporarea unei creanţe într-un efect de comerţ negociabil.

- **Funcţia de instrument de plată**, atunci când posesorul cambiei prezintă cambia ca mijloc de decontare (plată) unui creditor al său.

Posesorul cambiei care nu este plătibilă la vedere trebuie să o prezinte la plată în ziua scadenţei sale sau la cel mult două zile de la aceasta. Această prezentare trebuie efectuată în locul desemnat pe cambie. Cel care plăteşte cambia poate pretinde ca aceasta să-i fie predată cu menţiunea de achitare scrisă de posesor. Posesorul nu poate refuza o plată parţială. În caz de plată parţială, cel

Scanned with OKEN Scanner

care plăteşte (trasul) poate cere să i se facă pe cambie menţiunea de plată şi să i se dea o chitanţă.

Trasul care face plata înainte de scadenţă o face pe riscul său.

În caz de neplată la scadenţă de către tras, posesorul unei cambii trebuie să facă un **protest** înainte de a putea face recurs împotriva celorlalţi semnatari ai cambiei (care sunt solidar obligaţi faţă de el). Dacă o cambie este „încasată" de către o bancă, aceasta trebuie să facă protestul în caz de neplată.

În calitatea de instrument de plată, cambia presupune evitarea utilizării monedei. Nu este mai puţin adevărat că în această calitate ea a lăsat în ultima vreme locul unor instrumente preferate de practică, precum cecul bancar sau mandatul poştal. Totuşi, rolul său de instrument de plată este foarte vizibil în relaţiile internaţionale. În această postură, cambia evită transferurile de fonduri şi permite, mai ales, să se garanteze plata preţului mărfurilor vândute printr-o afectare de gaj (tratã documentară). Decontarea între întreprinderi aparţinând unor ţări diferite are drept consecinţă variaţiile cursului de schimb. Negocierea cambiilor a fost realizată multă vreme de agenţii de schimb. Astăzi, din ce în ce mai mult, această sarcină a fost preluată de bancherii cambişti.

Cambia poate fi **transmisă** în următoarele moduri:

a) **prin gir**: cambia care cuprinde sau nu menţiunea „la ordin" poate fi transmisă prin gir.

Girul este un act prin care posesorul cambiei, numit **girant**, transferă altei persoane numite **giratar** toate drepturile izvorând din cambie.

Girul poate fi făcut chiar în folosul trasului, indiferent dacă a acceptat sau nu, al trăgătorului sau al oricărui obligat. Aceştia pot să gireze din nou cambia.

Girul trebuie să fie necondiţionat şi semnat de către girant. Toate menţiunile privind circulaţia cambiei prin gir se fac pe versoul acesteia, de unde şi denumirea de „**andosare**".

b) **prin cesiune de creanţă ordinară**: dacă trăgătorul a înscris în cambie menţiunea „nu la ordin", titlul se transmite prin cesiune de creanţă ordinară.

Cesiunea de creanţă este un act prin care creditorul numit **cedent** transferă dreptul său de creanţă unei alte persoane numite **cesionar**.

Spre deosebire de gir, cesiunea de creanţă ordinară devine valabilă numai începând din momentul notificării ei debitorului sau din momentul în care debitorul o acceptă prin act autentic.

O cambie poate fi avalizată. **Avalul** reprezintă angajamentul necondiţionat prin care un terţ sau un semnatar al cambiei (**avalistul**), altul decât trăgătorul sau acceptantul, devine garant pentru obligaţiile unui co-obligat faţă de o cambie (**avalizatul**).

Scanned with OKEN Scanner

Avalul se dă pe o cambie sau pe un act separat utilizându-se una din expresiile „pentru aval" sau „pentru garanţie" urmate de semnătura avalistului. Avalistul este obligat să indice persoana pentru care dă avalul.

Exemplul privind funcţia de instrument de plată a cambiei:

La data de 15 iulie N vânzătorul „X" este beneficiarul unei cambii de 3.000.000 lei trasă asupra cumpărătorului „Y", cu scadenţa la 30 septembrie N. Pe de altă parte, în data de 15 august N vânzătorul datorează suma de 3.000.000 lei unui creditor „Z". Vânzătorul „X" poate să-şi achite datoria faţă de „Z" prin girarea cambiei trase asupra lui „Y" (în acest caz, „X" girează cambia către giratarul „Z").

Remarcă: La rândul său, „Z" poate să aleagă una dintre următoarele variante:

- să gireze încă o dată cambia,
- să sconteze acest efect comercial la bancă sau
- să aştepte scadenţa (30 septembrie) pentru a putea fi plătit de „Y".

Acest exemplu ar putea fi sugerat de următoarea schemă:

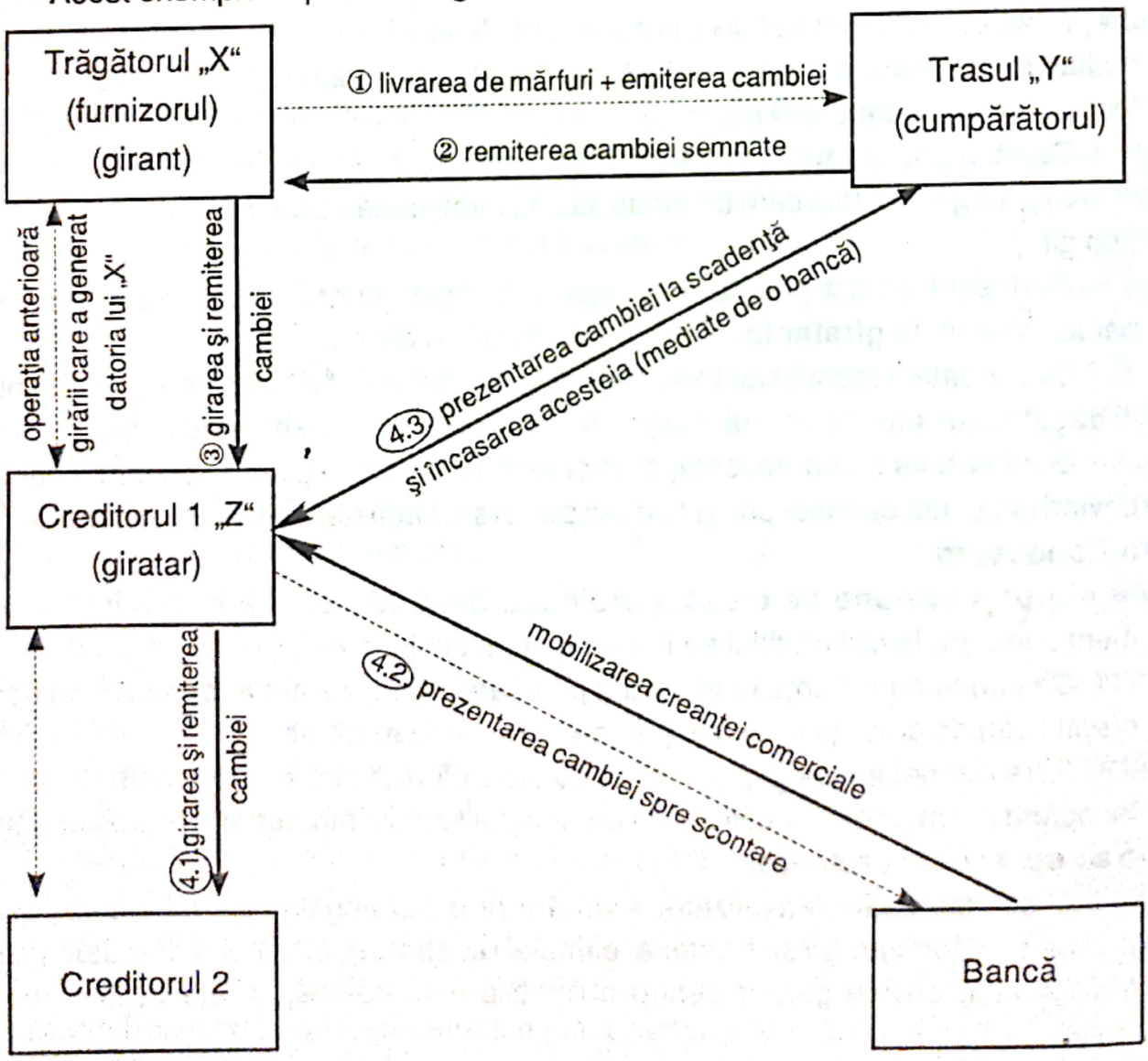

Scanned with OKEN Scanner

Practic, în această schemă se regăsesc toate cele trei funcţii ale cambiei.

Biletul la ordin este efectul comercial prin care emitentul îşi ia angajamentul de a plăti, la o anumită dată, o sumă determinată beneficiarului sau celui care este posesorul legitim al efectului. Spre deosebire de cambie care este creată la iniţiativa creditorului, biletul la ordin este creat la iniţiativa **debitorului** care se obligă să plătească o sumă de bani la un anumit termen sau la prezentare unui **beneficiar**, aflat în calitate de creditor.

Pentru a fi valabil un bilet la ordin trebuie să conţină menţiunile obligatorii prescrise de lege, cum sunt: denumirea titlului, promisiunea pur şi simplu de a plăti o sumă determinată, indicarea scadenţei, locul plăţii, numele beneficiarului, data şi locul emiterii, numele şi adresa emitentului etc.

Biletul la ordin este o promisiune de a plăti şi nu un mandat de plată. El se transmite prin **girare**. Obligaţiile rezultând dintr-un bilet la ordin se supun aceloraşi reguli generale ca şi cele rezultând dintr-o cambie, însă acceptarea biletului la ordin nu se admite, deoarece emitentul are aceleaşi obligaţii ca şi cel care acceptă o cambie.

Regulile privind plata, scadenţa, girarea şi protestul cambiei sunt aplicabile şi biletului la ordin.

În calitate de instrument de plată a datoriilor comerciale biletul la ordin este utilizat mai ales de marile întreprinderi. Deoarece biletul la ordin este uneori transmis cu întârziere în vederea mobilizării creditelor, beneficiarii lor preferă să se deconteze cu clienţii prin intermediul cambiilor.

Trecând la aspectele pur contabile, prezentăm în continuare principalele operaţii generate de gestiunea efectelor comerciale:

a) **Crearea efectelor de comerţ**

Crearea unui efect comercial transformă o creanţă ordinară într-o creanţă mobilizabilă care are caracteristici juridice diferite. Drept urmare, este normal să se facă distincţia între angajamentele ordinare şi efectele comerciale, atât la creditor cât şi la debitor.

- **Întreprinderea creditoare**: decontarea poate să se facă prin intermediul unei **cambii emise de creditor** asupra debitorului sau în urma primirii unui **bilet la ordin emis de către debitor**.

Creanţa mobilizată va fi înregistrată în contul de activ 413 „Efecte de primit".

Urmărirea efectelor de primit se poate face printr-un jurnal specializat fie de o

Scanned with OKEN Scanner

manieră extracontabilă (scadenţar), fie de o manieră contabilă (jurnal auxiliar al efectelor de primit), care trebuie să conţină: numele şi simbolul contului clientului în cauză, natura şi numărul efectului comercial, scadenţa, locul de plată, valoarea nominală, ieşirea efectului pentru încasare sau scontare etc.).

Totalul efectelor în portofoliu trebuie să corespundă soldului contului 413 „Efecte de primit".

● **Întreprinderea debitoare**: decontarea datoriei poate să se facă prin intermediul unei **cambii acceptate** sau prin **emiterea unui bilet la ordin**, care generează intervenţia contului 403 „Efecte de plătit".

Exemplu: La data de 31 martie N furnizorul „X" trage asupra clientului „Y" o cambie de 2.000.000 lei, mobilizând astfel o creanţă anterioară

sau

În ziua de 31 martie N, clientul „Y" emite un bilet la ordin, având ca beneficiar furnizorul „X", în sumă de 2.000.000 lei.

În contabilitatea furnizorului (trăgătorului sau beneficiarului):

413 „Efecte de primit"	=	411 „Clienţi"	2.000.000

În contabilitatea clientului (trasul sau emitentul):

401 „Furnizori"	=	403 „Efecte de plătit"	2.000.000

Furnizorul poate, de asemenea, să tragă o cambie al cărei beneficiar este în acelaşi timp unul din proprii creditori. În acest caz special **sunt decontate două datorii prin intermediul aceluiaşi efect comercial**. Deoarece furnizorul nu este beneficiarul cambiei, nu mai apare necesară intervenţia contului 413 „Efecte de primit". Creanţa faţă de clienţi este, deci, direct decontată asupra datoriei faţă de furnizori. Nu este vorba despre încălcarea principiului necompensării, deoarece cele două angajamente au fost, în prealabil, înregistrate distinct.

Exemplu: Întreprinderea „X" cumpără mărfuri în valoare de 2.000.000 lei, TVA 22%, de la furnizorul „Y"; totodată, ea vinde mărfuri clientului „Z", la un preţ de vânzare de 2.440.000 lei (inclusiv TVA). Întreprinderea „X" trage o cambie de 2.440.000 lei asupra lui „Z", cu scadenţa de 60 de zile, beneficiarul acesteia fiind întreprinderea „Y".

În contabilitatea întreprinderii „X" se înregistrează:

1) Vânzarea de mărfuri, pe baza facturii, clientului „Z":

Scanned with OKEN Scanner

411/z „Clienţi“	=	%	2.440.000
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	2.000.000
		4427 „TVA colectată“	440.000

2) Achiziţia de mărfuri de la furnizorul „Y“:

%	=	401/y „Furnizori“	2.440.000
371 „Mărfuri“			2.000.000
4426 „TVA deductibilă“			440.000

3) Tragerea unei cambii asupra clientului „Z“ având ca beneficiar întreprinderea „Y“ (furnizorul „Y“ ordonă întreprinderii „X“ tragerea unei cambii asupra clientului „Z“):

401/y „Furnizori“	=	411/z „Clienţi“	2.440.000

b) **Decontarea efectelor comerciale** se poate face fie prin încasarea directă de către trăgător sau beneficiarul efectului, a contravalorii acestora, fie ca urmare a încasării prin bănci, în urma operaţiei de girare.

- **Decontarea directă cu „trasul“**

Exemplu: Beneficiarul „B“ al unei cambii încasează la 31 martie, în numerar, la domiciliul trasului „T“, contravaloarea acesteia, în sumă de 900.000 lei.

- În contabilitatea beneficiarului cambiei:

5311 „Casa în lei“	=	413 „Efecte de primit“	900.000

- În contabilitatea trasului:

403 „Efecte de plătit“	=	5311 „Casa în lei“	900.000

- **Decontarea prin intermediul unei unităţi bancare**

Exemplu: În ziua de 15 aprilie N, beneficiarul „B“ al unei cambii girează la banca B1, în vederea încasării, efectul respectiv (scadent la 30 aprilie) asupra trasului „T“ care are un cont de disponibilităţi la banca B2. Valoarea cambiei este de 3.000.000 lei. Beneficiarul este avizat de bancă, în ziua de 5 mai, asupra încasării şi reţinerii unui comision de 15.000 lei aferent efectuării operaţiunii.

Remarcă: Comisioanele privind efectuarea operaţiilor de încasare a efectelor

comerciale constituie servicii bancare (cheltuieli de exploatare), şi nu cheltuieli financiare.

- **În contabilitatea beneficiarului:**

5 mai N			
%	=	413 „Efecte de primit"	3.000.000
5121/B1 „Conturi la bănci în lei"			2.985.000
627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate"			15.000

- **În contabilitatea trasului:**

403 „Efecte de plătit"	=	5121/B2 „Conturi la bănci în lei"	3.000.000

c) **Circulaţia efectelor comerciale** se realizează prin operaţiile de girare, nevizând decât beneficiarii succesivi ai acestor creanţe mobilizate. Cu alte cuvinte, procesul de circulaţie nu presupune intervenţia trasului, cu excepţia situaţiei în care se procedează la anularea efectelor. **Explicaţia neintervenţiei trasului** este simplă: datoria înscrisă în creditul contului 403 „Efecte de plată" rămâne nemodificată, indiferent de numărul de girări, până la scadenţă (plata contravalorii efectului) sau până la anularea eventuală a acestuia.

În schimb, **trăgătorul**, deci beneficiarul iniţial, este obligat să contabilizeze **unul dintre următoarele cazuri:**

- **Cazul 1: Girări la ordinul terţilor:** girantul va înregistra **ieşirea** efectului din portofoliul său, creditând contul 413 „Efecte de primit", pe de altă parte, giratarul înscrie intrarea efectului în portofoliu, debitând acelaşi cont.

  Exemplu: În ziua de 15 martie N, trăgătorul „T" girează din ordinul furnizorului „F" (giratar), căruia îi datorează suma de 4.000.000 lei a cărei scadenţă este fixată pentru 31 mai, o trată trasă asupra clientului „C" (tras), a cărei valoare este de 3.800.000 lei, achitabilă de asemenea în 31 mai. Girantul (trăgătorul „T") decontează diferenţa de 200.000 lei, la data prevăzută, făcând apel la un cec.

  - **În contabilitatea girantului** (vechiul beneficiar sau trăgătorul în acest caz):

401/F „Furnizori"	=	413 „Efecte de primit"	3.800.000

Scanned with OKEN Scanner

- **În contabilitatea giratarului** (noul beneficiar sau furnizorul, în acest caz):

413 „Efecte de primit"	=	411/T „Clienţi"	3.800.000

Girantul unei cambii este, în principiu, în mod solidar, garant al plăţii acesteia la scadenţă. Mărimea nominală totală a efectelor care au fost girate de întreprindere (indiferent că aceste efecte au fost trase de întreprindere sau că au fost primite de la debitori în procesul de girare) trebuie să figureze printre **angajamentele** de garanţie date.

> **Remarcă**: În sistemul francez de contabilitate, **angajamentele** reprezintă drepturile şi obligaţiile ale căror efecte asupra mărimii sau compoziţiei patrimoniului sunt subordonate realizării unor condiţii (de exemplu, cauţiunile) sau unor operaţii ulterioare (de exemplu, comenzile). În limbajul contabil românesc, angajamentele sunt asimilate numai **datoriilor**, nefăcându-se nuanţările juridice redate mai sus. **Angajamentele de garanţie** (primite sau date) sunt destinate să garanteze creditorul contra riscului de insolvabilitate a debitorului său.

Exemplul luat mai sus ilustrează speţa de operaţie în care scadenţa efectului coincide cu cea a datoriei decontate. În situaţia în care însă cele două scadenţe nu coincid şi dacă mărimea efectului sau intervalul între scadenţe este mare, părţile vor conveni asupra unei rate a dobânzii.

Dobânzile calculate constituie pentru părţi fie o cheltuială financiară, fie un venit financiar.

● **Cazul 2: Efecte remise spre scontare şi scontarea acestora**

Scontarea permite purtătorului (în contextul problematicii de faţă, trăgătorului) unui efect comercial să mobilizeze creanţa reprezentată de acest înscris înainte de scadenţa sa. Cambia este supusă girării la ordinul unităţii bancare care devine proprietară până la scadenţă, în schimbul plăţii imediate a nominalului înscrisului diminuat cu dobânzile aferente (calculate în funcţie de scadenţă) şi cu diversele comisioane.

Suma reţinută de bancă vine să remunereze serviciile pe care aceasta le prestează purtătorului efectului, şi poartă numele de **agio**.

Se constată că printre elementele componente ale „agio"-ului, unele sunt asimilate cheltuielilor financiare (contul 667 „Cheltuieli privind sconturile acordate") iar altele, serviciilor bancare (contul 627 „Cheltuieli privind serviciile bancare şi asimilate").

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: În practica franceză, distincţia între cheltuielile financiare (grupa 66) şi cele de exploatare (grupa 62 „Cheltuieli cu alte servicii executate de terţi") în vederea imputării corecte a „agio"-urilor se face, de obicei, în momentul lucrărilor de inventar, asigurându-se astfel o comoditate în efectuarea înregistrărilor în cursul exerciţiului. În practică trebuie disociat „principalul" unui împrumut de elementele care compun agio. Numai „principalul" împrumutului trebuie să figureze în bilanţul contabil, deoarece în timp ce împrumutul reprezintă o sursă de finanţare (capitaluri împrumutate sau împrumuturi pe termen scurt), componentele agio nu reprezintă propriu-zis o resursă.

Pentru raţiuni legate de calculele previzionale privind împrumuturile mai mari de un an, totalul „agio"-urilor care rămâne datorat trebuie să fie înscris printre informaţiile extrabilanţiere.

„Agio"-urile trebuie contabilizate la nivelul exerciţiilor conform tabloului de rambursare a împrumutului, întocmit de bancă şi remis întreprinderii în momentul acordării acestuia. Când remiterea unui astfel de tablou nu face parte din uzanţele băncii, trebuie să se aplice **regula de repartizare financiară în timp**, ceea ce presupune o imputare a „agio"-urilor proporţional cu capitalul datorat.

Trebuie **evitată repartizarea lineară simplă** (la fiecare scadenţă, o fracţiune egală din mărimea „agio"-urilor) deoarece aceasta încalcă principiul independenţei exerciţiilor şi, implicit, obiectivul imaginii fidele. În spiritul acţiunii aceluiaşi principiu se impune determinarea „agio"-urilor datorate la sfârşitul exerciţiilor, înregistrabile prin contul de capitaluri 168 „Dobânzi aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate" sau conturile de trezorerie 5186 „Dobânzi de plătit" şi 5187 „Dobânzi de încasat". Dacă decontarea „agio"-urilor se face cu anticipaţie (ceea ce poate reprezenta, totuşi, o povară de trezorerie greu de suportat de către întreprindere, mai ales în situaţia împrumuturilor de volum mare şi cu o rată a dobânzii ridicată, caz care se probează în situaţia actuală a economiei româneşti), cheltuielile privind dobânzile sunt preluate de la contul 666 şi transferate activului bilanţier 471 „Cheltuieli constatate în avans", în vederea repartizării lor corecte în timp. O astfel de soluţie, recomandată de altfel de unii specialişti români, nu contribuie nici la o ventilare echitabilă a cheltuielilor în timp, atunci când nu există o corelaţie între mărimea datoriei nete şi mărimea „agio"-urilor, şi nici la o afectare corectă a exerciţiilor din punct de vedere al plăţilor.

Exemplu: În ziua de 10 mai, societatea remitentă „R" negociază diverse efecte

Scanned with OKEN Scanner

la o mărime nominală totală de 500.000 lei. Borderoul de scont care îi este adresat în aceeaşi zi de bancă prezintă o mărime totală a încasărilor de 487.500 lei.

Deci, agio = 500.000 lei - 487.500 lei = 12.500 lei

Presupunem că agio este compus numai din scont, ceea ce înseamnă încadrarea lui integrală în categoria cheltuielilor financiare care nu sunt, în principiu, supuse regimului TVA.

În 10 mai, contabilitatea remitentului „R" va opera:

%	=	413 „Efecte de primit"	500.000
5121 „Conturi la bănci în lei"			487.500
666 „Cheltuieli privind dobânzile"			12.500

● **Cazul 3: Cambiile trase asupra terţilor în beneficiul altor terţi**

În exemplele precedente s-a regăsit situaţia cea mai frecventă în care trăgătorul şi primul beneficiar reprezintă una şi aceeaşi persoană. Nu sunt puţine însă situaţiile în care cambia este emisă de trăgător din ordinul unui terţ, ceea ce îi conferă calitatea de instrument de decontare între trăgător şi acest terţ.

Exemplu: Societatea „S_1" datorează societăţii „S_2" suma de 200.000 lei, cu scadenţă la 30 aprilie; în acelaşi timp, „S_1" are asupra societăţii „S_3" o creanţă de aceeaşi valoare şi cu aceeaşi scadenţă. În 3 martie „S_1" trage o cambie asupra societăţii „S_3", din ordinul societăţii „S_2". Cambia, în valoare de 200.000 lei şi scadentă la sfârşitul lunii iunie, este acceptată de „S_3" în ziua de 5 martie. Trăgătorul transmite cambia societăţii „S_2" în aceeaşi zi.

Consecinţele problemei asupra celor trei societăţi:

- „S_1" are de efectuat două operaţii:
  - crearea cambiei plătibile de „S_3";
  - girarea cambiei din ordinul lui „S_2".

Cele două operaţii sunt concomitente şi conduc la plata datoriei lui „S_1" faţă de „S_2" utilizând în acest sens creanţa asupra lui „S_3" (o singură înregistrare).

- „S_2" primeşte un efect tras şi girat de „S_1".
- Cât priveşte „S_3", pentru această societate nu prezintă importanţă că beneficiarul cambiei este „S_1" sau „S_2". „S_3" nu va avea de operat decât mobilizarea datoriei sale faţă de „S_1".

Scanned with OKEN Scanner

Deci:

- În contabilitatea trăgătorului („S_1"):

401/S2 „Furnizori"	=	411/S3 „Clienţi"	200.000

- În contabilitatea creditorului trăgătorului („S_2"):

413 „Efecte de primit"	=	411/S1 „Clienţi"	200.000

- În contabilitatea trasului („S_3"):

401/S1 „Furnizori"	=	403 „Efecte de plătit"	200.000

d) **Remiterea efectelor spre încasare şi încasarea acestora**

Plata efectului de către tras nu poate să fie reclamată decât la scadenţă. În acest sens, beneficiarul (purtătorul) remite băncii efectul, la scadenţă sau cel mult două zile de la această dată. El nu poate să dispună de contravaloarea efectului (diminuată cu comisioanele băncii) decât la câteva zile după scadenţă. Intervalul între remitere şi scadenţă este mai mic sau mai mare în funcţie de faptul dacă purtătorul şi trasul sunt deserviţi de aceeaşi bancă sau de bănci diferite.

Este normal ca beneficiarul (purtătorul) efectului să înregistreze ieşirea acestuia din portofoliu şi intrarea în starea de „în curs de încasare". Mişcările efectelor în curs de încasare sunt urmărite cu ajutorul contului de trezorerie (de activ) 5113 „Efecte de încasat".

Exemplu: În 25 aprilie, societatea „S_1" remite spre încasare băncii „B_1" un efect comercial de 1.500.000 lei, cu scadenţă în 30 aprilie. În 6 mai, „B_1" adresează societăţii „S_1" borderoul de încasare care comportă un agio compus din comisioane de 75.000 lei.

Mărimea care va fi înscrisă în contul societăţii „S_1" (netul borderoului) este de: 1.500.000 lei - 75.000 lei = 1.425.000 lei.

- În contabilitatea societăţii „S_1" (purtătorul):

1) Remiterea efectului spre încasare:

25 aprilie

5113 „Efecte de încasat"	=	413 „Efecte de primit"	1.500.000

2) Încasarea efectului:

Scanned with OKEN Scanner

6 mai

%	=	5113 „Efecte de încasat“	1.500.000
5121/B1 „Conturi la bănci în lei“			1.425.000
627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“			75.000

- În contabilitatea trasului:

30 aprilie

403 „Efecte de plătit“	=	5121/B1 „Conturi la bănci în lei“	1.500.000

e) **Remiterea efectelor spre scontare**

Şi în acest caz se va utiliza un cont de aşteptare 5114 „Efecte remise spre scontare“ care are un rol şi o funcţie analoage contului 5113 „Efecte de încasat“.

Virarea de către bancă a sumelor corespunzătoare scontării efectului se face chiar într-un termen mai scurt decât cel necesar remiterii spre încasare (una sau două zile de la remitere), deoarece în circuitul scontării apare numai relaţia între remitent şi banca sa. De aceea, în marea majoritate a întreprinderilor, contul 5114 „Efecte remise spre scontare“ este mai puţin util decât contul 5113 „Efecte de încasat“.

Exemplu: În ziua de 1 decembrie N, societatea „S_1“ scontează o cambie a cărui nominal este de 1.000.000 lei şi a cărei scadenţă este fixată la 31 ianuarie N+1. Avizul de credit al băncii este primit în 3 decembrie N şi detaliază următoarele elemente: agio constând din sconturi = 20.000 lei; netul de încasat = 980.000 lei.

În contabilitatea remitentului se va contabiliza:

1) Remiterea cambiei spre scontare:

1.12.N

5114 „Efecte remise spre scontare“	=	413 „Efecte de primit“	1.000.000

2) Încasarea netului şi înregistrarea „agio“-ului:

3.12.N

%	=	5114 „Efecte remise spre scontare“	1.000.000
5121 „Conturi la bănci în lei“			980.000
667 „Cheltuieli privind sconturile acordate“			20.000

Scanned with OKEN Scanner

3) Înregistrarea efectului scontat neajuns la scadenţă, prin intermediul contului extrabilanţier 8037 „Efecte scontate neajunse la scadenţă":

Debit 8037 „Efecte scontate neajunse la scadenţă"	Credit
3 dec. N: 1.000.000	1.000.000: 31 ian. N+1

La inventar, atunci când scadenţa unor efecte este fixată în cursul exerciţiului următor şi când întreprinderea beneficiară (purtătorul) are suficiente motive să se îndoiască de plata acestora de către „trasi", se poate constitui un provizion pentru riscuri (riscul de neîncasare a efectului devine o pierdere probabilă).

Dincolo de operaţiile principale privind gestiunea efectelor de comerţ, expuse mai sus, pot să reţină atenţia câteva probleme cu caracter curent sau punctual[1]:

● **Ţinerea practică a conturilor de efecte**

Deoarece marea majoritate a efectelor au scadenţa fixată la sfârşitul lunii, pentru o bună planificare a mişcărilor de trezorerie întreprinderile vor prefera să creeze conturi de efecte, pe scadenţe.

Spre exemplificare, în 15 mai N, o întreprindere poate să deschidă subconturi de efecte cu scadenţe la sfârşitul lunii curente şi următoarelor trei luni:

- „Efecte de primit" la 31 mai	- „Efecte de plătit" la 31 mai
- „Efecte de primit" la 30 iunie	- „Efecte de plătit" la 30 iunie
- „Efecte de primit" la 31 iulie	- „Efecte de plătit" la 31 iulie
- „Efecte de primit" la 31 august	- „Efecte de plătit" la 31 august

Totodată, subconturile corespunzătoare scadenţelor anterioare datei de 15 mai trebuie, în mod normal, să fi fost închise (soldate), cu excepţia producerii unor incidente ale căror efecte contabile vor fi tratate pe parcursul prezentului paragraf.

Indiferent dacă întreprinderea procedează sau nu la deschiderea şi utilizarea subconturilor de efecte comerciale, ea este obligată să înscrie efectele, ţinând cont de scadenţa acestora, în **două registre scadenţare**: unul al efectelor de primit şi celălalt al efectelor de plată.

● **Tendinţe privind utilizarea efectelor**

Practica utilizării efectelor comerciale este una generatoare de costuri mari, mai ales pentru întreprinderile din industria uşoară care pot ajunge să tragă mii de

[1] O parte dintre aceste probleme ne-au fost sugerate de lucrarea „Comptabilité générale", Les Editions Foucher, 1981 (autor: Claude Pérochon).

Scanned with OKEN Scanner

cambii de valoare mică asupra clienţilor lor, de obicei reprezentaţi de micii comercianţi.

Ghidându-ne după experienţa franceză, se pare că în ultimii ani s-au găsit soluţii de creditare destinate să substituie, total sau parţial, efectele comerciale:

- **Creditul de Mobilizare a Creanţelor Comerciale** (C.M.C.C.) este o formulă de creditare care permite reuniunea într-un singur bilet a unui ansamblu de creanţe evidenţiate în facturi care au scadenţe identice sau apropiate.

  Totalul biletului care înlocuieşte sute de trate este suma care urmează a fi creditată de bancă.

  Dacă o astfel de formulă nu a avut succesul scontat, aceasta se datorează faptului că, spre deosebire de efectele comerciale, C.M.C.C. prezintă mai puţine garanţii pentru furnizor.

- **Extrasul cambiilor** („lettre de change relevé", în franceză). Această formulă s-a bucurat de mult succes, ea fiind legată de utilizarea instrumentului informatic. Creanţele întreprinderii consemnate în facturi sunt înregistrate pe benzi magnetice care, remise la bancă, fac obiectul prelucrării automate, atât pentru încasarea creanţelor (prin „compensaţie" între bănci) cât şi pentru acordarea creditului de scont cuvenit firmei, credit calculat în funcţie de totalurile pe scadenţe ale extrasului cambiilor (E.C.).

Cele două formule expuse mai sus afectează, în contabilitatea întreprinderii beneficiare: masa lichidităţilor deblocate de bancă şi mărimile „agio", pe de o parte, masa datoriei faţă de bancher (datoria la scadenţă a creanţelor remise), pe de altă parte.

Exemplu: Banca „B" acordă, în ziua de 10 martie N, societăţii „S" un credit de mobilizare a creanţelor acestuia, în valoare de 20.000.000 lei (scadenţa creanţelor este fixată pentru 31 mai). Mărimea totală a „agio"-ului este de 200.000 lei:

10.03.N

%	=	5191 „Credite bancare pe termen scurt"	20.000.000
5121 „Conturi la bănci în lei"			19.800.000
667 „Cheltuieli privind sconturile acordate"			200.000

Se deduce că banca „B" va pune, la dispoziţia societăţii „S", suma de 19.800.000 lei (10 martie), iar aceasta din urmă va trebui să-i ramburseze 20.000.000 lei, în ziua de 31 mai. Cât priveşte garanţia băncii, aceasta este dată de valoarea ansamblului facturilor care îi sunt remise.

● **Reînnoirea efectelor de comerţ**

În decontarea efectelor comerciale pot surveni mai multe tipuri de incidente, generate de obicei de dificultăţile de trezorerie ale trasului care solicită fie **reportarea** scadenţei efectului **existent**, fie **anularea** efectului deja creat şi **înlocuirea** lui printr-un efect cu o scadenţă mai îndepărtată. În prima situaţie, trasul va plăti dobânzi de întârziere. În cea de a doua, el cere trăgătorului să înlocuiască efectul cu un altul, care diferă de primul efect, prin:

- scadenţa sa amânată cu o lună sau mai multe luni;
- valoarea majorată a nominalului efectului, care să includă în plus dobânzile de întârziere şi cheltuielile de reînnoire, puse în sarcina trasului aflat în dificultate.

Reînnoirea efectelor prezintă trei situaţii:

Situaţia 1: Efectul se află încă în posesia trăgătorului (sau beneficiarului iniţial,dacă este vorba despre un bilet la ordin).

Reînnoirea depinde de bunăvoinţa trăgătorului care procedează la efectuarea a trei operaţii: **anularea** efectului iniţial, **determinarea** şi **imputarea** dobânzilor de întârziere şi a cheltuielilor de recuperat şi **crearea** unui nou efect.

Exemplu: În ziua de 15 martie, societatea „S_1" previne furnizorul „F" de utilaje că se găseşte în situaţia de a nu putea plăti, până la scadenţa fixată la sfârşitul lunii martie, cambia de 25.000.000 lei. „S_1" solicită lui „F" o amânare a scadenţei până la sfârşitul lunii mai. Furnizorul îşi dă acordul în 17 martie, şi adresează lui „S_1", în 20 martie, o nouă cambie cu scadenţă la sfârşitul lunii mai. Rata dobânzii este de 30% şi se aplică ţinând cont de lunile întregi. Totodată, se impută trasului valoarea timbrului fiscal (1000 lei) şi diverse cheltuieli de corespondenţă de 50.000 lei.

Înregistrarea celor trei operaţii în contabilitate:

1) Anularea efectului iniţial (17 martie):

- **În contabilitatea lui „F"** (trăgătorului): creanţa mobilizată este anulată, mărimea acesteia reînscriindu-se în debitul contului 411:

411/S1 „Clienţi"	=	413 „Efecte de primit"	25.000.000

- **În contabilitatea lui „S1"** (trasului): datoria mobilizată este substituită cu

Scanned with OKEN Scanner

datoria relevabilă prin contul 404:

405 „Efecte de plătit pentru imobilizări“	=	404/F „Furnizori de imobilizări“	25.000.000

2) **Înregistrarea dobânzilor de întârziere şi a cheltuielilor de reînnoire:**

- **În contabilitatea lui „F“** (17-20 martie): **dobânda** reprezintă un venit financiar, **timbrul fiscal**, o reducere a cheltuielilor cu taxele de timbru imputate trasului, iar **cheltuielile de corespondenţă**, cheltuieli poştale şi taxe de telecomunicaţii imputate acestuia; veniturile din dobânzi = 25.000.000 lei x 30% x 2 luni/12 luni = 1.250.000 lei.

411/S1 „Clienţi“	=	%	1.301.000
		766 „Venituri din dobânzi“	1.250.000
		635 „Cheltuieli cu alte impozite şi taxe“	1.000
		626 „Cheltuieli poştale şi taxe de telecomunicaţii“	50.000

- **În contabilitatea lui „S_1“**: societatea „S_1“ va fi informată asupra acestor cheltuieli de suportat, numai la recepţia noului efect comercial, în vederea acceptării acestuia.

3) Crearea noului efect: noul nominal = 25.000.000 + 1.301.000 = 26.301.000 lei:

- **În contabilitatea lui „F“** (17-20 martie):

413 „Efecte de primit“	=	411/S_1 „Clienţi“	26.301.000

- **În contabilitatea lui „S_1“**: acceptarea noului efect, în 20 martie:

%	=	405 „Efecte de plătit pentru imobilizări“	26.301.000
404/F „Furnizori de imobilizări“			25.000.000
666 „Cheltuieli privind dobânzile“			1.250.000
635 „Cheltuieli cu alte impozite şi taxe“			1.000
626 „Cheltuieli poştale şi taxe de telecomunicaţii“			50.000

Scanned with OKEN Scanner

Situaţia 2: Efectul nu se mai află în posesia trăgătorului: el a fost negociat sau dat spre încasare.

Deşi nu mai este în posesia efectului, trăgătorul poate uneori să-l **recupereze de la giratar**, care este reprezentat fie de societatea bancară ce a scontat efectul, fie de cea care a primit efectul la încasare, fie de la un terţ oarecare (de exemplu, un furnizor al trăgătorului).

În această situaţie, trăgătorul înregistrează în contabilitate recuperarea efectului şi cheltuielile anexe, după care îl anulează şi creează un nou efect.

Exemplu: Trăgătorul „F" reclamă efectul (tras asupra societăţii „S_1") la banca „B" care îl deţine pentru încasare; cheltuielile privind recuperarea efectului sunt de 20.000 lei.

- **În contabilitatea trăgătorului**:

1) Recuperarea efectului:

413 „Efecte de primit"	=	5113 „Efecte de încasat"	25.000.000

2) Înregistrarea cheltuielilor de recuperare:

626 „Cheltuieli poştale şi taxe de telecomunicaţii"	=	5121 „Conturi la bancă în lei"	20.000

- **În contabilitatea trasului**: nu se contabilizează nici o operaţie.

Remarcă: nominalul noului efect va fi:

26.301.000 + 20.000 = 26.321.000 lei

Situaţia 3: Avansuri de fonduri acordate trasului

În fapt, trăgătorul ezită cel mai adesea să reclame efectul la bancă, deoarece:

- pe de o parte, restituirea de către bancă nu este totdeauna posibilă (efect rescontat de bancă la o altă bancă, apropierea scadenţei etc.);

- pe de altă parte, retragerea unui efect discreditează nu numai trasul, ci şi trăgătorul remiţător.

Într-o astfel de situaţie trăgătorul este uneori tentat să acorde trasului un avans de fonduri necesar plăţii efectului; el creează apoi o nouă cambie al cărei nominal este egal cu mărimea avansului majorat cu dobânzile, taxele de timbru şi cheltuielile de corespondenţă.

O altă speţă a aceleiaşi situaţii este ca un alt posibil beneficiar al efectului, decât trăgătorul (deci un giratar) să avanseze trasului fondurile necesare plăţii

Scanned with OKEN Scanner

efectului la scadenţă.

Exemplu: Reluând exemplul prezentat în contextul situaţiei 1, procedăm la următoarele amendamente: după negocierea cambiei de către furnizorul „F", în ziua de 23 martie, acesta acordă trasului un avans cu un nominal de 25.000.000 lei şi îi adresează în aceeaşi zi, pentru acceptare, o nouă cambie cu scadenţă la sfârşitul lunii mai: trasul se va găsi deci în situaţia de a achita la scadenţă (31 martie) prima cambie.

1) Acordarea fondurilor (23 martie):

- **În contabilitatea furnizorului (trăgătorului):**

411/S1 „Clienţi"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	25.000.000

- **În contabilitatea trasului:**

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	404/F „Furnizori de imobilizări"	25.000.000

2) Înregistrarea dobânzilor şi a celorlalte cheltuieli (presupunând că taxele de timbru sunt de 3.000 lei, iar cheltuielile de corespondenţă, de 70.000 lei):

- **În contabilitatea furnizorului:**

411/S1 „Clienţi"	=	%	1.323.000
		766 „Venituri din dobânzi"	1.250.000
		635 „Cheltuieli cu alte impozite şi taxe"	3.000
		626 „Cheltuieli poştale şi taxe de telecomunicaţii"	70.000

- **În contabilitatea trasului:** nu se face nici o înregistrate contabilă.

3) Crearea celui de al doilea efect (23 martie):

- **În contabilitatea furnizorului:**

413 „Efecte de primit"	=	411/S1 „Clienţi"	26.323.000

- **În contabilitatea trasului:**

Scanned with OKEN Scanner

%	=	405 „Efecte de plătit pentru imobilizări“	26.323.000
404/F „Furnizori de imobilizări“			25.000.000
666 „Cheltuieli privind dobânzile“			1.250.000
635 „Cheltuieli cu alte impozite şi taxe“			3.000
626 „Cheltuieli poştale şi taxe de telecomunicaţii“			70.000

4) Plata primului efect (31 martie):

- În contabilitatea furnizorului: nu se face nici o înregistrare contabilă, deoarece efectul a fost negociat anterior la bancă.

- **În contabilitatea trasului**:

405 „Efecte de plătit pentru imobilizări“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	25.000.000

● **Efectele neplătite**

Spre deosebire de cazurile precedente, cambia iniţială nu este reînnoită. În schimb, se va oglindi în contabilitate o creanţă ordinară faţă de clientul anterior tras, creanţă a cărei mărime este dată de suma între nominalul efectului neplătit şi cheltuielile bancare făcute de trăgător pentru întocmirea protestului datorat neplăţii. Concomitent, creanţa ordinară este supusă procesului de provizionare, mărimea provizionului pentru depreciere fiind cel mult egală cu mărimea efectului. Deprecierea este calculată în funcţie de probabilitatea de recuperare a creanţei.

Starea de neplată poate să fie constatată în două ipoteze:

- atunci când efectul este prezentat la încasare de **trăgător**;
- atunci când efectul este prezentat la încasare de un **terţ giratar**.

Situaţia 1

Exemplu: În ziua de 31 ianuarie N furnizorul „F“ prezintă societăţii „S1“ o cambie de 120.000 lei, ajunsă la scadenţă. În urma refuzului plăţii de către tras, furnizorul întocmeşte un protest al cărui cost este de 5.000 lei. Creanţa ordinară rezultată este provizionată, probabilitatea de recuperare fiind de 75%.

Scanned with OKEN Scanner

În contabilitatea furnizorului se vor înregistra următoarele operaţii:

1) Anularea efectului neplătit, efectuarea cheltuielilor de protest şi constatarea creanţei ordinare:

411/S1 „Clienţi“	=	%	125.000
		413 „Efecte de primit“	120.000
		5121 „Conturi la bănci în lei“	5.000

2) Constituirea provizionului pentru deprecierea creanţei ordinare: 125.000 - (125.000 x 75%) = 31.250 lei:

6814 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru deprecierea activelor circulante“	=	491 „Provizioane pentru pentru deprecierea creanţelor-clienţi“	31.250

În contabilitatea trasului: nu se efectuează nici o înregistrare.

Situaţia 2

Exemplu: La sfârşitul lunii ianuarie, furnizorul „F“ a negociat efectul (tras asupra lui „S1“) de 120.000 lei, la banca „B“; cambia nu este plătită de tras la scadenţă, şi ca atare, este returnată trăgătorului de banca sa (cheltuielile de returnare = 2.000 lei).

În contabilitatea trăgătorului „F“:

1) Constatarea de către furnizor a creanţei ordinare pe care o are asupra societăţii S1, formată din nominalul efectului neplătit la care se adaugă cheltuielile de returnare:

411/S1 „Clienţi“	=	5121/B „Conturi la bănci în lei“	122.000

Provizionul pentru deprecierea creanţei ordinare se constituie ţinând cont de probabilitatea ei de recuperare (vezi situaţia 1).

În contabilitatea giratarului (banca B): se înregistrează creanţa ordinară faţă de trăgătorul „F“, anulându-se creanţa mobilizată şi oglindind cheltuielile de returnare (imputate trăgătorului):

411/F „Clienţi“	=	%	122.000
		413 „Efecte de primit“	120.000
		708 „Venituri din activităţi diverse“	2.000

Scanned with OKEN Scanner

În contabilitatea trasului: nu este operată nici o înregistrare; datoria continuă să figureze în creditul contului 403 „Efecte de plătit".

Dacă furnizorul „F" ar fi remis efectul spre încasare, interpretarea contabilă a neplăţii ar fi generat înregistrarea:

411/S1 „Clienţi"	=	%	122.000
		5113 „Efecte de încasat"	120.000
		5121 „Conturi la bănci în lei"	2.000

Remarcă: Atunci când efectele neplătite sunt numeroase, beneficiarul poate deschide un subcont tranzitoriu intitulat „Efecte neplătite", debitat cu nominalul efectelor de primit devenite „neplătite" la care se adaugă cheltuielile anexe, şi creditat cu aceeaşi mărime, cu ocazia soluţionării litigiului.

Soldul debitor al subcontului „Efecte neplătite" exprimă mărimea totală a creanţelor în litigiu provenind din efecte neplătite.

7.1.8. Evaluarea şi contabilizarea deprecierii creanţelor comerciale

Creanţele sunt evaluate la intrarea în patrimoniu, conform principiului costului istoric, la **valoarea lor nominală**.

La inventar se poate constata că recuperarea anumitor creanţe este compromisă din cauze diferite (insolvabilitatea debitorului, dezacordul clienţilor în ce priveşte existenţa şi mărimea creanţelor etc.), care antrenează o diminuare a rezultatului exerciţiului cât şi a trezoreriei viitoare. În asemenea situaţii, valoarea reţinută la inventar este **valoarea actuală a creanţei** (valoarea de utilitate), o valoare estimată, apreciată conform normelor contabile româneşti **„în funcţie de valoarea lor probabilă de încasat"**[1].

Atunci când valoarea la inventar (actuală) este inferioară valorii nominale a creanţei, pierderea reversibilă de valoare este „acoperită" prin constituirea unui provizion privind creşterea riscului de neplată (provizion pentru deprecierea creanţei), egal ca sumă cu această pierdere de valoare, ca o consecinţă a aplicării principiului prudenţei[2].

---

[1] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991 în lucrarea Sistemul contabil al agenţilor economici, editor Ministerul Finanţelor, 1994, pag. 21.

[2] Recuperarea creanţelor poate fi însoţită şi de anumite garanţii reale (ipoteca, gajul, amanetul). Atunci când o creanţă este însoţită de o garanţie reală, cum este ipoteca, suficientă ca valoare, chiar şi în situaţia falimentului, nu se justifică constituirea unui provizion pentru riscul de recuperare a creanţei deoarece creanţa se va recupera prin intermediul garanţiei reale.

Scanned with OKEN Scanner

Trebuie făcută distincţie între **creanţele financiare** (creanţe legate de participaţii, împrumuturi acordate pe termen lung, depozite şi garanţii plătite etc.), care sunt active imobilizate, şi **creanţele din exploatare** (comerciale), generate de ciclul de exploatare al întreprinderii (cum sunt creanţele-clienţi, efectele comerciale de primit şi alte creanţe asimilate), care sunt un element structural al activelor circulante.

La inventar, creanţele din exploatare (în cadrul cărora, de regulă, ponderea cea mai importantă revine creanţelor-clienţi) pot fi categorisite ca fiind:

- **creanţe ordinare**: sunt creanţele care nu prezintă riscuri privind încasarea lor;

- **creanţe incerte** (denumite şi creanţe dubioase): sunt creanţele a căror recuperare este incertă, deoarece situaţia financiară a debitorului este compromisă (situaţie de faliment, incapacitate temporară de plată etc.);

- **creanţe litigioase**: sunt creanţele contestate ca valoare de către debitori;

- **creanţe irecuperabile**: reprezintă creanţe definitiv pierdute de întreprindere (din cauza dispariţiei debitorului, procedurile de recuperare au eşuat, renunţarea la o creanţă datorită modicităţii sumei etc.).

Numai creanţele incerte şi litigioase pot genera constituirea unor provizioane pentru depreciere.

Pentru creanţele în devize, pierderile din diferenţe de curs valutar fac obiectul unor provizioane pentru pierderi de schimb valutar.

Creanţele constatate la **inventar** ca dubioase sau litigioase sunt virate din contul 411 „Clienţi" sau 461 „Debitori diverşi" în contul **416 „Clienţi incerţi"**, la valoarea devenită incert de recuperat sau aflată în litigiu, inclusiv TVA.

Normele contabile româneşti nu fac referiri exprese la evaluarea provizioanelor constituite ca urmare a deprecierii creanţelor. Doctrina contabilă franceză[1)] admite o estimare forfetară a provizioanelor pentru deprecierea creanţelor cu condiţia ca ea să facă apel la uzanţele în materie contabilă (analize bazate pe vechimea creanţelor) sau prin referinţă la tehnici statistice.

Provizioanele pentru deprecierea creanţelor sunt calculate asupra creanţelor fără TVA, partea corespunzătoare de TVA urmând să fie imputată asupra TVA datorată ulterior sau rambursată.

[1)] Dictionnaire de la comptabilité, sons la direction d'Erik de La Villeguérin, 5e édition, Les Publications Fiduciaires, 1995, pag. 1019.

Scanned with OKEN Scanner

Normele contabile româneşti precizează constituirea următoarelor tipuri de provizioane pentru deprecierea creanţelor:

- provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi;
- provizioane pentru deprecierea creanţelor-decontări în cadrul grupului, unităţii şi cu asociaţii;
- provizioane pentru deprecierea creanţelor-debitori diverşi.

Potrivit reglementărilor contabile româneşti[1)] constituirea unui provizion pentru deprecierea creanţelor se face prin debitarea contului **6812 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli"** şi creditarea unui cont de provizioane pentru deprecierea creanţelor (grupa 49), cu valoarea provizioanelor pentru creanţe neîncasabile, exclusiv TVA. La finele exerciţiului, provizioanele pentru deprecierea creanţelor pot fi **suplimentate**, atunci când deprecierea constatată este superioară provizioanelor existente sau **reluate** (virate) la venituri, în situaţie inversă.

Reluarea unui provizion pentru deprecierea creanţelor la venituri se poate face pentru o **sumă parţială**, dacă provizionul deja constituit depăşeşte mărimea deprecierii constatate, sau o **reluare totală** (anulare), dacă provizionul a devenit fără obiect, prin recuperarea unei sume definitive în contul creanţei (o plată definitivă din partea clientului, indiferent dacă aceasta acoperă integral sau parţial datoria sa) sau creanţa dubioasă sau litigioasă devine irecuperabilă.

Reluarea (virarea) provizioanelor pentru deprecierea creanţelor la venituri este înregistrată în contul **7812 „Venituri din provizioane pentru riscuri şi cheltuieli"**.

Soluţia oferită de normele contabile româneşti impune câteva **remarci**:

- provizioanele pentru deprecierea creanţelor sunt asimilate cu provizioanele pentru riscuri şi cheltuieli, deşi ele se referă la creanţe, care sunt active circulante. Drept urmare, constituirea unui provizion pentru deprecierea creanţelor trebuie să genereze debitarea contului 6814 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru deprecierea activelor circulante", iar reluarea (virarea) lui la venituri, creditarea contului 7814 „Venituri din provizioane pentru deprecierea activelor circulante".
- nu se face nici o distincţie între provizioanele pentru deprecirea creanţelor

[1)] Ordinul ministrului finanţelor nr. 1459/7 august 1995 privind aprobarea Precizărilor Ministerului Finanţelor referitoare la reflectarea în contabilitate a prevederilor art. 1 din Hotărârea Guvernului nr. 335/1995 privind regimul constituirii, utilizării şi deductibilităţii fiscale a provizioanelor agenţilor economici şi societăţilor bancare, precum şi a altor operaţiuni, publicate în M. Of. nr. 208/8 septembrie 1995.

Scanned with OKEN Scanner

aferente exploatării şi care afectează rezultatul curent şi cele cu caracter excepţional. În doctrina contabilă franceză[1] criteriul ales pentru înregistrarea constituirii unui provizion ca o cheltuială de exploatare sau o cheltuială excepţională este mărimea valorică a provizionului. Dacă provizionul se constituie pentru o sumă importantă, care depăşeşte sumele obişnuite, operaţiunea este considerată ca fiind excepţională. Însă, întreprinderile sunt afectate în mod diferit de riscul de nerecuperare a creanţelor, în funcţie de sectorul lor de activitate şi natura operaţiilor efectuate. Astfel, în anumite sectoare de activitate este uzual admis ca un anumit procent din cifra de afaceri să nu fie încasată. Pentru aceste întreprinderi constituirea provizioanelor pentru deprecierea creanţelor este o operaţie de exploatare. Deci, criteriile de delimitare a constituirii provizioanelor pentru deprecierea creanţelor drept cheltuieli de exploatare sau cheltuieli excepţionale variază de la o întreprindere la alta.

Atunci când o creanţă este considerată **irecuperabilă**, aceasta este înregistrată în creditul contului 411 „Clienţi" sau 416 „Clienţi incerţi", debitând contul 654 „Pierderi din creanţe" şi contul 4427 „TVA colectată". Dacă pierderea unei creanţe irecuperabile este considerată o operaţiune excepţională (fie datorită naturii operaţiunii care a generat creanţa sau fie mărimii excepţionale a sumei), considerăm că această pierdere trebuie afectată unui cont de cheltuieli excepţionale (6714 „Pierderi din debitori diverşi".

Pentru creanţele irecuperabile caracterul definitiv al pierderii poate rezulta din: dispariţia clientului (debitorul a dispărut fără să poată fi identificat la o adresă sau când a utilizat, pentru plata datoriei, un cec furat); existenţa unui rezultat negativ al demersurilor angajate pentru recuperarea creanţei; renunţarea voluntară a întreprinderii la orice urmărire a creanţei, având în vedere modicitatea sumelor de recuperat; starea avansată de insolvabilitate a debitorului; prescrierea creanţei; insuficienţa activului net şi limitarea responsabilităţii debitorului declarat în stare de faliment şi alte cauze.

Dacă creanţelor irecuperabile le corespund provizioane pentru depreciere, o dată cu lichidarea acestora (înregistrarea creanţelor irecuperabile la cheltuieli), provizioanele aferente sunt virate la venituri.

În ce priveşte **creanţele litigioase**, apariţia litigiului în cursul exerciţiului nu presupune nici o înregistrare contabilă. Dacă la închiderea exerciţiului litigiul nu este soluţionat, creanţa în cauză este virată din contul 411 „Clienţi" sau 461 „Debitori diverşi" în contul 416 „Clienţi incerţi" (acest cont serveşte pentru evidenţa clienţilor

[1] Vezi, în acest sens, Bernard Esnault şi Christian Hoarau, Comptabilité financière, PUF, 1994, pag. 306.

Scanned with OKEN Scanner

incerţi, rău platnici, dubioşi sau aflaţi în litigiu) şi se poate constitui un provizion, la nivelul pierderii previzibile.

Regimul deductibilităţii fiscale a provizioanelor pentru deprecierea creanţelor diferă de la o ţară la alta. Astfel, în Germania şi Japonia există posibilitatea unei determinări forfetare a acestor provizioane, ca procente din masa creanţelor, în limita plafoanelor variabile stabilite pe sectoare economice; în alte ţări ca Statele Unite şi Franţa obiectul provizioanelor trebuie să fie distinct precizat, individualizat pentru fiecare creanţă[1]. În ţara noastră sunt considerate ca fiind deductibile fiscal numai provizioanele constituite de agenţii economici „pentru clienţii neîncasaţi, în cazul declarării falimentului acestora, pe baza hotărârii judecătoreşti prin care se atestă această situaţie, în limita creanţei neacoperite prin avansurile încasate şi garanţiile deţinute de agentul economic asupra clienţilor respectivi, şi orice alte elemente asiguratorii"[2].

Exemplu: la inventarul exerciţiului N situaţia creanţelor-clienţi considerate ca fiind incerte (dubioase) se prezintă astfel:

Denumirea clientului	Creanţa inclusiv TVA (în lei)	Grad de recuperare	Provizion de constituit
A	122.000	75%	25%
B	1.220.000	40%	60%
C	976.000	60%	40%
D	366.000	80%	20%

***Notă**: cota de TVA = 22%.*

În cursul şi la închiderea exerciţiului N+1 s-au constatat următoarele:

- clientul A şi-a onorat integral obligaţia sa de plată;
- clientul B a făcut o plată definitivă în contul datoriilor sale numai pentru suma de 800.000 lei, suma rămasă de încasat fiind considerată irecuperabilă;
- clientul C nu a plătit nimic, dar situaţia sa financiară s-a ameliorat, gradul de recuperare a creanţei fiind evaluat la 90%;

---

[1] Daniel Boussard şi Jean Yves Eglem (coordonatori), Les mécanismes comptables de l'entreprise, Editions Montchrestien, Paris, 1990, pag. 249.

[2] Hotărârea Guvernului nr. 335/16 mai 1995 privind regimul constituirii, utilizării şi deductibilităţii fiscale a provizioanelor agenţilor economici şi societăţilor bancare.

Scanned with OKEN Scanner

- clientul D nu a plătit nimic, creanţa fiind apreciată ca irecuperabilă;
- clientul E, faţă de care există o creanţă, inclusiv TVA, de 244.000 lei, apreciată ca fiind recuperabilă pentru 20% din valoare.

La 31.12.N se înregistrează următoarele operaţii:

1) Virarea creanţelor-clienţi în categoria creanţelor incerte (virarea se face pentru creanţele faţă de clienţii A,B,C şi D, la valoarea lor nominală, inclusiv TVA, adică 122.000 + 1.220.000 + 976.000 + 366.000 = 2.684.000 lei):

416 „Clienţi incerţi"	=	411 „Clienţi"	2.684.000

2) Constituirea provizioanelor pentru deprecierea creanţelor:

Evaluarea provizionului aferent fiecărei creanţe depreciate se prezintă în tabelul următor:

Denumirea clientului	Creanţa		Provizion necesar
	inclusiv TVA	exclusiv TVA	
A	122.000	100.000	$100.000 \times \frac{25}{100} = 25.000$
B	1.220.000	1.000.000	$1.000.000 \times \frac{60}{100} = 600.000$
C	976.000	800.000	$800.000 \times \frac{40}{100} = 320.000$
D	366.000	300.000	$300.000 \times \frac{20}{100} = 60.000$
Total	2.684.000		1.005.000

6814 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru deprecierea activelor circulante"	=	491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi"	1.005.000

Remarcă: Normele contabile româneşti prevăd debitarea contului 6812 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli".

3) În cursul exerciţiului N+1 se contabilizează încasarea unor creanţe incerte, şi anume 122.000 lei de la clientul A şi 800.000 lei de la clientul B:

Scanned with OKEN Scanner

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	416 „Clienţi incerţi"	922.000

La finele exerciţiului N+1 se fac operaţiile:

4) Înregistrarea creanţelor devenite incerte în exerciţiul N+1 (clientul E pentru suma de 244.000 lei):

416 „Clienţi incerţi"	=	411 „Clienţi"	244.000

5) Ajustarea provizioanelor pentru deprecierea creanţelor prin analiza individuală a fiecărei creanţe, conform tabelului:

Denumirea clientului	Creanţe la 31.12.N+1		Provizion		Ajustări		Creanţe irecuperabile	
	inclusiv TVA	exclusiv TVA	existent	necesar	cheltuieli cu provizioanele	venituri din provizioane	suma inclusiv TVA	din care TVA
A			25.000			25.000		
B	1.220.000	1.000.000	600.000			600.000	420.000	75.738
C	976.000	800.000	320.000	80.000*)		240.000		
D	366.000	300.000	60.000			60.000	366.000	66.000
E	244.000	200.000		160.000**)	160.000			
Total					160.000	925.000	786.000	141.738

*) $800.000 \times \frac{10}{100} = 80.000$

**) $200.000 \times \frac{80}{100} = 160.000$

În cazul clienţilor A, B şi D provizioanele sunt reluate integral la venituri ca fiind fără obiect; pentru clientul C apare o reluare parţială a provizionului devenit excedentar, iar prentru clientul E este necesară crearea unui provizion.

a) Înregistrarea provizioanelor constituite pentru deprecierea creanţelor:

6814 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru deprecierea activelor circulante"	=	491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor clienţi"	160.000

b) Reluarea provizioanelor la venituri:

491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi"	=	7814 „Venituri din provizioane pentru deprecierea activelor circulante"	925.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Reglementările contabile româneşti prevăd creditarea contului 7812 „Venituri din provizioane pentru riscuri şi cheltuieli".

6) Contabilizarea creanţelor incerte devenite irecuperabile:

%	=	416 „Clienţi incerţi"	786.000
654 „Pierderi din creanţe"			644.262
4427 „TVA colectată"			141.738

Remarcă: O creanţă înscrisă în contul 411 „Clienţi" şi considerată irecuperabilă la inventar nu mai este înregistrată în contul 416 „Clienţi incerţi" şi nu mai face obiectul unui provizion pentru deprecierea creanţelor, ci se va înregistra direct:

%	=	411 „Clienţi"	← suma creanţei irecuperabile inclusiv TVA
654 „Pierderi din creanţe"			← suma creanţei, exclusiv TVA
4427 „TVA colectată"			← TVA aferentă

Dacă creanţa irecuperabilă provine din categoria „debitori diverşi", aceasta este contabilizată ca o cheltuială excepţională, deoarece provine dintr-o creanţă care are la bază, de regulă, o operaţiune excepţională, fiind afectat debitul contului 6714 „Pierderi din debitori diverşi".

7.2. Contabilitatea remunerării factorului muncă

7.2.1. Contabilitatea resurselor umane - componentă a gestiunii firmei

Factorul muncă reprezintă un element determinant în procesul de creare a bogăţiei. De aceea, mutaţiile tehnologice şi din societate au determinat redefinirea rolului factorului uman în cadrul oricărei organizaţii, în particular al întreprinderii, preocupate de o mai bună gestiune a „resurselor umane".

Prezentarea factorului muncă în documentele contabile trebuie să reflecte rolul personalului în întreprindere, însă integrarea fiinţei umane în universul valorilor economice şi reflectarea acesteia în contabilitate ridică numeroase probleme conceptuale şi metodologice, dar, în aceeaşi măsură, filosofice şi morale.

Creşterea preocupărilor teoretice şi metodologice, legate de reflectarea în contabilitate a capitalului uman şi a modului cum acesta participă la crearea bogăţiei, a făcut posibilă conturarea unui nou domeniu, **contabilitatea resurselor umane**, care îşi asumă trei funcţii majore[1]:

- să furnizeze o informaţie cifrică privind costul şi valoarea indivizilor ca resurse ale unei organizaţii;

[1] Michel Capron, Vers un renouveau de la comptabilité des ressources humaines? Revue Française de Gestion nr. 106/1995, p. 47.

Scanned with OKEN Scanner

- să servească la luarea unor decizii, în special cele privind recrutarea, selecţia şi formarea personalului, adică să furnizeze un mijloc de evaluare a politicilor de gestiune a resurselor umane;

- de a motiva decidenţii în ce manieră să adopte o perspectivă a resurselor umane, adică să incite patronii să-şi „imagineze" salariaţii ca o resursă a organizaţiei, resursă ce poate să-şi sporească valoarea sau să se deprecieze, în funcţie de modul cum este gestionată.

Pentru a putea fi contabilizat, capitalul uman trebuie comensurat valoric. Noţiunea de valoare a capitalului uman nu este aceeaşi pentru diferiţii parteneri ai întreprinderii. Astfel, administratorii firmei sunt interesaţi de **costul resurselor umane**, pe când investitorii preferă cunoaşterea **valorii resurselor umane**, ca o componentă a valorii globale a elementelor necorporale ale firmei (o parte din valoarea fondului comercial).

În literatura contabilă s-au formulat următoarele metode de evaluare a costurilor resurselor umane:

- **metoda costurilor istorice:** presupune înregistrarea costurilor ce au caracter de investiţie (cum sunt costurile cu recrutarea, selecţia, integrarea, formarea, promovarea etc. personalului). Costul acestor active trebuie amortizat pe o perioadă egală cu durata de viaţă utilă a capitalului uman;

- **metoda costului de înlocuire:** prezentată ca o extensie a costurilor istorice, se bazează pe principiul actualizării costurilor istorice şi are drept scop înregistrarea cheltuielilor ce trebuie angajate pentru a reconstitui, în aceeaşi mărime, potenţialul uman de care dispune întreprinderea la un moment dat;

- **metoda costului de oportunitate:** constă în determinarea valorii resurselor umane în utilizarea lor alternativă cea mai favorabilă. Autorii metodei au sugerat un sistem concurenţial de „licitare" în interiorul firmei, unde responsabilii de compartimente joacă rolul de „cumpărători de personal". Printr-o asemenea „licitaţie" se crede că se stabileşte o situaţie de echilibru, care reprezintă „preţul" grupului de persoane, preţ inclus în valoarea economică a activelor întreprinderii.

Determinarea **valorii resurselor umane** se poate realiza fie urmând o abordare monetară (de exemplu, metoda valorii actualizate a fluxurilor de salarii viitoare, ponderate cu un factor care măsoară eficienţa resurselor umane într-o întreprindere) sau după un model care combină abordarea comportamentală cu abordarea monetară (de exemplu, fluxurile de venituri generate de utilizarea

Scanned with OKEN Scanner

personalului în întreprindere).

Dezbaterile teoretice în legătură cu contabilizarea capitalului uman nu au ajuns nici astăzi la un punct de vedere larg acceptat, însă acest domeniu îşi menţine interesul ştiinţific deoarece aduce în discuţie probleme esenţiale ale contabilităţii cum sunt cele privind gradul de întindere a reprezentării contabile a realităţii (includerea sau excluderea din câmpul „observării" contabile a fiinţei umane), definirea responsabilităţii sociale a firmei prin furnizarea de informaţii privind beneficiile şi costurile sociale etc.).

Politica de remunerare a factorului muncă constituie un element în motivarea şi integrarea personalului în întreprindere şi se află în legătură directă cu costul factorului muncă suportat de întreprindere.

Costul factorului muncă sau cheltuielile de personal includ ansamblul remuneraţiilor brute acordate personalului cât şi cheltuielile cu caracter social suportate de întreprindere (cum sunt cotizaţiile patronale la asigurările sociale, la fondul de şomaj, la un regim complementar de pensii acordate personalului). Deoarece cheltuielile sociale suportate de patronat sunt destinate să finanţeze acţiuni sociale în favoarea personalului cum sunt indemnizaţii de boală, indemnizaţii de şomaj, pensii şi pensii complementare etc., acestea pot fi considerate o „formă indirectă de salarii"[1].

Informaţii privind cheltuielile de personal sunt furnizate de contul de profit şi pierdere sub forma sumelor privind cheltuielile cu remuneraţiile brute acordate personalului şi a cheltuielilor cu asigurările şi protecţia socială suportate de întreprindere, fără nici o delimitare a lor pe categorii de personal (de exemplu, aferente conducerii, personalului operativ etc.). Anexa, în varianta românească, nu impune furnizarea de informaţii detaliate privind personalul întreprinderii. De aceea, practica întocmirii unui **bilanţ social**[2] în mediul contabil românesc, care să furnizeze informaţii privind efectivul de personal, remunerarea şi participarea la profit a salariaţilor, cheltuielile patronale cu igiena şi protecţia muncii etc., devine un lucru necesar. Însă, costul factorului muncă nu se limitează doar la cheltuielile de personal angajate de întreprindere. Gestiunea personalului angajează şi diverse alte cheltuieli cum sunt cheltuielile cu transportul personalului suportat de întreprindere, cheltuieli cu formarea personalului etc., contabilizate drept cheltuieli

[1] C. Pérochon, Comptabilité générale, Le Editions Foucher, Paris, 1991, p. 243.
[2] Pentru detalii, vezi volumul I al acestei lucrări, p. 52-53.

Scanned with OKEN Scanner

după natura lor şi care nu se regăsesc în cheltuielile de personal. Este ştiut că noţiunea de „personal" se referă la ansamblul persoanelor legate de întreprindere printr-un contract de muncă, dar întreprinderea utilizează şi persoane care au statut de colaboratori, pe bază de contract sau convenţie civilă şi care primesc comisioane şi onorarii, cheltuieli contabilizate după natura lor, în mod distinct de cheltuielile de personal.

Gestiunea factorului muncă nu se referă numai la costul resurselor umane, ci şi la stabilirea unui parteneriat între întreprindere şi salariaţi în procesul de creare a bogăţiei şi expansiunea economică a firmei. În acest scop, întreprinderea poate oferi un sistem de acţionariat al salariaţilor (achiziţionarea de acţiuni de către angajaţii firmei), ca o formulă de implicare a personalului în gestiunea întreprinderii (salariaţii devin astfel interesaţi nu doar de stabilitatea locului de muncă şi mărimea salariului, ci şi de rezultatul firmei; în calitate de salariaţi acţionari) şi de favorizare a dialogului social. Această formulă, ca şi asigurarea participării salariaţilor la profit şi alte măsuri de stimulare a personalului au drept scop crearea unei comunităţi de interese în interiorul întreprinderii şi asocierea motivată a personalului în acţiunea de expansiune economică a firmei.

7.2.2. Contabilizarea drepturilor cuvenite personalului

a) **Consideraţii generale**

Drepturile de personal reprezintă drepturile băneşti şi în natură cuvenite personalului (salariaţilor) pentru munca prestată sau acordate ca urmare a calităţii de salariat.

În actualul context socio-economic din ţara noastră, o nouă legislaţie a muncii este în formare.

Mărimea drepturilor de personal aferente muncii prestate (salariile) se stabileşte prin negocieri colective sau, după caz, individuale între persoanele juridice sau fizice care angajează (patronat) şi salariaţi sau reprezentanţi ai acestora (sindicate).

Fiecare unitate patrimonială (societate comercială, regie autonomă etc.) îşi stabileşte prin **contract colectiv de muncă** propriul **sistem de salarizare** ce include: sistemul tarifar, sistemul de sporuri, formele de salarizare, formele de premiere, alte elemente ale sistemului de salarizare.

Scanned with OKEN Scanner

Salariile individuale se stabilesc prin contract individual de muncă, aplicând sistemul de salarizare fixat în contractul colectiv de muncă, când există acesta din urmă.

Persoanele fizice şi juridice care angajează personal salariat nu pot negocia şi stabili salariul tarifar prin contractul individual de muncă sub salariul tarifar orar minim pe ţară (la nivel naţional este fixat prin norme legale un salariu de bază minim brut pentru persoanele ce au calitatea de salariaţi, pe lună, căruia îi corespunde un anumit nivel al salariului tarifar orar minim pe ţară). Salariile tarifare orare sau zilnice se stabilesc de consiliile de administraţie pe baza tarifelor lunare şi a regimului de lucru.

Remuneraţia salarială este datorată lunar, ceea ce asigură o stabilitate a veniturilor salariaţilor întreprinderii.

Formele de salarizare practicate de o unitate patrimonială care foloseşte personal salarial pot fi: acordul direct; acordul progresiv; acordul indirect; salarizarea pe bază de tarife sau cote procentuale din veniturile realizate; salarizarea în regie sau după timp; alte forme de salarizare concepute de fiecare întreprindere.

Acordul direct, progresiv sau indirect se poate aplica individual sau colectiv.

Forma de salarizare, care se utilizează la fiecare loc de muncă, este cea prevăzută în contractul individual sau/şi colectiv de muncă încheiat la nivelul fiecărei unităţi.

Salariul cuprinde salariul de bază, sporurile şi adaosurile la acesta.

Sistemul de sporuri la salariul de bază este format din:

- sporuri pentru condiţii deosebite de muncă cum sunt: sporuri pentru condiţii grele, periculoase, nocive sau penibile de muncă;
- sporuri pentru orele lucrate suplimentar peste programul normal de lucru şi lucrul în zilele libere şi sărbători legale;
- spor pentru vechime în muncă;
- spor pentru lucrul în timpul nopţii;
- spor de şantier;
- spor pentru exercitarea unei funcţii suplimentare;
- alte sporuri în funcţie de condiţiile concrete de muncă (spor de izolare, spor pentru folosirea unei limbi străine - dacă aceasta nu este cuprinsă în obligaţiile postului etc.).

Prin contractul colectiv de muncă se poate preciza şi acordarea „sporului de

Scanned with OKEN Scanner

fidelitate faţă de întreprindere", în funcţie de vechimea în aceeaşi unitate şi rezultatele obţinute în muncă.

În contractul colectiv de muncă sau contractul individual de muncă, acolo unde nu se încheie contract colectiv, se nominalizează fiecare fel de spor şi se menţionează dacă face parte sau nu din salariul de bază. În cazul în care la stabilirea salariilor de bază s-au avut în vedere condiţiile de muncă, timpul lucrat suplimentar, exercitarea unei funcţii suplimentare şi alte cauze care pot genera un spor la salariu, se renunţă la acordarea distinctă a unor sporuri de aceeaşi natură cu cele avute în vedere la stabilirea salariilor de bază.

Ca **adaosuri la salariul de bază** sunt considerate:

- adaosul de acord;
- premiile acordate din fondul de premiere, constituit pe seama fondului de salarii;
- cota-parte din profit ce se repartizează salariaţilor;
- alte adaosuri.

Tot prin contractul colectiv de muncă se stabilesc criteriile pe baza cărora se realizează premierea: obiectul premierii, modalităţile de constituire şi sursa fondurilor de premiere, limitele premiilor individuale şi alte elemente ce definesc sistemul premial.

Societăţile comerciale cu capital majoritar de stat şi regiile autonome la care salariile se stabilesc prin negociere pot acorda **premii** în cursul anului, din fondul de salarii, în condiţiile precizate prin contractele colective de muncă.

Fiecare societate comercială îşi stabileşte **sistemul propriu de norme de muncă şi normative de personal.**

Normele de muncă pot fi exprimate sub formă de norme de timp, norme de producţie, sferă de atribuţii sau alte forme corespunzătoare specificului activităţii. Modalităţile de stabilire, aprobare şi modificare a normelor de muncă sunt prevăzute în contractul colectiv de muncă.

Prin contractul colectiv sau individual de muncă sunt stabilite şi drepturile cuvenite salariaţilor sub formă de plată în natură sau **avantaje în natură** (bunuri şi servicii).

În afara drepturilor pentru munca prestată (salarii) salariaţii beneficiază şi de alte drepturi de personal acordate în baza normelor legale şi a contractelor colective de muncă cum sunt: indemnizaţii pentru concediul de odihnă, stimulente şi premii de orice fel care se plătesc din fondul de salarii, indemnizaţii de asigurări sociale suportate de unităţi din fondul de salarii sau din bugetul asigurărilor sociale, alte

Scanned with OKEN Scanner

drepturi de personal.

Drepturile de personal pot fi sintetizate conform modelului prezentat în schema următoare.

b) **Contabilitatea salariilor datorate personalului**

Salariul reprezintă dreptul cuvenit personalului ca plată a muncii. Salariile acordate personalului constituie pentru titularul de patrimoniu care efectuează plata o cheltuială de exploatare, la nivelul salariilor brute impozabile (fond de salarii brut).

Salariul brut impozabil cuprinde salariul brut de bază la care se adaugă sporurile, indemnizaţiile şi alte adaosuri de acest fel, compensările şi indexările primite ca urmare a creşterii preţurilor şi tarifelor, avantajele în natură (salariul în natură), diminuate cu contribuţia personalului pentru pensia suplimentară şi la fondul de şomaj şi alte elemente prevăzute de lege[1)].

Indexarea reprezintă suma rezultată din aplicarea unui procent la salariul de bază; compensarea reprezintă o sumă fixă ce se acordă indiferent de mărimea salariului.

Avantajele în natură (salariul în natură) reprezintă o parte a remuneraţiei care nu este vărsată sub formă bănească, ci sub formă de bunuri şi servicii (de exemplu acordarea unei locuinţe de serviciu, acordarea de servicii de transport, primirea unei părţi din salariu sub forma unor produse etc.).

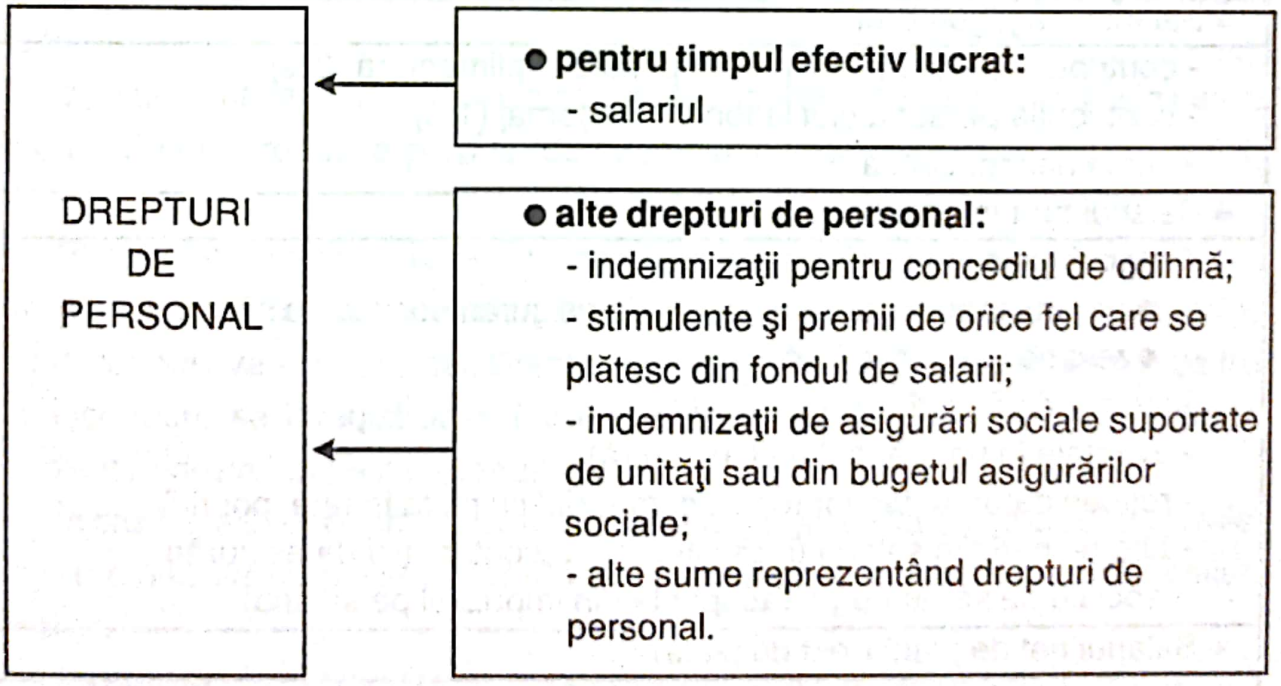

[1)] Vezi, în acest sens, Legea impozitului pe salarii nr. 32/1991 republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

Scanned with OKEN Scanner

Evaluarea avantajelor în natură (produse şi servicii acordate ca plată în natură) se face conform legislaţiei în vigoare[1] „la preţul de vânzare practicat de unitate pentru produsele din producţia proprie şi la preţul de aprovizionare, pentru alte produse, iar în cazul serviciilor, pe baza tarifelor pentru aceste servicii. Preţurile şi tarifele sunt cele practicate la data efectuării plăţii în natură".

Salariul brut impozabil diminuat cu reţinerile din salariu reprezintă **salariul net de plată (rest de plată).**

Principalele **reţineri din salarii** sunt: impozitul pe salariu; contribuţia personalului pentru pensia suplimentară; contribuţia personalului la constituirea fondului pentru ajutorul de şomaj; avansurile băneşti şi avantajele în natură (plăţi în natură) acordate salariaţilor; reţineri din salarii datorate terţilor sub formă de chirii, cumpărări cu plata în rate, propriri; alte reţineri din salariu.

Reţinerile din salariile personalului reprezentând chirii, cumpărări cu plata în rate sau alte obligaţii opozabile salariaţilor şi datorate terţilor se efectuează ca urmare a existenţei unor relaţii contractuale sau a unor titluri executorii.

Formarea salariului net de plată (restul de plată) poate fi schematizată astfel:

● Salariul brut de bază + sporuri, indemnizaţii şi alte adaosuri + compensări şi indexări + avantaje în natură (salariul în natură)
= Salariul (câştigul) brut
- contribuţia personalului pentru pensia suplimentară (3%) - contribuţia personalului la fondul de şomaj (1%) - suma neimpozabilă
= Salariul brut impozabil
- impozit pe salariu, din care: ● pentru acoperirea contribuţiei de asigurări sociale de sănătate ● rest de impozit reţinut - avansuri băneşti - avantaje în natură (salariul în natură) - reţineri datorate terţilor (chirii, cumpărări cu plata în rate, popriri) - alte reţineri din salariu (inclusiv partea „contribuţiei de asigurări sociale de sănătate", neacoperită din impozitul pe salariu)
= Salariul net de plată (rest de plată)

[1] Legea nr. 35/1993 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 32/1991 privind impozitul pe salarii.

Scanned with OKEN Scanner

Reflectarea decontării drepturilor de personal pentru salariile cuvenite acestuia se realizează prin intermediul contului 421 „Personal - remuneraţii datorate", care se creditează cu obligaţia faţă de salariaţi la nivelul fondului de salarii brute şi se debitează cu reţinerile din salarii, salariile nete achitate personalului şi sumele neridicate de personal în termenul legal.

Soldul creditor al contului indică remuneraţiile datorate personalului.

Drepturile acordate salariaţilor sub formă de avantaje în natură (salarii în natură) fac parte din salariul brut impozabil, ceea ce face ca şi această componentă a salariului să fie supusă impozitării. De aceea, la contabilizarea avantajelor în natură datorate personalului, acestea vor trebui evaluate şi incluse în cheltuielile cu salariile personalului prin creditarea contului ce reflectă obligaţia faţă de personal, respectiv contul 421 „Personal - remuneraţii datorate".

Preţul sau tariful la care sunt evaluate aceste bunuri şi servicii include şi taxa pe valoarea adăugată, dacă este cazul.

Pentru contabilizarea acordării avantajelor în natură (plata efectivă) pot exista următoarele variante: debitarea contului 421 „Personal - remuneraţii datorate" şi creditarea unuia dintre următoarele conturi:

- fie un cont de cheltuieli, în cazul acordării de avantaje în natură care provin din cumpărări (un cont de cheltuieli după natura avantajului acordat ca, de exemplu, conturile 607 „Cheltuieli privind mărfurile", 605 „Cheltuieli privind energia şi apa" etc.);
- fie un cont de venituri din exploatare, în cazul acordării de avantaje în natură care provin din producţie proprie (de exemplu, contul 708 „Venituri din activităţi diverse").

Plata salariilor se face lunar, în luna următoare celei la care se referă, la datele stabilite prin contractul de muncă încheiat la nivel de unitate, cu posibilitatea acordării unui avans chenzinal. Drepturile de personal neridicate în termen de trei zile lucrătoare se înregistrează într-un cont distinct 426 „Drepturi de personal neridicate", dezvoltat pe persoane.

În caz de faliment (lichidarea juridică), salariaţii au calitatea de creditori privilegiaţi, urmând să fie plătiţi integral, înainte de a-şi revendica cota-parte ceilalţi creditori.

Exemplu: Se înregistrează, conform centralizatorului listelor de avans chenzinal, avansurile acordate salariaţilor pe luna în curs în sumă de 4.000.000 lei.

Scanned with OKEN Scanner

La începutul lunii următoare se contabilizează centralizatorul statelor de salarii, datorate personalului în sumă de 12.000.000 lei, aferente lunii expirate.

Reţineri din salarii:

- contribuţia personalului pentru pensia suplimentară ..... 360.000 lei
- contribuţia personalului la fondul de şomaj ..... 110.000 lei
- impozit pe salarii, din care: ..... 2.050.000 lei
  - pentru acoperirea contribuţiei de asigurări sociale de sănătate ..... 600.000 lei
  - rest de impozit reţinut ..... 1.450.000 lei
- avansuri băneşti ..... 4.000.000 lei
- salarii în natură ..... 400.000 lei
- reţineri datorate terţilor (chirii, rate, popriri) ..... 560.000 lei

Sumele nete plătite, conform statelor de salarii, sunt de 4.060.000 lei.

1) Înregistrarea avansului bănesc acordat salariaţilor:

425 „Avansuri acordate personalului"	=	5211 „Casa în lei"	4.000.000

2) Contabilizarea salariilor datorate personalului pe luna expirată:

641 „Cheltuieli cu remuneraţiile personalului"	=	421 „Personal-remuneraţii datorate"	12.000.000

3) Înregistrarea reţinerilor din salarii:

421 „Personal-remuneraţii datorate"	=	%	7.480.000
		4312„Contribuţia personalului pentru pensia suplimentară"	360.000
		4372 „Contribuţia personalului la fondul de şomaj"	110.000
		444 „Impozitul pe salarii"	2.050.000
		425 „Avansuri acordate personalului"	4.000.000
		708 „Venituri din activităţi diverse"	400.000
		427 „Reţineri din remuneraţii datorate terţilor"	560.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Dacă unitatea este plătitoare de TVA şi produsul sau serviciul acordat ca avantaj în natură a fost evaluat la un preţ sau tarif ce include şi TVA, debitarea contului 421 „Personal-remuneraţii datorate" presupune şi creditarea contului 4427 „TVA colectată", cu suma aferentă TVA.

4) Contabilizarea plăţii salariilor nete în sumă de 4.060.000 lei şi a sumei de 460.000 lei reprezentând salarii neridicate în termen:

421 „Personal-remuneraţii datorate"	=	%	4.520.000
		5311 „Casa în lei"	4.060.000
		426 „Drepturi de personal neridicate"	460.000

După această operaţiune, contul 421 „Personal-remuneraţii datorate" se soldează.

c) **Contabilitatea altor drepturi de personal**

În categoria „alte drepturi de personal" se includ drepturile materiale cuvenite salariaţilor, altele decât cele pentru munca efectiv prestată (salarii).

Contabilizarea acestor drepturi de personal se face diferit după cum acestea sunt suportate de întreprindere, din fondul de salarii sau sunt suportate din bugetul asigurărilor sociale de stat.

Conform legislaţiei în vigoare, indemnizaţiile de boală, pentru prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea şi întărirea sănătăţii şi cele acordate pentru accidente de muncă şi boli profesionale se suportă atât din fondul de salarii al persoanei juridice sau fizice care foloseşte personal salariat cât şi din bugetul asigurărilor sociale.

Astfel, indemnizaţiile pentru plata concediilor medicale în caz de boală, prevenirea îmbolnăvirilor, întărirea şi refacerea sănătăţii se suportă, pentru primele 10 zile lucrătoare, din fondul de salarii al unităţii care foloseşte personal salariat, iar începând cu a 11-a zi lucrătoare, din bugetul asigurărilor sociale. Acelaşi regim îl au şi indemnizaţiile pentru incapacitate temporară de muncă provocată de un accident survenit în timpul deplasării la şi de la locul de muncă, în perioada şi pe traseul normal al deplasării.

Calculul acestor drepturi reprezentând indemnizaţii de asigurări sociale suportate din fondul de salarii al întreprinderii se face după aceeaşi metodologie ca pentru indemnizaţiile care se suportă din fondurile de asigurări sociale de stat.

Scanned with OKEN Scanner

Indemnizaţiile pentru boli profesionale şi accidente de muncă, cu excepţia accidentelor survenite în timpul deplasării la şi de la locul de muncă, se suportă pe întreaga perioadă din fondurile persoanei juridice sau fizice la care salariatul îşi desfăşoară activitatea.

Alte drepturi de personal ca, de exemplu, indemnizaţiile acordate în caz de sarcină şi lehuzie, pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la trei ani, pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de doi ani şi altele sunt suportate integral din bugetul asigurărilor sociale.

Contabilizarea decontării sumelor reprezentând indemnizaţii pentru concediul de odihnă[1)], stimulente şi premii de orice fel plătite din fondul de salarii, indemnizaţiile de asigurări sociale suportate din fondul de salarii şi alte drepturi de personal suportate de întreprindere se face ca şi în cazul drepturilor reprezentând salarii, prin intermediul contului 421 „Personal-remuneraţii datorate".

Drepturile de personal suportate de la bugetul asigurărilor sociale sunt reflectate de contul 423 „Personal-ajutoare materiale datorate" care se creditează cu sumele brute datorate personalului pe baza statelor de plată reprezentând indemnizaţii suportate din bugetul asigurărilor sociale, prin debitul contului 431 „Asigurări sociale" (se diminuează obligaţia faţă de asigurările sociale pentru contribuţia unităţii la asigurările sociale cu sumele plătite în contul acestora).

În debitul contului 423 „Personal-ajutoare materiale datorate" se înregistrează reţinerile din aceste indemnizaţii, sumele nete plătite şi sumele neridicate în termenul legal.

Soldul creditor al contului 423 reprezintă sumele datorate salariaţilor sub formă de indemnizaţii suportate din bugetul asigurărilor sociale.

Exemplu: Se înregistrează indemnizaţiile pentru plata concediilor medicale, suportate din bugetul asigurărilor sociale în sumă de 1.200.000 lei.

Reţinerile din aceste indemnizaţii sunt:

- impozit (aceste venituri sunt asimilate salariilor)	200.000 lei
- contribuţia personalului la fondul pentru ajutorul de şomaj	12.000 lei
- contribuţia personalului pentru pensia suplimentară	36.000 lei
- avansuri acordate	300.000 lei
- chirii, rate, popriri	62.000 lei

[1)] Durata concediului de odihnă şi cuantumul indemnizaţiei cuvenite pe durata acestuia pentru fiecare salariat se stabilesc prin contractul individual de muncă cu respectarea prevederilor Legii nr. 6/1992 privind concediul de odihnă şi alte concedii ale salariaţilor şi clauzelor convenite prin contractul colectiv de muncă.

Scanned with OKEN Scanner

Plăţile reprezentând sumele nete sunt în sumă de 500.000 lei, iar diferenţa de 90.000 lei reprezintă sume neridicate în termen.

1) Înregistrarea sumelor reprezentând indemnizaţii de asigurări sociale datorate personalului şi suportate din bugetul asigurărilor sociale:

431 „Asigurări sociale“	=	423 „Personal-ajutoare materiale datorate“	1.200.000

2) Contabilizarea reţinerilor din indemnizaţii:

423 „Personal-ajutoare materiale datorate“	=	%	610.000
		444 „Impozitul pe salarii“	200.000
		4372 „Contribuţia personalului la fondul de şomaj“	12.000
		4312 „Contribuţia personalului pentru pensia suplimentară“	36.000
		425 „Avansuri acordate personalului“	300.000
		427 „Reţineri din salarii datorate terţilor“	62.000

3) Plata indemnizaţiilor nete de asigurări sociale în sumă de 500.000 lei şi evidenţierea sumelor neridicate în termen, de 90.000 lei:

423 „Personal-ajutoare materiale datorate“	=	%	590.000
		5311 „Casa în lei“	500.000
		426 „Drepturi de personal neridicate“	90.000

7.2.3. Contabilizarea contribuţiilor la organismele de asigurări şi protecţie socială

Constituirea fondurilor de asigurări şi protecţie socială se realizează din contribuţii (cotizaţii) ale agenţilor economici care folosesc personal salariat cât şi din contribuţii (cotizaţii) ale salariaţilor.

Scanned with OKEN Scanner

În primul caz, aceste cotizaţii sunt cheltuieli patronale, deoarece sunt suportate de titularul de patrimoniu care foloseşte personal salariat, ca o componentă a cheltuielilor de personal, iar în cel de-al doilea caz, aceste cotizaţii sunt cheltuieli ale personalului, suportate din veniturile fiecărui salariat.

Schematic, contribuţiile la asigurările şi protecţia socială se pot reprezenta astfel:

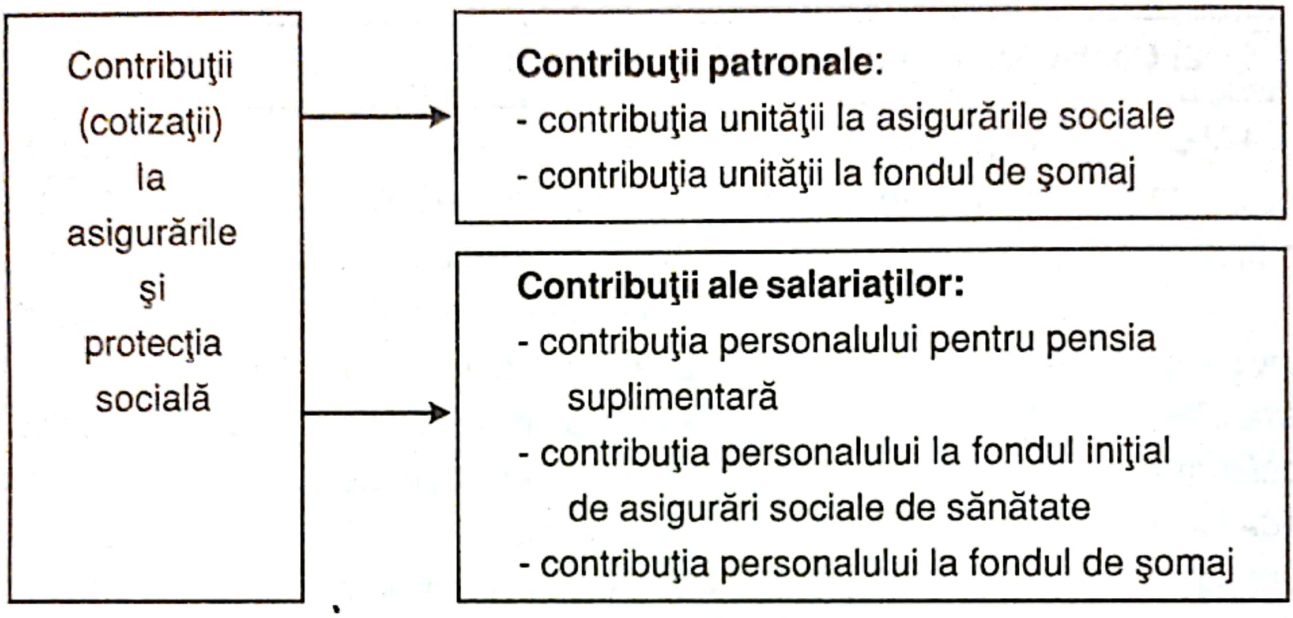

Contribuţii patronale la asigurările şi protecţia socială

a) **Contribuţia unităţii la asigurările sociale**

Unităţile patrimoniale (persoane juridice sau fizice) care folosesc personal salariat au obligaţia legală de a contribui la formarea fondurilor de asigurări sociale. Această contribuţie se determină prin aplicarea unei cote procentuale, diferenţiată în funcţie de grupa de muncă a salariaţilor, asupra câştigului brut lunar realizat de salariaţii încadraţi cu contract de muncă (pe durata nedeterminată sau determinată), indiferent de forma de salarizare utilizată şi forma de proprietate[1)].

Conform legislaţiei în vigoare, cotele procentuale folosite pentru calculul contribuţiei unităţii la asigurările sociale sunt următoarele:

- 33% asupra câştigului brut realizat de salariaţii încadraţi în grupa I de muncă;
- 28% asupra câştigului brut realizat de salariaţii încadraţi în grupa a II-a de muncă;
- 23% asupra câştigului brut realizat de celelalte categorii de salariaţi.

[1)] Vezi Legea nr. 49/1992 pentru modificarea şi completarea unor reglementări din legislaţia de asigurări sociale.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru calculul corect al contribuţiei unităţii la asigurările sociale (CAS) fiecare întreprindere trebuie să-şi nominalizeze salariaţii pe grupe de muncă, evidenţierea făcându-se şi pe recapitulaţia statelor de plată unde se menţionează grupa de muncă, numărul de salariaţi, fondul de salarii (baza de calcul a contribuţiei) şi contribuţia aferentă la asigurările sociale.

Începând cu data de 1 ianuarie 1998, agenţii economici care angajează personal salariat cu contract individual de muncă au obligaţia de a constitui, înregistra şi vărsa şi o cotă de 5% calculată asupra fondului de salarii în vederea participării la constituirea fondului iniţial pentru asigurările sociale de sănătate[1)].

Contribuţiile unităţii la asigurările sociale sunt cheltuieli de exploatare.

Exemplu: Se înregistrează şi decontează contribuţia unităţii la asigurările sociale şi la fondul iniţial pentru asigurările sociale de sănătate, aferente lunii expirate, cunoscând:

- fond de salarii brute 12.000.000 lei
- cota de contribuţie la asigurările sociale 23%
- cota de contribuţie la fondul iniţial pentru asigurările sociale de sănătate 5%

1) Calculul şi înregistrarea contribuţiilor întreprinderii la asigurările sociale:

Contribuţia unităţii la asigurările sociale (CAS)	=	Fond de salarii brute	x	Cota de CAS	=	12.000.000 x 23% = 2.760.000 lei
Contribuţia unităţii la fondul iniţial pentru asigurările sociale de sănătate	=	Fond de salarii brute	x	5%	=	12.000.000 x 5% = 600.000 lei

6451 „Cheltuieli privind contribuţia unităţii la asigurările sociale“	=	4311 „Contribuţia unităţii la asigurările sociale“	3.360.000
		analitic 4311/CAS: 2.760.000	
		analitic 4311/Fond iniţial pentru asigurările sociale de sănătate: 600.000	

2) Virarea sumelor reprezentând contribuţiile unităţii la asigurările sociale:

[1)] Reglementat prin Legea asigurărilor sociale de sănătate nr. 145/1997.

Scanned with OKEN Scanner

4311 „Contribuţia unităţii la asigurările sociale“	=	5121 „Conturi la bănci în lei	3.360.000

Remarcă: Dacă unitatea patrimonială face plăţi în contul asigurărilor sociale de stat, reprezentând indemnizaţii şi ajutoare sociale suportate din fondurile asigurărilor sociale de stat, acordate conform reglementărilor în vigoare, sumele reprezentând contribuţia unităţii la asigurările sociale (analitic CAS), vor fi diminuate cu plăţile efectuate către personal în contul asigurărilor sociale de stat (se va vira numai suma care reprezintă soldul contului 4311 „Contribuţia unităţii la asigurările sociale/analitic CAS“).

b) **Contribuţia unităţii la fondul de şomaj**

Agenţii economici care utilizează personal salariat contribuie la constituirea fondului de şomaj. Contribuţia se realizează prin aplicarea unei cote de 5% asupra tuturor sumelor care se includ în fondul de salarii realizat lunar în valoare brută.

Contribuţia unităţii la fondul de şomaj constituie o cheltuială de exploatare.

Exemplu: Se înregistrează şi decontează contribuţia unităţii la constituirea fondului pentru ajutorul de şomaj, aferentă lunii expirate, fondul de salarii brute fiind de 12.000.000 lei.

1) Contabilizarea cheltuielilor cu contribuţia unităţii la constituirea fondului de şomaj:

Contribuţia unităţii la fondul de şomaj = Fond de salarii brute x 5% = 12.000.000 x 5% = 600.000 lei

6452 „Cheltuieli privind contribuţia unităţii pentru ajutorul de şomaj“	=	4371 „Contribuţia unităţii la fondul de şomaj“	600.000

2) Decontarea sumei reprezentând contribuţia unităţii la constituirea fondului de şomaj:

4371 „Contribuţia unităţii la fondul de şomaj“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	600.000

Scanned with OKEN Scanner

Contribuţii ale salariaţilor la asigurările şi protecţia socială

a) **Contribuţia salariaţilor pentru pensia suplimentară**

Persoanele care au calitatea de salariaţi şi sunt cuprinse în sistemul asigurărilor sociale de stat contribuie cu o cotă de 3% din sumele încasate drept salariu de bază, inclusiv toate drepturile salariale care fac parte din salariul de bază, precum şi alte sporuri cu caracter permanent prevăzute în contractul individual de muncă, pentru constituirea fondurilor de asigurări sociale (pentru pensia suplimentară).

Contribuţia pentru pensia suplimentară se calculează şi se reţine de agenţii economici care folosesc personal salariat, din drepturile băneşti ale personalului, fiind datorată bugetului asigurărilor sociale de stat.

Exemplu: Se contabilizează decontarea contribuţiei reţinute de la salariaţi pentru pensia suplimentară, aferentă lunii expirate, în sumă de 360.000 lei.

4312 „Contribuţia personalului pentru pensia suplimentară“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	360.000

b) **Contribuţia salariaţilor la fondul iniţial de asigurări sociale de sănătate**

Conform reglementărilor legale, personalul salariat are obligaţia de a contribui la constituirea fondului iniţial de asigurări sociale de sănătate cu o cotă de 5% din veniturile salariale brute (în bani şi în natură), realizate lunar de angajaţii cu contract individual de muncă pe durată determinată sau nedeterminată[1)].

Contribuţia datorată de salariat (asigurat) se înscrie într-o coloană distinctă a statului de salarii şi se suportă din impozitul pe salariu, iar în situaţia în care nivelul acestuia nu acoperă contribuţia datorată de salariat, se reţine din veniturile salariale nete ale asiguratului.

Exemplu: Se contabilizează contribuţia asiguraţilor la fondul iniţial de asigurări sociale de sănătate, pe luna expirată, în sumă de 600.000 lei, suportată astfel:

- din impozitul pe salarii 480.000 lei
- din veniturile nete ale asiguraţilor 120.000 lei

[1)] Pentru detalii vezi Ordinul miniştrilor finanţelor, muncii şi protecţiei sociale şi sănătăţii nr. 2288/31 decembrie 1997 privind aprobarea Normelor metodologice privind constituirea Fondului iniţial de asigurări sociale de sănătate în anul 1998 şi precizările ulterioare.

Scanned with OKEN Scanner

%	=	431 „Asigurări sociale"	600.000
444 „Impozitul pe salarii"		analitic „Contribuţia asiguraţilor la fondul iniţial de asigurări sociale de sănătate"	480.000
421 „Personal-remuneraţii datorate"			120.000

c) **Contribuţia personalului la fondul de şomaj**

Contribuţia personalului la constituirea fondului de şomaj constă dintr-o cotă de 1% din salariul brut de bază lunar; această sumă se calculează şi se reţine din drepturile personalului de către fiecare unitate patrimonială care foloseşte personal salariat şi se datorează instituţiei de protecţie socială unde se constituie fondul de şomaj.

Exemplu: Se contabilizează decontarea contribuţiei personalului la fondul de şomaj, aferentă lunii expirate, în sumă de 110.000 lei.

4372 „Contribuţia personalului la fondul de şomaj"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	110.000

7.2.4. Litera şi spiritul normelor contabile internaţionale IAS 19 „Costul prestaţiilor implicate de pensionare" şi IAS 26 „Contabilizarea şi publicarea informaţiilor financiare care vizează regimul de pensionare"

După încetarea activităţii (datorită atingerii unei limite de vârstă, incapacităţii de muncă sau din alte cauze), foştii salariaţi primesc venituri sub formă de pensii.

Finanţarea costurilor generate de pensionarea personalului se face prin contribuţii ale întreprinderilor şi, eventual, ale salariaţilor. Obligaţiile întreprinderii privind regimul de pensionare al personalului pot rezulta din prevederile legale în materie, dintr-o convenţie colectivă, dintr-un contract cu salariaţii săi sau dintr-un angajament voluntar al patronatului, după caz.

Organismul internaţional de normalizare contabilă (IASC) a reglementat regimul de pensii acordate foştilor salariaţi prin două norme contabile: IAS 19 „Costurile prestaţiilor implicate de pensionare" şi IAS 26 „Contabilizarea şi publicarea informaţiilor financiare care vizează regimul de pensionare". Norma IAS 19 reglementează contabilizarea costurilor generate de pensionare în situaţiile

Scanned with OKEN Scanner

financiare ale angajatorului (patron)[1], iar norma contabilă IAS 26 tratează conţinutul situaţiilor financiare prezentate de un regim de pensionare, fie administrat de o entitate juridică separată, cum este un fond de pensii sau de întreprinderea însăşi (angajator).

a) **Definiri şi delimitări**

Norma contabilă IAS 19 defineşte regimul de pensionare ca fiind „o convenţie prin care întreprinderea furnizează prestaţii în favoarea salariaţilor săi în momentul sau după încetarea activităţii lor, sub forma unei rente anuale sau unui capital"[2].

Regimurile de pensii fac obiectul, cel mai adesea, unei garanţii financiare. În acest caz, angajamentele întreprinderii sunt acoperite (garantate) prin constituirea unui fond separat (casă de pensii) care primeşte şi administrează cotizaţiile destinate finanţării pensiilor. De regulă, acest fond este administrat de anumiţi terţi, desemnaţi de patronat (întreprindere) sau de către salariaţi. Responsabilitatea plăţii pensiilor poate fi păstrată de întreprindere sau poate fi transferată terţilor gestionari ai fondului de pensii.

Regimurile de pensionare care nu generează crearea unui fond separat sunt denumite fără acoperire (garanţie) financiară.

Regimurile de pensionare se clasifică în două mari categorii: regimuri cu contribuţii (cotizaţii) definite şi regimuri cu prestaţii definite.

Într-un **regim de pensionare cu cotizaţii definite** suma pensiilor acordate beneficiarilor depinde numai de capitalul constituit prin cotizaţiile vărsate în perioada vieţii profesionale şi de veniturile obţinute din plasarea acestui capital

---

[1] Norma contabilă IAS 19 a fost supusă unei noi revizuiri, votată de IASC în ianuarie 1998, cu obiectivul de a prescrie contabilizarea şi informarea în materie de prestaţii datorate salariaţilor. În principiu, norma IAS 19 prevede contabilizarea unei datorii şi a unei cheltuieli pentru toate prestaţiile pe care le varsă întreprinderea salariaţilor, în momentul când ea beneficiază de serviciile acestora.

În noua sa versiune, norma IAS 19 se referă la toate prestaţiile vărsate salariaţilor în schimbul serviciilor prestate de aceştia şi acoperă următoarele domenii:

- prestaţii pe termen scurt (până la 12 luni) cum sunt: salarii şi cheltuieli sociale; concedii de odihnă şi de boală; participarea salariaţilor la profit; avantaje în natură acordate salariaţilor în activitate;
- prestaţii posterioare perioadei de angajare sub formă de pensii şi alte prestaţii acordate după pensionare cum sunt asistenţă medicală, asigurări etc.

Deşi noua versiune a normei IAS 19 urmăreşte să evalueze toate costurile salariale suportate de întreprindere, deoarece soluţiile reţinute nu au fost acceptate în unanimitate, după unele aprecieri, se estimează că norma va suporta noi revizuiri. Vezi, în acest sens, Gilbert Gélard, IAS 19 (révisée) Prestations dues aux salariés: une norme définitive, mais inachevée, Revue Française de Comptabilité nr. 301/juin 1998, p. 31-34. În redactarea acestui paragraf am folosit textul normei IAS 19 revizuit în 1993 şi comentat de Bernard Raffournier în Les Normes Comptables Internationales (IAS), Ed. Economica, Paris, 1996.

[2] După Bernard Raffournier, Les Normes Comptables Internationales (IAS), Ed. Economica, Paris, 1996, p. 229.

Scanned with OKEN Scanner

(performanţa fondului de pensii). Întreprinderea (patronul) nu îşi ia nici un angajament în ce priveşte valoarea pensiilor de care vor putea beneficia salariaţii, ci doar se limitează la vărsarea cotizaţiilor prevăzute, care, de regulă, sunt calculate plecând de la salariile acordate în perioada când se plătesc cotizaţiile.

Într-un **regim de pensionare cu prestaţii definite**, pensiile sunt determinate în avans, cel mai adesea, sub forma unui procent din salariu în momentul încetării activităţii salariatului. În acest caz, întreprinderea se angajează să procedeze astfel încât prestaţiile promise să poată fi onorate.

Anumite regimuri de pensionare sunt mixte, adică prezintă caracteristici din ambele tipuri. Norma contabilă IAS 26 precizează că regimurile mixte de pensionare sunt asimilate regimurilor de pensionare cu prestaţii definite.

b) **Contabilizarea costurilor legate de pensionare**

Pensiile pot fi considerate ca o contrapartidă a serviciilor prestate de salariaţi în cursul vieţii lor profesionale. Principiul conectării cheltuielilor cu veniturile impune ca aceste costuri ale prestaţiilor legate de pensionare să fie înregistrate în cheltuielile perioadelor în care salariatul a lucrat, şi nu în momentul plăţii prestaţiilor (pensiilor).

Aplicarea acestui principiu este mai mult sau mai puţin uşoară, în funcţie de natura regimului de pensionare.

Astfel, într-un regim de pensionare cu cotizaţii definite, patronul este degrevat de obligaţiile ce-i revin o dată cu vărsarea cotizaţiilor sale. Deoarece aceste cotizaţii sunt, de regulă, proporţionale cu salariile perioadei, ele constituie o bună estimare a costului serviciilor produse de salariaţi în cursul exerciţiului, fiind suficientă contabilizarea cotizaţiilor în cheltuielile exerciţiului când ele se aplică.

În schimb, într-un regim de pensionare cu prestaţii definite, cotizaţiile vărsate de întreprindere în cursul unui exerciţiu nu sunt, în mod obligatoriu, cheltuieli imputabile acelui exerciţiu, impunându-se o distincţie între contabilizarea costurilor prestaţiilor legate de pensionare şi finanţarea acestora.

Într-un astfel de regim de pensionare, cheltuiala cu pensiile trebuie să se bazeze pe serviciile prestate în cursul exerciţiului chiar dacă vărsămintele la fondul de pensii pot fi determinate după alte criterii, cum ar fi situaţia trezoreriei întreprinderii sau consideraţii fiscale.

Schema de contabilizare a unui regim de pensionare cu prestaţii definite este:

- contabilizarea cheltuielilor cu cotizaţiile la fondul de pensie aferente unui exerciţiu:

Scanned with OKEN Scanner

Costuri implicate de pensionare	=	Cheltuieli de plătit	← suma

- vărsarea cotizaţiilor la fondul de pensie:

Cheltuieli de plătit	=	Conturi la bănci în lei	← suma

Într-un regim de pensionare cu prestaţii definite, calculul costului serviciilor prestate în cursul exerciţiului este mai dificil faţă de regimurile de pensionare cu contribuţii definite, având în vedere numeroasele variabile care influenţează suma prestaţiilor finale, cum sunt: evoluţia salariului până în momentul plecării la pensie, rata de rotaţie a personalului, randamentul activelor fondului de pensie, speranţa de viaţă a beneficiarilor de pensie etc. De aceea, este necesar ca angajamentul patronului să fie supus periodic unei evaluări actuariale pentru a se asigura de existenţa echilibrului financiar al regimului de pensionare, adică de a constata capacitatea întreprinderii de a-şi onora obligaţiile. Dacă evaluările actuariale dovedesc că valoarea venală (actuală) a activelor de garanţie este insuficientă pentru acoperirea valorii actuale a prestaţiilor promise, trebuie contabilizată o cheltuială suplimentară sub forma unui provizion pentru pensii, adică:

Cheltuieli cu provizioanele	=	Provizioane pentru pensii	← suma

Exemplu: Cheltuielile cu pensiile aferente exerciţiului N, calculate pe baza serviciilor prestate de salariaţii în activitate în cursul perioadei, se ridică la suma de 4.000.000 lei. În cursul exerciţiului întreprinderea a vărsat la fondul de pensii suma de 3.500.000 lei. La 31.12.N o evaluare actuarială indică faptul că valoarea actuală a prestaţiilor viitoare este de 50.000.000 lei, în timp ce valoarea venală (actuală) a activelor de acoperire (garanţie) este de 47.000.000 lei[1)].

Înregistrările contabile aferente acestui exemplu sunt:

- contabilizarea cheltuielilor reprezentând cotizaţiile la fondul de pensii pentru exerciţiul N:

Costuri implicate de pensionare	=	Cheltuieli de plătit	4.000.000

[1)] După modelul prezentat de Bernard Raffournier, op. cit., p. 232.

Scanned with OKEN Scanner

- efectuarea vărsămintelor la fondul de pensie:

Cheltuieli de plătit	=	Conturi la bănci în lei	3.500.000

- contabilizarea unui provizion pentru pensii generat de existenţa unui deficit actuarial (egal cu diferenţa între valoarea actuală a prestaţiilor viitoare şi valoarea actuală a activelor de garanţie aferente regimului de pensionare):

Cheltuieli cu provizioanele (50.000.000 - 47.000.000)	=	Provizioane pentru pensii	3.000.000

c) **Metodele de evaluare actuarială**

Pentru evaluarea angajamentelor rezultate din regimurile de pensionare, IAS 19 prezintă două categorii de metode: metodele retrospective şi metodele prospective.

Metodele retrospective de evaluare actuarială estimează costul prestaţiilor ce se vor acorda participanţilor la un regim de pensionare în funcţie de anii lor de serviciu până la data evaluării actuariale. Forma cea mai utilizată este „metoda proiecţiei unităţii de credit" sau „metoda drepturilor acumulate", care presupune că fiecare an de serviciu dă dreptul la o unitate de prestaţie de pensie. Obligaţia întreprinderii este reprezentată în acest caz de suma unităţilor de pensie actualizate la data evaluării.

Exemplu: Un regim de pensionare prevede că fiecare salariat va avea dreptul, pentru un an de serviciu, la o pensie anuală reprezentând 3% din media salariilor obţinute în cursul ultimilor săi trei ani de activitate.

Considerăm salariatul X, angajat de 10 ani (în N-9) şi care se va pensiona normal în N+5, la vârsta de 60 de ani. Media salariilor obţinute în cursul ultimilor săi trei ani de activitate (de la N+3 la N+5) este estimată la 9.000.000 lei (anual).

Presupunem că speranţa de viaţă este de 70 de ani şi că întreprinderea îşi actualizează previziunile de pensii cu o rată de 5%, reprezentată de diferenţa dintre rata medie a dobânzii la împrumuturile pe termen lung (9%) şi rata de creştere anuală prevăzută a pensiilor (4%).

Serviciile prestate de salariat în cursul fiecărui an de activitate îi vor „restitui" o pensie anuală de: 9.000.000 lei x 3% = 270.000 lei.

Ţinând cont de speranţa de viaţă (10 ani după plecarea sa la pensie), salariatul va primi, 10 anuităţi de 270.000 lei, adică 2.700.000 lei. Valoarea actuală pentru această sumă la data plecării la pensie (sfârşitul anului N+5) este:

Scanned with OKEN Scanner

$$2.700.000 \cdot \left[\frac{1-(1,05)^{-10}}{0,05}\right] = 20.848.685 \text{ lei}$$

Angajamentele întreprinderii legate de pensionare vor fi de:

$20.848.685 : (1,05)^5 = 16.335.485$ lei, la finele exerciţiului N,

şi $20.848.685 : (1,05)^6 = 15.557.606$ lei, la finele exerciţiului N-1.

Costul serviciilor prestate în cursul exerciţiului N este egal cu diferenţa între aceste sume, adică: 16.335.485 - 15.557.606 = 777.879 lei.

La sfârşitul exerciţiului următor (N+1), dacă ipotezele actuariale rămân aceleaşi, angajamentele întreprinderii privind pensiile vor fi:

$20.848.685 : (1,05)^4 = 17.152.268$ lei, iar costul serviciilor prestate în cursul exerciţiului N+1 va fi de 17.152.268 - 16.335.485 = 816.783 lei.

Remarcă:

Valorile expresiilor de matematică financiară, utilizate în exemplele noastre, sunt furnizate de tabelele financiare. Reamintim semnificaţia unor expresii:

- valoarea expresiei $(1+i)^n$ reprezintă valoarea achiziţionată (dobândită) de 1 leu plasat cu dobândă compusă pe o durată de n ani;
- valoarea expresiei $\frac{1-(1+i)^{-n}}{i}$ reprezintă valoarea actuală a n anuităţi constante de 1 leu, la finele perioadei;
- valoarea expresiei $\frac{(1+i)^n-1}{i}$ reprezintă valoarea achiziţionată de n anuităţi constante de 1 leu, la finele perioadei, unde: n = durata în ani; i = rata dobânzii.

Conform acestei metode, costul serviciilor prestate creşte pe măsură ce salariatul se apropie de vârsta de pensie, datorită actualizării.

Pentru un regim de pensionare, luat în ansamblul său, costul anual al serviciilor prestate tinde, totuşi, să rămână constant, deoarece salariaţii cei mai în vârstă, deci cei mai costisitori, sunt înlocuiţi, în mod continuu, de salariaţi mai tineri, pentru care valoarea actuală a pensiilor viitoare este mai redusă.

Metodele prospective de evaluare actuarială calculează prestaţiile de pensii

Scanned with OKEN Scanner

datorate nu numai în funcţie de serviciile prestate în momentul evaluării, ci şi în funcţie de serviciile ce vor fi prestate de salariat până la plecarea sa la pensie.

Aceste prestaţii sunt apoi repartizate pe fracţiuni egale pe întreaga perioadă de activitate a salariatului.

Una dintre metodele prospective este „metoda normală a vârstei de intrare" după care costul serviciilor prestate este o sumă anuală constantă sau un procent determinat din salariu care, dacă ar fi plasat cu o rată a dobânzii aleasă pentru evaluarea acturială, ar permite constituirea unui capital suficient pentru a servi prestaţiilor impuse de pensionarea salariatului.

Exemplu(continuare): În momentul plecării la pensie (sfârşitul exerciţiului N+5), salariatul X ar fi lucrat 15 ani şi, deci, are dreptul la o rentă de 270.000 lei x 15 ani = 4.050.000 lei pe an.

Ţinând cont de speranţa sa de viaţă (70 ani), s-a calculat că valoarea actuală pentru această rentă, la sfârşitul exerciţiului N+5, va fi de 20.848.685 lei.

Costul anual al serviciilor prestate este egal cu suma unei anuităţi care, vărsate la finele fiecărui an între N-9 şi N+5, va da o valoare dobândită (achiziţionată) de 20.848.685 lei, la finele exerciţiului N+5. Altfel spus, costul anual al serviciilor prestate este valoarea A din următoarea relaţie:

$$A \cdot \left[\frac{(1{,}05)^{-15} - 1}{0{,}05}\right] = 20.848.685 \text{ lei}$$

Tabelele financiare indică, pentru expresia dintre paranteze, o valoare de 21,578.564. Costul anual al serviciilor prestate este de 20.848.685 : 21,578.564 = 966.176 lei.

Organismul internaţional de normalizare contabilă IASC îşi exprimă preferinţa pentru metodele retrospective de evaluare actuarială. Astfel, după tratamentul de referinţă al normei IAS 19, costul pensiilor pentru un regim cu prestaţii definite trebuie să fie evaluat după o metodă retrospectivă, adică ţinând cont numai de serviciile prestate la data evaluării.

Metodele prospective de evaluare actuarială, care ţin cont de toate serviciile prestate şi de prestat până la pensionare, nu sunt interzise şi constituie un alt tratament autorizat.

Evaluarea angajamentelor de pensii trebuie să se bazeze, conform normei contabile IAS 19, pe o serie de **ipoteze actuariale**, care trebuie să fie pertinente şi

Scanned with OKEN Scanner

coerente. Cele mai utilizate ipoteze actuariale sunt:

- rata de actualizare utilizată pentru a calcula valoarea actuală a prestaţiilor legate de pensionare trebuie să fie reprezentativă pentru rata dobânzii pe termen lung;

- previziunile salariilor viitoare trebuie să ţină cont de inflaţie, de promovări şi de primele susceptibile să fie acordate până la plecarea la pensie;

- trebuie luate în calcul şi creşterile automate ale prestaţiilor legate de pensionare, cum sunt ajustările rezultate din creşterea costului vieţii.

Norma contabilă IAS 19 recomandă ca ipotezele actuariale să fie revizuite periodic (cel puţin la trei ani) şi, dacă este cazul, modificate în funcţie de experienţă.

d) **Modificările angajamentelor de pensie**

Evaluarea angajamentelor de pensie poate fi modificată datorită mai multor cauze, cum sunt:

- Modificarea, în sensul îmbunătăţirii, drepturilor obţinute de salariaţii aflaţi în activitate în întreprindere de mai mulţi ani datorită introducerii unui nou regim de pensionare sau ameliorarea unui regim existent. Drepturile suplimentare ce rezultă într-o astfel de situaţie sunt denumite „costul serviciilor trecute";

- Schimbarea ipotezelor actuariale utilizate pentru evaluarea angajamentelor de pensii atunci când ele nu mai corespund cu realitatea.

Consecinţele acestor modificări sunt contabilizate în mod diferit, după cum ele se aplică salariaţilor aflaţi în activitate sau unor persoane aflate la pensie.

Pentru pensionari: Consecinţele modificării unui regim de pensionare cu prestaţii definite sau modificarea ipotezelor actuariale privind prestaţiile viitoare ale pensionarilor actuali sunt contabilizate în cheltuielile sau în veniturile exerciţiului când au avut loc modificările angajamentelor de pensie.

Exemplu: Domnul X a primit până în prezent o pensie anuală de 5.000.000 lei. În exerciţiul N are loc o modificare a regimului său de pensionare care are ca efect creşterea prestaţiilor cu 4%.

Domnul X este actualmente la vârsta de 65 de ani şi speranţa de viaţă este de 70 de ani. Pentru evaluarea angajamentelor sale legate de pensii întreprinderea utilizează o rată de actualizare de 5%.

Înaintea acestei modificări, valoarea actuală a angajamentelor de pensie pentru domnul X, la finele exerciţiului N, a fost:

Scanned with OKEN Scanner

$$5.000.000 \cdot \left[\frac{1-(1,05)^{-5}}{0,05}\right] = 21.647.385 \text{ lei}$$

După modificarea angajamentelor de pensie ea devine:

21.647.385 x 1,04 = 22.513.280 lei

Diferenţa rezultată în urma modificării angajamentelor de pensii (22.513.280 - 21.647.385 = 865.895) trebuie să fie contabilizată în cheltuielile exerciţiului N.

Pentru salariaţii în activitate: efectele modificării angajamentelor de pensie trebuie eşalonate pe durata lor de activitate reziduală, chiar dacă ele sunt calculate prin referinţă la serviciile anterioare.

Exemplu: O întreprindere introduce o îmbunătăţire la regimul său de pensionare care permite salariaţilor cu o vechime minimă în întreprindere de 30 de ani să fie pensionaţi la 55 de ani în loc de 60 de ani, fără diminuarea prestaţiilor de pensie.

Domnul Y este în această situaţie: el are actualmente 53 de ani şi lucrează în întreprindere de la vârsta de 22 de ani.

Înainte de această modificare, el ar fi putut pretinde, pe baza serviciilor prestate la finele exerciţiului N, o pensie anuală de 6.000.000 lei, la împlinirea vârstei de 60 de ani.

Presupunând că speranţa de viaţă este de 70 de ani, valoarea actuală a angajamentelor întreprinderii în momentul plecării la pensie este de:

a) în ipoteza plecării la pensie la vârsta de 60 de ani:

$$6.000.000 \cdot \left[\frac{1-(1,05)^{-10}}{0,05}\right] = 46.330.410 \text{ lei}$$

b) în ipoteza plecării la pensie la vârsta de 55 de ani.

$$6.000.000 \cdot \left[\frac{1-(1,05)^{-15}}{0,05}\right] = 62.277.948 \text{ lei}$$

Valoarea actuală, la sfârşitul exerciţiului N pentru aceste sume este:

a) $46.330.410 : (1,05)^7 = 32.926.167$ lei

b) $62.277.948 : (1,05)^2 = 56.487.935$ lei

Diferenţa care rezultă dintre cele două valori (56.487.935 - 32.926.167 = 23.561.768) trebuie să fie contabilizată asupra exerciţiului N şi următoarelor două exerciţii, până la plecarea domnului Y la pensie, la împlinirea vârstei de 55 de ani.

Scanned with OKEN Scanner

Diferenţa de tratament contabil a modificărilor angajamentelor de pensie aferente salariaţilor aflaţi în activitate şi persoanelor aflate la pensie se justifică prin faptul că în cazul persoanelor aflate actualmente în activitate, prestaţiile suplimentare îşi vor găsi contrapartida în serviciile prestate ulterior de aceşti salariaţi. Această soluţie, identică cu cea întâlnită în practica contabilă americană, este criticabilă deoarece suplimentul de drepturi de pensie, în măsura în care este obţinut prin modificarea regimului de pensionare, trebuie să fie contabilizat imediat în cheltuieli. În mediul american, după aprecierea profesorului Bernard Raffournier, această soluţie a fost adoptată datorită opoziţiei anumitor întreprinderi care nu au dorit să penalizeze prea mult rezultatul exerciţiului în care s-au modificat angajamentele de pensie, prin modificarea regimurilor de pensionare sau a ipotezelor actuariale. Preluarea unei asemenea practici şi în prevederile normei contabile internaţionale IAS 19 arată, încă o dată, forţa influenţei americane asupra organismului internaţional de normalizare contabilă (IASC).

e) **Suspendarea, lichidarea şi reducerea regimurilor de pensionare**

Un regim de pensionare poate fi redus sau lichidat în funcţie de anumite evenimente sau printr-o decizie de gestiune a întreprinderii.

Reducerea unui regim de pensionare poate surveni la închiderea unei întreprinderi sau la oprirea unei activităţi care are ca efect o reducere importantă a numărului de salariaţi.

Există o lichidare a regimurilor de pensionare atunci când, de exemplu, întreprinderea îşi achită toate angajamentele sale în legătură cu pensiile prin vărsarea unei sume forfetare către salariaţii în cauză, în schimbul dreptului lor de a primi o rentă.

Atunci când este probabil că un regim de pensionare cu prestaţii definite va fi lichidat sau că va avea loc o reducere sau o lichidare a prestaţiilor de pensionare, se va proceda astfel:

- orice creştere a costului prestaţiilor legate de pensionare trebuie să fie contabilizată imediat ca o cheltuială;
- orice câştig corespunzător trebuie să influenţeze rezultatul exerciţiului în care s-a produs suspendarea, lichidarea sau reducerea regimului de pensionare.

Exemplu: O întreprindere oferă anumitor salariaţi străini posibilitatea de a schimba dreptul lor la o rentă anuală cu un vărsământ, la vârsta pensionării, sub forma unei sume forfetare reprezentând 2 luni, cu ultimul salariu, pentru fiecare an

Scanned with OKEN Scanner

de vechime.

Un salariat care a fost remunerat cu 800.000 lei pe lună şi are o vechime în întreprindere de 25 de ani cere să beneficieze de această dispoziţie. Valoarea actuală a pensiilor sale viitoare a fost estimată la 46.000.000 lei.

Întreprinderea va trebui să verse salariatului, în momentul pensionării, suma:

800.000 lei x 2 luni x 25 ani = 40.000.000 lei

Constatăm că, la pensionarea salariatului, întreprinderea realizează un venit egal cu diferenţa dintre suma forfetară plătită la pensionare şi valoarea actuală a pensiilor viitoare care trebuiau plătite adică: 46.000.000 - 40.000.000 = 6.000.000 lei, care constituie un venit al exerciţiului în care s-a produs pensionarea angajatului.

f) **Comunicarea financiară privind regimul de pensionare**

Aspectele legate de comunicarea financiară privind regimurile de pensionare sunt prevăzute în norma contabilă IAS 19 „Costurile prestaţiilor implicate de pensionare", care stipulează informaţiile ce trebuie publicate de întreprindere privind regimul de pensionare şi în norma contabilă IAS 26 „Contabilizarea şi publicarea informaţiilor financiare care vizează regimul de pensionare", afectată aproape exclusiv conţinutului situaţiilor financiare aferente regimurilor de pensionare. Prin faptul că ambele norme se raportează la regimul de pensionare putem spune că, din punct de vedere al comunicării financiare, ele sunt complementare.

Conform prevederilor normei IAS 19, în cazul unui **regim de pensionare cu cotizaţii definite**, întreprinderea trebuie să prezinte următoarele informaţii:

- o descriere generală a fiecărui regim, cu menţionarea grupelor de salariaţi la care se referă;
- suma contabilizată în cheltuielile exerciţiului;
- oricare alt element susceptibil să afecteze comparabilitatea cu exerciţiul precedent.

În schimb, pentru **regimurile de pensionare cu prestaţii definite**, aceeaşi normă contabilă prevede furnizarea unui volum de informaţii mai mare, fiind necesară, pe lângă descrierea generală a fiecărui regim de pensionare, cu specificarea categoriilor de salariaţi la care se referă şi menţionarea metodelor contabile utilizate pentru evaluarea costului prestaţiilor legate de pensionare, o descriere generală a metodei de evaluare actuarială utilizată. De asemenea, întreprinderea trebuie să menţioneze:

Scanned with OKEN Scanner

- dacă regimul de pensionare este acoperit (garantat) sau nu din punct de vedere financiar;

- suma contabilizată în cheltuieli sau în venituri în cursul exerciţiului;

- valoarea actuală a prestaţiilor legate de pensionare promise la data ultimei evaluări actuariale;

- valoarea reală a activelor fondului de pensie la data ultimei evaluări actuariale, în cazul unui regim de pensionare acoperit (garantat) din punct de vedere financiar;

- suma datoriei sau activului corespunzător, în cazul când sumele vărsate la fondul de pensii după intrarea în vigoare a regimului de pensionare sunt diferite de sumele contabilizate în cheltuieli sau în venituri;

- principalele ipoteze actuariale reţinute pentru a determina costul prestaţiilor legate de pensionare şi orice schimbare importantă intervenită în aceste ipoteze;

- data ultimei evaluări actuariale şi frecvenţa la care s-au efectuat aceste evaluări;

- orice altă informaţie importantă care afectează comparabilitatea cu exerciţiul precedent, îndeosebi efectele unei suspendări, lichidări sau reduceri aferente unui regim de pensionare.

Norma contabilă IAS 26 reglementează conţinutul situaţiilor financiare aferente regimurilor de pensionare. Astfel, indiferent de natura sa, cu cotizaţii definite sau cu prestaţii definite, orice regim de pensionare trebuie să prezinte, conform normei contabile IAS 26, următoarele informaţii:

- situaţia evoluţiei activelor nete afectate plăţii prestaţiilor;

- un rezumat al principalelor metode contabile utilizate;

- o descriere a regimului de pensionare cu menţionarea incidenţei oricărei modificări intervenite în cursul perioadei.

Activele nete afectate plăţii prestaţiilor sunt constituite din plasamentele regimului, diminuate cu datoriile.

Plasamentele regimului trebuie să fie contabilizate la valoarea lor actuală[1)] (venală) care, în optica organismului internaţional de normalizare contabilă IASC, reprezintă preţul la care un bun ar putea fi schimbat, sau o datorie achitată, între

---

[1)] În textul de limbă engleză se foloseşte expresia „fair value". În versiunea franceză a normei contabile IAS 26 această noţiune s-a tradus prin „juste valeur" sau „valeur venale". Pentru limba română considerăm că expresia echivalentă este „valoare actuală".

Scanned with OKEN Scanner

un cumpărător şi un vânzător normal informaţi, într-o tranzacţie echilibrată.

Norma contabilă IAS 26 menţionează că, pentru titlurile negociabile, valoarea actuală (venală) este valoarea de piaţă, altfel spus, cursul bursier. Titlurile care au o valoare de rambursare fixă, cum sunt obligaţiunile, pot fi contabilizate la valoarea lor de rambursare.

În cazul când nu este posibilă estimarea valorii actuale a anumitor plasamente, această situaţie trebuie menţionată şi explicată în rapoartele financiare ale regimului de pensionare.

În **cazul regimurilor de pensionare cu cotizaţii definite,** organismul internaţional de normalizare contabilă IASC estimează că obiectivul principal al situaţiilor financiare este furnizarea informaţiilor privind randamentul plasamentelor. De aceea, norma contabilă IAS 26 precizează că raportul financiar întocmit în contextul unui regim de pensionare cu cotizaţii definite trebuie să cuprindă:

- situaţia activelor nete afectate plăţii prestaţiilor;
- o descriere a politicii de plasament.

Obiectivul principal al raportului financiar al unui **regim de pensionare cu prestaţii definite** este, conform normei contabile IAS 26, de a permite aprecierea evoluţiei raportului între resursele acumulate şi prestaţiile datorate.

Într-un astfel de regim de pensionare este necesar recursul periodic la serviciile unui actuar[1)] pentru evaluarea situaţiei financiare a regimului, revizuirea ipotezelor actuariale şi fixarea nivelului cotizaţiilor.

Actuarul va trebui îndeosebi să calculeze valoarea actuarială a prestaţiilor promise, adică valoarea actuală a prestaţiilor pe care regimul de pensionare le va vărsa actualilor şi foştilor angajaţi, pentru serviciile deja prestate.

Calculul poate să fie bazat fie pe remuneraţiile la data întocmirii raportului financiar, fie pe o previziune a salariilor angajaţilor în momentul plecării lor la pensie.

În toate cazurile, trebuie să se facă distincţie între prestaţiile obţinute (incontestabile) şi prestaţiile care nu au fost obţinute (contestabile). Prestaţiile obţinute corespund pensiilor a căror încasare nu este supusă unei condiţii de prezenţă ulterioară a salariatului în întreprindere.

Nu există un consens în ce priveşte cea mai bună modalitate de prezentare a informaţiei actuariale. Unele opinii sunt favorabile unei prezentări clare în raportul financiar a diferenţei între valoarea actuală (venală) a plasamentelor şi valoarea actuarială a prestaţiilor promise. Alte opinii estimează că această comparaţie poate

---

[1)] Actuarul este un „specialist în calcule statistice privitoare la asigurări şi, în general, la probleme financiare", Dicţionarul explicativ al limbii române ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 10.

Scanned with OKEN Scanner

fi înşelătoare, în măsura în care, într-o perspectivă de continuitate a activităţii, valoarea actuală (venală) a plasamentelor prezintă o importanţă mai mică faţă de venitul aşteptat al acestor active. În consecinţă, sunt admise două formule de prezentare a raportului financiar întocmit de un regim de pensionare cu prestaţii definite.

Pentru a răspunde primei optici de prezentare a raportului financiar, acesta trebuie să includă informaţii privind:

- situaţia activelor nete afectate plăţii prestaţiilor;
- valoarea actuarială a prestaţiilor de pensie promise, cu delimitarea între prestaţiile obţinute şi prestaţiile care nu au fost obţinute;
- excedentul sau insuficienţa de acoperire (garanţie) financiară care rezultă.

În viziunea celei de-a doua modalităţi de prezentare, conţinutul raportului financiar este următorul:

- o situaţie a activelor nete afectate plăţii prestaţiilor şi
- fie o notă care să prezinte valoarea actuarială a prestaţiilor promise, delimitând prestaţiile obţinute de cele care nu au fost obţinute,
- fie o trimitere la această informaţie furnizată de un raport actuarial alăturat.

Oricare ar fi forma de prezentare aleasă, norma contabilă IAS 26 precizează că raportul financiar trebuie să explice relaţia între valoarea actuarială a prestaţiilor promise şi activele nete afectate plăţii acestora, ca şi politica urmată în ce priveşte acoperirea (garanţia) financiară.

De asemenea, raportul financiar trebuie să menţioneze consecinţele oricărei modificări a ipotezelor actuariale asupra valorii actuariale a prestaţiilor promise, în măsura în care aceste consecinţe sunt semnificative.

Norma contabilă IAS 26 nu face nici o referire la frecvenţa evaluărilor actuariale aferente regimurilor de pensionare cu prestaţii definite, ci se limitează la precizarea că raportul financiar trebuie să se bazeze pe evaluarea actuarială cea mai recentă şi să menţioneze data acestei evaluări.

7.3. Remunerarea factorului stat: sistemul de impozite, taxe şi vărsăminte asimilate datorate de întreprindere

În calitatea sa de participant la circuitul economic, statul este remunerat cu impozite, taxe şi vărsăminte asimilate. Delimitarea obligaţiilor fiscale ale întreprinderii trebuie făcută în legătură cu parametrii de gestiune ai firmei şi în primul rând cu rezultatul exerciţiului şi trezoreria firmei. Astfel, obligaţiile fiscale

Scanned with OKEN Scanner

ale întreprinderii se pot disocia în:

- Obligaţii fiscale suportate în funcţie de natura rezultatului fiscal. Este vorba despre impozitul pe profit care poate fi privit atât ca o cheltuială fiscală suportată la nivelul întregii activităţi, dar şi ca o distribuire de profit în favoarea statului;

- Impozite, taxe şi vărsăminte asimilate suportate de întreprindere, indiferent de natura rezultatului fiscal (profit sau pierdere fiscală): acestea sunt considerate, de regulă, cheltuieli de exploatare sau se includ în costul de achiziţie sau de producţie al bunurilor, atunci când valoarea lor poate fi asociată cu achiziţia sau producţia bunurilor. În această categorie se includ: impozitul pe clădiri, impozitul pe terenuri ocupate de clădiri şi alte construcţii aparţinând persoanelor juridice, taxa asupra mijloacelor de transport deţinute de persoanele juridice, taxe vamale, contribuţii la fondurile cu destinaţie specială etc.

- Impozite şi taxe colectate de întreprindere de la terţi în contul bugetului statului. Este cazul impozitului pe salarii suportat de salariaţi, impozitului pe dividende suportat de acţionari sau asociaţi şi taxei pe valoarea adăugată, suportată de consumatorul final. În acest caz, întreprinderea acţionează ca un colector de impozite, având obligaţia plăţii acestora la bugetul de stat.

Impozitele, taxele şi vărsămintele suportate de întreprindere atrag diminuarea rezultatului şi presupun existenţa unei trezorerii pozitive pentru a permite onorarea obligaţiilor fiscale ale întreprinderii însă noţiunea de **cost fiscal** suportat de întreprindere este mai largă, deoarece trebuie avute în vedere şi alte cheltuieli efectuate de întreprindere cum sunt cele de personal, dotarea cu echipament informatic, uneori „creditarea" bugetului de stat cu titlu gratuit, în cazul plăţii unor impozite neîncasate etc. Pe de altă parte, prin plata facturii fiscale sub formă de impozite şi taxe întreprinderea participă la rezolvarea economică a problemelor sociale ale naţiunii, realizând astfel şi funcţia sa de responsabilitate socială faţă de mediul în care îşi desfăşoară activitatea.

7.3.1. Impozitul suportat în funcţie de natura rezultatului fiscal: impozitul pe profit

7.3.1.1. Reglementările contabile şi fiscale româneşti privind impozitul pe profit

Impozitul pe profit este datorat de toate unităţile patrimoniale care au calitatea de contribuabili[1)], respectiv:

[1)] Potrivit Ordonanţei Guvernului nr. 70/29 august 1994 privind impozitul pe profit, republicată în M. Of. nr. 40/12 martie 1997, cu modificările şi completările ulterioare în Ghid juridic pentru societăţile comerciale nr. 3/1998, pag. 52-61.

Scanned with OKEN Scanner

- persoanele juridice române, pentru profitul impozabil obţinut din orice sursă, atât din România, cât şi din străinătate;

- persoanele fizice străine care desfăşoară activităţi printr-un sediu permanent în România, pentru profitul impozabil aferent acelui sediu permanent;

- persoanele juridice şi fizice străine care desfăşoară activităţi în România ca partener într-o asociere ce nu dă naştere unei persoane juridice, pentru toate veniturile rezultate din activitatea desfăşurată în România;

- persoanele fizice române şi persoanele juridice române, pentru veniturile dintr-o asociere care nu dă naştere unei persoane juridice, pentru veniturile realizate atât în România cât şi în străinătate; în acest caz, impozitul datorat se calculează, se reţine şi se varsă către persoana juridică.

Impozitul pe profit se percepe asupra **profitului impozabil**. Conform normelor legale în vigoare, profitul impozabil se determină ca diferenţă între veniturile din livrarea bunurilor mobile, a bunurilor imobiliare pentru care s-a transferat dreptul de proprietate, servicii prestate şi lucrări executate, inclusiv din câştiguri din orice sursă, şi cheltuielile efectuate pentru realizarea acestora, dintr-un an fiscal, la care se adaugă cheltuielile nedeductibile.

Anul fiscal al fiecărui contribuabil este anul calendaristic. Când un contribuabil se înfiinţează, se reorganizează prin divizare, comasare, fuziune sau se lichidează în cursul unui an fiscal, perioada impozabilă este perioada din anul fiscal pentru care contribuabilul a existat.

Contabilitatea românească, ca şi a altor ţări, este conectată la fiscalitate, iar rezultatul exerciţiului este unul singur, neîntocmindu-se un **bilanţ fiscal**, destinat fiscului pentru impunere şi un **bilanţ contabil**, destinat altor terţi şi nevoilor proprii de informare şi care nu ţine cont de constrângerile fiscale. Ca urmare, pentru obţinerea rezultatului impozabil (fiscal) sunt necesare câteva prelucrări.

Plecând de la principiul independenţei exerciţiului şi respectând cerinţele unei contabilităţi de angajamente, un prim indicator este:

Rezultatul brut al exerciţiului (rezultatul exerciţiului înainte de impozitare)	=	Veniturile exerciţiului	-	Cheltuielile exerciţiului

Rezultatul exerciţiului înainte de impozitare corectat cu **deducerile fiscale** şi **cheltuielile nedeductibile** din punct de vedere fiscal permite obţinerea

Scanned with OKEN Scanner

rezultatului fiscal (profit impozabil sau pierdere fiscală):

Rezultatul fiscal	=	Rezultatul brut (rezultatul exercițiului înainte de impozitare)	-	Deduceri fiscale	+	Cheltuieli nedeductibile din punct de vedere fiscal

Rezultatul brut (rezultatul exercițiului înainte de impozitare) se determină ca diferență între veniturile și cheltuielile aferente activității de exploatare, financiare și excepționale aferente unui an fiscal.

Ca **deduceri fiscale** sunt avute în vedere:

- dividendele primite de la o altă persoană juridică română;
- sumele utilizate pentru alimentarea rezervei legale, în limita a 5% din profitul brut anual (rezultat înainte de impozitare), până ce aceasta atinge 20% din capitalul social;
- veniturile din provizioanele considerate nedeductibile din punct de vedere fiscal;
- alte deduceri fiscale, conform reglementărilor legale.

În categoria **cheltuielilor nedeductibile** (neadmise a se deduce din rezultatul fiscal) se includ:

- impozitul pe profitul din orice sursă română și străină (inclusiv impozitul pe venitul realizat în străinătate);
- amenzile și penalitățile datorate către autorități române sau străine;
- cheltuielile de protocol care depășesc limita legală;
- sumele utilizate pentru constituirea sau majorarea provizioanelor și a rezervelor, peste limitele prevăzute de lege;
- cheltuielile de sponsorizare, peste limita legală;
- cheltuielile înregistrate în contabilitate pe baza unor documente care nu îndeplinesc condițiile legale de document justificativ;
- orice cheltuieli făcute în favoarea acționarilor sau asociaților;
- cheltuielile cu perisabilitățile peste limitele legale;
- alte cheltuieli nedeductibile din punct de vedere fiscal.

Impozitul pe profit se calculează prin aplicarea unei cote procentuale asupra profitului impozabil (în prezent, cota normală de impozit pe profit este de 38%):

Scanned with OKEN Scanner

Impozit pe profit = Profit impozabil x 38%

Dacă din rezultatul brut al exerciţiului (rezultatul exerciţiului înainte de impozitare) se scade impozitul pe profit, se obţine rezultatul net al exerciţiului (profit sau pierdere). Rezultatul net al exerciţiului este soldul final al contului 121 „Profit şi pierdere", înscris în pasivul bilanţului contabil şi explicat în contul de profit şi pierdere, care urmează să fie supus deciziilor de repartizare (în caz de profit) sau acoperire (pentru pierdere) de către adunarea generală a asociaţilor sau acţionarilor, după caz.

Profitul impozabil şi impozitul pe profit **se calculează şi se evidenţiază lunar**, cumulat de la începutul anului fiscal. Limitele cheltuielilor deductibile se aplică lunar astfel încât la finele anului fiscal să se încadreze în prevederile dispoziţiilor legale în vigoare.

Pierderea anuală, declarată de contribuabili prin declaraţia de impozit pe profit, se recuperează din profiturile impozabile obţinute în următorii 5 ani. Recuperarea pierderilor se va efectua la fiecare termen de plată a impozitului pe profit.

Plata impozitului pe profit se efectuează **trimestrial**, până la data de 25 inclusiv a primei luni din trimestrul următor.

Contribuabilii (alţii decât unităţile bancare) au obligaţia să plătească în contul impozitului pe profit pentru trimestrul IV, până la data de 25 ianuarie inclusiv a anului următor, o sumă egală cu impozitul calculat şi evidenţiat pe lunile octombrie şi noiembrie, iar pentru luna decembrie adaugă o sumă echivalentă cu impozitul calculat pentru luna noiembrie, urmând ca regularizarea pe baza datelor din bilanţul contabil să se efectueze până la termenul prevăzut pentru depunerea bilanţului contabil.

În cursul anului fiscal, contribuabilii au obligaţia de a depune **declaraţia de impunere** până la termenul de plată a impozitului inclusiv, urmând ca după definitivarea impozitului pe profit pe baza datelor din bilanţul contabil anual să depună declaraţia de impunere pentru anul fiscal expirat până la termenul prevăzut pentru depunerea bilanţului contabil.

După opinia noastră, practica decontării la buget a impozitului pe profit în cursul exerciţiului sub formă de avansuri semestriale sau cel mult trimestriale, cu recalcularea şi regularizarea anuală a impozitului pe profit, este justificată atât sub aspect fiscal cât şi contabil.

În ce priveşte opinia după care profitul impozabil ar trebui să se determine ca diferenţă între veniturile încasate şi cheltuielile corespunzătoare veniturilor încasate, având drept justificare blocajul financiar din economia românească care face ca multe dintre întreprinderi să nu-şi poată plăti angajamentele financiare (inclusiv un impozit pe profituri neîncasate), considerăm că aceasta nu îşi găseşte

Scanned with OKEN Scanner

justificarea sub raport economic, fiscal şi contabil. Poziţia noastră se fondează pe următoarele argumente:

- Funcţionarea unei întreprinderi într-o economie de piaţă presupune o disociere a gestiunii fluxurilor de angajare patrimonială (adică a creanţelor şi datoriilor care generează venituri şi respectiv cheltuieli), de gestiunea fluxurilor de trezorerie (încasarea creanţelor şi plata datoriilor). Lipsa unei trezorerii pozitive şi deci incapacitatea de plată este sancţionată prin cheltuieli cu dobânzile şi sconturile de decontare care penalizează rezultatul, consecinţe ce pot determina chiar lichidarea agentului economic.

- O contabilitate de angajamente presupune recunoaşterea venitului şi respectiv a cheltuielii în momentul angajării, indiferent de data plăţii cheltuielii sau încasării venitului. Or, determinarea profitului în funcţie de veniturile încasate trebuie să ţină seama de cheltuielile plătite şi nu cele angajate pentru obţinerea veniturilor încasate, pentru practicarea unei contabilităţi numite „de trezorerie" (sau de casă). Însă, modelul contabilităţii de casă ţine deja de istoria contabilităţii.

- Determinarea profitului şi implicit a impozitului pe profit în funcţie de fluxurile de încasări şi plăţi ar antrena şi stabilirea valorii altor obligaţii fiscale ale întreprinderii, cum este cazul taxei pe valoarea adăugată, în funcţie de acelaşi criteriu (fluxurile de trezorerie). Este însă ştiut că în ţările vest-europene, membre ale Uniunii Europene, determinarea taxei pe valoarea adăugată şi a altor pârghii fiscale se face după reguli uniforme respectiv directivele europene în domeniul fiscal (în aceste ţări, exigibilitatea taxei pe valoarea adăugată este generată de momentul transferului de proprietate, şi nu de fluxurile de încasări şi plăţi). Introducerea în ţara noastră a impozitului pe profit şi taxei pe valoarea adăugată, determinate în funcţie de fluxurile de trezorerie (încasări/plăţi), reprezintă un element de incompatibilitate cu practicile europene în domeniu.

- Ieşirea din blocajul financiar se face prin disciplină financiară (respectarea termenelor de plată, utilizarea efectelor comerciale pentru eliminarea creditului comercial de tip „sălbatic", fundamentarea politicii de trezorerie pe baza datelor furnizate şi de tabloul fluxurilor de trezorerie etc.) şi asigurarea rentabilităţii firmelor.

Contul care reflectă relaţia de decontare a impozitului pe profit cu bugetul statului este **441 „Impozitul pe profit"**, cont bifuncţional. Acesta se creditează cu sumele datorate de unitatea patrimonială, aferente impozitului pe profit şi se debitează cu sumele plătite bugetului în contul acestei obligaţii fiscale.

Soldul creditor reflectă impozitul pe profit datorat bugetului de stat şi nevărsat - iar soldul debitor reprezintă impozitul pe profit vărsat în plus faţă de cel datorat.

Exemplu: La 30.06.N o întreprindere prezintă, conform declaraţiei pentru impozitul pe profit, următoarele informaţii:

Scanned with OKEN Scanner

- impozit pe profit datorat ..... 1.200.000 lei
- impozit pe profit pe anul curent, plătit cumulat de la începutul anului fiscal ..... 410.000 lei
- impozit pe profit de plată (1.200.000 - 410.000) ..... 790.000 lei

1) Contabilizarea impozitului pe profit de plătit la 30.06.N:

691 „Cheltuieli cu impozitul pe profit"	=	441 „Impozitul pe profit"	790.000

În acest caz contul 441 „Impozit pe profit" prezintă un sold creditor ce reflectă datoria întreprinderii faţă de buget pentru impozitul pe profit şi funcţionează ca un cont de pasiv.

2) Plata sumei datorate bugetului de stat pentru impozitul pe profit:

441 „Impozitul pe profit"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	790.000

La 30.09.N, aceeaşi întreprindere prezintă, pe baza declaraţiei pentru impozitul pe profit, următoarea situaţie:

- impozit pe profit datorat ..... 960.000 lei
- impozit pe profit plătit cumulat de la începutul anului fiscal ..... 1.200.000 lei
- impozit pe profit, plătit în plus (1.200.000 - 960.000) ..... 240.000 lei

3) Înregistrarea creanţei faţă de buget pentru impozitul pe profit vărsat în plus:

441 „Impozitul pe profit"	=	691 „Cheltuieli cu impozitul pe profit"	240.000

Se constată că în această situaţie contul 441 „Impozitul pe profit" reflectă creanţa faţă de buget pentru impozitul vărsat în plus şi funcţionează ca un cont de activ.

4) Încasarea creanţei de la bugetul statului reprezentând impozitul pe profit vărsat în plus:

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	441 „Impozitul pe profit"	240.000

Remarcă: Creanţa faţă de bugetul statului pentru impozitul vărsat în plus poate fi înregistrată şi după tehnica utilizată în practică de „stornare în roşu", având drept

Scanned with OKEN Scanner

justificare eliminarea denaturării rulajelor, deşi consecinţele contabile ale ambelor variante asupra patrimoniului sunt identice. După această variantă înregistrările care se fac sunt:

a) Stornarea în roşu a impozitului pe profit vărsat în plus:

691 „Cheltuieli cu impozitul pe profit"	=	441 „Impozitul pe profit"	240.000

b) Încasarea de la buget a impozitului pe profit vărsat în plus:

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	441 „Impozitul pe profit"	240.000

Trebuie să remarcăm că, deşi în această variantă nu este denaturat rulajul contului de cheltuieli, soluţia nu este recomandată deoarece este afectată funcţia contabilă a contului 441 „Impozitul pe profit". În plus, conturile de cheltuieli se închid la finele lunii (exerciţiului, mai corect), cu **soldul** lor debitor, prin contul 121 „Profit şi pierdere" (şi nu cu rulajul lor debitor).

7.3.1.2. Litera şi spiritul normei IAS 12 „Contabilizarea impozitului asupra beneficiului"

a) **Definiri şi delimitări**

Impozitul pe profit reprezintă o cheltuială importantă pentru întreprindere. Contabilizarea acestei obligaţii fiscale ridică unele probleme, deoarece regulile pentru calculul rezultatului fiscal sunt diferite de cele utilizate în contabilitate, de unde necesitatea clarificării tratamentului contabil aferent diferenţelor între rezultatul contabil şi cel fiscal[1)].

În accepţia organismului internaţional de normalizare contabilă rezultatul contabil (profitul sau pierderea contabilă) reprezintă rezultatul înaintea impozitului pe profit.

Profitul impozabil (sau pierderea fiscală) este definit ca rezultatul exerciţiului stabilit pe baza regulilor fixate de administraţia fiscală şi care serveşte pentru calculul impozitului exigibil (sau rambursabil). Impozitul exigibil reprezintă impozitul

[1)] În redactarea acestui paragraf am folosit ca surse bibliografice: Normes Comptables Internationales, IASC, Expert Comptables Media, 1998, pag. 202-256 şi Bernard Raffournier, Les Normes Comptables Internationales (I.A.S.), Ed. Economica, Paris, 1996, pag. 137-150.

Scanned with OKEN Scanner

de plătit pe termen scurt aferent profitului impozabil al exerciţiului.

Diferenţele între rezultatul contabil şi rezultatul fiscal se delimitează în diferenţe permanente şi diferenţe temporare.

În categoria **diferenţelor permanente** se includ:

- cheltuielile nedeductibile din punct de vedere fiscal, pentru care nedeductibilitatea este considerată definitivă, deoarece fiscul le consideră ca fiind cheltuieli somptuoase (exagerate) sau care nu sunt necesare pentru activitatea întreprinderii (de exemplu, acordarea de remuneraţii excesive sau avantaje în natură managerilor);
- veniturile pe care fiscul renunţă în mod definitiv să le impoziteze, deoarece ele provin din rezultate deja impozitate (este cazul dividendelor primite de la filiale);
- degrevările fiscale acordate (sub formă de reduceri şi scutiri de impozit) pentru a încuraja anumite acţiuni economice promovate de stat (stimularea investiţiilor, crearea de locuri de muncă etc.).

Alte diferenţe sunt denumite **temporare** deoarece ele se resorb, de regulă, în cursul unui exerciţiu ulterior. Aceste diferenţe provin din decalajul în timp între momentul contabilizării unui element şi includerea sa în rezultatul fiscal şi îmbracă următoarele forme (vezi schema[1]):

- elemente contabilizate în cursul exerciţiului, dar care au fost luate în calculul rezultatului impozabil al unui exerciţiu precedent (situaţia 1);
- elementele incluse în rezultatul exerciţiului, dar care au fost contabilizate în cursul unei perioade anterioare (situaţia 2);
- elemente contabilizate în cursul exerciţiului, dar care vor fi impozabile sau deductibile din punct de vedere fiscal în cursul unui exerciţiu viitor (situaţia 3);
- elemente incluse în rezultatul fiscal al exerciţiului, dar care vor fi contabilizate ulterior (situaţia 4).

		Exerciţiul de conectare la rezultatul fiscal		
		Anterior lui N	N	Posterior lui N
Exerciţiul de conectare la rezultatul contabil	Anterior lui N		2	
	N	1		3
	Posterior lui N		4	

Pentru a ilustra mai bine noţiunea de diferenţă temporară propunem următorul

[1] Bernard Raffournier, op. cit., pag. 139.

Scanned with OKEN Scanner

exemplu: Întreprinderea X a plătit în exerciţiul N suma de 5.000.000 lei reprezentând dobânzi aferente unui împrumut pentru finanţarea unei imobilizări amortizabile în regim linear pe durata exerciţiilor N+1 la N+5. Întreprinderea a inclus aceste dobânzi în costul imobilizării, însă regulile fiscale prevăd că asemenea cheltuieli sunt deductibile în anul plăţii lor. Constatăm deci că dobânzile plătite constituie o diferenţă temporară pentru exerciţiul N, deoarece este cazul unei cheltuieli care va fi etalată pe durata exerciţiilor N+1 la N+5, însă care a fost dedusă integral din rezultatul fiscal al exerciţiului N (situaţia 4). Această diferenţă va fi resorbită pentru 1/5 din valoarea ei (adică 1.000.000 lei) în cursul fiecărui exerciţiu de la N+1 la N+5 (situaţia 1).

De altfel, norma IAS 12 prezintă două tipuri de diferenţe temporare, adică:

- **diferenţe temporare impozabile**, respectiv diferenţe care vor genera sume impozabile în determinarea beneficiului impozabil al exerciţiilor viitoare, atunci când valoarea contabilă a unui activ sau a unui pasiv va fi încasată sau plătită şi
- **diferenţe temporare deductibile**, respectiv diferenţe temporare care vor genera sume deductibile în determinarea beneficiului impozabil al exerciţiilor viitoare, atunci când valoarea contabilă a unui activ sau a unui pasiv va fi încasată sau plătită.

O altă sursă de diferenţe rezultă din posibilitatea oferită de fisc de a deduce din beneficiul fiscal al unui exerciţiu, integral sau parţial, pierderile aferente exerciţiilor anterioare (pierderi reportabile).

Anumite diferenţe nu ridică probleme în ce priveşte principiul independenţei exerciţiului deoarece nu au o incidenţă asupra impozitelor perioadelor viitoare. Este cazul diferenţelor permanente, care, prin definiţie, sunt definitive şi celor care stabilesc un termen pentru o diferenţă temporară constată anterior (situaţiile 1 şi 2).

În schimb, alte diferenţe sunt susceptibile să modifice impozitul unui exerciţiu ulterior. Este cazul diferenţelor temporare care nu au fost încă resorbite (situaţiile 3 şi 4) şi cazul pierderilor reportabile. Problema care se pune este de a şti dacă consecinţele lor fiscale trebuie luate în calcul la apariţia acestor diferenţe sau dacă trebuie aşteptat exerciţiul în cursul căruia impozitul aferent va fi datorat sau reducerea fiscală acordată.

O primă concepţie consideră că mărimea cheltuielii fiscale aferentă unui exerciţiu trebuie să corespundă cu impozitul efectiv exigibil pentru acel exerciţiu.

Scanned with OKEN Scanner

Diferenţele temporare şi deficitele reportabile nu sunt luate în calculul provizionului pentru impozite. Aceasta este **metoda impozitului exigibil**, care se bazează pe explicaţia teoretică că impozitul pe profit constituie mai mult o distribuire de rezultat decât o cheltuială suportată de întreprindere.

Norma contabilă IAS 12 respinge această abordare, deoarece consideră că la stabilirea cheltuielii fiscale a unui exerciţiu trebuie să se ţină cont de toate elementele apărute în cursul acelui exerciţiu. Astfel, cheltuiala fiscală aferentă unui exerciţiu include impozitele exigibile pentru acel exerciţiu cât şi incidenţa diferenţelor temporare provenind din exerciţiile anterioare sau amânate asupra exerciţiilor viitoare (deci, cheltuiala fiscală a exerciţiului este egală cu suma totalului impozitului curent şi a impozitului amânat inclus în rezultatul exerciţiului). Această metodă de stabilire a cheltuielii fiscale a exerciţiului, însuşită de organismul internaţional de normalizare contabilă IASC în norma contabilă IAS 12, este numită **metoda reportului de impozit**. Ea consideră impozitul pe profit mai mult ca o cheltuială a întreprinderii decât ca o distribuire de rezultat şi este o consecinţă a principiului conectării cheltuielilor la venituri.

b) **Calculul şi contabilizarea impozitelor amânate**

În ce priveşte mărimea diferenţelor temporare de luat în calculul impozitelor amânate, sunt formulate două concepţii: calculul global şi calculul parţial.

Concepţia **calculului global** utilizează toate diferenţele temporare, indiferent de data la care impozitul va deveni exigibil sau recuperabil. Ea permite realizarea unei asocieri riguroase a cheltuielii fiscale cu rezultatul contabil ale perioadei, asigurând mai bine respectarea principiului conectării cheltuielilor la venituri.

Concepţia **calculului parţial** ţine cont numai de diferenţele temporare care vor genera plăţi sau o reducere de impozit într-un viitor apropiat. Conform acestei metode, sunt excluse:

- diferenţele temporare care prezintă un caracter recurent, adică cele care se reînnoiesc anual, cum sunt, de exemplu, cheltuielile a căror deducere fiscală intervine sistematic în anul următor contabilizărilor,
- sau (şi) diferenţele temporare a căror scadenţă este pe termen lung.

Norma contabilă IAS 12 preferă metoda calculului global şi autorizează, totuşi, excluderea din calculul impozitelor amânate a diferenţelor temporare care vor subzista cel puţin trei ani, cu condiţia ca nimic să nu indice că aceste diferenţe sunt susceptibile să fie resorbite după această perioadă. În plus, norma IAS 12

Scanned with OKEN Scanner

impune ca suma acestor diferenţe temporare aferentă exerciţiului curent şi exerciţiilor anterioare să fie menţionată în anexă.

Evoluţia legislaţiei fiscale este susceptibilă de a pune în discuţie suma impozitelor amânate constatate la închiderea unui exerciţiu anterior. Problema care se ridică este de a şti dacă trebuie sau nu să se ajusteze anual această sumă, în funcţie de evoluţia condiţiilor de impozitare. În legătură cu acest subiect s-au formulat două concepţii (metode): metoda reportului fix (deferral method, engl.) şi metoda reportului variabil (liability method, engl.).

Metoda reportului fix consideră ca definitive impozitele amânate anterior contabilizate, nefiind posibilă nici o ajustare a acestora, chiar în cazul modificării bazei impozabile sau a cotei de impunere.

În schimb, pentru **metoda reportului variabil**, suma impozitelor amânate trebuie să fie cea mai reprezentativă posibil în condiţiile actuale de impunere. Deci, impozitele amânate trebuie ajustate în fiecare an, în funcţie de schimbările intervenite în cursul exerciţiului.

Incidenţa celor două metode asupra rezultatului este diferită. Astfel, în condiţiile metodei reportului fix, cheltuiala cu impozitul pe profit, aferentă unui exerciţiu, nu este afectată de consecinţele unei modificări intervenite în cursul exerciţiului, pe baza impozitelor amânate anterioare. Constatarea acestor efecte este reportată în exerciţiul în cursul căruia impozitul va deveni exigibil. După aprecierea profesorului Bernard Raffournier metoda reportului fix respectă cel mai bine principiul independenţei exerciţiilor, însă suma impozitelor amânate înscrisă în bilanţ nu poate fi considerată ca o creanţă sau ca o datorie deoarece nu este reprezentativă pentru condiţiile actuale de impozitare.

Metoda reportului variabil are consecinţe inverse faţă de metoda reportului fix. Astfel, în cazul metodei reportului variabil postul de impozite amânate din bilanţ are mai mult caracterul unei datorii sau al unei creanţe, însă, în schimb, cheltuiala cu impozitul pe profit nu corespunde numai operaţiilor exerciţiului.

Se poate aprecia că metoda reportului fix privilegiază contul de profit şi pierdere, iar metoda reportului variabil privilegiază bilanţul contabil. Norma IAS 12 admite ambele metode, fără să-şi manifeste preferinţa faţă de una dintre ele.

Suma impozitelor amânate la închiderea unui exerciţiu rezultă din **compensarea efectelor diferenţelor temporare active şi pasive** (în sensul de posturi de activ sau de pasiv). Tratamentul contabil pentru impozitele amânate diferă în funcţie de semnul (adică semnificaţia) soldului obţinut.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel, în cazul unui sold de pasiv (creditor) adică atunci când impozitul de plată este superior creditului potenţial de impozit, se creează un provizion pentru cheltuieli viitoare.

Exemplu: Examinarea situaţiei fiscale latente a unei întreprinderi pune în evidenţă următoarele elemente:

- diferenţe temporare active ..... 1.000.000 lei
- diferenţe temporare pasive ..... 1.800.000 lei

Din compensarea diferenţelor temporare de activ cu cele de pasiv rezultă un sold de pasiv (creditor) de 1.800.000 - 1.000.000 = 800.000 lei.

Pentru o cotă de impozit de 38%, rezultă un impozit amânat de: 800.000 x 38% = 308.000 lei, care face obiectul unui provizion pentru cheltuieli viitoare.

Înregistrarea contabilă pentru constituirea provizionului este:

Cheltuieli cu impozitul pe profit	=	Provizioane pentru impozite amânate	308.000

În cazul unui sold de activ (debitor), situaţia este mai delicată, deoarece economia de impozit nu va fi efectivă decât dacă întreprinderea realizează profituri suficiente în cursul exerciţiilor următoare. Din raţiuni legate de principiul prudenţei, IASC recomandă ca un sold de impozit amânat să nu fie contabilizat în activ decât dacă el prezintă o speranţă rezonabilă de realizare.

Norma IAS 12 nu precizează dacă compensarea diferenţelor temporare de activ şi de pasiv trebuie efectuată în fiecare an, caz în care se obţine un sold pentru fiecare an, sau dacă este posibilă compensarea diferenţelor înainte de a se resorbi în cursul unor perioade diferite.

Exemplu: Examinarea situaţiei fiscale latente a unei întreprinderi pune în evidenţă următoarele diferenţe temporare:

în lei

Anul resorbţiei	N+1	N+2	N+3	N+4	Total
Diferenţe temporare de activ	1.000.000	700.000	800.000	420.000	2.920.000
Diferenţe temporare de pasiv	(1.900.000)	(1.200.000)	(560.000)	(100.000)	(3.760.000)
Sold	(900.000)	(500.000)	240.000	320.000	(840.000)

Scanned with OKEN Scanner

Compensarea anuală duce la obţinerea unui sold anual de pasiv pentru exerciţiile N+1 şi N+2 şi a unui sold anual de activ pentru exerciţiile N+3 şi N+4. Compensarea globală pentru perioada N+1 la N+4 generează un sold unic de pasiv de 840.000 lei.

c) **Cazuri particulare privind impozitarea profitului**

● **Pierderile reportabile**

Majoritarea legislaţiilor fiscale naţionale admit ca pierderea unui exerciţiu să fie deductibilă din beneficiile ulterioare: este vorba de principiul reportului „în faţă" a deficitelor fiscale.

Anumite reglementări prevăd însă ca o pierdere să fie deductibilă din beneficiile exerciţiilor anterioare, situaţie care generează o rambursare a impozitului pe profit deja plătit. Se vorbeşte atunci despre principiul reportului „în urmă" a deficitelor fiscale.

Contabilizarea efectelor unui report „în urmă" nu prezintă dificultăţi. Deoarece pierderea ultimului exerciţiu a generat dreptul la o rambursare de impozit, suma impozitului rambursat este considerată ca un venit al acestei perioade.

Exemplu: O întreprindere prezintă pentru ultimele trei exerciţii următoarele rezultate fiscale:

- exerciţiul N-2: + 2.000.000 lei
- exerciţiul N-1: + 1.700.000 lei
- exerciţiul N: - 900.000 lei

Pierderea ultimului exerciţiu este deductibilă din beneficiile celor doi ani precedenţi.

Pentru o cotă de impozit de 38% rezultă o rambursare de impozit de 900.000 x 38% = 342.000 lei care va fi contabilizată ca un venit al exerciţiului N:

ex. N

Conturi la bănci în lei	=	Cheltuieli cu impozitul pe profit	342.000

Remarcă: Creditarea contului de cheltuieli cu impozitul pe profit are semnificaţia înregistrării unui venit.

Tratamentul reportului „în faţă" este mai dificil. Obţinerea unei economii de impozit presupune ca exerciţiile viitoare să degaje beneficii suficiente care să permită imputarea acestor reporturi. Pentru norma IAS 12 avantajul fiscal potenţial

Scanned with OKEN Scanner

(sau economia potenţială de impozit) reprezentat de o pierdere reportabilă „în faţă" trebuie să fie contabilizată (şi deci poate fi inclusă în calculul beneficiului exerciţiului) numai dacă există o „certitudine aproape absolută" că beneficiile viitoare vor fi suficiente pentru a resorbi această pierdere. Această condiţie este îndeplinită dacă:

- pierderea rezultă dintr-o cauză identificabilă şi nerecurentă,
- şi dacă întreprinderea a cunoscut o lungă perioadă de prosperitate pentru care se prevede continuitatea acesteia.

Norma contabilă IAS 12 recomandă ca, atunci când condiţia necesară contabilizării unei economii potenţiale de impozit nu este îndeplinită, această economie de impozit să fie totuşi dedusă din impozitele amânate de pasiv care vor deveni exigibile înainte de data limită de imputare.

Exemplu: O întreprindere a încheiat exerciţiul N cu o pierdere fiscală de 2.000.000 lei, deductibilă din beneficiile următoarelor 3 exerciţii. Economia potenţială de impozit corespunzătoare este de 2.000.000 x 38% = 760.000 lei. Diferenţele temporare aferente exerciţiului N şi celor precedente permit constatarea sumei de 2.500.000 lei reprezentând impozite amânate de pasiv, exigibile după scadenţarul următor:

Exerciţiul	Impozit amânat de pasiv
N+1	500.000
N+2	210.000
N+3	600.000
N+4	900.000
N+5	290.000
	2.500.000

Economia potenţială de impozit fiind dedusă din impozitele amânate aferente exerciţiilor N+1 la N+3, provizionul pentru impozite amânate, la închiderea exerciţiului N va fi:

- pentru exerciţiile N+1 la N+3:

(500.000 + 210.000 + 600.000) - 760.000 = 550.000 lei

- pentru exerciţiile N+4 şi N+5:

900.000 + 290.000 = 1.190.000 lei

Total provizion 1.740.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

● **Beneficiile filialelor şi participaţiilor**

Profitul realizat de filiale şi participaţii nu este, de regulă, impozitat la beneficiari decât în momentul când se încasează dividende. Beneficiile nedistribuite reprezintă, deci, pentru întreprinderea care are calitatea de acţionar (sau, altfel spus, care deţine participaţii la capitalul altei societăţi), o îmbogăţire provizoriu neimpozabilă.

Conform principiului conectării cheltuielilor la venituri, impozitul aferent acestor profituri trebuie să fie contabilizat la survenirea acestora. De aceea, norma IAS 12 impune ca întreprinderea să contabilizeze impozitele amânate corespunzătoare profiturilor nedistribuite aferente participaţiilor pe care le deţine.

Această regulă trebuie totuşi să ţină cont de consideraţiile care fac ca plata efectivă a impozitului să fie foarte improbabilă sau chiar definitiv exclusă. Astfel, contabilizarea impozitelor amânate va fi contrară realităţii dacă, ca urmare a dispoziţiilor fiscale, aceste dividende nu erau impozabile sau dacă societatea-filială nu avea intenţia de a proceda la distribuirea de dividende în anii următori.

Norma IAS 12 autorizează deci contabilizarea impozitelor aferente beneficiilor nerepartizate ale filialelor şi altor participaţii atunci când „există argumente de a crede" că aceste profituri nu vor fi distribuite sau că distribuirea lor nu va genera obligaţii fiscale.

● **Consecinţele reevaluărilor de active**

În ţările în care se practică, reevaluarea activelor se face, în general, în franşiză de impozit[1)]. Autorităţile fiscale se abţin să impoziteze plusurile de valoare constatate, dar, în contrapartidă, refuză adesea deducerea fiscală a suplimentelor ulterioare de amortizare ce rezultă din reevaluare.

Exemplu: La închiderea exerciţiului N, o întreprindere procedează la reevaluarea unui utilaj industrial oarecare cu o valoare contabilă (de origine) de 20.000.000 lei, valoare netă contabilă (rămasă de amortizat) de 10.000.000 lei şi o durată reziduală de amortizare de 5 ani, în regim linear. Valoarea reevaluată este de 15.000.000 lei (valoarea netă contabilă reevaluată).

Diferenţa din reevaluarea de 5.000.000 lei nu va fi impozitată, însă, în contrapartidă, cheltuiala cu amortizarea deductibilă din punct de vedere fiscal, pentru fiecare dintre exerciţiile de la N+1 la N+5, va fi limitată la 2.000.000 lei (10.000.000 : 5 ani) în condiţiile în care amortizarea contabilă anuală este de 3.000.000 lei (15.000.000 : 5 ani).

Conform precizărilor normei IAS 12, consecinţele fiscale ale reevaluărilor pot să fie contabilizate sau doar menţionate în anexă. În caz de contabilizare, impozitul

---

[1)] Franşiza de impozit reprezintă o scutire de impozit, dar şi o dispensă legală care permite vărsarea efectivă a unui impozit care nu depăşeşte o anumită sumă.

Scanned with OKEN Scanner

teoretic aferent creşterii bazei de amortizare trebuie înregistrat într-un cont de provizioane pentru impozite amânate, pe seama (adică prin diminuarea) diferenţelor din reevaluare. Diferenţele temporare datorate abaterii între bazele amortizabile contabile şi cele fiscale, aferente exerciţiilor următoare, vor fi imputate asupra acestui provizion.

Exemplu: Presupunem aceleaşi informaţii ca în exemplul precedent. În plus, menţionăm că mărimea cotei de impozit pe profit este de 38%.

La închiderea exerciţiului N se fac următoarele înregistrări:

1) Contabilizarea diferenţelor din reevaluare:

Mijloace fixe (15.000.000 - 10.000.000)	=	Diferenţe din reevaluare	5.000.000

2) Contabilizarea impozitului amânat corespunzător creşterii bazei de amortizare, pe seama diferenţelor din reevaluare:

Diferenţe din reevaluare (5.000.000 x 38%)	=	Provizioane pentru impozite amânate	1.900.000

La închiderea fiecăruia dintre exerciţiile N+1 la N+5 se înregistrează amortizarea aferentă bunului reevaluat:

%	=	Amortizări privind imobilizările corporale	3.000.000
Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor ($10.000.000 \times \frac{1}{5}$)			2.000.000
Diferenţe din reevaluare ($(5.000.000 - 1.900.000) \times \frac{1}{5}$)			620.000
Provizioane pentru impozite amânate ($1.900.000 \times \frac{1}{5}$)			380.000

Scanned with OKEN Scanner

d) **Comunicarea financiară privind impozitul pe profit**

Norma IAS12 impune câteva reguli privind comunicarea financiară aferentă impozitului pe profit. Astfel, întreprinderea trebuie să menţioneze în anexe metoda utilizată pentru calculul impozitelor amânate (report fix sau report variabil).

Atunci când anumite diferenţe temporare nu sunt luate în calcul, sumele lor, anuale şi cumulate trebuie să fie menţionate.

De asemenea, întreprinderea trebuie să menţioneze în mod distinct:

- cheltuiala fiscală aferentă beneficiului provenind din activităţi ordinare;
- cheltuiala fiscală aferentă elementelor extraordinare, elementelor provenind din exerciţiile anterioare şi schimbărilor de metode contabile;
- eventuala incidenţă fiscală a reevaluărilor de active.

În plus, întreprinderea trebuie să furnizeze o explicaţie a raportului între cheltuiala fiscală şi beneficiul contabil, dacă cotele de impunere în vigoare nu constituie o explicaţie suficientă.

În ce priveşte pierderile fiscale, trebuie menţionate:

- suma eventualei economii de impozit contabilizată ca urmare a raportului „în faţă" a unei pierderi fiscale;
- suma economiei de impozit care rezultă din imputarea unei pierderi fiscale anterioare;
- suma pierderilor fiscale reportabile în cursul anilor ulteriori şi a căror incidenţă fiscală nu a fost contabilizată, ca şi termenele acordate pentru a beneficia de ele.

7.3.2. Impozite, taxe şi alte vărsăminte suportate de întreprindere, indiferent de natura rezultatului fiscal

Întreprinderea datorează bugetului de stat şi altor organisme publice o serie de impozite, taxe şi vărsăminte asimilate, indiferent de natura rezultatului fiscal (profit sau pierdere fiscală).

Suportarea acestor obligaţii fiscale (sub forma impozitului pe clădiri de la persoanele juridice, impozitul pe terenuri ocupate de clădiri şi alte construcţii aparţinând persoanelor juridice, accize, taxe vamale, taxe de timbru, contribuţii la fondurile cu destinaţie specială etc.) are drept consecinţă, în funcţie de modalitatea de contabilizare, majorarea costurilor de achiziţie sau de producţie, după caz, sau creşterea cheltuielilor de exploatare, după natura lor (adică a cheltuielilor cu

Scanned with OKEN Scanner

impozitele, taxele şi vărsămintele asimilate).

Datoriile întreprinderii faţă de organele fiscale privind aceste impozite şi taxe sunt reflectate de contul **446 „Alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate"**, cont de pasiv care se creditează cu aceste datorii fiscale şi se debitează cu plăţile efectuate în contul acestor datorii. Soldul creditor reprezintă sumele datorate către bugetul statului şi alte organisme publice. Deoarece acest cont reflectă mai multe obligaţii fiscale, este necesară desfăşurarea lui pe subconturi, pentru fiecare datorie fiscală.

Astfel, în cazul taxelor vamale şi accizelor[1)], deoarece se percep în legătură cu anumite bunuri, valoarea lor va fi înregistrată ca un element al costului de achiziţie al acelor bunuri sau al costului de producţie, dacă bunurile în legătură cu care se percep aceste impozite indirecte servesc la producţia altor bunuri şi servicii. Contabilizarea acestor impozite se face astfel:

%	=	446 „Alte impozite, taxe şi	← cu suma
Conturi de imobilizări		vărsăminte asimilate"	datorată aferentă
(clasa 2)		analitic: - taxe vamale	taxelor vamale
Conturi de stocuri		- accize	şi accizelor
(clasa 3)			

Alte impozite şi taxe cum sunt: taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat în alte scopuri decât agricultură sau silvicultură, impozitul pe clădiri de la persoane juridice, impozitul pe terenuri ocupate de clădiri şi alte construcţii aparţinând persoanelor juridice, taxa asupra mijloacelor de transport deţinute de agenţii economici, taxa pentru folosirea mijloacelor de publicitate, afişaj şi reclamă, taxele de timbru şi alte impozite şi taxe se contabilizează ca o cheltuială după natură, adică:

635 „Cheltuieli cu alte	=	446 „Alte impozite, taxe şi	← cu suma
impozite, taxe şi		vărsăminte asimilate"	datorată aferentă
vărsăminte"		analitic pe fiecare	altor impozite
		impozit şi taxă	şi taxe

[1)] Agenţii economici care produc, importă şi comercializează o serie de produse cum sunt băuturi alcoolice, cafea, ţigări, confecţii de blănuri, bijuterii, benzină, motorină, autoturisme, aparate audio-video etc. datorează bugetului de stat taxe speciale de consumaţie denumite accize. Accizele se calculează prin aplicarea unor cote procentuale asupra bazei impozabile, reprezentată de: valoarea bunurilor livrate, exclusiv TVA şi accize, pentru produsele din producţia internă; valoarea în vamă, la care se adaugă taxele vamale şi alte taxe speciale, pentru produsele din import.

Scanned with OKEN Scanner

Amenzile suportate de întreprindere cât şi majorările şi penalităţile de întârziere datorate pentru neplata în termen a obligaţiilor fiscale sunt asimilate datoriilor fiscale, însă sunt contabilizate ca provenind din operaţiuni excepţionale (atunci când nu sunt imputabile):

6711 „Despăgubiri, amenzi şi penalităţi“	=	4481 „Alte datorii faţă de bugetul statului“	← suma aferentă

În afara impozitelor şi taxelor, agenţii economici sunt obligaţii la plata unor contribuţii pentru constituirea unor fonduri cu destinaţie specială, reglementate prin acte normative exprese, cum sunt: contribuţia la Fondul special pentru sănătate; contribuţia la Fondul de risc şi accident pentru protecţia specială a persoanelor handicapate; contribuţia la Fondul special pentru dezvoltarea şi modernizarea punctelor de control pentru trecerea frontierei, precum şi a celorlalte unităţi vamale; contribuţia la Fondul special al drumurilor publice etc., care se contabilizează ca nişte cheltuieli de exploatare, după natură:

635 „Cheltuieli cu alte impozite, taxe şi vărsăminte“	=	447 „Fonduri speciale - taxe şi vărsăminte asimilate“ analitic pe fiecare contribuţie la fondurile speciale	← suma contribuţiilor

O excepţie de la această manieră de contabilizare este cea privind contribuţia la Fondul special pentru dezvoltare şi modernizarea punctelor de control pentru trecerea frontierei, precum şi a celorlalte unităţi vamale care se percepe ca un procent asupra valorii în vamă a mărfurilor importate sau exportate (denumită uzual „comision vamal“), valoare care se poate contabiliza şi ca un element al costului de achiziţie sau de producţie, după caz, astfel:

% Conturi de imobilizări (clasa 2) Conturi de stocuri (clasa 3)	=	447 „Fonduri speciale - taxe şi vărsăminte asimilate“ analitic: comision vamal	← suma comisionului vamal

Scanned with OKEN Scanner

7.3.3. Impozite colectate de la terţi şi decontate bugetului statului

a) Impozitul pe salarii

Prezenţa impozitului pe salarii[1)] în grupa operaţiilor întreprinderii cu bugetul statului se datorează modului de calcul, reţinere şi vărsare a acestui impozit la bugetul statului.

Deşi suportat de orice persoană fizică care realizează venituri sub formă de salarii şi alte drepturi salariale, deci este o cheltuială salarială, acest impozit este plătit prin metoda stopajului la sursă, fiind calculat, reţinut şi virat la buget de plătitorii salariilor (persoane juridice şi fizice care folosesc personal salariat).

Acest impozit este legat de criteriul teritorialităţii naţionale, fiind impozitate veniturile salariale realizate de persoanele fizice române sau străine pe teritoriul României.

Baza de calcul aferentă impozitului pe salarii include veniturile brute primite de un salariat în cursul unei luni sub formă de salarii şi alte drepturi salariale, indiferent de perioada la care se referă (realizate sub formă de sporuri, indemnizaţii, recompense şi premii de orice fel, sumele plătite din fondul asigurărilor sociale în caz de incapacitate temporară de muncă şi de maternitate, sumele plătite pentru concediul de odihnă, orice alte câştiguri, în bani şi în natură, primite ca plată a muncii, sumele plătite salariaţilor sub formă de indexare sau compensare ca urmare a creşterii preţurilor şi tarifelor etc.).

Sunt supuse impozitării şi câştigurile salariaţilor zilieri sau temporari, sumele obţinute din colaborări şi onorarii pentru expertize de orice fel, drepturile băneşti cuvenite pentru invenţii şi inovaţii şi alte venituri similare.

Impozitul pe salarii se calculează lunar, pe fiecare loc de muncă, asupra totalităţii veniturilor realizate în luna expirată de către fiecare salariat, venituri denumite generic salariul brut. Prin aplicarea unor corecţii (sume care se scad, conform prevederilor normelor legale) asupra salariului brut, se obţine salariul brut impozabil[2)]. Impunerea se realizează pe tranşe de venit lunar impozabil prin aplicarea unor cote progresive de impozit (fiecărei tranşe de venit îi corespunde un impozit în sumă fixă la care se adaugă un impozit calculat pe baza unui procent

---

[1)] Vezi, în acest sens, Legea nr. 32/1991 privind impozitul pe salarii, cu completările şi modificările ulterioare.

[2)] Pentru detalii vezi paragraful privind contabilizarea drepturilor cuvenite personalului.

Scanned with OKEN Scanner

aplicat asupra venitului ce depăşeşte nivelul superior al tranşei precedente).

Unele sume cum sunt stimulentele din fondul de participare la profit acordate salariaţilor şi managerilor după aprobarea bilanţului contabil, precum şi sumele acordate pentru neefectuarea concediului de odihnă, se impozitează separat de celelalte drepturi acordate în luna în care se efectuează plata acestora. De asemenea, în anumite situaţii prevăzute de normele legale, acordarea de salarii şi alte drepturi salariale pentru lunile trecute se face prin defalcarea acestor drepturi în vederea impunerii, pe lunile la care se referă, cumulându-se cu celelalte drepturi primite în lunile respective.

Salariile şi alte drepturi salariale obţinute în valută sunt impozitate prin transformarea în lei, la cursul de schimb valutar în vigoare în ultima zi a lunii pentru care se face plata, după care impozitul în lei, stabilit pe baza cotelor aferente, se transformă, se reţine şi se varsă la buget în valută, la acelaşi curs.

Impozitul pe salarii se calculează de plătitorii acestora şi se varsă lunar, din sumele cuvenite la a doua chenzină; pentru salariile şi alte drepturi salariale care se achită lunar, calculul şi vărsarea impozitului pe salarii se realizează o dată cu ridicarea de la bancă a sumelor pentru plata salariilor. Ridicarea sumelor de la bancă pentru plata salariilor este condiţionată de virarea impozitului pe salarii, iar nevărsarea la termen a acestui impozit atrage majorări de întârziere.

În contabilitate, relaţia întreprinderii cu bugetul statului pentru impozitul pe salarii este reflectată de contul 444 „Impozitul pe salarii", cont de pasiv care se creditează cu impozitul reţinut de la salariaţi sau colaboratori şi se debitează cu sumele reprezentând plata acestui impozit.

Soldul creditor reprezintă impozitul pe salarii datorat bugetului de stat.

Exemplu: Se contabilizează reţinerea şi plata impozitului pe salarii aferent lunii curente, în sumă de 4.000.000 lei.

1) Înregistrarea impozitului pe salarii reţinut pe statul de plată:

421 „Personal-remuneraţii datorate"	=	444 „Impozitul pe salarii"	4.000.000

2) Virarea impozitului pe salarii la bugetul statului:

444 „Impozitul pe salarii"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	4.000.000

Determinarea incorectă a impozitului pe salarii (reţinerea şi virarea acestula

Scanned with OKEN Scanner

în plus sau în minus faţă de sumele legal datorate) presupune efectuarea unor operaţiuni de regularizare.

Astfel, impozitul pe salarii nereţinut la timp sau în cuantumul legal se reţine de la salariaţii respectivi şi se decontează la bugetul statului.

Exemplu: În urma unei acţiuni de control se constată că pentru o parte din salariaţi impozitul pe salarii a fost incorect calculat, în sume mai mici decât cele legal datorate, fiind emise decizii de imputare pentru suma de 1.800.000 lei.

461 „Debitori diverşi" (sau 4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul")	=	444 „Impozitul pe salarii"	1.800.000

În cazul reţinerii în plus a impozitului pe salarii există două posibilităţi de regularizare a situaţiei: fie restituirea sumelor reţinute în plus, fie compensarea cu impozitul pe salarii datorat pentru perioada următoare. În ambele variante trebuie să existe cererea expresă a beneficiarului, unitatea plătitoare de impozit fiind obligată să menţioneze această situaţie în contabilitate şi în documentele de plată a salariului şi a impozitului pe salarii.

Exemplu: Ca urmare a controlului financiar intern se constată că pentru unii salariaţi s-a calculat şi reţinut un impozit pe salarii mai mare cu 460.000 lei decât suma legal datorată.

În luna curentă se fac regularizările cu bugetul statului, impozitul pe salarii aferent lunii curente fiind de 2.000.000 lei.

a) **Varianta restituirii de la buget a sumelor reţinute în plus**:

1) Contabilizarea creanţei faţă de buget pentru suma reprezentând impozitul pe salarii vărsat în plus:

4482 „Alte creanţe privind bugetul statului"	=	421 „Personal-remuneraţii datorate"	460.000

2) Încasarea sumei de la buget:

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	4482 „Alte creanţe privind bugetul statului"	460.000

3) Plata sumei către salariaţi:

421 „Personal-remuneraţii	=	5311 „Casa în lei"	460.000

4) Plata impozitului pe salarii datorat bugetului de stat:

Scanned with OKEN Scanner

444 „Impozitul pe salarii“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	2.000.000

b) **Varianta compensării impozitului pe salarii vărsat în plus cu impozitul pe salarii datorat pentru perioadele de gestiune viitoare** (considerată de noi mai adecvată):

1) Reflectarea creanţei faţă de bugetul statului pentru impozitul pe salarii vărsat în plus:

4482 „Alte creanţe privind bugetul statului“	=	421 „Personal-remuneraţii datorate“	460.000

2) Lichidarea datoriei faţă de buget prin compensarea sumelor de primit cu impozitul datorat pe luna curentă şi achitarea diferenţei de plătit:

444 „Impozitul pe salarii“	=	%	2.000.000
		4482 „Alte creanţe privind bugetul statului“	460.000
		5121 „Conturi la bănci în lei“	1.540.000

3) Plata sumei către salariaţi reprezentând impozitul pe salarii reţinut în plus:

421 „Personal-remuneraţii datorate“	=	5311 „Casa în lei“	460.000

Remarcă: Societăţile comerciale cu capital majoritar de stat şi regiile autonome, la care salariile se stabilesc prin negociere, plătesc un impozit suplimentar pe salarii ca urmare a depăşirii fondului de salarii admisibil.

Depăşirea fondului de salarii admisibil, care se determină conform unei metodologii stabilite prin norme legale atrage suportarea de către unitate a unui **impozit suplimentar pe salarii**. Acest impozit se determină prin aplicarea unor cote progresive asupra depăşirii fondului de salarii admisibil.

În acest caz, impozitul pe salarii constituie o cheltuială patronală, din categoria cheltuielilor de exploatare aferente perioadei de gestiune corespunzătoare.

Exemplu: Se contabilizează impozitul suplimentar pe salarii suportat de unitate, ca urmare a depăşirii fondului de salarii admisibil, pentru suma de 3.000.000 lei.

Scanned with OKEN Scanner

631 „Cheltuieli cu impozitul pe salarii“	=	444 „Impozitul pe salarii“	3.000.000

Decontarea la buget a impozitului pe salarii suplimentar suportat de unitate se face o dată cu impozitul pe salarii suportat de salariaţi.

b) **Impozitul pe dividende**

Prin **dividend**, conform definiţiei date de norma legală[1)], se înţelege orice distribuire, în bani sau în natură, în favoarea acţionarilor sau asociaţilor, din profitul stabilit pe baza bilanţului contabil anual şi a contului de profit şi pierdere, proporţional cu cota de participare la capitalul social.

Dividendele sunt supuse impozitării, prin reţinere la sursă, cu o cotă de 10% din suma acestora. Obligativitatea calculării reţinerii şi vărsării impozitelor pe dividende revine persoanelor juridice, plătitoare de dividende, o dată cu plata dividendelor către acţionari sau asociaţi.

Deoarece, în baza impozabilă se includ şi dividendele acordate în natură, se pune problema evaluării acestora. Aşa cum prevede legea, evaluarea produselor acordate ca dividende în natură se face la preţul de vânzare practicat de unitate pentru produsele din producţia proprie sau la preţul de achiziţie pentru alte produse, iar în cazul serviciilor, pe baza tarifelor pentru aceste servicii, practicate la data efectuării plăţii în natură.

Plata impozitului pe dividende se face în lei. În situaţiile în care plata dividendelor se face în valută, impozitul, majorările cât şi amenzile aplicate în legătură cu impozitul pe dividende, se plătesc în lei proveniţi din schimb valutar la cursul în vigoare la data efectuării plăţii.

Termenul de prescripţie pentru stabilirea impozitului pe dividende este de 5 ani.

În situaţia unui vărsământ în plus către bugetul statului reprezentând impozitul pe dividende, norma fiscală prevede că, în baza unei cereri pentru restituirea unei plăţi de impozit pe dividende peste suma datorată, organul fiscal va putea compensa suma acelei plăţi, cu alte obligaţii de natură fiscală ale persoanei juridice care a făcut plata peste nivelul impozitului pe dividende datorat[2)].

---

1) Vezi, în acest sens, Ordonanţa Guvernului nr. 26/18 august 1995 privind impozitul pe dividende, cu completările şi modificările ulterioare.

2) Această prescripţie fiscală atrage o relativizare a principiului necompensării din contabilitate care nu permite compensarea între posturile de activ şi cele de pasiv ale bilanţului contabil. Ca o excepţie, în cazul de faţă, are loc compensarea unei creanţe fiscale cu o datorie fiscală.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: În baza hotărârii adunării generale a acţionarilor se acordă dividende acţionarilor în sumă de 50.000.000 lei, aferente exerciţiului financiar încheiat.

1) Calculul şi contabilizarea impozitului pe dividende:

$$\text{Impozit pe dividende} = 50.000.000 \times \frac{10}{100} = 5.000.000 \text{ lei}$$

457 „Dividende de plată“	=	446 „Alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate“ - analitic: impozit pe dividende	5.000.000

2) Vărsarea impozitului pe dividende către bugetul statului:

446 „Alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate“ - analitic: impozit pe dividende	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	5.000.000

c) **Taxa pe valoarea adăugată: decontarea cu bugetul statului**

Plătitorii taxei pe valoarea adăugată au obligaţia legală de a întocmi şi depune la organul fiscal **deconturi lunare privind suma impozitelor şi taxa exigibilă.**

Metodologia de contabilizare a taxei pe valoarea adăugată a fost prezentată în paragraful 7.1.4. În continuare, reluăm problema, într-o formă schematizată, de pe poziţia întreprinderii care procedează la colectarea şi decontarea acestui impozit la bugetul statului.

Dacă suma reprezentând taxa pe valoarea adăugată colectată este mai mare decât suma taxei pe valoarea adăugată deductibilă, rezultă taxa pe valoarea adăugată de plată la bugetul statului.

Exemplu privind relaţia întreprinderii cu bugetul statului privind taxa pe valoarea adăugată de plată:

Scanned with OKEN Scanner

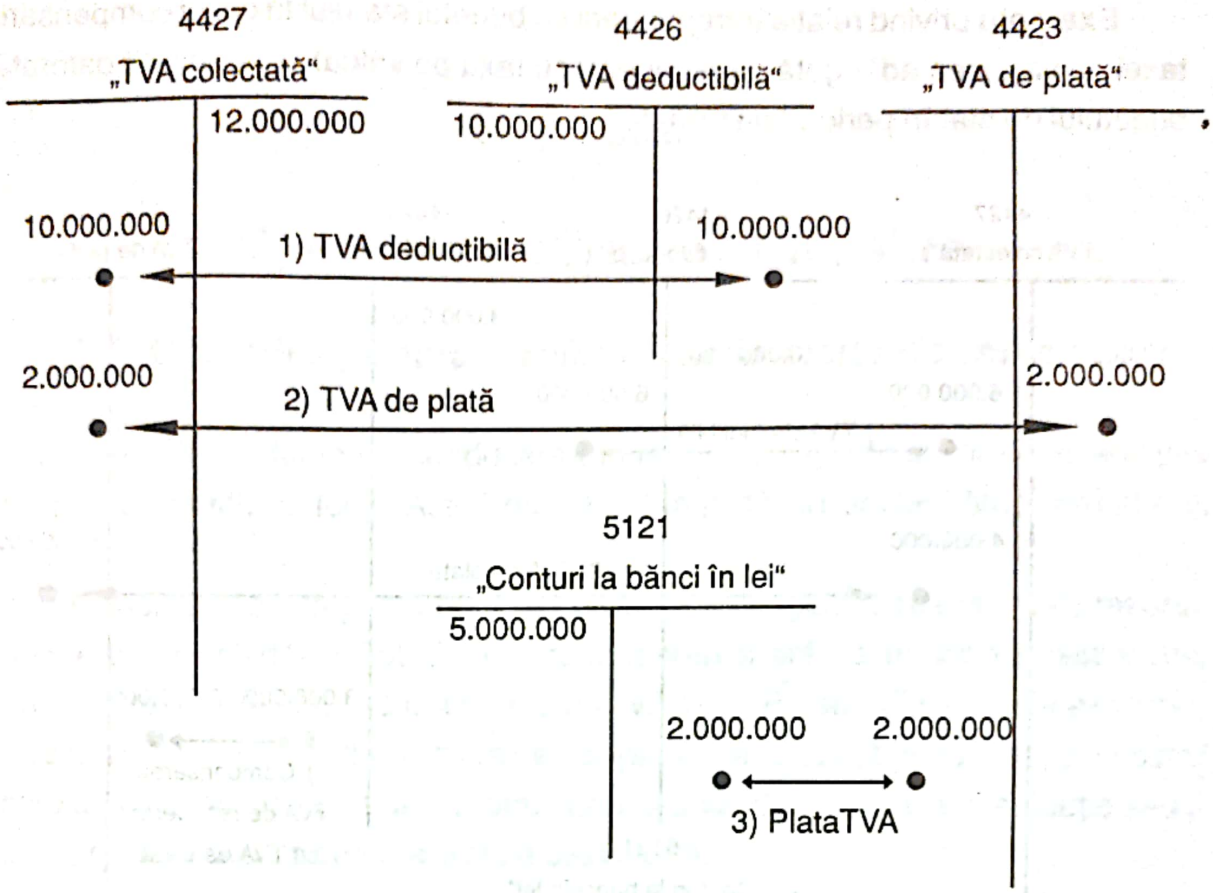

În cazul când suma reprezentând taxa pe valoarea adăugată deductibilă este mai mare decât cea colectată, existând o creanţă asupra bugetului statului, situaţia se regularizează fie prin restituirea taxei pe valoarea adăugată de recuperat, fie prin compensarea cu taxa pe valoarea adăugată datorată bugetului statului în perioadele următoare.

Exemplu privind relaţia întreprinderii cu bugetul statului în cazul încasării taxei pe valoarea adăugată de recuperat:

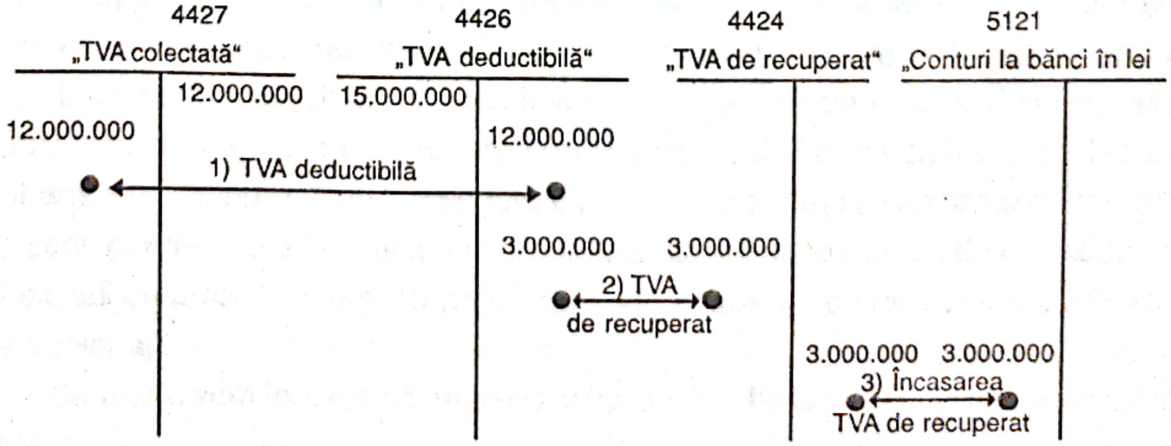

Exemplu privind relaţia întreprinderii cu bugetul statului în cazul compensării taxei pe valoarea adăugată de recuperat cu taxa pe valoarea adăugată datorată bugetului de stat în perioadele următoare:

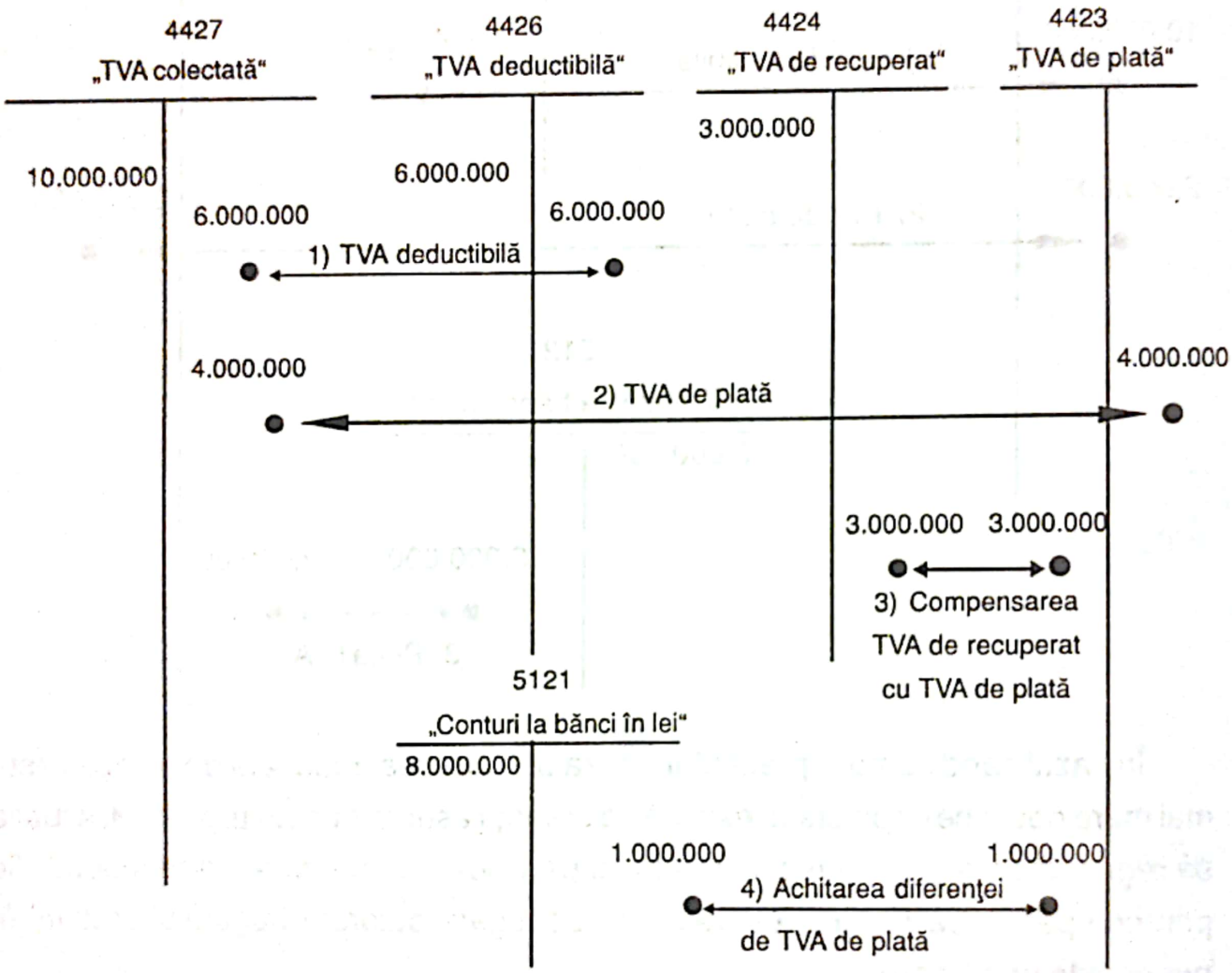

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 8

Operaţiile ciclului de investire

8.1. Obiective generale referitoare la ciclul de investire

Unele decizii luate de conducerea întreprinderii îşi fac simţite consecinţele pe termen mediu şi lung. Astfel de decizii implică, în acelaşi timp, investiri şi finanţări.

Atunci când o întreprindere face investiţii, ea înregistrează o ieşire de resurse (în sensul de lichidităţi). Totodată, întreprinderea speră ca, în urma investirii unei părţi din resursele sale, să obţină profituri viitoare. Putem să citǎm, de exemplu, investiţii care au ca rezultat intrarea de echipamente, clădiri, terenuri, dar şi investiţii care au ca scop lansarea unui produs nou, a unui sistem nou de distribuţie sau a unui program nou de cercetare şi de dezvoltare.

Reuşita şi rentabilitatea viitoare a unei firme depind de deciziile de investire luare în prezent.

Din punct de vedere contabil, o investiţie constă, în general, în achiziţionarea sau în crearea (producţia) unui activ imobilizat, fie el corporal, necorporal sau financiar.

Orice achiziţionare sau producţie de activ imobilizat presupune derularea unei activităţi. Această derulare are ca efect crearea unui necesar în fond de rulment marginal, care trebuie analizat concomitent cu activul respectiv. După cum am afirmat, investiţia este realizată într-o perspectivă de obţinere de beneficii. Unii ar fi tentaţi să compare cheltuielile cu investiţia iniţială cu beneficiile viitoare, ceea ce ar determina comiterea unei erori de raţionament. Pentru că investiţia iniţială antrenează, în mod cert, un flux negativ de trezorerie, în timp ce rezultatele contabile ţin cont, printre altele, de veniturile şi cheltuielile calculate (reluări de provizioane, cheltuieli cu amortizările şi cu provizioanele), elemente ce nu generează fluxuri de lichidităţi.

Ca atare, vom încerca să ne gândim fie la EBE, fie la CAF, în locul beneficiilor.

Scanned with OKEN Scanner

Vom respinge opţiunea pentru CAF deoarece ea conţine elemente financiare. Printre cheltuielile financiare figurează şi dobânzile aferente împrumuturilor. În mod evident, împrumutul reprezintă un mod de finanţare a investiţiei. Separarea fluxurilor de trezorerie corespunzătoare dobânzilor împrumutului de fluxurile de trezorerie generate de investiţie nu ar mai permite o analiză corectă a rentabilităţii acesteia. Nu ne rămâne atunci decât să punem în relaţie cheltuielile privind o investiţie, pe de o parte, şi fluxurile de lichidităţi procurate de această investiţie, sub formă de EBE viitoare, pe de altă parte, fără să uităm că NFR decalează în timp încasarea EBE.

Nu este lipsit de interes să avem în vedere două judecăţi de valoare:

- NFR creat de investiţia nouă va fi luat în consideraţie, şi el, ca un element de investiţie;
- decizia de investire va ţine cont de previziunile de fluxuri viitoare, dificil de estimat cu mare precizie.

Orizontul de timp va fi împărţit în perioade de un an, corespunzătoare exerciţiilor contabile. Fluxurile viitoare de trezorerie vor fi, astfel, măsurate, prin referire la EBE degajabil anual, pe o perioadă de timp echivalentă duratei previzionate de viaţă a investiţiei.

Toate elementele de previzionat, durata de viaţă a unei investiţii, fluxurile viitoare, cheltuiala (plata) iniţială privind investiţia sunt dificil de estimat. În practică şi teorie, pentru a decide asupra interesului unei investiţii, sunt propuse trei metode:

- perioada de recuperare (pay-back period, în engleză),
- valoarea actuală netă,
- rata rentabilităţii interne.

Aplicarea metodelor este în principiu deterministă, dar este posibil să o însoţim şi de o viziune probabilistă, atât în privinţa investiţiei iniţiale cât şi a fluxurilor de trezorerie viitoare.

(i) **Perioada de recuperare**

Această metodă se pretează, mai ales, investiţiilor considerate riscante. Neincluzând în relaţiile de calcul dobânda asupra disponibilului, ea neglijează conceptul de care ne ocupăm, adică rentabilitatea. Dimpotrivă, ea vizează mai departe minimizarea riscurilor de pierdere. Aplicarea metodei pleacă de la o întrebare simplă: cunoscute fiind fluxurile viitoare de trezorerie, în câţi ani (câte perioade) vom recupera miza iniţială?

Scanned with OKEN Scanner

Presupunând seriile informaţionale pentru următoarele două investiţii:

Investiţia	Mărimea investită	Fluxurile perioadei					
		F_1	F_2	F_3	F_4	F_5	F_6
I_1	-100	20	30	25	20	10	25
I_2	-100	25	30	45	10	0	0

ajungem la următoarele concluzii: miza iniţială a investiţiei I_1 este recuperată în al cincilea an, în timp ce miza iniţală a investiţiei I_2, în anul al treilea.

Dacă avem în vedere numai criteriul duratei de recuperare, I_2 este mai interesantă decât I_1, chiar dacă suma fluxurilor viitoare ale investiţiei I_1 este mai mare decât cea aferentă investiţiei I_2.

(ii) **Valoarea actuală netă (VAN):**

Pentru aplicarea metodei, trebuie să posedăm două noţiuni, regăsite îndeobşte în perimetrul matematicilor financiare: dobânda compusă şi valoarea actuală a sumelor viitoare.

Se ştie că a primi, să presupunem, un dolar (sau altă unitate monetară) peste un an, doi ani sau trei ani nu echivalează cu primirea unui dolar astăzi. Evident, se joacă asupra factorului timp.

Dacă putem să plasăm disponibilul pe o piaţă, la o rată a dobânzii de 8%, un dolar de astăzi va valora, 1,08$ peste un an. Invers, un dolar peste un an valorează 1/1,08 dolari astăzi, adică 0,926 dolari.

Generalizând şi utilizând o rată pentru un dolar egală cu „i", un dolar peste „n" ani valorează astăzi: $1/(1+i)^n$, sau, utilizând pentru motive de comoditate exponenţii negativi: $(1+i)^{-n}$. Actualizând seria de fluxuri viitoare, dacă aceasta este superioară investiţiei iniţiale, investiţia va fi considerată rentabilă. Ceea ce vrea să spună că plasamentul este efectuat la o rată superioară ratei reţinute pentru efectuarea calculului. Dacă, în schimb, această valoare este inferioară, investiţia este considerată nerentabilă, în raport cu rata utilizată.

Practic, se va efectua suma algebrică a fluxurilor actualizate şi investiţiei iniţiale. Dacă această sumă este pozitivă, investiţia va fi rentabilă.

În contextul exemplului precedent:

$$VAN_{I_1} = -100 + 20 \times 1{,}08^{-1} + 30 \times 1{,}08^{-2} + 25 \times 1{,}08^{-3} + 20 \times 1{,}08^{-4} + 10 \times 1{,}08^{-5} + 25 \times 1{,}08^{-6} = -100 + 18{,}52 + 25{,}72 + 19{,}85 + 14{,}70 + 6{,}81 + 15{,}75 = 19{,}87$$

Scanned with OKEN Scanner

$$VAN_{I2} = -100 + 25 \times 1{,}08^{-1} + 30 \times 1{,}08^{-2} + 45 \times 1{,}08^{-3} + 10 \times 1{,}08^{-4} = -100 + 23{,}15 + \\ + 25{,}72 + 35{,}72 + 7{,}35 = -8{,}06$$

În funcţie de acest criteriu, investiţia I_1 este interesantă deoarece valoarea sa actuală netă este pozitivă, în timp ce investiţia I_2, aleasă în funcţie de perioada de rambursare, are, în acest caz, o valoare actuală netă negativă.

(iii) **Rata de rentabilitate internă:**

Cele două investiţii pot fi comparate cu un alt criteriu, care să convină strategiei întreprinderii.

Să presupunem că întreprinderea estimează că nu investeşte decât în operaţii care aduc, la scadenţă, un plus de cel puţin 10%[1]. Acest criteriu se bazează pe întrebarea următoare: ce rată trebuie aleasă pentru ca valoarea netă a investiţiei să fie egală cu zero?

Va trebui să căutăm, atunci, o rată „i", astfel încât:

$$VAN_{I1} = 0$$

$$-100 + 20 \times (1+i)^{-1} + 30 \times (1+i)^{-2} + 25 \times (1+i)^{-3} + 20 \times (1+i)^{-4} + 10 \times (1+i)^{-5} + \\ + 25 \times (1+i)^{-6} = 0$$

Această ecuaţie de gradul 6 are, teoretic, 6 soluţii reale. Trebuie aleasă cea sau ales între cele care convin(e) criteriului (un plus de cel puţin 10%).

În mod corespunzător, ecuaţia pentru I_2 va conduce la 4 soluţii teoretic posibile[2].

Problema se transformă într-o alegere între soluţiile optime aferente celor două investiţii, dar în raport cu un criteriu fixat apriori.

Remarcă:

Valorile atribuite fluxurilor pot fi înlocuite printr-o distribuţie posibilă a acestor fluxuri, pe baza unei legi statistice. Altfel spus, fiecare valoare să fie înlocuită cu o serie de valori caracterizate prin parametrii statistici obişnuiţi: legea de probabilitate, valoarea modală, valoarea medie, diferenţa-tip. În această situaţie, nu mai este suficientă o singură actualizare. Trebuie executate un număr mare de actualizări,

---

[1] Fiind adesea legată de criteriul costului resurselor stabile ce permit să se finanţeze investiţia, numit „costul capitalului", pentru acest criteriu, o investiţie nu este interesantă decât dacă ea procură o rată de randament superioară ratei de obţinere a capitalurilor, care servesc finanţării sale.

[2] $VAN_{I2} = 0$

$$-100 + 25 \times (1+i)^{-1} + 30 \times (1+i)^{-2} + 45 \times (1+i)^{-3} + 10 \times (1+i)^{-4} = 0$$

Scanned with OKEN Scanner

de fiecare dată trăgând la întâmplare valoarea fiecărui flux, conform legii de probabilitate care îi este specifică. În fiecare caz, vom obţine o valoare actuală diferită. Fiecare rezultat va fi reţinut, iar ansamblul rezultatelor vor forma, la rândul lor, o distribuţie statistică posesoare a unor parametri proprii. Problema este rezolvabilă prin metoda Monte-Carlo, beneficiind, bineînţeles, de un logiciel adecvat.

8.2. Investiţiile materiale şi nemateriale

În contabilitatea întreprinderilor româneşti, investiţiile nemateriale şi mai ales cele materiale sunt cele mai reprezentative în cadrul ciclului de investire. Ele poartă numele de imobilizări necorporale şi imobilizări corporale.

Imobilizările corporale sunt elemente de activ de natură durabilă utilizate în exploatarea curentă a întreprinderii. Aceste elemente, am văzut în contextul primului volum[1], se referă la terenuri, construcţii, maşini, utilaje, instalaţii, mobilier etc., precum şi la resursele naturale neregenerabile (terenuri de natura zăcămintelor miniere şi petrolifere). În unele ţări şi în unele cazuri, resursele naturale fac obiectul unei rubrici distincte în bilanţ. Cu excepţia terenurilor, cea mai mare parte a elementelor din această categorie pot să facă obiectul amortizării, fie pentru depreciere (de exemplu, construcţiile), fie pentru epuizare (de exemplu, zăcămintele miniere), fie pentru reducerea importanţei unui zăcământ de petrol[2], ca urmare a exploatării sale (déplétion, în franceză).

Imobilizările necorporale nu au o existenţă fizică şi sunt caracterizate, de obicei, printr-un grad înalt de incertitudine în privinţa avantajelor viitoare pe care o întreprindere le-ar putea obţine din utilizarea lor. Ele cuprind[3], de exemplu, concesiuni, brevete, licenţe, mărci de comerţ şi de fabrică, nume comerciale şi secrete de fabricaţie, fond comercial etc. În mod obişnuit, bunurile necorporale fac şi ele obiectul amortizării. Astfel de bunuri pot să reprezinte o resursă economică importantă, chiar dacă analiştii financiari, adesea, le neglijează, iar contabilii le devalorizează sau pur şi simplu le radiază din bilanţ, dată fiind dificultatea evaluării lor.

---

[1] Paragraful 2.4.6., paginile 100-101.
[2] Fenomen nerecunoscut în contabilitatea românească.
[3] A se urmări şi studiul componentelor imobilizărilor necorporale realizat în volumul I, paragraful 2.4.6., paginile 94-100.

Scanned with OKEN Scanner

8.2.1. Delimitări şi evaluări privind investiţiile materiale

Practic, toate întreprinderile, indiferent de mărime sau de sectorul de activitate, utilizează bunuri corporale de natură materială, bunuri care sunt achiziţionate, produse sau primite pe alte căi, în vederea unei exploatări durabile. Ansamblul acestor bunuri corporale poartă numele, în mod obişnuit, de imobilizări corporale, de bunuri de producţie, iar în abordarea pe cicluri, de investiţii materiale.

Caracteristicile principale ale imobilizărilor corporale sunt următoarele:

- **ele sunt achiziţionate, produse** etc. **pentru a servi exploatării, şi nu pentru a fi revândute;**
- **ele au, prin natura lor, o durată relativ lungă şi pot, în mod obişnuit, să fie amortizate:** întreprinderea poate să obţină profituri din imobilizările sale corporale, pe parcursul unui anumit număr de exerciţii; costul acestor bunuri este, ca atare, repartizat pe aceste exerciţii, prin intermediul amortizării; singura excepţie este cea a terenurilor, care nu fac, în general, obiectul amortizării;
- **aceste bunuri sunt de natură corporală**: imobilizările corporale au o existenţă materială şi se disting astfel de imobilizările necorporale; totodată, ele se disting şi de materii prime şi materiale, deoarece ele nu sunt încorporate, din punct de vedere fizic, în produsele destinate vânzării.

După **destinaţia lor** în întreprindere, imobilizările corporale se clasifică în imobilizări **profesionale,** adică acele bunuri care concură la realizarea obiectului de activitate, şi imoblizări **neprofesionale,** adică acele active imobilizate care concură la realizarea unor funcţii ale unităţii patrimoniale ce nu ţin de obiectul său principal de activitate: de exemplu, construcţiile de locuit destinate realizării funcţiei sociale a întreprinderii. Delimitarea imobilizărilor corporale în funcţie de destinaţie este utilă pentru fundamentarea necesarului în fond de rulment aferent exploatării şi în afara exploatării.

În contabilitate, imobilizările corporale sunt delimitate, indiferent de felul lor, pe **obiecte de evidenţă.** Pentru obiectele care sunt folosite în loturi, seturi sau care formează un singur corp, la încadrarea lor ca mijloace fixe se are în vedere valoarea întregului corp, lot sau set. Fiecare mijloc fix este trecut în **registrul numerelor de inventar** (registru pentru evidenţa operativă a mijloacelor fixe).

Scanned with OKEN Scanner

Acele imobilizări, aflate în diferitele faze de execuţie sau finalizate, dar nerecepţionate, constituie **imobilizări corporale în curs.**

La sfârşitul fiecărui exerciţiu, ca şi pentru alte categorii de bunuri şi valori, întreprinderea întocmeşte un **inventar** detaliat al imobilizărilor.

Imobilizările corporale care fac obiectul deprecierilor sunt supuse procesului de diminuare sistematică a valorii care ia forma **amortizărilor,** sau de corectare temporară a valorii, care îmbracă forma **provizioanelor pentru depreciere.**

Imobilizările corporale amortizate integral rămân înscrise în bilanţ atâta timp cât ele există în întreprindere.

În condiţiile în care acţiunea principiului „priorităţii" realităţii în faţa formei nu este acceptată[1)], imobilizările corporale înscrise în activul bilanţului se referă numai la bunuri pentru care întreprinderea este proprietară. Bunurile pe care aceasta le utilizează, dar care nu sunt în proprietatea sa, nu trebuie să figureze în activ. Este cazul, de exemplu, al bunurilor primite în urma unui contract de locaţie-finanţare sau în urma unei concesiuni.

Investiţiile efectuate la mijloacele fixe concesionate, luate cu chirie sau în locaţie de gestiune, se înregistrează în contabilitatea unităţii patrimoniale care le-a efectuat.

La expirarea contractului de concesiune, închiriere sau locaţie de gestiune, valoarea investiţiilor executate la mijloacele fixe luate cu acest titlu se scade din contabilitatea unităţii patrimoniale care le-a efectuat şi se înregistrează în contabilitatea unităţii patrimoniale căreia i-au fost restituite, cu valoarea lor majorându-se valoarea de intrare a mijloacelor fixe respective, potrivit contractelor încheiate.

Pentru o corectă contabilizare a investiţiilor materiale se impun câteva delimitări importante:

- **Distincţia între imobilizări corporale şi stocuri**

Îndeplinirea cumulativă a celor două criterii - durata de utilizare mai mare de un an şi o valoare mai mare decât limita stabilită prin lege (în prezent, 1.000.000 lei) - stă la baza delimitării bunurilor corporale în imobilizări sau stocuri. Această distincţie poate să apară în situaţiile de natura următoare:

- transferul, de exemplu, al unui calculator din stocul unei întreprinderi care produce sau comercializează astfel de bunuri, în uzul propriu presupune trecerea acestui activ din categoria stocurilor (active circulante)

[1)] Ceea ce se întâmplă, deocamdată, şi în ţara noastră.

Scanned with OKEN Scanner

în categoria imobilizărilor corporale (active imobilizate);

- bunurile tangibile de natura mijloacelor de muncă ce nu îndeplinesc cumulativ condiţiile de durată şi valoare sunt considerate obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată neamortizabile (deci, o categorie de stocuri).

● **Distincţia între imobilizări corporale şi cheltuieli**

(i) **În cazul unui element nou: cheltuielile** care au ca rezultat intrarea unui element nou, destinat să rămână durabil în patrimoniu, **constituie imobilizări** (de exemplu, cheltuielile ocazionate de punerea în stare de funcţionare a unui mijloc fix).

(ii) **În cazul elementelor deja existente:**

- **cheltuielile** care au ca efect **menţinerea** bunului în stare normală de utilizare, până la sfârşitul duratei de amortizare, sunt considerate **cheltuieli de exploatare;**

- **cheltuielile** care au ca efect o **creştere de valoare** a unei imobilizări sau o **creştere a duratei sale probabile de utilizare** (de exemplu, cheltuielile legate de **modernizarea**[1)] unei linii de fabricaţie ce contribuie la creşterea valorii acesteia) au **natura de imobilizări,** bunul economic mărindu-şi, corespunzător, valoarea.

(iii) **În cazul întreţinerilor şi reparaţiilor**

În principiu, **întreţinerile** au un caracter preventiv şi au ca obiect conservarea bunurilor în condiţii normale de utilizare. **Reparaţiile** sunt destinate repunerii bunurilor într-o stare normală de utilizare. Atunci când cheltuielile au ca efect menţinerea (întreţinerea) sau repunerea în stare normală de utilizare (reparaţiile) a imobilizărilor, cu alte cuvinte atunci când aceste operaţii nu conduc la creşterea valorii sau duratei de viaţă a imobilizărilor, ele constituie **cheltuieli de exploatare.**

În practica **altor ţări,** „reparaţiile mari" sau reparaţiile capitale sunt considerate **imobilizări,** dacă au ca efect şi creşterea de valoare a bunului existent, în caz contrar ele fiind asimilate **cheltuielilor de exploatare.**

În sistemul nostru contabil, în cazul lucrărilor de reparaţii executate în avans, se procedează la înscrierea valorii lor în contul 471 „Cheltuieli constatate în avans"

[1)] Salutăm, în acest sens, prevederea H.G. 909/1997, lit. c şi d şi pct. 4 din Anexa 3, referitoare la **investiţiile efectuate la mijloacele fixe în scopul modernizării şi care majorează valoarea de intrare a mijloacelor fixe,** prin care cheltuielile implicate sunt considerate imobilizări. Avem, în acest fel, o satisfacţie, fie ea şi tardivă, că ideile susţinute în 1993 (lucrarea „Contabilitate financiară", volumul 2, pagina 162) meritau atenţia legiuitorilor şi normalizatorilor contabili români.

Scanned with OKEN Scanner

şi virarea anuală a cotelor corespunzătoare fiecărui exerciţiu, în contul 611 „Cheltuieli de întreţinere şi reparaţii".

După cum am putut vedea anterior (volumul I, pagina 122), pentru reparaţiile de volum mare şi lucrările de întreţinere se pot constitui **provizioane pentru** riscuri şi **cheltuieli.**

Corespunzător celor patru momente în care se realizează evaluarea elementelor patrimoniale, intrarea în patrimoniu, inventarul, închiderea exerciţiului şi ieşirea din patrimoniu, imobilizările corporale sunt evaluate pe baza următoarelor valori:

a) **Valoarea de intrare:** mai este denumită şi **valoare contabilă** şi este reprezentată de:

- **Costul de achiziţie** al imobilizărilor achiziţionate cu titlu oneros.

  Acest cost este format din preţul de cumpărare, taxele nerecuperabile, cheltuielile de transport şi alte cheltuieli necesare pentru punerea imobilizărilor în stare de utilitate.

- **Costul de producţie** al imobilizărilor construite sau produse de întreprindere.

  Acest cost este constituit din costul de achiziţie al materiilor prime şi materialelor consumate, celelalte cheltuieli directe de producţie şi cota de cheltuieli indirecte legate „raţional" de fabricaţia imobilizărilor.

  Costul de producţie al unei imobilizări poate să includă şi cheltuieli financiare, cu condiţia ca ele să reprezinte dobânzi aferente împrumuturilor pentru finanţarea investiţiei şi să vizeze perioada ei de execuţie.

- **Valoarea de utilitate,** pentru imobilizările ca aport, obţinute cu titlu gratuit sau prin donaţie.

  Această valoare este stabilită în funcţie de preţul pieţei şi de utilitate, prin comparaţii cu valoarea unor imobilizări cu caracteristici tehnice similare sau apropiate de starea şi amplasarea acestora etc.

b) **Valoarea de inventar**

Cu ocazia inventarierii, evaluarea activelor imobilizate se face la **valoarea actuală** sau **de utilitate** a fiecărui element. Denumită şi **valoare de inventar,** ea este stabilită în funcţie de utilitatea bunului în unitate şi de preţul pieţei.

Pentru imobilizările corporale amortizabile, valorile reţinute la inventar trebuie să ţină cont de amortizarea calculată, în sensul deducerii acesteia, valoarea de inventar fiind dată de **valoarea netă contabilă** ce rezultă din planul de amortizare,

Scanned with OKEN Scanner

exceptând situaţia în care valoarea actuală este considerată inferioară valorii nete contabile[1)].

Valoarea actuală poate să fie determinată şi prin **reevaluarea** activelor imobilizate, care se desfăşoară, de regulă, pe baza prevederilor unor dispoziţii legale. Pot fi reevaluate imobilizările corporale şi financiare, în totalitatea lor sau numai o anumită categorie.

Estimarea imobilizărilor la inventar se face ţinând cont şi de situaţia întreprinderii, din acel moment, care constă, de regulă, în aplicarea principiului continuităţii activităţii. În caz de afirmare a corolarului principiului, trebuie să se aibă în vedere valoarea lichidativă a imobilizărilor respective.

c) **Valoarea bilanţieră:** este stabilită la închiderea exerciţiului.

La închiderea exerciţiului, valoarea de intrare (valoarea contabilă) a imobilizărilor este comparată cu valoarea de utilitate (valoarea actuală), stabilită cu ocazia inventarierii.

În urma comparării şi ca o consecinţă a aplicării prudenţei rezultă două situaţii:

- constatarea unor **plusuri de valoare:** plusurile nu se înregistrează în contabilitate, dar pot să facă obiectul unei menţiuni în anexă;
- constatarea unor **minusuri de valoare:** minusurile se înregistrează în contabilitate, sub formă de **amortizări,** atunci când deprecierea este ireversibilă, sau sub formă de **provizioane pentru depreciere,** atunci când aceasta este reversibilă.

În contabilitatea curentă, imobilizările corporale sunt înregistrate la **valoarea lor contabilă** (de intrare), în timp ce în bilanţul contabil sunt prezentate la **valoarea netă contabilă,** stabilită ca diferenţă între valoarea contabilă şi mărimea deprecierilor sub formă de amortizări sau provizioane constatate.

d) **Valoarea la ieşirea din patrimoniu**

Ieşirea unei imobilizări corporale din patrimoniu poate să fie datorată mai multor cauze:

- scoaterea din folosinţă, la expirarea duratei de utilizare sau înainte de acest termen;
- constatarea unui minus în gestiune, la inventariere;
- scoaterea din folosinţă ca urmare a unor situaţii de forţă majoră (distrugere

[1)] Această ultimă regulă nu operează în contabilitatea românească.

Scanned with OKEN Scanner

generată de cataclisme naturale, incendii etc.);
- vânzarea (cesiunea) activelor imobilizate corporale;
- cedarea cu titlu gratuit, sub forma unor donaţii sau subvenţii;
- alte cauze.

De regulă, la ieşirea din patrimoniu, imobilizările corporale sunt înregistrate la **valoarea lor de intrare** (valoarea contabilă). În cazul ieşirii prin vânzare (cesiune), **creanţa** asupra cumpărătorului este înregistrată la preţul de vânzare.

Valoarea neamortizată a unui bun cedat generează, în mod logic, o cheltuială excepţională privind operaţiile de capital.

În cazul ieşirii de imobilizări corporale, se calculează amortizarea şi pentru perioada scursă între începutul exerciţiului (corespunzător operaţiei de ieşire) şi data efectivă când are loc constatarea ieşirii, în cadrul exerciţiului respectiv.

Remarcă: În multe ţări dezvoltate, profesia contabilă se pronunţă în favoarea prezentării imobilizărilor corporale la costul istoric deoarece:
- costul de origine reprezintă valoarea justă, în momentul achiziţiei;
- costul de origine este fiabil, deoarece el decurge din operaţii reale, şi nu din operaţii ipotetice;
- conform contabilităţii în costuri istorice, câştigurile şi pierderile nu pot să fie constatate în avans, ci, mai degrabă, în momentul cesiunii bunului.

Pentru evaluarea imobilizărilor corporale, pot să fie aplicate mai multe metode, printre care:

(i) metoda bazată pe costul istoric indexat (care ţine cont de variaţia nivelului general al preţurilor);
(ii) metoda bazată pe costul actual (care ţine cont de variaţia nivelului specific al preţurilor);
(iii) metoda bazată pe valori nete de realizare;
(iv) o metodă care combină indexarea şi costurile actuale sau valorile nete de realizare.

8.2.2. Delimitări şi evaluări privind investiţiile nemateriale

Investiţiile nemateriale, am definit anterior, sunt active imobilizate fără existenţă fizică şi ale căror avantaje economice viitoare comportă un grad înalt de incertitudine.

Scanned with OKEN Scanner

Valoarea lor provine dintr-o protecţie legală (dreptul de proprietate industrială, comercială, literară etc.) şi din privilegii.

Aceste elemente de activ presupun un grad mare de risc. De asemenea, ele presupun dificultăţi, deloc de neglijat, referitoare la evaluare. Durata lor de viaţă utilă este dificil de determinat, existenţa lor depinzând de întreprinderea care le posedă.

Importanţa acestui tip de investiţii fluctuează în funcţie de o serie de factori precum: conjunctura economică, evoluţia pieţei, progresele tehnologice etc.

Delimitările investiţiilor sau imobilizărilor necorporale se pot realiza pe baza mai multor caracteristici:

- **în funcţie de posibilitatea de a le identifica:** cele care pot să facă obiectul unei identificări distincte şi cele care nu pot să fie disociate de întreprindere;
- **în funcţie de modul de intrare:** cele care au fost achiziţionate de întreprindere, separat sau în bloc şi cele care au fost create sau dezvoltate de întreprindere însăşi;
- **în funcţie de durata prevăzută pentru avantajele pe care le procură:** cu durată fixată prin lege sau prin contract, cu durată ce depinde de factorii umani sau economici şi cu durată nedefinită sau nelimitată;
- **în funcţie de dependenţa lor faţă de întreprindere:** cele ale căror drepturi sunt transferabile, cele care sunt negociabile şi cele care sunt inseparabile de întreprindere sau de o parte importantă a acesteia.

În sistemul contabil românesc, imobilizările necorporale sunt delimitate pe **obiecte de evidenţă:** cheltuieli de constituire, indiferent de mărimea lor; fiecare categorie de lucrări sau obiective de cercetare şi de dezvoltare; fiecare brevet, licenţă, concesiune, marcă de fabrică sau de comerţ sau oricare alt drept similar; fondul comercial în totalitatea sa; fiecare program informatic.

Acele imobilizări necorporale aflate în diferite faze de execuţie sau finalizate, dar nerecepţionate, constituie **imobilizări necorporale în curs.**

Ca şi investiţiile materiale, investiţiile nemateriale fac **obiectul amortizării** (în principiu) sau al **provizionării,** pentru constatarea deprecierilor definitive, respectiv temporare.

Distincţia între imobilizări necorporale şi cheltuieli

La modul general, cheltuielile constatate în cursul unui exerciţiu sunt cheltuieli ale acelui exerciţiu. Totuşi, regulile şi normele contabile prevăd posibilitatea

Scanned with OKEN Scanner

capitalizării unor cheltuieli ca, de exemplu, cheltuielile de constituire şi cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare. Unele dintre aceste active au valoare de activ fictiv (de exemplu, cheltuielile de constituire).

Cum pentru unele dintre aceste cheltuieli capitalizabile (de exemplu, cheltuielile de constituire) nu se prevede nici o condiţie de mărime valorică, înscrierea lor în activ rămâne facultativă deoarece, în cazul unei sume mici, astfel de cheltuieli pot să fie contabilizate în categoria cheltuielilor perioadei de gestiune, şi nu în cea de active imobilizate.

În cazul unei cheltuieli legate de un contract de închiriere sau de locaţie de gestiune pot să intervină două situaţii:

- atunci când contractul vizează o perioadă de timp mai îndelungată, de regulă mai mare de un an, ne postăm în situaţia achiziţionării unui drept contractual ce trebuie contabilizat ca o imobilizare necorporală (în categoria concesiuni, brevete şi alte drepturi şi valori asimilate);
- atunci când contractul vizează o perioadă mai mică de un an, această cheltuială poate să fie considerată o cheltuială constatată în avans, ce urmează a fi repartizată asupra fiecărei perioade de gestiune (de o lună) şi nu tratată ca o imobilizare necorporală.

Problemele de **evaluare** a imobilizărilor necorporale sunt destul de apropiate de cele ale imobilizărilor corporale, în toate cele patru momente ale evaluării. Face excepţie, pentru cazul ţării noastre, fondul comercial care urmează o altă linie de evaluare.

Deşi evaluarea se face global, pentru înţelegerea valorii sale se pleacă de la o analiză[1)] a elementelor necorporale ce alcătuiesc fondul comercial[2)]:

a) **Elemente legate de clientela întreprinderii:** fidelitatea şi atitudinea clienţilor faţă de întreprindere, numărul şi calitatea clienţilor, posibilităţile de dezvoltare a clientelei (pieţe potenţiale importante, exporturi etc.), bunele relaţii cu clienţii etc.

b) **Elemente legate de furnizorii întreprinderii:** posibilitatea de a alege furnizorii, calitatea serviciilor şi produselor livrate de furnizori (livrări regulate, mărfuri de calitate livrate în mod constant etc.).

c) **Elemente legate de personalul întreprinderii:** cunoştinţele acumulate de personal, calitatea relaţiilor existente între administraţie şi personal (riscul redus

---

[1)] A se vedea lucrarea „Evaluation des entreprises", Patrice Vizzavona, Atol Editions, 1991.
[2)] Şi pentru care, în prezent, la nivelul ţărilor dezvoltate, se fac studii distincte de evaluare.

Scanned with OKEN Scanner

de apariţie a grevelor), absenteism slab, calitatea prestaţiilor efectuate de angajaţi, uşurinţa de înlocuire a personalului, dinamismul administraţiei, fluctuaţia slabă a personalului, calitatea serviciilor administrative ce limitează riscul de corectare în caz de control fiscal, îmbunătăţirea gestiunii etc.

d) **Elemente legate de bancherii întreprinderii:** calitatea şi stabilitatea relaţiilor cu băncile, capacitatea de a împrumuta pe termen lung, uşurinţa în a obţine credite curente etc.

e) **Elemente legate de alţi terţi ai întreprinderii:** calitatea relaţiilor cu asigurările şi protecţia socială, calitatea relaţiilor cu fiscul, calitatea relaţiilor cu sindicatele etc.

f) **Elemente legate de patrimoniul întreprinderii:** calitatea imobilizărilor productive (grad de tehnicitate, parametri funcţionali etc.), calitatea construcţiilor (posibilităţi de extindere, amplasarea faţă de căi de acces, apropierea de un mare oraş etc.), buna reputaţie şi calitatea mărcilor, modelelor şi altor drepturi similare posedate de întreprindere, dotarea informatică la toate nivelurile etc.

g) **Elemente legate de producţia întreprinderii:** calitatea produselor fabricate sau prestaţiilor furnizate, renumele produselor sau serviciilor, capacitatea întreprinderii de a creşte calitatea produselor şi serviciilor furnizate, preţuri concurenţiale (competitive) practicate pentru produse şi servicii, piaţa deţinută.

h) **Elemente legate de concurenţă:** numărul şi poziţia concurenţilor pe piaţă, calitatea concurenţilor etc.

Fondul comercial sau goodwill-ul poate fi definit ca rezultatul tuturor elementelor interne sau externe favorabile maximizării profiturilor degajate de întreprindere, în trecut, prezent şi viitor. Se deduce că fondul comercial poate să fie pozitiv, caz în care poartă numele de goodwill, în măsura în care elementele citate anterior permit degajarea unui profit superior remuneraţiei capitalurilor angajate (utilizate) sau/şi capitalurilor necesare bunei funcţionări a întreprinderii; în caz contrar, fondul comercial îmbracă forma unui badwill (sau goodwill negativ).

Normalizatorii contabili români recomandă determinarea mărimii valorice a fondului comercial ca diferenţă între valoarea de aport sau costul de achiziţie, după caz, a fondului de comerţ şi valoarea elementelor de activ înregistrate în conturile corespunzătoare, similar cu practica altor ţări. În consecinţă, fondul comercial va fi diferenţa între valoarea fondului de comerţ achiziţionat sau adus sub formă de contribuţie (aport) şi valoarea elementelor indentificabile care îl

Scanned with OKEN Scanner

compun, respectiv valoarea stocurilor, imobilizărilor etc.

Determinarea mărimii fondului comercial nu se face decât în momentul achiziţionării, vânzării sau aportului unui fond de comerţ deoarece elementele incorporale aferente unui fond comercial create de o întreprindere în cursul activităţii nu au valoare şi nu sunt contabilizate, rezultând din activitatea întreprinderii, fără să necesite cheltuieli proprii afectate în acest sens (cheltuielile efectuate cu formarea clientelei, de exemplu, sunt contabilizate la cheltuielile exerciţiului etc.).

Deci, în determinarea fondului comercial se pleacă de la valoarea fondului de comerţ (de la valoarea unei întreprinderi).

Literatura de specialitate citează o multitudine de metode de evaluare a întreprinderilor care pot fi clasificate astfel:

- **Metode directe sau patrimoniale:** elementele patrimoniale sunt evaluate fie plecând de la valori contabile, fie de la valorile de utilitate ale bunurilor, obţinându-se **valoarea matematică** sau **valoarea intrinsecă,** după caz.
- **Metoda indirectă:** evaluarea întreprinderii se face în funcţie de beneficiile perioadelor trecute, prezente sau viitoare, metodele bazându-se pe rentabilitate sau fluxuri de performanţă (dividende, rezultate, capacitate de autofinanţare etc.). Aceste metode duc la obţinerea **valorii de rentabilitate,** a **valorii de randament** sau a **valorii bursiere,** după caz.
- **Metode mixte:** evaluarea întreprinderii se bazează pe **valoarea economică ce se compune din însumarea a două valori; respectiv o valoare ce reflectă abordarea patrimonială (valoare patrimonială sau substanţială) şi o valoare ce reflectă capacitatea întreprinderii de a genera beneficii respectiv „supravaloare" (goodwill). Se obţine o valoare a întreprinderii egală cu valoarea de utilitate şi capacitatea acesteia de a produce plusvaloare (goodwill).**

În teorie şi practică, sunt utilizate mai multe modele de calcul ca, de exemplu: metoda clasică, metoda Uniunii Experţilor Contabili Europeni, metoda „practicienilor", metoda anglo-saxonă, metode propuse de diverşi autori care le poartă numele cum ar fi RETAIL, CHARMONT, BARNAY şi CALBA, PROCEDEUL STUTTGART etc.

Dintre metodele cele mai utilizate în evaluarea întreprinderilor supunem atenţiei **metoda capitalurilor permanente necesare exploatării** (CPNE), care este considerată de specialişti ca fiind mai pragmatică şi mai realistă decât altele.

Scanned with OKEN Scanner

Această metodă, aşa cum arată şi denumirea, constă în determinarea masei de capitaluri permanente necesare exploatării ce trebuie să finanţeze investiţiile şi fondul de rulment normativ, urmărindu-se asigurarea echilibrului financiar al întreprinderii.

Masa de capitaluri necesară finanţării nevoilor de exploatare (investiţii şi fond de rulment) este atrasă de întreprindere de la diverşi investitori ce trebuie remuneraţi. Această remuneraţie se impută beneficiilor previzibile, înainte de a pune în evidenţă superbeneficiul ce permite calculul fondului comercial (goodwill-ului).

Exemplu: Bilanţul întreprinderii „Z", destinată vânzării, se prezintă la 31.12.19N după cum urmează:

Bilanţ - în milioane lei -

Activ		Pasiv	
Imobilizări corporale	17.200	Capital	19.000
Fond comercial	800	Diferenţe din reevaluare	700
Stocuri	900	Datorii pe termen lung	4.000
Clienţi	500	Furnizori	1.700
Disponibilităţi	6.000		
Total activ	25.400	Total pasiv	25.400

În plus, se dispune de următoarele informaţii privind întreprinderea:

- Fondul de rulment normativ este de 7.500 mii lei;
- Beneficiul preliminat (previzibil) este de 4.100 mii lei/an;
- Planul de finanţare întocmit pentru 5 ani se prezintă astfel:

- în milioane lei -

	Anul 19N+1	Anul 19N+2	Anul 19N+3	Anul 19N+4	Anul 19N+5
Investiţii	100	-	300	500	100
Fond de rulment normativ	-	200	-	200	300
Rambursare împrumut	300	400	-	-	-
Necesar de finanţat	400	600	300	700	400

- Capitalurile permanente necesare exploatării vor fi remunerate cu o rată de

Se doreşte evaluarea întreprinderii calculând o rentă de goodwill rezumată la 5 ani, renta de goodwill fiind actualizată cu o rată de 12%.

● **Evaluarea elementelor corporale ce compun fondul de comerţ:**

- Activ, exclusiv valoarea fondului comercial (25.400 - 800 = 24.600) 24.600
- Datorii (se scad) (1.700 + 4.000 = 5700) ..... -5.700

- Valoarea elementelor corporale ce compun fondul de comerţ 18.900

● **Evaluarea elementelor necorporale ce fac parte din fondul de comerţ:**

Calculul capitalurilor permanente necesare exploatării (CPNE):

Capitalurile proprii pentru exerciţiul 19N asigură finanţarea:

- Imobilizărilor 17.200
- Fondului de rulment normativ 7.500

Total CPNE aferente exerciţiului 19N 24.700

Având în vedere cifrele planului de finanţare, masa CPNE va evolua, în cursul celor cinci exerciţii, după cum urmează:

- în milioane lei -

	Anul 19N	Anul 19N+1	Anul 19N+2	Anul 19N+3	Anul 19N+4	Anul 19N+5
Necesar de finanţat		400	600	300	700	400
CPNE (N-1)	24.700	24.700	25.300	25.600	26.300	26.700
CPNE	24.700	25.100	25.900	25.900	27.000	27.100
CPNE x 15%	-	3.765	3.885	3.885	4.050	4.065

Stabilirea superbeneficiului sau rentei de goodwill se face prin deducerea din beneficiul previzibil a remuneraţiei capitalurilor permanente necesare exploatării (CPNE), adică:

- în milioane lei -

	Anul 19N+1	Anul 19N+2	Anul 19N+3	Anul 19N+4	Anul 19N+5
Beneficiul previzibil (preliminat) (B)	4.100	4.100	4.100	4.100	4.100
Remuneraţie (CPNEx15%) (R)	3.765	3.885	3.885	4.050	4.065
Superbeneficiu (B - R) (renta de goodwill)	335	215	215	50	35
Superbeneficiu actualizat cu o rată de 15% (goodwill)	299	171	153	32	20

Scanned with OKEN Scanner

Superbeneficiul sau renta de goodwill (GW) va fi egal cu suma actualizată de superbeneficii pe aceeaşi perioadă de cinci ani, adică:

$$GW = \frac{335}{1,12} + \frac{215}{(1,12)^2} + \frac{215}{(1,12)^3} + \frac{50}{(1,12)^4} + \frac{35}{(1,12)^5} =$$

$$= 299 + 171 + 153 + 32 + 20 = 675 \text{ milioane lei}$$

Remarcă: Formula de actualizare utilizată este:

$$S_n = S\frac{1}{(1+i)^n} = S(1+i)^{-n}$$

unde: i = rata de actualizare
n = numărul de ani pentru care se face actualizarea
S = suma de actualizat
S_n = suma actualizată

Fondul comercial poate să fie şi o mărime valorică negativă, numită în acest caz badwill (BW) sau goodwill negativ.

În cazul nostru, valoarea întreprinderii este:

- Valoarea elementelor corporale ale fondului de comerţ ..... 18.900 milioane lei
- Valoarea elementelor necorporale ce compun fondul de comerţ (goodwill) ..... 675 milioane lei
- Valoarea întreprinderii ..... 19.575 milioane lei

Menţionăm că evaluarea întreprinderilor este o operaţiune complicată, utilizându-se uneori metode extrem de complexe ce integrează şi o serie de riscuri aferente (legate de exploatare, de conjunctură, de factori tehnologici şi politici). Se consideră că nu există o metodă „definitivă", deoarece diferitele metode duc la rezultate diferite pentru aceeaşi întreprindere, unele avantajând cumpărătorul, altele, vânzătorul; unele metode sunt considerate ca fiind mai adecvate deoarece permit calculul adevăratului superprofit (goodwill).

Ceea ce este însă comun multor metode este faptul că valoarea întreprinderii rezultă din suma elementelor identificabile ale „goodwill"-ului, definit şi caracterizat anterior.

8.2.3. O nouă galaxie a universului contabilităţii: investiţiile necorporale

Dacă vom miza în analiza investiţiilor necorporale numai pe informaţiile generate de grupa de conturi 20 (plus imobilizările necorporale în curs: contul 230), la care se adaugă structurile bilanţiere corespunzătoare acestora, vom comite

Scanned with OKEN Scanner

o mare eroare. „Astrocercetătorii" universului contabilităţii au identificat şi studiat o nouă galaxie, cea a nematerialului sau a investiţiilor necorporale.

Investiţiile necorporale constituie, pentru întreprinderi, o sursă importantă de creare de valoare şi de dezvoltare.

Având în vedere caracterul recent al reflecţiei asupra acestui subiect, în mod natural nu există unanimitate în privinţa componentelor investiţiilor necorporale, la nivel de întreprindere.

Făcând inventarul, se poate spune că există cinci tipuri de abordări referitoare la investiţiile (şi resursele) necorporale în întreprinderi[1]:

a) **O primă abordare: totul este nematerial**

Este cea mai simplă şi cea mai puţin explicită: într-o întreprindere totul este sau tinde să devină nematerial (intangibil, necorporal). Definiţia pare simplă, dar ea solicită o schimbare de paradigmă, adică viziunea privind modul de producţie în întreprindere. Aceasta nu trebuie să fie gândită ca un proces linear de producţie (de bunuri fizice), în care funcţia de producţie este dominantă, ci ca un proces interactiv, deschis spre mediul exterior, viziune ce acordă un loc de prim ordin „substanţei", mobilităţii modurilor de comportamente şi procedurilor.

b) **O a doua abordare: de natură analitică**

Ea constă în definirea „nematerialului", plecând de la componentele sale. Din multitudinea de analize recenzate de literatura de specialitate reţinem pe cea a Organizaţiei de cooperare şi dezvoltare economică (OCDE): „investiţiile nemateriale se referă la toate **cheltuielile pe termen lung,** altele decât cumpărarea de active fixe, pe care firmele le efectuează în scopul ameliorării rezultatului lor. Dincolo de **investiţiile în tehnologie** (cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare sau achiziţia rezultatelor acestora), **investiţiile nemateriale vizează investiţiile în formare, în organizarea producţiei, în relaţiile de muncă, în structurile de gestiune, în elaborarea relaţiilor comerciale şi tehnologice cu celelalte firme şi cu furnizorii şi consumatorii, în investigarea pieţelor, achiziţionarea şi exploatarea produselor informatice"**[1].

În rezumat, în accepţiunea OCDE, componentele investiţiilor nemateriale sunt împărţite în cinci categorii:

---

[1] Ahmed Bounfour, „Investissements immatériels: définition et mesure, une approche fonctionnelle", comunicare la Congresul 1998 al Asociaţiei franceze de contabilitate, din „Actes du XIXe Congrès", volume 1.

Scanned with OKEN Scanner

● **Investiţiile în tehnologie** destinate dezvoltării bazei de cunoştinţe. Finalitatea lor este introducerea de noi produse şi procese pe piaţă. Această categorie cuprinde: investiţiile în cercetare-dezvoltare, inclusiv produsele informatice de cercetare-dezvoltare, achiziţionarea de tehnologii prin intermediul licenţelor şi brevetelor, ingineria, precum şi observarea şi exploatarea activităţilor în vederea întăririi competitivităţii întreprinderii în raport cu rivalii ei.

● **Investiţiile nemateriale ce ţin de calificare**

Această categorie include investiţiile în resurse umane, în organizarea şi structurarea informaţiilor. Componentele sale ţin, în mod esenţial, de exploatarea şi punerea în valoare a investiţiilor fixe.

● **Investiţiile în resurse informaţionale de piaţă**

Importanţa acestor investiţii este dată de faptul că, la nivelul lor, semnalele pieţelor sunt identificate şi anticipate. Prin ele, utilizatorii finali sunt mai informaţi asupra caracteristicilor ofertei întreprinderii, în termeni de produse şi servicii.

● **Produsele program informatice**

Într-o abordare restrictivă, OCDE le consideră ca fiind un activ distinct.

● **Sistemele de informare**

Această categorie include sistemele de informare dezvoltate de întreprinderi pentru uzul lor intern.

c) **A treia abordare: pe baza activităţilor de servicii**

Ea constă în analizarea activităţilor de servicii, indiferent că ele vin din exteriorul întreprinderii sau sunt integrate acesteia.

Abordarea pe baza activităţilor de servicii solicită o revizuire a instrumentelor strategice prezente ale întreprinderii: economia de scară; curba de experienţă; analiza sectoarelor industriale şi a segmentelor de piaţă etc.

d) **A patra abordare: abordarea strategică şi funcţională**

Prin această abordare, pot să fie grupate diferitele lucrări ce se referă explicit la importanţa activelor (sau resurselor) nemateriale, ca pârghii esenţiale de dezvoltare a avantajelor competitive. Printre resurse pot să fie enumerate: numele de marcă, cunoştinţele şi tehnologiile interne, utilizarea de personal calificat, contractele comerciale, maşinile, procedurile eficace şi capitalul etc.

Cât priveşte abordarea funcţională, ea este importantă pentru că la nivelul funcţiilor este organizat procesul de alocare a resurselor. Sunt luate în considerare două tipuri de funcţii: funcţiile-valoare şi funcţiile-resurse.

Scanned with OKEN Scanner

Funcţiile-valoare includ:

- cercetarea şi dezvoltarea,
- producţia,
- logistica în sensul larg, inclusiv logistica informaţională (prelucrarea, stocajul şi „transportul" informaţiilor),
- comercializarea-distribuţia (canale de distribuţie şi logistică externă, reţelele),
- comunicarea, al cărei obiectiv este afirmarea imaginii externe a întreprinderii.

Cu excepţia activităţilor de cercetare şi de dezvoltare, celelalte activităţi nemateriale relative la aceste funcţii sunt de natură externalizată sau cel puţin fac obiectul unui mod de producţie şi de aprovizionare mixt (intern şi externalizat).

Prin abordarea funcţională, componentele investiţiilor nemateriale sunt luate în considerare fie în raport cu o funcţie (cazul serviciilor informatice pentru logistica informaţională), fie de manieră transfuncţională, atunci când acestea traversează ansamblul funcţiilor sau, cel puţin, nu pot să fie afectate unei singure funcţii (cazul consilierii juridice, serviciilor contabile sau al consilierii în materie de management).

e) **A cincea abordare: abordarea contabilă şi financiară**

Din punct de vedere contabil, elementele nemateriale presupun înscrierea lor ca active necorporale, deci ca parte a patrimoniului întreprinderii. Ele pot face obiectul amortizării.

Mizele acestei abordări sunt multiple şi ele se referă la: necesitatea integrării diferitelor dimensiuni ale valorii întreprinderii; necesitatea normalizării regulilor şi practicilor contabile, necesitatea de a informa utilizatorii asupra stării exacte a valorii patrimoniale a întreprinderii, în care componenta nematerială ocupă un loc din ce în ce mai însemnat.

Nu trebuie să pierdem din vedere că, de multe ori, se face diferenţierea între investiţii nemateriale şi active nemateriale: o investiţie este o operaţie financiară, în timp ce un activ este un element al patrimoniului. Totuşi, această diferenţiere nu este totdeauna foarte operaţională, din punct de vedere decizional.

Practicile întreprinderilor şi dezbaterile teoretice arată că există o **legătură strânsă între investiţie şi activul întreprinderii,** deci cu formarea unui patrimoniu. **Dificultatea** apare atunci când **se trece de la noţiunea de cheltuială - asociată unei investiţii, la noţiunea de activ,** adică la apariţia cheltuielii angajate în partea

Scanned with OKEN Scanner

„utilizări" (activ) a bilanţului întreprinderii.

Ahmed Bounfour[1] prezintă astfel relaţiile cauzale de măsurare a elementelor nemateriale:

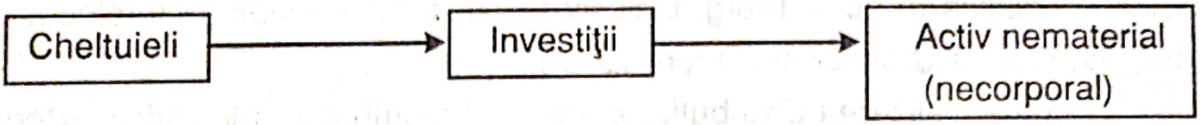

Relaţia cheltuială - investiţii

Problema care se pune este de a şti dacă o cheltuială nematerială curentă poate fi considerată investiţie, adică dacă ea poate să genereze o rentă pentru întreprindere.

Noţiunea de investiţie (Ch. Afriat, în comunicarea lui Ahmed Bounfour) este caracterizată prin două tipuri de criterii: unul, de natură juridică, vizează proprietatea; celălalt, de natură economică, se individualizează prin trei caracteristici: durata utilizării, creşterea capacităţii de producţie şi necesitatea de a angaja un anumit volum de cheltuieli (prag de semnificaţie).

Relaţia investiţii - activ

Această relaţie generează problema contabilizării activelor nemateriale. Contabilizarea unei investiţii ca activ presupune o anumită idee de acumulare, deci de creare a unui patrimoniu.

Din punct de vedere al contabilităţii financiare, contabilizarea elementelor nemateriale este regizată de două principii: prudenţa şi independenţa exerciţiilor[2]. Prudenţa ascultă, ea însăşi, de două reguli legate între ele: referirea la costul istoric, ceea ce face ca un activ să nu poată să figureze în bilanţ la o valoare mai mare decât valoarea sa reală, la fel cum el nu poate să facă obiectul unei reevaluări la o valoare mai mare decât valoarea contabilă. Pe de altă parte, este important să se ţină cont de orice eveniment susceptibil să modifice valoarea activului. Mai mult, este important ca avantajele economice aşteptate de la activ să fie suficient de sigure, în ceea ce priveşte realizarea lor, şi să fie măsurabile de o manieră fiabilă. Or, aplicarea celor două reguli ale prudenţei redate mai sus, în cazul activelor nemateriale, ridică mari probleme din cauza incertitudinilor în legătură cu valoarea acestor elemente şi, mai ales, în legătură cu capacitatea lor de a genera venituri viitoare. Principiul independenţei exerciţiilor pune problema evaluării (măsurării) cheltuielilor şi veniturilor de repartizat asupra mai multor exerciţii.

---

[1] Sursă anterior citată.

[2] P. Boisselier, „L'investissement immatériel", Gestion et comptabilisation, De Boeck Université, 1993.

Scanned with OKEN Scanner

În mod evident, regulile generale referitoare la cele două principii sunt particularizate la nivelul diferitelor speţe de active necorporale.

Luarea în consideraţie a elementelor nemateriale în dezvoltarea avantajelor competitive a determinat mai multe întreprinderi, la nivel internaţional, să dezvolte o abordare dual㠠a contabilizării şi comunicării financiare privind aceste elemente. Această abordare conduce, mai întâi, la un cadru conceptual centrat pe resursele nemateriale şi, apoi, la evaluarea principalelor componente. O atare abordare nu poate să se generalizeze decât în contextul unui cadru internaţional.

Încurajarea unei astfel de abordări ar fi de o mare importanţă în contextul european. Într-o primă etapă, ea ar permite conducerii, acţionarilor şi analiştilor să dispună de informaţii privind investiţiile alocate de întreprinderi diferitelor componente ale activului necorporal. În a doua etapă, mai radicală, s-ar trece la capitalizarea unor categorii de elemente necorporale, **obţinute** de întreprindere, conform principiilor şi modalităţilor admise.

Creşterea ponderii elementelor nemateriale în procesul de producţie este un fapt deja cunoscut. Din ce în ce mai multe întreprinderi produc şi acumulează elemente nemateriale. În marile întreprinderi (mai ales cele deschise circuitului internaţional), se observă variante noi ale funcţiilor de producţie în care „partea de nematerial", în calitate de „factor" sau de „produs" a devenit dominantă. Pentru a oglindi, de o manieră relevantă, acumularea şi performanţele acestor întreprinderi, constatarea şi evaluarea de active şi de valori nemateriale au devenit şi ele probleme de o mare importanţă. Problema evaluării „necorporalului" se pune cu o acuitate specială, mai ales, acum, când asistăm la o creştere a **„capitalismului investitorilor"**[1]. Într-adevăr, după „capitalismul familial" care a dominat lumea la originile capitalismului, după **„cel industrial"** şi, mai nou, **„cel al managerilor"**, observaţii recente atestă că, mai ales în mediile anglo-saxone, s-a intrat într-o epocă a **„capitalismului acţionarilor"**. În mod evident, această nouă etapă este consecinţa internaţionalizării mişcărilor de capitaluri şi creşterii capacităţilor de plasamente (mai ales, în sistemele de pensionare).

Foarte rapid, ultima linie (bottom line) a contului de profit şi pierdere, elaborată şi publicată de astfel de întreprinderi, tinde să devină valoarea titlului şi nu câştigul pe acţiune (earning per share). Cele două linii (informaţii) sunt legate printr-o funcţie complexă de creare de valoare sau, mai degrabă, de apreciere realizată de piaţă.

[1] Bernard Martory, „Identification et évaluation des incorporels. Principes, constat et pistes de solutions", comunicare la Congresul 1998 al Asociaţiei franceze de contabilitate, „Actes du XIXe Congrès", volume 1.

Scanned with OKEN Scanner

Problema „evaluării nematerialului" are consecinţe până la nivel macroeconomic, în speţă până la determinarea produsului intern brut: care sunt valorile create într-o ţară industrială dezvoltată şi care dintre ele merită să fie reţinute în conturile naţiunii? Deşi nu prezintă nici aceeaşi complexitate şi nici, în mod logic, aceeaşi acuitate, problemele identificării şi evaluării elementelor necorporale vor căpăta noi dimensiuni şi în ţara noastră.

8.2.4. Amortizarea imobilizărilor corporale şi necorporale

8.2.4.1. Repere ale doctrinelor şi practicilor internaţionale privind amortizarea imobilizărilor corporale şi necorporale

Majoritatea imobilizărilor corporale şi necorporale se degradează cu timpul şi, ca atare, trebuie găsită o metodă pentru constatarea diminuării utilităţii lor.

Amortizarea este echivalentul valoric al deprecierii ireversibile a unei imobilizări, ca urmare a utilizării, a acţiunii factorilor naturali, a progresului tehnic sau a altor cauze.

Conform **concepţiei juridico-contabile,** amortizarea este legată de valoarea patrimonială a elementelor bilanţului. Planul contabil general francez defineşte amortizarea pentru depreciere ca „o constatare contabilă a micşorării valorii unui element de activ, ce rezultă din utilizare, din trecerea timpului, din schimbarea de tehnică sau din orice altă cauză".

Întreprinderea achiziţionează bunuri care sunt utilizate pentru a obţine avantaje economice (beneficii) pe parcursul mai multor exerciţii. În virtutea aplicării postulatului independenţei exerciţiilor, se convine să se repartizeze costul de intrare al bunului, pentru ca fiecare exerciţiu să suporte o cheltuială corespunzătoare avantajelor obţinute ca urmare a utilizării bunului. Este vorba, în acest caz, despre **concepţia economică** a amortizării, concepţie care pune accentul pe formarea rezultatului.

Conform unei **concepţii financiare,** amortizarea este o metodă de reînnoire a capitalului investit. În acest caz, ea este o prelevare asupra beneficiilor şi, ca atare, constituie o resursă la dispoziţia întreprinderii. Acumularea anuităţilor privind amortizările ar trebui să permită înlocuirea investiţiei care nu mai poate sau nu mai trebuie (din motive de randament) să fie utilizată. Amortizarea devine, astfel,

Scanned with OKEN Scanner

un element al autofinanţării.

O altă problemă legată de amortizare este cea referitoare la bunurile amortizabile. Ele sunt elemente ale activului imobilizat care se depreciază de manieră ireversibilă şi care, după o perioadă mai mult sau mai puţin lungă, nu vor mai îndeplini funcţiile lor. Sunt excluse din câmpul amortizării bunurile a căror utilizare este nelimitată în timp, precum terenurile sau investiţiile financiare; eventuala depreciere a acestor din urmă elemente este constatată prin intermediul provizioanelor.

În mod normal, întreprinderile trebuie să elaboreze un **plan de amortizare** care este un tablou previzional de reducere a valorilor înscrise în bilanţ, pe o perioadă determinată şi prin tranşe succesive. Planul de amortizare vizează imobilizările corporale şi necorporale care se depreciază de manieră nereversibilă. Întocmit cu ocazia intrării în funcţiune a bunului, planul conţine costul de intrare, mărimea amortizărilor anuale practicate şi valoarea netă contabilă după fiecare exerciţiu.

Modificarea planului de amortizare nu ar trebui să se facă decât în circumstanţe excepţionale. Durata de viaţă şi metoda de amortizare iniţial prevăzute pot să fie corectate numai pentru a ţine cont de schimbările semnificative în condiţiile de exploatare (cadenţă accelerată, schimbarea programului de lucru etc.) şi de uzura morală intervenită mai rapid decât era prevăzută. Întocmirea unui nou plan de amortizare necesită apelul la reguli aplicabile oricărei schimbări de metodă contabilă, în virtutea acţiunii principiului permanenţei metodelor.

Pentru un expert contabil, amortizarea nu este un instrument de evaluare, ci, mai degrabă, o metodă de repartizare a costului. Imobilizările nu sunt amortizate pe baza pierderii de valoare, ci pe baza imputării sistematice a costului lor de intrare asupra unui număr de exerciţii. În consecinţă, amortizarea este rezultatul unui procedeu contabil de repartizare logică şi sistematică a costului imobilizărilor, aplicat astfel încât să se impute o parte din acest cost fiecărui exerciţiu care va beneficia de utilizarea respectivelor imobilizări.

Este de necontestat faptul că valoarea unui bun poate să fluctueze între momentul intrării sale în patrimoniu şi cel în care el este vândut sau scos din funcţiune. Dar aceste fluctuaţii periodice de valoare sunt greu de măsurat cu obiectivitate, iar tentativele realizate în acest sens nu au fost, în general, acceptate de specialiştii contabili. De aceea, se preferă să se repartizeze costul unei imobilizări, prin intermediul unei cheltuieli cu amortizările, pe toată durata de viaţă

Scanned with OKEN Scanner

utilă. Se preferă utilizarea metodei de repartizare a costului deoarece prin ea se realizează o conectare a cheltuielilor la venituri şi pentru că, într-o economie stabilă, fluctuaţiile valorii de piaţă sunt minime şi dificil de măsurat. Mai mult, din motive legate de aplicarea postulatului continuităţii exploatării întreprinderilor şi pentru că se presupune, în general, că imobilizările amortizabile sunt conservate până la sfârşitul duratei de viaţă utilă, se consideră că fluctuaţiile periodice ale valorii de piaţă nu reprezintă date relevante pentru determinarea rezultatelor sau situaţiei financiare referitoare la o întreprindere.

Înainte de a putea întocmi un plan de amortizare, trebuie să se răspundă la trei întrebări fundamentale:

- Care este baza amortizării bunului (mărimea amortizabilă)?
- Care va fi durata de viaţă utilă?
- Care este cea mai bună metodă de repartizare a costului bunului?

Răspunsul la fiecare dintre aceste întrebări determină calculul cheltuielilor cu amortizarea. Pentru a putea răspunde la aceste întrebări, este necesar să se prevadă evenimentele viitoare. Şi pentru că este imposibil să se cunoască perfect viitorul, nu putem să ne aşteptăm la o măsurare exactă a amortizării de inclus în cheltuielile fiecărei perioade. Totuşi, specialistul contabil trebuie să realizeze o bună conectare a cheltuielilor la venituri.

Baza amortizării (mărimea amortizabilă) depinde de doi factori: **costul bunului** şi **valoarea sa de recuperare.** Anterior, noi am prezentat expresiile costului de intrare al bunurilor. În ceea ce priveşte **valoarea de recuperare,** aceasta este valoarea netă de realizare estimativă a unei imobilizări (corporale) la sfârşitul duratei sale de viaţă utilă, măsurată pe baza unor preţuri care nu trebuie să fie mai mari decât preţurile pieţei, existente la data achiziţionării imobilizării.

De exemplu, dacă un bun a fost achiziţionat la un cost de 50.000.000 lei, iar valoarea sa de recuperare este de 5.000.000 lei, baza amortizării va fi de 50.000.000 - 5.000.000 = 45.000.000 lei. În practică, se întâmplă adesea ca baza amortizării să fie calculată fără să se ţină cont de valoarea de recuperare, deoarece este vorba despre o mărime neglijabilă.

Există adesea o diferenţă fundamentală între **durata de viaţă utilă** a unei imobilizări şi **durata** sa **materială.** O maşină poate să fie încă, din punct de vedere material, „capabilă" să producă un obiect dat mult timp după încheierea duratei sale de viaţă utilă; dacă încetăm să o utilizăm la un moment dat, aceasta se explică

Scanned with OKEN Scanner

prin faptul că, în mod logic, costul de producţie al bunului fabricat a devenit prea ridicat, după un număr de ani de utilizare a maşinii. Un activ imobilizat se poate scoate din uz din cauza acţiunii a două categorii de factori: **factori de ordin material** (uzura sau pierderea fortuită) şi **factori de ordin economic** (desuetudine sau uzură morală).

Estimarea duratei de viaţă utilă a unui bun este o sarcină dificilă care cere, înainte de toate, experienţă şi judecată. În unele cazuri, se stabileşte o durată arbitrară; în altele, se recurge la metode statistice sofisticate.

În multe cazuri, se ţine cont de experienţa întreprinderii, în materie de utilizare a bunurilor asemănătoare. În ţările dezvoltate, factorii de ordin economic au tot atâta influenţă, dacă nu mai multă, ca şi factorii de ordin material.

Ca şi imobilizările corporale, **activele necorporale** ar trebui să facă obiectul unei amortizări, printr-o imputare logică şi sistematică asupra rezultatelor, în timpul perioadei de viaţă utilă estimativă. Baza amortizării corespunde costului imobilizării necorporale. Pentru estimarea duratei de viaţă utilă a acestor bunuri, trebuie să se ţină cont de o serie de factori ca, de exemplu:

- dispoziţiile unei legi sau clauzele unui contract, care au ca obiect limitarea duratei maximale de viaţă utilă;
- clauzele de reînnoire sau de prelungire care pot veni să modifice durata de viaţă utilă estimativă;
- efectele de desuetudine, ale cererii şi concurenţei precum şi ale altor factori economici ce pot conduce la reducerea duratei de viaţă utilă;
- o durată de viaţă utilă care este legată de previziunile ce vizează anii de serviciu ai unor indivizi sau grupuri de salariaţi;
- reacţiile prevăzute din partea concurenţilor sau altor grupuri ce pot să pună în aplicare o strategie susceptibilă să reducă avantajele concurenţiale ale întreprinderii;
- o imobilizare necorporală poate să provină dintr-un ansamblu de factori care, luaţi individual, prezintă fiecare o durată diferită.

Nu puţine imobilizări necorporale au o durată de viaţă utilă nedeterminată, motiv pentru care calculul amortizării lor poate ridica unele probleme. De altfel, în unele cazuri, bunurile necorporale nu se amortizează dacă nu au o durată de viaţă utilă determinată.

Scanned with OKEN Scanner

8.2.4.2. Metode de calcul al amortizării imobilizărilor corporale şi necorporale

O dată ce baza amortizării şi durata de viaţă utilă a unui bun au fost determinate, cheltuielile cu amortizarea mai depind de metoda aleasă pentru calculul anuităţilor.

Teoria şi experienţa practică recomandă ca metoda de amortizare utilizată să fie logică şi sistematică. Cu alte cuvinte, costul de intrare nu trebuie să fie repartizat pe exerciţii în mod arbitrar, fără să se ţină cont de maniera în care bunul va pierde din valoarea sa utilă pe parcursul anilor. Metoda aleasă trebuie să reflecte reducerea capacităţii de serviciu a imobilizării.

În ţara noastră, regulamentul privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991, Legea nr. 15/1994 privind amortizarea capitalului imobilizat în active corporale şi necorporale, Ordonanţa Guvernului nr. 54/1997, pentru modificarea şi completarea Legii nr. 15/1994 şi H.G. nr. 909/29.12.1997, pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii 15/1994, modificată şi completată prin O.G. nr. 54 legiferează, reglementează şi normează regimul metodologic al amortizării. Unităţile patrimoniale care desfăşoară activităţi cu caracter economic amortizează mijloacele fixe utilizând unul dintre următoarele **regimuri de amortizare:** amortizarea lineară, amortizarea degresivă şi amortizarea accelerată. Pe plan internaţional, arsenalul metodologic este mai bogat, el cuprinzând:

(i) metoda amortizării lineare,

(ii) metoda amortizării funcţionale (variabile sau proporţional cu utilizarea sau randamentul),

(iii) metodele amortizării accelerate:

- metoda amortizării degresive cu normă constantă,
- metoda amortizării proporţionale cu ordinea numerică inversă a anilor,

(iv) metodele speciale de amortizare:

- metoda amortizării bazată pe valoare,
- metodele de imputare axată pe cesiune sau pe înlocuire,
- metodele de amortizare pe grupe de valori active,
- metodele de amortizare cu dobânzi compuse.

Lucrarea noastră se va axa pe metodele agreate de legislaţia românească. Nu în mod exclusiv, şi fără să ne refuzăm comentarii privind unele practici

Scanned with OKEN Scanner

existente în ţările dezvoltate.

a) **Amortizarea lineară sau constantă**

Această metodă este bazată pe ipoteza unei deprecieri sau unei utilizări repartizate în timp în mod regulat.

În ţara noastră amortizarea lineară se determină prin includerea uniformă în cheltuielile de exploatare a unor sume fixe, stabilite proporţional cu numărul de ani şi cu duratele normale de utilizare a mijloacelor fixe.

Amortizarea lineară anuală se calculează prin aplicarea cotei medii anuale la valoarea de intrare a mijloacelor fixe.

Cota (norma) de amortizare se calculează astfel:

$$C_A = \frac{100}{\text{Durata normală de utilizare din catalog (exprimată în ani)}}$$

În cazul reevaluării activelor corporale, în baza unor acte normative, cota de amortizare se determină după cum urmează:

$$C_A = \frac{100}{\text{Durata normală de utilizare rămasă (exprimată în ani)}}$$

Cota astfel determinată se va aplica asupra valorii rămase, actualizată.

Pentru mijloacele fixe de natura construcţiilor, amortizarea anuală se va calcula numai în regim linear.

Utilizarea regimului de amortizare lineară se aprobă de consiliul de administraţie al agentului economic, respectiv de responsabilul cu gestiunea patrimoniului, la data punerii în funcţiune.

Metoda amortizării lineare este **uşor de utilizat,** dar aspectul său simplificator o expune la unele **critici.** Diminuarea de valoare a unui bun nu este constantă pe tot parcursul vieţii sale. Această metodă nu ţine cont nici de scăderea capacităţii de producţie, nici de creşterea în timp a cheltuielilor de întreţinere datorate uzurii.

Exemplu:

La 20 august 19N, este achiziţionat un utilaj, la un cost de 70.000.000 lei. El este amortizat linear pe o perioadă de 5 ani.

Calculul cotei de amortizare lineare:

Scanned with OKEN Scanner

$$C_A = \frac{100}{5} \cdot 100 = 20\%$$

Remarcă: Cotele medii anuale de amortizare se regăsesc şi în tabelul-anexă la normele metodologice de aplicare a Legii nr. 15/1994.

Anuitatea pentru un exerciţiu complet:

a = 70.000.000 lei x 20% = 14.000.000 lei

Calculul primei anuităţi (funcţionarea utilajului de la 20 august la 31 decembrie: 130 zile):

$$a = 14.000.000 \text{ lei} \cdot \frac{130 \text{ zile}}{360 \text{ zile}} = 5.055.555 \text{ lei}$$

Calculul ultimei anuităţi:

a = 14.000.000 lei - 5.055.555 lei = 8.944.445 lei

sau

$$a = 14.000.000 \text{ lei} \cdot \frac{230 \text{ zile}}{360 \text{ zile}} = 8.944.445 \text{ lei}$$

Valoarea netă contabilă se determină ca diferenţă între valoarea contabilă (V) şi amortizarea cumulată constatată.

Tabloul amortizării utilajului respectiv se prezintă astfel:

în lei

Anul	Baza amortizării (costul de intrare sau valoarea contabilă)	Anuitatea	Amortizarea cumulată	Valoarea netă contabilă
19N	70.000.000	5.055.555	5.055.555	64.944.445
19N+1	70.000.000	14.000.000	19.055.555	50.944.445
19N+2	70.000.000	14.000.000	33.055.555	36.944.445
19N+3	70.000.000	14.000.000	47.055.555	22.944.445
19N+4	70.000.000	14.000.000	61.055.555	8.944.445
19N+5	70.000.000	8.944.445	70.000.000	0

Sub aspect grafic, datele din tablou se prezintă astfel:

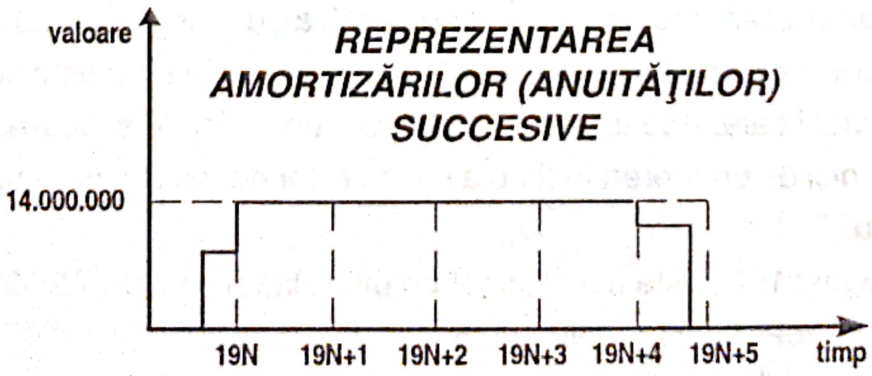

După cum se poate constata, amortizările anuale (anuităţile) succesive **sunt**

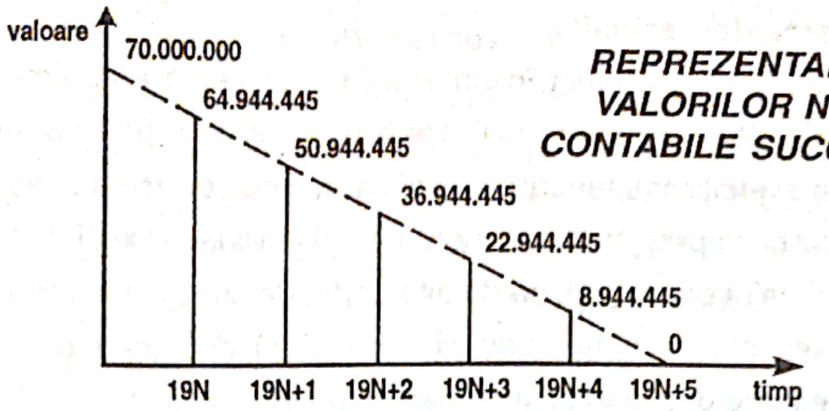

egale atunci când perioada de calcul este egală cu an, iar valorile contabile nete succesive sunt în **progresie aritmetică descrescătoare.**

b) **Amortizarea funcţională sau variabilă**

Această metodă reflectă micşorarea valorii unui bun în funcţie de utilizarea sa. Ea permite o mai justă conectare a cheltuielilor cu veniturile. Costul de utilizare al imobilizărilor este repartizat proporţional cu activitatea. În funcţie de natura bunului, sunt utilizate diferite „unităţi" drept cheie (bază) de repartizare: numărul de articole fabricate, numărul de kilometri parcurşi de autovehicule, numărul de ore-zbor pentru aeronave, numărul de ore de funcţionare pentru maşini, utilaje şi instalaţii de lucru etc.

Exemplu:

Să presupunem că o maşină a fost cumpărată la un cost de achiziţie de 40.000.000 lei şi a fost prevăzută să producă 100.000 piese. Amortizarea unitară (pe piesă) va fi de:

40.000.000 lei : 100.000 piese = 400 lei/piesă.

Tabloul de amortizare se va prezenta astfel:

Anul	Numărul de piese produse	Amortizarea (lei)
1	12.000	4.800.000
2	15.000	6.000.000
3	20.000	8.000.000
4	20.000	8.000.000
5	20.000	8.000.000
6	13.000	5.200.000
Total	100.000	40.000.000

Scanned with OKEN Scanner

c) Amortizarea degresivă[1)]

Această metodă are ca efect înscrierea în cheltuieli a unei amortizări mai mari în cursul primelor exerciţii de utilizare a bunului, în raport cu amortizarea corespunzătoare exerciţiilor ulterioare. Justificarea **economică** a acestei metode este dată de faptul că deprecierea este pentru unele mijloace fixe, într-adevăr, mai mare în cursul primelor exerciţii şi, pe de altă parte, de constatarea că acestea au o capacitate de serviciu mai mare în primii ani de viaţă, după care ele antrenează cheltuieli de întreţinere din ce în ce mai mari.

Amortizarea degresivă se calculează:

- fie prin aplicarea unei cote degresive la o valoare constantă;
- fie, mai ales, prin aplicarea unei cote constante la o valoare degresivă (descrescătoare).

Prin aplicarea celei de a doua variante (cazul cvasigeneralizat), baza amortizării este valoarea netă contabilă (VNC). Conform acestei variante, tabloul de amortizare se prezintă astfel[2)]:

Anul	Baza de amortizare (VNC)	Anuitatea	Amortizarea cumulată	Valoarea netă contabilă (VNC)
1	V	$V\,t$	$V\,t$	$V-V\,t=$ $=V\,(1-t)$
2	$V\,(1-t)$	$V\,t\,(1-t)$	$V\,t + V\,t\,(1-t)$	$V(1-t)\,-$ $-V\,t\,(1-t)=$ $=V\cdot(1-t)^2$
. . . n	. . . $V\,(1-t)^{n-1}$	. . . $V\,t\,(1-t)^{n-1}$	. . . $V\cdot t\sum_{i=0}^{n-1}(1-t)^i$	. . . $=\ldots=$ $=V\,(1-t)^n$

[1)] În ţările dezvoltate, amortizarea degresivă este o variantă a amortizării accelerate.

[2)] A se vedea lucrarea „Les mécanismes comptables de l'entreprise", Editions Montchrestien, Paris, 1990.

Scanned with OKEN Scanner

Relaţiile de calcul prezentate mai sus sunt aplicabile în situaţia în care s-ar dori ca bunul să fie „complet" amortizat pe cale degresivă. Totuşi, prin aplicarea acestei metode, amortizarea **completă** este practic imposibilă, deoarece cumulul amortizărilor nu va fi niciodată egal cu valoarea de intrare a bunului (sau valoarea contabilă, V), iar valoarea netă contabilă (VNC) nu va fi niciodată nulă.

Metoda se constituie însă în bază pentru **amortizarea degresivă fiscală.** Aceasta este utilizată în multe ţări ale Europei continentale.

Amortizarea degresivă fiscală are drept scop de a incita întreprinderile să modernizeze aparatul productiv.

În ţara noastră, amortizarea degresivă constă în multiplicarea cotei de amortizare lineară cu unul dintre coeficienţii următori:

(i) 1,5, dacă durata normală de utilizare a mijlocului fix este între 2 şi 5 ani;

(ii) 2,0, dacă durata normală de utilizare a mijlocului fix este între 5 şi 10 ani;

(iii) 2,5, dacă durata normală de utilizare a mijlocului fix este mai mare de 10 ani.

Utilizarea regimului de amortizare degresivă se aprobă de consiliul de administraţie al agentului economic, respectiv de responsabilul cu gestiunea patrimoniului.

Amortizarea degresivă, conform H.G. 909/1997 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 15/1994, modificată şi completată prin O.G. 54/1997, se aplică în două variante:

- fără influenţa uzurii morale (AD1);
- cu influenţa uzurii morale (AD2).

Pentru calculul amortizării prin utilizarea regimului de amortizare degresivă, **varianta AD1,** se procedează astfel:

- în primul an de funcţionare, se aplică cota de amortizare prevăzută în tabelul din anexa nr. 1, col. 3, la valoarea de intrare.

Scanned with OKEN Scanner

ANEXA Nr.1
la normele metodologice

TABEL-ANEXĂ

la Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 15/1994 privind amortizarea capitalului imobilizat în active corporale şi necorporale, modificată şi completată prin Ordonanţa Guvernului nr. 54/1997

Durata normală de utilizare conform Catalog	Cota medie anuală de amortizare		Durata de utilizare aferentă regimului liniar, recalculată în funcţie de cota medie anuală de amortizare degresivă	Durata de utilizare în cadrul căreia se realizează amortizarea integrală	din care:		Durata de utilizare aferentă uzurii morale pentru care nu se mai calculează amortizare
	pentru regimul de amortizare liniară	pentru regimul de amortizare degresivă			în regim de amortizare degresivă	în regim de amortizare liniară	
- în ani -	%	%	- în ani -	- în ani -	- în ani -	- în ani -	- în ani -
	(100/col.1)	(100/col1 x 1,5;2;2,5)	(100/col.3)	(col1.-col.4)	(col.5-col.4)	(col.5-col.6)	(col.1-col.5)
col. (1)	col. (2)	col. (3)	col. (4)	col. (5)	col. (6)	col. (7)	col. (8)
2	50	75,0	2	2	0	0	0
3	33,3	50,0	2	3	1	2	0
4	25,0	37,5	3	4	1	3	0
5	20,0	30,0	3	5	2	3	0
6	16,7	33,4	3	3	0	3	3
7	14,3	28,6	3	4	1	3	3
8	12,5	25,0	4	4	0	4	4
9	11,1	22,2	4	5	1	4	4
10	10,0	20,0	5	5	0	5	5
11	9,1	22,7	4	7	3	4	4
12	8,3	20,7	5	7	2	5	5
13	7,7	19,2	5	8	3	5	5
14	7,1	17,7	6	8	2	6	6
15	6,7	16,7	6	9	3	6	6
16	6,3	15,7	6	10	4	6	6
17	5,9	14,7	7	10	3	7	7
18	5,6	14,0	7	11	4	7	7
19	5,3	13,2	8	11	3	8	8
20	5,0	12,5	8	12	4	8	8
21	4,8	12,0	8	13	5	8	8
22	4,5	11,2	9	13	4	9	9
23	4,3	10,7	9	14	5	9	9
24	4,2	10,5	9	15	6	9	9

Scanned with OKEN Scanner

col. (1)	col. (2)	col. (3)	col. (4)	col. (5)	col. (6)	col. (7)	col. (8)
25	4,0	10,0	10	15	5	10	10
26	3,8	9,5	10	16	6	10	10
27	3,7	9,2	11	16	5	11	11
28	3,6	9,0	11	17	6	11	11
29	3,4	8,5	12	17	5	12	12
30	3,3	8,2	12	18	6	12	12
31	3,2	8,0	12	19	7	12	12
32	3,1	7,7	13	19	6	13	13
33	3,0	7,5	13	20	7	13	13
34	2,9	7,2	14	20	6	14	14
35	2,9	7,2	14	21	7	14	14
36	2,7	6,7	15	21	6	15	15
37	2,7	6,7	15	22	7	15	15
38	2,6	6,5	15	23	8	15	15
39	2,6	6,5	15	24	9	15	15
40	2,5	6,2	16	24	8	16	16
41	2,4	6,0	17	24	7	17	17
42	2,4	6,0	17	25	8	17	17
43	2,3	5,7	17	26	9	17	17
44	2,3	5,7	17	27	10	17	17
45	2,2	5,5	18	27	9	18	18
46	2,2	5,5	18	28	10	18	18
47	2,1	5,2	19	28	9	19	19
48	2,1	5,2	19	29	10	19	19
49	2,0	5,0	20	29	9	20	20
50	2,0	5,0	20	30	10	20	20
55	1,8	4,5	22	33	11	22	22
60	1,7	4,2	24	36	12	24	24
65	1,5	3,7	27	38	11	27	27
70	1,4	3,5	28	42	14	28	28
75	1,3	3,2	31	44	13	31	31
80	1,2	3,0	33	47	14	33	33
85	1,2	3,0	33	52	19	33	33
90	1,1	2,7	37	53	16	37	37
95	1,1	2,7	37	58	21	37	37
100	1,0	2,5	40	60	20	40	40

Scanned with OKEN Scanner

- pentru anii următori, se aplică aceeaşi cotă, dar, de fiecare dată, la valoarea rămasă; acest calcul se continuă până în anul de funcţionare în care amortizarea anuală rezultată este egală sau mai mică cu/decât amortizarea anuală lineară, calculată pentru perioada de funcţionare rămasă.

Din acel an şi până la expirarea duratei normale de funcţionare, se trece la amortizarea anuală lineară.

Amortizarea degresivă, **varianta AD2,** ţine cont de influenţa uzurii morale care acţionează asupra mijloacelor fixe şi care se reflectă în calculul amortizării anuale.

Această variantă permite recuperarea prin amortizare a valorii de intrare într-o perioadă de timp mai mică decât durata normală de utilizare, diferenţa în ani reprezentând influenţa uzurii morale.

Pentru mijloacele fixe care au o durată normală de funcţionare de până la 5 ani inclusiv nu se aplică regimul de amortizare degresivă, varianta AD2. Pentru aceste mijloace fixe, amortizarea se va calcula utilizând varianta AD1.

Pentru calculul amortizării în varianta AD2, se vor avea în vedere elementele prevăzute în tabelul din anexa nr. 1, astfel:

- durata normală de utilizare, conform catalogului (col. 1);
- cota de amortizare în regim de amortizare degresivă (col. 3);
- perioada în care se calculează amortizarea degresivă (col. 6);
- perioada în care se calculează amortizarea lineară (col. 7).

Exemple de calcul al amortizării prin utilizarea regimului degresiv:

(i) **Varianta AD1**

Presupunem următoarele date referitoare la un mijloc fix:

- valoarea de intrare: 40.000.000 lei;
- durata normală de funcţionare conform catalogului: 10 ani;
- cota medie de amortizare degresivă (tabelul nr. 1, col. 3): 20%.

Amortizarea anuală se va calcula conform principiului de bază al amortizării degresive, astfel:

Scanned with OKEN Scanner

Anul	Modul de calcul	Amortizarea anuală degresivă (lei)	Valoarea rămasă (netă contabilă) (lei)
1	40.000.000 x 20%	8.000.000	32.000.000
2	32.000.000 x 20%	6.400.000	25.600.000
3	25.600.000 x 20%	5.120.000	20.480.000
4	20.480.000 x 20%	4.096.000	16.384.000
5	16.384.000 x 20%	3.276.800	13.107.200
6	13.107.200 x 20% ≤ 13.107.200:5	2.621.440	10.485.760
7		2.621.440	7.864.320
8		2.621.440	5.242.880
9		2.621.440	2.621.440
10		2.621.440	0

(ii) **Varianta AD2**

Presupunem următoarele date referitoare la un mijloc fix:

- valoarea de intrare: 20.000.000 lei;
- durata normală de funcţionare conform catalogului: 8 ani;
- cota medie de amortizare degresivă: 25%.

Amortizarea anuală se va calcula astfel:

Anul	Modul de calcul	Amortizarea anuală degresivă (lei)	Valoarea rămasă (lei)
1	20.000.000 : 4	5.000.000	15.000.000
2		5.000.000	10.000.000
3		5.000.000	5.000.000
4		5.000.000	0

Remarcă:

Exemplul nu a fost luat întâmplător.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă se consultă tabelul-anexă, se constată că la activele imobilizate (active corporale sau necorporale) - de regulă mijloace fixe, care au o durată normală de utilizare de 8 ani (col. 1), durata de utilizare în cadrul căreia se realizează amortizarea integrală este de 4 ani, dintre care:

- nici un an pentru regimul de amortizare degresivă (col. 6),
- 4 ani pentru regimul de amortizare lineară (col. 7).

Este şi motivul pentru care întreaga valoare de intrare este recuperată pe baza unei amortizări lineare, dar pe o perioadă de numai 4 ani (în loc de 8 ani, conform metodei lineare propriu-zise).

Şi de aici, o întrebare: Cum se mai poate vorbi despre amortizare **degresivă,** în acest caz, stimaţi legiuitori şi normalizatori?

Este drept, pentru ultimii 4 ani (din cei 8) - coloana 8 din tabelul anexă, din cauza uzurii morale nu se mai calculează amortizarea, dar sensul de degresiv (care descreşte treptat), se pierde!

d) **Amortizarea proporţională cu ordinea numerică inversă a anilor**

Această metodă permite, şi ea[1)], să se obţină o amortizare accelerată. În acest sens, se aplică o cotă descrescătoare la o valoare constantă. Metoda mai este numită şi sistemul SOFTY (Sum of the years digits). Cota anuală este, în fapt, o fracţie al cărei numitor este egal cu suma numerelor ce reprezintă anii de viaţă utilă şi al cărei numărător este egal cu numărul de ani de viaţă utilă ce au mai rămas de parcurs. Pentru o durată de viaţă utilă de 5 ani, numitorul este egal cu 1+2+3+4+5 = 15.

Exemplu:

Presupunând că un utilaj a fost achiziţionat la un cost de 60.000.000 lei, tabloul de amortizare se va prezenta după cum urmează:

Anul	Cota	Amortizarea (lei)
1	5/15	60.000.000 x 5/15 = 20.000.000
2	4/15	60.000.000 x 4/15 = 16.000.000
3	3/15	60.000.000 x 3/15 = 12.000.000
4	2/15	60.000.000 x 2/15 = 8.000.000
5	1/15	60.000.000 x 1/15 = 4.000.000
		Total = 60.000.000

[1)] Ca şi metoda degresivă.

Scanned with OKEN Scanner

Această metodă este aplicată, cu predilecţie, în Statele Unite. În Franţa, ea este puţin răspândită, deoarece ea nu este recunoscută prin reglementarea fiscală. **În ţara noastră, metoda SOFTY nu este reglementată şi, logic, nici aplicată.**

e) **Amortizarea accelerată (varianta românească)**

Similar amortizării lineare şi celei degresive, amortizarea accelerată este reglementată prin H.G. 909/1997 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 15/1994, modificată şi completată prin Ordonanţa Guvernului nr. 54/1997.

Această metodă constă în includerea în cheltuielile de exploatare, în primul an de funcţionare, a unei amortizări de până la 50% din valoarea de intrare a mijlocului fix respectiv.

Valoarea rămasă după primul an de funcţionare se recuperează prin includerea în cheltuielile de exploatare a unor sume calculate prin aplicarea regimului linear, în funcţie de durata de utilizare rămasă.

Utilizarea regimului de amortizare accelerată se aprobă de către organul teritorial al Ministerului Finanţelor, la propunerea consiliului de administraţie al agentului economic sau a responsabilului cu gestiunea patrimoniului, în cazul persoanelor fără scop lucrativ, pe baza unei documentaţii de fundamentare.

Documentaţia de fundamentare trebuie să conţină datele prezentate în anexa nr. 2, pe baza cărora se stabileşte punctajul necesar, pentru eliberarea aprobării, de utilizare a regimului de amortizare accelerată.

Pentru calculul indicatorilor de eficienţă, în vederea stabilirii punctajului necesar, se vor folosi datele aferente anului de punere în funcţiune a mijloacelor fixe, astfel:

- datele din bugetul de venituri şi cheltuieli, când aprobarea se solicită în cursul trimestrului I al anului;
- datele din evidenţa contabilă pentru perioada încheiată, care vor fi extrapolate la nivel de an, în funcţie de media lunară a realizărilor.

Scanned with OKEN Scanner

Documentaţia de fundamentare se depune la organul teritorial al Ministerului Finanţelor înainte de punerea în funcţiune a mijloacelor fixe sau în termen de maximum o lună de la punerea în funcţiune a acestora.

Anexa Nr. 2
la normele metodologice

TABEL-ANEXĂ
la Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 15/1994 privind amortizarea capitalului imobilizat în active corporale şi necorporale, modificată şi completată prin Ordonanţa Guvernului nr. 54/1997

Nr. crt.	Specificaţie	Rezultate	Punctaj		Nivel de reducere admis %
			fără amortizare accelerată	cu amortizare accelerată	
0	1	2	3	4	5
	A. Date de prezentare				
1.	Venituri din exploatare - total				*
2.	Cifra de afaceri				*
3.	Capitalul propriu				*
4.	Capitalul permanent				*
5.	Active fixe (active corporale)				*
6.	Active circulante				*
7.	Cheltuieli de exploatare - total				*
8.	Cheltuieli de exploatare aferente cifrei de afaceri din care: - fără amortizare accelerată - cu amortizare accelerată				
9.	Profit brut - fără amortizare accelerată - cu amortizare accelerată				
10.	Profit net - fără amortizare accelerată - cu amortizare accelerată				
	B. Indicatori de eficienţă economică				
11.	Rata capitalului propriu faţă de activele fixe = $\frac{\text{Capital propriu}}{\text{Active fixe}} \times 100$		10	10	
12.	Rata capitalului permanent faţă de activele fixe = $\frac{\text{Capital permanent}}{\text{Active fixe}} \times 100$		5	5	

Scanned with OKEN Scanner

0	1 2	3	4	5
13.	Rata de imobilizare a activelor fixe = $\frac{\text{Active fixe}}{\text{Active totale (Act. fixe+act. circulante)}} \times 100$	5	5	
14.	Rata activelor fixe, din care:			
	- fără amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul brut}}{\text{Active fixe}} \times 100$	20	-	-
	- cu amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul brut}}{\text{Active fixe}} \times 100$	-	10	50
15.	Rotaţia activului = $\frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Active circulante}}$	24	24	-
	C. Indicatori de eficienţă economică			
16.	Rata rentabilităţii, din care:			
	- fără amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul net}}{\text{Capitalul propriu}} \times 100$	16	-	-
	- cu amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul net}}{\text{Capitalul propriu}} \times 100$	-	8	50
17.	Rata rentabilităţii veniturilor, din care:			
	- fără amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul brut}}{\text{Cifra de afaceri}} \times 100$	10	-	-
	- cu amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul brut}}{\text{Cifra de afaceri}} \times 100$	-	5	20
18.	Rata rentabilităţii resurselor din care:			
	- fără amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul brut}}{\text{Cheltuieli de exploatare aferente cifrei de afaceri}} \times 100$	10	-	-
	- cu amortizare accelerată = $\frac{\text{Profitul brut}}{\text{Cheltuieli de exploatare aferente cifrei de afaceri}} \times 100$	-	5	50
	Total punctaj	100	72	28

Scanned with OKEN Scanner

Specificaţie	Punctaj etalon	Agentul economic A			Agentul economic B		
		Rezultate	Grad de reducere	Punctaj	Rezultate	Grad de reducere	Punctaj
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Date de prezentare							
1. Venituri din exploatare - total (mil. lei)	*	3500	*	*	2800	*	*
2. Cifra de afaceri - mil. lei	*	3000	*	*	2000	*	*
3. Capitalul propriu - mil. lei	*	1500	*	*	1500	*	*
4. Capitalul permanent - mil. lei	*	700	*	*	700	*	*
5. Active fixe (active corporale) - mil. lei	*	800	*	*	800	*	*
6. Active circulante - mil. lei	*	1000	*	*	1000	*	*
7. Cheltuieli de exploatare total - mil. lei	*	2500	*	*	1800	*	*
8. Cheltuieli de exploatare aferente cifrei de afaceri - mil. lei	*	2000	*	*	1500	*	*
9. Profit brut, din care: - fără amortizare accelerată - mil. lei - cu amortizare accelerată - mil. lei	* *	1000 700	* *	* *	500 200	* *	* *
10. Profit net, din care: - fără amortizare accelerată - mil. lei - cu amortizare accelerată - mil. lei	* *	550 385	* *	* *	275 110	* *	* *
B. Indicatori de eficienţă economică							
11. Rata capitalului propriu faţă de activele fixe (%)	10	187,5	*	10	187,5	*	10
12. Rata capitalului permanent faţă de activele fixe (%)	5	87,5	*	5	87,5	*	5
13. Rata de imobilizare a activelor fixe (%)	5	44	*	5	44	*	5
14. Rata activelor fixe, din care: - fără amortizare accelerată (%) - cu amortizare accelerată (%)	20 *	125 87,5	* 30	* 14	62,5 25	* 60	* 8
15. Rotaţia activului circulant - - număr de rotaţii	24	3	*	24	2	*	24
C. Indicatori de eficienţă financiară							
16. Rata rentabilităţii financiare, din care: - fără amortizare accelerată (%) - cu amortizare accelerată (%)	16 *	36,7 25,7	* 30	* 11,2	18,3 7,3	* 60	* 6,4
17. Rata rentabilităţii veniturilor, din care: - fără amortizare accelerată (%) - cu amortizare accelerată (%)	10 *	33,3 23,3	* 30	* 7	25 10	* 60	* 4
18. Rata rentabilităţii resurselor, din care: - fără amortizare accelerată (%) - cu amortizare accelerată (%)	10 *	50 35	* 30	* 7	33,3 13,3	* 60	* 40
Total punctaj	**100**	*	*	**83,2**	*	*	**66,4**

Scanned with OKEN Scanner

Din datele prezentate de cei doi agenţi economici rezultă că agentul economic A realizează un punctaj general de 83,2 puncte şi depăşeşte baremul de 72 de puncte, în timp agentul economic B realizează un punctaj general de 66,4 puncte şi nu se încadrează în baremul minim de punctaj. Dintre cei doi agenţi economici numai agentul A va primi aprobarea aplicării regimului de amortizare accelerată.

f) **Amortizarea progresivă sau crescătoare**

Această metodă este bazată pe o logică inversă metodei SOFTY, anuitatea fiind din ce în ce mai mare, pe măsură ce se apropie sfârşitul duratei de utilizare a bunului. Dacă bunul are o durată de utilizare de 5 ani, suma numărului de ani fiind 15, cota de amortizare este de 1/15, în primul an şi de 5/15, în ultimul an. Metoda amortizării progresive este rar şi limitat aplicată deoarece se consideră că ea răspunde doar în mod excepţional unei amortizări reale, justificată economic (se poate aplica pentru amortizarea unor imobilizări necorporale, precum brevetele, a căror pierdere de valoare creşte pe măsură ce se apropie momentul în care activul necorporal trece în proprietatea domeniului public).

Practicarea unei metode de amortizare sau alta, de către o întreprindere, se face în funcţie de modalităţile admise de legislaţie, de avantajele fiscale ce pot să fie valorificate, de politica de investiţii a întreprinderii etc. Unele date indică faptul că, în ultimii ani, în unele ţări, ca de exemplu Franţa, numărul societăţilor şi instituţiilor financiare ce au practicat amortizarea degresivă a fost preponderent (60%), iar numărul celor ce au aplicat amortizarea lineară a reprezentat peste 20%.

g) **Amortizările derogatorii**

Este cunoscut faptul că, în general, legislaţia fiscală stabileşte cheltuielile deductibile din venituri, în vederea determinării profitului impozabil (rezultatul fiscal).

În practica ţărilor unde contabilitatea este conectată cu fiscalitatea, sunt mai întâi deductibile cheltuielile ce corespund deprecierii reale, justificată economic, deci amortizările calculate şi înregistrate conform principiilor şi normelor contabile. Nu de puţine ori, fiscalitatea este utilizată în scopuri de politică economică, în special pentru incitare la investiţii (amortizări excepţionale, posibilitatea de utilizare a metodei degresive etc.). În această situaţie, întreprinderilor le este permis să contabilizeze amortizări ce nu corespund unei deprecieri economic justificate. O atare practică conduce la o dublă „distorsionare" a realităţii: pe de o parte, la o subevaluare a valorii nete contabile (valorii rămase) a bunului amortizat, în raport cu utilizarea sa, iar pe de altă parte, la o supradimensionare a cheltuielilor cu amortizarea aferente exploatării. Această „distorsiune" informaţională ar avea ecou asupra soldurilor intermediare de gestiune (rezultatul exploatării; rezultatul curent) care, la rândul lor, ar fi deformate.

Inconvenientul în cauză este rezolvat prin recursul la **amortizarea derogatorie,** metodă ce permite întreprinderii să prezinte documente contabile de sinteză în care să apară o depreciere economică justificată şi cheltuieli de exploatare cu amortizarea corect estimate şi să beneficieze, în acelaşi timp, de măsurile fiscale ce îi „validează" contabilizarea unor cheltuieli cu amortizarea, superioare celor economic justificate.

Scanned with OKEN Scanner

O atare cheltuială, dincolo de deprecierea normală, este contabilizată la cheltuieli excepţionale şi generează o amortizare derogatorie (contrapartida cheltuielii excepţionale cu amortizarea, reprezentând amortizarea derogatorie, este înscrisă în categoria capitalurilor proprii, postul - **„provizioane reglementate"**[1]).

Să reţinem că, în condiţiile acceptării, unei astfel de reguli fiscale, cheltuielile excepţionale corespunzătoare amortizărilor derogatorii fac obiectul **deductibilităţii fiscale**[2].

Exemplu (continuarea cazului de la punctul a):

Presupunând că întreprinderea practică **o amortizare degresivă fiscală** (acceptând amortizarea derogatorie), în locul amortizării lineare, tabloul de calcul al amortizării utilajului respectiv se prezintă astfel:

în lei

Anul	Amortizarea degresivă (deductibilă) Cotă=20%x1,5=30%	Amortizarea liniară (justificată economic)	Amortizarea degoratorie (provizioane reglementate)	
			creşteri de provizioane reglementate şi cheltuieli excepţionale	diminuări de provizioane reglementate şi venituri excepţionale
19N	$70.000.000 \cdot 30\% \cdot \frac{5 \text{ luni}}{12 \text{ luni}} = 8.750.000$	5.055.555	3.694.445	-
19N+1	61250000 x 30%= =18375000	14.000.000	4.375.000	-
19N+2	42.875.000 x 30%= =12.862.500 42.875.000 : 3 ani = = 14.291.666 12.862.500 < 14.291.666 deci, se va reţine amortizarea degresivă de 14.291.666	14.000.000	291.666	-
19N+3	14.291.666	14.000.000	291.666	-
19N+4	14.291.668	14.000.000	291.668	
19N+5	-	8.944.445	-	8.944.445
Total	70.000.000	70.000.000	8.944.445	8.944.445

[1] Analizat de noi în volumul I, paginile 120-121.

[2] Deşi acceptate prin „regulament" şi prevăzute în planul de conturi, cheltuielile excepţionale privind amortizările derogatorii şi provizioanele reglementate nu au primit „undă verde" din partea instanţelor fiscale din ţara noastră. Fapt ce ar putea fi justificat, deşi nu credem că Administraţia fiscală din ţara noastră este preocupată de starea de poluare (fiscală) a contabilităţii întreprinderilor.

Scanned with OKEN Scanner

După cum se poate constata, în exerciţiile 19N, 19N+1, 19N+2, 19N+3 şi 19N+4 amortizarea degresivă este mai mare decât amortizarea lineară, ceea ce conduce, de fiecare dată, la creşterea cheltuielilor excepţionale cu amortizarea şi la constituirea/creşterea de provizioane reglementate. În exerciţiul 19N+5, în condiţiile recuperării întregului cost de achiziţie prin amortizările derogatorii, provizioanele reglementate constituite anterior sunt anulate şi, concomitent, veniturile excepţionale generate de această operaţie sunt **reintegrate rezultatului fiscal.**

În ceea ce priveşte imobilizările necorporale, acestea sunt amortizate, în general, conform metodei lineare. Totuşi, nici un motiv nu poate să împiedice întreprinderea să utilizeze o altă metodă, atunci când se poate demonstra relevanţa acesteia. În orice caz, întreprinderea trebuie să specifice în anexă metoda de amortizare utilizată, precum şi perioada de amortizare.

Amortizarea bunurilor necorporale trebuie, în principiu, să fie imputată rezultatelor exerciţiilor, care „beneficiază" de utilizarea acestor active. Pentru unele imobilizări necorporale, durata amortizării face obiectul reglementării (a se vedea cazul cheltuielilor de constituire şi al cheltuielilor de cercetare şi dezvoltare).

8.2.5. Dezinvestirea

Ciclul de investire este dominat de operaţiile care au ca rezultat investiţiile materiale, nemateriale şi financiare. Viaţa unei întreprinderi o confruntă, nu de puţine ori, cu fenomene de desinvestire. Ele sunt rare, în cazul investiţiilor materiale şi nemateriale şi mai frecvente, în cazul investiţiilor financiare.

Conceptul de dezinvestire se concretizează în cesiunea de imobilizări ce antrenează crearea de lichidităţi.

Conducătorii întreprinderii se angajează în operaţii de dezinvestire, căutând astfel să se debaraseze de active considerate ca fiind insuficient de rentabile. În felul acesta, ei speră să aducă schimbări în ciclul de exploatare şi să se angajeze în afaceri, în sectoare mai performante. Până la urmă, aceasta este o artă managerială: trebuie să ştii să abandonezi unele domenii care nu mai generează fluxuri nete de trezorerie!

După câţiva ani de deţinere şi utilizare, întreprinderea se poate găsi în situaţia de a se separa de unele bunuri imobilizate, deci de a dezinvesti.

Scanned with OKEN Scanner

Decizia poate să fie motivată de diferite cauze - uzură, modernizare, căutarea unei mai bune productivităţi, schimbarea de activitate etc. Alte cazuri sunt cele de scoatere din funcţiune şi de casare a investiţiilor de natură materială. În sfârşit, cazuri şi mai rare sunt acelea care pot să antreneze dispariţia unor imobilizări, în special din cauze de forţă majoră. Operaţiile de dezinvestire nu generează fluxuri de trezorerie importante pentru întreprindere.

Cesiunea imobilizării trebuie să fie înregistrată la data operaţiei sau evenimentului care are drept consecinţă ieşirea acestui bun din activ. Prelucrarea contabilă se descompune, în principiu, în două faze: determinarea valorii reziduale şi constatarea valorii ce rezultă din cesiune (vânzare).

Valoarea reziduală este dată de costul de achiziţie din care s-au dedus amortizările, în cazul imobilizărilor amortizabile. Ea mai poartă numele de valoare netă contabilă.

Valoarea de cesiune rezultă din acordul intervenit între cumpărătorul şi vânzătorul bunului. Comparaţia între valoarea netă contabilă (reziduală) şi valoarea de cesiune (în fapt, un preţ de cesiune) permite degajarea unui plus sau unui minus de valoare care contribuie la formarea rezultatului excepţional. Într-adevăr, câştigurile sau pierderile generate de ciclul de investire nu trebuie să participe la formarea rezultatului exploatării, pentru că nu sunt o consecinţă a operaţiilor de producţie sau de comercializare.

Planul de conturi general românesc propune înregistrarea în mod distinct a celor două elemente ale rezultatului cesiunii:

- valoarea netă contabilă a imobilizării care iese din activ constituie o **cheltuială excepţională;** ea este înregistrată în debitul subcontului 6721 „Cheltuieli privind activele cedate";

- preţul de cesiune constituie un venit excepţional înscris în creditul subcontului 7721 „Venituri din cedarea activelor";

Să mai remarcăm că, în prezentarea contului de profit şi pierdere, subconturile 6721 şi 7721 fac parte din rubricile **„cheltuieli excepţionale din operaţii de capital"**, respectiv **„venituri excepţionale din operaţii de capital".** În felul acesta, este posibil să se pună în evidenţă, în mod distinct, fluxurile ce provin din **dezinvestire.** Din cele prezentate mai sus rezultă că, pentru a realiza o corectă analiză a ciclului de acumulare (finanţare şi investire), nu este suficient să se pună la dispoziţie, în mod unic, informaţii ce atestă plusurile sau minusurile de valoare. De altfel, o imobilizare integral amortizată, chiar dacă are valoarea netă contabilă

Scanned with OKEN Scanner

egală cu zero, nu este exclusă din mijloacele de producţie ale întreprinderii atâta timp cât nu s-a luat decizia de scoatere din funcţiune (sau de ieşire, la modul general).

8.2.6. Instrumentarea contabilă a operaţiilor privind gestiunea investiţiilor materiale şi nemateriale

a) **Intrările de imobilizări corporale şi necorporale**

Activele imobilizate corporale sau necorporale pot intra în patrimoniul unităţii pe mai multe căi: achiziţionare, din producţie proprie, sub formă de aport la capital, primirea cu titlu gratuit prin donaţie sau subvenţie, plusuri constatate la inventar etc.

● **Achiziţionarea**

În factura furnizorului sunt înscrise: preţul de cumpărare al imobilizării, eventualele cheltuieli accesorii facturate în contul clientului şi taxa pe valoarea adăugată.

Datoriile faţă de furnizorii de imobilizări sunt urmărite distinct de datoriile comerciale, prin utilizarea contului 404 „Furnizori de imobilizări".

Exemplu: La 15/03/19N, societatea MEGA contractează achiziţionarea unui mijloc fix, acordându-se furnizorului un avans de 20.000.000 lei.

La 20/08/19N, se primeşte factura furnizorului şi se recepţionează mijlocul fix: costul de achiziţie este de 70.000.000 lei, cota de TVA = 22%. Diferenţa de plătit se achită printr-un bilet la ordin.

1) Vărsarea avansului:

15/03/19N

409 „Furnizori-debitori"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	20.000.000

2) Primirea facturii şi recepţia imobilizării:

20/08/19N

%	=	404 „Furnizori de imobilizări	85.400.000
212 „Mijloace fixe"			70.000.000
4426 „TVA deductibilă"			15.400.000
70.000.000 x 22%			

Scanned with OKEN Scanner

3) Reglarea facturii, printr-un bilet la ordin:

20/08/19N

404 „Furnizori de imobilizări"	=	%		85.400.000
		409 „Furnizori-debitori"		20.000.000
		405 „Efecte de plătit pentru imobilizări"		65.400.000

● **Producţia de imobilizări**

Producţia de imobilizări constituie un venit din exploatare a cărui mărime este dată de costul lucrărilor şi cheltuielilor efectuate de unitatea patrimonială pentru ea însăşi, înregistrat în corespondenţă cu debitul conturilor de active imobilizate corporale sau necorporale.

Din punct de vedere fiscal, în costul imobilizării este inclusă şi cota de TVA nedeductibilă.

Exemplu: În cursul exerciţiului 19N, societatea MEGA procedează la producţia unei clădiri (un mijloc fix) pentru nevoi proprii; la sfârşitul exerciţiului, cheltuielile implicate de investiţie sunt de 45.000.000 lei. La 30 iunie 19N+1 investiţia materială este finalizată şi recepţionată, costul ei total de producţie fiind de 120.000.000 lei. Cota de TVA = 22%, iar prorata de deducere a TVA este de 75%.

1) Înregistrarea lucrării neterminate de investiţii, la sfârşitul exerciţiului 19N:

31/12/19N

231 „Imobilizări corporale în curs"	=	722 „Venituri din producţia de imobilizări corporale"	45.000.000

2) Recepţia imobilizării, la 30 iunie 19N+1:

30/06/19N+1

212 „Mijloace fixe"	=	%		120.000.000
		231 „Imobilizări corporale în curs"		45.000.000
		722 „Venituri din producţia de imobilizări corporale"		75.000.000

Scanned with OKEN Scanner

3) Includerea în costul imobilizării a cotei de TVA nedeductibilă:
TVA totală = 120.000.000 lei x 22% = 26.400.000 lei,
TVA deductibilă = 26.400.000 lei x 75% = 19.800.000 lei,
TVA nedeductibilă = 26.400.000 lei - 19.800.000 lei = 6.600.000 lei

30/06/19N+1

212 „Mijloace fixe“	=	4426 „TVA deductibilă“[1)]	6.600.000

● **Achiziţionarea unei imobilizări din import cu plata în devize**

Operaţiile determinate de achiziţia de imobilizări din import sunt contabilizate la cursul de schimb în vigoare la **data efectuării lor** şi sunt supuse TVA.

Baza de impozitare pentru stabilirea TVA este **valoarea în vamă** la care se adaugă taxa vamală şi alte taxe şi accize datorate pentru bunurile din import.

Valoarea în vamă a bunurilor din import se determină prin conversiunea în lei a preţurilor externe, la cursul de schimb în vigoare, în prima zi a lunii în care se înregistrează declaraţia vamală.

Exemplu: Societatea MEGA achiziţionează un echipament din import, la un preţ de 40.000$, condiţii de livrare franco-frontiera română.

Data efectuării livrării şi facturării este 15/03/19N. Cu această ocazie, s-a procedat la vămuire, la plata taxelor vamale şi a TVA, din disponibilul aflat în conturile la bănci. Taxa vamală este de 10% din valoarea în vamă.

Operaţiile legate de transport, manipulare şi instalare sunt efectuate de o întreprindere specializată, pentru suma de 5.000.000 lei, cota de TVA fiind de 22%.

Plata furnizorului extern se realizează pentru 50%, la data de 30/03/19N, şi pentru restul de 50%, la 30/05/19N.

Cursurile de schimb aferente diferitelor operaţii generate de contabilizarea acestui caz sunt următoarele:

	01/03/19N	15/03/19N	30/03/19N	30/05/19N
Cursul dolarului	8.000 lei	7.900 lei	8.200 lei	7.800 lei

[1)] În cadrul volumului I (paginile 366-367), pentru o operaţie similară, noi am utilizat o înregistrare pe care normele româneşti nu o mai recomandă:

%	=	4427	→ TVA colectată
212			→ TVA nedeductibilă inclusă în costul imobilizării
4426			→ TVA deductibilă

Găsim că această soluţie (devenită caducă) răspunde cel puţin la fel de bine mecanismului implicat de TVA.

Scanned with OKEN Scanner

1) Înregistrarea facturii furnizorului extern, conform condiţiilor contractuale de vânzare:

40.000$ x 7.900 lei/$ = 316.000.000 lei

15/03/19N

212 „Mijloace fixe“	=	404 „Furnizori de imobilizări“	316.000.000

2) Determinarea şi contabilizarea plăţii taxei vamale şi a TVA:

- Valoarea în vamă: 40.000$ x 8.000 lei/$ = 320.000.000 lei
- Taxa vamală: 320.000.000 lei x 10% = 32.000.000 lei
- Baza de impozitare pentru calculul TVA = valoarea în vamă + taxa vamală = 320.000.000 lei + 32.000.000 lei = 352.000.000 lei
- TVA deductibilă: 352.000.000 lei x 22% = 77.440.000 lei

Taxa vamală, fiind o taxă nedeductibilă, va fi inclusă în costul de achiziţie al imobilizării. TVA aferentă bunurilor din import se plăteşte de importator, direct sau prin intermediar, concomitent cu plata taxelor vamale pentru bunurile din import.

15/03/19N

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei“[1)]	109.440.000
212 „Mijloace fixe“			32.000.000
4426 „TVA deductibilă“			77.440.000

3) Înregistrarea cheltuielilor cu transportul, manipularea şi instalarea echipamentului, facturate de o întreprindere specializată:

15/03/19N

%	=	404 „Furnizori de imobilizări“	6.100.000
212 „Mijloace fixe“			5.000.000
4426 „TVA deductibilă“ (5.000.000 lei x 22%)			1.100.000

[1)] Între contul 212 şi contul 5121, pentru înregistrarea taxei vamale, se poate interpune contul 446 „Alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate“.

Scanned with OKEN Scanner

4) Plata primei tranşe din datoria faţă de furnizorul extern:

30/03/19N

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei“ (20.000$ x 8.200 lei/$)	164.000.000
404 „Furnizori de imobilizări“ (40.000$/2 x 7.900 lei/$)			158.000.000
665 „Cheltuieli din diferenţe de curs valutar“			6.000.000

5) Plata furnizorului intern, din disponibilul de la bancă, pentru serviciile prestate:

martie 19N

404 „Furnizori de imobilizări“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	6.100.000

6) Plata celei de a doua tranşe din datoria faţă de furnizorul extern:

30/05/19N

404 „Furnizori de imobilizări“ (20.000$ x 7.900 lei/$)	=	%	158.000.000
		5121 „Conturi la bănci în lei“ (20.000$ x 7.800 lei/$)	156.000.000
		765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“	2.000.000

- **Aportul de imobilizări**

Ca orice intrare de imobilizări, această operaţie va conduce la debitarea unui cont din grupele 20 „Imobilizări necorporale“ sau 21 „Imobilizări corporale“, prin creditarea contului ce reflectă diminuarea creanţei faţă de asociaţi/acţionari pentru promisiunea de aport (456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“).

- **Intrarea unei imobilizări cu titlu gratuit**

Această cale de intrare se poate realiza prin subvenţionarea integrală sau

Scanned with OKEN Scanner

parţială a costului de achiziţie al imobilizărilor şi prin donaţii; sunt asimilate acestor operaţii plusurile de imobilizări constatate la inventar.

În mod evident, imobilizările intrate pe această cale sunt supuse amortizării. Cum sursa lor de provenienţă este considerată **subvenţia pentru investiţii,** pe măsura amortizării bunurilor respective, aceasta este **virată la venituri.**

Exemplu: La data de 1/01/19N, societatea MEGA primeşte prin donaţie un program informatic a cărui valoare de utilitate este de 20.000.000 lei, amortizabil în 5 ani, pe baza metodei liniare.

1) Înregistrarea intrării programului informatic, prin donaţie:

1/01/19N

208 „Alte imobilizări necorporale“	=	131 „Subvenţii pentru investiţii“	20.000.000

2) Înregistrarea cheltuielilor cu amortizarea aferente exerciţiului 19N:

20.000.000 : 5 ani = 4.000.000 lei

31/12/19N

6811 „Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor“	=	2808 „Amortizarea altor imobilizări necorporale“	4.000.000

3) Concomitent cu operaţia 2, se înregistrează virarea subvenţiei pentru investiţii la venituri excepţionale, la nivelul sumei reprezentând amortizarea anuală:

31/12/19N

131 „Subvenţii pentru investiţii“	=	7727 „Subvenţii pentru investiţii virate la venituri“	4.000.000

b) **Investiţii efectuate la mijloacele fixe, în scopul modernizării**

În conformitate cu Hotărârea Guvernului 909/1997, astfel de investiţii **majorează valoarea de intrare** a mijloacelor fixe.

Exemplul 1: investiţii executate în regie

Presupunem că societatea MEGA îşi modernizează o parte din utilajele sale cu mijloace proprii, cheltuielile colectate pe parcursul exerciţiului 19N fiind de 100.000.000 lei. La sfârşitul exerciţiului, aceste cheltuieli sunt capitalizate.

Scanned with OKEN Scanner

La 1/04/19N+1, lucrările de modernizare sunt finalizate, costul lor total fiind de 150.000.000 lei.

1) Colectarea cheltuielilor, pe parcursul exerciţiului 19N:

Conturi din casa 6 „Cheltuieli...“ (după natură)	=	Conturi de stocuri, de disponibilităţi, de amortizări etc.	100.000.000

2) La sfârşitul exerciţiului 19N se înregistrează capitalizarea cheltuielilor efectuate:

31/12/19N

231 „Imobilizări corporale în curs“	=	722 „Venituri din producţia de imobilizări corporale“	100.000.000

Remarcă: În cursul exerciţiului 19N+1, se efectuează alte lucrări de modernizare, înregistrându-se cheltuielile aferente (a se vedea formula contabilă1).

3) Recepţia lucrărilor de modernizare terminate:

1/04/19N+1

212 „Mijloace fixe“	=	%	150.000.000
		231 „Imobilizări corporale“ în curs“	100.000.000
		722 „Venituri din producţia de imobilizări corporale“	50.000.000

Exemplul 2: investiţii executate prin terţi

Presupunem că societatea ALFA îşi modernizează o parte din echipamentele sale, făcând apel la serviciile unei întreprinderi specializate. Volumul investiţiilor în curs facturate este de 30.000.000 lei, cota de TVA = 22%. În urma recepţiei lucrărilor de modernizare se constată că valoarea (costul) acestora este aceeaşi cu valoarea lucrărilor în curs.

Scanned with OKEN Scanner

1) Înregistrarea facturii întreprinderii specializate în lucrări de modernizare:

%	=	404 „Furnizori de imobilizări“		36.600.000
231 „Imobilizări corporale în curs“				30.000.000
4426 „TVA deductibilă“ (30.000.000 lei x 22%)				6.600.000

2) Recepţia lucrărilor de modernizare terminate:

212 „Mijloace fixe“	=	231 „Imobilizări corporale în curs“	30.000.000

c) **Contabilitatea operaţiilor de dezinvestire**

Imobilizările corporale sau necorporale pot ieşi din patrimoniu prin cesiune (vânzare), scoaterea din folosinţă la împlinirea duratei prevăzute de utilizare sau înaintea acesteia, cedarea cu titlu gratuit sub formă de donaţii, minusuri de imobilizări constatate la inventariere, ieşiri generate de cauze de forţă majoră.

● **Cesiunea unei imobilizări integral amortizate**

Exemplu: La data expirării duratei de utilizare (funcţionare), societatea DELTA vinde un utilaj unui terţ, la un preţ de 5.000.000 lei (cota de TVA = 22%). Valoarea contabilă a utilajului este de 50.000.000 lei.

1) Scoaterea din evidenţă a mijlocului fix integral amortizat:

281 „Amortizări privind imobilizările corporale“	data cesiunii =	212 „Mijloace fixe“		50.000.000

2) Vânzarea mijlocului fix complet amortizat:

461 „Debitori diverşi“	data cesiunii =	%		6.100.000
		7721 „Venituri din cedarea activelor“		5.000.000
		4427 „TVA colectată“ (5.000.000 lei x 22%)		1.100.000

● **Cesiunea unei imobilizări parţial amortizate**

După cum am prezentat anterior, partea neamortizată din valoarea contabilă a unei imobilizări vândute se înregistrează la cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital.

Exemplu: La data de 15 iulie 19N, societatea DELTA procedează la vânzarea unei clădiri, cu o valoare contabilă de 100.000.000 lei şi cu o amortizare înregistrată de 70.000.000 lei. Mijlocul fix este vândut la un preţ de 50.000.000 lei, cota de TVA fiind de 22%.

1) Vânzarea clădirii:

15/07/19N

461 „Debitori diverşi“	=	%		61.000.000
		7721 „Venituri din cedarea activelor“		50.000.000
		4427 „TVA colectată“ (50.000.000 x 22%)		11.000.000

2) Scoaterea din evidenţă a mijlocului fix cedat (parţial amortizat):

15/07/19N

%	=	212 „Mijloace fixe“		100.000.000
281 „Amortizări privind imobilizările corporale“				70.000.000
6721 „Cheltuieli privind activele cedate“				30.000.000

Remarcă: În cazul în care cesiunea se referă la o imobilizare a cărei achiziţie a fost subvenţionată, se procedează la virarea la venituri excepţionale din operaţii de capital a părţii corespunzătoare din subvenţia pentru investiţii (partea corespunzătoare valorii neamortizate).

● **Cesiunea unei imobilizări care prezintă un provizion pentru depreciere**

Devenit fără obiect, ca urmare a vânzării imobilizării, provizionul este virat la venituri.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: La data de 1 august 19N, societatea GAMA procedează la vânzarea unui teren, achiziţionat pentru suma de 15.000.000 lei. Preţul de cesiune este de 14.000.000 lei. La data cesiunii, terenul prezenta un provizion pentru depreciere, în sumă de 1.500.000 lei.

1) Vânzarea terenului:

	1/08/19N		
461 „Debitori diverşi“	=	7721 „Venituri din cedarea activelor“	14.000.000

2) Scoaterea din evidenţă a terenului vândut:

	1/08/19N		
6721 „Cheltuieli privind activele cedate“	=	2111 „Terenuri“	15.000.000

3) Anularea provizionului devenit fără obiect:

	1/08/19N		
291 „Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor corporale“	=	7813 „Venituri din provizioane pentru deprecierea imobilizărilor“	1.500.000

● **Scoaterea din funcţiune şi casarea mijloacelor fixe**[1)]

Scoaterea din funcţiune a mijloacelor fixe cu valoare de intrare complet amortizată sau cu valoare de intrare rămasă nerecuperată se face cu aprobarea consiliului de administraţie, respectiv a responsabilului cu gestiunea patrimoniului.

După aprobarea scoaterii din funcţiune a mijloacelor fixe se va proceda la valorificarea acestora.

Procedura de valorificare prin vânzare (licitaţie sau negociere directă) a fost instrumentată contabil prin exemplele prezentate anterior. Atât această procedură cât şi casarea sunt aprobate de către consiliul de administraţie sau de către responsabilul cu gestiunea patrimoniului.

[1)] Această operaţie este reglementată prin Hotărârea Guvernului 909/1997 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 15/1994 privind amortizarea capitalului imobilizat în active corporale şi necorporale, modificată şi completată prin Ordonanţa Guvernului nr. 54/1997.

Scanned with OKEN Scanner

Casarea mijloacelor fixe se realizează de către o comisie de casare numită prin decizia organului care a aprobat scoaterea din funcţiune.

Cu ocazia casării, se procedează la dezmembrarea mijloacelor fixe şi la valorificarea acestora astfel:

- vânzarea componentelor rezultate în urma dezmembrării;
- utilizarea componentelor rezultate la executarea (obţinerea) altor mijloace fixe din cadrul unităţii;

Remarcă: Evaluarea componentelor se face de către comisia de casare.

- valorificarea ca materiale nerecuperabile.

Totodată, normele metodologice aduc următoarele precizări:

- În cazul nerecuperării integrale, pe calea amortizării, a valorii de intrare a mijloacelor fixe, trebuie să se asigure recuperarea valorii neamortizate a acestora.
- În acest context, prin valoare neamortizată se înţelege diferenţa dintre valoarea de intrare a mijloacelor fixe şi valoarea amortizării, recuperată prin includerea în cheltuielile de exploaatare, din care se deduc sumele rezultate în urma valorificării.
- Diferenţa rămasă nerecuperată în urma valorificării se recuperează prin includerea în cheltuielile excepţionale, nedeductibile fiscal, pe o perioadă de maximum 5 ani, sau prin diminuarea capitalurilor proprii, cu respectarea dispoziţiilor legale.
- Durata şi modul de recuperare a valorii nerecuperate a mijloacelor fixe se stabilesc de către consiliul de administraţie al agentului economic, respectiv de către responsabilul cu gestiunea patrimoniului, cu respectarea prevederilor legale.

Ca urmare a celor prezentate anterior, normele metodologice prezintă următoarele instrumentări contabile:

(i) Înregistrarea cheltuielilor ocazionate de dezmembrarea mijloacelor fixe:

6728 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital“	=	% Conturi de stocuri Conturi de terţi

(ii) Înregistrarea ansamblurilor, subansamblurilor, pieselor şi materialelor rezultate din dezmembrarea mijloacelor fixe:

Scanned with OKEN Scanner

%	=	7728 „Alte venituri excepţionale din operaţii de capital“
Conturi de stocuri		

(iii) Înregistrarea diferenţei dintre veniturile obţinute din dezmembrări şi cheltuielile efectuate:

6871 „Cheltuieli excepţionale privind amortizarea imobilizărilor“ - analitic distinct	=	281 „Amortizări privind imobilizările corporale“ - analitic „Amortizarea recuperărilor din dezmembrări“

(iv) Înregistrarea scoaterii din evidenţă a mijloacelor fixe neamortizate integral:

%	=	212 „Mijloace fixe“	
281 „Amortizări privind imobilizările corporale“			→ valoarea neamortizată
471 „Cheltuieli constatate în avans“ - analitic distinct			

(v) Concomitent se creditează contul 8045 „Amortizarea aferentă gradului de neutilizare a mijloacelor fixe“, cu suma aferentă gradului de neutilizare înregistrată în debitul acestui cont.

(vi) Includerea în cheltuieli, pe o perioadă de maximum 5 ani, a valorii neamortizate înregistrate în contul 471/analitic distinct:

6871 „Cheltuieli excepţionale privind amortizarea imobilizărilor“ - analitic distinct	=	471 „Cheltuieli constatate în avans“ - analitic distinct

(vii) Înregistrarea scoaterii din evidenţă a mijloacelor fixe neamortizate integral, în cazul în care adunarea generală a acţionarilor a aprobat diminuarea capitalurilor proprii:

Scanned with OKEN Scanner

%	=	212 „Mijloace fixe“	
281 „Amortizări privind imobilizările corporale“			
118 „Alte fonduri“ sau 1012 „Capital subscris vărsat“			valoarea neamortizată

(viii) Concomitent se creditează contul 8045 „Amortizarea aferentă gradului de neutilizare a mijloacelor fixe“, cu suma reprezentând amortizarea aferentă mijloacelor fixe scoase din funcţiune.

Remarca 1: Deşi avem convingerea asupra **caducităţii** unor instrumentări contabile elaborate de organismul normalizator, în dorinţa de a nu fi acuzaţi de **„neadaptare la realitatea românească“,** am procedat la prezentarea acestor soluţii.

Remarca 2: Dacă nu am insistat asupra aspectelor legate de **„înregistrarea amortizării în funcţie de gradul de utilizare“,** motivul este dat de lipsa de viitor a soluţiilor propuse de organismul normalizator.

Remarca 3: În general, se poate constata uşurinţa cu care se apelează la conturi, făcându-se confuzii între active şi cheltuieli, cheltuieli curente şi cheltuieli excepţionale, cheltuieli cu amortizarea (fie ele şi excepţionale) şi cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital etc. Toate aceste constatări **probează că,** în lipsa unui cadru contabil conceptual şi a unor norme tehnice elaborate pe baze conceptuale, în ultimii ani se proliferează un soi de contabilitate, hai, s-o numim **„contabilitatea după ureche“.**

8.2.7. Investiţiile materiale şi nemateriale, în lucrările de normalizare contabilă internaţională

8.2.7.1. Litera şi spiritul normei IAS 16 „Imobilizări corporale“

a) **Definiri şi delimitări**

Această normă internaţională grupează regulile de contabilizare şi de evaluare referitoare la imobilizările corporale. Ea tratează, în special, calculul costului acestor active, amortizarea lor şi posibilitatea de a practica reevaluări.

Prin conţinutul ei actual, norma 16 anulează şi înlocuieşte norma IAS 4 „Contabilitatea amortizărilor“ în ceea ce priveşte amortizarea imobilizărilor corporale.

Scanned with OKEN Scanner

Norma nu se aplică elementelor următoare:

(i) pădurilor şi resurselor naturale ce se reînnoiesc prin ele însele;

(ii) resurselor ce nu se reînnoiesc: concesiuni miniere, prospecţiuni şi extracţii de minereuri, de petrol, de gaz natural şi alte resurse similare.

În schimb, norma se aplică imobilizărilor corporale utilizate pentru dezvoltarea şi menţinerea activităţilor sau activelor vizate la (i) sau (ii) dar disociabile de astfel de activităţi şi active.

În anumite cazuri, normele contabile internaţionale autorizează ca valoarea contabilă a imobilizărilor corporale să fie iniţial constatată conform unei abordări diferite de cea care este prescrisă în norma 16. De exemplu, în virtutea „celeilalte metode autorizate" pentru „diferenţa negativă din achiziţie", norma IAS 22 „Grupările de întreprinderi"[1] prevede ca imobilizările corporale achiziţionate în cadrul unei grupări de întreprinderi să fie evaluate iniţial la valoarea justă, chiar şi atunci când aceasta este mai mare decât costul lor. Totuşi, într-un atare caz, toate celelalte aspecte ale prelucrării contabile a acestor imobilizări, inclusiv amortizarea, sunt determinate prin dispoziţiile normei 16.

Imobilizările corporale sunt active:

- destinate să fie utilizate în producţia de bunuri, în prestaţia de servicii, să fie închiriate terţilor sau să fie folosite în scopuri administrative;
- socotite a fi utilizate pe o perioadă mai mare de un exerciţiu contabil.

Se poate constata că majoritatea activelor necorporale satisfac, de asemenea, această definiţie. Această problemă poate să apară în contabilitatea franceză (sau românească), deoarece, în engleză, titlul normei („Property, plant and equipment) face imposibilă orice confuzie cu activele necorporale (intangibles).

Identificarea elementelor ce răspund definiţiei imobilizărilor corporale este uneori delicată, cu predilecţie atunci când este vorba despre active complexe. IASC citează, în acest sens, avioanele, pentru care motoarele au, în general, o durată de utilizare mai scurtă decât carlinga. Într-un atare caz, fiecare element trebuie să fie contabilizat **în mod separat** şi amortizat pe durata sa proprie de utilizare.

Într-un ansamblu imobiliar, clădirile şi terenurile trebuie să fie evaluate şi contabilizate separat, deoarece durata de utilizare a terenurilor este nelimitată şi, ca atare, numai clădirile trebuie să fie amortizate.

Piesele de schimb destinate reparării echipamentelor aflate în stare de utilizare

[1] Norma internaţională 22 va face obiectul analizei noastre în cadrul capitolului 14.

Scanned with OKEN Scanner

reprezintă o problemă a dificultăţilor de clasificare. Deşi sunt considerate adesea furnituri în stoc, piesele de schimb constituie imobilizări, în situaţia în care durata prevăzută de amortizare a acestora depăşeşte un an. Aceeaşi identificare este conferită şi pieselor care nu pot să fie utilizate decât pentru un echipament special şi care, în această calitate, trebuie să fie amortizate în acelaşi ritm ca şi echipamentul.

Bunurile care nu sunt direct productive ca, de exemplu, echipamentele de securitate sau de protecţie a mediului, ridică o problemă de fond: pot ele să fie considerate active în măsura în care astfel de elemente nu sunt în mod direct o sursă de avantaje economice viitoare? Răspunsul este afirmativ atâta timp cât aceste echipamente sunt necesare funcţionării activelor de producţie.

b) **Costul imobilizărilor corporale**

O imobilizare corporală care este contabilizată printre active trebuie iniţial să fie evaluată la costul său de achiziţie sau, dacă este fabricată de întreprindere însăşi, la costul de producţie.

Costul de achiziţie cuprinde:

- preţul de cumpărare din care sunt deduse reducerile cu caracter comercial (rabaturi, remize, risturnuri),
- eventualele taxe vamale,
- taxele nerecuperabile,
- toate costurile directe necesare punerii bunului în stare de utilizare (cheltuieli de pregătire a sitului; cheltuieli de transport şi de manipulare; cheltuieli de instalare; onorarii cuvenite arhitecţilor şi inginerilor etc.).

Cheltuielile administrative şi alte cheltuieli generale nu intră în structura costului activului, exceptând situaţia în care astfel de cheltuieli pot să fie direct legate de achiziţia sau de punerea în stare de utilizare a bunului. Acelaşi tratament este suportat de cheltuielile de demarare şi cele preliminare producţiei. Cât priveşte pierderile iniţiale de exploatare angajate înainte ca bunul să ajungă la performanţa prevăzută, acestea sunt înscrise la cheltuieli.

Atunci când plata este decalată dincolo de condiţiile obişnuite, activul este contabilizat la preţul său dat de plata imediată, iar diferenţa este considerată ca o cheltuială a perioadei de credit. De asemenea, sub anumite condiţii, diferenţa poate să fie capitalizată (a se vedea norma IAS 23 „Costurile împrumuturilor").

Exemplul 1

O întreprindere cumpără o imobilizare corporală al cărei preţ este de 60.000.000 lei, decontarea făcându-se după 60 de zile. Se convine cu furnizorul

Scanned with OKEN Scanner

posibilitatea plătirii la livrare a sumei de 25.000.000 lei, iar diferenţa, 14 luni mai târziu. Factura va conţine deci o sumă totală de 70.500.000 lei.

Imobilizarea trebuie să fie contabilizată la nivelul sumei de 60.000.000 lei, suplimentul de preţ fiind considerat o cheltuială financiară.

În contabilitate, vor fi operate înregistrările:

- Achiziţionarea mijlocului fix:

Mijloace fixe	=	%	60.000.000
		Conturi la bănci în lei	25.000.000
		Furnizori de imobilizări	35.000.000

- Plata furnizorului de imobilizări (rata dobânzi 30%), 14 luni mai târziu:

%	=	Conturi la bănci în lei	45.500.000
Furnizori de imobilizări			35.000.000
Cheltuieli privind dobânzile (35.000.000 x 30%)			10.500.000

Atunci când preţul dat de plata imediată nu este fixat, pentru că, de exemplu, acest mod de decontare este rar, costul imobilizării se obţine prin actualizarea plăţilor pe baza ratei dobânzii unui împrumut echivalent.

Exemplul 1 (continuare)

Să presupunem că preţul dat de plata imediată nu este cunoscut. Se estimează că întreprinderea ar fi putut obţine un împrumut echivalent la o rată a dobânzii de 30%. Valoarea actuală a plăţilor la scadenţa normală (adică 60 de zile după livrare) este:

$$25.000.000 + \frac{70.500.000}{1,30} = 79.230.769 \text{ lei},$$

mărime ce reprezintă costul imobilizării.

Evaluarea imobilizărilor fabricate de întreprindere pentru sine respectă aceleaşi principii. Dacă bunul în cauză este unul dintre cele pe care întreprinderea le fabrică şi pentru clienţii săi, costul său corespunde costului de producţie al produselor destinate vânzării (a se vedea litera şi spiritul normei 2, prezentate în capitolul precedent). În mod evident, acest cost exclude orice profit intern. Costul nu in-

Scanned with OKEN Scanner

clude nici cheltuielile ocazionate de utilizarea neoptimală a resurselor întreprinderii (risipă de materiale, ore de muncă neproductive etc.).

În conformitate cu IAS 23, în anumite condiţii, dobânzile împrumuturilor ce corespund perioadei de fabricaţie pot să fie incluse în costul activelor. Să remarcăm, de asemenea, că, în conformitate cu IAS 20 „Contabilizarea subvenţiilor publice...", costul imobilizărilor ce beneficiază de subvenţii pentru echipamente poate să fie corectat cu valoarea acestor subvenţii.

În cazul imobilizărilor a căror intrare rezultă dintr-un schimb, totul depinde de activul oferit în contrapartidă. Dacă acest bun este de o natură sau de o valoare diferită de cea a imobilizării obţinute, aceasta din urmă va fi înregistrată la valoarea sa justă ce corespunde, în esenţă, cu valoarea de utilitate a activului cedat, la care se adaugă sau din care se scade o eventuală sultă[1)] sub formă bănească. În situaţia unei diferenţe faţă de valoarea netă contabilă a vechiului bun, operaţia va conduce la constatarea unui câştig sau a unei pierderi.

În cazul intrării unei imobilizări prin schimb, în contrapartida unui activ de aceeaşi natură şi de valoare echivalentă, imobilizarea primită este contabilizată la valoarea netă contabilă a activului cedat, astfel încât schimbul să nu aibă nici o influenţă asupra rezultatului perioadei. Totuşi, din motive de prudenţă, atunci când valoarea efectivă a activului intrat este inferioară valorii nete contabile a activului cedat, se reţine cea mai mică dintre cele două valori.

Exemplul 2

O întreprindere posedă un microbuz estimat la o valoare de 20.000.000 lei. El fusese achiziţionat la un cost de 40.000.000 lei şi amortizat pentru 25.000.000 lei.

Cazul 1: Acest microbuz este schimbat contra unui alt microbuz, a cărui valoare de utilitate este cvasiidentică: operaţia nu va genera nici o înregistrare, deoarece este vorba despre active de aceeaşi natură şi de aceeaşi valoare.

Cazul 2: Microbuzul este schimbat contra unui alt microbuz estimat la o valoare de 28.000.000 lei. Întreprinderea va vărsa suma de 8.000.000 lei, pentru a compensa diferenţa. Operaţia va conduce la creşterea veniturilor exerciţiului, dată de diferenţa între valoarea justă a microbuzului achiziţionat (28.000.000) şi valoarea netă contabilă a imobilizării cedate (40.000.000 - 25.000.000) la care se adaugă o sultă de 8.000.000 lei.

[1)] Noţiune ce va fi explicată în capitolul 14.

Scanned with OKEN Scanner

Amortizări cumulate referitoare la mijloacele de transport	=	%	25.000.000
		Mijloace de transport (40.000.000 - 28.000.000)	12.000.000
		Conturi la bănci în lei	8.000.000
		Venituri din cedarea activelor [28.000.000-(15.000.000+8.000.000)]	5.000.000

Cazul 3: Microbuzul este schimbat contra unui utilaj de producţie estimat, de asemenea, la o valoare de 20.000.000 lei. Chiar dacă bunurile au aceeaşi valoare, operaţia va conduce la constatarea unui venit, deoarece este vorba despre active de naturi diferite:

Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru		20.000.000
Amortizări cumulate referitoare la mijloacele de transport		25.000.000
	Mijloace de transport	40.000.000
	Venituri din cedarea activelor	5.000.000

c) **Cheltuieli ulterioare**

Cea mai mare parte a imobilizărilor corporale ocazionează cheltuieli în anii posteriori punerii în funcţiune. Problema care se pune este de a şti dacă unele dintre aceste cheltuieli pot să fie adăugate la valoarea imobilizărilor respective.

În conformitate cu IAS 16, cheltuielile posterioare relative la o imobilizare amortizabilă, deja înregistrate în contabilitate, trebuie să fie adăugate la valoarea contabilă a bunului, atunci când este probabil ca întreprinderea să beneficieze de avantaje viitoare mai mari decât nivelul de performanţă iniţial prevăzut. Toate celelalte cheltuieli ulterioare trebuie să fie înscrise în cheltuielile exerciţiului în cursul căruia ele sunt angajate.

Printre cheltuielile care ameliorează performanţele unei imobilizări în raport cu previziunile iniţiale pot să fie citate:

- modificările care conduc la creşterea duratei de viaţă sau capacităţii activului;
- modificările care ameliorează în mod substanţial calitatea produselor fabricate;

Scanned with OKEN Scanner

- adoptarea de noi procedee de producţie care să permită o reducere importantă a cheltuielilor de exploatare iniţial prevăzute.

Dimpotrivă, reparaţiile şi cheltuielile de întreţinere care nu permit activului decât să atingă nivelul de performanţă aşteptat în momentul intrării sale în întreprindere rămân în cheltuielile exerciţiului în care ele sunt angajate.

Unele active necesită înlocuirea periodică de piese. Este cazul avioanelor, pentru care locurile sunt schimbate de mai multe ori pe parcursul vieţii aparatului de zbor. În acest caz, pentru fiecare element de natură diferită ce face, în principiu, obiectul unei contabilizări şi unei amortizări separate, fiecare înlocuire dă naştere la contabilizarea unui nou activ.

d) **Amortizarea imobilizărilor corporale**

Valoarea amortizabilă a unei imobilizări corporale trebuie să fie în mod sistematic repartizată pe durata ei de utilizare. „În mod sistematic" se „traduce" prin faptul că amortizarea trebuie să rezulte din aplicarea unei metode alese în momentul contabilizării activului. Metoda de amortizare trebuie să reflecte ritmul de consumare a avantajelor economice aşteptate ca urmare a utilizării activului. Există o diversitate de metode utilizabile: metoda lineară, metodele degresive etc.

Metoda aleasă trebuie să fie aplicată în mod constant pe durata de utilizare a activului. În mod particular, nu este permis să se accepte variaţia amortizării în funcţie de performanţele întreprinderii.

Durata de utilizare reprezintă:

- fie perioada în cursul căreia întreprinderea planifică să utilizeze bunul;
- fie numărul de unităţi de producţie pe care ea speră să le obţină prin folosirea activului în cauză.

Amortizarea nu are la bază, în mod obligatoriu, anii de utilizare. Ea poate să fie bazată, de asemenea, pe date fizice (numărul de piese de produs; numărul de kilometri de parcurs etc.). Această din urmă posibilitate este indicată, în special, pentru activele care se depreciază mai mult prin utilizarea lor decât prin învechirea lor sau pentru care ritmul de utilizare este neregulat.

Exemplul 3

Pentru a realiza un contract ce vizează furnizarea a 180.000 piese în 3 ani, o întreprindere a pus la punct o maşină specială al cărei cost de producţie este de 90.000.000 lei. În acord cu clientul, scadenţarul livrărilor de piese a fost fixat după cum urmează:

Scanned with OKEN Scanner

- în primul an:	36.000 piese
- în al doilea an:	45.000 piese
- în al treilea an:	99.000 piese
	180.000 piese

Maşina este scoasă din funcţiune la sfârşitul perioadei de fabricaţie de 3 ani.

Dacă se aplică amortizarea lineară sau degresivă pe 3 ani, metodele în cauză nu conduc la un ritm real de depreciere. Ca atare, este preferabil ca amortizarea să se bazeze pe cantităţile produse, adică:

- în primul an:	90.000.000 x 36.000/180.000 =	18.000.000 lei
- în al doilea an:	90.000.000 x 45.000/180.000 =	22.500.000 lei
- în al treilea an:	90.000.000 x 99.000/180.000 =	49.500.000 lei
		90.000.000 lei

Determinarea duratei de utilizare este o problemă de judecată profesională. Ea presupune luarea în considerare a mai multor factori:

- capacitatea de fabricaţie a activului;
- uzura sa previzibilă, luând în considerare şi programul de întreţinere al întreprinderii;
- uzura morală la care este supus activul;
- limitele sale legale de utilizare, în special durata de locaţie pentru bunurile ce fac obiectul contractelor de leasing financiar.

În principiu, amortizarea nu trebuie să fie bazată pe durata fizică de viaţă a activului, ci pe perioada pe care întreprinderea proiectează să-l utilizeze. Ca atare, atunci când întreprinderea are obiceiul să reînnoiască frecvent imobilizările, durata de amortizare poate să fie net inferioară duratei fizice de viaţă a bunului.

Exemplul 4

O întreprindere al cărei obiect de activitate este închirierea de mijloace de transport pune în practică o politică de conservare a vehiculelor timp de trei ani, după care le revinde la valoarea lor netă contabilă. Durata de utilizare a unui vehicul este, deci, de 3 ani. Dacă se estimează că, în primul an, un vehicul se depreciază pentru 25% din valoare, în al doilea an, pentru 20%, iar în al treilea an, pentru 15%, şi dacă vehiculul este achiziţionat la un cost de 50.000.000 lei, amortizările celor trei ani vor releva următoarele valori:

- pentru primul an:	50.000.000 x 25% =	12.500.000 lei
- pentru al doilea an:	50.000.000 x 20% =	10.000.000 lei
- pentru al treilea an:	50.000.000 x 15% =	7.500.000 lei
		30.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

Valoarea amortizabilă a unui activ este dată de costul de achiziţie sau de producţie, diminuat cu valoarea sa reziduală.

Valoarea reziduală este suma pe care întreprinderea aşteaptă să o obţină prin revânzarea bunului la sfârşitul perioadei sale de utilizare, sumă diminuată cu valoarea cheltuielilor de cesiune.

Cu alte cuvinte, amortizarea nu ar trebui să fie calculată în funcţie de costul total al activului, decât dacă întreprinderea are intenţia să conserve bunul până la terminarea duratei sale economice de viaţă.

Deducerea valorii reziduale are ca efect diminuarea amortizărilor şi, deci, creşterea rezultatului. O atare regulă nu este cu adevărat respectată decât în ţările anglo-saxone, ţări în care beneficiul fiscal este determinat independent de metodele utilizate în contabilitate. În celelalte ţări, practica dominantă este aceea în care activele se amortizează pe baza costului lor total şi a duratei lor economice de viaţă.

Existenţa celor două practici atât de diferite conduce la diferenţe substanţiale între situaţiile întreprinderilor atunci când valoarea reziduală diferă mult de valoarea netă contabilă a bunului, în momentul cesiunii acestuia.

Exemplul 5

O întreprindere achiziţionează un mijloc fix la un cost de 42.000.000 lei. Durata economică de viaţă a mijlocului fix este de 6 ani, dar întreprinderea prevede vânzarea lui după 4 ani de utilizare.

Practica de nededucere a valorii reziduale va conduce la o amortizare anuală de 42.000.000/6 = 7.000.000 lei şi la o valoare netă contabilă de 42.000.000 - (7.000.000 x 4) = 14.000.000 lei, la data cesiunii.

Aceeaşi mărime a amortizării s-ar fi obţinut şi dacă s-ar fi aplicat cealaltă practică, iar valoarea reziduală ar fi fost de 14.000.000 lei:

(42.000.000 - 14.000.000)/4 = 7.000.000 lei

În schimb, dacă valoarea reziduală ar fi fost estimată la 17.200.000 lei, teoretic, cheltuielile anuale cu amortizările ar fi fost de (42.000.000 - 17.200.000)/4 = 6.200.000 lei, ceea ce ar fi condus la o diferenţă de 7.000.000 - 6.200.000 = 800.000 lei faţă de cheltuiala contabilizată.

În conformitate cu norma 16, metoda şi durata de amortizare trebuie să fie periodic revizuite. Atunci când previziunile iniţiale nu mai exprimă realitatea, cheltuielile cu amortizările exerciţiului în curs, precum şi a celor referitoare la

Scanned with OKEN Scanner

exerciţiile următoare trebuie să fie ajustate.

Aceste modificări sunt considerate schimbări de estimări şi nu schimbări de metode, în sensul normei contabile internaţionale 8 (a se revedea volumul I al prezentei lucrări, paginile 349-352). Se deduce că ele nu conduc la retratarea amortizărilor corespunzătoare exerciţiilor anterioare.

Exemplul 6

Durata de utilizare a unei imobilizări cumpărate la începutul exerciţiului N-1 şi amortizată linear a fost fixată iniţial la 6 ani. Prin analiza stării mijlocului fix respectiv, la închiderea exerciţiului N, se apreciază că durata sa de viaţă reziduală, la această dată, nu mai este decât de 2 ani.

Presupunând un cost de achiziţie de 36.000.000 lei, amortizarea exerciţiului N-1 este de:

36.000.000 : 6 ani = 6.000.000 lei

Rezultă că valoarea netă contabilă la sfârşitul exerciţiului N-1 este de 36.000.000 - 6.000.000 = 30.000.000 lei.

Cheltuielile cu amortizarea anilor anteriori (în cazul nostru, N-1) nu sunt revizuite. În schimb, cheltuiala exerciţiului curent (N) şi cheltuielile exerciţiilor ulterioare sunt modificate astfel încât, la sfârşitul exerciţiului N+2, bunul să fie integral amortizat, de unde:

- cheltuielile cu amortizarea fiecăruia dintre exerciţiile N, N+1 şi N+2:

30.000.000 : 3 ani = 10.000.000 lei.

e) **Reevaluarea imobilizărilor corporale**

Norma 16 face din evaluarea la costuri istorice (costul de achiziţie sau de producţie diminuat cu amortizările cumulate) **prelucrarea sa de referinţă.** Totuşi, **reevaluarea** imobilizărilor corporale este **şi ea autorizată.**

Reevaluarea constă în înlocuirea valorii nete contabile a bunului cu **valoarea sa justă,** altfel spus cu valoarea sa reală.

Valoarea justă a terenurilor şi construcţiilor este în mod normal determinată de experţi calificaţi.

Pentru activele strict specializate, care nu fac obiectul unor tranzacţii regulate, valoarea justă se identifică cu costul de înlocuire.

În principiu, evaluarea se efectuează pe baza utilizării actuale a bunului. Totuşi, dacă se aşteaptă o schimbare, se va ţine cont de noile condiţii de utilizare.

Un activ nu poate să fie reevaluat în mod izolat. Reevaluarea trebuie să se

Scanned with OKEN Scanner

aplice **la ansamblul bunurilor din aceeaşi categorie,** altfel spus, la toate activele de natură şi utilizare identice. Terenurile, construcţiile, maşinile, navele, avioanele, vehiculele cu motor, mijloacele fixe de birou constituie tot atâtea categorii diferite de active care pot să fie reevaluate independent unele de celelalte.

În principiu, toate bunurile din aceeaşi categorie trebuie să fie reevaluate **simultan** pentru a se evita o eterogenitate prea mare în evaluarea aceleiaşi rubrici.

Nu este necesar să se procedeze la reevaluări în fiecare an. Totuşi, reevaluările trebuie să fie practicate **cu o regularitate suficient de mare,** astfel încât valoarea netă contabilă a activelor, la un moment dat, să nu se îndepărteze prea mult de la valoarea ce s-ar obţine prin reevaluare. IASC consideră că pentru imobilizările nesupuse unor fluctuaţii mari de valoare, o periodicitate de 3-5 ani poate să fie suficientă. În intervalul dintre două reevaluări, activul figurează în bilanţ la o valoare ce rezultă din ultima reevaluare, diminuată cu amortizările înregistrate începând cu această dată.

Diferenţa din reevaluare (valoarea reevaluată - valoarea netă contabilă la costuri istorice, stabilită la data reevaluării) trebuie să fie înscrisă în capitalurile proprii la o rubrică distinctă, astfel încât operaţia să nu conducă la constatarea de profituri.

Dacă activul este amortizabil, este posibil:

- fie să se reevalueze simultan valoarea brută şi amortizările cumulate;
- fie să nu se reevalueze decât valoarea netă contabilă, stabilită prin deducerea amortizărilor din costul imobilizării.

Exemplul 7

Patrimoniul unei întreprinderi conţine, printre altele, construcţii achiziţionate la un cost de 200.000.000 lei, valoarea amortizărilor acestor imobilizări fiind de 50.000.000 lei. Întreprinderea decide să contabilizeze construcţiile la valoarea lor actuală (450.000.000 lei).

Operaţia constă în creşterea valorii nete contabile şi a capitalurilor proprii cu 300.000.000 lei.

Pe baza **primului procedeu,** costul imobilizării şi amortizările cumulate vor fi reevaluate prin aplicarea coeficientului 3 rezultat din raportul între valoarea reevaluată şi valoarea netă contabilă a construcţiilor (4.500.000/1.500.000).

În consecinţă, mărimile reevaluate vor fi:

Scanned with OKEN Scanner

Costul construcţiilor:	200.000.000 x 3 =	600.000.000 lei
Amortizările cumulate:	50.000.000 x 3 =	150.000.000 lei
Valoarea netă contabilă:		450.000.000 lei

Operaţia de reevaluare va fi contabilizată astfel:

Construcţii (600.000.000-200.000.000)	=	%	400.000.000
		Amortizări cumulate referitoare la construcţii (150.000.000-50.000.000)	100.000.000
		Diferenţe din reevaluare	300.000.000

Pe baza celui de al doilea procedeu, amortizările cumulate vor fi mai întâi deduse din valoarea brută a construcţiilor, care vor fi apoi reevaluate:

- Deducerea amortizărilor cumulate din valoarea brută a construcţiilor:

Amortizări cumulate referitoare la construcţii	=	Construcţii	50.000.000

- Reevaluarea construcţiilor:

Construcţii	=	Diferenţe din reevaluare	300.000.000

Dacă, în mod excepţional, reevaluarea conduce la o diminuare a valorii activului, această diminuare este înregistrată în cheltuielile exerciţiului în curs.

Exemplul 7 (continuare)

Să presupunem că reevaluarea construcţiilor ar fi condus la atribuirea unei valori actuale de 120.000.000 lei. În acest caz, ar trebui să se înregistreze o amortizare complementară de 150.000.000 - 120.000.000 = 30.000.000 lei:

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la construcţii	30.000.000

Orice corectare în plus a valorii activelor conduce la o creştere a bazei amortizabile şi, deci, la o creştere a amortizărilor viitoare.

Pentru a se evita această incidenţă, unele întreprinderi impută excedentul de amortizare asupra diferenţei din reevaluare, ceea ce limitează cheltuielile cu amortizările la nivelul valorii care ar fi fost contabilizată dacă imobilizarea ar fi fost

Scanned with OKEN Scanner

menţinută la costul istoric. În acest mod, diferenţa din reevaluare se diminuează progresiv, dispărând integral la sfârşitul duratei de utilizare a bunului. Această soluţie foarte contestată în ţări ca Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, a fost impusă de autorităţile franceze, în contextul reevaluării legale din 1976, pentru a se asigura neutralitatea fiscală a operaţiei.

Exemplul 7 (continuare)

Să presupunem că durata rezidual de utilizare a construcţiilor este de 15 ani şi că, în absenţa operaţiei de reevaluare, cheltuielile cu amortizările fiecăruia din aceste exerciţii ar fi fost de 150.000.000/15 ani = 10.000.000 lei.

În caz de reevaluare, amortizarea anuală va fi de: 450.000.000/15 = 30.000.000 lei, ceea ce reprezintă o creştere de: 30.000.000 - 10.000.000 = 20.000.000 lei.

Prima soluţie: Cheltuielile cu amortizările sunt prelevate integral asupra rezultatelor corespunzătoare exerciţiilor următoare, timp de 15 ani:

anual

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la construcţii	30.000.000

A doua soluţie: suplimentul de amortizare este prelevat asupra diferenţelor din reevaluare:

%	=	Amortizări cumulate referitoare la construcţii	30.000.000
Cheltuieli cu amortizările			10.000.000
Diferenţe din reevaluare			20.000.000

Pe baza celei de a doua soluţii, cheltuielile cu amortizările sunt menţinute la nivelul sumei de 10.000.000 lei, ca şi când reevaluarea nu ar fi avut loc.

Este dificil să ne pronunţăm asupra validităţii celei de a doua soluţii. De altfel, această problemă nu este abordată de norma 16. **Singurul aspect relevat de normă este că valoarea cheltuielilor cu amortizările unui activ (reevaluat sau nu) trebuie să fie contabilizată la cheltuieli sau, eventual, încorporată în valoarea contabilă a unui alt bun.** Bernard Raffournier[1] se întreabă dacă această regulă interzice imputarea unei părţi din amortizare asupra diferenţelor din reevaluare? Şi el afirmă că întrebarea rămâne numai pusă.

[1] Lucrare anterior citată.

Scanned with OKEN Scanner

În schimb, norma 16 permite ca o fracţiune din diferenţele din reevaluare, egală cu suplimentul de amortizare ce rezultă din reevaluare să fie virată, anual, la rezerve (fără să se facă precizarea dacă rezervele sunt distribuibile sau nu). Din punct de vedere financiar, această soluţie este echivalentă cu procedeul precedent, deoarece ea permite distribuirea excedentului de amortizare generat de reevaluare.

Exemplul 7 (continuare)

În condiţiile în care întreprinderea contabilizează amortizările integral la cheltuieli, ea poate să vireze, anual, la rezerve, 20.000.000 lei din valoarea diferenţelor din reevaluare:

Diferenţe din reevaluare	=	Rezerve	20.000.000

f) **Evaluarea la valoarea recuperabilă**

Periodic, valoarea netă contabilă trebuie să fie comparată cu valoarea recuperabilă (recoverable amount) a bunului. Atunci când această valoare este mai mică, imobilizarea trebuie să fie depreciată pentru diferenţă.

Valoarea recuperabilă a unei imobilizări corporale este dată de avantajele economice pe care întreprinderea speră să le obţină prin utilizarea viitoare a bunului, inclusiv de valoarea sa reziduală în momentul cesiunii.

IASC nu face nici o precizare în legătură cu calculul valorii recuperabile. În principiu, această valoare poate să fie obţinută prin actualizarea previziunilor fluxurilor de trezorerie viitoare referitoare la imobilizarea în cauză, dar această metodă nu este obligatorie.

Deprecierea calculată constituie o **cheltuială** a exerciţiului în curs, exceptând situaţia în care activul ar fi fost în prealabil reevaluat, caz în care ea este suportată, cu prioritate, din diferenţa reziduală din reevaluare.

Exemplul 8

Un teren cumpărat în exerciţiul N-5 la un cost de 300.000.000 lei a fost reevaluat, în exerciţiul N-2, fiind estimat la 450.000.000 lei. Între timp (perioada N-2 până în prezent), diferenţa din reevaluare contabilizată nu a suportat nici o modificare. La închiderea exerciţiului N, valoarea reală a terenului, considerată egală cu valoarea recuperabilă, este de 250.000.000 lei.

Scăderea valorii imobilizării pune în discuţie reevaluarea anterioară, deprecierea imputându-se, prioritar, asupra diferenţei din reevaluare:

Scanned with OKEN Scanner

%	=	Provizioane pentru deprecierea	200.000.000
Diferenţe din reevaluare		imobilizărilor corporale	150.000.000
(450.000.000 - 300.000.000)		(450.000.000 - 250.000.000)	
Cheltuieli cu provizioanele			50.000.000
(300.000.000 - 250.000.000)			

Dacă, ulterior, valoarea imobilizării creşte, deprecierea anterioară trebuie să fie anulată (sau diminuată). În mod evident, operaţia generează un venit. Dacă este vorba despre un activ reevaluat în prealabil (situaţia exemplului nostru), se procedează, dacă este cazul, la reconstituirea diferenţei din reevaluare.

Exemplul 8 (continuare)

Să presupunem că, în N+1, valoarea netă a terenului este de 320.000.000 lei. Noua valoare obligă la diminuarea provizionului anterior şi reluarea sumei respective la venituri. Totodată, trebuie reconstituită o parte din diferenţa iniţială din reevaluare:

- Reevaluarea unei părţi din provizion (partea inclusă în cheltuieli) la venituri:

Provizioane pentru deprecierea	=	Venituri din provizioane	50.000.000
imobilizărilor corporale		pentru deprecierea imobilizărilor	

- Reconstituirea unei părţi din diferenţa iniţială din reevaluare:

Terenuri	=	Diferenţe din reevaluare	20.000.000
(320.000.000 - 300.000.000)			

Remarcă: Dacă terenul nu ar fi reevaluat, operaţia în cauză nu ar fi solicitat decât anularea provizionului iniţial constituit:

Provizioane pentru depre-	=	Venituri din provizioane	50.000.000
cierea imobilizărilor		pentru deprecierea	
corporale		imobilizărilor	

g) **Cesiunile şi rebutarea imobilizărilor**

Ieşirea imobilizărilor corporale din bilanţ se face în două situaţii:

- cu ocazia cesiunii lor;
- cu ocazia rebutării lor, cu condiţia ca această operaţie să fie definitivă şi ca

nici un venit viitor să nu poată fi obţinut prin vânzarea lor.

Profitul sau pierderea realizat(ă) în aceste situaţii constituie un venit sau o cheltuială a exerciţiului în curs.

Dacă activul în cauză a fost reevaluat, diferenţa reziduală din reevaluare poate să fie virată la rezerve. Virarea se face direct, fără trecere prin contul de profit şi pierdere.

Să mai precizăm că imobilizările corporale care nu mai sunt utilizate sunt evaluate, în „aşteptarea" cesiunii lor, la cea mai mică dintre următoarele valori: valoarea netă contabilă şi valoarea realizabilă netă.

h) **Comunicarea financiară generată de contabilitatea imobilizărilor corporale**

În conformitate cu norma 16, pentru fiecare categorie de imobilizări corporale, situaţiile financiare trebuie să indice:

- metodele de evaluare utilizate pentru determinarea valorii contabile brute; când sunt utilizate mai multe metode, valoarea brută corespunzătoare fiecărei metode şi pentru fiecare categorie trebuie să facă obiectul comunicării financiare;
- metodele de amortizare utilizate;
- duratele de utilizare şi normele de amortizare folosite;
- valoarea contabilă brută (valoarea iniţială) şi amortizările cumulate, la începutul şi la sfârşitul exerciţiului;
- un tablou al evoluţiei valorii nete contabile în cursul perioadei, tablou care să cuprindă:

(i) achiziţiile,

(ii) cesiunile,

(iii) achiziţii rezultate prin grupări de întreprinderi,

(iv) creşterile şi diminuările rezultate din reevaluări,

(v) provizioanele constituite,

(vi) reluările de provizioane,

(vii) amortizările,

(viii) diferenţele nete de curs ce provin din conversiunea situaţiilor financiare ale filialelor străine,

(ix) alte mişcări.

De asemenea, situaţiile financiare trebuie să indice:

- dacă valoarea recuperabilă a imobilizărilor corporale a fost calculată prin

Scanned with OKEN Scanner

actualizarea fluxurilor viitoare de trezorerie;

- valoarea imobilizărilor corporale supuse restricţiilor de proprietate sau care fac obiectul ipotecilor;
- angajamente luate referitoare la achiziţionarea de imobilizări corporale etc.

Pentru imobilizările reevaluate trebuie să se indice:

- metoda utilizată pentru reevaluare;
- data reevaluării;
- recursul sau nu la un expert independent;
- orice indiciu utilizat pentru determinarea costurilor de înlocuire;
- valoarea netă contabilă a fiecărei categorii de imobilizări, dacă acestea nu au fost reevaluate;
- diferenţele din reevaluare, variaţia lor în cursul exerciţiului, precum şi orice restricţie referitoare la distribuirea acestora în favoarea acţionarilor.

De asemenea, întreprinderile sunt încurajate să comunice:

- valoarea netă contabilă a activelor temporare neutilizate;
- valoarea contabilă brută (iniţială) a oricărei imobilizări corporale integral amortizate, dar care este încă în funcţiune;
- atunci când este utilizată prelucrarea de referinţă (evaluarea în costuri istorice), valoarea justă a imobilizărilor corporale, în cazul în care aceasta diferă de o manieră semnificativă faţă de valoarea netă contabilă.

8.2.7.2. Activele necorporale în anticamera referenţialului

a) **Proiectele de normă referitoare la activele necorporale**

În 1995, IASC a publicat un proiect de normă (expozeu-sondaj), codificat E50 referitor la activele (imobilizările) necorporale. Textul nu viza supravaloarea (goodwill-ul) constatat cu ocazia achiziţionării întreprinderilor, problemă care, deocamdată, rămâne supusă dispoziţiilor normei IAS 22 „Grupările de întreprinderi"[1)].

Constatarea activelor necorporale

Conform proiectului de normă, **un activ necorporal este un activ identificabil, nemonetar, care nu are o existenţă fizică:**

- deţinut de o întreprindere pentru a fi folosit în producţia de bunuri sau prestarea

---

[1)] Norma 22 va face obiectul analizelor noastre în prezentul volum, capitolul 14, „Gruparea întreprinderilor".

de servicii, pentru a fi închiriat terţilor sau pentru scopuri administrative;

- şi care este prevăzut să fie utilizat o perioadă mai mare de un exerciţiu.

Satisfac această definiţie o serie de elemente precum: franşize[1)], licenţe, brevete, programe informatice (logiciels), drepturi de reproducere (copyrights), fişiere de adrese, procentaje (cote) de import etc.

Proiectul E50 precizează că o serie de cheltuieli capitalizate (de exemplu, cheltuielile de constituire) şi veniturile constatate în avans (chirii, prime de asigurare etc.) nu constituie active necorporale.

În general, capacitatea de a identifica un activ necorporal rezultă dintr-un drept juridic (contract de licenţă, protecţia unui brevet etc.). În lipsa unui astfel de drept, pot să fie considerate active necorporale numai elementele care sunt susceptibile să fie cedate independent de întreprindere. Astfel, iscusinţa („savoir-faire", în franceză; know-how, în engleză) personalului sau conducătorilor nu constituie, de regulă, un activ necorporal, deoarece valoarea sa nu poate să fie disociată de cea a întreprinderii. Ca atare, acest element, face parte din goodwill.

Ca orice activ, pentru a fi contabilizat, aşa cum relevă şi cadrul contabil conceptual al IASC, un activ necorporal trebuie:

- să genereze de o manieră probabilă avantaje economice viitoare
- şi să aibă un cost măsurabil în mod fiabil.

Pentru ca **prima condiţie să fie satisfăcută,** trebuie ca să se poată stabili rolul activului în obţinerea de avantaje economice viitoare în favoarea întreprinderii, capacitatea sa de a îndeplini acest rol şi intenţia întreprinderii de a-l utiliza în acest scop. Mai mult decât atât, trebuie ca întreprinderea să dispună sau să fie în măsură să dispună de resursele necesare obţinerii avantajelor economice prevăzute.

În ceea ce priveşte **a doua condiţie,** proiectul E50 precizează că, nefiind măsurabil cu fiabilitate, costul goodwill-ului şi al mărcilor create de întreprindere nu poate, în general, să fie înscris distinct în bilanţ.

În schimb, atunci când goodwill-ul şi mărcile, sub rezerva că ele satisfac prima condiţie, pot să fie înscrise în activ, deoarece costul lor este cu uşurinţă măsurabil în acest caz.

Merită să fie relevat faptul că un element ce fusese iniţial contabilizat la cheltuieli, nu mai poate să fie înscris în bilanţ, chiar dacă, ulterior, el satisface

[1)] Franşizele sunt licenţe date unui producător, distribuitor, comerciant etc., prin care li se acordă dreptul de a fabrica, presta sau vinde un anume produs sau serviciu, într-o anumită zonă şi pentru o perioadă prevăzută.

Scanned with OKEN Scanner

condiţiile de capitalizare[1].

Evaluarea iniţială a activelor necorporale

Cu ocazia intrărilor în patrimoniu, activele necorporale sunt evaluate la nivelul costului lor, cost determinat în aceeaşi manieră ca şi pentru activele corporale (a se vedea, în acest sens, norma 16).

Atunci când activul necorporal este generat de o decizie administrativă prin care se acordă întreprinderii anumite drepturi în mod gratuit (drepturi de aterizare, cota de import, concesiune de exploatare a unui canal de televiziune etc.), costul său se limitează la plăţile (cheltuielile) suportate pentru obţinerea acestor drepturi.

Dacă unele cheltuieli (plăţi) care conduc la creşterea avantajelor economice viitoare sunt angajate după contabilizarea iniţilă, acestea sunt adăugate, în principiu, la valoarea activului.

Proiectul de normă apreciază că astfel de situaţii au un caracter excepţional, deoarece este dificil să se demonstreze o creştere de avantaje economice viitoare.

Evaluarea la închiderea exerciţiului

În conformitate cu **prelucrarea de referinţă,** activele necorporale sunt evaluate, la închiderea exerciţiului, la costul lor, diminuat cu amortizările cumulate.

Dacă valoarea recuperabilă se probează a fi inferioară valorii contabile, activul trebuie să fie depreciat.

Conform **celeilalte prelucrări autorizate,** se admite posibilitatea evaluării activelor necorporale la valoarea lor justă, cu condiţia ca aceasta din urmă să fie măsurabilă în mod fiabil. Pentru aceasta, trebuie să fi avut loc o tranzacţie recentă sau să existe o piaţă secundară activă pentru acest tip de elemente.

Condiţia de existenţă a unei pieţe secundare active pentru acest tip de elemente este satisfăcută dacă:

- activele respective sunt relativ omogene, adică fie identice, fie divizibile în unităţi identice (ca, de exemplu, cotele de produse lactate);
- în orice moment există suficiente active de acest tip, care fac obiectul pieţei;
- preţurile sunt disponibile la nivelul publicului.

Proiectul precizează că o astfel de piaţă nu poate să existe pentru mărci, titluri de presă, drepturi de editare muzicală şi cinematografică şi brevete, deoarece,

---

[1] Observaţie care ne face să medităm şi, eventual, să reconsiderăm tehnicile sugerate de contabilitatea franceză, referitoare la capitalizarea unor elemente înscrise mai întâi la cheltuieli (a se vedea, aici, unul dintre rolurile contului „Transferuri de cheltuieli").

Scanned with OKEN Scanner

prin natura lor, aceste elemente sunt unice.

Similar imobilizărilor corporale, un activ necorporal nu poate să fie reevaluat, fără să se aplice aceeaşi prelucrare tuturor elementelor din aceeaşi categorie. Excepţie face situaţia în care valoarea justă nu poate să fie măsurată în mod fiabil.

Diferenţa din reevaluare este tratată în mod similar celei rezultate din reevaluarea imobilizărilor corporale (a se analiza, în acest sens, referirile noastre la subiectul în cauză, în contextul prezentării normei 16).

Diferenţa din reevaluare este înscrisă direct în capitalurile proprii, cu condiţia ca ea să nu compenseze o depreciere anterioară.

Atunci când activul iese din patrimoniu (bilanţ), diferenţa din reevaluare poate să fie transferată la rezerve. Pe parcursul duratei de viaţă a activului necorporal, este posibil să se transfere la rezerve fracţiunea acestei diferenţe, corespunzătoare suplimentului de amortizare ce rezultă din reevaluare.

Atunci când un activ necorporal iniţial reevaluat trebuie să fie depreciat, deprecierea se constituie cu prioritate prin prelevări asupra diferenţei din reevaluare.

Amortizarea activelor necorporale

Proiectul E50 lansează principiul că orice activ necorporal trebuie să fie amortizat pe durata sa de utilizare, care trebuie să fie de maximum 20 de ani.

Alegerea duratei de amortizare este dictată de mai mulţi factori:

- utilizarea pe care întreprinderea o dă activului;
- rapiditatea uzurii morale tehnice la care activul necorporal este supus;
- eventualele limite juridice referitoare la utilizarea sa.

O durată de amortizare mai mare de 20 de ani nu se justifică decât dacă activul se „bucură" de o protecţie juridică superioară acestei durate. În plus, trebuie ca (i) respectivul activ să fie legat în mod foarte strâns de un activ corporal a cărui durată de utilizare să depăşească 20 de ani (ii) sau ca pentru acest gen de activ necorporal să existe o piaţă secundară activă.

Metoda de amortizare trebuie să reflecte ritmul în care avantajele economice generate de activ vor fi consumate. În situaţia în care acest ritm nu poate să fie determinat în mod fiabil, se va folosi amortizarea lineară.

Metoda şi durata de amortizare trebuie să fie reanalizate la închiderea fiecărui exerciţiu. Eventualele ajustări practicate constituie schimbări de estimări, în sensul dat de norma contabilă IAS 8 (analizată de noi în paginile 349-352 ale primului

Scanned with OKEN Scanner

volum), şi, ca atare, numai amortizările perioadei în curs şi exerciţiilor următoare sunt modificate.

La 15 august 1997, IASC a lansat un **nou proiect de normă (expozeu de sondaj),** codificat **E60** şi care poartă acelaşi nume „Imobilizări necorporale".

Conform acestui nou proiect, activele necorporale sunt recunoscute dacă şi numai dacă ele sunt identificabile, controlate de întreprindere, generează fluxuri viitoare de trezorerie (avantaje economice) şi sunt măsurate în mod fiabil.

Aşa după cum semnalam în primul volum (paginile 484-485), proiectul include şi problema costurilor activităţilor de cercetare şi de dezvoltare. El vizează, de asemenea, problema amortizării, în funcţie de cea mai bună estimare a duratei de viaţă, fără limitare, dar cu prezumţia simplă că durata de viaţă nu depăşeşte 20 de ani (o durată de viaţă infinită nu este permisă). Dacă se poate justifica o durată de viaţă mai mare de 20 de ani, se procedează la o amortizare pe durata suplimentară, în urma unui test anual de depreciere (impairment test).

În sfârşit, proiectul E 60 tratează posibilitatea recunoaşterii, în anumite condiţii, a imobilizărilor necorporale produse de întreprindere.

b) **Norma IAS 36 „Deprecierea activelor" (Impairment of Assets).**

Această nouă normă are la bază expozeul de sondaj E55, cu acelaşi nume, de care diferă foarte puţin. Ea a fost votată de curând, în pofida opoziţiei delegaţiei franceze care a refuzat să discute textul independent de proiectul de normă E60 referitor la imobilizările necorporale, având în vedere legăturile strânse ce există între cele două proiecte.

Principiile fundamentale pentru deprecierea activelor deţinute pe termen lung[1)] sunt următoarele:

- atunci când o întreprindere identifică un indicator din analiza căruia rezultă că unul dintre activele sale riscă să fie depreciat, norma 36 îi „cere" să procedeze la un test de depreciere ce constă în estimarea valorii recuperabile a acestui activ;
- dacă valoarea recuperabilă este mai mică decât valoarea contabilă, norma impune constatarea unui provizion pentru depreciere;
- valoarea recuperabilă este cea mai mare valoare dintre valoarea netă de revânzare a activului şi valoarea sa de utilitate;
- valoarea de utilitate este egală cu suma fluxurilor monetare (cash flows)

[1)] Norma 36 nu se aplică stocurilor şi activelor financiare, activelor ce rezultă din contractele de construcţii, activelor din impozite amânate şi activelor legate de regimurile de prestaţii în favoarea salariaţilor.

Scanned with OKEN Scanner

actualizate ce se aşteaptă de la respectivul activ, la data testului.

Remarcă: În timp ce IASC a menţinut abordarea sa în termeni de fluxuri monetare actualizate, norma americană echivalentă (FAS 121) raţionează în termeni de fluxuri monetare neactualizate.

O altă diferenţă a normei 36 faţă de practica americană este posibilitatea de reversibilitate a provizioanelor pentru deprecierea activelor. Valoarea contabilă a unui activ în numele căruia s-a constituit un provizion pentru depreciere, în cursul unui exerciţiu anterior, trebuie să fie adusă la valoarea sa recuperabilă, dacă estimările utilizate pentru determinarea valorii recuperabile a respectivului activ s-au schimbat din momentul constatării provizionului. Reluarea trebuie să fie imediat constatată la venituri, în contul de profit şi pierdere. Totuşi, valoarea contabilă astfel majorată nu trebuie să fie mai mare decât valoarea contabilă care ar fi fost obţinută (din care s-ar fi dedus orice amortizare sau provizion), dacă nici un provizion pentru depreciere nu ar fi fost constatat în cursul exerciţiilor anterioare.

Nu puţine sunt comentariile care critică această dispoziţie şi care prevăd că aplicarea normei va conduce la un număr ridicat de provizioane şi reluări, de unde un risc deloc neglijabil privind volatilitatea rezultatelor.

Norma 36 va intra în aplicare la 1 iulie 1999.

8.2.7.3. Litera şi spiritul normei IAS 9 „Costurile activităţilor de cercetare şi de dezvoltare"

Obiectivul normei 9 este de a prescrie prelucrarea contabilă a cheltuielilor de cercetare şi de dezvoltare. Problema fundamentală în materie de contabilizare a activităţilor de cercetare şi de dezvoltare constă în a şti dacă astfel de cheltuieli trebuie să fie înscrise în activ sau să facă obiectul contului de profit şi pierdere (la o rubrică de cheltuieli).

În unele ramuri de activitate, întreprinderile alocă resurse importante pentru susţinerea activităţilor de cercetare şi de dezvoltare. În măsura în care cheltuielile generate de astfel de activităţi constituie surse de profituri viitoare, este normal să fie considerate active.

Cu toate acestea, rezultatele activităţilor de cercetare şi de dezvoltare se

Scanned with OKEN Scanner

confruntă cu un grad înalt de incertitudine, fapt ce impune aplicarea prudenţei în capitalizarea costurilor corespunzătoare. De aici, organismele de normalizare, inclusiv IASC, se împart între dorinţa de a autoriza înscrierea anumitor cheltuieli **de cercetare şi de dezvoltare** (C şi D) şi grija de a evita contabilizarea de active fictive.

a) **Definiri şi delimitări**

Norma 9 operează cu o distincţie fundamentală între activităţile de cercetare şi cele de dezvoltare.

Cercetarea este definită ca o investigaţie originală, realizată în mod sistematic, ce vizează obţinerea de cunoştinţe ştiinţifice sau tehnice noi.

Dezvoltarea constă în aplicarea rezultatelor cercetării sau altor cunoştinţe în conceperea de materiale, de aparate, de produse, de procedee, de sisteme sau de servicii noi sau mult ameliorate, înainte de exploatarea lor comercială sau de utilizarea lor.

IAS 9 prezintă mai multe exemple. Unele, în special cele care vizează cercetarea, nu fac altceva decât să parafrazeze definiţiile prezentate anterior. Altele, însă, aduc o serie de clarificări. Astfel, **constituie activităţi de dezvoltare:**

- conceperea, fabricarea şi încercarea (probarea) de prototipuri şi de modele de demaraj;
- conceperea de instrumente, de modele, de tipare şi de matriţe ce utilizează o tehnologie nouă;
- conceperea, construirea şi utilizarea unei instalaţii pilot de o mărime insuficientă pentru o exploatare comercială.

În schimb, **nu pot să fie considerate** cheltuieli de cercetare şi de dezvoltare:

- toate cheltuielile tehnice de rutină;
- cheltuielile care nu vizează, în mod exclusiv, un proiect C şi D.

De asemenea, IASC furnizează **o listă neexhaustivă de operaţii excluse din câmpul activităţilor C şi D:**

- ajustările tehnice frecvente la începutul exploatării comerciale;
- controlul de calitate în timpul exploatării comerciale, cu predilecţie testele de rutină privind produsele;
- reparaţiile determinate de incidente de funcţionare în timpul exploatării comerciale;
- eforturile de rutină ce vizează ameliorarea produselor existente;

Scanned with OKEN Scanner

- adaptările necesitate de exigenţele sau de nevoile speciale ale unui client, atunci când ele se înscriu într-o activitate comercială normală;
- modificările sezoniere sau periodice aduse produselor existente;
- conceperea rutinieră de instrumente, de tipare sau de matriţe;
- toate activităţile necesitate de construirea, transferul, rearanjarea sau demarajul altor instalaţii sau echipamente decât cele utilizate, în mod unic, pentru un proiect de cercetare-dezvoltare particular.

În absenţa unui text special, trebuie considerat că IAS 9 se aplică, de asemenea, costurilor de dezvoltare de produse program (logiciels).

În schimb, cheltuielile de prospectare şi de dezvoltare referitoare la petrol, gaze şi zăcăminte miniere sunt, în mod expres, excluse din câmpul operaţional al normei 9.

b) **Contabilizarea cheltuielilor de cercetare şi de dezvoltare**

În conformitate cu cadrul contabil conceptual şi cu norma 9, pentru a fi capitalizate, cheltuielile C şi D trebuie să satisfacă mai întâi cele două condiţii solicitate oricărui activ:

- să genereze de o manieră probabilă avantaje economice (fluxuri monetare) viitoare;
- să fie măsurate în mod fiabil.

Cheltuielile de cercetare satisfac cea de a doua condiţie, dar nu şi pe prima. Organismul internaţional estimează că nu se poate afirma cu suficientă certitudine că astfel de cheltuieli vor genera avantaje economice. Ca atare, **cheltuielile de cercetare trebuie să fie contabilizate la cheltuielile exerciţiului în cursul căruia ele sunt angajate şi nu trebuie să fie înscrise în activ în mod retroactiv.**

În schimb, pentru **cheltuielile de dezvoltare** se poate evalua cu o probabilitate suficientă, în anumite cazuri, şansele de succes. Ca atare, contabilizarea lor în activ **este posibilă.** Pentru aceasta, este cerută îndeplinirea a cinci cerinţe:

(i) produsul sau procedeul în cauză trebuie să fie în mod clar definit, iar costurile corespunzătoare să fie identificabile în mod separat şi măsurabile cu fiabilitate;

(ii) posibilitatea tehnică de fabricare a produsului sau procedeului poate să fie demonstrată;

(iii) întreprinderea trebuie să aibă intenţia de a-l produce, comercializa sau utiliza;

(iv) existenţa unei pieţe potenţiale pentru acest produs sau acest procedeu sau, dacă el trebuie să aibă o utilizare internă şi nu trebuie vândut, utilitatea sa

Scanned with OKEN Scanner

pentru întreprindere poate să fie demonstrată;

(v) întreprinderea trebuie să dispună sau să poată dispune de resursele necesare terminării proiectului şi comercializării sau utilizării produsului sau procedeului respectiv.

Norma 9 prescrie că, în principiu, cheltuielile de dezvoltare a unui proiect trebuie să fie **contabilizate în cheltuielile exerciţiului** în cursul căruia ele sunt angajate. Dacă cele **cinci criterii** sunt îndeplinite, cheltuielile de dezvoltare sunt **înscrise în activ.** Cheltuielile de dezvoltare contabilizate iniţial la cheltuieli nu pot să fie înscrise în activ în mod retroactiv.

c) **Structuri şi reguli referitoare la capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare**

În cheltuielile de dezvoltare susceptibile să fie contabilizate în activ sunt cuprinse:

- toate cheltuielile directe conectabile acestor activităţi de dezvoltare;
- o parte raţională a cheltuielilor indirecte.

În structura acestor cheltuieli sunt incluse:

- salariile şi cheltuielile sociale aferente personalului angajat în activităţile de dezvoltare;
- materialele şi serviciile consumate în aceste activităţi;
- amortizarea mijloacelor fixe utilizate pentru dezvoltare;
- alte cheltuieli generale decât cele implicate de administrarea generală, relative la activităţile de dezvoltare;
- alte cheltuieli precum amortizarea brevetelor şi licenţelor, în măsura în care aceste active sunt utilizate pentru dezvoltare.

Fracţiunea costurilor fixe indirecte (cheltuieli generale) încorporate trebuie să fie determinate în acelaşi mod ca în cazul stocurilor, adică în funcţie de capacitatea normală de producţie a elementului considerat.

Atunci când aceste activităţi au fost finanţate din împrumuturi, cheltuielile capitalizate pot să includă, în anumite condiţii, o fracţiune a împrumuturilor suportate, aşa după cum stipulează norma 23 „Costurile împrumuturilor".

În vederea respectării principiului prudenţei care interzice înscrierea în activ a unei valori superioare valorii recuperabile (regula celei mai mici valori între cost şi preţul pieţei), norma 9 fixează o limită capitalizării cheltuielilor de dezvoltare: cheltuielile de dezvoltare înscrise în activ nu trebuie să depăşească, în nici un caz, mărimea probabilă a fluxurilor de trezorerie viitoare, după deducerea costurilor de dezvoltare ulterioare cât şi a cheltuielilor de producţie, de comercializare şi de

Scanned with OKEN Scanner

administraţie ocazionate de vânzarea produsului sau utilizarea procedeului.

Obligaţia de capitalizare rămâne, totuşi, o problemă cu prea multe conotaţii teoretice. Ţinând cont de subiectivitatea inerentă în aprecierea condiţiilor de capitalizare, este destul de uşor să se invoce faptul că una dintre ele nu este îndeplinită, dacă se doreşte ca mărimea cheltuielilor de dezvoltare să facă obiectul contului de profit şi pierdere, în integralitatea ei.

Pentru analistul financiar, cheltuielile de dezvoltare prezintă un dublu risc:

- întreprinderea în cauză înscrie în bilanţul său un activ fără valoare reală, pentru a-şi „umfla" artificial bogăţia sa (rezultatele);
- întreprinderea în cauză profită de imprecizia regulilor pentru a manipula rezultatele sale.

Primul risc este limitat de stricteţea condiţiilor de capitalizare a cheltuielilor de dezvoltare.

Riscul de manipulare a rezultatelor derivă din subiectivitatea inevitabilă a criteriilor de apreciere. O apreciere prea optimistă a şanselor de succes referitoare la un proiect de dezvoltare va permite capitalizarea unor cheltuieli de dezvoltare şi, deci, să se reporteze asupra exerciţiilor următoare o parte a cheltuielilor care, în mod normal, sunt conectabile exerciţiului în cauză.

Cheltuielile capitalizate reprezintă, mai totdeauna, o sursă potenţială de manipulare contabilă. De exemplu, un „pesimism brusc" va justifica anularea cheltuielilor de dezvoltare anterior capitalizate şi diminuarea rezultatului exerciţiului în curs. Dimpotrivă, o „recâştigare ulterioară a optimismului" va permite recapitalizarea a posteriori a acestor cheltuieli şi înregistrarea concomitentă a unui venit excepţional.

Pentru întreprinderile care capitalizează o parte din cheltuielile de dezvoltare, analistul financiar are posibilitatea alegerii între două soluţii:

- fie să acorde încredere întreprinderii şi auditorilor săi, care au trebuit, în mod normal, să verifice aplicarea regulilor de contabilizare;
- fie, din prudenţă şi pentru a nu falsifica concluziile comparaţiilor între întreprinderi, să elimine, în mod sistematic, cheltuielile de dezvoltare din bilanţ.

În acest ultim caz, retratarea este demonstrată de următorul exemplu:

Exemplul 2

În exerciţiul N-2, o întreprindere a capitalizat cheltuieli de dezvoltare de

Scanned with OKEN Scanner

375.000.000 lei. Aceste cheltuieli se amortizează anual pentru suma de 75.000.000 lei, începând cu exerciţiul N-1.

Cheltuielile de dezvoltare neamortizate încă la sfârşitul exerciţiului N:

Cheltuieli capitalizate ..... 375.000.000 lei
Amortizarea aferentă exerciţiului N-1 ..... -75.000.000 lei
Amortizarea aferentă exerciţiului N ..... -75.000.000 lei
Soldul neamortizat ..... 225.000.000 lei

Retratări:

În bilanţ (anularea cheltuielilor capitalizate):
active ..... -225.000.000 lei
capitaluri proprii ... -225.000.000 lei

În contul de profit şi pierdere (anularea amortizării aferente exerciţiului N):
cheltuieli cu amortizările ..... -75.000.000 lei
rezultatul exerciţiului N .....+75.000.000 lei

d) **Amortizarea cheltuielilor de dezvoltare capitalizate**

Cheltuielile de dezvoltare capitalizate trebuie să fie amortizate, în mod sistematic, în exerciţiile următoare, în funcţie de ritmul de constatare a fluxurilor monetare generate de aceste cheltuieli.

Cum identificarea fluxurilor monetare corespunzătoare fiecărei activităţi de dezvoltare este cel mai adesea imposibilă, IASC propune amortizarea cheltuielilor capitalizate în funcţie:

- fie de cifra de afaceri sau de economiile realizate ca urmare a acestor cheltuieli;
- fie de durata previzibilă de comercializare sau de utilizare a produsului sau procedeului respectiv.

Având în vedere incertitudinea referitoare la rezultatele acestor activităţi, IASC sugerează (fără să facă din aceasta o regulă) ca durata de amortizare să nu depăşească, în mod normal, cinci ani.

Procesul de amortizare începe în momentul în care produsul sau procedeul este gata să fie utilizat sau vândut.

e) **Revizuirea cheltuielilor de dezvoltare capitalizate**

Cheltuielile de dezvoltare capitalizate trebuie să fie revizuite la închiderea fiecărui exerciţiu.

Atunci când una dintre condiţiile necesare capitalizării cheltuielilor de dezvoltare nu mai este îndeplinită, ele trebuie să fie imediat reintegrate rezultatului exerciţiului.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când circumstanţele sau evenimentele care au condus la reintegrarea în contul de profit şi pierdere a cheltuielilor de dezvoltare iniţial capitalizate încetează să mai existe şi când această nouă situaţie tinde să persiste într-un viitor previzibil, aceste cheltuieli trebuie să fie din nou capitalizate. Valoarea înscrisă în bilanţ este diminuată cu amortizarea care ar fi fost practicată dacă reintegrarea în contul de profit şi pierdere nu ar fi avut loc.

Exemplul 1

În cursul exerciţiului N-3, o întreprindere a capitalizat cheltuieli de dezvoltare de 500.000.000 lei. Aceste cheltuieli trebuiau să fie amortizate în 5 ani, pe baza metodei lineare, începând cu exerciţiul N-2. Cum în exerciţiul N-1 condiţiile de capitalizare nu au mai fost îndeplinite, cheltuielile de dezvoltare au fost reintegrate în rezultat. La sfârşitul exerciţiului N, se demonstrează că aceste cheltuieli trebuie să fie din nou capitalizate.

Exerciţiul N-3: Capitalizarea cheltuielilor de dezvoltare: 500.000.000 lei

Exerciţiul N-2: Amortizarea cheltuielilor: 500.000.000/5 ani = 100.000.000 lei

Exerciţiul N-1: Reintegrarea cheltuielilor în rezultatul exerciţiului: 500.000.000 - 100.000.000 = 400.000.000 lei

	exerciţiul N-1 =		
%		Cheltuieli de dezvoltare capitalizate	500.000.000
Cheltuieli de dezvoltare neintegrate în rezultat			400.000.000
Amortizări cumulate referitoare la cheltuielile de dezvoltare			100.000.000

Cheltuielile de recapitalizat la sfârşitul exerciţiului N = Cheltuieli care ar rămâne de amortizat la sfârşitul exerciţiului N, dacă acestea nu ar fi fost reintegrate în rezultatul exerciţiului N-1:

Cheltuieli capitalizate ..... 500.000.000 lei
Amortizarea corespunzătoare exerciţiului N-2 ..... -100.000.000 lei
Amortizarea corespunzătoare exerciţiului N-1 ..... -100.000.000 lei
Amortizarea corespunzătoare exerciţiului N ..... -100.000.000 lei
200.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

exerciţiul N			
Cheltuieli de dezvoltare capitalizate (bilanţ)	=	Cheltuieli supuse capitalizării (contul de profit şi pierdere)	200.000.000

f) **Comunicarea financiară generată de costurile activităţilor de cercetare şi de dezvoltare**

Situaţiile financiare trebuie să menţioneze:

- metodele contabile adoptate pentru cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare;
- mărimea cheltuielilor C şi D contabilizate la cheltuielile exerciţiului;
- metodele de amortizare utilizate;
- duratele şi normele de amortizare folosite;
- o explicare a variaţiei cheltuielilor de dezvoltare neamortizate, între începutul şi sfârşitul exerciţiului, prin relevarea:

(i) cheltuielilor de dezvoltare capitalizate,

(ii) cheltuielilor de dezvoltare contabilizate la cheltuieli,

(iii) cheltuielilor de dezvoltare afectate altor active,

(iv) cheltuielilor de dezvoltare reintegrate în rezultatul exerciţiului.

Întreprinderile sunt încurajate să includă, fie în situaţiile lor financiare, fie în raportul anual, o descriere a activităţilor lor de cercetare şi de dezvoltare, precum şi o prezentare a circumstanţelor sau evenimentelor ce au condus la reintegrarea în rezultate a cheltuielilor de dezvoltare iniţial capitalizate sau, dimpotrivă, la reînscrierea în activ a costurilor anterior reintegrate în rezultate.

g) **Activităţile de C şi D contractate**

Unele întreprinderi procedează la contractarea activităţilor C şi D. Întrebarea care se pune este dacă dispoziţiile precedente mai au aplicabilitate. Răspunsul la întrebare depinde de condiţiile contractului.

Norma 9 se aplică dacă întreprindere care efectuează cercetarea îşi asumă riscurile şi avantajele legate de această activitate.

Dacă, dimpotrivă, aceste riscuri şi avantaje sunt sau vor fi transferate beneficiarului, acesta din urmă trebuie să aplice regulile normei. În acest caz, pentru întreprinderea ce desfăşoară efectiv activitatea de cercetare, o atare activitate reprezintă prestaţii de servicii. La închiderea fiecărui exerciţiu, lucrările efectuate vor fi evaluate şi contabilizate la stocuri, în conformitate cu norma 2 „Stocurile" şi norma 11 „Contractele de construcţii".

Scanned with OKEN Scanner

Totodată, IASC menţionează două circumstanţe în care riscurile şi avantajele activităţilor C şi D nu sunt transferate beneficiarului:

- atunci când întreprinderea ce realizează efectiv cercetarea este obligată prin contract să ramburseze fondurile avansate de cealaltă întreprindere, indiferent care sunt rezultatele obţinute;
- atunci când rambursarea este probabilă sau poate fi solicitată de beneficiar, fără ca ea să fie stipulată în contract.

8.2.7.4. Litera şi spiritul normei IAS 11 „Contractele de construcţii"

Din motive numai parţial întemeiate analiza acestei norme internaţionale este ataşată ciclului de investire. Dacă avem în vedere anvergura şi finalitatea lucrărilor de construcţii, opţiunea noastră este întemeiată. Pe de altă parte, contabilizarea contractelor de construcţii ridică problema justei imputări a veniturilor şi cheltuielilor, precum şi a momentului în care trebuie să se determine rezultatul acestor lucrări[1]. Obiectivul normei 11 este de a prescrie o prelucrare contabilă a veniturilor şi costurilor referitoare la contractele de construcţii. Ţinând cont de natura activităţii întreprinderii în cadrul contractelor de construcţii, data demarării operaţiilor şi data terminării se situează, în general, în două exerciţii contabile diferite. Ca atare, principala problemă ce vizează contabilizarea contractelor de construcţii este afectarea veniturilor şi costurilor la exerciţiile contabile în cursul cărora lucrările de construcţii sunt executate. Această problemă are o importanţă cu totul aparte în sectoarele de activitate al căror ciclu de producţie este foarte lung (construcţii, lucrări publice, echipamente grele, domeniul aeronautic şi aerospaţial etc.), dar ea vizează, de asemenea, orice întreprindere angajată într-un contract neterminat la închiderea exerciţiului. **Marea întrebare care se pune este: trebuie să se aştepte terminarea contractului pentru a contabiliza integral rezultatul operaţiei sau trebuie repartizat rezultatul pe perioadele de producţie, în funcţie de avansarea lucrărilor?**

Norma 11 utilizează criteriile de constatare reţinute de cadrul contabil conceptual pentru a determina când veniturile şi costurile referitoare la contracte trebuie să fie considerate venituri şi cheltuieli în contul de profit şi pierdere. De asemenea, ea dă indicaţii practice privind aplicarea acestor criterii.

a) **Definiri şi delimitări**

Conform IASC, contractul de construcţii este orice contract în mod distinct

[1] Trebuie ştiut că, în majoritatea lucrărilor de specialitate străine, contabilitatea contractelor de construcţii este tratată în cadrul capitolelor legate de stocuri şi lucrări în curs.

Scanned with OKEN Scanner

negociat, referitor la fabricarea unui activ sau a unui ansamblu de active strâns legate sau interdependente din punct de vedere al concepţiei lor, al tehnologiei lor, al funcţiei lor sau al utilităţii lor finale.

Definiţia de mai sus este independentă de durata construcţiei. Cu toate acestea, există obiceiul să se vorbească de „contracte pe termen lung", deoarece problema centrală este legată de repartizarea beneficiilor în contextul unor contracte ce se eşalonează pe mai mulţi ani.

Dispoziţiile normei 11 sunt aplicate, în general, separat la fiecare contract de construcţii. Totuşi, în anumite circumstanţe, este necesar ca norma să se aplice elementelor separate identificabile într-un contract unic sau un grup de contracte pentru a reflecta substanţa unui contract sau a unui grup de contracte.

În mod concret, se întâmplă ca un contract să vizeze livrarea mai multor active (de exemplu: construirea unui baraj şi furnizarea echipamentului electric etc.). Într-un atare caz, astfel de active trebuie să fie considerate ca făcând obiectul unor contracte separate dacă:

- furnizarea fiecăruia dintre ele a făcut obiectul unei propuneri individuale;
- au fost negociate separat, cumpărătorul şi furnizorul având posibilitatea să accepte sau să respingă partea contractului referitoare la fiecare dintre active;
- costurile şi veniturile fiecărui activ pot să fie identificate.

În mod invers, un ansamblu de contracte cu unul sau mai mulţi clienţi trebuie să fie tratat ca un contract unic dacă:

- aceste contracte au fost negociate în bloc;
- relaţiile lor sunt atât de strânse încât ele constituie în fapt un singur proiect, ce degajă o marjă globală;
- ele sunt executate simultan sau succesiv, fără întrerupere.

Modul de remunerare a furnizorului variază în mod considerabil de la un contract la altul. Totuşi, practica distinge două mari tipuri:

(i) contracte pe bază de învoială (contrat à forfait) sunt contracte în care antreprenorul acceptă un contract cu preţ fix, sau cu cotă fixă pe unitatea de producţie, asortat în unele cazuri cu clauze de indexare;

(ii) contracte în regie, în care furnizorul este rambursat pentru cheltuielile sale acceptate sau conforme oricărei alte baze de determinare şi primeşte în plus o primă fixă sau egală cu un procentaj din aceste cheltuieli.

b) **Veniturile şi cheltuielile relative la contracte**

Veniturile relative la contractele de construcţii cuprind:

Scanned with OKEN Scanner

(i) mărimea inițială a veniturilor convenite în contract;

(ii) schimbările în condițiile de execuție a lucrărilor, reclamațiile și primele incitative:

- în măsura în care ele vor genera venituri;
- dacă ele sunt evaluate în mod fiabil.

Din conținutul prezentat anterior rezultă că este frecvent ca venitul final al unui contract să difere de cel inițial prevăzut. Diferența poate să rezulte:

- din modificările caietului de sarcini, aduse de client în timpul perioadei de construcții,
- din indemnizațiile ce compensează costurile suplimentare imputabile clientului (costuri ce rezultă din întârzieri sau din erori comise de client),
- din primele acordate în caz de depășire a performanțelor prevăzute (de exemplu, livrarea activului mai devreme decât era stabilit).

Aceste suplimente în raport cu devizul inițial sunt înregistrate pe baza regulilor generale de contabilizare a veniturilor (a se vedea, în acest sens, referirile noastre la norma IAS 18 „Contabilitatea veniturilor", capitolul 7). Ele pot să fie incluse în rezultat numai dacă sunt probabile și măsurabile în mod fiabil.

În concluzie, veniturile relative la contracte sunt măsurate la valoarea justă a contrapartidelor primite sau de primit. Evaluarea veniturilor contractului face obiectul unei game largi de incertitudini, care depind de rezultatele evenimentelor viitoare.

Costurile relative la contract trebuie să cuprindă:

(i) costurile ce se conectează direct la un contract determinat;

(ii) costurile imputabile activității legate de contracte, în general, și care pot să fie afectate acestui contract determinat (costuri indirecte);

(iii) toate celelalte costuri care pot să fie în mod distinct imputate clientului, în virtutea clauzelor contractuale.

Printre costurile direct conectabile unui contract determinat figurează:

- cheltuielile cu personalul aferent șantierului, inclusiv pentru supervizarea acestuia;
- costul materialelor utilizate în construcții;
- amortizarea mașinilor, utilajelor și echipamentelor utilizate în construcții;
- costurile aducerii și degajării mijloacelor fixe necesare șantierului;
- costul locației echipamentelor;
- costurile de concepere și de asistență tehnică, direct conectabile contractului;
- costurile estimate de rectificare și lucrări efectuate în numele garanției, inclusiv

Scanned with OKEN Scanner

cheltuielile de prevăzut în numele clauzelor de garanţie;
- reclamaţiile ce provin de la terţi.

Aceste costuri pot să fie diminuate cu valoarea veniturilor accesorii care nu sunt incluse în veniturile contractului ca, de exemplu, venitul ce provine din vânzarea materialelor excedentare şi din cesiunea echipamentelor, la sfârşitul contractului.

Printre costurile ce pot să fie conectate la activitatea vizată prin contracte, în general, şi susceptibile să fie afectate contractelor determinate figurează:

- cheltuielile de asigurare;
- costurile de concepere şi de asistenţă tehnică ce nu sunt direct conectate unui contract determinat;
- cheltuielile generale de fabricaţie;
- şi, în anumite condiţii (a se vedea conţinutul normei 23), dobânzile privind împrumuturile.

Aceste cheltuieli trebuie să fie repartizate între diferitele contracte, în mod sistematic, conform unei metode raţionale aplicate, de o manieră constantă, la toate costurile ce prezintă caracteristici comune. Ca şi în cazul evaluării stocurilor (a se vedea conţinutul normei 2), această repartizare trebuie să fie bazată pe capacitatea de activitate normală a întreprinderii.

Costurile în mod distinct imputate clientului, în virtutea clauzelor contractuale, pot să includă unele cheltuieli administrative cu caracter general cât şi cheltuieli de dezvoltare pentru care rambursarea este prevăzută în contract.

Costurile care nu pot să fie imputate activităţii relative la contracte sau care nu pot să fie afectate unui contract sunt excluse din costurile reţinute în numele contractului de construcţii. Printre aceste cheltuieli figurează:

- cheltuielile administrative, cu excepţia celor a căror rambursare este în mod expres stipulată în contract;
- cheltuielile de comercializare;
- cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare pentru care rambursarea nu a fost specificată în contract;
- amortizarea construcţiilor şi echipamentelor, neutilizate şi care nu sunt exploatate în cadrul unui contract determinat.

Perioada reţinută pentru calculul costului unui contract început, în principiu, o dată cu semnarea acestuia şi se încheie la terminarea lucrărilor. Cheltuielile anterioare ocazionate de un contract, pentru care se poate spera în mod raţional

Scanned with OKEN Scanner

semnarea, intră, de asemenea, în costul acestuia, cu condiţia ca ele să poată fi identificate şi măsurate în mod fiabil.

c) **Metodele de contabilizare**

Metodele de contabilizare a contractelor de construcţii diferă în funcţie de momentul în care se stabileşte rezultatul operaţiei.

Una dintre metode, numită **metoda procentajului de avansare,** contabilizează rezultatul pe măsura executării contractului, în timp ce cealaltă metodă, numită **metoda terminării lucrărilor,** presupune aşteptarea sfârşitului contractului, pentru a determina rezultatul.

Exemplul 1

O întreprindere de lucrări publice a obţinut în exerciţiul N-2 un contract referitor la construirea unei termocentrale. Devizul se ridică la suma de 10.000.000.000 lei. La semnarea contractului, costul lucrărilor era estimat la 8.000.000.000 lei. În exerciţiul N-1, clientul a acceptat o majorare a preţului cu 500.000.000 lei. Cheltuielile din deviz, aferente exerciţiilor N-2, N-1 şi N se prezintă astfel:

exerciţiul N-2: .....2.000.000.000 lei
exerciţiul N-1: .....5.000.000.000 lei
exerciţiul N:.....3.000.000.000 lei
Total ..... 10.000.000.000 lei

Procentajul lucrărilor realizate a fost de 20%, la sfârşitul exerciţiului N-2, şi de 75%, la sfârşitul exerciţiului N-1. Lucrarea a fost terminată şi predată (livrată), în exerciţiul N.

	N-2 (estimări)	N-1 (estimări)	N
Venitul contractului	10.000.000.000	10.500.000.000	10.500.000.000
Costul contractului	8.000.000.000	8.800.000.000	9.500.000.000
Beneficiu	2.000.000.000	1.700.000.000	1.000.000.000

Metoda procentajului de avansare permite repartizarea veniturilor şi costurilor contractului, în funcţie de procentajul de lucrări realizat în cursul fiecărui exerciţiu, ceea ce are ca efect repartizarea în acelaşi mod a beneficiului prevăzut:

Scanned with OKEN Scanner

în milioane lei

	N-2	N-1	N	Total
Venituri				10.500
10.000 x 20% =	2.000			
(10.500 x 75%) - 2.000 =		5.875		
10.500 - (2.000 + 5.875) =			2.625	
Costuri				9.500
8.000 x 20% =	1.600			
(8.800 x 75%) - 1.600 =		5.000		
9.500 -(1.600 + 5.000) =			2.900	
Rezultat	400	875	-275	1.000

Metoda terminării lucrărilor limitează evaluarea lucrărilor realizate la nivelul valorii cheltuielilor suportate şi susceptibile să fie recuperate de la client. Atâta timp cât contractul nu este finalizat, nu va fi contabilizat nici un profit. Beneficiul total apare în conturile exerciţiului în care se finalizează lucrările.

în milioane lei

	N-2	N-1	N	Total
Venituri	1.600	5.000	3.900*)	10.500
Cheltuieli	1.600	5.000	2.900	9.500
Beneficiu	0	0	1.000	1.000

*) *3.900 = 10.500 - (1.600 + 5.000)*

Să presupunem că întreprinderea a facturat clientului său 1.500.000.000 lei în N-2, 4.000.000.000 lei în N-1 şi restul (5.500.000.000 lei), la încheierea lucrărilor (adică: 5.000.000.000 lei + 500.000.000 lei, majorarea acceptată a preţului).

La furnizor contabilizarea contractului va genera următoarele înregistrări (exprimate în milioane lei):

Metoda procentajului de avansare

În exerciţiul N-2

1) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:

Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	2.000

2) Facturarea intermediară a lucrărilor:

Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	1.500

3) Înregistrarea veniturilor, costurilor şi a profitului încorporat în lucrări:

%	=	Venituri din lucrări	2.000
Costul lucrărilor			1.600
Lucrări în curs de execuţie			400

Metoda terminării lucrărilor

În exerciţiul N-2

1) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:

Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	2.000

2) Facturarea intermediară a lucrărilor:

Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	1.500

3) Înregistrarea veniturilor şi costurilor, la nivelul procentajului de lucrări realizate:

Costul lucrărilor	=	Venituri din lucrări	1.600

Scanned with OKEN Scanner

În exerciţiul N-1

4) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:

Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	5.000

5) Facturarea intermediară a lucrărilor:

Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	4.000

6) Înregistrarea veniturilor, costurilor şi a profitului încorporat în lucrări:

%	=	Venituri din lucrări	5.875
Costul lucrărilor			5.000
Lucrări în curs de execuţie			875

În exerciţiul N-1

4) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:

Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	5.000

5) Facturarea intermediară a lucrărilor:

Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	4.000

6) Înregistrarea veniturilor şi costurilor, la nivelul procentajului de lucrări realizate:

Costul lucrărilor	=	Venituri din lucrări	5.000

În exerciţiul N

7) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:

Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	3.000

8) Facturarea soldului la sfârşitul lucrărilor:

Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	5.500

9) Înregistrarea veniturilor, costurilor şi a pierderilor încorporate în lucrări:

Costul lucrărilor	=	%	2.900
		Venituri din lucrări	2.625
		Lucrări în curs de execuţie	275

În exerciţiul N

7) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:

Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	3.000

8) Facturarea soldului la sfârşitul lucrărilor:

Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	5.500

9) Înregistrarea veniturilor, costurilor şi a profitului final încorporat în lucrări:

%	=	Venituri din lucrări	3.900
Costul lucrărilor			2.900
Lucrări în curs de execuţie			1.000

Remarcă: Se poate constata că bateriile de înregistrări prezentate anterior se bazează pe uzanţele anglo-saxone.

Procedând la compararea conturilor de venituri şi de costuri, după uzanţele contabilităţii româneşti, se pot determina rezultatele, prin fiecare din cele două metode:

Metoda procentajului de avansare (în milioane lei):

Exerciţiul N-2	Exerciţiul N - 1	Exerciţiul N
400	875	-275

Total: 400 + 875 - 275 = 1.000

Scanned with OKEN Scanner

Metoda terminării lucrărilor (în milioane lei)

Exerciţiul N-2	Exerciţiul N - 1	Exerciţiul N
0	0	1.000

În timp ce metoda procentajului de avansare răspunde mai corect necesităţii de conectare a cheltuielilor cu veniturile, metoda terminării lucrărilor face probă de spirit conservator în contabilitate (principiul prudenţei).

Metoda aleasă exercită o influenţă asupra evaluării lucrărilor în curs, la închiderea exerciţiului. Prin metoda terminării lucrărilor, stocul de lucrări figurează la costul de producţie al lucrărilor realizate, diminuat cu facturările intermediare, în timp ce, prin aplicarea procentajului de avansare, valoarea stocului încorporează o parte din beneficiu, proporţională cu lucrările realizate.

Exemplul 1 (continuare)

Comparaţie privind evaluarea lucrărilor în curs

în milioane lei

	Metoda procentajului de avansare	Metoda terminării lucrărilor
Lucrări în curs la sfârşitul exerciţiului N-2:		
Cost de producţie	2.000	2.000
Partea încorporată din profit	2.000x20% = 400	
	2.400	2.000
- Facturările intermediare	-1.500	-1.500
	900	500
Lucrări în curs la sfârşitul exerciţiului N-1:		
Cost de producţie	2.000+5.000 = 7.000	7.000
Partea încorporată din profit	1.700x75% = 1.275	
	8.275	7.000
- Facturările intermediare	-5.500	-5.500
	2.775	1.500

Scanned with OKEN Scanner

Gradul de avansare a unui contract poate să fie determinat în mai multe moduri. Indicatorul ales pentru determinarea gradului de avansare trebuie să permită o măsurare fiabilă a lucrărilor realizate. În funcţie de natura contractului, se poate utiliza:

- procentajul cheltuielilor suportate raportat la costul total estimat
- sau o măsurare fizică a lucrărilor efectuate în realitate

d) **Problema alegerii metodei de contabilizare a contractelor de construcţii**

Ori de câte ori rezultatul contractului poate să fie estimat în mod fiabil, metoda ce trebuie să fie utilizată este cea a procentajului de avansare.

În cazul unui contract pe bază de învoială (contract à forfait), trebuie ca:

- venitul total al contractului să fie măsurat în mod fiabil;
- să existe o mare probabilitate de a apropria avantajele economice referitoare la contract;
- costurile necesare terminării contractului cât şi gradul de avansare a lucrărilor la terminarea exerciţiului să poată fi măsurate cu precizie;
- costurile atribuibile contractului să fie în mod clar identificabile şi măsurabile pentru a permite comparaţiile cu previziunile.

Condiţiile necesare pentru un contract în regie se referă la:

- o mare probabilitate (pentru întreprindere) de a apropria avantajele economice legate de contract;
- posibilitatea de a identifica în mod clar şi de a măsura cu precizie toate cheltuielile, rambursabile sau nu, legate de contract.

Atunci când condiţiile precedente **nu sunt reunite,** rezultatul contractului nu poate să fie estimat cu suficientă fiabilitate. Într-un atare caz, trebuie utilizată **metoda terminării lucrărilor.**

Imediat după semnarea unui contract, este adesea dificil să se prevadă rezultatul. Ca atare, trebuie aplicată metoda terminării lucrărilor. Dacă, însă, ulterior, incertitudinile referitoare la contract s-au diminuat foarte mult, astfel încât rezultatul acestuia să poată fi estimat în mod fiabil, trebuie să se utilizeze **metoda bazată pe procentajul de avansare a lucrărilor.**

a) **Cazul unei pierderi probabile**

Indiferent care este metoda utilizată, din momentul în care se poate anticipa că un contract se va solda, probabil, cu pierdere, aceasta trebuie să fie contabilizată din spirit de prudenţă.

Scanned with OKEN Scanner

În vederea acoperirii în totalitate a pierderii probabile trebuie să se constituie un provizion. Mărimea provizionului este independentă:

- de demararea sau nu a lucrărilor,
- de starea de avansare a lucrărilor,
- de profiturile ce se aşteaptă de la alte contracte nelegate în nici un fel de cel în cauză.

Exemplul 1 (continuare)

Să presupunem că, la închiderea exerciţiului N-1, costul total estimat al lucrărilor a fost de 11.000.000.000 lei. Pierderea totală previzibilă de 11.000.000.000 - 10.500.000.000 = 500.000.000 lei ar fi trebuit să fie contabilizată începând cu acest moment, fapt care generează următoarele înregistrări (în milioane lei):

Metoda procentajului de avansare				**Metoda terminării lucrărilor**			
Exerciţiul N-1				**Exerciţiul N-1**			
1) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:				1) Înregistrarea lucrărilor în curs de execuţie:			
Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	5.000	Lucrări în curs de execuţie	=	Conturi la bănci în lei	5.000
2) Facturarea intermediară a lucrărilor:				2) Facturarea intermediară a lucrărilor:			
Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	4.000	Clienţi	=	Lucrări în curs de execuţie	4.000
3) Înregistrarea veniturilor, costurilor şi a pierderii încorporată în lucrări:				3) Înregistrarea veniturilor şi costurilor:			
Costul lucrărilor	=	% Venituri din lucrări Lucrări în curs de execuţie	6.275*) 5.875 400	Costul lucrărilor	=	Venituri din lucrări	5.000
4) Constituirea provizionului:				4) Constituirea provizionului:			
Cheltuieli cu provizioanele	=	Provizioane	500	Cheltuieli cu provizioanele	=	Provizioane	500

*) Determinarea costului lucrărilor (în milioane lei)
Valoarea realizabilă netă a lucrărilor la terminarea contractului: 10.500
Valoarea realizabilă netă a lucrărilor efectuate, la sfârşitul exerciţiului N-1: 10.500 x 75% = ... 7.875
Costul lucrărilor contabilizate în N-2 ..... -1.600
Costul lucrărilor contabilizate în N-1 ..... 6.275

f) Comunicarea financiară generată de contabilizarea contractelor de construcţii

O întreprindere care contabilizează contractele de construcţii în conformitate

cu norma IAS 11 trebuie să menţioneze în situaţiile financiare:

- veniturile exerciţiului ce provin din contracte de construcţii;
- metodele utilizate pentru determinarea veniturilor contractului;
- metodele utilizate pentru determinarea gradului de avansare a lucrărilor.

Pentru contractele în curs, la data închiderii exerciţiului, trebuie să fie menţionate:

- mărimea totală a costurilor angajate şi a beneficiilor contabilizate (este vorba despre beneficiile nete, obţinute prin deducerea pierderilor constatate);
- sumele primite sub formă de avansuri;
- reţinerile practicate pentru contractele în curs.

Reţinerile corespund mărimii facturilor intermediare care nu sunt achitate înainte ca anumite condiţii specificate în contract să fi fost satisfăcute sau ca unele deficienţe să fi fost rectificate. Facturările intermediare sunt sumele facturate în numele lucrărilor executate relative la un contract, indiferent că ele au fost sau nu decontate de client.

În sfârşit, întreprinderea trebuie să menţioneze:

- în activ, mărimea brută a sumelor de primit de la clienţi, în numele lucrărilor din contract;
- în pasiv, mărimea brută a sumelor datorate clienţilor.

g) **Alte comentarii referitoare la norma 11**

Cea mai bună metodă privind contabilizarea contractelor de construcţii este cea care asigură cel mai bine independenţa exerciţiilor.

Metoda terminării lucrărilor răspunde necorespunzător la acest obiectiv, deoarece, prin ea, rezultatul unui exerciţiu nu reflectă ponderea lucrărilor efectiv realizate în cursul acestei perioade.

Exemplul 2

Presupunem un contract pe termen lung ce a debutat la 1 aprilie/N-5 şi se termină la 31 martie /N. Devizul lucrărilor este de 20 miliarde lei. Costul lucrărilor este de 18 miliarde lei. 96% din aceste cheltuieli au fost angajate înainte de 1 ianuarie/N.

Rezultatul exerciţiului N va înregistra întregul beneficiu generat de lucrare (20 miliarde - 18 miliarde = 2 miliarde lei), în timp ce exerciţiul N nu reprezintă decât 3/60 = 1/20 din durata lucrărilor şi nu a suportat decât 100% - 96% = 4% din cheltuieli.

Scanned with OKEN Scanner

De asemenea, în caz de variaţii mari ale numărului de contracte terminate de la un an la altul, rezultatele diverşilor ani pot cunoaşte evoluţii ce denotă fluctuaţii, fapt ce face dificilă comparaţia în timp.

Metoda procentajului de avansare evită aceste distorsiuni, prin stabilirea unei legături directe între rezultatul unui exerciţiu şi lucrările efectuate în cursul perioadei. Comparaţiile în timp sunt astfel uşurate, cu condiţia ca metoda să fie aplicată, totuşi, cu sinceritate. Într-adevăr, este uşor să se amelioreze (sau, eventual, să se diminueze) artificial rentabilitatea, prin supraestimarea sau subestimarea stadiului de avansare a lucrărilor.

Dacă generalizarea metodei procentajului de avansare poate să fie considerată un lucru bun, mai ales datorită modului în care se răspunde la nevoile de separare corectă a exerciţiilor, utilizatorul de conturi trebuie să fie totuşi conştient că o astfel de practică (metodă) uşurează tendinţele întreprinderilor de a proceda la „netezirea" rezultatelor (lissage des résultats).

Unele întreprinderi pot să fie tentate să utilizeze metoda terminării lucrărilor, în perioade de creştere a rentabilităţii lor, pentru a nu comunica un rezultat dificil de menţinut pe termen lung. Este suficient, în acest caz, să se „justifice" că unele dintre contractele încheiate în cursul exerciţiului nu satisfac condiţiile necesare utilizării metodei procentajului de avansare. După care, este uşor să se schimbe metoda prin invocarea unei schimbări de circumstanţe.

8.3. Investiţiile financiare

Pentru a-şi realiza activitatea, am văzut anterior, o întreprindere investeşte în imobilizări corporale şi necorporale. Totuşi, aceste investiţii productive nu constituie singura cale de dezvoltare, la îndemâna conducătorilor ei. Aceştia pot să recurgă şi la investiţiile financiare, ceea ce este sinonim cu o strategie de dezvoltare externă.

În cadrul capitolului 14, vom vedea că întreprinderea, este vorba despre una de dimensiune mare, dispune de mai multe modalităţi pentru a realiza creşterea sa externă, dar două dintre ele sunt principale: fuziunea şi achiziţia unei participaţii în capitalul unei alte întreprinderi.

Dacă, din punct de vedere contabil, fuziunea, cel puţin cea prin absorbţie, se tratează ca o operaţie de aport referitoare la elemente de activ şi pasiv, titlurile

Scanned with OKEN Scanner

achiziţionate care fac parte din capitalul unei alte întreprinderi constituie o veritabilă investiţie financiară, numită în contabilitate **„imobilizare financiară"**.

Alegerea metodei de contabilizare a titlurilor achiziţionate este determinată de natura legăturilor pe care le creează o investiţie financiară (plasament pe termen lung).

O întreprindere poate să achiziţioneze **controlul** unei alte întreprinderi, prin deţinerea unei părţi majoritare din capitalul acesteia. Un atare control îi conferă puterea de a decide politicile strategice ale întreprinderii emitente pe toată transversala activităţilor sale: exploatarea, investiţiile şi finanţarea.

Chiar atunci când o întreprindere nu deţine o parte majoritară din capitalul altei întreprinderi, ea poate să fie, totuşi, în măsură să influenţeze în mod notabil deciziile de gestiune ale acesteia.

Aspectele de control şi de influenţă notabilă vor fi analizate de noi în contextul capitolului 15.

Investiţiile financiare sunt reprezentate, în principal, de titlurile emise de alte întreprinderi, cumpărate şi deţinute o perioadă mai mare de un an. În această categorie de investiţii sunt cuprinse şi creanţele imobilizate, generate, în general, de acordarea de împrumuturi.

8.3.1. Delimitări şi evaluări referitoare la investiţiile financiare

Am precizat anterior că, în contabilitate, activele imobilizate sunt delimitate, indiferent de felul lor, pe **obiecte de evidenţă.**

În cazul imobilizărilor financiare constituie obiecte de evidenţă fiecare categorie de titluri şi creanţe imobilizate strict delimitate după valoarea de intrare în patrimoniu (preţ de cumpărare), data achiziţiei, emitentul titlurilor etc.

Prin **categorie de titluri** se înţeleg titlurile deţinute la un moment dat, care au acelaşi emitent, indiferent de data lor de achiziţie.

În cadrul **creanţelor imobilizate,** fiecare creanţă constituie obiect distinct de evidenţă în contabilitate, indiferent că este vorba de creanţe legate de participaţii, împrumuturi acordate pe termen lung sau alte creanţe imobilizate.

Contabilii ventilează plasamentele pe termen lung, sub formă de titluri, în trei categorii: **titluri de participare,** a căror gestiune este urmărită prin intermediul contului 261, **titluri imobilizate ale activităţii de portofoliu,** cărora le este afectat

Scanned with OKEN Scanner

contul 262 şi **alte titluri imobilizate,** evidenţiate prin contul 263.

Titlurile de participare sunt titluri a căror posesie durabilă este estimată utilă mai ales pentru că ea permite să se exercite o influenţă asupra societăţii emitente şi să se asigure controlul activităţii acesteia.

Dacă avem în vedere normele franceze, cu excepţia probei contrare, sunt presupuse a fi titluri de participare titlurile achiziţionate integral sau parţial prin ofertă publică de cumpărare sau ofertă publică de schimb, titluri ce reprezintă cel puţin 10% din capitalul unei întreprinderi. Legea societăţilor comerciale (în Franţa) face distincţie între filiale şi participaţii. Atunci când o societate posedă mai mult de jumătate din capitalul unei alte societăţi, cea de a doua este considerată filiala primei societăţi. Atunci când o societate posedă, într-o altă societate, o fracţiune de capital cuprinsă între 10 şi 50%, prima este considerată ca având o participare în cea de a doua.

Titlurile de participare sunt la originea constituirii unui grup de societăţi, fapt ce permite să se integreze politicile comerciale, industriale sau financiare şi să se favorizeze economia de scară şi sinergiile.

O bună gestiune a portofoliului de titluri (de participare) implică afectarea unui cont distinct, 261 „Titluri de participare", şi să se izoleze, astfel, **„Creanţele legate de participaţii"** (subcontul 2671). Totodată, în anexă, utilizatorul de situaţii financiare trebuie să dispună de o gamă de informaţii care vizează filialele. Astfel, societăţile trebuie să prezinte o listă a filialelor şi participaţiilor care să indice, pentru fiecare dintre ele, partea deţinută din capital, mărimea capitalurilor proprii, şi rezultatul ultimului exerciţiu închis. Mai mult, în tabloul filialelor şi participaţiilor trebuie să se indice valoarea contabilă a titlurilor deţinute, împrumuturile acordate şi avansurile consimţite de societate, încă nerambursate, mărimea cauţiunilor acordate de societate, cifra de afaceri (fără taxe) a ultimului exerciţiu scurs, dividendele încasate de societate, în cursul exerciţiului.

Societăţile care alocă o parte din activitatea lor gestiunii unui portofoliu trebuie să înscrie partea din patrimoniul lor, investită în această ramură, la postul „Titluri imobilizate ale activităţii de portofoliu" (contul 262). Activitatea de portofoliu constă în investirea de active într-un portofoliu de titluri pentru a realiza, la o scadenţă mai mare sau mai mică, o rentabilitate satisfăcătoare, fără să se intervină în gestiunea întreprinderii ce a emis titlurile.

Titlurile pe care întreprinderea are intenţia de a le conserva durabil sau pe

Scanned with OKEN Scanner

care ea nu are posibilitatea să le revândă într-un termen scurt, titluri care nu sunt încadrate în categoriile prezentate anterior, sunt înscrise la postul „Alte titluri imobilizate" (contul 263).

Pentru o delimitare corectă a titlurilor, trebuie avută în vedere **intenţia** pe care o preconizează întreprinderea, în legătură cu **utilizarea lor.**

În privinţa evaluării titlurilor imobilizate, contabilul trebuie să ţină cont de următoarele particularităţi:

- **Valoarea de intrare:** este reprezentată de preţul de cumpărare sau valoarea determinată prin contractul de achiziţie referitor la titlurile imobilizate. Cheltuielile accesorii legate de achiziţionarea titlurilor se înregistrează direct în cheltuielile de exploatare ale exerciţiului.
- **Valoarea de inventar:** este valoarea actuală sau de utilitate a fiecărei categorii de titluri de participare, de titluri imobilizate ale activităţii de portofoliu sau de alte titluri imobilizate. Este vorba, în toate cazurile, de titluri neschimbabile (neconfundabile) între ele.

Posesia unei fracţiuni din capitalul altei societăţi sub forma **titlurilor de participare** conferă deţinătorului o putere de control sau o influenţă notabilă ce poate da participaţiei o valoare superioară celei ce rezultă din cursul bursier sau din valoarea probabilă de negociere a unor titluri izolate. De aceea, la inventar, evaluarea titlurilor de participare, cotate sau necotate, se face la valoarea lor de utilitate numită valoare de **uzaj.**

Valoarea de uzaj este preţul pe care un şef de întreprindere prudent şi avizat acceptă să-l plătească pentru a obţine participaţia în societatea emitentă.

În determinarea acestei valori sunt luate în calcul mai multe elemente: cotaţia titlurilor de participare respective în Bursă, rentabilitatea lor şi perspectivele de rentabilitate, conjunctura economică, avantajele pe care le conferă deţinătorului controlul sau influenţa notabilă asupra societăţii emitente etc.

În principiu, valoarea actuală (de utilitate) a titlurilor imobilizate se determină astfel: pentru **titlurile cotate** la Bursă, **cursul mediu al ultimei luni,** iar pentru **titlurile necotate, valoarea probabilă de negociere** (valoarea constatată în tranzacţiile recente, valoarea matematică etc.).

De regulă, cu ocazia evaluării activelor imobilizate, la inventar, nu sunt admise compensări între minusurile şi plusurile de valoare chiar şi între obiectele de evidenţă ce aparţin aceleiaşi categorii. Totuşi, uzanţele relevă o excepţie: este

Scanned with OKEN Scanner

permisă compensarea între plusurile şi minusurile de valoare aferente titlurilor de natura imobilizărilor financiare aferente **aceleiaşi categorii** (altfel spus, titluri de aceeaşi natură, emise de aceeaşi societate, dar achiziţionate la date diferite), cu condiţia ca evaluarea să se fi făcut în mod distinct.

● **Valoarea bilanţieră**

Atunci când valoarea de inventar a imobilizărilor financiare este mai mică decât valoarea de intrare, având în vedere natura reversibilă a deprecierii, se procedează la constatarea unui **provizion.**

În bilanţul contabil, imobilizările financiare, ca de altfel toate activele, sunt înscrise la **valoarea netă contabilă.** În cazul acestei categorii de active, valoarea netă contabilă este dată de diferenţa între valoarea contabilă şi mărimea provizioanelor pentru depreciere.

● **Evaluarea la ieşirea din patrimoniu**

Evaluarea titlurilor de natura imobilizărilor financiare, la ieşirea lor din patrimoniu, se analizează în contextul cesiunii, care presupune două operaţii:

- constatarea preţului de cesiune,
- **ieşirea bunului din activ, de unde şi anularea valorii sale contabile.**

Diferenţa între preţul de cesiune şi valoarea contabilă constituie rezultatul cesiunii (plus de valoare sau minus de valoare).

Valoarea contabilă cu ocazia cesiunii este **o valoare brută, ţinându-se cont, totodată, de un eventual provizion pentru depreciere.**

În principiu, valoarea brută este costul de intrare (eventual reevaluat) al titlurilor cedate; atunci când cesiunea se referă la o **fracţiune** dintr-un **ansamblu de titluri de aceeaşi natură,** care conferă **aceleaşi drepturi,** costul de intrare al fracţiunii cedate este estimat la nivelul **costului mediu ponderat** sau, presupunând că primul element ieşit a fost primul intrat, la nivelul valorii date de aplicarea metodei FIFO.

Cât priveşte creanţele imobilizate, acestea sunt evaluate în conformitate cu regulile nominalismului monetar. Cum valoarea de inventar (valoarea probabilă de încasare) poate să fie inferioară valorii de intrare (valorii nominale a creanţei angajate), diferenţa este înregistrată în categoria provizioanelor pentru deprecierea imobilizărilor financiare (contul 296). Ca atare, valoarea bilanţieră este o valoare netă contabilă, determinată prin deducerea provizioanelor din valoarea nominală.

Scanned with OKEN Scanner

8.3.2. Instrumentarea contabilă a operaţiilor privind gestiunea investiţiilor financiare

Gestiunea investiţiilor financiare prezintă câteva particularităţi determinate de însăşi natura financiară a acestor elemente patrimoniale. După cum am remarcat anterior, cheltuielile accesorii (comisioane, onorarii etc.) legate de achiziţionarea, dar şi de cesiunea titlurilor de participare şi a altor titluri imobilizate sunt contabilizate în categoria cheltuielilor de exploatare, prin utilizarea conturilor corespunzătoare naturii lor.

Datoriile generate de achiziţionarea imobilizărilor financiare sunt clasificate în două categorii:

- datorii faţă de vânzătorul de titluri, pentru partea eliberată a acestora (contul 404 „Furnizori de imobilizări");
- datorii faţă de emitentul de titluri, pentru partea neeliberată a acestora (contul 269 „Vărsăminte rămase de efectuat pentru imobilizările financiare").

Tehnica constituirii şi ajustării provizioanelor pentru deprecierea imobilizărilor financiare este similară cu cea aferentă tuturor provizioanelor şi va fi exemplificată de noi în contextul capitolului 11.

Vânzarea titlurilor imobilizate este asimilată unei operaţii excepţionale, ca şi în cazul imobilizărilor corporale şi necorporale. Această soluţie este justificată de faptul că o întreprindere nu are, de regulă, ca obiect de activitate operaţii cu titluri imobilizate.

Exemplul 1: achiziţionarea unor titluri de participare

La 15 ianuarie 19N, societatea MEGA cumpără de la societatea ALFA 1000 de acţiuni sub formă de titluri de participare, emise de societatea BETA, cu intenţia de a-şi asigura un control asupra **emitentului.** Costul de achiziţie al titlurilor este de 10.000.000 lei, iar partea eliberată din nominalul acestora, de 6.000.000 lei.

Cheltuielile legate de subscrierea şi achiziţionarea acestei participaţii sunt constituite dintr-un comision plătit firmei specializate în astfel de tranzacţii financiare, reprezentând 1% din valoarea tranzacţiei.

1) Achiziţionarea titlurilor de participare:

1000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune	10.000.000 lei
datoria faţă de furnizor	6.000.000 lei
datoria faţă de emitent	4.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

15/01/19N

261 „Titluri de participare“	=	%	10.000.000
		404 „Furnizori de imobilizări“ - ALFA	6.000.000
		269 „Vărsăminte rămase de efectuat pentru imobilizări financiare“ - BETA	4.000.000

2) Cheltuielile ocazionate de achiziţionarea titlurilor: comision: 10.000.000 lei x 1% =100.000 lei:[1)]

15/01/19N

622 „Cheltuieli privind comisioanele şi onorariile“	=	401 „Furnizori“	100.000

Remarcă: În cazul în care operaţia de vânzare-cumpărare de titluri ar fi fost intermediată de o instituţie bancară, în locul contului 622, s-ar fi debitat contul 627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“.

Profesia contabilă franceză recomandă înlocuirea conturilor 62 prin contul 67 (în sistemul contabil românesc, 6728 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital“), având în vedere natura excepţională a operaţiilor de achiziţionare şi de vânzare de titluri de participare.

3) Plata datoriilor faţă de furnizori:

data plăţilor

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	6.100.000
401 „Furnizori“			100.000
404 „Furnizori de imobilizări“ - ALFA			6.000.000

[1)] Deşi, actualmente, operaţiile privind comisioanele facturate de societăţile de intermediere sau instituţiile financiare nu cad sub incidenţa TVA, suntem convinşi că, în viitor, ele vor face obiectul acestui impozit indirect.

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: În cazul în care partea eliberată a titlurilor ar fi fost achitată imediat vânzătorului, s-ar fi procedat la înregistrarea:

	15/01/19N		
261 „Titluri de participare“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	6.000.000

4) Vărsămintele efectuate în favoarea societăţii emitente (BETA), în vederea eliberării integrale a titlurilor:

	data vărsămintelor		
269 „Vărsăminte rămase de efectuat pentru imobilizări financiare“ - BETA	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	4.000.000

În timp ce achitarea furnizorilor de imobilizări se realizează într-un termen de decontare relativ scurt, vărsămintele rămase de efectuat în vederea eliberării titlurilor vor fi realizate, conform statutului societăţii emitente, la o scadenţă care, uneori, poate fi de ordinul anilor.

Remarcă: Atenţionăm încă o dată normalizatorii români asupra utilizării defectuoase a contului 269!

Exemplul 2: cesiunea (vânzarea) unor titluri de participare

Societatea MEGA deţine 1000 de acţiuni emise de societatea BETA, asigurându-şi astfel un control asupra emitentului. Titlurile au fost achiziţionate după cum urmează:

350 de acţiuni achiziţionate la un cost de 11.000 lei/acţiune, la 30/03/19N;

200 de acţiuni achiziţionate la un cost de 12.000 lei/acţiune, la 17/09/19N;

150 de acţiuni achiziţionate la un cost de 12.500 lei/acţiune, la 10/02/19N+1;

300 de acţiuni achiziţionate la un cost de 9.000 lei/acţiune, la 19/05/19N+1;

La inventarierea de la sfârşitul exerciţiului 19N+1, se constată că valoarea de utilitate a unei acţiuni este de 11.000 lei.

În cursul exerciţiului 19N+2, societatea MEGA îşi reorientează strategia participaţiilor şi decide să renunţe la o parte din titlurile de participare deţinute în

capitalul societăţii BETA. Ea vinde, în acest sens, 600 de acţiuni la un preţ (curs) de 10.400 lei/acţiune.

Vânzarea se realizează printr-un intermediar care percepe un comision de 2% din valoarea vânzării. Evaluarea titlurilor ieşite din patrimoniu se face în conformitate cu metoda FIFO.

1) Determinarea şi înregistrarea rezultatului inventarierii titlurilor de participare BETA, la sfârşitul exerciţiului 19N+1:

- acţiuni achiziţionate la 30/03/19N: îşi menţin valoarea;
- acţiuni achiziţionate la 17/09/19N:
  plus de valoare: 200 x (12.000-11.000) = 200.000 lei;
- acţiuni achiziţionate la 10/02/19N+1:
  plus de valoare: 150 x (12.500-11.000) = 225.000 lei;
- acţiuni achiziţionate la 19/05/19N+1:
  minus de valoare: 300 x (11.000-9.000) = 600.000 lei;

compensarea plusurilor cu minusul de valoare în cadrul aceleiaşi categorii de titluri:

$$\underbrace{600.000}_{\text{minus}} - \underbrace{(200.000 + 225.000)}_{\text{plusuri}} = 175.000 \text{ lei}$$

deci, provizion necesar: 175.000 lei.

31/12/19N+1

6863 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru deprecieri“	=	296 „Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor financiare“	175.000

2) Vânzarea (cesiunea) celor 600 de acţiuni:
600 de acţiuni x 10.400 lei/acţiune = 6.240.000 lei

în cursul exerciţiului 19N+2

461 „Debitori diverşi“	=	7721 „Venituri din cedarea activelor“	6.240.000

3) Înregistrarea scoaterii din evidenţă a titlurilor vândute, evaluate pe baza metodei FIFO:

350 de acţiuni x 11.000 lei/acţiune = ... 3.850.000 lei
200 de acţiuni x 12.000 lei/acţiune = ... 2.400.000 lei
50 de acţiuni x 12.500 lei/acţiune = ... 625.000 lei
600 de acţiuni ..... 6.875.000 lei

	în cursul exerciţiului 19N+2		
6721 „Cheltuieli privind activele cedate“	=	261 „Titluri de participare“	6.875.000

4) Contabilizarea comisionului datorat societăţii de intermediere: comision 6.875.000 lei x 2% = 137.500 lei:

	în cursul exerciţiului 19N+2		
622 „Cheltuieli privind comisioanele şi onorariile“	=	401 „Furnizori“	137.500

Remarcă: Ca şi în cazul achiziţionării de titluri, s-ar putea viza înlocuirea contului 622 cu contul 627 (în cazul intermedierii printr-o instituţie bancară) sau, conform recomandării profesiei contabile liberale franceze, cu contul 6728.

5) Reluarea provizionului constituit anterior la venituri, deoarece obiectul pentru care a fost înregistrat nu mai există:

	exerciţiul 19N+2		
296 „Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor financiare“	=	7863 „Venituri din provizioane pentru deprecieri“	175.000

Scanned with OKEN Scanner

Exemplul 3: contabilizarea creanţelor imobilizate

Deşi sistemul contabil românesc referitor la înregistrarea unor astfel de operaţiuni solicită precizări legislative şi reglementare, vom proceda la expunerea unui exemplu prezent în contextul grupurilor de societăţi.

La 15/03/19N, societatea MEGA acordă filialei sale BETA un împrumut de 1.200.000.000 lei, aflată în stare de dificultate financiară.

Împrumutul este acordat pe o perioadă de 3 ani, cu o dobândă de 10%, şi este rambursabil în trei tranşe anuale egale, la sfârşitul fiecărui serviciu, când sunt achitate şi dobânzile aferente.

Reprezentarea grafică a rambursării împrumutului şi dobânzilor aferente se prezintă astfel:

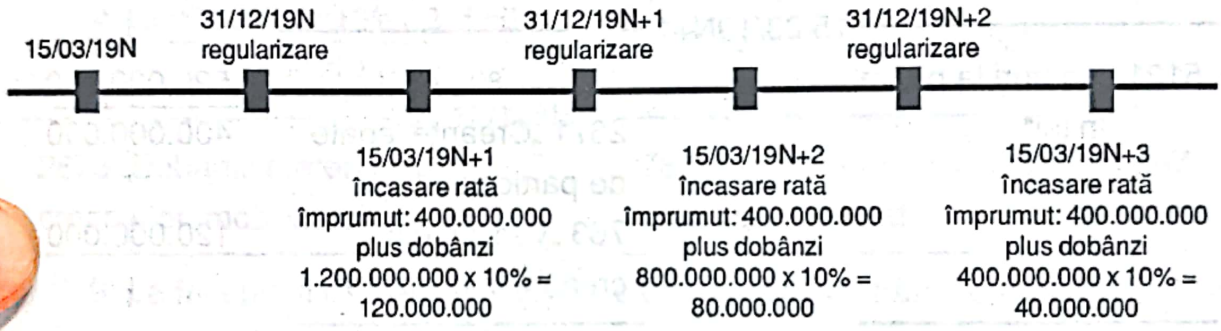

1) Acordarea împrumutului:

15/03/19N

2671 „Creanţe legate de participaţii“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	1.200.000.000

2) Dobânzile aferente exerciţiului 19N:

$$\frac{1.200.000.000\,\text{lei} \times 10\% \times 285\,\text{zile}}{360\,\text{zile}} = 95.000.000\,\text{lei}$$

31/12/19N

2678 „Dobânzi aferente creanţelor imobilizate“	=	763 „Venituri din creanţe imobilizate“	95.000.000

Remarcă: Această înregistrare de regularizare este impusă de respectarea postulatului independenţei exerciţiului.

3) La începutul exerciţiului 19N+1, stornarea înregistrării de regularizare, în

vederea anulării soldului contului 2678:

1/01/19N+1

763 „Venituri din creanţe imobilizate“	=	2678 „Dobânzi aferente creanţelor imobilizate“	95.000.000

Remarcă: Anularea putea fi realizată şi prin tehnica stornării în roşu.

4) La sfârşitul primului serviciu, încasarea ratei scadente şi a dobânzilor aferente:

rată împrumut: 1.200.000.000 : 3 ani = ... 400.000.000 lei
dobânzi: 1.200.000.000 lei x 10% = ... 120.000.000 lei
Total: ..... 520.000.000 lei

15/03/19N+1

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	%		520.000.000
		2671 „Creanţe legate de participaţii“		400.000.000
		763 „Venituri din creanţe imobilizate“		120.000.000

5) Dobânzile aferente exerciţiului 19N+1:

$$\frac{800.000.000 \text{ lei} \times 10\% \times 285 \text{ zile}}{360 \text{ zile}} = 63.333.333 \text{ lei}$$

31/12/19N+1

2678 „Dobânzi aferente creanţelor imobilizate“	=	763 „Venituri din creanţe imobilizate“	63.333.333

6) La începutul exerciţiului 19N+2, stornarea înregistrării de regularizare, în vederea anulării soldului contului 2678:

763 „Venituri din creanţe imobilizate“	=	2678 „Dobânzi aferente creanţelor imobilizate“	63.333.333

7) La sfârşitul celui de-al doilea serviciu, încasarea ratei scadente şi a dobânzilor aferente:

Scanned with OKEN Scanner

rată împrumut ..... 400.000.000 lei
dobânzi: 800.000.000 lei x 10% = ...80.000.000 lei
Total: ..... 480.000.000 lei

15/03/19N+2

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	%		480.000.000
		2671 „Creanţe legate de participaţii“		400.000.000
		763 „Venituri din creanţe imobilizate“		80.000.000

8) Dobânzile aferente exerciţiului 19N+2:

$$\frac{400.000.000 \text{ lei} \times 10\% \times 285 \text{ zile}}{360 \text{ zile}} = 31.666.667 \text{ lei}$$

31/12/19N+2

2678 „Dobânzi aferente creanţelor imobilizate“	=	763 „Venituri din creanţe imobilizate“	31.666.667

9) La începutul exerciţiului 19N+3, stornarea înregistrării de regularizare, în vederea anulării soldului contului 2678:

763 „Venituri din creanţe imobilizate“	=	2678 „Dobânzi aferente creanţelor imobilizate“	31.666.667

10) La sfârşitul celui de-al treilea serviciu, încasarea ultimei rate şi a dobânzilor aferente:

rată împrumut ..... 400.000.000 lei
dobânzi: 400.000.000 lei x 10% ..... 40.000.000 lei
Total ..... 440.000.000 lei

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	%		440.000.000
		2671 „Creanţe legate de participaţii“		400.000.000
		763 „Venituri din creanţe imobilizate“		40.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Unele creanţe imobilizate nu generează venituri financiare şi sunt recuperate atunci când au dispărut condiţiile care le-au dat naştere (de exemplu, la sfârşitul perioadelor prevăzute în contracte). În situaţii limită, ele pot să fie „folosite" pentru achitarea datoriilor către terţii în favoarea cărora au fost depuse sumele corespunzătoare.

Exemplu: Conform contractului încheiat privind racordarea la reţeaua de energie electrică, o unitate patrimonială a depus la întreprinderea de distribuire a energiei electrice o sumă sub formă de garanţii şi cauţiuni, aferentă perioadei de livrare.

În contabilitatea unităţii patrimoniale se va înregistra:

2677 „Alte creanţe imobilizate"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	← suma depusă

8.3.3. Investiţiile financiare în lucrările de normalizare contabilă internaţională

Litera şi spiritul normei IAS 25 „Contabilizarea plasamentelor"

Obiectivul normei 25 este de a prezenta modul de contabilizare a plasamentelor şi de prezentare a acestor active în situaţiile financiare ale întreprinderilor. Norma nu vizează:

- participaţiile în filiale (a se vedea norma 27, capitolul 15),
- participaţiile în întreprinderile de tip „joint-venture" (a se vedea norma 31, capitolul 15),
- participaţiile în întreprinderile asociate (a se vedea norma 28, capitolul 15).

În consecinţă, norma 25 se referă, în principal, la:

- alte plasamente decât cele în acţiuni;
- participaţiile de valoare mică astfel încât să nu se confere deţinătorului decât „o influenţă notabilă" în întreprinderea emitentă.

Să mai precizăm că promulgarea viitoarei norme referitoare la evaluarea şi contabilizarea instrumentelor financiare (aflată în fază de expozeu-sondaj) va antrena modificări în IAS 25.

a) **Definiri şi delimitări**

Un **plasament** este orice activ deţinut de o întreprindere cu scopul de a obţine

venituri (sub formă de dobânzi, de redevenţe, de dividende, de chirii etc.), câştiguri de capital sau alte beneficii, precum cele rezultate din relaţiile comerciale.

Cum această definiţie ar lăsa să se înţeleagă că se referă la orice fel de activ, este necesar să se precizeze că **stocurile şi imobilizările corporale, exceptând unele active imobiliare, nu constituie plasamente.**

Norma clasifică plasamentele în plasamente pe termen scurt şi plasamente pe termen lung.

Un **plasament pe termen scurt** este un plasament care, prin natură, este imediat realizabil şi pe care întreprinderea nu are intenţia să-l conserve o perioadă mai mare de un an[1)].

Orice plasament care nu răspunde acestei definiţii este considerat un **plasament pe termen lung.**

Distincţia între plasamentele pe termen scurt şi cele pe termen lung se bazează pe două criterii: posibilitatea de a realiza imediat titlurile şi durata de deţinere prevăzută de întreprindere.

În general, toate titlurile cotate satisfac primul criteriu, astfel încât clasificarea în cele două categorii se fundamentează, în mod esenţial, pe intenţia întreprinderii. Ca atare, aceasta reţine, în mod normal, soluţia care i se pare cea mai favorabilă.

Astfel, întreprinderea care doreşte să mărească lichiditatea sa va putea să considere cea mai mare parte a portofoliului său ca fiind plasamente pe termen scurt, justificând această consideraţie prin faptul că nu are intenţia să conserve titlurile o perioadă mai mare de un an.

Ştiut fiind faptul că metodele de evaluare utilizabile sunt influenţate de durata de deţinere prevăzută, alegerea între „termenul scurt" şi „termenul lung" poate să depindă, de asemenea, de valoarea care se doreşte să fie reţinută. De exemplu, dacă se doreşte atribuirea unei valori superioare valorii de piaţă, titlurile vor fi considerate plasamente pe termen lung.

Tranformarea unui plasament pe termen scurt în plasament pe termen lung se efectuează fără schimbare de valoare.

b) **Costul de achiziţie al plasamentelor şi revizuirile lui ulterioare**

Costul unui plasament cuprinde toate cheltuielile referitoare la achiziţia sa

---

[1)] Plecând de la această definiţie, plasamentele pe termen scurt nu fac obiectul operaţiilor ciclului de investire. Ele sunt, mai degrabă, elemente analizabile în contextul gestiunii şi contabilităţii trezoreriei întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

(comisioanele intermediarilor, onorarii, taxe şi cheltuieli bancare).

Cu toate că norma nu o precizează, cheltuielile legate de deţinerea plasamentului (de exemplu, cheltuielile de păstrare a titlurilor) nu constituie un element al costului, ci o cheltuială a exerciţiului în care plasamentul este deţinut.

Atunci când plasamentul este plătit prin emisiuni de titluri (în special, în cazul ofertei publice de schimb sau al fuziunii), costul lui de achiziţie este reprezentat de valoarea justă a titlurilor emise, şi nu de valoarea lor nominală.

Atunci când titlurile emise sunt asemănătoare altor titluri cotate, valoarea lor justă corespunde, în mod evident, cursului bursier al acestor din urmă titluri.

Dacă plasamentul este obţinut ca urmare a unui schimb cu un alt activ, costul său de achiziţie se determină prin raportare la valoarea reală a activului cedat sau valoarea reală a plasamentului achiziţionat, dacă aceasta este mai uşor de stabilit.

Exemplul 1

Întreprinderea ALFA achiziţionează o participaţie de 25% în capitalul societăţii BETA. Plasamentul este plătit prin emisiunea a 5.000 acţiuni ALFA, cu o valoare nominală unitară de 5.000 lei şi cu o valoare bursieră, în momentul operaţiei, de 7.000 lei. O bancă a jucat rolul de intermediar şi a facturat onorarii de 2.000.000 lei.

Costul de achiziţie al acţiunilor BETA este de:

(5.000 acţiuni x 7.000 lei/acţiune) + 2.000.000 lei = 37.000.000 lei.

Costul plasamentului poate să fie revizuit cu ocazia distribuirilor ulterioare.

Dacă, de exemplu, întreprinderea în care se posedă acţiuni distribuie ulterior dividende referitoare la beneficiile anterioare achiziţiei plasamentului, această distribuire trebuie considerată o rambursare parţială a preţului plătit. Într-adevăr, cu ocazia fixării preţului titlurilor a trebuit să se ţină cont de aceste beneficii, deoarece ele erau cunoscute în momentul în care plasamentul a fost realizat.

Exemplul 2

La 1 mai/N, întreprinderea ALFA a cumpărat acţiuni GAMA, în valoare de 15.000.000 lei. În iulie/N ea primeşte dividende de 1.000.000 lei, din rezultatul exerciţiului N-1.

Pentru că aceste dividende se referă la beneficii anterioare achiziţiei titlurilor, nu va fi vorba despre un venit financiar, ci de o rambursare parţială a preţului participaţiei, care coboară de la 15.000.000 la 14.000.000 lei. Întreprinderea ALFA va contabiliza dividendele, după cum urmează:

Scanned with OKEN Scanner

iulie/N

Conturi la bănci în lei	=	Acţiuni[1] GAMA	1.000.000

Ulterior exerciţiului corespunzător achiziţiei, nu este totdeauna uşor să se determine originea dividendelor. Ca atare, pare să fie legitimă consideraţia că un dividend a fost distribuit din rezultatele anterioare datei plasamentului, în momentul în care distribuirile cumulate depăşesc beneficiile constatate începând cu această dată.

Exemplul 2 (continuare)

Să presupunem că acţiunile GAMA deţinute de întreprinderea ALFA reprezintă 20% din capitalul întreprinderii emitente.

Rezultatele şi dividendele distribuite de GAMA se prezintă astfel:

în lei

Informaţii	Exerciţiul N	Exerciţiul N+1	Exerciţiul N+2
Beneficii	24.000.000	29.000.000	
Dividende distribuite	8.000.000	11.000.000	38.000.000

Cum acţiunile GAMA au fost achiziţionate la 1/05/N, se poate considera că beneficiul realizat de GAMA între această dată şi sfârşitul anului este de 24.000.000 x 8/12 = 16.000.000 lei. Această mărime este mai mare decât dividendele distribuite în exerciţiul N+1 şi, ca atare, dividendele în cauză pot fi considerate ca fiind prelevate din beneficiile posterioare achiziţiei titlurilor. În contabilitatea întreprinderii ALFA, ele vor fi contabilizate astfel:

Exerciţiul N+1

Conturi la bănci în lei (11.000.000 x 20%)	=	Venituri din participaţii	2.200.000

Pentru dividendele primite în N+2, va trebui să se compare beneficiile şi dividendele aferente perioadei 1/05/N - 31/12/N+1:

Beneficii cumulate: 16.000.000 + 29.000.000=	45.000.000 lei
Dividende cumulate: 11.000.000 + 38.000.000=	49.000.000 lei
Diferenţa	-4.000.000 lei

[1] Considerând plasamentul ca fiind pe termen lung, contul în cauză se referă la „Titluri de participare".

Scanned with OKEN Scanner

Se contată că dividende în suma de 4.000.000 lei, distribuite în exerciţiul N+2, trebuie să fie considerate ca o repartizare a beneficiilor anterioare achiziţiei acţiunilor.

Întreprinderea ALFA va contabiliza distribuirea de dividende din partea societăţii GAMA, în N+2, după cum urmează:

Exerciţiul N+2

Conturi la bănci în lei (38.000.000 x 20%)	=	%	7.600.000
		Acţiuni GAMA, (4.000.000 x 20%)	800.000
		Venituri din participaţii	6.800.000

Dacă există incertitudini, IASC precizează că dividendele nu trebuie să fie deduse din costul plasamentului decât dacă ele reprezintă „în mod clar" recuperarea unei părţi din preţul participaţiei.

Costul de achiziţie al obligaţiunilor

În cazul obligaţiunilor, costul de achiziţie trebuie să fie diminuat cu valoarea dobânzilor referitoare la perioada anterioară achiziţionării titlurilor.

Exemplul 3

Întreprinderea ALFA a cumpărat, la 31/03/N, 500 de obligaţiuni emise de societatea DELTA, pentru care a plătit 5.200.000 lei. Valoarea nominală a unei obligaţiuni este de 10.000 lei. Dobânzile, calculate pe baza unei rate de 30%, sunt încasate, anual, la 31 iulie.

Dobânzile încasate la 31/07/N se analizează astfel:

- perioada de la 1/08/N-1 până la 31/03/N:
  500 obligaţiuni x 10.000 lei/obligaţiune x 30% x 8/12 = 1.000.000 lei
- perioada de la 1/04/N până la 31/07/N:
  500 obligaţiuni x 10.000 lei/obligaţiune x 30% x 4/12 = 500.000 lei

1.500.000 lei

Dobânzile încasate vor fi contabilizate astfel:

Conturi la bănci în lei	=	%	1.500.000
		Obligaţiuni	1.000.000
		Venituri din plasamente[1)]	500.000

[1)] Cont care, deocamdată, nu există în planul de conturi utilizat în ţara noastră.

Scanned with OKEN Scanner

În urma înregistrării, costul de achiziţie al obligaţiunilor va fi de:
5.200.000 - 1.000.000 = 4.200.000 lei.

Contabilizarea plasamentelor în obligaţiuni este facilitată de faptul că, în cadrul multor pieţe financiare, obligaţiunile sunt cotate la valoarea lor „pură" („la baza cuponului", „au pied du coupon"), adică o valoare din care sunt deduse dobânzile datorate. În general, această valoare se exprimă sub formă de procentaj aplicabile la valoarea nominală.

Exerciţiul 4

La 1/05/N, o obligaţiune cu valoare nominală de 10.000 lei este cotată la 97%. Calculate pe baza unei rate de 30%, dobânzile sunt plătite în fiecare an, la 31/07.

Cumpărătorul care achiziţionează obligaţiunea la 1/05/N va plăti:
- valoarea „pură": 10.000 x 97% = ... 9.700 lei
- cuponul în curs (dobânzi calculate pentru intervalul 1/08/N-1 - 1/05/N): 10.000 x 30% x 9/12 = ... 2.250 lei

11.950 lei

În realitate, costul de achiziţie al obligaţiunii nu va fi decât de 9.700 lei, deoarece dobânzile plătite cu ocazia cumpărării vor fi recuperate cu ocazia încasării cuponului, la 31/07/N.

Contabilizarea primelor de emisiune şi de rambursare

Unele plasamente sunt rambursate la o valoare superioară costului de achiziţie. Este cazul obligaţiunilor cu primă de rambursare sau de emisiune[1)].

Pentru cumpărător (investitor), această primă constituie un complement de venit. Prima trebuie să fie repartizată pe perioada situată între achiziţie şi rambursare, pentru a aduce venitul din plasament la o mărime constantă.

Exemplul 5

Întreprinderea ALFA subscrie, la 31/05/N, 600 obligaţiuni emise de societatea MEGA, obligaţiuni definite de următoarele caracteristici:
- valoarea nominală: 10.000 lei;
- preţul de emisiune: 97%;
- preţul de rambursare: 102%;
- rata dobânzii: 30%;

[1)] În principiu, se vorbeşte de „primă de emisiune" atunci când preţul de emisiune este mai mic decât valoarea nominală şi de „primă de rambursare", atunci când preţul de rambursare este mai mare decât valoarea nominală. Nu puţine sunt situaţiile în care se utilizează aceeaşi expresie pentru cele două cazuri.

Scanned with OKEN Scanner

- rambursarea integrală la 31/05/N+5;
- dobânzile sunt plătite, anual, la 31/05.

Obligaţiunile subscrise vor fi contabilizate astfel:

31/05/N

Obligaţiuni (600 x 10.000 x 97%)	=	Conturi la bănci în lei	5.820.000

Diferenţa între preţul de rambursare (10.200 lei) şi preţul de emisiune (9.700 lei) va fi repartizată pe durata împrumutului (5 ani). Veniturile anuale aferente unei obligaţiuni vor fi de:

- dobânzi: 10.000 x 30% = ... 3.000 lei
- amortizarea primei de emisiune şi de rambursare:

(10.200 - 9.700)/5 ani = ... 100 lei

3.100 lei

şi vor fi contabilizate astfel:

31/05/N+1

%	=	Venituri din plasamente	1.860.000
Conturi la bănci în lei (600 x 3.000)			1.800.000
Obligaţiuni (600 x 100)			60.000

Costul obligaţiunilor se va apropia astfel în mod progresiv de preţul de rambursare şi va atinge această valoare la expirarea duratei împrumutului.

c) **Evaluarea plasamentelor la închiderea exerciţiului**

La închiderea exerciţiului, plasamentele sunt evaluate prin una dintre următoarele trei metode:

- evaluarea la valoarea cea mai mică între costul de achiziţie şi valoarea de piaţă,
- evaluarea la valoarea de piaţă,
- evaluarea la valoarea justă.

Prima metodă este regula generală aplicabilă tuturor activelor: activele sunt evaluate la costul de achiziţie, exceptând situaţia în care valoarea lor de piaţă este mai mică, situaţie în care este reţinută această din urmă valoare.

Scanned with OKEN Scanner

Utilizarea primei metode necesită, totodată, să se determine măsura în care plusurile şi minusurile de valoare constatate, referitoare la diferitele titluri, pot să fie compensate.

În acest sens, portofoliile de titluri pot să fie evaluate pe baza unuia dintre următoarele trei procedee:

- la nivel de linie,
- pe categorii de plasamente,
- sau global.

Exemplul 6

Portofoliul de titluri al unei întreprinderi se prezintă după cum urmează:

Conţinutul portofoliului	Cost unitar de achiziţie	Valoarea de piaţă la 31/12/N
Acţiuni:		
100 acţiuni ALFA	10.000	9.000
100 acţiuni BETA	8.000	9.500
Obligaţiuni:		
40 obligaţiuni GAMA	100%	103%
40 obligaţiuni DELTA	98%	94%

Toate obligaţiunile au o valoare nominală de 5.000 lei.

O evaluare a portofoliului la nivel de linie, la 31/12/N, conduce la următoarele valori:

acţiuni ALFA: 100 x 9.000= ..... 900.000 lei
acţiuni BETA:100 x 8.000= ..... 800.000 lei
obligaţiuni GAMA: 40 x 5.000 x 100%= ..... 200.000 lei
obligaţiuni DELTA: 40 x 5.000 x 94% ..... 188.000 lei
valoarea portofoliului la 31/12/N: ..... 2.088.000 lei

Evaluarea portofoliului pe categorii de plasamente solicită distincţia acţiunilor de obligaţiuni:

(i) **acţiuni:**

Costul de achiziţie: (100 x 10.000) + (100 x 8.000) = 1.800.000
Valoarea de piaţă la 31/12/N: (100 x 9.000) + (100 x 9.500) = 1.850.000
Valoarea acţiunilor la 31/12/N: 1.800.000

(ii) **obligaţiuni:**

Costul de achiziţie: (40 x 5.000 x 100%) + (40 x 5.000 x 98%) = 396.000 lei

Valoarea de piaţă la 31/12/N: (40 x 5.000 x 103%) + (40 x 5.000 x 94%) = 394.000 lei

Valoarea obligaţiunilor la 31/12/N: 394.000 lei

Valoarea portofoliului la 31/12/N: 1.800.000 + 394.000 = 2.194.000 lei.

Evaluarea globală a portofoliului conduce la următoarele valori:

Costul de achiziţie: (100 x 10.000) + (100 x 8.000) + (40 x 5.000 x 100%) + (40 x 5.000 x 98%) = 2.196.000 lei

Valoarea de piaţă la 31/12/N: (100 x 9.000) + (100 x 9.500) + (40 x 5.000 x 103%) + (40 x 5.000 x 94%) = 2.244.000 lei

Valoarea portofoliului la 31/12/N: 2.196.000 lei

Cum costul de achiziţie total al portofoliului este de 2.196.000 lei, aplicarea primului procedeu va conduce la constituirea unui provizion pentru depreciere de 2.196.000 - 2.088.000 = 108.000 lei, aplicarea celui de al doilea procedeu, la constituirea unui provizion pentru depreciere de 2.196.000 - 2.194.000 = 2.000 lei, în timp ce aplicarea celui de al treilea procedeu nu va conduce la nici o corectare.

În conformitate cu metoda de evaluare bazată pe valoarea de piaţă, plasamentele sunt evaluate la această valoare chiar şi în situaţia în care ea este mai mare decât costul de achiziţie.

Marele neajuns al acestei metode este de a proceda, în unele cazuri, la contabilizarea plusurilor de valoare nerealizate, ceea ce presupune intrarea în stare conflictuală cu spiritul prudenţei.

Exemplul 6 (continuare)

Procedând la o evaluare a titlurilor pe baza valorii de piaţă, se ajunge la o valoare a portofoliului de 1.850.000 + 394.000 = 2.244.000 lei

A treia metodă de evaluare a portofoliilor este bazată pe valoarea justă.

Valoarea justă este preţul la care un plasament ar putea să fie cedat între un cumpărător şi un vânzător bine informaţi şi care negociază în condiţii de deplină independenţă.

IASC nu face nici o precizare în legătură cu modul în care poate fi obţinută valoarea justă. În schimb, organismul internaţional precizează modul de contabilizare a diferenţei din reevaluare degajată cu ocazia evaluării. În nici un

Scanned with OKEN Scanner

caz, diferenţa din reevaluare nu trebuie să fie înregistrată în contul de profit şi pierdere; ea se înscrie, în mod direct, la un post al capitalurilor proprii (pasivul bilanţier).

Dacă, ulterior, valoarea activului scade, provizionul necesar se constituie, cu prioritate, prin diminuarea diferenţei din reevaluare constată iniţial.

Exemplul 7

O întreprindere ALFA deţine 500 acţiuni DELTA cumpărate la un cost de 5.500.000 lei. La 31/12/N, acest plasament are o valoare justă de 6.000.000 lei. Operaţia de reevaluare va genera următoarea înregistrare:

31/12/N

Acţiuni DELTA	=	Diferenţe din reevaluare (6.000.000 - 5.500.000)	500.000

Dacă, la sfârşitul exerciţiului N+1, valoarea justă a plasamentului ar fi de 4.750.000 lei, deprecierea necesară de 6.000.000 - 4.750.000 = 1.250.000 lei ar fi contabilizată astfel:

31/12/N+1

Diferenţe din reevaluare		500.000
Cheltuieli cu provizioanele		750.000
	Acţiuni DELTA	500.000
	Provizioane pentru deprecierea acţiunilor	750.000

Dacă, la sfârşitul exerciţiului N+2, valoarea justă a plasamentului ar ajunge la 5.750.000 lei, provizionul existent ar fi anulat, iar diferenţa din reevaluare ar fi parţial reconstituită:

31/12/N+2

Provizioane pentru deprecierea acţiunilor		750.000
Acţiuni DELTA (5.750.000 - 5.500.000)		250.000
	Venituri din provizioane	750.000
	Diferenţe din reevaluare	250.000

d) **Reguli de evaluare a plasamentelor pe termen lung**

Având în vedere durata de deţinere a plasamentelor pe termen lung, utilizarea

în mod sistematic a **valorii de piaţă nu este adecvată.**

Aceste plasamente figurează în bilanţ:

- fie la **costul de achiziţie ajustat,** dacă este cazul, de o eventuală **depreciere;**
- fie la **valoarea lor justă.**

Pentru a se evita situaţia în care întreprinderile selecţionează plasamentele de reevaluat în funcţie de plusurile de valoare potenţiale, norma 25 solicită ca, în caz de reevaluare, toate plasamentele pe termen lung, sau cel puţin cele din aceeaşi categorie, să fie reevaluate concomitent. În plus, reevaluarea trebuie să fie aplicată în mod regulat, conform unei periodicităţi definite de întreprindere.

Cu excepţia deprecierilor temporare, orice altă diminuare de valoare a plasamentului pe termen lung trebuie să facă obiectul contabilizării. Calculată la nivel individual, deprecierea este înregistrată în cheltuielile exerciţiului, excepţie făcând cazul în care activul respectiv a fost anterior reevaluat, caz care presupune suportarea diminuării pe seama diferenţelor din reevaluare.

Acţiunile cotate în bursă beneficiază de o dispoziţie specială. Acestea pot să fie evaluate la cea mai mică valoare între costul de achiziţie şi valoarea de piaţă. Valoarea de piaţă este determinată pe baza unei portofoliu. Ca excepţie de la principiile generale, reducerile **temporare** de valoare constatate la acţiunile cotate în bursă nu trebuie să afecteze contul de profit şi pierdere, ci, în mod direct, capitalurile proprii.

Exemplul 8

Printre plasamentele pe termen lung ale unei întreprinderi figurează următorul portofoliu:

Conţinutul portofoliului	Cost de achiziţie	Cursul bursier la 31/12/N
50 acţiuni ALFA	10.000 lei	10.500 lei
100 acţiuni BETA	9.000 lei	8.500 lei

Costul de achiziţie al portofoliului este de:

50 x 10.000 + 100 x 9.000 = 1.400.000 lei

Valoarea de piaţă a portofoliului, la 31/12/N, este de:

50 x 10.500 + 100 x 8.500 = 1.375.000 lei

Folosirea regulii celei mai mici valori conduce la o evaluare a portofoliului de 1.375.000 lei, ceea ce presupune următoarea înregistrare de ajustare:

Scanned with OKEN Scanner

Diferenţe din reevaluare referitoare la plasamente (1.400.000 - 1.375.000)	=	Acţiuni	25.000

e) **Cazul particular al plasamentelor imobiliare**

Plasamentele imobiliare sunt contabilizate:

- fie ca imobilizări corporale referitoare la exploatare;
- fie ca plasamente pe termen lung.

În prima situaţie, în conformitate cu norma 16, ele fac obiectul amortizărilor.

În cea de a doua, nu este necesară înregistrarea amortizării. Astfel de active figurează în bilanţ fie la costul lor de achiziţie, fie la o valoare reevaluată.

f) **Cesiunea plasamentelor**

Contabilitatea operaţiilor de cesiune distinge câteva probleme esenţiale:

- cesiunea plasamentelor nereevaluate;
- cesiunea plasamentelor reevaluate;
- cesiunile parţiale.

În cazul cesiunii plasamentelor nereevaluate, beneficiul sau pierderea realizat/ă cu ocazia vânzării unui plasament este înregistrat/ă la veniturile, respectiv la cheltuielile, exerciţiului în curs. Rezultatul cesiunii este dat de diferenţa între venitul vânzării, diminuat cu cheltuielile de cesiune, şi valoarea contabilă a plasamentului.

În cazul cesiunii plasamentelor reevaluate, dacă plasamentul a fost anterior reevaluat, diferenţa din reevaluare este fie reintegrată în rezultatul exerciţiului în care a avut loc cesiunea, fie înscrisă într-un cont de rezerve.

Exemplul 9

La 30/04/N, o întreprindere cedează la un preţ unitar de 12.000 lei 500 acţiuni cumpărate la un cost unitar de 9.000 lei şi contabilizate la o valoare unitară reevaluată de 13.000 lei. Cheltuielile de vânzare au fost de 500.000 lei. Operaţia poate fi soluţionată contabil în două moduri:

Primul mod:

- Reintegrarea diferenţei din reevaluare în rezultatul exerciţiului în care are loc cesiunea:

Scanned with OKEN Scanner

30/04/N

Conturi la bănci în lei [(500 x 12.000) - 500.000]		5.500.000
Diferenţe din reevaluare[1)] [500 x (13.000 - 9.000)]		2.000.000
	Acţiuni (500 x 13.000)	6.500.000
	Câştiguri din cesiunea plasamentelor[1)]	1.000.000

Al doilea mod:

- Transferarea diferenţei din reevaluare la rezerve:

(i) cesiunea plasamentului

30/04/N

%	=	Acţiuni	6.500.000
Conturi la bănci în lei			5.500.000
Pierderi din cesiunea plasamentelor[1)]			1.000.000

(ii) transferarea propriu-zisă a diferenţei:

Diferenţe din reevaluare[1)]	=	Rezerve	2.000.000

Cel de al doilea mod de contabilizare este în acord cu cel aplicabil unei cesiuni de activ corporal reevaluat (a se revedea norma 16).

În cazul cesiunilor parţiale, trebuie determinată valoarea contabilă a părţii cedate.

Dacă plasamentul a fost achiziţionat în mai multe reprize, la preţuri diferite, se poate utiliza, pentru evaluare, una dintre următoarele trei metode contabile:

- primul intrat, primul ieşit (FIFO),
- ultimul intrat, primul ieşit (LIFO),

[1)] În cazul titlurilor reprezentând plasamente pe termen lung, în contabilitatea românească (inspirată după modelul francez), operaţia de cesiune generează venituri şi cheltuieli excepţionale. De asemenea, nu sunt prevăzute reguli privind tratamentul diferenţelor din reevaluare.

Scanned with OKEN Scanner

- costul mediu ponderat.

Deşi nu se pronunţă în mod explicit, se pare că IASC preferă soluţia costului mediu ponderat. În acest sens, norma 25 precizează în articolul 35 că valoarea contabilă a părţii cedate din plasament se calculează, de obicei, pe baza unei valori medii.

g) **Cazul ajustărilor repetate de portofoliu**

Întreprinderile care practică o gestiune activă a portofoliului lor se găsesc în situaţia de a modifica în permanenţă compoziţia acestuia. Pentru contabilizarea rezultatelor degajate de ajustările repetate, s-au detaşat trei concepţii.

Unii specialişti apreciază că, indiferent de periodicitatea modificărilor în portofoliu, trebuie luate în considerare regulile generale. Ca atare, rezultatul fiecărei cesiuni trebuie să fie contabilizat la veniturile sau la cheltuielile exerciţiului.

Dimpotrivă, alţii apreciază că aceste tranzacţii succesive nu ar trebui să influenţeze rezultatul exerciţiului în curs, deoarece nu este vorba decât despre modificări în compoziţia aceluiaşi portofoliu.

În sfârşit, alţi specialişti adoptă o poziţie intermediară apreciind că profitul sau pierderea fiecărei cesiuni ar trebui să fie repartizat/ă pe o durată determinată.

Norma 25 estimează că prima concepţie este cea mai adecvată, ultima nu este adecvată, în timp ce a doua soluţie este admisă atunci când variaţiile valorii de piaţă sunt contabilizate în contul de profit şi pierdere.

h) **Comunicarea financiară generată de contabilizarea plasamentelor**

Întreprinderile trebuie să divulge metodele utilizate:

- pentru determinarea valorii contabile a plasamentelor (metoda celei mai mici valori dintre costul de achiziţie şi valoarea de piaţă; metoda valorii de piaţă, reevaluarea);

- pentru a prelucra diferenţa din reevaluare cu ocazia cesiunii unui plasament anterior reevaluat (reintegrarea diferenţei reziduale în rezultat sau virarea acesteia la rezerve).

Ele trebuie să menţioneze, de asemenea, fracţiunea din rezultatul exerciţiului care provine din dobânzile, redevenţele, dividendele şi chiriile plasamentelor pe termen scurt şi pe termen lung.

Situaţiile financiare trebuie să dea indicaţii referitoare la:

- valoarea de piaţă a plasamentelor realizabile pe o piaţă, dacă ele nu sunt contabilizate la această valoare;

Scanned with OKEN Scanner

- valoarea reală a plasamentelor imobiliare, dacă acestea sunt considerate plasamente pe termen lung şi dacă ele nu sunt contabilizate la această valoare;
- restricţii semnificative legate de posibilitatea efectuării de cesiuni privind plasamentele şi de transferul veniturilor din cesiune.

În cazul reevaluării plasamentelor pe termen lung, trebuie să se comunice:

- politica referitoare la frecvenţa reevaluărilor;
- data ultimei reevaluări;
- bazele de reevaluare şi sprijinul acordat de un evaluator extern;
- evoluţia diferenţei din reevaluare pe parcursul perioadei de referinţă şi natura diferitelor mişcări.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 9

Operaţiile ciclului de finanţare

9.1. Repere privind finanţarea întreprinderilor

Selectarea mijloacelor, tehnicilor şi instrumentelor de finanţare este expresia concretă a punerii în operă a unei politici financiare. În esenţă, politica financiară constă în determinarea ponderii pe care o au şi trebuie să o aibă fondurile proprii şi îndatorirea în resursele întreprinderii, ţinând cont de costul lor real (remuneraţia totală pretinsă de aportul de fonduri). În procesul de decizie presupus de politica financiară a întreprinderii intervin, de asemenea, capacitatea de îndatorire şi cea de rambursare.

Capitalul şi autofinanţarea constituie capitalurile proprii. Ele sunt opozabile capitalurilor împrumutate. Volumul finanţării externe şi în special cel al finanţării, prin recursul la împrumut depind de necesităţile globale de finanţare, de politica de autofinanţare şi de atitudinea întreprinderii cu privire la acţionariat. Alături de formele clasice de finanţare, întreprinderea poate să recurgă la contractele de locaţie-finanţare (leasingul financiar), acolo (în ţările în care) ele sunt acceptate ca surse de finanţare.

Sub aspect teoretic, politica financiară a unei întreprinderi presupune ca investiţiile şi necesarul permanent de finanţare generat de ciclul de exploatare să fie finanţate din capitalurile sale permanente. Altfel spus, capitalurile permanente trebuie, în principiu, să fie mai mari sau egale cu suma între investiţii şi necesarul în fond de rulment. În caz contrar, s-ar instaura o stare de dezechilibru financiar, continuitatea activităţii putând să fie ameninţată. Această regulă de finanţare, devenită în unele ţări normă, este destul de rigidă şi, ca atare, nu poate fi generalizată la realitatea practică a întregului mediu al afacerilor.

Să admitem, deci, că principalele căi de asigurare a finanţării sunt: fondurile proprii, împrumutul obligatar şi, mai ales, bancar, leasingul financiar.

Scanned with OKEN Scanner

Cât priveşte calea proprie de finanţare, aceasta se concretizează în fondurile proprii. Prin aceste fonduri, gestiunea financiară a întreprinderii înţelege suma capitalurilor proprii: capital social + rezerve + beneficiul exerciţiului + provizioane reglementate (eventual). Fondurile proprii reprezintă resursa pe termen lung cea mai sigură, teoria financiară clasică invitând întreprinderile să-şi consolideze masa capitalurilor proprii. Deşi justeţea acestei măsuri nu poate să fie pusă la îndoială, ea se găseşte în contradicţie cu dorinţa naturală a asociaţilor de a încasa dividende.

Creşterea fondurilor proprii este asigurată, mai ales, prin politica de constituire de rezerve ca urmare a afectării beneficiilor şi a majorării capitalului social prin aport în numerar.

Constituirea de rezerve este un procedeu clasic şi foarte sănătos. Ea se găseşte în opoziţie cu politica de distribuire de dividende.

Întrebarea care se pune este în ce situaţie întreprinderea nu trebuie să recurgă niciodată la distribuirea de dividende. Analiştii financiari afirmă că astfel de situaţii se referă la:

- Cazul în care întreprinderea a suportat pierderi anterioare importante. Din punct de vedere contabil, această situaţie se traduce printr-un rezultat reportat debitor (pierdere).

- Cazul în care anul în curs este dificil, din punct de vedere al rentabilităţii şi al exploatării. Dacă situaţia financiară a exerciţiului recent încheiat, constatată cu ocazia închiderii conturilor, este una negativă, ar fi imprudent să se procedeze la distribuirea de dividende din beneficiile exerciţiului precedent.

- Cazul în care întreprinderea cunoaşte o creştere concretizată prin majorarea spectaculoasă a cifrei de afaceri. O atare expansiune presupune o creştere a necesarului în fond de rulment, finanţabil din capitaluri permanente, ceea ce face ca eventualele distribuiri de dividende să dezechilibreze întreprinderea.

- Cazul în care întreprinderea s-a lansat într-un program de investiţii pretenţios.

Reversul medaliei este: când întreprinderea poate să recurgă la o politică de distribuire de dividende? Răspunsul analiştilor se referă la:

(i) Cazul în care condiţiile evocate anterior nu sunt îndeplinite.

(ii) Cazul în care, din punct de vedere strategic, conducerea întreprinderii vrea să pregătească o creştere de capital social prin aport în numerar. Asiguraţi de regularitatea remunerării capitalurilor lor, asociaţii vor subscrie mai uşor la această operaţie de creştere.

Scanned with OKEN Scanner

În altă ordine de idei, să reamintim că resursele stabile sunt asigurate din:

- resurse interne, măsurate prin capacitatea de autofinanţare a întreprinderii (exprimată, mai ales, sub formă de surplus monetar);
- resurse externe (capitaluri proprii, exclusiv profiturile; resursele excepţionale; resursele stabile generate prin îndatorire).

Calea internă are o semnificaţie cu totul deosebită. Practicile internaţionale estimează că o cunoaştere a fluxurilor de trezorerie generate de exploatarea întreprinderii permite să se măsoare capacitatea acesteia de a degaja resurse în vederea rambursării împrumuturilor, menţinerii capacităţii de exploatare, remunerării asociaţiilor prin distribuirea de dividende, lansării de noi programe de investiţii fără să se recurgă la sursele externe de finanţare.

În economiile dezvoltate, majoritatea operaţiilor de împrumut au ca obiectiv finanţarea cu predilecţie a investiţiilor, în detrimentul consumului. Cum investiţiile reprezintă unul dintre factorii creşterii economice, eficacitatea unei politici financiare, la nivel de întreprindere, va depinde de capacitatea sa de a mobiliza un volum mare din economii (împrumutul obligatar) sau de a recurge la împrumutul bancar.

La nivelul multor ţări din Europa comunitară, mai mult decât orice alt compartiment al pieţelor de capitaluri, piaţa obligatară a făcut proba unui mare dinamism, începând cu primii ani ai deceniului trecut. Recursul la piaţa obligatară a devenit un mijloc esenţial de finanţare a economiei, care acoperă astăzi aproximativ jumătate din îndatorirea agenţilor nefinanciari.

Cât priveşte ţara noastră, calea obligatară de împrumut se găseşte abia într-o fază incipientă.

Împrumutul bancar este un procedeu tradiţional pentru a finanţa investiţiile şi un necesar mai voluminos în formă de rulment. În principiu, băncile nu pot să consimtă împrumuturi dacă riscul de nerambursare nu este acoperit în mod convenabil. Când un astfel de risc depăşeşte cotele normalului, bancherii recurg la solicitarea de garanţii suplimentare.

O întrebare care se poate pune este în ce caz întreprinderile recurg la finanţarea prin împrumut (pe termen scurt) a ciclului de exploatare.

În teorie, am văzut anterior, fondul de rulment net trebuie să fie mai mare decât necesarul în fond de rulment, generat de ciclul de exploatare. Practica arată că această situaţie este rar atinsă şi că, în majoritatea cazurilor, în condiţiile unor scadenţe mari, apare o trezorerie negativă. Deci, întreprinderile sunt condamnate

Scanned with OKEN Scanner

să se finanţeze pe termen scurt, făcând apel la creditarea prin conturile curente şi la scontarea efectelor comerciale.

În ţările dezvoltate, recursul la contractele de locaţie-finanţare devine o cale tot mai importantă de finanţare a investiţiilor (în varianta soluţionării lor pe baza principiului „substance over form"). Această preferinţă este explicată de două motive esenţiale:

- plata unei chirii este, din punct de vedere financiar, mai uşor de suportat decât costul investiţiei;
- chiria este deductibilă, din punct de vedere fiscal, în timp ce, pentru un împrumut, numai cheltuielile financiare pot să aibă acest statut.

Principiile contractelor de locaţie-finanţare au fost prezentate de noi în cuprinsul volumului I: se încheie un contract între locatar şi persoana care rămâne proprietară a obiectului, până la ridicarea opţiunii de cumpărare; locatarul va plăti acestei persoane o chirie şi va cumpăra acest bun la finele contractului, pentru o sumă foarte mică; chiria este destul de mare, deoarece ea integrează rambursarea teoretică a capitalului şi dobânzile: în schimb, ea prezintă avantajul deductibilităţii fiscale.

Un derivat al leasingului financiar este contractul de „lease back". Întreprinderea vinde unei societăţi de leasing una dintre imobilizările sale. Aceasta, la rândul ei, închiriază întreprinderii imobilizarea, prin intermediul unui contract de locaţie-finanţare. Acest procedeu devine avantajos, în cazul unei întreprinderi aflate în dificultate, care posedă bunuri imobiliare de valoare mare.

Deocamdată, leasingul financiar nu a devenit o cale de finanţare pentru întreprinderile româneşti, deşi o atare soluţie s-ar dovedi extrem de avantajoasă în contextul economic şi social al ţării noastre.

Sistemul de finanţare dominant al unei ţări îşi pune amprenta, în mod decisiv, asupra arhitecturii contabilităţii.

Atunci când finanţarea bursieră domină, contabilitatea se adresează, în mod preferenţial, investitorilor. Pentru atragerea acestora, politicile contabile trebuie să vizeze, în limitele respectului faţă de norme, maximizarea profitului. În materie de repartizare a profitului, politica de distribuire de dividende este preferată celei de autofinanţare. Ca atare, în ceea ce priveşte principiile, contabilitatea se ataşează, în mod prioritar, celei mai avantajoase conectări a cheltuielilor la venituri (în condiţiile asigurării unei imagini fidele). Documentul de sinteză cel mai valorizant este contul de profit şi pierdere, deşi noile abordări ale bilanţului repun în cauză această judecată. În consecinţă, practicile curente de contabilitate vizează

Scanned with OKEN Scanner

„încărcarea bărcii"[1] unui exerciţiu (capitalizarea unor cheltuieli şi recuperarea valorii activelor corespondente, pe parcursul mai multor exerciţii, prin sistemul amortizării). De asemenea, se practică recuperarea valorii unor imobilizări necorporale prin deducerea acesteia, treptat sau integral, din rezervele întreprinderii.

Atunci când finanţarea bancară domină, sub aspect financiar contabilitatea se adresează, în mod preferenţial, creditorilor. Pentru a răspunde cerinţelor acestora, politicile contabile trebuie să vizeze, în limitele respectului faţă de norme, o atitudine conservatoare, eventual de minimizare a profitului. În materie de repartizare a profitului, politica de autofinanţare este preferată celei de distribuire de dividende. Ca atare, în ceea ce priveşte principiile, contabilitatea se ataşează, în mod prioritar, unei atitudini de prudenţă (în condiţiile asigurării unei imagini fidele). Documentul de sinteză cel mai valorizant este bilanţul. În consecinţă, practicile curente de contabilitate vizează „descărcarea bărcii"[1] exerciţiului în cauză (înscrierea directă a unor cheltuieli în contul de profit şi pierdere, fără a se mai proceda la capitalizări). Desigur că „încărcarea sau descărcarea bărcii" nu ar trebui să aibă o determinare fiscală. Cu atât mai mult, ea nu ar trebui să fie rezultanta unei practici de netezire a rezultatelor, care ar avea ca obiect „descărcarea ambarcaţiunii" când anul este bun, şi încărcarea acesteia, când anul este „sărac". Astfel de practici, deşi interzise în cele mai multe ţări, sunt totuşi în mod curent folosite.

9.2. Finanţarea iniţială şi contabilitatea constituirii societăţilor comerciale

9.2.1. Aspecte juridice, financiare şi sociale privind constituirea societăţilor comerciale

Crearea unei societăţi comerciale presupune contabilizarea unei **succesiuni de acte juridice** generate de această operaţiune, fiind necesară îndeplinirea mai multor **formalităţi:**

- redactarea actului de constituire, respectiv contractul de societate şi statutul,

[1] „încărcarea bărcii" = expresie care desemnează preluarea în activ a unor valori sau cheltuieli, ca urmare a capitalizării; „descărcarea bărcii" = expresie care desemnează înclinaţia spre suportare directă din cheltuieli, în detrimentul capitalizării.

Scanned with OKEN Scanner

după caz;

- înregistrarea la instanţa judecătorească în a cărei rază teritorială îşi va avea sediul societatea;
- înscrierea în registrul comerţului şi la administraţia financiară;
- publicarea operaţiei de creare, în Monitorul Oficial.

În cazul societăţilor care se constituie prin subscripţie publică formalităţile sunt mai complexe (este cazul societăţilor pe acţiuni şi în comandită pe acţiuni), fondatorii fiind obligaţi să organizeze o **adunare constitutivă**, care are drept atribute:

- verificarea existenţei vărsămintelor cerute de lege;
- determinarea valorii altor aporturi decât cele în numerar, aprobarea participării la beneficii a fondatorilor şi a operaţiilor încheiate în contul societăţii;
- discutarea şi aprobarea contractului de societate şi a statutului societăţii;
- numirea de administratori şi cenzori.

O societate comercială este considerată persoană juridică din ziua înmatriculării în registrul comerţului, însă lipsa formalităţilor legate de crearea societăţii, după încheierea contractului de societate (şi a statutului, după caz), nu va putea fi opusă terţilor de către asociaţi.

Asociaţii şi toţi cei care, mai înainte de constituirea legală a societăţii, au lucrat în numele ei răspund direct, neliminat şi solidar pentru operaţiunile societăţii la care au luat parte.

Principalele caracteristici ale societăţilor comerciale ce funcţionează în ţara noastră conform Legii nr. 31/1990 republicată sunt prezentate în tabelul următor:

Caracteristica	Forme de societăţi comerciale				
	Societate în nume colectiv	Societate în comandită simplă	Societate în comandită pe acţiuni	Societate pe acţiuni	Societate cu răspundere limitată
Tipul de asociere	asociere de persoane pe baza principiului "intuitu personae"; sunt societăţi de persoane		asociere de capitaluri; sunt societăţi de capitaluri		formă intermediară între societăţile de persoane şi societăţile de capitaluri

Caracteristica	Forme de societăţi comerciale				
	Societate în nume colectiv	Societate în comandită simplă	Societate în comandită pe acţiuni	Societate pe acţiuni	Societate cu răspundere limitată
Constituire prin:	contract de societate	contract de societate	contract de societate şi statut	contract de societate şi statut	contract de societate şi statut
Responsa-bilitatea	nelimitată şi solidară a tuturor asociaţilor	nelimitată şi solidară a tuturor asociaţilor comanditaţi; comanditarii răspund numai până la concurenţa aportului lor	nelimitată şi solidară a tuturor asociaţilor comanditaţi; comanditarii sunt obligaţi numai la plata acţiunilor	acţionarii sunt obligaţi numai la plata acţiunilor	asociaţii sunt obligaţi numai la plata părţilor sociale
Mărimea capitalului social			minimum 25 milioane lei	minimum 25 milioane lei	minimum 2.000.000 lei
Natura drepturilor sociale	părţi sociale	părţi sociale	acţiuni	acţiuni	părţi sociale
Număr de asociaţi/ acţionari			minimum 5 acţionari	minimum 5 acţionari	maximum 50 asociaţi
Mărimea minimă a drepturilor sociale			1.000 lei	1.000 lei	100.000 lei
Natura aporturilor	în numerar sau alte bunuri	în numerar sau alte bunuri	în numerar şi în natură; nu sunt admise aporturi în creanţe	în numerar şi în natură; nu sunt admise aporturi în creanţe	în numerar şi în natură; prestaţiile în muncă şi creanţele nu pot să constituie aport

Scanned with OKEN Scanner

Caracteristica	Forme de societăţi comerciale				
	Societate în nume colectiv	Societate în comandită simplă	Societate în comandită pe acţiuni	Societate pe acţiuni	Societate cu răspundere limitată
Organe de gestiune	unul sau mai mulţi administratori	unul sau mai mulţi asociaţi comanditaţi	unul sau mai mulţi asociaţi comanditaţi	unul sau mai mulţi administratori (consiliu de administraţie)	unul sau mai mulţi administratori
Aprobarea bilanţului	Adunarea generală ordinară a asociaţilor / acţionarilor				

În cazul societăţilor de capitaluri care sunt cele mai reprezentative forme de societăţi, la constituire, capitalul social vărsat nu va putea fi mai mic de 30% din cel subscris.

Atunci când societatea se constituie prin subscripţie publică, subscrierea de acţiuni se face pe prospectul de emisiune de fondatori (semnatarii contractului de societate cât şi persoanele care au un rol determinant în constituirea societăţii), pentru constituire fiind necesară subscrierea întregului capital şi vărsarea în numerar de fiecare acceptant a unei jumătăţi din valoarea acţiunilor subscrise.

Acţiunile ce reprezintă alte raporturi decât în numerar vor trebui acoperite integral la constituire.

Subscriptorii de acţiuni şi cesionarii ulteriori sunt răspunzători solidari la plata integrală a acţiunilor, timp de 3 ani, socotiţi de la data când s-a făcut menţiunea de transmitere în registrul societăţii.

Să reţinem, în sfârşit, faptul că, pe măsura efectuării vărsămintelor, are loc procesul de **eliberare**[1)] a acţiunilor sau părţilor sociale. O acţiune sau o parte socială este **complet eliberată** când **vărsămintele ating nivelul valorii sale nominale.**

9.2.2. Aplicaţie privind constituirea unei societăţi comerciale

Pentru exemplificare vom alege cazul constituirii unei **societăţi pe acţiuni prin subscripţie publică**, în fapt, cazul cel mai complex de pus în operă.

[1)] În textele legale, este utilizat termenul de **„liberare"**. În ceea ce ne priveşte, considerăm mai adecvată folosirea termenului de **„eliberare"**.

Scanned with OKEN Scanner

Conturile de bază presupuse de operaţiile privind constituirea unei societăţi comerciale sunt:

101 „Capital social",

201 „Cheltuieli de constituire",

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul".

Enunţul cazului:

a) Societatea pe acţiuni „X" se constituie în ziua de 9 februarie N cu un capital de 200.000.000 lei, divizat în 20.000 acţiuni al căror nominal este de 10.000 lei:

- 6800 acţiuni remunerează un aport în natură constând dintr-un local ce va servi drept sediu al societăţii;

- 200 acţiuni remunerează un aport în natură constând dintr-o marcă de comerţ;

- 1000 acţiuni remunerează un aport în natură constând dintr-un stoc de mărfuri;

- 12.000 acţiuni în numerar sunt eliberate la constituire pentru minimum legal de 50%.

Cheltuielile de constituire se ridică la o valoare de 1.000.000 lei fiind achitate în ziua de 11 februarie, din disponibilul de la bancă.

b) În ziua de 9 iulie N este solicitată următoarea tranşă de eliberare a acţiunilor în numerar pentru o cotă de 25% din nominalul acestora.

Pentru 9.000 de acţiuni vărsămintele sunt realizate în cota de 25%, la data fixată, în timp ce pentru restul de 3000 de acţiuni apare fenomenul de „întârziere la plată". În plus, posesorul a 1000 de acţiuni achită integral sumele subscrise, permiţând societăţii rezolvarea unor dificultăţi de trezorerie.

Pentru vărsămintele restante, scadenţa obligaţiei de plată a fost fixată pentru 24 iulie N. În ziua de 24 august acţionarii restanţieri, deţinători ai unui număr de 2000 acţiuni, se eliberează pentru sumele corespunzătoare celei de a doua tranşe. Ei suportă dobânzi pentru întârziere de 20% (rata anuală) şi cheltuieli de gestiune de 200.000 lei.

Un acţionar posesor a 1.000 acţiuni se găseşte în stare de dificultate; cu alte cuvinte, el se află în situaţie de imposibilitate de a mai continua efectuarea vărsămintelor şi deci de a elibera acţiunile sale. Societatea vinde acţiunile acestui acţionar în ziua de 24 septembrie, preţul de vânzare fiind de 4.000 lei unitatea. Acţionarul aflat în stare de dificultate suportă dobânzi pentru întârziere (rata dobânzii

Scanned with OKEN Scanner

= 20%) şi 7920 lei cheltuieli de gestiune. Contul său este soldat în ziua de 1 octombrie.

c) În ziua de 9 ianuarie N+1 se efectuează a treia tranşă de vărsăminte pentru restul de 25%, cu care ocazie se constată că nu a apărut nici un incident (vărsămintele sunt efectuate în integralitatea lor).

Rezolvare

a) **Constituirea propriu-zisă:**

1) Înregistrarea promisiunilor de aport (a capitalului subscris):

9/02/N

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	=	1011 „Capital subscris nevărsat“	200.000.000

2) Înregistrarea vărsămintelor corespunzătoare primei tranşe:

- clădiri:
  6.800 acţiuni x 10.000 lei/acţiune = ... 68.000.000 lei
- marcă comercială:
  200 acţiuni x 10.000 lei/acţiune = ... 2.000.000 lei
- stocuri de mărfuri:
  1.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune = ... 10.000.000 lei
- disponibilităţi:
  12.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 50% = ... 60.000.000 lei

Total: ..... 140.000.000 lei

9.02.N

		456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	140.000.000
%	=		
2121 „Clădiri“			68.000.000
205 „Concesiuni, brevete şi alte drepturi şi valori similare“			2.000.000
371 „Mărfuri“			10.000.000
5121 „Conturi la bănci în lei“			60.000.000

Scanned with OKEN Scanner

3) Virarea capitalului din categoria „nevărsat" în categoria „vărsat":

9.02.N

1011 „Capital subscris nevărsat"	=	1012 „Capital subscris vărsat"	140.000.000

4) Înregistrarea cheltuielilor de constituire:

11.02.N

201 „Cheltuieli de constituire"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	1.000.000

Bilanţul iniţial (după operaţiile de constituire):

Activ		Pasiv	
Cheltuieli de constituire	1.000.000	Capital social	200.000.000
Mărci comerciale	2.000.000	(din care vărsat 140.000.000)	
Clădiri	68.000.000		
Stocuri de mărfuri	10.000.000		
Creanţe acţionari	60.000.000		
Conturi la bănci în lei	59.000.000		
Total activ	200.000.000	Total pasiv	200.000.000

456		5121	
(1) 200.000.000	140.000.000 (2)	(2) 60.000.000	1.000.000 (4)
Sd 60.000.000		Sd. 59.000.000	

b) **Vărsămintele corespunzătoare celei de a doua tranşe, inclusiv cazurile particulare: vărsăminte efectuate anticipat, vărsăminte efectuate cu întârziere şi acţionari aflaţi în dificultate:**

5) Înregistrarea vărsămintelor efectuate în termen, corespunzătoare celei de a doua tranşe şi a vărsămintelor anticipate:

Remarcă: Relaţiile întreprinderii cu asociaţii pe linie de capital sunt multiple şi, ca atare, ele ar solicita o **nuanţare contabilă**, adică **o dezvoltare a contului 456 pe subconturi.**

De altfel, contabilitatea franceză realizează o astfel de individualizare

Scanned with OKEN Scanner

a acestor relaţii[1]. **Considerăm că o atare soluţie putea fi adoptată şi de noul sistem contabil românesc**, pentru a răspunde la cel puţin două cerinţe:

- delimitarea conturilor de creanţe faţă de acţionari de cele care exprimă datorii;
- urmărirea distinctă a efectelor fiecărui gen de operaţii pe linie de capital, care incumbă relaţiile întreprinderii cu asociaţii săi.

În acest fel, s-ar veni în întâmpinarea respectării fără echivoc a **principiului necompensării.**

Pentru a nu ne permite **luxul** unui amendament în simbolizarea conturilor (sarcină care nu poate fi rezolvată decât de normalizatori), vom exprima diferitele relaţii cu asociaţii, pe linie de capital, prin subconturi ale contului 456, ultimul caracter al simbolului fiind, în mod improvizat, x,y,z...

- vărsăminte curente:
  9000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 25% = ... 22.500.000 lei
- vărsăminte anticipate:
  1000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 25% = ... 2.500.000 lei

Total: ..... 25.000.000 lei

Presupunem că in contabilizările anterioare, contul de relaţii (creanţe) cu asociaţii pe linie de aporturi ar fi fost simbolizat 456x, iar contul de vărsăminte anticipate (datorii) efectuate de asociaţi, 456y, vom ajunge la formula contabilă:

5121 „Conturi la bănci în lei“	9.07.N =	%	25.000.000	
		456x „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Aporturi		22.500.000
		456y „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Vărsăminte anticipate		2.500.000

[1] În contabilitatea franceză contul 456 „Asociaţi - operaţii privind capitalul“ se dezvoltă în:
- contul 4561 „Asociaţi, conturi de aport la societate“
- contul 4562 „Aporturi, capital apelat, nevărsat“
- contul 4563 „Asociaţi, vărsăminte primite privind creşterea de capital“
- contul 4564 „Asociaţi, vărsăminte anticipate“
- contul 4566 „Acţionari aflaţi în dificultate“
- contul 4567 „Asociaţi, capital de rambursat“.

Scanned with OKEN Scanner

6) Virarea capitalului din categoria „nevărsat" în categoria „vărsat":

9.07.N

1011 „Capital subscris nevărsat"	=	1012 „Capital subscris vărsat"	22.500.000

Remarcă: Eliberarea acţiunilor capitalului se efectuează numai pentru partea corespunzătoare vărsămintelor normale (în cazul vărsămintelor anticipate eliberarea se face în momentul tranşei a treia).

7) Înregistrarea vărsămintelor efectuate cu întârziere de unii acţionari, a dobânzilor penalizatoare încasate şi a cheltuielilor de gestiune imputate acestora:

- vărsăminte:

2000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 25% = ... 5.000.000 lei

- dobânzi încasate:

$5.000.000 \text{ lei} \times 20\% \times \frac{45 \text{ zile}}{360 \text{ zile}} = ...125.000 \text{ lei}$

- cheltuielile de gestiune imputate acţionarilor care au efectuat cu întârziere vărsămintele = ... 200.000 lei

Total: ..... 5.325.000 lei

Remarcă: Dobânzile sunt datorate începând cu ziua de 9 august (deci 45 zile întârziere). Ele nu generează venituri din dobânzi, aşa după cum s-ar crede la prima vedere, ci venituri din creanţe (neimobilizate) pentru care planul de conturi nu a creat un cont distinct (vom folosi deci contul 768 „Alte venituri financiare").

Pe de altă parte, cheltuielile de gestiune imputate (ţinerea unei evidenţe distincte a acestei categorii de acţionari) vor genera un venit distinct care vine să echivaleze cheltuielile (de evidenţă) de exploatare anterior efectuate, în vederea neafectării rezultatului exploatării. Contul utilizabil în contabilitatea franceză este 791 „Transferuri de cheltuieli de exploatare", iar operaţia de mai sus dovedeşte încă o dată utilitatea introducerii lui în noul sistem contabil românesc. În lipsa lui, se poate utiliza contul 758 „Alte venituri din exploatare".

24.08.N

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	%		5.325.000
		456x „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Aporturi		5.000.000
		768 „Alte venituri financiare"		125.000
		758 „Alte venituri din exploatare"		200.000

Scanned with OKEN Scanner

8) Virarea capitalului din categoria „nevărsat" în categoria „vărsat":

24.08.N

1011 „Capital subscris nevărsat"	=	1012 „Capital subscris vărsat"	5.000.000

9) Constatarea stării de dificultate a unui acţionar:

1.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 25% = 2.500.000 lei

24.09.N

456z „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Acţionari în dificultate	=	456 x „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Aporturi	2.500.000

10) Vânzarea în bursă a celor 1000 acţiuni care au aparţinut acţionarului aflat în stare de dificultate, ţinându-se cont de stadiul lor de eliberare (50%):

1000 acţiuni x 4000 lei/acţiune (preţ de vânzare) = 4.000.000 lei

24.09.N

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	456 z „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Acţionari în dificultate	4.000.000

11) Imputarea în contul acţionarului aflat în dificultate a sumelor corespunzătoare dobânzilor şi cheltuielilor de gestiune:

- dobânzi : 2.500.000 lei x 20% x $\frac{75 \text{ zile}}{360 \text{ zile}}$ = ... 104.167 lei
- cheltuieli de gestiune: ..... 5.833 lei

Total: ..... 110.000 lei

24.09.N

456 z „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Acţionari în dificultate	=	%	110.000
		768 „Alte venituri financiare"	104.167
		758 „Alte venituri din exploatare"	5.833

Remarcă: Dobânzile sunt datorate începând cu ziua de 9 iulie N.

Scanned with OKEN Scanner

12) Regularizarea diferenţelor reprezentând relaţiile de drepturi (creanţe) şi obligaţii (datorii) faţă de fostul titular al celor 1000 acţiuni: **plata datoriei nete:**

456 z

(9)	2.500.000	4.000.000	(10)
(11)	110.000		
	2.610.000	4.000.000	
(12)	1.390.000		
	4.000.000		

456z „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Acţionari în dificultate	1.10.N =	5121 „Conturi la bănci în lei"	1.390.000

Remarcă: În cazul în care preţul încasat ca urmare a vânzării acţiunilor era mai mic decât creanţele faţă de acţionarul aflat în dificultate, s-ar fi procedat la înregistrarea inversă (încasarea creanţei nete):

5121 „Conturi la bănci în lei"	1.10.N =	456z „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Acţionari în dificultate	→ creanţa netă

13) Eliberarea acţiunilor aferente noului acţionar (cumpărătorul în bursă a celor 1000 acţiuni):

1000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 25% = 2.500.000 lei

1011 „Capital subscris nevărsat"	=	1012 „Capital subscris vărsat"	2.500.000

Analiza operaţiilor din punctul de vedere al acţionarului aflat în dificultate:

Prima metodă:

- Cu ocazia constituirii el a vărsat cota de 50% din nominal:
  1000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 50% = ... 5.000.000 lei
- Ca urmare a regularizării, el primeşte suma de ..... 1.390.000 lei

Acţionarul pierde: ..... 3.610.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

A doua metodă:

- Acţionarul a fost „deposedat" de cele 1000 acţiuni eliberate pentru 75% printr-o vânzare forţată ..... 4.000.000 lei
- Valoarea nominală a acţiunilor (corespunzătoare părţii eliberate):
  1000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 75% = ... 7.500.000 lei

Pierderea din vânzare = ... -3.500.000 lei

Dobânzi + cheltuieli imputate .....-110.000 lei

Pierderea totală: ..... - 3.610.000 lei

c) **Vărsămintele corespunzătoare ultimei tranşe, inclusiv regularizarea cu acţionarul care a efectuat vărsăminte anticipate:**

14) Înregistrarea vărsămintelor corectate ca urmare a regularizării cu acţionarul care a efectuat vărsăminte anticipate:

- creanţe corespunzătoare celei de-a treia tranşe:
  12.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 25% = ...30.000.000 lei
- vărsăminte anticipate =..... -2.500.000 lei

Sume de încasat: .....27.500.000 lei

9.01.N+1

%	=	456x „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Aporturi	30.000.000
5121 „Conturi la bănci în lei"			27.500.000
456y „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Vărsăminte anticipate			2.500.000

15) Înregistrarea eliberării acţiunilor corespunzătoare vărsămintelor din ultima tranşă:

12.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune x 25% = 30.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Deşi pentru 1000 acţiuni s-au înregistrat vărsăminte anticipate în tranşa a 2-a, eliberarea lor se înregistrează în tranşa a 3-a.

9.01.N+1

1011 „Capital subscris nevărsat“	=	1012 „Capital subscris vărsat“	30.000.000

Remarcă: În urma înregistrărilor de mai sus, conturile 456 (x,y,z) se închid. Capitalul înregistrat iniţial la contul 1011 „Capital subscris nevărsat“ a fost virat în tranşe (în contextul diferitelor operaţii) la contul 1012 „Capital subscris vărsat“; altfel spus, capitalul trece din forma sa de „promisiune“ sau de „subscriere“ în forma sa „substanţială“ sau „vărsată“. Astfel, constituirea societăţilor comerciale şi a capitalului acestora constituie prima bornă a finanţării şi ciclului său. Altfel spus, finanţarea iniţială.

9.3 Recursul la finanţarea externă proprie

9.3.1. Limitele, necesitatea şi importanţa finanţării externe proprii

Deşi manualele de contabilitate financiară se „înghesuie“ să-şi înceapă „discursurile“ lor cu prezentarea operaţiilor referitoare la gestiunea capitalurilor, recursul la finanţarea externă, proprie sau străină, ar trebui să aibă un caracter rezidual. Am văzut în volumul I al lucrării noastre (paginile 218-240) că structura tabloului fluxurilor de trezorerie şi, mai ales, ordinea de prezentare a funcţiilor favorizează o lectură normativă, prin care se atribuie fluxurilor din exploatare un rol determinant în finanţarea creşterii şi în determinarea necesarului de finanţare externă. Cu alte cuvinte, soldul fluxurilor de trezorerie generate de activitatea de exploatare reprezintă un indicator-cheie, în aprecierea capacităţii întreprinderii de a genera lichidităţi suficiente, în vederea realizării de noi investiţii, fără să se recurgă la sursele externe de finanţare.

Dar capacitatea întreprinderilor româneşti de a degaja valori semnificative privind rentabilitatea şi autofinanţarea este pusă sub semnul îndoielii, mai ales în aceşti ani de tranziţie „oarbă“. Ca atare, este natural ca întreprinderile noastre să apeleze, cu predilecţie, la finanţarea externă proprie şi străină.

Scanned with OKEN Scanner

Activităţile de finanţare sunt acele activităţi ce antrenează modificări în mărimea şi structura capitalurilor proprii şi a celor împrumutate. Paragraful prezent are ca obiectiv prezentarea principalelor aspecte legate de gestiunea şi contabilitatea capitalurilor proprii.

Informaţiile degajate de contabilizarea capitalurilor proprii sunt extrem de importante în analiza şi diagnosticul activităţii întreprinderii. Este suficient să amintim despre rata independenţei financiare, rata rentabilităţii financiare şi efectul de levier.

$$\text{Rata independenţei financiare} = \frac{\text{Capitaluri proprii}}{\text{Capitaluri permanente}^{1)}}$$

Acest raport oglindeşte măsura în care întreprinderea îşi utilizează fondurile proprii şi exprimă gradul său de independenţă faţă de creditorii permanenţi; în mod tradiţional, bancherii pretind ca acest raport să fie mai mare de 0,5.

$$\text{Rata rentabilităţii financiare} = \frac{\text{Beneficiu net}}{\text{Capitaluri proprii}} \times 100$$

$$\text{Rata rentabilităţii economice} = \frac{\text{Beneficiu net}}{\text{Capitaluri permanente}} \times 100$$

Prima dintre ratele rentabilităţii este utilă pentru comparaţiile interne, în timp ce a doua rată serveşte comparaţiilor dintre întreprinderi.

Aceste două rate pot să fie în mod util comparate cu rata dobânzii pentru împrumuturile pe termen lung contractabile pe piaţa financiară. Dacă rata rentabilităţii este mai mare, întreprinderea va fi interesată să se împrumute pentru a se dezvolta, deoarece remuneraţia capitalurilor împrumutate va fi acoperită de rentabilitatea ridicată. Aspecte mai complexe ale acestei relaţii vor face obiectul studiului nostru într-un paragraf ulterior, în contextul analizei indicatorului efect de levier.

9.3.2. Evaluarea părţilor sociale şi a acţiunilor

Evaluarea părţilor sociale sau a acţiunilor capitalului unei societăţi conduce însăşi la evaluarea societăţii.

Valoarea acţiunilor sau părţilor sociale este apreciată prin referinţă la:

- piaţa prin care se negociază aceste acţiuni (părţi sociale);

[1)] Categorie explicată de noi în paginile 113-114 ale volumului I.

Scanned with OKEN Scanner

- patrimoniul societăţii, ca ansamblu al performanţelor trecute acumulate;
- rezultatele societăţii, ca indicator al acumulării potenţiale;
- perspectivele pe termen mediu, ca indicator al creşterii economice;
- imaginea societăţii în faţa terţilor;
- modul în care societatea îşi stăpâneşte tehnologia;
- calitatea personalului.

Din cele de mai sus rezultă că într-o negociere (de exemplu, în vederea realizării unei operaţii de fuziune), valoarea reţinută cel mai adesea este o sinteză a diferitelor metode de apreciere; această sinteză reprezintă o valoare multicriteriu.

Valoarea bursieră a unei acţiuni este valoarea rezultată din raportul dintre cererea şi oferta de titluri care apare prin intermediul pieţei bursiere, raport numit cotaţie. Valoarea bursieră nu este totdeauna semnificativă deoarece ea poate să evolueze sub influenţa unor parametri străini societăţii considerate.

La modul general, titlurile presupun calculul a două categorii de valori:

- valori determinate plecând de la beneficiile distribuite sau realizate: valoarea financiară şi valoarea de randament;
- valori determinate plecând de la patrimoniu: valoarea matematică contabilă şi valoarea intrinsecă.

Valoarea financiară (VF) este suma care, plasată la o anumită rată pe parcursul unui an, generează un venit egal cu dividendul acţiunii. Este vorba, deci, despre capitalizarea dividendului:

$$VF = \frac{\text{Dividend}}{\text{Rată}}$$

Presupunând, de exemplu, că o S.A. a distribuit în ultimele trei exerciţii un dividend mediu de 1.800 lei, iar rata este de 12%:

$$VF = \frac{1800}{0,12} = 15.000 \text{ lei}$$

Valoarea de randament (VR) este suma care, plasată la o anumită rată, pe parcursul unui an, generează un venit egal cu rezultatul unitar (sau beneficiu aferent unei acţiuni). Este vorba deci despre capitalizarea rezultatului unitar:

$$VR = \frac{\text{Rezultatul unitar}}{\text{Rată}}$$

Valoarea de randament este o variantă a valorii financiare în care se ţine cont

şi de beneficiile nedistribuite.

Presupunând, de exemplu, că o S.A. a realizat în ultimele trei exerciţii un beneficiu mediu de 200.000.000 lei, iar capitalul său este compus din 20.000 acţiuni, la o rată de 20%, vom avea:

$$\text{Rezultatul unitar mediu} = \frac{200.000.000}{20.000} = 10.000 \text{ lei/acţiune}$$

$$VR = \frac{10.000}{0,20} = 50.000 \text{ lei}$$

Remarcă: Nu trebuie confundată valoarea de randament cu indicele câştigului (în literatura anglo-saxonă, PER = price earning ratio). Acesta din urmă este un criteriu de investiţie bursier determinat ca raport între cursul acţiunii şi beneficiul aferent unei acţiuni; indicele câştigului nu reprezintă deci o valoare.

Exemplu:

Presupunând că o S.A. este cotată la 50.000 lei/acţiune şi că beneficiul aferent unei acţiuni este de 10.000 lei, PER = 50.000 : 10.000 = 5.

Valoarea matematică contabilă (VMC) exprimă activul net contabil aferent unei acţiuni. Deci:

$$VMC = \frac{\text{Activul net contabil (ANC)}}{\text{Numărul de acţiuni ce compun capitalul}}$$

În primul volum (pagina 115) am prezentat o primă relaţie de calcul al ANC, scăzând datoriile din activul real. O a doua posibilitate este de a scădea activul fictiv din capitalurile proprii.

Remarci:

- VMC este numită şi **valoare bilanţieră.** Ea nu reflectă o estimare exactă a valorii societăţii deoarece activele nu sunt contabilizate la nivelul valorii lor actuale, ci la nivelul costurilor istorice.
- În situaţia în care provizioanele pentru riscuri şi cheltuieli se dovedesc a fi nejustificate, ele sunt asimilate rezervelor latente şi, deci, adăugate capitalurilor proprii.

Valoarea intrinsecă (VI) reprezintă activul net corijat aferent unei acţiuni. Deci:

$$VI = \frac{\text{Activul net corijat}}{\text{Numărul de acţiuni ce compun capitalul}}$$

Activul net corijat reprezintă activul net contabil corectat (+ / -) cu plusurile

Scanned with OKEN Scanner

sau minusurile de valoare latente.

Activul net corijat se determină fie pe cale de expertiză, fie printr-o evaluare a elementelor de activ nemonetar.

Remarcă: În paginile acestui paragraf a fost introdusă noţiunea de capitalizare. Cum cei mai mulţi dintre cititorii lucrării noastre nu au utilizat-o, în cele ce urmează îi vom preciza sensul, făcând apel la definiţia dată de unul din dicţionarele de contabilitate, apărut în Franţa[1)].

„A capitaliza înseamnă":

- a transforma în capital;
- a determina valoarea unui capital în funcţie de venitul pe care îl produce.

Această definiţie acoperă:

- capitalizarea rezervelor (în cazul creşterii capitalului prin încorporarea rezervelor);
- capitalizarea beneficiilor (a se vedea definiţia valorii de randament);
- capitalizarea dobânzilor în cazul plasamentelor (principiul dobânzilor compuse), sens întâlnit adesea în matematica financiară;
- dar şi capitalizarea cheltuielilor, ceea ce presupune înscrierea unor cheltuieli în activul bilanţier, în vederea amortizării ulterioare.

9.3.3. Contabilitatea operaţiilor privind creşterile de capital

Necesitatea găsirii unor soluţii viabile pentru finanţarea activităţii de investiţii, precum şi pentru însănătoşirea situaţiei financiare, va pune societăţile comerciale româneşti în ipostaza de a alege una dintre căile de creştere de capital validate de practica financiară. În acest sens, experienţa ţărilor occidentale relevă următoarele modalităţi mai frecvente:

- prin aport în numerar;
- prin aport în natură;
- prin încorporarea rezervelor, primelor sau a beneficiilor în masa capitalului;
- prin conversia unui angajament financiar în capital;
- dubla creştere simultană de capital.

a) **Creşterea de capital prin aport în numerar**

Motivul creşterii este dat de necesitatea procurării de noi resurse în vederea

---

[1)] Monique HENARD et collectif, Dictionnaire de la comptabilité, 3e édition, La Villeguérin Editions, 1989.

Scanned with OKEN Scanner

finanţării operaţiilor de investiţii sau pentru însănătoşirea situaţiei financiare (de exemplu, mărirea capacităţii capitalului social de a resorbi pierderi dincolo de limita la care acestea ar periclita continuitatea activităţii întreprinderii).

Creşterea de capital se realizează prin emisiunea de acţiuni noi la un preţ de emisiune cuprins între nominal şi valoarea titlului. Operaţia produce o creştere a disponibilităţilor (+A) concomitent cu o creştere a capitalurilor (+P). Plasarea preţului de emisiune între nominal şi valoarea matematică contabilă a titlului este legată, pe de o parte, de necesitatea încasării de către întreprindere cel puţin a sumelor care să acopere drepturile de proprietate conferite cumpărătorilor, iar pe de altă parte, de crearea unui cadru motivaţional în rândul acestora (un preţ de cumpărare inferior valorii acţiunilor).

Protecţia vechilor acţionari este asigurată prin deţinerea de către aceştia a drepturilor preferenţiale de subscriere (DS) care se ataşează titlurilor. Drepturile de subscriere sunt valori negociabile în bursă.

Subscriptorii noilor acţiuni pot fi atât vechii acţionari care utilizează drepturile lor cât şi noii acţionari, cu condiţia ca aceştia să cumpere DS la nivelul parităţii necesare.

Exemplu:

Fie S.A. „X" cu un capital de 200.000.000 lei (20.000 acţiuni x 10.000 lei, nominalul unei acţiuni). Acţiunea este evaluată la 12.000 lei.

Societatea decide să emită 10.000 acţiuni noi, în numerar, la un preţ de emisiune de 10.800 lei. Acţiunile sunt eliberate în proporţie de 50%, cu ocazia subscrierii. Prima de emisiune este eliberată integral la subscriere.

1) Înregistrarea vărsămintelor cu ocazia subscrierii:

- 50% din nominalul acţiunilor nou emise:

10.000 acţiuni x 10.000 lei x 50% = ... 50.000.000 lei

- prime de emisiune:

10.000 acţiuni x (10.800 - 10.000) = ... 8.000.000 lei

Total vărsăminte = ... 58.000.000 lei

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul"	58.000.000

2) Creşterea capitalurilor prin emisiunea a 1.000 de acţiuni noi:

- pentru fracţiunea vărsată:

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	=	%		58.000.000
		1012 „Capital subscris vărsat“		50.000.000
		1041 „Prime de emisiune sau de aport“		8.000.000

- pentru fracţiunea nevărsată:

10.000 x 10.000 lei x 50% = 50.000.000 lei

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	=	1011 „Capital subscris nevărsat“	50.000.000

3) Încasarea ulterioară a creanţei faţă de acţionari pentru partea de capital subscris nevărsat:

		- A	
5121 „Conturi la bănci în lei“	=	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	50.000.000

4) Înregistrarea eliberării capitalului social pentru partea ulterior vărsată:

1011 „Capital subscris nevărsat“	=	1012 „Capital subscris vărsat“	50.000.000

Remarcă: Normele metodologice româneşti prevăd, mai întâi, creşterea capitalului şi crearea creanţei fără de acţionari (1), urmând să se încaseze, apoi, contravaloarea creanţei (2). Soluţia franceză expusă mai sus pare logică în condiţiile unei pieţe financiare care, în principiu, asigură un grad mare de lichiditate. În cazul neapelului la piaţa financiară, soluţia propusă, de normalizatorii români este perfect valabilă.

Spre deosebire de capitalul social, componentă care reprezintă proprietatea individualizabilă a acţionarilor, primele de emisiune aparţin în mod nediferenţiat tuturor acţionarilor.

În cazul expus mai sus, paritatea de emisiune a acţiunilor noi este: o acţiune

nouă pentru două acţiuni vechi (10.000 pentru 20.000).

Deşi normele metodologice nu fac nici o referire, precizăm că, atunci când sunt efectuate în volum mare, cheltuielile de creştere de capital sunt înregistrate în debitul contului de imobilizări necorporale 201 „Cheltuieli de constituire" prin creditarea unui cont de trezorerie. Ele sunt supuse, anual, procesului de amortizare iar, în vederea compensării cheltuielilor privind amortizările, se procedează la creditarea unui cont de venituri şi diminuarea corespunzătoare a mărimii primelor de emisiune. Pentru veniturile respective contabilitatea franceză utilizează contul 791 „Transferuri de cheltuieli". Acelaşi cont apare în mod frecvent în cazul activării unor cheltuieli (înregistrării lor în activul bilanţier) în vederea recuperării în timp. Cu toate că dilema „activ" sau „cheltuială" este una dintre problemele cele mai delicate cu care se confruntă sistemele contabile, surprinzător, noul sistem de contabilitate românesc nu a asimilat tehnica de capitalizare a cheltuielilor prin utilizarea contului 791. **Nu este târziu ca un astfel de amendament să fie adus**[1)].

Deci, în cazul de mai sus, problematica cheltuielilor privind creşterea de capital s-ar soluţiona astfel:

- efectuarea cheltuielilor şi capitalizarea lor:

201 „Cheltuieli de constituire"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"

- amortizarea cheltuielilor privind creşterea de capital:

6811 „Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor"	=	2801 „Amortizarea cheltuielilor de constituire"

- compensarea cheltuielilor cu amortizările şi diminuarea corespunzătoare a primelor de emisiune:

1041 „Prime de emisiune sau de aport"	=	791 „Transferuri de cheltuieli"

În urma operaţiilor înregistrate anterior, se poate constata că aceste cheltuieli privind creşterea de capital nu afectează soldul contului de profit şi pierdere (6811 este compensat cu 791) şi nici rezultatul exploatării, recuperarea lor în timp făcându-se pe seama primelor de emisiune (capitalurilor).

[1)] Deşi, având în vedere tendinţa de raportare a sistemului contabil la normele contabile internaţionale, se pare că vremea acestei „ingineriI" a trecut.

Scanned with OKEN Scanner

Când volumul cheltuielilor de creştere de capital este mic, acestea pot fi înregistrate direct în debitul unui cont de cheltuieli de exploatare (de exemplu, contul 627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate"), prin creditul unui cont de trezorerie; pentru compensarea acestor cheltuieli se poate folosi aceeaşi tehnică a creditării contului 791 „Transferuri de cheltuieli" şi a debitării contului 1041 „Prime de emisiune", efectul operaţiilor mutându-se din contul de profit şi pierdere în bilanţ.

Calculul valorii unui drept de subscriere (DS)

Valoarea teoretică a unui DS este reprezentată de pierderea de valoare a titlului datorată creşterii de capital. Fiecare acţiune a capitalului pierde din valoarea ei deoarece noile acţiuni sunt emise la un preţ inferior valorii matematice-contabile a vechilor acţiuni. Pentru compensarea pierderii, vechiul acţionar primeşte pentru fiecare acţiune (veche) posedată un DS, el nerealizând (teoretic) nici câştig, nici pierdere din operaţia de creştere de capital.

Valoarea teoretică a DS (pierderea de valoare) se calculează pe baza următoarelor informaţii:

Acţiuni	Număr	Valoare unitară	Valoare totală
Vechi	20.000	12.000 lei	240.000.000 lei
Noi	10.000	10.800 lei	108.000.000 lei
Total	30.000	11. 600 lei	348.000.000 lei

Valoarea unitară după operaţia de creştere (nouă valoare matematică-contabilă) = $\frac{348.000.000 \text{ lei}}{30.000 \text{ acţiuni}}$ = 11.600 lei.

Poziţia vechiului acţionar:

O acţiune deţinută înainte de operaţia de creştere valora ..... 12.000 lei

O acţiune deţinută după operaţia de creştere valorează ..... 11.600 lei

1 DS = pierderea de valoare = ... 400 lei

Această pierdere este compensată de posesiunea unui DS pentru fiecare acţiune.

Dacă, de exemplu, un vechi acţionar posedă 12 acţiuni (vechi) a 12.000 lei,

Scanned with OKEN Scanner

în contextul operaţiei de creştere, această valoare se va transforma în:

12 acţiuni x 11. 600 lei + 12 DS x 400 lei.

Conform parităţii de emisiune (20.000/10.000), vechiului acţionar îi trebuie două DS pentru a subscrie o acţiune nouă. Cele 12 DS îi permit cumpărarea a 12 : 2 = 6 acţiuni noi, pentru achiziţionarea cărora plătind: 6 x 10.800 = 64.800 lei (numai preţul de emisiune).

Dacă, însă, un vechi acţionar posedă, să presupunem, 11 acţiuni (vechi), în contextul operaţiei de creştere el va dispune de:

11 acţiuni x 11.600 lei + 11 DS x 400 lei.

Cele 11 DS îi permit cumpărarea a 11 : 2 = 5 acţiuni noi, pentru achiziţionarea cărora plătind 5 x 10.800 = 54.000 lei. Neavând un număr par de acţiuni (vechi), el rămâne cu un DS. Vechiul acţionar poate vinde acest DS sau poate cumpăra un DS disponibilizat de un alt acţionar, completând astfel numărul de DS necesare achiziţionării unei noi acţiuni. În acest caz, cea de a 6-a acţiune îl va costa:

1DS + 10.800 lei = 400 lei +10.800 lei = 11.200 lei.

În sfârşit, în condiţiile în care preţul bursier al DS este avantajos, acţionarul vechi poate renunţa parţial sau total la DS posedate. Opţiunea sa se poate lega de comparaţia între preţul bursier al unui DS şi profiturile (dividendele, plusurile de valoare) pe care le-ar procura achiziţionarea de noi acţiuni.

Poziţia noului acţionar:

Pentru a subscrie o acţiune nouă acesta va trebui să cumpere două DS şi să verse (achite) preţul de emisiune al acţiunii (într-o rată sau mai multe rate). Deci, pentru achiziţionarea unei acţiuni, el va plăti: 11.600 lei, adică: 10.800 lei + 2 DS, de unde:

$$1\ DS = \frac{11.600 - 10.800}{2} = 400\ lei$$

Remarcă: Valoarea calculată pentru un DS este o **valoare teoretică**, deoarece, în principiu, acesta este cotat ca orice titlu admis pe piaţa financiară, cotare care ne conduce la o **valoare bursieră**.

b) **Creşterea de capital prin aport în natură**

Motivul acestei operaţii este dat de necesitatea creşterii potenţialului

Scanned with OKEN Scanner

economic al societăţii, ca urmare a integrării directe a noilor active atrase prin acest tip de aport.

Creşterea de capital se realizează prin emisiunea de acţiuni noi care vor remunera aportorul de bunuri. Emisiunea se face la un preţ teoretic apropiat de valoarea titlului. Operaţia produce o creştere a activelor, sub formă de imobilizări corporale, stocuri etc. şi concomitent o creştere a capitalurilor.

Nu se pun probleme de protecţie a vechilor acţionari deoarece subscriptorii (proprietarii) noilor acţiuni sunt aportorii de bunuri.

Exemplu:

S.A. „X" are un capital social de 300.000.000 lei (30.000 acţiuni x 10.000 lei, nominalul unei acţiuni). Acţiunea este evaluată la 11.600 lei. Societatea decide să emită 4.000 acţiuni noi pentru a remunera un aport în natură constituit dintr-un imobil.

În conformitate cu raportul evaluatorului, imobilul este apreciat la 2.320.000 lei.

Creşterea de capital prin emisiunea a 200 acţiuni noi:

- nominalul acţiunilor noi emise (eliberarea lor se face integral la subscriere):

4.000 acţiuni x 10.000 lei = ... 40.000.000 lei

- prime de aport:

4.000 acţiuni x (11.600 - 10.000) = ... 6.400.000 lei

Total aport: ..... 46.400.000 lei

2121 „Clădiri"	=	%	46.400.000
		1012 „Capital subscris vărsat"	40.000.000
		1041 „Prime de emisiune sau de aport"	6.400.000

c) **Creşterea capitalului social prin încorporarea rezervelor, primelor de emisiune sau a beneficiilor**

Motivul creşterii este dat de necesitatea întăririi capitalului societăţii, în vederea creării unui efect psihologic favorabil în faţa acţionarilor.

Creşterea de capital se realizează prin emisiunea de acţiuni noi gratuite (eventual prin creşterea nominalului acţiunilor). Operaţia produce modificări numai

Scanned with OKEN Scanner

în masa capitalurilor proprii: diminuarea rezervelor, a primelor de emisiune sau a beneficiilor (-P) concomitent cu creşterea capitalului (+P).

Protecţia vechilor acţionari este asigurată prin deţinerea de către aceştia a drepturilor de atribuire (DA), care însoţesc titlurile. DA sunt valori negociabile în bursă.

Subscriptorii noilor acţiuni pot fi atât vechi acţionari, care utilizează drepturile lor, cât şi noi acţionari, cu condiţia ca aceştia din urmă să cumpere DA-uri în paritatea necesară.

În toate cele trei speţe ale cazului de creştere, contul 1012 se creditează prin debitul conturilor 106 „Rezerve" (subconturile corespunzătoare), 1041 „Prime de emisiune sau de aport", 107 „Rezultatul reportat" (sold creditor) sau 121 „Profit şi pierdere" (sold creditor).

Exemplu:

Fie S.A. „X" cu un capital de 340.000.000 lei (34.000 acţiuni x 10.000 lei, nominalul unei acţiuni). Acţiunea este evaluată la 11.600 lei.

Societatea decide să emită 3.400 acţiuni noi gratuite prin încorporarea unei rezerve facultative a cărei mărime este de 1.700.000 lei.

1) Creşterea de capital social prin emisiunea a 3.400 acţiuni noi gratuite având un nominal de 10.000 lei:

3.400 acţiuni x 10.000 lei = 34.000.000 lei

1068 „Alte rezerve"	=	1012 „Capital subscris vărsat"	34.000.000

Remarcă:

- Încorporarea rezervei nu se poate face decât în cuantumul nominalului acţiunilor gratuite (nu sunt degajate prime);
- Paritatea de atribuire a acestor acţiuni este: o acţiune nouă pentru zece acţiuni vechi (adică 3400 pentru 34.000). Orice acţionar, care nu posedă un număr de acţiuni multiplu, lui 10, va trebui să vândă sau să cumpere drepturi de atribuire pentru a se putea participa la operaţia de creştere de capital.

Calculul valorii unui DA

Ca şi în cazul DS, valoarea teoretică a unui DA compensează exact pierderea de valoare a titlului ca urmare a creşterii numărului de acţiuni (aceeaşi valoare

Scanned with OKEN Scanner

totală se raportează la un număr mai mare de acţiuni).

Valoarea unui DA se calculează pe baza următoarelor informaţii:

Acţiuni	Număr	Valoare unitară	Valoare totală
Vechi	34.000	11.600	394.400.000
Noi, gratuite	3.400	-	-
Total	37.400	10.545	394.400.000

Valoarea unitară după creştere (noua valoare matematică-contabilă) =

$$= \frac{394.400.000}{37.400} = 10.545 \text{ lei}$$

Poziţia vechiului acţionar:

- O acţiune deţinută
înainte de operaţia de creştere valora ..... 11.600 lei
- O acţiune deţinută
după operaţia de creştere valorează ..... 10.545 lei

1 DA = pierderea de valoare ..... 1.055 lei

Această pierdere de valoare este mecanică deoarece aceeaşi valoare globală este raportată la un număr mai mare de acţiuni (37.400 în loc de 34.000).

Dacă, de exemplu, un vechi acţionar posedă 20 acţiuni (vechi) a 11.600 lei, după operaţia de creştere el va poseda:

20 acţiuni x 10.545 lei + 20 DA x 1.055 lei.

Conform parităţii de atribuire, vechiului acţionar îi trebuie 10 DA pentru a i se conferi, în mod gratuit, o acţiune nouă. Cele 20 DA îi permit obţinerea a 20:10 = 2 acţiuni noi.

Dacă însă un vechi acţionar posedă, să presupunem, 24 acţiuni (vechi), după operaţia de creştere el va avea:

24 acţiuni x 10.545 lei + 24 DA x 1.055 lei

Cele 24 DA îi permit obţinerea în mod gratuit a 24 : 10 = 2 acţiuni noi. Neposedând un număr de acţiuni divizibil cu 10 (paritatea), el va rămâne cu 4 DA care nu pot fi valorificate în mod direct. Vechiul acţionar poate să vândă cele 4 DA sau poate cumpăra 6 DA disponibilizate de alţi acţionari, completând astfel numărul de DA necesare obţinerii unei noi acţiuni (pentru această acţiune, el va plăti 6 DA, adică 6 x 1.055 = 6.330 lei).

Scanned with OKEN Scanner

În sfârşit, în condiţiile în care preţul bursier al DA este avantajos, acţionarul vechi poate renunţa parţial sau total la DA posedate. Opţiunea sa se poate lega de compararea preţului bursier al unui DA cu profiturile (dividendele, plusurile de valoare) pe care le-ar procura achiziţionarea de noi acţiuni.

Poziţia noului acţionar:

Pentru a achiziţiona o acţiune din cele noi acesta va trebui să cumpere 10 DA, deoarece paritatea de atribuire este de 10 la 1. Se creează astfel mecanismul prin care să se obţină o acţiune. Deci: 10 DA = 10.545 lei, de unde 1 DA = 10.545 : 10 ≈ 1055 lei, ajungându-se astfel la acelaşi rezultat.

Remarcă: Valoarea calculată pentru un DA este o **valoare teoretică**, deoarece, în principiu, acesta este cotat, alături de alte titluri, pe piaţa financiară, fiind deci vândut, respectiv cumpărat, la o **valoare bursieră.**

d) **Creşterea de capital prin conversiunea unui angajament financiar în capital**

Motivul creşterii este dat de necesitatea anulării anumitor datorii fără să se afecteze trezoreria societăţii. Cazul cel mai frecvent este şi cel la care pot recurge, în viitorul apropiat, societăţile comerciale româneşti: conversiunea în capital a datoriei privind participarea personalului la profit. Pe lângă consecinţele financiare, această cale reprezintă şi o formă eficientă de aplicare a **politicilor de personal**, de creare a unui nou tip de **cultură de întreprindere.**

Creşterea de capital se realizează prin emisiunea de acţiuni noi la un preţ teoretic apropiat de valoarea titlului. Operaţia produce o diminuare a datoriilor (-P) şi o creştere a capitalurilor (+P).

Nu se pune problema protecţiei vechilor acţionari deoarece subscriptorii (posesorii) acţiunilor noi vor fi creditorii societăţii (în exemplul de mai sus, salariaţii).

Exemplu:

Fie S.A. „X" cu un capital social de 374.000.000 lei (37.400 acţiuni x 10.000 lei, nominalul unei acţiuni). Acţiunea este evaluată la 10.545 lei.

Societatea decide să emită 5.000 acţiuni noi care vor converti datoria sa faţă de salariaţi, privind participarea acestora la profit, datorie ce însumează 52.725.000 lei.

Scanned with OKEN Scanner

1) Creşterea de capital prin emisiunea a 5.000 acţiuni noi, pentru stingerea angajamentului financiar faţă de personal:

- nominalul acţiunilor nou emise:

  5.000 acţiuni x 10.000 lei = 50.000.000 lei;

- prime de emisiune:

  52.725.000 - 50.000.000 = 2.725.000 lei.

424 „Participarea personalului la profit“	=	%	52.725.000
		1012 „Capital subscris vărsat“	50.000.000
		1041 „Prime de emisiune sau de aport“	2.725.000

Două din cazurile de creştere de capital prezentate mai sus presupun **cumpărarea, utilizarea şi cesiunea** drepturilor: de subscriere şi de atribuire.

Cumpărarea:

- Dreptul de subscriere este un **element al costului de intrare al titlului**; cu alte cuvinte, cu ocazia achiziţionării de titluri, valoarea dreptului este înscrisă cumulat cu valoarea acestuia în **debitul** conturilor: 261 „Titluri de participare“, 263 „Alte titluri imobilizate“, 503 „Acţiuni“, în funcţie de categoria de titluri.

- Dreptul de atribuire reprezintă el însuşi **costul de intrare** al titlului: la cumpărare, valoarea acestuia este înscrisă în debitul aceloraşi conturi: 261, 263 sau 503, după caz.

Utilizarea:

- În cazul drepturilor de subscriere, costul de intrare al acţiunilor noi conţine, teoretic, preţul de emisiune + valoarea DS utilizate (evident, costul acţiunilor vechi nu conţine această valoare); practic, utilizarea DS nu suportă nici o contabilizare, şi aceasta deoarece valoarea DS este pur şi simplu transferată de la acţiunile vechi la acţiunile noi.

- În cazul DA, utilizarea acestora conduce la atribuirea de acţiuni gratuite fără a fi necesară o contabilizare. Totodată, aceeaşi valoare a acţiunilor sub formă de titluri este repartizată asupra unui număr mai mare de titluri, ceea ce conduce la reducerea costului lor mediu care devine:

Scanned with OKEN Scanner

$$\frac{\text{Valoarea acţiunilor vechi}}{\text{Numărul de acţiuni vechi} + \text{Numărul de acţiuni noi gratuite}}$$

Cesiunea:

- Similar oricărei cesiuni, trebuie înregistrate două mişcări în contextul a două operaţii distincte:

- preţul de vânzare, în creditul conturilor de venituri: 7721 „Venituri din cedarea activelor", în cazul cesiunii de titluri imobilizate, şi:

  764 „Venituri din titluri de plasament" sau

  664 „Cheltuieli privind titlurile de plasament cedate", în cazul titlurilor de plasament;

- o diminuare a activului (creditarea conturilor de titluri), ca urmare a reducerii costului total al acţiunilor cu valoarea contabilă a drepturilor aferente acestor titluri (prin debitarea conturilor 6721 „Cheltuieli privind activele cedate", în cazul cesiunii de titluri imobilizate, şi 764 sau 664, în cazul titlurilor de plasament).

În cazul drepturilor de subscriere, valoarea drepturilor cedate se determină prin aplicarea la preţul de cumpărare al acţiunii, a următorului raport existent în momentul negocierii dreptului:

$$\frac{\text{Preţul de cesiune al acestui drept}}{\text{Preţul de cesiune al dreptului} + \text{Valoarea acţiunii vechi (care nu conţine, evident, valoarea dreptului)}}$$

Dacă acţiunea nu este cotată în bursă, valoarea acţiunii vechi este egală cu preţul de emisiune al acţiunii noi la care se adaugă valoarea drepturilor necesare subscrierii sale.

În cazul drepturilor de atribuire, valoarea drepturilor cedate este determinată prin aplicarea la preţul de cumpărare al acţiunii, a următorului raport existent în momentul distribuirii drepturilor:

$$\frac{\text{Valoarea dreptului de atribuire}}{\text{Valoarea unei acţiuni noi}}$$

Ca şi în cazul DS, cesiunea DA conduce la o reducere a costului de intrare al acţiunilor (vechi) care au generat drepturile supuse acum cesiunii.

Scanned with OKEN Scanner

e) **Dubla creştere simultană de capital**

Exemplu:

Fie S.A. „X" cu un capital de 200.000.000 lei (20.000 acţiuni x 10.000 lei, nominalul unei acţiuni). Acţiunea este evaluată la 12.000 lei.

Societatea decide să emită simultan:

- 10.000 acţiuni noi, în numerar, la un preţ de emisiune de 11.120 lei, eliberate integral în momentul subscrierii (vărsămintele se fac integral la cumpărare);
- 1.000 acţiuni noi gratuite, prin încorporarea unor prime legate de capital în valoare de 10.000.000 lei.

1) Înregistrarea vărsămintelor cu ocazia subscrierii:

10.000 acţiuni x 11.120 lei = 111.200.000 lei

5121 „Conturi la bănci în lei"[1]	=	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul"	111.200.000

2) Creşterea de capital prin emisiunea a 10.000 acţiuni noi:

- nominalul acţiunilor noi:

10.000 acţiuni x 10.000 lei = ... 100.000.000 lei

- prime de emisiune:

10.000 acţiuni x (11.120 - 10.000) = ... 11.200.000 lei

Total vărsăminte = ... 111.200.000 lei

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul"	=	%	111.200.000
		1012 „Capital subscris vărsat"	100.000.000
		1041 „Prime de emisiune sau de aport"	11.200.000

3) Creşterea de capital prin emisiunea a 1000 acţiuni noi gratuite, ca urmare a încorporării unor prime legate de capital:

1000 acţiuni x 10.000 lei = 10.000.000 lei

[1] S.A. „X" este o societate pe acţiuni cotată în bursă: în acest caz, încasarea contravalorii acţiunilor noi emise se realizează cvasiconcomitent cu subscrierea. Soluţia regulamentului contabil românesc şi a planului de conturi presupune, mai întâi, creşterea creanţei faţă de subscriptori (debitarea contului 456, concomitent cu creşterea capitalurilor).

Scanned with OKEN Scanner

104 „Prime legate de capital“	=	1012 „Capital subscris vărsat“	10.000.000

Calculul valorii drepturilor urmează un algoritm oarecum diferit, raţionamentele fiind şi ele diferite. Astfel, deoarece pierderea de valoare a titlului este reprezentată de suma dintre un DS şi un DA, este imposibil să se raţioneze de pe poziţia vechiului acţionar. Singurul raţionament valabil este cel realizat de pe poziţia noului acţionar.

Pentru calculul şi interpretarea pierderii de valoare, ne vom servi de următoarele informaţii:

Acţiuni	Număr	Valoare unitară	Valoare totală	Paritatea
Vechi	20.000	12.000	240.000.000	-
Noi, în numerar	10.000	11.120	111.200.000	1N pentru 2V
Noi, gratuite	1.000	-	-	1N pentru 20V
Total	31.000		351.200.000	-

- Valoarea unitară, după operaţia de creştere (noua valoare matematică contabilă) = $\frac{351.200.000}{31.000}$ = 11.329 lei
- Valoarea cumulată a unui DS şi a unui DA (1DS + 1DA) sau pierderea de valoare = 12.000 - 11.329 = 671 lei
- Calculul valorii DS ţinând cont de paritate:

  11.120 lei + 2 DS = 11.329 → 1DS = 104, 5 lei
- Calculul valorii DA ţinând cont de paritate:

  20 DA = 11.329 → 1DA = 566,5 lei
- Control: 1 DS + 1 DA = 671 lei, adică

  104,5 + 566,5 = 671 lei

Exemplu particular:

Presupunem că un acţionar al S.A. „X“ este posesorul a 20 acţiuni pe care le-a achiziţionat anterior, la o valoare de ansamblu de 220.000 lei. Fiind în acelaşi

Scanned with OKEN Scanner

timp o persoană juridică (de exemplu, o S.A.), acest acţionar a înregistrat titlurile cumpărate în contul 503 „Acţiuni" (sau un alt cont de titluri). Cu ocazia dublei operaţii de creştere simultană, el decide:

- cesiunea prin vânzare a celor 20 DS, la un preţ de 120 lei/DS;
- utilizarea celor 20 DA pentru obţinerea unei acţiuni gratuite.

Calcule privind vânzarea celor 20 DS:

- valoarea acţiunii (exceptând dreptul de subscriere) = preţul de emisiune + 2 DS = 11.120 + 2 x 120 = 11.360 lei
- valoarea contabilă a dreptului este

$$11.000 \times \frac{120}{11.360+120} \approx 115 \text{ lei},$$

unde

11.000 = 220.000 lei : 20

- plusul de valoare rezultat din cedarea dreptului = 120 - 115 = 5 lei, adică 5 x 20 = 100 lei pe ansamblul titlurilor.

Utilizarea DA nu presupune nici o contabilizare. Totodată, trebuie remarcat că portofoliul va fi compus din 21 acţiuni (20 acţiuni anterior cumpărate + o acţiune atribuită).

Pentru contabilizarea DS, se va opera astfel:

1) Încasarea contravalorii DS vândute:

20 DS x 120 = 2400 lei venituri financiare

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	764 „Venituri din titluri de plasament"	2.400

2) Ieşirea DS din activul societăţii-acţionar:

20 DS x 115 = 2.300 lei

764 „Venituri din titluri de plasament"	=	503 „Acţiuni"	2.300

Interpretări privind structura informaţională a contului de titluri:

503

valoarea de achiziţie a portofoliului	220.000	2.300 valoarea de cesiune a DS

Sold = 217.700

unde Sold = 217.700 exprimă valoarea celor 21 acţiuni după atribuirea unei acţiuni gratuite, de unde valoarea unei acţiuni = 217.000 : 21 acţiuni ≈ 10.367 lei.

9.3.4. Contabilitatea operaţiilor privind reducerea potenţialului de finanţare al întreprinderilor

9.3.4.1. Cazuri şi tehnici de diminuare a capitalului social

Practica societăţilor comerciale pune în evidenţă două cazuri frecvente privind reducerea de capital:

- anularea sau compensarea pierderilor exerciţiilor anterioare sau a celui recent încheiat;
- rambursarea de capital.

a) **Reducerea de capital prin anularea pierderilor**

Motivul reducerii este dat de necesitatea însănătoşirii situaţiei financiare prin resorbţia pierderii.

Diminuarea capitalului se poate realiza fie prin reducerea nominalului acţiunilor (fără a se coborî sub minimul legal), fie prin reducerea numărului de acţiuni (variantă mai complexă, din punct de vedere practic, deoarece procentul de reducere nu reprezintă un număr exact de acţiuni pentru toţi acţionarii societăţii).

Operaţia produce modificări numai în masa capitalurilor proprii: diminuarea capitalului (-P) şi anularea pierderii (-A sau - (-P)).

Remarcă: Rezultatul reportat deficitar sau pierderea exerciţiului recent încheiat apare în masa capitalurilor proprii cu semnul minus.

Pentru a facilita realizarea materială a operaţiei (cifră rotundă pentru noua valoare nominală a acţiunilor), se poate proceda la o reducere de capitaluri lejer superioară mărimii pierderilor.

Indiferent de situaţie, partea excedentară reducerii de capital social poate fi suportată:

- fie printr-un amortisment suplimentar al elementelor de activ;
- fie prin diminuarea primelor de emisiune.

Reducerea de capital prin resorbţia pierderilor exerciţiului curent nu poate să fie realizată decât după ce **pierderile capătă o existenţă şi o mărime sigure, adică după aprobarea conturilor** anuale de către Adunarea Generală a

Scanned with OKEN Scanner

Acţionarilor. Excepţia ar putea să fie cazul în care Adunarea Generală Extraordinară decide resorbţia pierderii aferente unui exerciţiu intermediar (trimestru, semestru), exerciţiu asupra căruia auditorul ar trebui să redacteze un raport (acest caz se leagă de gestiunea societăţilor comerciale aflate în stare de dificultate financiară).

Exemplu:

Fie S.A. „X" cu un capital de 362.000.000 lei compus din 36.200 acţiuni a 10.000 lei, nominalul unei acţiuni.

Adunarea generală decide să valideze resorbţia unei pierderi reportate anteior, de 75.000.000 lei, prin reducerea capitalului cu 20%.

Modalităţi posibile:

- reducerea de capital prin schimbarea celor 36.200 acţiuni a 10.000 lei/acţiune în 36.200 acţiuni a 8.000 lei/acţiune (adică 10.000 - 10.000 x 20%);
- suprimarea a 7.240 acţiuni de 10.000 lei, adică o acţiune din cinci.

Pentru evitarea dificultăţilor legate de paritatea reducerii, se preferă prima soluţie.

Partea suplimentară a pierderii: 75.000.000 lei - 36.200 x 2.000 lei (diminuarea nominalului) = 2.600.000 lei este afectată primelor de emisiune.

Deci:

- structura capitalului înaintea anulării pierderii: 36.200 acţiuni x 10.000 lei = 362.000.000 lei
- pierderea acoperită prin diminuarea primelor = 2.600.000 lei
- structura capitalului după anularea pierderii: 36.200 acţiuni x 8.000 lei = 289.600.000 lei
- rezultatul reportat (pierderea) resorbit = 75.000.000 lei

1012 „Capital subscris vărsat"		362.000.000
1041 „Prime de emisiune sau de aport"		2.600.000
	1012 „Capital subscris vărsat"	289.600.000
	107 „Rezultatul reportat"	75.000.000

Remarcă: Din punct de vedere al mişcării capitalului social, normele metodologice româneşti prezintă soluţia diminuării directe a capitalului; în cazul nostru: 72.400.000 lei:

Scanned with OKEN Scanner

%	=	107 „Rezultatul reportat“	75.000.000
1012 „Capital subscris vărsat“			72.400.000
1041 „Prime de emisiune sau de aport“			2.600.000

Soluţia normalizatorilor români pare mai puţin adecvată deoarece operaţia în cauză şi modalitatea ei de rezolvare presupun, în fapt, o dublă mişcare în masa capitalului social:

- anularea integrală a capitalului social definit de un nominal al acţiunii de 10.000 lei (deci, 36.200 x 10.000);
- recrearea capitalului social cu noul său nominal al acţiunii, de 8.000 lei (deci, 36.200 x 8.000).

Cu alte cuvinte, nu este vorba despre o reducere a numărului de acţiuni, caz în care soluţia oferită de normele contabile poate fi în mod logic acceptată, ci de o schimbare a valorii nominale a acţiunilor; soluţia propusă este, de altfel, cea pe care o recomandă practica franceză.

Caz particular de diminuare a capitalului prin resorbţia pierderilor: „mişcarea acordeonului“.

Remarcă: Acest caz nu este prevăzut în normele contabile. Avem însă convingerea că el va face obiectul practicii viitoare româneşti.

Operaţia în cauză constă într-o creştere de capital urmată imediat de o reducere de capital, în vederea anulării pierderilor.

În contabilizarea operaţiei se pot ivi două situaţii:

1) Dacă mărimea capitalurilor proprii este pozitivă, iar pierderile de resorbit nu depăşesc jumătate din capitalul social, mişcarea acordeonului constă, în general, dintr-o:

- creştere de capital, prin încorporarea de rezerve (vezi paragraful precedent) egală cu mărimea pierderilor;
- urmată de o reducere de capital în vederea anulării pierderii.

Remarcă: Creşterea de capital se poate face şi prin conversia unor angajamente financiare (datorii).

În situaţia 1 capitalurile proprii rămân neschimbate, dar pierderea este resorbită;

1068 „Alte rezerve“	=	1012 „Capital subscris vărsat“	x lei

1012 „Capital subscris vărsat“	=	107 „Rezultatul reportat“ sau 121 „Profit şi pierdere“	x lei

2) Dacă mărimea capitalurilor proprii este negativă sau inferioară unei jumătăţi din capital, este necesar ca acestea să fie reconstituite (alimentate). „Mişcarea acordeonului“ constă atunci dintr-o:

- creştere de capital egală cu mărimea pierderilor, fie prin aport în numerar, fie prin conversia unui angajament financiar;
- urmată de o reducere de capital în vederea anulării pierderii.

Remarcă: Creşterea de capital prin încorporarea de rezerve este, bineînţeles, posibilă, dar aceasta nu permite reconstituirea capitalurilor proprii.

În situaţia 2 capitalurile proprii sunt majorate (şi reconstituite) cu o valoare care depăşeşte jumătate din capital, iar pierderea este resorbită:

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	x lei
456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	=	%	x lei
		1012 „Capital subscris vărsat“	x_1 lei
		1041 „Prime de emisiune sau de aport“	x_2 lei
1012 „Capital subscris vărsat“	=	107 „Rezultatul reportat sau 121 „Profit şi pierdere“	x_1 lei

Remarcă: Cititorii lucrării noastre vor fi surprinşi de expresiile „capitaluri proprii pozitive“ şi mai ales, „capitaluri proprii negative“. Ele sunt corecte şi denotă acele practici contabile occidentale (mai ales anglo-saxone) în care unele imobilizări necorporale nu se recuperază prin amortizare, ci prin decontarea lor, încă de la achiziţionare, asupra rezervelor. Se poate ajunge, astfel, la situaţii în care bilanţul prezintă rezervele cu semnul (-), ce ar putea conduce la cazul în care totalul capitalurilor proprii să fie negativ.

De asemenea, operarea cu expresia de 50% din capitalul social este legată

Scanned with OKEN Scanner

de legislaţia societăţilor comerciale, prin care se stipulează mărimea maximă a diminuării capitalului social în vederea anulării unor pierderi; dacă pierderea depăşeşte jumătate din capital şi operaţia „mişcarea acordeonului" nu poate să fie realizată, societatea comercială în cauză intră în stare de lichidare (nu înainte de a se parcurge o perioadă de „alertă" şi de încercare de redresare).

b) **Reducerea de capital prin rambursarea unei fracţiuni din mărimea acestuia**

Motivul reducerii este dat de gestiunea dificilă, în perioadele de criză, a unui capital devenit excesiv de mare sau de permisiunea retragerii unor acţionari.

Diminuarea capitalului se realizează, în acest caz, pe următoarele căi:

- reducerea nominalului acţiunilor;
- reducerea numărului acţiunilor ca urmare a anulării unei fracţiuni din totalul acestora;
- reducerea numărului acţiunilor ca urmare a răscumpărării în bursă a unei fracţiuni din totalul acestora şi anularea titlurilor răscumpărate.

Astfel de operaţii produc diminuarea trezoreriei necesară rambursării (-A) şi diminuarea capitalurilor proprii (-P). Între cele două elemente modificate se poate interpune contul de angajamente faţă de asociaţi (456).

Exemplu:

Fie S.A. „X" cu un capital de 362.000.000 lei compus din 36.200 acţiuni a 10.000 lei, nominalul unei acţiuni. Societatea decide să-şi diminueze capitalul cu 20%.

1) Schimbarea a 36.200 acţiuni cu un nominal de 10.000 lei/acţiune, în 36.200 acţiuni, cu un nominal de 8.000 lei, şi rambursarea sumei de 2.000 lei fiecărui titular de o acţiune veche (modalitate simplă):

- Schimbarea acţiunilor:

1012 „Capital subscris vărsat"	=	%	362.000.000 (Anulare)
		1012 „Capital subscris vărsat"	289.600.000 (Recreare)
		456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul"	72.400.000 (Datoria privind rambursarea capitalului)

Scanned with OKEN Scanner

- Rambursarea:

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	72.400.000

2) Rambursarea a 7240 acţiuni, adică o acţiune din cinci (modalitate complexă, deoarece pune problema parităţii reducerii):

- Diminuarea capitalului şi crearea datoriei faţă de acţionari:

1012 „Capital subscris vărsat“	=	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	72.400.000

- Rambursarea propriu-zisă:

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	72.400.000

3) Răscumpărarea în bursă a 7.240 acţiuni (preţ de cumpărare 10.500 lei/acţiune) şi anularea acestora:

- Răscumpărarea:
- preţul total de răscumpărare a titlurilor:

7.240 acţiuni x 10.500 lei/acţiune = 76.020.000 lei

502 „Acţiuni proprii“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	76.020.000

- Anularea acţiunilor proprii:
  - partea suportată din capital:
    7.240 acţiuni x 10.000 lei/acţiune = ... 72.400.000 lei
  - partea suportată din rezerve:
    76.020.000 - 72.400.00 = ... 3.620.000 lei

Total = ... 76.020.000 lei

%	=	502 „Acţiuni proprii“	76.020.000
1012 „Capital subscris vărsat“			72.400.000
1068 „Alte rezerve“			3.620.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Acţiunile răscumpărate pot să fie elemente ale titlurilor de plasament (vezi contul utilizat mai sus: 502) sau ale imobilizărilor financiare. **Pentru cea de a doua speţă, planul de conturi românesc nu prevede un cont distinct!**

Dacă preţul de răscumpărare ar fi fost inferior valorii nominale a acţiunilor răscumpărate, mărimea reducerii de capital ar fi fost, totuşi, egală cu valoarea nominală, deoarece acţiunile răscumpărate sunt anulate. Diferenţa pozitivă ar fi fost înscrisă la un cont de prime.

Exemplu:

Presupunând că preţul de răscumpărare este de 9.600 lei/acţiune, operaţia de anulare se înregistrează astfel:

- nominalul acţiunilor proprii anulate:

7.240 acţiuni x 10.000 lei/acţiune = ... 72.400.000 lei

- preţul de răscumpărare al acţiunilor:

7.240 acţiuni x 9.600 lei/acţiune = ... 69.504.000 lei

Diferenţă pozitivă = ... 2.896.000 lei

1012 „Capital subscris vărsat“	=	%	72.400.000
		502 „Acţiuni proprii“	69.504.000
		1041 „Prime de emisiune sau de aport“	2.896.000

Alte operaţiuni de răscumpărare a acţiunilor propriului capital

Deşi astfel de operaţiuni nu au nici un efect asupra contului de capital social, la nivelul său „sintetic“, ele vor fi tratate în cuprinsul acestui capitol, având în vedere implicaţiile pe care le aduc structurii „analitice“ a capitalului.

a) **Răscumpărarea de acţiuni în vederea atribuirii salariaţilor**

Din punct de vedere contabil, complexul de operaţii generează următoarele mişcări:

- cu ocazia răscumpărării acţiunilor de către societate se debitează contul 502 „Acţiuni proprii“, cu preţul de răscumpărare, creditându-se un cont de trezorerie;
- la închiderea exerciţiului, dacă acţiunile proprii există încă sub această formă (pentru că, din punct de vedere bursier, ele corespund unei opţiuni neridicate încă),

Scanned with OKEN Scanner

trebuie să se constate un provizion pentru depreciere, în situaţia în care preţul de cumpărare fixat este inferior preţului de răscumpărare;

- cu ocazia cumpărării acţiunilor de către salariaţi (în termeni bursieri, ridicarea opţiunii), diferenţa între preţul de răscumpărare practicat de societate şi preţul de cumpărare practicat de salariaţi constituie o cheltuială sau un venit excepţional; planul de conturi românesc nu a creat structuri distincte dar ar putea fi folosite: 6728 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital", în cazul diferenţelor negative, şi 7728 „Alte venituri excepţionale din operaţiuni de capital", în cazul diferenţelor pozitive.

Exemplu:

Presupunem că S.A. „X" răscumpără acţiuni la un preţ total de 5.500.000 lei; preţul de cumpărare fixat este de 5.250.000 lei.

Acţiunile răscumpărate sunt atribuite salariaţilor pe două căi:

- în contul participării acestora la profit;
- prin vânzare.

În funcţie de calea utilizată, conturile 424 „Participarea personalului la profit" şi 456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul" vor fi creditate în momentul stabilirii datoriei din participare sau al vărsămintelor efectuate de salariaţi.

Bilanţ						Rezultate	
424 sau 456		502		5121		6728	
5.250.000	5.250.000	5.500.000	5.500.000	sold	5.500.000	250.000	
(2)	sold	(1)	(2)	disponibil	(1)	(2)	

1) Răscumpărarea acţiunilor:

502 „Acţiuni proprii" = 5121 „Conturi la bănci în lei" 5.500.000 lei

2) Atribuirea de acţiuni personalului întreprinderii (fie în contul participării acestuia la profit, fie în urma cumpărării):

%	=	502 „Acţiuni proprii"	5.500.000
424 „Participarea personalului la profit" (sau 456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul")			5.250.000
6728 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiie de capital"			250.000

b) **Răscumpărarea de acţiuni în vederea regularizării cursului în bursă**

Titlurile astfel răscumpărate, al căror număr nu poate fi superior procentului de 10%, şi care nu conferă drepturi de vot, sunt contabilizate ca în cazul precedent, utilizând deci conturile: 502, 6728 sau 7728.

9.3.4.2. Retragerea şi/sau excluderea asociaţilor din cadrul societăţilor comerciale

Acest subparagraf este inspirat din „precizările Ministerului Finanţelor privind reflectarea în contabilitate a principalelor operaţiuni referitoare la fuziunea, dizolvarea şi lichidarea societăţilor comerciale, precum şi la retragerea şi/sau excluderea unor asociaţi din cadrul societăţilor comerciale" aprobate pe baza Ordinului 1223 al ministrului de resort, din 12 iunie 1998.

Din punct de vedere juridic, retragerea şi/sau excluderea asociaţilor din cadrul societăţilor comerciale sunt reglementate de art. 217-221 din Legea nr. 31/1990, republicată.

Cu ocazia **retragerii asociaţilor**, se efectuează următoarele operaţii:

(i) stabilirea valorii imobilizărilor, a stocurilor (care nu poate să fie mai mică decât valoarea rămasă neamortizată sau de înregistrare), a creanţelor şi datoriilor, reprezentând drepturile asociatului retras, conform hotărârii adunării generale a asociaţilor sau actului adiţional autentificat;

(ii) determinarea activului net pe baza bilanţului contabil sau pe baza balanţei de verificare;

(iii) efectuarea partajului activului net al societăţii comerciale, în vederea stabilirii părţii ce se cuvine asociaţilor care se retrag, în funcţie de:

- prevederile statutului sau al contractului de societate;
- hotărârea adunării generale a asociaţilor, consemnată în registrul şedinţelor adunării generale;
- cota de participare la capitalul social.

Cu ocazia **excluderii unor asociaţi** din cadrul societăţilor comerciale, se efectuează operaţiile (ii) şi (iii), prezentate anterior.

În conformitate cu prevederile articolului 219 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, republicată, se achită asociatului exclus suma de bani ce reprezintă partea proporţională din activul net/patrimoniul social.

Scanned with OKEN Scanner

Cum situaţia determinării activului net pe baza bilanţului va fi prezentată în capitolul 15, ne rezumăm, acum, la redarea situaţiei determinării activului net pe baza balanţei de verificare:

Nr. crt.	Denumirea indicatorului	Valoarea
1.	TOTAL SOLDURI DEBITOARE	
2.	CONTURI RECTIFICATIVE - TOTAL (rd. 3 la 14)	
3.	Amortizări privind imobilizările necorporale (ct. 280)	
4.	Amortizări privind imobilizările corporale (ct. 281)	
5.	Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor (ct. 290 la 296)	
6.	Vărsăminte rămase de efectuat pentru imobilizările financiare (ct.269)	
7.	Diferenţe de preţ la materii prime şi materiale (ct. 308)	
8.	Uzura obiectelor de inventar (ct. 322)	
9.	Diferenţe de preţ la obiecte de inventar (ct. 328)	
10.	Diferenţe de preţ la produse (ct. 348)	
11.	Diferenţe de preţ la animale şi păsări (ct. 368)	
12.	Diferenţe de preţ la mărfuri (ct. 378)	
13.	Taxa pe valoarea adăugată neexigibilă (ct. 4428)	
14.	Diferenţe de preţ la ambalaje (ct. 388)	
15.	Provizioane pentru deprecierea stocurilor şi producţiei în curs (ct. 390 la 398)	
16.	Provizioane pentru deprecierea creanţelor (ct. 491 la 496)	
17.	Provizioane pentru deprecierea titlurilor de plasament (ct. 590)	
18.	TOTAL (rd. 1 - rd. 2)	
19.	SURSE ATRASE-TOTAL (rd. 20+21+26+27)	
20.	Fond de participare la profit (ct. 112)	
21.	Datorii - total (rd. 22+23+24+25)	
22.	Împrumuturi şi datorii asimilate [(ct.161+162+166+167+168+512*)+5186+519]	
23.	Furnizori şi conturi asimilate (ct. 401+ 403+404+405+408)	
24.	Clienţi-creditori (ct. 419)	
25.	Alte datorii (ct. 421+423+424+426+427+4281+431+437+4381++441*+4423+4428*+444*+446+447*+4481+4483+451+455++457+4582+462+509)	
26.	Venituri constatate în avans (ct. 472)	
27.	Decontări din operaţiuni în curs de clarificare (ct. 473*)	
28.	ACTIV NET (rd. 18 - rd. 19)	

*) *Soldurile creditoare ale conturilor.*

Pe baza precizărilor metodologice prezentate anterior, redăm în continuare următoarele cazuri practice (inspirate, la rândul lor din precizările Ministerului Finanţelor):

Scanned with OKEN Scanner

Cazul 1: Reflectarea în contabilitate a operaţiilor de retragere a asociaţilor

Societatea în cauză are doi asociaţi, care au contribuit fiecare cu 50% din capitalul social de 4.000.000 lei.

Unul dintre asociaţi se retrage din societatea comercială.

În contractul de partaj, s-a prevăzut că asociatul care se retrage cedează aportul la capital, depus în numerar.

Situaţia determinării activului net

1.	TOTAL ACTIV	57.350.000 lei
	Se scad sursele atrase (în cazul nostru, numai datorii):	
	Furnizori (ct. 401)	500.000 lei
	Personal-remuneraţii datorate (ct. 421)	1.500 lei
	Impozit pe profit (ct. 441)	1.000.000 lei
	Dividende de plată (ct. 457)	800.000 lei
	Creditori diverşi (ct. 462)	48.500 lei
2.	TOTAL DATORII	2.350.000 lei
3.	ACTIV NET (rd. 1 - rd. 2)	55.000.000 lei
	structurat în:	
	Capital social (ct. 1012)	4.000.000 lei
	Rezerve legale (ct. 1061)	800.000 lei
	Alte fonduri (ct. 118)	40.200.000 lei
	Profit nerepartizat (ct. 121)	10.000.000 lei
	Total:	55.000.000 lei

Partajul activului net în vederea determinării sumei care se cuvine asociatului care se retrage

în lei

Nr.	Elemente de activ net	Total	Partea cuvenită asociatului care se retrage (50%)
1.	Capital social	4.000.000	-
2.	Rezerve legale	800.000	400.000
3.	Alte fonduri	40.200.000	20.100.000
4.	Profit nerepartizat	10.000.000	5.000.000
	Total	55.000.000	25.500.000

Scanned with OKEN Scanner

Partajul, operaţiile cu bugetul statului şi consecinţele operaţiei de retragere a asociatului vor genera următoarele înregistrări în contabilitate:

a) Activul net partajat (partea corespunzătoare asociatului care se retrage)

%	=	456/asociatul care se retrage (A.r.)	25.500.000
1061			400.000
118			20.100.000
121			5.000.000

b) Impozitul pe profit datorat de asociatul care se retrage, pentru rezervele legale:

400.000 x 38% = 152.000 lei

456/A.r.	=	441	152.000

c) Virarea impozitului pe profit la bugetul de stat:

441	=	5121	152.000

d) Impozitul pe dividende datorat de asociatul care se retrage:

25.500.000 lei - 152.000 lei = 25.348.000 lei

25.348.000 x 10% = 2.534.800 lei

456/A.r.	=	446	2.534.800

e) Virarea impozitului pe dividende la bugetul de stat:

446	=	5121	2.534.800

f) Înregistrarea depunerii sumei de către celălalt asociat, reprezentând capitalul social ce i-a fost cedat de asociatul care se retrage:

4.000.000 lei x 50% = 2.000.000 lei

5311	=	456/A.r.	2.000.000

g) Înregistrarea plăţii sumei reprezentând capitalul social cedat, în favoarea asociatului care se retrage:

456/A.r.	=	5311	2.000.000

h) Achitarea sumei cuvenite asociatului care se retrage: cota-parte din activul

Scanned with OKEN Scanner

net, diminuată cu impozitul pe profit şi cu cel pe dividende (determinată pe baza situaţiei contului 456/Asociatul care se retrage):

456/Asociatul care se retrage

(b)	152.000	25.500.000	(a)
(d)	2.534.800	2.000.000	(f)
(g)	2.000.000	27.500.000	
	4.686.800		
(h)	22.813.200		
	27.500.000		

Suma cuvenită = 27.500.000 lei - 4.686.800 lei = 22.813.200 lei

456/A.r.	=	5121 sau 5311	22.813.200

Cazul 2: Reflectarea în contabilitate a operaţiilor de excludere a unor asociaţi

În conformitate cu art. 219 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, republicată, asociatul exclus nu are dreptul la o parte proporţională din patrimoniul social, ci numai la o sumă care să reprezinte valoarea acesteia.

Să presupunem că o societate are 3 asociaţi a căror contribuţie la capitalul social se prezintă după cum urmează:

în lei

Asociaţii:	Contribuţia la capitalul social	% din capitalul social total
Asociatul A1	2.250.000	45
Asociatul A2	1.500.000	30
Asociatul A3	1.250.000	25
Total	5.000.000	100

Asociatul A3 este exclus din societate. Contractul de partaj prevede că asociatului A3 urmează să i se achite în numerar cota-parte ce i se cuvine din activul net, iar aportul la capitalul social să fie cedat asociatului A1.

Scanned with OKEN Scanner

Situaţia determinării activului net al societăţii

1.	TOTAL ACTIV	23.000.000 lei
	Se scad sursele atrase (în cazul nostru, numai datorii):	
	Furnizori (ct. 401)	1.000.000 lei
	Impozitul pe salarii (ct. 444)	400.000 lei
	Creditori diverşi (ct. 462)	50.000 lei
	Credite bancare pe termen scurt (ct. 519)	1.550.000 lei
2.	TOTAL DATORII	3.000.000 lei
3.	ACTIV NET (rd. 1 - rd. 2)	20.000.000 lei
	structurat în:	
	Capital social (ct. 1012)	5.000.000 lei
	Rezerve legale (ct. 1061)	1.000.000 lei
	Alte rezerve reprezentând diferenţa din reevaluarea disponibilităţilor în valută (ct. 1068)	1.500.000 lei
	Rezultatul reportat (profitul nerepartizat, ct. 107)	4.500.000 lei
	Alte fonduri (ct. 118)	8.000.000 lei
	Total:	20.000.000 lei

Partajul activului net în vederea determinării sumei care se cuvine asociatului care a fost exclus

în lei

Nr. crt.	Elemente de activ net	Total	din care 25%
1.	Capital social	5.000.000	-
2.	Rezerva legală	1.000.000	250.000
3.	Alte rezerve	1.500.000	375.000
4.	Rezultatul reportat (profit nerepartizat)	4.500.000	1.125.000
5.	Alte fonduri	8.000.000	2.000.000
	Total	20.000.000	3.750.000

Acest caz de excludere a unui asociat va genera următoarele înregistrări în contabilitate:

a) Depunerea de către asociatul A1 a sumei reprezentând capitalul social

care i-a fost cedat de asociatul C3:

5311	=	456/A.e.*)	1.250.000

*) *A.e. = asociatul exclus (A3)*

b) Plata sumei cuvenite asociatului A3, pentru capitalul social cedat:

456/A.e.	=	5311	1.250.000

c) Activul net partajat (partea corespunzătoare asociatului exclus):

%	=	456/A.e.	3.750.000
1061			250.000
1068			375.000
107			1.125.000
118			2.000.000

d) Impozitul pe profit, datorat de asociatul exclus, pentru rezerva legală şi alte rezerve:

(250.000 + 375.000) x 38% = 237.500 lei

456/A.e.	=	441	237.500

e) Virarea impozitului pe profit la bugetul de stat:

441	=	5121	237.500

f) Impozitul pe dividende datorat de asociatul exclus:

3.750.000 lei - 237.500 lei = 3.512.500 lei

3.512.500 lei x 10% = 351.250 lei

456/A.e	=	446	351.250

g) Virarea impozitului pe dividende la bugetul de stat:

446	=	5121	351.250

h) Achitarea sumei cuvenite asociatului care este exclus: cota-parte din activul net, diminuată cu impozitul pe profit şi cu cel pe dividende (determinată pe baza situaţiei contului 456/Asociatul care este exclus):

Scanned with OKEN Scanner

456/A.e.

(b)	1.250.000	1.250.000	(a)
(d)	237.500	3.750.000	(c)
(f)	351.250	5.000.000	
	1.838.750		
(h)	3.161.250		
	5.000.000		

456/A.e.	=	5121 sau 5311	3.161.250

9.4. Subvenţiile pentru investiţii între finanţare externă proprie şi avantaje acordate întreprinderii, care constituie câştiguri de încorporat în rezultatele exerciţiului

Una dintre problemele controversate ale contabilităţii financiare este şi aceea a modului de contabilizare a subvenţiilor pentru investiţii. La modul general, cele două laturi ale controversei şi cele două soluţii de tratare a subvenţiilor pentru investiţii au făcut deja ecoul analizelor noastre în paginile primului volum (119-120). **Trecutul** a dat credit soluţiei de înregistrare a acestor subvenţii în capitalurile proprii, deoarece ele reprezintă un **mijloc de finanţare** care solicită înscrierea la rezerve, explicaţia rezidând în caracterul lor nerambursabil. Totuşi, se pare că **prezentul şi mai ales viitorul** dă/va da credit soluţiei de înregistrare în contul de profit şi pierdere, deoarece numai proprietarii întreprinderii contribuie la capital. Ca atare, aceste subvenţii nu sunt decât avantaje acordate întreprinderii ce se constituie în **câştiguri** încorporabile în rezultatul exerciţiului. Pentru adepţii acestei soluţii, problema este de a şti dacă un atare câştig trebuie să fie constatat imediat sau el trebuie să fie repartizat pe toată durata de viaţă utilă a bunului.

Spiritul francez, care este arta „echilibrului în mişcare", se situează şi în acest caz la jumătatea drumului, încercând să concilieze ideea că subvenţiile pentru investiţii aparţin **capitalurilor proprii** pe toată durata în care ele îşi îndeplinesc obiectivul în virtutea căruia au fost acordate, cu cea prin care aceste subvenţii trebuie să fie reluate (virate) la **venituri**, pe măsură ce îşi îndeplinesc „misiunea" pentru care puterea publică le-a pus la dispoziţia întreprinderii. Normalizatorii

Scanned with OKEN Scanner

români au ales această din urmă soluţie (cea franceză). Dimpotrivă, litera şi spiritul normei contabile internaţionale 20 **recomandă** soluţia înscrierii subvenţiilor pentru investiţii în contul de profit şi pierdere. Cum contabilitatea românească este (şi ea) evolutivă, este natural să punem la dispoziţia cititorului nostru, ambele logici.

9.4.1. Contabilitatea subvenţiilor pentru investiţii în conformitate cu normele româneşti

Exemplu practic:

Presupunem că S.A. „X" a achiziţionat la 1 iulie/N un utilaj al cărui cost de achiziţie a fost de 40.000.000 lei, amortizabil linear în 5 ani. Jumătate din valoarea utilajului este finanţată dintr-o subvenţie pentru investiţii, încasată de la buget în cursul aceleiaşi luni.

Operaţiile presupuse de acest exemplu vor genera următoarele contabilizări:

în exerciţiul N:

1) Achiziţionarea utilajului:

	1/07/N		
%	=	404 „Furnizori de imobilizări	48.800.000
2123 „Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru"			40.000.000
4426 „TVA deductibilă" (40.000.000 x 22%)			8.800.000

2) Subvenţii pentru investiţii, de primit de la bugetul de stat:

	iulie/N	+P	
445 „Subvenţii"	=	131 „Subvenţii pentru investiţii"	20.000.000

3) Încasarea subvenţiei:

	iulie/N		
5121 „Conturi la bănci în lei"	=	445 „Subvenţii"	20.000.000

4) Achitarea facturi furnizorului de imobilizări:

404 „Furnizori de imobilizări"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	48.800.000

Scanned with OKEN Scanner

5) Înregistrarea la inventar a amortizării utilajului: 40.000.000 lei : 5 ani x 6 luni/12 luni = 4.000.000 lei

6811 „Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor	=	2813 „Amortizarea maşinilor, utilajelor şi instalaţiilor de lucru“	4.000.000

6) Virarea subvenţiei la venituri, în limita amortizării înregistrate la utilajul respectiv:

131 „Subvenţii pentru investiţii“	=	7727 „Subvenţii pentru investiţii virate la venituri“	4.000.000

În exerciţiile N+1 şi N+2:

- se va înregistra amortizare de 40.000.000 lei : 5 ani = 8.000.000 lei (vezi formula 5);
- se vor vira subvenţiile la venituri, în limita amortizării înregistrate (8.000.000 lei, vezi formula 6).

Remarcă: După 3 exerciţii, întreaga mărime a subvenţiei (20.000.000 lei) este reluată la venituri.

În exerciţiile N+3, N+4 şi N+5, se va înregistra numai amortizarea aferentă utilajului, de 8.000.000 lei (N+3), 8.000.000 lei (N+4) şi 4.000.000 lei (N+5); în exerciţiul N+5 se ţine cont de prorata temporis, având în vedere că utilajul a fost achiziţionat la 1 iulie/exerciţiul N.

Remarcă: În exemplul luat mai sus, subvenţia pentru investiţii nu finanţează decât parţial valoarea utilajului. În acest caz, reluarea contabilă a subvenţiei la venituri poate să se facă prin două metode:

- fie la nivelul mărimii integrale a amortizării, situaţie în care procesul de reluare se încheie înainte de terminarea amortizării bunului (este, de altfel, situaţia exemplificată anterior); această metodă nu realizează în mod optimal, corelaţia „cost-profit“;
- fie să se raporteze subvenţia la ritmul de amortizare a utilajului, situaţie în care planul de amortizare şi de reluare a subvenţiei s-ar prezenta astfel:

Scanned with OKEN Scanner

în lei

Anul	Cheltuiala privind amortizarea	Cota-parte a subvenţiei reluată la venituri
N	4.000.000	2.000.000
N+1	8.000.000	4.000.000
N+2	8.000.000	4.000.000
N+3	8.000.000	4.000.000
N+4	8.000.000	4.000.000
N+5	4.000.000	2.000.000
Total	40.000.000	20.000.000

Se constată că reluarea subvenţiei păstrează acelaşi ritm cu amortizarea, respectându-se cota de 50% (ponderea subvenţiei în costul de achiziţie al utilajului).

Această a doua metodă corespunde mai bine literei şi spiritului normelor contabile internaţionale.

În concluzie, contabilitatea subvenţiilor pentru investiţii are consecinţe destul de importante asupra impozitării profitului. Cel puţin în varianta pe care o propun normalizatorii români (inspiraţi după practica franceză).

9.4.2. Litera şi spiritul normei IAS 20 „Contabilizarea subvenţiilor publice şi informaţiile de furnizat privind ajutorul public"

Această normă are ca obiectiv contabilizarea subvenţiilor publice şi a altor forme de ajutor public, cu următoarele excepţii:

- problemele **particulare** ce survin cu ocazia contabilizării subvenţiilor publice în situaţiile financiare, care reflectă **efectele variaţiilor de preţuri**, sau în orice informare suplimentară de natură asemănătoare;
- **avantajele fiscale:** exonerări fiscale, amortizări accelerate, ajutoare pentru investire, rata redusă de impozit asupra veniturilor;
- **participaţiile deţinute de puterea publică** în capitalul întreprinderilor.

a) **Definiţii şi delimitări**

Prin **putere publică** se înţelege statul, colectivităţile locale şi orice organism public local, regional, naţional sau internaţional.

Scanned with OKEN Scanner

Ajutorul public este o măsură luată de puterea publică şi destinată obţinerii unui avantaj economic specific de către o întreprindere sau o categorie de întreprinderi ce răspund anumitor criterii.

În spiritul normei 20, **ajutorul public nu include** avantajele furnizate indirect prin măsuri ce afectează condiţiile generale ale activităţii economice, precum punerea la dispoziţia întreprinderilor de infrastructuri, în zone în dezvoltare, sau impunerea concurenţilor la restricţii comerciale.

Numite şi subsidii, ajutoare sau prime, subvenţiile publice reprezintă un tip de ajutor public care capătă forma unui transfer de resurse către o întreprindere, dacă aceasta s-a conformat sau este gata să se conformeze cu anumite condiţii legate de activitatea sa curentă.

Ajutoarele publice a căror valoare nu este determinabilă sau schimburile comerciale curente şi normale cu puterea publică **nu sunt subvenţii**.

Conform normei 20, sunt distinse **două tipuri de subvenţii**: subvenţiile pentru echipamente şi subvenţii de exploatare.

Subvenţiile pentru echipamente sunt un tip de ajutor public a cărui condiţie fundamentală este că întreprinderea care beneficiază de acestea achiziţionează sau construieşte anumite active pe termen lung. De asemenea, pot să fie prevăzute condiţii accesorii pentru a restrânge categoria, situarea geografică a acestor active, perioada de achiziţie sau de deţinere.

Toate subvenţiile publice care nu răspund definiţiei anterioare constituie **subvenţii de exploatare.**

Împrumuturile nerambursabile sunt împrumuturi în cazul cărora creditorul poate să dispenseze de rambursare debitorul în anumite condiţii.

Ajutorul public se prezintă sub diferite forme ce variază atât după natura ajutorului dat cât şi după obligaţiile de care este legat.

Scopul ajutorului poate să fie incitarea întreprinderii în realizarea anumitor acţiuni pe care ea nu le-ar fi angajat fără acesta.

b) **Probleme privind contabilizarea subvenţiilor**

Primirea unui ajutor public de către o întreprindere are o importanţă semnificativă pentru întocmirea situaţiilor sale financiare:

- mai întâi, pentru că trebuie să fie găsită o metodă adecvată de contabilizare, pentru înregistrarea transferului de resurse;

Scanned with OKEN Scanner

- în al doilea rând, pentru că utilizatorii externi solicită informaţii referitoare la mărimea ajutorului de care a beneficiat întreprinderea în timpul exerciţiului.

Contabilizarea subvenţiilor publice poate să se efectueze în conformitate cu două abordări diferite: **abordarea bilanţieră**, după care subvenţia este înscrisă direct la rezerve, şi **abordarea pe bază de rezultat**, prin care subvenţia este înscrisă în contul de profit şi pierdere, într-un exerciţiu sau mai multe exerciţii.

Partizanii abordării bilanţiere avansează următoarele argumente:

- subvenţiile publice reprezintă un mijloc de finanţare; ca atare, ele trebuie să fie înregistrate în bilanţ, la rezerve, deoarece ele nu sunt, în mod normal, rambursabile;

- este incorect ca subvenţiile să fie contabilizate în contul de profit şi pierdere, deoarece ele nu reprezintă un câştig al întreprinderii, ci o încurajare acordată de puterea publică, fără obligaţii financiare în contrapartidă.

În opoziţie cu abordarea bilanţieră, **argumentele adepţilor abordării pe bază de rezultat** se referă la:

- subvenţiile nu pot să fie înscrise la capitaluri proprii, deoarece ele nu provin de la asociaţi;

- subvenţiile publice sunt rareori gratuite, pentru că întreprinderea care beneficiază de ele se conformează anumitor condiţii şi respectă obligaţiile prevăzute; pentru acest motiv, ele trebuie să fie contabilizate la venituri şi să fie conectate costurilor pe care subvenţia este socotită că le compensează;

- cum impozitul şi taxele figurează în contul de profit şi pierdere, este logic ca şi subvenţiile publice să facă obiectul aceluiaşi cont anual, deoarece ele nu sunt decât o extensiune a politicii fiscale.

Norma 20 pledează pentru cea de a doua abordare, solicitând, deci, contabilizarea subvenţiilor publice în contul de profit şi pierdere.

1 Regulile generale de contabilizare a subvenţiilor publice

Contabilizarea subvenţiilor publice se confruntă cu două mari probleme:

(i) **Momentul** începând cu care subvenţia poate să fie contabilizată. Norma 20 prevede că o subvenţie nu poate să fie contabilizată decât dacă există o „asigurare rezonabilă" că:

- întreprinderea va putea să se conformeze condiţiilor referitoare la subvenţie;

- şi că aceasta va fi efectiv încasată.

(ii) **Numărul de exerciţii** care sunt afectate de subvenţie. Atunci când condiţiile

referitoare la subvenţie sunt îndeplinite, aceasta afectează rezultatele exerciţiului în curs sau ale exerciţiilor următoare, conform unei metode care permite conectarea subvenţiei la costurile pe care ea este socotită că le compensează.

● **Contabilizarea subvenţiilor pentru echipamente**

Contabilizarea subvenţiilor pentru echipamente poate să fie realizată prin două metode.

Prima metodă constă în a considera subvenţiile ca fiind venituri decalate şi în a le raporta în mod sistematic şi raţional la durata de utilizare a activului subvenţionat.

Atunci când activul subvenţionat este amortizabil, reintegrarea subvenţiei la rezultate, va urma, în mod normal, ritmul amortizărilor, pentru a conecta subvenţia, în mod optim, la costurile corespunzătoare.

Exemplul 1

La 1/07/N, întreprinderea obţine o subvenţie de 80.000.000 lei pentru a achiziţiona un echipament al cărui cost este de 200.000.000 lei şi care va fi amortizat conform metodei degresive, pe baza unei cote de 40% (durata de viaţă este de 5 ani).

Metoda amortizării degresive constă în înlocuirea anuităţii degresive, atunci când ea devine mai mică decât cea lineară, cu mărimea obţinută prin divizarea valorii nete contabile la numărul de ani ce au rămas pentru amortizare.

Ca atare, cheltuielile cu amortizările şi subvenţiile raportate în rezultat vor fi de:

în lei

Exerciţiul	Calcul	Cheltuielile de amortizare	Subvenţia raportată	Incidenţa asupra rezultatului*)
N	200.000.000 x 40% x 6/12= 80.000.000 x 40% x 6/12=	-40.000.000	16.000.000	-24.000.000
N+1	(200.000.000 - 40.000.000) x 40%= (80.000.000 - 16.000.000) x 40% =	-64.000.000	25.600.000	-38.400.000
N+2	(200.000.000 - 104.000.000) x 40%= (80.000.000 - 41.600.000) x 40% =	-38.400.000	15.360.000	-23.040.000
N+3	(200.000.000 - 142.400.000) /2= (80.000.000 - 56.960.000) /2 =	-28.800.000	11.520.000	-17.280.000
N+4	(200.000.000 - 142.400.000) /2= (80.000.000 - 56.960.000) /2 =	-28.800.000	11.520.000	-17.280.000
	Total	-200.000.000	80.000.000	-120.000.000

*) *Incidenţa asupra rezultatului = Cheltuielile cu amortizările - Subvenţia raportată*

Scanned with OKEN Scanner

La nivelul exercițiului N, exemplul de mai sus va genera următoarele înregistrări:

- Achiziționarea echipamentului, cu plata imediată:

1/07/N

Mijloace fixe	=	Conturi la bănci în lei	200.000.000

- Încasarea subvenției pentru echipament:

iulie/N

Conturi la bănci în lei	=	Subvenții pentru echipament	80.000.000

- Înregistrarea cheltuielilor cu amortizările:

31/12/N

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la echipamente	40.000.000

- Virarea subvenției la venituri (subvenția raportată în rezultat):

Subvenții pentru echipament	=	Venituri din subvenții pentru echipamente	16.000.000

Atunci când activul subvenționat nu este amortizabil, subvenția nu trebuie, în mod normal, să fie raportată în rezultate. Excepția face cazul în care aceasta implică îndeplinirea anumitor obligații și, ca atare, ea trebuie să fie repartizată asupra exercițiilor ce suportă costul de execuție al acestor obligații.

Astfel, o subvenție pentru achiziționarea unui teren, care a fost acordată numai cu condiția construirii unui imobil pe acest teren, ar trebui să fie raportată asupra rezultatelor, pe durata de utilizare a imobilului.

A doua metodă de contabilizare a subvențiilor pentru echipament constă în deducerea acestora din costul activului la a cărui finanțare ele își „dau concursul". Subvențiile ar fi raportate în rezultate prin intermediul unei reduceri a cheltuielilor cu amortizările.

Exemplul 1 (continuare)

Prin aplicarea celei de a doua metode, echipamentul ar fi contabilizat la o valoare de 200.000.000 - 80.000.000 = 120.000.000 lei. Urmând aceeași metodă de amortizare, deprecierile anuale s-ar prezenta astfel:

Scanned with OKEN Scanner

- în exerciţiul N: 120.000.000 x 40% x 6/12 = 24.000.000 lei
- în exerciţiul N+1: (120.000.000 - 24.000.000) x 40%= 38.400.000 lei
- în exerciţiul N+2: (120.000.000 - 62.400.000) x 40% = 23.040.000 lei
- în exerciţiul N+3: (120.000.000 - 85.440.000) /2 = 17.280.000 lei
- în exerciţiul N+4: (120.000.000 - 85.440.000)/2 = 17.280.000 lei

120.000.000 lei

Se poate constata că incidenţa asupra rezultatelor este similară cu cea relevată de aplicarea primei metode.

La nivelul exerciţiului N, exemplul anterior va genera următoarele înregistrări:

- Achiziţionarea echipamentului, cu plata imediată:

1/07/N

Mijloace fixe	=	Conturi la bănci în lei	200.000.000

- Reducerea costului echipamentului cu valoarea subvenţiei:

1/07/N

Conturi la bănci în lei	=	Mijloace fixe	80.000.000

- Înregistrarea cheltuielilor cu amortizările:

31/12/N

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizări cumulate referitoare la echipamente	24.000.000

- **Contabilizarea subvenţiilor de exploatare**

Ca şi în cazul subvenţiilor pentru echipamente, subvenţiile de exploatare trebuie să fie raportate în rezultatele exerciţiilor în care ele compensează cheltuielile.

Din punct de vedere contabil, subvenţiile de exploatare pot să fie (i) considerate venituri sau (ii) deduse din cheltuielile cu care ele sunt conectate.

Exemplul 2

O întreprindere de transporturi a primit din partea statului, la 1/09/N, o subvenţie de 270.000.000 lei destinată să acopere o parte din deficitul prevăzut pentru primii trei ani de funcţionare.

Presupunând că veniturile şi cheltuielile urmează o linie regulată, vom raporta subvenţia la rezultate în conformitate cu următorul scadenţar:

Scanned with OKEN Scanner

- în exerciţiul N: 270.000.000 x 4 luni/36 luni = 30.000.000 lei
- în exerciţiul N+1: 270.000.000 x 12 luni/36 luni = 90.000.000 lei
- în exerciţiul N+2: 270.000.000 x 12 luni/36 luni = 90.000.000 lei
- în exerciţiul N+3: 270.000.000 x 8 luni/36 luni = 60.000.000 lei

270.000.000 lei

La nivelul exerciţiului N, exemplul anterior va genera următoarele înregistrări:

- Încasarea subvenţiei:

Conturi la bănci în lei	1/09/N =	+P Venituri amânate	270.000.000

- Virarea cotei corespunzătoare din veniturile amânate la veniturile exerciţiului N:

-P Venituri amânate	31/12/N =	Venituri din subvenţii de exploatare	30.000.000

● **Rambursarea unei subvenţii**

Este posibil ca o întreprindere să fie nevoită să ramburseze o subvenţie ca urmare a nerespectării obligaţiilor ce însoţesc ajutorul public respectiv. Va fi vorba atunci despre o estimare contabilă, în sensul normei IAS 8[1)], ceea ce semnifică faptul că trebuie modificate numai rezultatele exerciţiului în curs şi exerciţiilor următoare.

Rambursarea unei subvenţii de exploatare este imputată, cu prioritate, asupra mărimii încă neraportate în rezultate, iar eventualul sold este contabilizat imediat la cheltuieli.

Exemplul 2 (continuare)

Ca urmare a nerespectării obligaţiilor sale, întreprinderea va trebui, la 1/06/N+1, să ramburseze 90% din subvenţia primită. Rambursarea va genera următoarele înregistrări:

- Virarea cotei corespunzătoare din veniturile amânate la veniturile exerciţiului N+1:

Venituri amânate (90.000.000 x 5/12)	1/06/N+1 =	Venituri din subvenţii de exploatare	37.500.000

[1)] Normă prezentată de noi în volumul I, paginile 349-352.

- Rambursarea propriu-zisă a subvenţiei:

1/06/N+1

%	=	Conturi la bănci în lei (270.000.000 x 90%)	243.000.000
Venituri amânate [(270.000.000 - (30.000.000+ +37.500.000)]			202.500.000
Chletuieli privind subvenţiile rambursate			40.500.000

Dacă este vorba despre o subvenţie pentru echipamente, rambursarea este fie imputată asupra subvenţiei, încă neraportată în rezultate, fie adăugată valorii imobilizării.

Conform celei de a doua soluţii, amortizările exerciţiului în curs şi exerciţiilor următoare trebuie să fie corectate în consecinţă.

Exemplul 1 (continuare)

Presupunem că, în ianuarie N+2, întreprinderea trebuie să ramburseze 40% din subvenţia primită.

La această dată, din subvenţia neraportată la beneficii rămân 80.000.000 - 57.500.000 = 22.500.000 lei

Dacă subvenţia nu a fost înregistrată ca diminuare a costului echipamentului (prima metodă), rambursarea va fi înregistrată astfel:

ianuarie/N+2

%	=	Conturi la bănci în lei (80.000.000 x 40%)	32.000.000
Subvenţii pentru echipamente			22.500.000
Cheltuieli privind subvenţiile rambursate			9.500.000

Dacă subvenţia a fost dedusă iniţial din costul echipamentului (a doua metodă), se va proceda la înregistrarea:

ianuarie/N+2

Mijloace fixe	=	Conturi la bănci în lei	32.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Prin utilizarea celei de a doua metode, amortizările exercițiilor N+2, N+3, N+4 vor trebui să fie calculate pe baza noii valori contabile a echipamentului.

Aceste amortizări ar fi trebuit să fie de:

- în exercițiul N+2: (120.000.000 - 62.400.000) x 40% = 23.040.000 lei
- în exercițiul N+3: (120.000.000 - 85.440.000) / 2 = 17.280.000 lei
- în exercițiul N+4: (120.000.000 - 85.440.000) / 2 = 17.280.000 lei

Ținând cont de creșterea valorii contabile a echipamentului, ele vor fi de:

- în exercițiul N+2: (120.000.000 + 32.000.000 - 62.400.000) x 40%= 35.840.000 lei
- în exercițiul N+3: (120.000.000 + 32.000.000 - 85.440.000)/ 2= 33.280.000 lei
- în exercițiul N+4: (120.000.000 + 32.000.000 - 85.440.000)/ 2= 33.280.000 lei

c) **Contabilizarea altor forme de ajutor public**

Celelalte forme de ajutor public nu sunt contabilizate decât atunci când pot să fie evaluate în mod rezonabil (consilierea tehnică sau comercială gratuită, garanții acordate etc.) sau când rezultă din tranzacții (comenzi publice) ce pot să fie distinse de operațiile comerciale curente și normale ale întreprinderii.

De asemenea, nu se procedează la contabilizarea avantajului procurat prin împrumuturi primite la o rată redusă sau nulă. De altfel, numai împrumuturile nerambursabile constituie o formă de ajutor contabilizabil. Ele sunt tratate similar cu subvențiile dacă există o „asigurare rezonabilă" că întreprinderea va îndeplini condițiile relative la abandonul de creanță.

d) **Comunicarea financiară generată de contabilizarea subvențiilor publice și a altor forme de ajutor public**

Întreprinderile care aplică norma 20 trebuie să facă ecoul, prin publicare, a următoarelor categorii de informații:

- metodele contabile adoptate pentru înregistrarea subvențiilor publice, inclusiv metodele de prezentare adoptate în situațiile financiare;
- natura, mărimea și consecințele subvențiilor publice prezentate în situațiile financiare, precum și o informare referitoare la celelalte forme de ajutor public de care întreprinderea a beneficiat în mod direct;

Scanned with OKEN Scanner

- condiţiile neîndeplinite şi orice altă eventualitate relativă la ajutoarele publice constatate.

e) **Comentarii finale**

Este uşor, în general, ca, plecând de la examinarea condiţiilor de acordare a unui ajutor public, să se determine dacă este vorba despre o subvenţie de exploatare sau una pentru investiţii. Totuşi, întreprinderile pot să profite de unele ambiguităţi pentru a proceda la o clasificare a diferitelor speţe în funcţie de interesele pe care le apără.

Astfel, întreprinderile cu performanţe modeste pot să fie tentate, în special, să considere unele subvenţii pentru echipamente, mai ales cele care se referă la activele neamortizabile sau cu durată de viaţă lungă (construcţiile), ca fiind subvenţii de exploatare, pentru a recurge anticipat la reintegrarea lor în rezultate. Semnalarea acestei practici nesincere cade în sarcina auditorilor.

Am văzut anterior că norma 20 face apel la două metode pentru contabilizarea subvenţiilor referitoare la investiţii. Fiecare dintre metode are avantajele sale. Cea de a doua metodă - deducerea subvenţiei din costul de achiziţie al activului, permite contabilizarea acestuia la **costul său adevărat**. În schimb, înregistrarea ajutorului public la venituri amânate conduce la o evaluare a activului la **valoarea lui justă**. Apelul la metoda deducerii subvenţiei din costul activului influenţează totalul bilanţului şi amortizările, în sensul, lesne de înţeles, al diminuării. De aici, o serie întreagă de rate vor avea altă valoare.

Uneori, subvenţiile publice pot căpăta o **expresie nemonetară** (de exemplu, un teren sau un alt activ imobilizat, utilizabile de către întreprinderea în cauză). În acest caz, în general, bunul este evaluat la valoarea lui reală (de utilitate). În consecinţă, atât el cât şi subvenţia sunt contabilizate la această valoare. Altă modalitate utilizabilă, uneori, de întreprinderi este de a înregistra bunul şi subvenţia la o valoare nominală.

9.5. Primordialitatea recursului la autofinanţare: dimensiuni contabile şi financiare

A devenit deja un refren afirmaţia că soldul fluxurilor de trezorerie generate de activitatea de exploatare reprezintă cheia de boltă a aprecierii capacităţii întreprinderii de a genera lichidităţi suficiente, în vederea realizării de noi investiţii,

Scanned with OKEN Scanner

fără să se recurgă la sursele externe de finanţare. Şi chiar dacă această „cheie de boltă" este insuficient utilizată de întreprinderile româneşti, discursul contabil şi financiar în legătură cu autofinanţarea va trezi mereu interes şi polemici.

Este cunoscut că, în cursul anilor, activitatea întreprinderii generează beneficii care, sub aspect financiar, constituie un surplus monetar ce are ca obiectiv ameliorarea resurselor întreprinderii. Procesul poartă numele de autofinanţare.

Menţinerea beneficiilor în întreprindere permite consolidarea capitalurilor proprii. Totuşi, rezultatul trebuie să răspundă şi aşteptărilor asociaţilor, care speră ca prin profit să obţină o parte a veniturilor lor. Politica de distribuire de dividende este un compromis între nevoia de autofinanţare şi cea de atragere a investitorilor prin remunerarea capitalului investit de aceştia.

Teoria „vorbeşte" despre neutralitatea politicii de distribuire de dividende, asupra valorii acţiunii. Ce este mai convenabil, un venit (sub formă de dividende), obţinut în mod regulat, sau un plus de valoare de capital (rod al creşterii activului net printr-un recurs mai accentuat la autofinanţare)? Repartizarea rezultatului exerciţiului este consecinţa unei decizii a Adunării Generale Ordinare (anuale) a acţionarilor. Partea din rezultat care este repartizată la Rezerve (conturile 106) şi la „Alte fonduri" (subprodus al gândirii contabile româneşti, contul 118) contribuie la formarea resurselor durabile ale întreprinderii. Rezultatul reportat (contul 107) rămâne la dispoziţia unei adunări ulterioare.

Dar autofinanţarea globală este constituită nu numai din rezultatele redistribuite, ci şi din amortizări, care, conform rolului lor financiar, reprezintă o parte a rezultatului brut afectat reînnoirii imobilizărilor.

Lichiditate: bilanţ funcţional, capacitate de autofinanţare, autofinanţare şi tablouri de flux

Conceptele de EBE şi NFR[1)] au permis să se determine fluxul de trezorerie datorat elementelor de exploatare, deci, excedentul de trezorerie din exploatare (ETE) (a se reciti paginile 218-220 ale primului volum).

Nu ar fi lipsit de interes să se urmărească o abordare comparabilă pe care să o aplicăm la **ansamblul contului de profit şi pierdere**, pe de o parte, şi la **ansamblul bilanţului**, pe de altă parte.

În subparagraful 2.7.2 am tratat pe larg problemele metodologice ale

---

[1)] Prezentate de noi în paginile volumului I (paragrafele 2.4. şi 2.5.).

Scanned with OKEN Scanner

determinării capacităţii de autofinanţare (CAF), în contextul întocmirii şi analizei tablourilor de finanţare. Considerăm, deci, că noţiuni ca resurse stabile, utilizări stabile, fond de rulment etc. au intrat, deja, în vocabularul cititorului acestei lucrări. Ca atare, în vederea întregirii imaginii despre axa „lichiditate" de valorificare a informaţiilor contabile, ne permitem câteva reflecţii suplimentare.

În pasivul bilanţului, rezultatul nu este descompus pe destinaţii. Este vorba despre un rezultat net, după impozitare, care, atâta timp cât nu au fost distribuite dividende, se adaugă capitalurilor proprii ale întreprinderii, deci, resurselor stabile. După distribuirea dividendelor, ceea ce rămâne din rezultat va fi afectat rezervelor.

Date fiind resursele stabile (capitalurile proprii şi datoriile financiare pe termen mediu şi lung) şi utilizările stabile (imobilizările) ale unei întreprinderi, întrebarea care se pune este dacă resursele stabile sunt suficiente pentru a finanţa utilizările stabile. Excedentul eventual este numit „fond de rulment". În ipoteza în care resursele sunt insuficiente, vom spune că fondul de rulment este negativ. Este de la sine înţeles, pentru cel ce şi-a alungat prejudecăţile raţionamentului din vechiul sistem contabil (o sursă, o destinaţie irevocabilă), că resursele suplimentare (fondul de rulment) vor permite să se finanţeze alte nevoi, în special cele generate de exploatare, deci, necesarul în fond de rulment[1)]. Dacă fondul de rulment este mai mare decât necesarul în fond de rulment, **surplusul de resurse de finanţare se va regăsi atunci în trezorerie.**

Pentru nu puţini cititori acest raţionament pare astăzi ca o regulă de trei simple. Şi totuşi, în acest raţionament apare o dificultate, din fericire, uşor de surmontat. Procedând la calculul NFR, să fim precauţi şi să reţinem, în activ, valorile brute referitoare la creanţe şi stocuri. Variaţiile provizioanelor între începutul şi sfârşitul perioadei se regăsesc cu rigurozitate în rezultatul exploatării, prin intermediul cheltuielilor şi veniturilor (reluărilor). Ele trebuie eliminate din calculul EBE. Ca atare, acest calcul poate fi calificat drept riguros.

Dar ce ar trebui să facem pentru a stabili o relaţie între CAF şi fondul de rulment (FR), cu o rigoare comparabilă cu cea realizată între EBE şi NFR, cunoscând că în contul de profit şi pierdere sunt reprezentate toate cheltuielile şi veniturile calculate (negeneratoare de fluxuri de lichidităţi), inclusiv cele care se referă la activul circulant?

[1)] În fapt, fondul de rulment finanţează numai partea „cvasipermanentă" a necesarului în fond de rulment.

Scanned with OKEN Scanner

Răspunsul este relativ simplu: apelând la o viziune financiară în explicarea noţiunilor de amortizări, provizioane şi rezerve, pe de o parte, prezentând bilanţul tradiţional sub o formă un pic modificată, pe de altă parte:

Noţiunea de bilanţ funcţional:

Se cunoaşte că amortizările şi provizioanele sunt elemente substractive de activ, exceptând, evident, provizioanele pentru riscuri şi cheltuieli[1)], care figurează în pasiv. Este logic să ne întrebăm, totuşi, dacă nu am putea plasa amortizările şi provizioanele în pasivul bilanţului, de manieră aditivă, alături de rezerve. Răspunsul este pozitiv. Dacă procedăm, în plus, la înscrierea „efectelor scontate, dar neajunse la scadenţă" atât în activ, imediat după postul clienţi şi conturi asimilate, cât şi în pasiv, în conturile de trezorerie, obţinem ceea ce analiştii şi finanţiştii numesc un bilanţ funcţional.

Fie următoarea imagine simplificată a contului de profit şi pierdere, activitatea de exploatare, exerciţiul N (sumele sunt exprimate în mii u.m., exemplul este mai degrabă didactic).

Fie următoarele imagini ale două bilanţuri succesive (exemplul simplificat; sume în mii u.m.).

Contul de profit şi pierdere al exerciţiului N / Activitatea de exploatare

în mii u.m.

Vânzări	10.000
+ Venituri din provizioane	200
- Costul de cumpărare al mărfurilor vândute	- 5.200
- Impozite, taxe şi vărsăminte asimilate	- 300
- Cheltuieli de personal	- 2.800
- Cheltuieli cu amortizările	- 850
- Cheltuieli cu provizioanele	- 250
Rezultatul exploatării	800

[1)] Provizioanele reglementate sunt şi ele elemente de pasiv, dar incidenţele fiscale pe care le comportă ne determină să le eliminăm din şirul raţionamentelor.

Scanned with OKEN Scanner

mii u.m.

Activ — Bilanţul la 31/12/n-1 — Pasiv

	Brut	Amortizări sau Provizioane	Net		
Imobilizări necorporale	700	300	400	Capital social	3.600
Imobilizări corporale	9.500	3.000	6.500	Rezerve	2.000
Imobilizări financiare	1.000	200	800	Rezultatul reportat	100
				Rezultatul exerciţiului	350
Stocuri	**750**	**100**	**650**	Împrumuturi pe	
Clienţi şi conturi asimilate	**1.300**	**200**	**1.100**	termen lung	1.550
Titluri de plasament	100		100	**Furnizori**	**1.400**
Disponibil la bancă			50	**Datorii sociale**	**360**
Casa			20	**Datorii fiscale**	**260**
			9.620		9.620

mii u.m.

Activ — Bilanţul la 31/12/n — Pasiv

	Brut	Amortizări sau Provizioane	Net		
Imobilizări necorporale	700	500	200	Capital social	5.700
Imobilizări corporale	11.500	4.500	7.000	Rezerve	390
Imobilizări financiare	1.000	100	900	Rezultatul reportat	50
				Rezultatul exerciţiului	300
				Provizioane pentru riscuri	100
Stocuri	**950**	**150**	**800**	Împrumuturi pe	
Clienţi şi conturi asimilate	**1.500**	**250**	**1.250**	termen lung	1.200
Disponibil la bancă			30	**Furnizori**	**1.600**
Casa			10	**Datorii sociale**	**400**
				Datorii fiscale	**200**
				Credite bancare pe termen scurt	250
			10.190		10.190

Scanned with OKEN Scanner

Din datele bilanţiere anterior prezentate şi apelând la o formă listă, vom putea obţine următoarele bilanţuri funcţionale:

Bilanţ funcţional la 31/12/N-1

	mii u.m.
Capital social	3.600
Amortizări şi provizioane	3.800
Rezerve	2.000
Rezultatul reportat	100
Rezultatul exerciţiului	350
Împrumuturi pe termen lung	1.550
Total resurse durabile	11.400
Imobilizări necorporale	700
Imobilizări corporale	9.500
Imobilizări financiare	1.000
Total utilizări stabile	11.200
Fond de rulment	**200**
Stocuri	750
Clienţi şi conturi asimilate	1.300
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă	250
Total active de exploatare	2.300
Furnizori	1.400
Datorii sociale	360
Datorii fiscale	260
Total datorii din exploatare	2.020
Necesar în fond de rulment	**280**
Trezorerie	**-80**
Titluri de plasament	100
Disponibil la bancă	50
Casa	20
Total active monetare	170
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă	250
Total pasive monetare	250
Trezorerie	**-80**

Bilanţ funcţional la 31/12/N

	mii u.m.
Capital social	5.700
Amortizări şi provizioane	5.600
Rezerve	390
Rezultatul reportat	50
Rezultatul exerciţiului	300
Împrumuturi pe termen lung	1.200
Total resurse durabile	13.240
Imobilizări necorporale	700
Imobilizări corporale	11.500
Imobilizări financiare	1.000
Total utilizări stabile	13.200
Fond de rulment	**40**
Stocuri	950
Clienţi şi conturi asimilate	1.500
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă	280
Total active de exploatare	2.730
Furnizori	1.600
Datorii sociale	400
Datorii fiscale	200
Total datorii din exploatare	2.200
Necesar în fond de rulment	**530**
Trezorerie	**-490**
Disponibil la bancă	30
Casa	10
Total active monetare	40
Credite bancare pe termen scurt	250
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă	280
Total pasive monetare	530
Trezorerie	**-490**

Scanned with OKEN Scanner

Pe baza bilanţurilor funcţionale, prin compararea, post cu post, a structurilor de activ şi de pasiv (amortizări şi provizioane înscrise la resurse stabile), vom putea să explicăm variaţiile de trezorerie; la nivelul marilor agregate, vom constata:

- mai întâi, diminuarea fondului de rulment:

  40 - 200 = -160 mii u.m.

- apoi, creşterea necesarului în fond de rulment:

  530 - 280 = 250 mii u.m.

- ceea ce va permite determinarea variaţiei trezoreriei:

  - 160 - 250 = - 410 mii u.m.

calculul putând fi verificat şi la nivelul structurilor de trezorerie:

- 490 - (-80) = - 410 mii u.m.

Dacă avem în vedere variaţia resurselor durabile, ar fi mai ingenios să înlocuim posturile de rezerve (şi de rezultat reportat), de amortizări şi de provizioane, de rezultat, printr-o mărime (indicator) care caracterizează fluctuaţia lor: **autofinanţarea**.

Şi, mai departe, sporul nostru de cunoaştere ar fi mai evident dacă în locul autofinanţării, am reprezenta cele două componente ale sale, **CAF** şi **distribuirea de dividende**.

La toate cele redate mai sus, să încercăm acum prezentarea repartizării rezultatului exerciţiului „N-1", efectuată în „N" (mii u.m.):

Rezultatul de repartizat	350
Rezultatul reportat (N-1)	100
	450
Rezervele constituite în N	390
Rezultat după afectarea la rezerve (distribuibil)	60
Dividende	10
Rezultat reportat (N)	50

Examinând, acum, bilanţurile funcţionale, pe de o parte, şi tabloul de repartizare a rezultatului din „N-1", pe de altă parte, rezultă cu claritate că, în „N", s-a realizat o majorare a capitalului, prin încorporarea de rezerve, pentru 2.000 mii u.m.. Cum capitalul social a crescut de la 3.600 la 5.700 şi cunoscând că nu există capital

Scanned with OKEN Scanner

subscris nevărsat, se deduce că a avut loc şi o creştere de capital, în numerar, de (5.700 - 3.600) - 2.000 = 100 mii u.m..

În acest moment, dispunem de majoritatea elementelor necesare pentru reconstituirea integrală a fluxurilor de trezorerie. Nu înainte de a examina, mai în detaliu, modul în care amortizările, provizioanele şi rezervele asigură autofinanţarea întreprinderii.

Amortizări, provizioane, rezerve şi autofinanţare

Dacă optica noastră este strict contabilă, amortizările şi provizioanele constată deprecierea (ireversibilă sau reversibilă) a activelor, sau apariţia unui eventual pasiv. Ca atare, ele constituie cheltuieli „calculate", deoarece rezultă din estimări. În mod evident, cheltuielile nu antrenează nici un flux **direct** de trezorerie. Totodată, plecând de la premisa că aceste cheltuieli sunt, din punct de vedere fiscal, deductibile, ele vor împiedica şi o ieşire de trezorerie, prin intermediul impozitului. Şi mai mult, diminuând rezultatul net, ele limitează şi posibilitatea de ieşire de trezorerie prin distribuirea de beneficii (dividende). Veniturile din provizioane (reluările) joacă un rol invers.

În ceea ce priveşte rezervele, din punct de vedere juridic şi contabil, ele sunt de o natură diferită, deoarece sunt constituite prin afectarea de rezultate. Numitorul comun cu amortizările şi provizioanele este că şi ele împiedică ieşirile de trezorerie.

Folosind o expresie plastică, toate aceste elemente permit conservarea măduvei (substanţei întreprinderii, care este formată din capitaluri).

Dacă optica este însă financiară, ele constituie modul de autofinanţare a întreprinderii. În mod evident, partea distribuită a beneficiilor nu participă la autofinanţare. Altfel spus, autofinanţarea exerciţiului „N" va fi egală cu capacitatea de autofinanţare degajată în cursul exerciţiului „N", diminuată cu distribuirile (dividendele) efectuate în „N", dar care vizează rezultatele exerciţiului precedent. Cât priveşte exemplul nostru, este bine să semnalăm că majorarea capitalului, prin încorporarea de rezerve, maschează constituirea de rezerve, efectuată în „N":

Formalizând acest proces, vom putea scrie:

$$\text{Autofinanţarea}_{„N"} = \text{CAF}_{„N"} - \text{Distribuirile de dividende}_{„N"}$$

Cunoscând că, în „N", se afectează rezultatul „N-1", vom avea:

$$\text{Rezultat}_{„N-1"} = \text{Constituirea de rezerve}_{„N"} + \text{Distribuirile de dividende}_{„N"}$$

sau, altfel:

Scanned with OKEN Scanner

Distribuirile de dividende$_{„N"}$ = Rezultat$_{„N-1"}$ - Constituirea de rezerve$_{„N"}$

Prin substituire, vom putea scrie acum:

Autofinanţarea$_{„N"}$ = CAF$_{„N"}$ - (Rezultat$_{„N-1"}$ - Constituirea de rezerve$_{„N"}$)

Iar dacă avem în vedere metoda aditivă de calcul al CAF[1)], vom ajunge la:

Autofinanţarea$_{„N"}$ = Rezultat net$_{„N"}$ + Cheltuieli nete cu amortizările$_{„N"}$+ Cheltuieli nete cu provizioanele$_{„N"}$ + Valoarea contabilă a activelor cedate$_{„N"}$ + Amortizarea bunurilor cedate - Preţul de cesiune al elementelor de activ (Venituri din vânzarea imobilizărilor)$_{„N"}$ - (Rezultat$_{„N-1"}$ - Constituirea de rezerve$_{„N"}$)

sau, prin regrupare

Autofinanţarea$_{„N"}$ = (Rezultat net$_{„N"}$ - Rezultatul$_{„N-1"}$) + Cheltuieli nete cu amortizările$_{„N"}$+ Cheltuieli nete cu provizioanele$_{„N"}$ + Amortizarea bunurilor cedate + Valoarea contabilă a activelor cedate$_{„N"}$ - Preţul de cesiune al elementelor de activ $_{„N"}$ + Constituirea de rezerve$_{„N"}$

Se poate remarca faptul că, în ecuaţia de mai sus, am putea să înlocuim (Amortizarea bunurilor cedate + Valoarea contabilă a activelor cedate$_{„N"}$) cu „Valoarea de achiziţie a bunurilor cedate", iar suma algebrică (Amortizarea bunurilor cedate + Valoarea contabilă a activelor cedate$_{„N"}$ - Preţul de cesiune al elementelor de activ$_{„N"}$), cu (Valoarea de achiziţie a bunurilor cedate - Preţul de cesiune al bunurilor), ceea ce reprezintă un plus sau un minus de valoare din cesiunea bunurilor.

Dacă întreprinderea ar fi putut să prevadă încă de la achiziţionarea imobilizărilor cedate preţul de revânzare al acestora, ea ar fi putut să le amortizeze mai repede, ceea ce ar fi determinat, în perioadele precedente cesiunii, o autofinanţare de volum mai mare. Prezenţa în „N" a „valorii contabile a activelor cedate" (o pierdere) nu face altceva decât să consume o parte din autofinanţarea anului.

Dar dacă, în exerciţiul „N", nu am avea cesiuni de active, atunci ecuaţia anterioară s-ar rezuma la:

Autofinanţarea$_{„N"}$ = (Rezultat net$_{„N"}$ - Rezultatul$_{„N-1"}$) + Cheltuieli nete cu amortizările$_{„N"}$+ Cheltuieli nete cu provizioanele$_{„N"}$ + Constituirea de rezerve$_{„N"}$

Formalizările şi judecăţile de valoare exprimate anterior ne permit întocmirea tabloului de finanţare, sub forma sa de tablou de utilizări şi de resurse. Atât acest tablou cât şi cel al fluxurilor de trezorerie au ocupat un spaţiu larg în volumul I al

[1)] A se revedea volumul I al tratatului nostru (paginile 199-200).

Scanned with OKEN Scanner

lucrării noastre. Pentru a evita repetările, ne mărginim numai la o prezentare comparativă succintă a celor două tipuri de tablouri:

(a) **Fluxurile de lichidităţi datorate operaţiilor generatoare de rezultate:**

- În tabloul de utilizări şi de resurse, ele sunt toate (inclusiv, impozitul asupra beneficiilor) regrupate în CAF; excepţie face preţul de cesiune al elementelor de activ, ce corespunde unei operaţii de „dezinvestire".

- În calculul ETE, variaţia stocurilor intervine de două ori (în determinarea EBE şi în varianta NFR), dar cu semne algebrice diferite, ceea ce face să se anuleze efectul.

- În tabloul fluxurilor de trezorerie, fluxurile sunt clasificate, după natura lor, în „exploatare", „investiţii" şi „finanţare". Dar, se poate constata că:

(i) variaţia stocurilor nu intervine în nici un moment, deoarece nu influenţează direct trezoreria (preocupările sunt limitate numai la „cumpărări", în cadrul ciclului de trezorerie generat de cumpărări);

(ii) veniturile financiare generate de imobilizările financiare aparţin categoriei fluxurilor de investiţii, în timp ce dobânzile referitoare la împrumuturi intră în categoria fluxurilor de finanţare;

(iii) impozitul asupra beneficiilor, care nu este nici flux de finanţare (deoarece ar trebui să considerăm statul ca pe un partener, aportor de fonduri, ceea ce poate să fie adevărat, în unele întreprinderi, dar nu în cele liberale), nici flux de investiţii, este conectabil la fluxurile de exploatare, pentru că se consideră că o bună parte din impozitul plătit îşi găseşte baza impozabilă în rezultatul exploatării; pentru o imagine mai pertinentă, nu este lipsit de interes să se împartă acest impozit în cele trei categorii (cicluri), mai ales că unele întreprinderi realizează mari câştiguri financiare, din modul de compunere a activelor lor;

(iv) veniturile financiare care provin din titluri de plasament sau din conturi curente producătoare de dobânzi (ambele, elemente patrimoniale care aparţin trezoreriei) sunt conectabile fluxurilor de investiţii, cu toate că este vorba de plasamente pe termen scurt, fără impact, deci, asupra utilizărilor stabile.

(b) **Fluxurile de lichidităţi care provin din operaţii negeneratoare de rezultate**

În tabloul de utilizări şi de resurse, fluxurile de lichidităţi sunt clasificate pe

Scanned with OKEN Scanner

baza dicotomiei „fond de rulment - necesar în fond de rulment", iar analiza celor două categorii este bazată pe noţiunile de utilizări şi de resurse. Judecăţile de valoare pentru tabloul fluxurilor de trezorerie nu sunt aceleaşi. De exemplu:

- o cesiune de imobilizări este o nouă resursă durabilă, în tabloul de utilizări şi de resurse, în timp ce ea este un flux de investiţii (pozitiv, deoarece este o dezinvestire), în tabloul fluxurilor de trezorerie;
- rambursările de datorii sunt utilizări stabile, în tabloul de utilizări şi de resurse, şi un flux negativ de finanţare, în tabloul fluxurilor de trezorerie;
- distribuirile de dividende sunt utilizări stabile, în tabloul de utilizări şi de resurse şi fluxuri de finanţare, în tabloul fluxurilor de trezorerie.

În primul volum al lucrării noastre, am demonstrat că opoziţia „tablou de utilizări şi de resurse - tablou de trezorerie" este opoziţia între „real" şi „convenţie", în contabilitate. Pe linia demonstraţiei se găseşte şi bogăţia superioară de consecinţe privind analiza financiară pe care o procură tablourile de trezorerie. Ele pot explica mai bine strategiile întreprinderii, deoarece sunt infinit mai pretabile previziunilor.

În concluzie, finanţarea investiţiilor întreprinderii este asigurată, în general, printr-o combinare a resurselor proprii, care ar trebui să provină, în mod esenţial, din autofinanţare şi din aporturile proprietarilor, cu resursele împrumutate.

Primordialitatea recursului la autofinanţare obligă întreprinderile să acorde o atenţie specială beneficiului net, amortizărilor şi provizioanelor, acestora din urmă în măsura în care au ca obiect înnoirea imobilizărilor, prin procurarea de resurse durabile.

Mărimea beneficiului net este afectată, în principal, de cota de impozit şi de decalajele introduse de legislaţia fiscală în baza de impunere.

Amortizările deductibile, practicate de întreprindere, conduc la creşterea capacităţii sale de autofinanţare, datorită economiei de impozit realizată. De altfel, alegerea între diferitele metode de amortizare (lineară, degresivă, accelerată etc.) influenţează asupra capacităţii de autofinanţare.

9.6. Recursul la finanţarea externă străină

O dată determinat volumul autofinanţării disponibile, ţinând cont de rolul secundar pe care îl poate juca creşterea de capital într-o ţară cu economie neaxată pe piaţa financiară, politica de finanţare se traduce, în practică, prin determinarea

Scanned with OKEN Scanner

volumului îndatoririi şi prin alegerea între diferitele tipuri de îndatorire. Costul finanţării şi capacitatea de rambursare sunt elemente esenţiale ale fundamentării deciziei de îndatorire.

Prezentarea de tip funcţional a bilanţului contabil a condus la crearea de conturi care regrupează datorii financiare ce concură la acoperirea nevoilor durabile ale întreprinderii, independent de scadenţa lor pe termen lung, termen mediu sau termen scurt. Totuşi, pentru asigurarea cerinţelor analizei financiare, anexa, prin tabelele sale, prezintă informaţii relative la gradul de exigibilitate al datoriilor, pe grupe de scadenţă.

Din punct de vedere contabil, finanţarea externă străină este reflectată prin conturile grupei 16 „Împrumuturi şi datorii asimilate". Dezvoltarea pe conturi şi subconturi a grupei în cauză este dictată de nevoia de a oglindi în mod distinct:

- tipul de piaţă în care se găseşte creditorul: piaţa financiară sau piaţa bancară;
- spaţiul geografic de care aparţine creditorul: credite obţinute de la finanţatori români şi credite externe;
- tipul de creditor: obligatarul (contul 161 „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni"), bancherul (contul 162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu"), societatea-mamă în cadrul unui grup (contul 166 „Datorii legate de participaţii" sau oricare altă persoană, în condiţiile admise de legislaţia în vigoare (contul 167 „Alte împrumuturi şi datorii asimilate");
- rambursarea la termen sau nu a împrumuturilor contractate (astfel, subcontul 1622 „Credite bancare pe termen lung şi mediu nerambursate la scadenţă" înregistrează acele împrumuturi care nu au fost achitate în termenele prevăzute).

Pe de altă parte, conturile trebuie să permită realizarea distincţiei între „principal" şi „dobânzi". În contabilitatea românească, dobânzile referitoare la diferitele categorii de împrumuturi şi datorii sunt reflectate prin intermediul contului 168 „Dobânzi aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate".

O modalitate de finanţare externă străină este reprezentată de contractele de locaţie-finanţare (de leasing financiar) contabilizate în conformitate cu principiul „priorităţii" realităţii în faţa formei. Aspectele juridice şi contabile, precum şi efectele unei atare soluţii asupra indicatorilor financiari au făcut obiectul volumului I (paginile 385-394), în contextul prezentării normei IAS 17 „Contabilizarea contractelor de

Scanned with OKEN Scanner

locaţie". Am afirmat-o şi atunci, recursul la contractele de leasing **poate** să devină o cale de îmbunătăţire a sistemului de finanţare şi de investire pentru întreprinderile româneşti.

9.6.1. Contabilitatea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni

Primul volum (paginile 126-128) a făcut ecoul referirilor noastre despre elementele tehnice, caracteristicile şi definiţiile care însoţesc un împrumut obligatar.

Dincolo de acele precizări, să reţinem că un împrumut din emisiunea de obligaţiuni este o formă specială de împrumut pe termen lung ce permite emisiunea către public a unor titluri negociabile numite obligaţiuni.

Obligaţiunile reprezintă hârtii de valoare care se emit şi se pun în vânzare de către societăţile pe acţiuni şi cele în comandită pe acţiuni (care depăşesc, în general, o anumită mărime), conform prospectului de emisiune autentificat şi înregistrat la Registrul comerţului.

Conform reglementărilor actuale, în calitate de hârtii de valoare, obligaţiunile nu pot avea o valoare nominală mai mică de 100 lei, valoare în funcţie de care se calculează dobânda.

Pe lângă delimitările remarcate în primul volum, să reţinem că, îndeobşte, împrumuturile obligatare se clasifică în:

(i) Împrumuturi obligatare **ordinare**: nu conferă deţinătorilor de obligaţiuni decât dreptul de a încasa dobânda şi de a le rambursa o sumă egală cu cea „adusă" de ei.

(ii) Împrumuturi obligatare **complexe**: conferă deţinătorilor şi alte prerogative decât cele menţionate mai sus. Există o panoplie largă de obligaţiuni complexe, printre care am putea menţiona:

- **obligaţiunile convertibile**: ele lasă deţinătorului (numit şi titular) posibilitatea de a converti titlul său obligatar în acţiuni, conform unei parităţi şi în termenele prevăzute în contractele de emisiune;
- **obligaţiunile schimbabile**: ele lasă deţinătorului posibilitatea să schimbe titlul său obligatar contra unei acţiuni la o scadenţă determinată în momentul contractului de emisiune;
- **obligaţiuni cu bon de subscriere**: ele grupează, în fapt, două produse financiare: pe de o parte, o obligaţiune ordinară şi, pe de altă parte, un

Scanned with OKEN Scanner

bon de subscriere de acţiune sau de obligaţiune;

- **obligaţiuni rambursabile în acţiuni** (ORA): în loc să fie rambursate în numerar, ele sunt rambursate în acţiuni.

Aplicaţie practică privind contabilizarea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni

S.A. „X" a emis la 1 octombrie/exerciţiul N un împrumut obligatar cu următoarele caractersitici:

- mărimea nominală a împrumutului: 400.000.000 lei;
- numărul de obligaţiuni: 40.000;
- valoarea nominală a unei obligaţiuni: 10.000 lei;
- preţul de emisiune: 9.900 lei;
- preţul de rambursare: 10.200 lei;
- rata dobânzii: 20%;
- durata împrumutului obligatar: 10 ani;
- data de primire a împrumutului (încasarea preţului de emisiune al obligaţiunilor): 1 octombrie/exerciţiul N;
- cheltuielile de emisiune ale împrumutului obligatar sunt de 2.400.000 lei amortizabile în 5 ani;
- primele de rambursare vor fi amortizate la o prorată dată de durata împrumutului;
- rambursarea (amortizarea) împrumutului se va face în 5 tranşe egale, la sfârşitul serviciilor: n+2, n+4, n+6, n+8 şi n+10.

Remarcă: Se vor lua două exemple de rambursare, utilizându-se ambele modalităţi de amortizare progresivă (în practică se utilizează un singur procedeu, ales cu ocazia lansării emisiunii).

Operaţii înregistrate cu ocazia emisiunii împrumutului obligatar (1 octombrie/exerciţiul N):

1) Emisiunea împrumutului:

- sume încasate:

40.000 obligaţiuni x 9.900 lei/obligaţiune = ... 396.000.000 lei

- datoria S.A. faţă de obligatari:

40.000 obligaţiuni x 10.200 lei/obligaţiune = ... 408.000.000 lei

- prime de rambursare:

40.000 obligaţiuni x (10.200 - 9.900) = ... 12.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

%	=	161 „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni“	408.000.000
5121 „Conturi la bănci în lei“[1)]			396.000.000
169 „Prime privind rambursarea obligaţiunilor“			12.000.000

2) Plata cheltuielilor de emisiune:

627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	2.400.000

Remarcă: În ţara noastră, normele metodologice prevăd înregistrarea directă a cheltuielilor de emisiune într-un cont de activ: 201 „Cheltuieli de constituire“:

201 „Cheltuieli de constituire[2)]“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“

Amortizarea cheltuielilor de constituire are efect numai asupra soldului intermediar de gestiune „rezultatul din exploatare“, nu şi asupra „valorii adăugate“.

Pentru a adopta o atare soluţie, contabilitatea românească trebuie să se doteze cu un cont de venituri care să permită transferul cheltuielilor în activul bilanţier. Este şi motivul pentru care pledăm pentru crearea contului 791 „Transferuri de cheltuieli“, existent în contabilitatea franceză.

Operaţii înregistrate la inventarul exerciţiului N (31 decembrie/N)

3) Transferul cheltuielilor de emisiune (capitalizarea):

201 „Cheltuieli de constituire“	=	791 „Transferuri de cheltuieli“	2.400.000

4) Amortizarea cheltuielilor de emisiune:

$$2.400.000 \text{ lei} : 5 \text{ ani} \times \frac{3 \text{ luni}}{12 \text{ luni}} = 120.000 \text{ lei}$$

[1)] În condiţiile în care între subscrierea obligaţiunilor şi încasarea împrumutului obligatar trece o perioadă de timp, între contul 5121 şi contul 161 se interpune contul de creanţe 461 „Debitori diverşi“.

[2)] Soluţia de capitalizare directă este cel puţin discutabilă deoarece ocolirea contului de cheltuieli externe (în cazul nostru, 627) conduce la distorsionarea indicatorului „valoare adăugată“.

Scanned with OKEN Scanner

6811 „Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor“	=	2801 „Amortizarea cheltuielilor de constituire“	120.000

5) Amortizarea primelor de rambursare a obligaţiunilor:

$$12.000.000 \text{ lei} : 10 \text{ ani} \times \frac{3 \text{ luni}}{12 \text{ luni}} = 300.000 \text{ lei}$$

6868 „Cheltuieli financiare privind amortizarea primelor de rambursare a obligaţiunilor“	=	169 „Prime privind rambursarea obligaţiunilor“	300.000

6) Înregistrarea dobânzilor datorate:

$$400.000.000 \text{ lei} \times 20\% \times \frac{3 \text{ luni}}{12 \text{ luni}} = 20.000.000 \text{ lei}$$

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	168x „Dobânzi datorate aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate“	20.000.000

Pentru o corectă aplicare a postulatului independenţei exerciţiilor, pledăm pntru crearea a două conturi de datorii privind dobânzile aferente împrumuturilor:

- unul care să servească numai aplicării acestui postulat (168x: ultima cifră ar urma să fie stabilită de normalizatorii contabili români), deci care să înregistreze dobânzile datorate între emisiune (sau închiderea unui serviciu) şi închiderea unui exerciţiu: în cazul de faţă, între 1 octombrie şi 31 decembrie/exerciţiul N;
- celălalt care să servească înregistrării datoriei efectiv achitabile de întreprindere în favoarea obligatarilor săi (1681 „Dobânzi aferente împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni“).

Remarcă: **Serviciul** reprezintă perioada dintre două plăţi succesive ale cupoanelor (dobânzilor) împrumutului: în exemplul nostru, serviciul este cuprins între 1 octombrie/un exerciţiu şi 1octombrie/exerciţiul următor.

Operaţie înregistrată la începutul exerciţiului N+1:

7) Stornarea formulei (6) pentru a se evita imputarea incorectă a cheltuielilor

Scanned with OKEN Scanner

cu dobânzile în contul 666 (la sfârşitul serviciului unui împrumut obligatar, adică la 1 octombrie al fiecărui an, se înregistrează cuponul anual datorat obligatarilor):

168x „Dobânzi datorate aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate“	=	666 „Cheltuieli privind dobânzile“	20.000.000

Operaţii înregistrate la sfârşitul primului serviciu al împrumutului obligatar (1 octombrie/N+1): la sfârşitul primului serviciu se înregistrează cuponul; nu există obligaţiuni de rambursat.

8) Cuponul datorat obligatarilor:

400.000.000 lei x 20% = 80.000.000 lei

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1681 „Dobânzi aferente împrumutului din emisiunea de obligaţiuni“	80.000.000

9) Plata cuponului:

1681 „Dobânzi aferente împrumutului din emisiunea de obligaţiuni“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	80.000.000

Operaţii înregistrate la inventarul exerciţiului N+1:

10) Amortizarea cheltuielilor de emisiune:

2.400.000 lei : 5 ani = 480.000 lei

6811 „Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor“	=	2801 „Amortizarea cheltuielilor de constituire“	480.000

11) Amortizarea primelor de rambursare a obligaţiunilor:

12.000.000 lei : 10 ani = 1.200.000 lei

6868 „Cheltuieli financiare privind amortizarea primelor de rambursare a obligaţiunilor“	=	169 „Prime privind rambursarea obligaţiunilor“	1.200.000

12) Înregistrarea dobânzilor datorate (intervalul 1 oct. /N+1 - 31 dec./N+1):

Scanned with OKEN Scanner

idem (6), adică: 400.000.000 lei x 20% x 3 luni/12 luni = 20.000.000 lei, deoarece nu au apărut încă rambursări de obligaţiuni:

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	168x „ Dobânzi datorate aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate“	20.000.000

Operaţia înregistrată la începutul exerciţiului N+2:

13) Stornarea formulei (12) (aceeaşi explicaţie ca în cazul operaţiei (7):

168x „ Dobânzi datorate aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate“	=	666 „Cheltuieli privind dobânzile“	20.000.000

Operaţii înregistrate la sfârşitul celui de-al 2-lea serviciu al împrumutului obligatar (1 octombrie/N+2): la sfârşitul celui de-al doilea serviciu se înregistrează cuponul; se amortizează prima „tranşă“ de obligaţiuni prin modalitatea „tragere la sorţi“:

14) Cuponul datorat obligaţiunilor:

400.000.000 lei x 20% = 80.000.000 lei

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1681 „ Dobânzi aferente împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni“	80.000.000

15) Obligaţiunile de rambursat (amortizate) prin procedeul tragerii la sorţi:

40.000 obligaţiuni : 5 tranşe = 8.000 obligaţiuni
8.000 obligaţiuni x 10.200 lei/oblig. = 81.600.000 lei

161 „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni“	=	16y „Datorii faţă de obligatari privind obligaţiunile de rambursat“	81.600.000

Remarcă: Normele metodologice româneşti prevăd creditarea unui cont de trezorerie (de exemplu, 5121). **Opinăm însă pentru soluţia prevăzută anterior**, soluţie care corespunde mai bine unei realităţi financiare: se virează mai întâi cota de împrumut din emisiunea de

Scanned with OKEN Scanner

obligaţiuni (împrumut pe termen lung) în categoria datoriilor exigibile, după care, într-o operaţie ulterioară, vor fi achitate aceste datorii. O astfel de soluţie este utilizată în contabilitatea franceză.

Sugerăm normalizatorilor români fie crearea unui nou cont 16y (de înlocuit y cu o cifră adecvată), fie utilizarea contului 167 „Alte împrumuturi şi datorii asimilate".

16) Plata cuponului şi a preţului de rambursare al obligaţiunilor amortizate:

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	161.600.000
1681 „Dobânzi aferente împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni"			80.000.000
16y „Datorii faţă de obligatari privind obligaţiunile de rambursat"			81.600.000

Operaţii înregistrate la inventarul exerciţiului N+2:

Amortizarea cheltuielilor de emisiune şi a primelor de rambursare a obligaţiunilor prezintă aceleaşi valori şi aceleaşi înregistrări (prezentate la inventarul exerciţiului N+1).

În privinţa dobânzilor datorate pentru intervalul 1 octombrie/N+2- 31 decembrie/N+2, rata dobânzii şi prorata temporis se aplică la soldul împrumutului obligatar, adică:

Soldul împrumutului obligatar = 400.000.000 - 8.000 obligaţiuni x 10.000 lei/ obligaţiune = 320.000.000 lei

$$320.000.000 \text{ lei} \times 20\% \times \frac{3 \text{ luni}}{12 \text{ luni}} = 16.000.000 \text{ lei}$$

17) Deci, înregistrarea dobânzilor datorate la 31 decembrie/N+2:

666 „Cheltuieli privind dobânzile"	=	168x „Dobânzi datorate aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate"	16.000.000

Operaţia înregistrată la începutul exerciţiului N+3:

18) Stornarea formulei (17) (aceeaşi explicaţie ca în cazul operaţiei (7)):

168x „Dobânzi datorate aferente împrumuturilor şi datoriilor asimilate“	=	666 „Cheltuieli privind dobânzile“	16.000.000

Operaţii înregistrate la sfârşitul celui de-al 3-lea serviciu al împrumutului obligatar: la sfârşitul celui de-al treilea serviciu se înregistrează cuponul; nu există obligaţiuni de rambursat.

19) Cuponul datorat obligatarilor:

320.000.000 x 20% = 64.000.000 lei

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1681 „Dobânzi aferente împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni“	64.000.000

Plata cuponului şi celelalte operaţiuni legate de inventariere, deschiderea exerciţiilor şi sfârşitul exerciţiilor următoare sunt înregistrate după aceeaşi metodologie.

Presupunând că S.A. „X“ ar fi practicat amortizarea obligaţiunilor prin procedeul răscumpărării în bursă şi luând spre exemplificare sfârşitul celui de-al 4-lea serviciu, vom înregistra:

20) Răscumpărarea în bursă a obligaţiunilor de amortizat. Ipoteză: preţul unitar este de 5150 lei/obligaţiune:

8.000 obligaţiuni x 10.150 lei/obligaţiune = 81.200.000 lei

505 „Obligaţiuni emise şi răscumpărate“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	81.200.000

21) Anularea celor 8.000 de obligaţiuni răscumpărate, operaţie care echivalează cu amortizarea celei de a doua tranşe din împrumutul obligatar:

- preţul de rambursare:
8.000 obligaţiuni x 10.200 lei/oblig. = ... 81.600.000 lei
- preţul de cumpărare = ... 81.200.000 lei
Diferenţe pozitive = ... 400.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

161 „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni“	=	%	81.600.000
		505 „Obligaţiuni emise şi răscumpărate“	81.200.000
		7728 „Alte venituri excepţionale din operaţiuni de capital“	400.000

Remarcă: Dacă preţul de răscumpărare ar fi fost superior preţului de rambursare, operaţiunea ar fi generat o diferenţă negativă (cheltuieli excepţionale) şi s-ar fi înregistrat:

%	=	505 „Obligaţiuni emise şi răscumpărate“	preţ de răscumpărare
161 „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni“			preţ de rambursare
6728 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital“			diferenţă negativă

Contabilitatea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni convertibile sau schimbabile în acţiuni

Pentru realizarea acestei operaţii (neprevăzută în normele metodologice), auditorii vor trebui să prezinte în Adunarea Generală a Acţionarilor un raport prin care îşi dau avizul asupra bazelor de conversiune (sau de schimb) şi, dacă este cazul, asupra anulării dreptului preferenţial al acţionarilor, de a subscrie obligaţiuni convertibile sau schimbabile.

De asemenea, acest raport trebuie să prevadă modul de remunerare a persoanelor care se obligă să asigure schimbul obligaţiunilor.

Contabilitatea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni fără primă convertibilă în acţiuni

La **emisiunea împrumuturilor** se fac aceleaşi înregistrări ca pentru oricare împrumut obligatar. Totuşi, sistemul contabil românesc ar trebui să se doteze cu

Scanned with OKEN Scanner

un subcont al contului 161 „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni".

De altfel, contul 161, mai ales pentru că operaţiunile relative la împrumuturile obligatare vizează întreprinderile mari, ar funcţiona prin subconturi distincte aferente diferitelor speţe ale problemei în cauză.

Presupunem că acest subcont (161x) ar fi intituat „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni convertibile".

Conversiunea va genera o creştere a capitalurilor proprii (prin creditarea corespunzătoare a conturilor aferente) şi o diminuare a împrumuturilor obligatare convertibile (debitarea contului 161x).

Exemplu: S.A. „X" a emis un împrumut obligatar de 200.000.000 lei (20.000 obligaţiuni convertibile la dorinţa purtătorului x 10.000 lei, nominalul unei obligaţiuni).

Paritatea de conversiune este: o acţiune de 10.000 lei pentru 2 obligaţiuni.

Purtătorii a 10.000 obligaţiuni decid să convertească titlurile lor. Capitalul S.A. va creşte cu 50.000.000 lei (5.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune). Împrumutul obligatar va suporta o reducere de 100.000.000 lei (10.000 obligaţiuni x 10.000 lei/ obligaţiune). Rezultă o primă emisiune de: 100.000.000 - 50.000.000 = 50.000.000 lei.

Pentru înregistrarea acestor prime ar trebui creat un subcont distinct al contului 104 „Prime legate de capital". Îl vom simboliza 104x şi îl vom intitula „Prime de conversiune a obligaţiunilor în acţiuni".

1) Conversiunea obligaţiunilor în acţiuni:

161x „Împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni convertibile"	=	%	100.000.000
		1012 „Capital subscris vărsat"	50.000.000
		104 x „Prime de conversiune a obligaţiunilor în acţiuni"	50.000.000

1012		104x		161x		
	50.000.000		50.000.000	100.000.000	200.000.000	sold iniţial
	(1)		(1)	(1)		
				sold final creditor = 100.000.000		

Contabilitatea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni cu primă convertibilă în acţiuni

În acest caz, emisiunea de obligaţiuni convertibile în acţiuni poate să fie analizată în două moduri diferite;

Primul mod: tratarea emisiunii prin două operaţiuni distincte:

- o emisiune de obligaţiuni,
- conversiunea obligaţiunilor în acţiuni.

Al doilea mod: tratarea emisiunii printr-o operaţie unică efectuată în două etape.

Sub aspect contabil sunt degajate următoarele concluzii:

- Cu ocazia emisiunii împrumutului, datoria faţă de obligatari este numai eventuală. Ea devine certă prin cererea de rambursare formulată de obligatari. Ca urmare a caracterului incert al datoriei, nu se va proceda la înregistrarea unei prime de rambursare. Cu toate acestea, se impune crearea unui provizion pentru riscuri (cu caracter financiar) pentru a se face faţă unei eventuale cheltuieli legate de o rambursare probabilă.

- Cu ocazia conversiunii obligaţiunilor în acţiuni, suma iniţială vărsată cu ocazia emisiunii (şi contabilizată la împrumuturi) va fi înscrisă la capitalurile proprii. În acest mod, prima de rambursare este imputată în mod automat asupra primei de emisiune.

Contul de profit şi pierdere nu va fi afectat decât în eventualitatea anulării provizionului pentru riscuri ca urmare a conversiunii totale a obligaţiunilor în acţiuni, deci ca urmare a suprimării riscului de rambursare.

- Cu ocazia rambursării obligaţiunilor neconvertite, se înregistrează o cheltuială financiară corespunzătoare primei vărsate, precum şi o reluare (virare la venituri) a provizionului constituit anterior în acest scop.

Contabilitatea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni schimbabile

La dorinţa titularilor, aceste obligaţiuni pot fi schimbate, în orice moment, în acţiuni.

Conform acestei formule de împrumut, pentru a se realiza schimbul, societatea emite, concomitent, obligaţiuni şi un număr determinat de acţiuni noi. Acestea sunt subscrise de un „terţ subscriptor" cu ocazia unei creşteri de capital în numerar. Terţul subscriptor se angajează să efectueze schimbul ori de câte ori un obligatar

Scanned with OKEN Scanner

decide să se folosească de facultatea de schimb.

Contabilizarea împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni schimbabile este similară cazului unei emisiuni ordinare de împrumuturi obligatare, singurul amendament fiind acela al creşterii de capital.

9.6.2. Contabilitatea creditelor bancare

În Europa continentală, pentru a-şi acoperi necesităţile de resurse, întreprinderile fac de obicei apel la împrumutul bancar. Întreprinderile româneşti nu fac excepţie de la regulă. Băncile sunt instituţiile cele mai puternice, poate cele mai respectabile din economia ţării noastre. Paleta de creditare este destul de diversă. Dacă avem în vedere scadenţa creditelor, ele se clasifică în „credite bancare pe termen lung şi mediu" (conturile 162) şi „creditele bancare pe termen scurt" (contul 519). Numai primele dintre aceste conturi „alimentează" cu informaţii ciclul de finanţare. Celelalte contribuie la realizarea gestiunii trezoreriei întreprinderii.

Finanţările bancare sunt realizate, deci, pe termen mediu (în general, pe o perioadă cuprinsă între 1 şi 5 ani) şi pe termen lung (peste 5 ani). **Obiectivul** lor este realizarea de investiţii, în sensul larg al termenului, a căror natură (investiţii imobiliare sau mobiliare) le **condiţionează modalităţile** (durată, rata dobânzii, expresiile garanţiilor, forma de rambursare etc.). În principiu, mărimea acestor credite nu poate acoperi în totalitate costul proiectului finanţat.

Condiţiile de dobândă şi garanţiile depind de elemente de conjunctură, de situaţia economică şi financiară a întreprinderii şi de rezultatele negocierilor cu banca, cu ocazia punerii în operă a unui dosar de împrumut.

Plata dobânzilor poate să fie prevăzută anual, semestrial sau conform oricărei alte fracţionări a anului. Mărimea unui împrumut scade pe măsura rambursării „principalului" lui.

Ritmul rambursării poate să fie adaptat posibilităţilor financiare ale întreprinderii, stingerea datoriei putând fi prevăzută conform unui „**plan de amortizare**" ce propune o repartiţie a plăţilor în tranşe egale, progresive sau degresive. De asemenea, poate să fie vizată, o perioadă de scutire (franşiză) în care nu se rambursează părţi din capitalul împrumutat. Rambursarea „**in fine**" (întreaga mărime a principalului, la terminarea duratei) a devenit o modalitate de plată extrem de rară. Aşa că rambursarea capitalului împrumutat la care se adaugă

Scanned with OKEN Scanner

dobânzile, repartizată în timp, ia forma fie de „**anuităţi variabile**", fie de „**anuităţi constante**".

Anuitatea constantă se calculează pe baza unei formule a matematicilor financiare: $\frac{i}{1-(1+i)^{-n}} \times C$, în care

C= principalul împrumutului

i = rata anuală a dobânzii

n = numărul de anuităţi.

Tabloul de amortizare a unui împrumut bancar prezintă următoarea structură:

Anii	Capitalul de amortizat la începutul perioadei	Dobânzile anuale (la o rată de...%)	Amortizarea capitalului	Anuităţile	Capitalul la sfârşitul perioadei
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1 2					

unde:

(2) este egal cu mărimea capitalului la sfîrşitul perioadei precedente;

(3) se calculează prin aplicarea ratei dobânzii la capital (principal);

(4) se calculează pe baza principalului şi a timpului scurs;

(5) = (3) + (4);

(6) descreşte pe măsura rambursării.

Principalele operaţii generate de gestiunea creditelor bancare pe termen lung şi mediu sunt contabilizate astfel:

a) Angajarea creditului bancar, pe baza contractului de credite şi a extrasului de cont:

- dacă împrumutul respectiv este acordat sub formă de plăţi pentru achitarea furnizorilor (livrări de bunuri, executări de lucrări sau prestaţii de servicii):

401 „Furnizori"	=	1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu"	x_1 lei

- dacă împrumutul respectiv este acordat pentru achitarea furnizorilor de imobilizări:

404 „Furnizori de imobilizări"	=	1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu"	x_2 lei

- dacă suma de bani reprezentând împrumutul este pusă la dispoziţia solicitantului:

5121 „Conturi la bănci în lei“ sau 5124 „Conturi la bănci în devize“	=	1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	x_3 lei

b) În cazul **creditelor în valută**, reluarea la începutul exerciţiului a diferenţelor favorabile de curs valutar determinate şi înregistrate la închiderea exerciţiului financiar anterior:

477 „Diferenţe de conversiune - pasiv“	=	1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	x_4 lei

c) În cazul **creditelor în valută**, reluarea la începutul exerciţiului a diferenţelor nefavorabile de curs valutar determinate şi înregistrate la închiderea exerciţiului financiar anterior:

162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	476 „Diferenţe de conversiune - activ“	x_5 lei

d) Rambursarea creditelor bancare pe termen lung şi mediu în lei sau în valută:

1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“ sau 5124 „Conturi la bănci în devize“	x_6 lei

e) În **cazul creditelor în valută**, înregistrarea diferenţelor favorabile de curs valutar, la închiderea exerciţiului financiar, ca urmare a scăderii cursului valutar:

1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	477 „Diferenţe de conversiune- pasiv“	x_7 lei

f) În cazul **creditelor în valută**, înregistrarea diferenţelor nefavorabile de curs valutar, la închiderea exerciţiului financiar, în cazul creşterii cursului valutar:

476 „Diferenţe de conversiune-activ“	=	1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	x_8 lei

Scanned with OKEN Scanner

g) Înregistrarea diferenţelor favorabile de curs valutar generate de rambursarea creditelor în devize:

1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“[1)]	x_9 lei

h) Obligaţiile de plată a dobânzilor pentru creditele bancare pe termen lung şi mediu:

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1682 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen lung şi mediu“[2)]	x_{10} lei

i) Plata dobânzilor, în lei sau în devize:

1682 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen lung şi mediu“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“ sau 5124 „Conturi la bănci în devize“	x_{11} lei

j) Trecerea acestor credite în categoria creditelor nerambursate la scadenţă:

1621 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	1622 „Credite bancare pe termen lung şi mediu nerambursate la scadenţă“	x_{12} lei

k) Achitarea creditelor nerambursate la scadenţă, în lei sau în valută:

1622 „Credite bancare pe termen lung şi mediu nerambursate la scadenţă“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“ sau 5124 „Conturi la bănci în devize“	x_{13} lei

*
* *

Problema împrumuturilor şi a costurilor lor este una de o importanţă capitală în contabilitate. Întrebarea care se pune este: suportarea costurilor împrumuturilor

[1)] Soluţie controversată în condiţiile unei economii hiperinflaţioniste.

[2)] Ca şi în cazul împrumuturilor obligatare, ar fi necesară crearea a două conturi: unul pentru înregistrarea dobânzilor datorate (să presupunem 168x „Dobânzi datorate...“) şi un altul, pentru reflectarea dobânzilor exigibile (1682).

Scanned with OKEN Scanner

prin includerea în cheltuieli sau capitalizarea acestora (în anumite condiţii)?

Cum dobânzile plătite fac obiectul fluxurilor de finanţare, era natural să acordăm, aici, un spaţiu de dezbatere a controversei mai sus-menţionate. Deşi, răspunsul poate să facă şi obiectul gestiunii investiţiilor (imobilizărilor) şi, în cazuri mult mai rare, a stocurilor.

Internaţionalizarea gândirii contabile ne obligă să recurgem la analiza normei IASC referitoare la costurile împrumuturilor.

9.6.3. Litera şi spiritul normei IAS 23 „Costurile împrumuturilor"

Obiectivul normei 23 este de a prescrie prelucrarea contabilă aplicabilă costurilor împrumuturilor. La modul general, norma solicită că, din punct de vedere contabil, costurile împrumuturilor să fie înscrise imediat în cheltuieli. Totuşi, ea admite, în numele celeilalte prelucrări autorizate, capitalizarea costurilor împrumuturilor, care sunt direct imputabile achiziţionării, construirii sau producţiei unui bun, în anumite condiţii.

Unele active au o durată foarte lungă de fabricaţie (în special bunurile imobiliare). Pentru a finanţa această perioadă, întreprinderea poate să recurgă la împrumuturi. Contabilul va trebui să ştie dacă dobânzile corespunzătoare trebuie să fie menţinute în cheltuielile exerciţiului în care ele se determină sau, dimpotrivă, să fie considerate ca un element al costului activului în cauză.

Adepţii acestei din urmă soluţii estimează că astfel de cheltuieli nu diferă fundamental de cele care intră în costul (de revenire) activului. Adversarii capitalizării susţin că o atare practică ar conduce la o evaluare în mod diferit a unui bun, în funcţie de modul lui de finanţare, din împrumut sau din capitaluri proprii. Excepţie ar fi situaţia în care s-ar admite, de asemenea, o încorporare în costul bunului a unei remunerări a capitalurilor proprii, soluţie la care nici un specialist nu cotizează.

În concluzie, norma 23 dă dreptate, mai degrabă, adversarilor capitalizării şi face din **înscrierea în cheltuieli a costurilor împrumuturilor prelucrarea sa de referinţă.**

a) **Definiri şi delimitări**

Costul unui împrumut este reprezentat de dobânzi şi alte cheltuieli suportate de o întreprindere în cadrul unui împrumut de fonduri. Se deduce că noţiunea de cost al unui împrumut nu se limitează la dobânzi. În funcţie de natura împrumutului,

Scanned with OKEN Scanner

ea poate să includă şi:

- amortizarea primelor de emisiune sau de rambursare referitoare la împrumuturi;
- amortizarea costurilor accesorii antrenate de emisiunea împrumuturilor;
- o fracţiune a locaţiilor financiare, asimilabilă dobânzilor, în cazul contractelor de locaţie-finanţare (a se revedea norma 17, analizată de noi în volumul I, paginile 385-394);
- diferenţele de curs ce rezultă din împrumuturile în devize, în măsura în care ele pot să fie considerate un complement de dobânzi.

În cazul împrumuturilor din emisiunea de obligaţiuni, se probează, în nu puţine cazuri, relaţia:

preţul de emisiune ≤ valoarea nominală ≤ preţul de rambursare.

De asemenea, din ce în ce mai mult apare situaţia în care preţul de emisiune este mai mare decât valoarea nominală. Dar, indiferent de situaţie:

- prima de emisiune este diferenţa între valoarea nominală şi preţul de emisiune;
- prima de rambursare este diferenţa între preţul de rambursare şi valoarea nominală.

Primele constituie pentru persoana ce recurge la împrumut cheltuieli complementare. Din punct de vedere contabil, ele sunt repartizate, cel mai adesea, pe durata împrumutului sub forma unei amortizări care face parte din costurile împrumuturilor.

b) **Probleme ale contabilizării costurilor împrumuturilor**

Norma 23 se pronunţă în mod clar asupra **necapitalizării** costurilor împrumuturilor. Ea prevede că astfel de costuri trebuie să fie contabilizate în cheltuielile exerciţiului în cursul căruia ele au fost angajate. Această soluţie constituie **prelucrarea de referinţă**.

În acelaşi timp, norma admite, totuşi, ca să fie **incluse în costul anumitor active** cheltuielile legate de împrumuturi, cheltuieli **direct atribuibile achiziţionării, construirii sau producţiei lor**. Astfel de cheltuieli privind împrumuturile sunt capitalizate prin costul bunurilor atunci când este probabil ca ele să genereze avantaje economice viitoare şi când costul împrumuturilor poate să fie evaluat în mod fiabil. Alte cheltuieli referitoare la împrumuturi, care nu sunt direct atribuibile achiziţionării, construirii sau producţiei de bunuri, sunt înscrise în cheltuielile

Scanned with OKEN Scanner

exerciţiului în cursul căruia ele au fost angajate.

Bunurile (activele) vizate sunt cele care solicită o **perioadă lungă de pregătire** înainte de a putea să fie utilizate sau vândute. Această remarcă impune două judecăţi de valoare:

(i) Activele în cauză pot să fie atât imobilizări cât şi stocuri a căror durată de fabricaţie sau de maturare este foarte lungă (lucrări imobiliare, produse ale industriei spirtoaselor etc.).

(ii) Fără prea multe precizări suplimentare, a aprecia cât de suficientă este durata de punere în stare de utilizare sau de vânzare este o problemă de resortul întreprinderii şi al auditorilor săi. Singurele indicaţii pe care norma 23 le oferă sunt:

- activele fabricate după procedeuri învechite sau produse în cantităţi mari în mod repetitiv şi într-o perioadă scurtă nu satisfac condiţiile de capitalizare.
- de asemenea, nu intră sub incidenţa capitalizării costurile împrumuturilor pentru activele gata să fie utilizate sau vândute în momentul achiziţionării lor, indiferent care a fost durata lor de fabricaţie la furnizor.

c) **Determinarea cheltuielilor capitalizabile**

Calculul cheltuielilor încorporabile în costul activelor presupune determinarea împrumuturilor în cauză şi delimitarea perioadei de calcul.

Prin definiţie, cheltuielile capitalizabile referitoare la împrumuturi sunt cele care ar fi putut să fie evitate, dacă activul în cauză nu ar fi fost achiziţionat (sau împrumutat, dacă este vorba despre o locaţie financiară). Identificarea acestor cheltuieli este mai uşor sau mai greu de realizat, în funcţie de caracterul finanţării activului: printr-un împrumut special sau din capitalurile împrumutate la nivelul ansamblului întreprinderii.

În prima situaţie, pot să fie capitalizate cheltuielile reale relative la perioada de punere în stare de utilizare sau de vânzare a activului, din care sunt deduse eventualele venituri obţinute din plasamentul temporar al fondurilor împrumutate.

Exemplul 1

O întreprindere a împrumutat suma de 30 miliarde lei pentru finanţarea construcţiei unei clădiri. În cursul exerciţiului N, cheltuielile relative la acest împrumut sunt de 3 miliarde lei. Suma împrumutată depăşeste necesităţile imediate

Scanned with OKEN Scanner

ale întreprinderii. Ca atare, o parte din sumă a fost „plasată" şi procură venituri financiare de 500 milioane lei.

Mărimea cheltuielilor capitalizabile în numele exerciţiului N va fi de 3.000.000.000 - 500.000.000 = 2.500.000.000 lei.

Atunci când finanţarea activului nu face obiectul unui împrumut special, mărimea cheltuielilor capitalizabile este determinată prin aplicarea la costul activului a unei rate relative la costul mediu al împrumuturilor întreprinderii, în cursul perioadei. Valoarea astfel calculată nu trebuie să depăşească cheltuielile cu împrumuturile efectiv suportate în cursul perioadei.

Cât priveşte costul mediu al activului în timpul perioadei (inclusiv cheltuielile cu împrumuturile anterior incluse), IASC precizează că acesta constituie o bună aproximare a bazei de calcul privind dobânzile capitalizabile.

Dacă operaţia face obiectul unor subvenţii, acestea trebuie să fie deduse din costul activului.

Exemplul 2

O întreprindere a realizat construcţia unei clădiri fără să facă apel la o finanţare specială. Împrumuturile şi lucrările în curs de execuţie, la începutul şi la închiderea exerciţiului N se prezintă astfel:

în milioane lei

	1/01/N	31/12/N	Media
Împrumuturi:			
Împrumutul I_1 (dobândă 15%)	20.000	16.000	18.000
Împrumutul I_2 (dobândă 10%)	30.000	25.000	27.500
	50.000	41.000	45.500
Costul lucrărilor realizate	48.000	64.000	56.000

La nivelul exerciţiului N, cheltuielile cu dobânzile sunt de 6 miliarde lei.

Rata medie a dobânzii împrumuturilor, în cursul exerciţiului N:

$$(15\% \times \frac{18.000}{45.500}) + (10\% \times \frac{27.500}{45.500}) = 5{,}93\% + 6{,}04\% = 11{,}97\%$$

Dobânzile capitalizabile în numele exerciţiului N sunt de:

56.000 x 11,97% = 6.703,2 milioane lei, sumă plafonată la **6.000 milioane lei**

Scanned with OKEN Scanner

(cheltuielile cu dobânzile aferente exerciţiului N):

În privinţa determinării perioadei de calcul, trebuie să precizăm că valoarea cheltuielilor cu împrumuturile poate să fie capitalizată din momentul:

- în care apar cheltuielile legate de activ cât şi cheltuielile cu împrumuturile;
- în care sunt întreprinse activităţi necesare pregătirii activului.

Activităţile în cauză depăşesc simpla construire fizică a activului. Ele se referă, de asemenea, la o serie de operaţii tehnice şi administrative prealabile ca, de exemplu, dizolvarea formalităţilor necesare obţinerii permisului de construire.

În schimb, nu sunt **capitalizabile** cheltuielile cu împrumuturile referitoare la perioadele în cursul cărora dezvoltarea activului este suspendată. Astfel, dobânzile referitoare la întârzierile prelungite în realizarea construcţiei, datorate, spre exemplu, blocajelor administrative nu pot să fie incluse, în principiu, în costul activului (construcţiei).

Perioada de capitalizare a costurilor împrumuturilor se încheie atunci când activul în cauză atinge stadiul care îi permite să fie utilizat sau vândut.

Atunci când activul este compus din mai multe unităţi ce pot să fie utilizate de la finalizarea lor, în timp ce construirea altor unităţi continuă (de exemplu, un complex imobiliar compus din mai multe clădiri), perioada de capitalizare a costurilor împrumuturilor este determinată pe fiecare unitate în parte.

d) **Comunicarea financiară generată de costurile împrumuturilor şi alte comentarii**

În legătură cu costurile împrumuturilor, situaţiile financiare trebuie să menţioneze:

- metoda contabilă utilizată;
- mărimea cheltuielilor capitalizate în cursul exerciţiului;
- rata de capitalizare utilizată pentru determinarea mărimii cheltuielilor cu împrumuturile ce pot să fie încorporate în costul activului.

Capitalizarea costurilor împrumuturilor ridică o serie de probleme utilizatorului de conturi.

Mai întâi, întreprinderile pot să utilizeze această metodă pentru a evita constatarea de cheltuieli de volum mare şi, deci, pentru majorarea rezultatului lor. Această manevră poate să fie uşor dejucată dacă întreprinderea respectă obligaţiile pe linie de comunicare financiară. În acest sens, este suficient să se deducă dobânzile capitalizate ale perioadei din beneficiul net pentru a se determina, astfel, un rezultat mai conform cu regulile contabile.

Scanned with OKEN Scanner

În al doilea rând, să nu uităm că dobânzile incluse în costul unui activ urmează evoluţia acestuia. Ca atare, ele vor ajunge totdeauna în cheltuieli, fie pentru că bunul a fost vândut, fie atunci când acesta este amortizat.

În sfârşit, să reţinem că imobilizarea costurilor împrumuturilor trebuie să fie **suspendată** în perioadele lungi de întrerupere a activităţii productive. Capitalizarea trebuie să **înceteze** atunci când activităţile indispensabile pregătirii bunului anterioare utilizării sau vânzării sale sunt practic integral terminate.

9.7. Judecata de apoi a ciclului de finanţare

Rentabilitatea în viziunea creditorilor

Remunerarea creditorilor este fixată prin contract. Ea se calculează pe baza unei rate a dobânzii, care, în momentul semnării contractului, depinde de rata pieţei. Pe baza datelor din documentele de sinteză, se poate determina o rată medie a datoriei, raportând cheltuielie financiare (cu dobânzile) la valoarea împrumuturilor obţinute de la instituţiile de credit. În mod evident, valoarea informaţiei se ameliorează, dacă dispunem de două bilanţuri, deoarece vom putea determina, atunci, media între începutul şi sfârşitul exerciţiului. Într-un atare calcul, nu trebuie neglijate datoriile contractate la bancă şi reprezentând necesităţile pe termen scurt ale trezoreriei. Totodată, este recomandat să se ţină cont de costul scontului efectelor de comerţ.

Pe baza unor informaţii ca: (i) mărimea datoriilor financaire scadente şi a cheltuielilor financiare corespondente; (ii) mărimea creditelor bancare pe termen scurt, a efectelor depuse spre scontare, precum şi a cheltuielilor financiare corespunzătoare acestora, se va putea determina, pe de o parte, rata creditelor pe termen mediu şi lung, iar, pe de altă parte, rata creditelor pe termen scurt. Dacă, însă, contextul nu impune această diferenţiere, se poate proceda la calculul unei rate medii.

În exemplul nostru anterior, pe baza datelor bilanţului exerciţiului „N" se determină datoria financiară totală:

Împrumuturi pe termen lung	1.200
Credite bancare pe termen scurt	250
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă	280
Total	1.739 mii u.m.

Scanned with OKEN Scanner

Presupunând că mărimea cheltuielilor financiare aferente exerciţului „N" (în cazul unui cont de profit şi pierdere care cuprinde toate structurile) este de 180 mii u.m.:

Rata medie a creditului = 180/1.730 = 0,1040, adică 10,4 %

Dacă avem în vedere o „datorie financiară medie", determinată pe baza a două bilanţuri succesive:

Împrumuturi pe termen lung „N-1"	1.550
Împrumuturi pe termen lung „N"	1.200
Credite bancare pe termen scurt „N-1"	0
Credite bancare pe termen scurt „N"	250
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă „N-1"	250
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă „N"	280
Total	3.530 mii u.m.

de unde, o medie de 3.530 / 2 = 1.765 mii u.m., ceea ce corespunde unei rate medii a creditului, de:

180/1.765 = 0,102, adică 10,2%

În realitate, costul real al datoriei este mai mic, datorită deductibilităţii impozitului.

De altfel, şi cheltuielile financiare intervin, în principiu, pentru determinarea rezultatului impozabil.

Dacă aceste cheltuieli nu ar fi deductibile, rezultatul înaintea impozitării ar fi fost mai mare, ceea ce ar fi condus la creşterea sarcinii fiscale. Concomitent, acţionarii ar fi dispus de un rezultat net mai mic.

Se deduce că totul are loc ca şi când statul ar prelua în „sarcina sa" o parte a cheltuielilor financiare, costul acestora nefiind decât un cost nominal influenţat de un coeficient multiplicator (1-t), unde „t" este rata impozitului, exprimată pentru o unitate monetară (de exemplu, 1000 lei).

Să mai remarcăm faptul că, în situaţia în care o întreprindere este în pierdere, ea nu plăteşte impozit. Iar dacă pierderea este mai mare decât cheltuielile financiare, deductibilitatea fiscală a acestor cheltuieli nu mai intervine. Deci, costul datoriei rămâne integral. Ceea ce conduce la o concluzie care merită reţinută: **recursul la împrumut este o cale mai scumpă pentru întreprinderile deficitare decât pentru cele beneficiare.**

Rentabilitatea, în viziunea acţionarilor

Acest „punct de vedere" solicită reconsiderarea structurii bilanţiere, prin regruparea elementelor sale în câteva subansambluri semnificative, pe plan

Scanned with OKEN Scanner

financiar. În vederea determinării rentabilităţii globale a întreprinderii, determinată în raport cu activele angajate, vom face apel la o noţiune nouă, „activul economic". Rentabilitatea pentru acţionari este influenţată de structura de finanţare. Fapt care ne conduce la analiza pe baza „efectului de levier".

(i) **Reconsiderarea structurii bilanţiere şi regruparea elementelor sale în subansambluri semnificative: noţiunea de activ economic.**

Pentru a răspunde acestei etape, vom parcurge următorii paşi operaţionali;

- vom pleca de la datele bilanţurilor funcţionale prezentate anterior;
- vom regrupa elementele de pasiv, aferente celor două exerciţii, în funcţie de clasificarea în capitaluri proprii şi datorii, fără nici o discriminare în structura datoriilor, deoarece acestea sunt toate generatoare de cheltuieli financiare;
- elementele de casă, de disponibil la bancă, sau de cvasilichidităţi vor fi înscrise la resurse, cu semnul minus, deoarece ele ar putea să fie utilizate imediat pentru rambursarea unei părţi din datorii;
- ansamblul resurselor, indiferent de proveniența lor, servesc la finanţarea, pe de o parte, a activelor imobilizate şi, pe de altă parte, a necesarului în fond de rulment (NFR);
- NFR, indicator ce reprezintă suma algebrică a stocurilor, a creanţelor din exploatare (inclusiv efectele scontate, dar neajunse la scadenţă) şi a datoriilor din exploatare, va fi adăugat activului imobilizat, ansamblul rezultat purtând numele de **activ economic**;
- întreprinderea îşi propune ca obiectiv să rentabilizeze activul economic, pentru a putea „remunera" cele două mari categorii de resurse: cele procurate de aportorii de capitaluri şi cele puse la dispoziţie de creditorii financiari;
- o medie a elementelor, între începutul şi sfârşitul perioadei, este mai relevantă, deoarece acestea se modifică zilnic, pe parcursul exerciţiului; de altfel, media ar corespunde mai bine contului de profit şi pierdere, care, se ştie, se referă la întrega perioadă analizată.

Pe baza acestor „reguli de prelucrare", vom putea să construim următorul tabel:

Scanned with OKEN Scanner

mii u.m.

Elemente	Sfârşitul exerciţiului „N-1“	Sfârşitul exerciţiului „N“	Media
Capital social	3.600	5.700	4.650
Amortizări şi provizioane	3.800	5.600	4.700
Rezerve	2.000	390	1.195
Rezultatul reportat	100	50	75
Rezultatul exerciţiului	350	300	325
Total capitaluri proprii	**9.850**	**12.040**	**10.945**
Împrumuturi pe termen lung	1.550	1.200	1.375
Credite bancare pe termen scurt	0	250	125
Efecte scontate, dar neajunse la scadenţă	250	280	265
Titluri de plasament	-100	0	-50
Disponibil la bancă	-50	-30	-40
Casa	-20	-10	-15
Îndatorire (datorii financiare neajunse la scadenţă)	**1.630**	**1.690**	**1.660**
Total resurse	**11.480**	**13.730**	**12.605**
Imobilizări necorporale	700	700	700
Imobilizări corporale	9.500	11.500	10.500
Imobilizări financiare	1.000	1.000	1.000
Necesar în fond de rulment	280	530	405
Activ economic	**11.480**	**13.730**	**12.605**

Sintetizând şi procedând la o prezentare de tip bilanţier, vom ajunge la următoarea imagine:

mii u.m.

Active imobilizate	12.200	Capitaluri proprii	10.945
Necesar în fond de rulment	405	Datorii financiare neajunse la scadenţă (Îndatorire)	1.660
Activ economic	**12.605**	**Total resurse**	**12.605**

O dată obţinută această imagine sintetică, întrebarea care se pune este: în termeni de rentabilitate, este, oare, structura de finanţare (structura pasivului) favorabilă proprietarilor întreprinderii? Pentru un răspuns complex, vom introduce

Scanned with OKEN Scanner

două noţiuni foarte importante; levierul financiar şi efectul de levier.

(ii) **Rentabilitatea, levierul financiar şi efectul de levier**

Pentru o înţelegere mai uşoară a celor două noţiuni, să plecăm, mai întâi, de la o imagine bilanţieră ipotetică:

u.m.

Active imobilizate	900	Capitaluri proprii	500
Necesar în fond de rulment	100	Datorii financiare neajunse la scadenţă	500
Activ economic	**1.000**	**Total resurse**	**1.000**

Să presupunem, de asemenea, că beneficiul net este de 55 (ceea ce înseamnă că acţionarii şi-au plasat capitalurile lor la o rată de 55/500, adică 11%), cota de impozit pe profit este de 40%, iar cheltuielile financiare ale exerciţiului „N" au fost de 45 (adică 45/500 x 100 = 9% din datoriile financiare).

Pe baza ipotezelor de mai sus, se poate determina mărimea beneficiului înaintea impozitului pe profit şi a cheltuielilor financiare:

Beneficiul net 55

Beneficiul înaintea impozitului pe profit ..... $\frac{55}{(100-40)} \times 100 = 91{,}66$

Beneficiul înaintea impozitului pe profit şi a cheltuielilor financiare (dobânzilor) ..... 91,66 + 45 = 136,66

Această din urmă „imagine" a beneficiului este extrem de importantă, deoarece ea nu depinde nici de cota de impozit, nici de structura capitalurilor permanente. Ea este rentabilitatea obţinută ca urmare a utilizării activelor întreprinderii.

Să presupunem, acum, că beneficiul înaintea impozitului pe profit şi a cheltuielilor financiare este acelaşi, dar că se modifică structura pasivului: capitaluri proprii = 400; datorii financiare neajunse la scadenţă = 600.

Implicaţiile acestei modificări se vor regăsi în calculul beneficiului net:

Beneficiul înaintea impozitului pe profit şi a cheltuielilor financiare		136,66
Cheltuieli financiare (dobânzile)	600 x 90% =	54,00
Beneficiul înaintea impozitului pe profit		82,66
Impozitul pe profit	82,66 x 40% =	33,06
Beneficiul net		49,60

Scanned with OKEN Scanner

Se constată că beneficiul net este mai mic, în timp ce rentabilitatea capitalurilor proprii creşte:

49,6 / 400 x 100 = 12,4 %

O concluzie imediată (şi pripită) ar putea să fie următoarea: o creştere a ponderii datoriilor în totalul capitalurilor permanente are ca efect creşterea rentabilităţii capitalurilor proprii. Este drept, în exemplul ales, această concluzie este adevărată. Pentru simplul motiv că rata dobânzii este inferioară ratei rentabilităţii (9% < 11% sau 12,4%).

Paradoxul ne-ar duce în situaţia să afirmăm că rentabilitatea unor capitaluri proprii egale cu zero ar fi infinită.

Să vedem, acum, care ar fi impactul modificării structurii de finanţare, dacă beneficiul înaintea impozitului pe profit şi a cheltuielilor financiare ar fi, de exemplu, de 70?

Cazul I

Capitaluri proprii		500
Datorii financiare neajunse la scadenţă		500
Beneficiul înaintea impozitului pe profit şi a cheltuielilor financiare		70
Cheltuieli financiare	500 x 9% =	45
Beneficiul înaintea impozitului pe profit		25
Impozitul pe profit	25 x 40% =	10
Beneficiul net		15

Rentabilitatea capitalurilor proprii a scăzut enorm, deoarece ea este acum: 15 / 500 x 100 = 3%. Oare această rată se va ameliora, dacă va creşte ponderea datoriilor (ca în exemplul anterior)?

Cazul II

Capitaluri proprii		400
Datorii financiare neajunse la scadenţă		600
Beneficiul înaintea impozitului pe profit şi a cheltuielilor financiare		70
Cheltuieli financiare	600 x 9% =	54
Beneficiul înaintea impozitului pe profit		16
Impozitul pe profit	16 x 40% =	6,4
Beneficiul net		9,6

Scanned with OKEN Scanner

Calculând rentabilitatea capitalurilor proprii:

9,6 / 400 x 100 = 2,4%,

observăm că aceasta a scăzut (faţă de cazul 1).

Fapt ce demonstrează că „ne-am pripit" cu concluzia precedentă.

Fenomenul pe care l-am descris anterior poartă numele de „efectul de levier", iar raportul între datoriile financiare şi capitalurile proprii se numeşte levier financiar[1)].

Se poate constata că, în măsura în care rentabilitatea activelor[2)] este mai mare decât costul datoriei, rentabilitatea capitalurilor proprii este cu atât mai mare cu cât levierul financiar este mai ridicat.

Trebuie să admitem, de asemenea, că atunci când levierul financiar creşte, nu se realizează şi o creştere a costului datoriei, ipoteză pe care practica o infirmă adesea.

În schimb, dacă rentabilitatea activelor [3)] este mai mică decât costul datoriei, rentabilitatea capitalurilor proprii este cu atât mai redusă cu cât levierul financiar este mai mare.

În vederea generalizării, vom proceda la următoarele raţionamente:

- datorită deductibilităţii cheltuielilor (financiare), rata reală a datoriei este redusă cu un factor (1 - t), unde t reprezintă cota de impozit pe beneficiu;
- prin intermediul acestui factor, se face trecerea de la rezultatul brut la rezultatul net: ca atare, orice element care participă la formarea rezultatului (cheltuială sau venit) va fi multiplicat cu acest factor;
- notând:

C = mărimea capitalurilor proprii;

D= mărimea datoriilor financiare;

r = rata rentabilităţii activelor economice;

d = rata nominală a datoriei (rata dobânzii);

i = rata reală a datoriei, după impozitare: i = d (1-t);

B = beneficiul net cuvenit acţionarilor;

[1)] În lucrarea *„Sisteme contabile adaptate inflaţiei"* (volumul 4 din *„Contabilitate financiară"*, **N. Feleagă** şi **I. Ionaşcu**, Editura Economică, 1994), pagina 67, utilizam rata îndatoririi pentru ajustarea câştigurilor din deţinere, implicit a rezultatului; o astfel de corectare poartă numele de ajustarea finanţării externe (gearing adjustment, în engleză).

[2)] Rentabilitatea activelor se calculează ca raport între beneficiul pe care l-am fi obţinut după impozitare, dar înaintea cheltuielilor financiare, şi mărimea activelor economice.

[3)] Idem mai sus.

Scanned with OKEN Scanner

şi cunoscând că activul economic = C + D (egalitatea bilanţieră), vom putea deduce că:

$$B = (C + D) \times r - Di$$

- trecând de la o valoare absolută a beneficiului la o rentabilitate calculată în funcţie de capitalurile proprii angajate, vom ajunge la relaţia:

$$\frac{B}{C} = r + \frac{D}{C} \cdot (r - i),$$

relaţie ce arată că:

- rentabilitatea capitalurilor proprii este cu atât mai mare cu cât rentabilitatea activelor este mai mare;
- în măsura în care rentabilitatea activelor este mai mare decât costul datoriei, rentabilitatea este cu atât mai mare pentru acţionari, cu cât întreprinderea este mai îndatorată; invers, în măsura în care costul datoriei este mai mare decât rentabilitatea activelor, rentabilitatea este cu atât mai mică pentru acţionari, cu cât întreprinderea este mai îndatorată; aceste ultime raţionamente exprimă efectul de levier.

Să revenim, acum, la primul nostru exemplu, încercând să aplicăm aceste judecăţi rezultate din generalizare.

Admiţând, deci, bilanţul mediu al exerciţiului „N" (prezentat la începutul acestui paragraf) următoarele date din contul de profit şi pierdere:

Cheltuieli financiare ..... 180 mii u.m.
Rezultatul înaintea impozitului ..... 450 mii u.m.
Impozitul asupra beneficiilor ..... 150 mii u.m.
Rezultatul net ..... 300 mii u.m.

(ceea ce relevă o cotă de impozit de: 150/450 x 100 = 33,33%), vom putea să procedăm la următoarele calcule, pe care le vom însoţi de câteva concluzii:

- Rezultatul pe care l-am fi obţinut după impozitare, dar înainte de deducerea cheltuielilor financiare:

$$(450 + 180) \times (1 - 0{,}33) = 422{,}1 \text{ mii u.m.}$$

- Acest rezultat corespunde unei rentabilităţi a activelor economice de:

$$r = 422{,}1 / 12.605 \approx 0{,}0335, \text{ adică } 3{,}35\%$$

Scanned with OKEN Scanner

- Rata aparentă a datoriei este de:

  180 / 1.660 x 100 = 10,84%

- Cota de impozit fiind de 33,33%, rata reală a datoriei se va ridica la:

  i = 10,84% x (1-0,33) = 7,26%

- Se poate constata, cu uşurinţă, că rata reală a datoriei este mai mare decât rentabilitatea activelor economice (7,26% > 3,35%)

- Levierul financiar este egal cu:

  D / C = 1.600 / 10.945 ≈ 0,1517

- Rentabilitatea capitalurilor proprii va fi atunci:

  B / C = 0,0335 + 0,1517 x (0,0335 - 0,0726) = 0,0275,

adică 2,75%, ceea ce se poate, de altfel, verifica direct:

300 / 10.945 = 0,0274, adică 2,74% (diferenţa de 0,01% rezultă din cele câteva aproximări).

Se poate aprecia că rentabilitatea capitalurilor proprii este destul de mică. Rentabilitatea activului economic este şi ea mică. În plus, exemplul demonstrează că suntem în situaţia unui efect de levier care a influenţat negativ rentabilitatea capitalurilor proprii.

Conceptul „efect de levier" corespunde unui raţionament simplu: dacă putem împrumuta de la cineva o sumă la o rată „x" a dobânzii şi dacă putem plasa această sumă la o rată superioară „y", vom profita de diferenţa între rata de plasament şi rata dobânzii. Acest raţionament este „pâinea" bancherilor, de multe sute de ani. Ceea ce înseamnă că, glumind, nu mai trebuie să reinventăm roata!

Un minimum de precauţie trebuie să avem, totuşi, pentru că efectul de levier poate să influenţeze atât în sens pozitiv, dar şi în sens negativ. Din acest punct de vedere, se cuvine să nu neglijăm două judecăţi de valoare:

- atunci când ne împrumutăm, ne angajăm, în general, asupra unor valori bine determinate, rata dobânzii fiind cunoscută în avans; ca atare; nu putem să schimbăm în orice moment ponderea îndatoririi (levierul financiar);
- atunci când investim, nutrim speranţa obţinerii unei bune rentabilităţi; cum previziunile nu se realizează totdeauna, nu trebuie să uităm că o „dezinvestire" nu se efectuează prea uşor, pentru că este dificil să găsim noi utilizări remuneratorii pentru sumele împrumutate.

Scanned with OKEN Scanner

În sfârşit, două remarci: (i) în ţările cu economii (hiper)inflaţioniste, îndatorirea poate să devină şi devine interesantă, deoarece datoria se diminuează, din considerente exterioare creditorului; (ii) într-o economie stabilă, adevăratul antreprenor este cel ce îşi asumă riscurile pentru obţinerea unei rentabilităţi mai bune decât cea realizabilă prin acordarea de împrumuturi.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL 10

Gestiunea şi contabilitatea trezoreriei - corolar al abordării pe fluxuri

10.1. Definirea şi obiectivele gestiunii trezoreriei întreprinderii

Deşi conceptul de **trezorerie** este considerat un element determinant în gestiunea firmei, nu există un consens în ce priveşte definirea şi elementele constitutive ale trezoreriei întreprinderii[1)].

Pentru omul de afaceri (gestionarul afacerilor), trezoreria poate fi definită ca totalitatea mijloacelor financiare de care dispune o întreprindere pentru a face faţă plăţilor: disponibilităţi în conturile bancare, numerar în casierie, cecuri de încasat, efecte comerciale de primit neajunse la scadenţă, titluri de plasament etc. În cazul insuficienţei acestor mijloace financiare există posibilitatea obţinerii imediate a unui credit sub forma: credit bancar pe termen scurt, acceptarea unui efect comercial (credit comercial), scontarea unei cambii neajunse la scadenţă etc.

Pentru analistul financiar, preocupat de asigurarea echilibrului financiar al întreprinderii, trezoreria reprezintă diferenţa între disponibilităţile (sau lichidităţile) şi exigibilităţile (datoriile) imediate. În acest sens, se poate vorbi despre o trezorerie pozitivă (sau un excedent de lichidităţi faţă de exigibilităţile imediate) sau o trezorerie negativă, în situaţie inversă. Acest echilibru, între lichidităţile şi exigibilităţile imediate, care degajă mărimea şi sensul (+/-) trezoreriei firmei, depinde de suma lichidităţilor la începutul perioadei de referinţă, de fluxul de încasări şi plăţi aferent perioadei cât şi de alte variabile cum sunt structura şi dimensiunile activităţii întreprinderii etc.

Rezultatul exerciţiului este indicatorul generat din compararea veniturilor şi cheltuielilor angajate de o întreprindere în cursul unui exerciţiu şi care corespunde

---

[1)] Definiţii şi discuţii privind trezoreria sunt prezentate în paragraful 2.7.3. „Tabloul fluxurilor de trezorerie şi mizele lui" din volumul I al lucrării noastre.

Scanned with OKEN Scanner

unei creşteri de bogăţie (mai concret, o creştere a activelor), însă existenţa unui profit nu înseamnă automat şi existenţa de lichidităţi, deoarece momentul angajării cheltuielii sau venitului nu coincide cu cel al plăţii sau încasării lor. De aceea, o gestiune performantă a întreprinderii presupune atât gestiunea fluxurilor de angajare patrimonială (venituri/cheltuieli) cât şi gestiunea trezoreriei, adică a fluxurilor de încasări şi plăţi.

Conform unei definiţii, **„gestiunea trezoreriei regrupează ansamblul deciziilor, regulilor şi procedurilor care asigură, la costul cel mai redus, menţinerea echilibrului financiar instantaneu al întreprinderii"**[1].

Obiectivul principal al gestiunii trezoreriei este evitarea unei trezorerii structural negative (evitarea a ceea ce uzual se denumeşte în economia românească „blocaj financiar", situaţie caracterizată prin imposibilitatea întreprinderii de a face faţă plăţilor).

Printr-o minuţioasă gestiune a disponibilităţilor, dar şi a instrumentelor de plată şi de finanţare se realizează şi **obiectivul secundar** de rentabilitate, prin care se **minimizează,** pe de o parte, costul şi volumul finanţărilor şi se **optimizează** modul de plasare a excedentelor de trezorerie pe termen scurt.

O dimensiune deloc neglijabilă a gestiunii trezoreriei este reprezentată de **gestiunea riscurilor financiare,** ceea ce presupune utilizarea unor instrumente de asigurare şi de speculaţie atunci când pieţele financiare sunt foarte volatile, cu alte cuvinte atunci când ratele de schimb şi ratele dobânzii oscilează foarte mult la intervale scurte de timp.

Problema gestiunii riscurilor financiare devine cu atât mai importantă astăzi, când întreprinderile româneşti sunt supuse presiunii unor rate înalte ale dobânzii, ca urmare a persistenţei unor rate ridicate ale inflaţiei, şi a unei încetiniri a creşterii economice, pentru a nu mai vorbi că în unele sectoare de activitate ţara noastră se confruntă cu o „creştere economică negativă".

Una dintre cele mai licitate politici de gestiune a trezoreriei, pe plan mondial, este **„trezoreria zero".** Ea constă în menţinerea cât mai aproape de zero a soldurilor de disponibilităţi în vederea reducerii costurilor de gestiune a trezoreriei (presupune evitarea costurilor de finanţare şi de oportunitate prin acţiuni cum sunt: conservarea cel mai puţin posibil a lichidităţilor neutilizate; utilizarea formelor de credit cel mai puţin costisitoare, în sume cât mai reduse şi pe o durată cât mai scurtă etc.). Gestiunea de tip „trezorerie zero" întâmpină o serie de dificultăţi, mai ales în cazul întreprinderilor cu numeroase fluxuri financiare reglate prin cecuri, data de prezentare la bancă a cecurilor neputând fi prevăzută cu exactitate.

În fond, gestiunea trezoreriei întreprinderii presupune stabilirea unui optim

[1] Denis Dubois, Trésorerie, în Encyclopédie de gestion, Economica, Paris, 1989.

Scanned with OKEN Scanner

între costurile mijloacelor de finanţaare şi veniturile obţinute din plasamentele de trezorerie. În plus, o gestiune eficientă a trezoreriei presupune ca întreprinderea să dispună la momentul voit de disponibilităţi suficiente pentru a face faţă exigibilităţilor imediate. Pentru aceasta, trebuie prevăzute **mărimea** şi **data** exigibilităţilor şi a disponibilităţilor instantanee, rezultând din funcţionarea întreprinderii. Este deci nevoie despre o **gestiune previzională a trezoreriei firmei.**

Previziunile de trezorerie vizează **descrierea evoluţiei** disponibilităţilor înainte şi după mobilizarea creditelor pe termen scurt de care dispune o întreprindere.

Rolul previziunilor de trezorerie este de a contribui la securitatea financiară şi la rentabilitatea întreprinderii, printr-o reducere a cheltuielilor de natură financiară.

Previziunile de trezorerie sunt caracterizate prin patru elemente:

- **orizontul previziunii** reprezentat de **durata** la care aceasta se referă: un an, mai multe luni sau mai multe zile;
- **„pasul previziunii“,** adică intervalele de timp la care o previziune se decupează (se dezvoltă în analitic): pas zilnic, săptămânal, decadal sau chiar lunar; disponibilităţile sunt prevăzute la sfârşitul intervalului reprezentat de pasul ales;
- **natura soldurilor** prevăzute;
- **nivelul de agregare:** previziune realizată la nivelul unei bănci partenere sau pentru ansamblul băncilor cu care întreprinderea în cauză intră în relaţie.

Literatura de specialitate[1)] relevă că în practica ţărilor occidentale sunt întâlnite mai multe **tipuri de previziune de trezorerie,** şi anume:

- **Bugetul de trezorerie**: orizontul: anul următor celui de întocmire a bugetului; pasul: lunar sau trimestrial; nivelul de agregare: de la fiecare bancă parteneră la ansamblul băncilor.

- **Previziunea de trezorerie pe termen scurt** cu orizont de 2-4 luni, cu un pas lunar sau diferit de o lună (de exemplu, decadal) şi cu un nivel de agregare situat, de obicei, la nivelul ansamblului băncilor.

- **Previziunea de trezorerie pe termen foarte scurt,** numită şi situaţie zilnică a trezoreriei („position de trésorerie“, în franceză) pentru următoarele 8 zile, o lună sau, cel mult, pentru trei luni, nivelul de agregare fiind un partener bancar.

- **Previziune particulară de trezorerie** se referă la un spaţiu financiar distinct (de exemplu, o piaţă financiară importantă) sau la realizarea unei operaţii distincte (de investiţii sau financiare).

Câteva date au un rol crucial în realizarea previziunilor de trezorerie şi a gestiunii trezoreriei:

[1)] Erik de La Villeguérin şi alţi autori, Dictionnaire fiduciaire financier, La Villeguérin Edition, 1991.

Scanned with OKEN Scanner

● **Închiderea exerciţiului financiar** pentru prezentarea prin bilanţ a unei situaţii patrimoniale mai avantajoase din punct de vedere al imaginii întreprinderii în faţa terţilor. În acest sens, trezorierul acesteia poate să mobilizeze mai multe efecte comerciale în operaţia de scontare sau să facă apel la un supliment de credite pe termen scurt, pentru a prezenta o imagine mai atractivă în ceea ce priveşte conturile de disponibilităţi. Într-o traducere mai mult literară decât ştiinţifică, operaţia poartă numele de „împodobirea bilanţului" („habillage d'un bilan", în contabilitatea franceză; „window dressing", în contabilitatea anglo-saxonă).

● **Sfârşitul de lună**, cu care ocazie necesarul de trezorerie este, în cele mai dese cazuri, mai ridicat datorită scadenţei plăţii salariilor sau a efectelor comerciale.

● **Scadeţele de plată** a impozitelor, cotizaţiilor privind asigurările sociale, dividendelor cuvenite acţionarilor şi datoriilor faţă de diverşi creditori.

● **Momentul de plată a investiţiilor,** datorită disponiblităţilor uneori uriaşe care se dislocă.

● **Momentele de declanşare a operaţiilor financiare legate de capitaluri:** emisiunea de noi titluri, angajarea de noi credite pe termen lung, rambursarea ratelor scadente la împrumuturi etc.

Dintre tipurile de previziuni de trezorerie cele care par să câştige cele mai multe sufragii din partea practicienilor sunt bugetul de trezorerie şi situaţia zilnică a trezoreriei.

A) Bugetul de trezorerie

Acest buget se înscrie pe orizontul gestiunii bugetare, în cadrul procedurii de stabilire a celorlalte bugete anuale ale întreprinderii (bugetul vânzărilor, bugetul aprovizionărilor, bugetul de producţie etc.).

Deşi pasul previzional este lunar, bugetul de trezorerie este adesea reactualizat la intervale mai scurte de timp, mai ales în condiţiile în care gradul de incertitudine cu care se confruntă întreprinderea este ridicat.

În funcţie de linia de evoluţie a soldurilor conturilor de disponibilităţi, prin bugetul de trezorerie se stabilesc liniile de credit pe termen scurt care trebuie negociate cu piaţa financiară şi în special cu sistemul bancar. Totodată, prin acest buget, întreprinderea poate să verifice măsura fezabilităţii planului de investiţii, să calculeze cheltuielile financiare, contribuind astfel la calculul rezultatului previzional, să ofere bancherilor, la cererea acestora, o serie de date utile analizelor financiare.

Introducerea microinformaticii permite actualizarea rapidă şi simularea bugetelor de trezorerie mai ales atunci când este definită o paletă largă de variabile: existenţa sau inexistenţa taxelor vamale, termene variabile privind decontarea cu furnizorii şi clienţii etc.

Pentru stabilirea bugetului de trezorerie se pot utiliza două metode:

- **Metoda încasărilor şi plăţilor** este agreată cu predilecţie de specialiştii contabili, ea permiţând compatibilitatea între diferitele niveluri de previziune, precum

Scanned with OKEN Scanner

şi între indicatorii bugetaţi şi realizaţi. În acest sens, prin această metodă se realizează o structurare a fluxurilor după **natură:** fluxuri de cheltuieli şi fluxuri de venituri, precum şi după **obiectul** lor: fluxuri de exploatare, de repartiţie, de investiţii, financiare şi excepţionale.

Un model al bugetului de trezorerie construit în conformitate cu această metodă se prezintă astfel[1]:

Buget de trezorerie

Anul ....
(lunile anului)

		I	F	M	A	M	I	I	A	S	O	N	D
	Situaţia trezoreriei la începutul perioadei (A)												
Exploatare	Vânzări Venituri accesorii Alte venituri												
	Încasări din exploatare, inclusiv TVA (1)												
	Cumpărări Alte cumpărări TVA plătită Cheltuieli de personal												
	Plăţi aferente exploatării, inclusiv TVA (2)												
	Excedent de trezorerie din exploatare (1)-(2) = (3)												
Repartiţie	Impozit pe profit Impozite, taxe şi vărsăminte asimilate Alte plăţi legate de operaţii de repartiţie												
	Plăţi aferente operaţiilor de repartiţie (4)												
Inves-tiţii	Investiţii Cesiuni												
	Soldul net al operaţiilor de investiţii (5)												
Financiar	Creşterea datoriilor financiare Rambursarea datoriilor financiare												
	Variaţia datoriilor financiare												
	Venituri financiare Cheltuieli financiare												
	Soldul net al operaţiilor financiare (6)												
Excep-ţional	Venituri excepţionale Cheltuieli excepţionale												
	Soldul net al operaţiilor excepţionale (7)												
Variaţia trezoreriei perioadei (3)+(4)+(5)+(6)+(7) = (8)													
Venituri financiare pe termen scurt (9)													
Cheltuieli financiare pe termen scurt (10)													
Situaţia provizorie la finele perioadei = (A)+(8)													
Situaţia trezoreriei la finele perioadei B = (A)+(8)+(9)+(10)													

[1] Dictionnaire de la comptabilité, sous la direction d'Erik de La Villeguérin, Les Publications Fiduciaires, 1995, p. 1336.

Scanned with OKEN Scanner

O trezorerie pozitivă, la finele perioadei previzionate, presupune luarea unei decizii de plasament a excedentelor de fonduri pe termen scurt sub forma achiziţiei de titluri de plasament, depozite bancare pe termen scurt etc., în timp ce un sold negativ de trezorerie impune acoperirea deficitului de trezorerie prin diverse modalităţi: o finanţare externă pe termen scurt printr-un credit bancar pe termen scurt; lichidarea anumitor titluri de plasament; scontarea efectelor comerciale neajunse la scadenţă; recursul la acordarea de facilităţi clienţilor pentru plăţile efectuate în avans sau la obţinerea de avansuri de la clienţi etc.

Bugetul de trezorerie poate fi completat printr-un plan de trezorerie care detaliază, în plus, în situaţia unei trezorerii negative, sumele prevăzute a fi utilizate[1)] din mărimea diferitelor tipuri de credite pe termen scurt mobilizate, precum şi soldurile bancare după operaţiile de finanţare.

- Metoda bilanţurilor sau a termenelor de rotaţie

Spre deosebire de metoda precedentă, bazată pe o abordare bugetară şi analitică foarte precisă, metoda bilanţurilor aproximează evoluţia soldurilor previzionale pe baza unei abordări sintetice a trezoreriei, concentrată în relaţia:

$$\Delta\text{Trezorerie} = \Delta\text{Fond de rulment} - \Delta\text{Necesar de finanţare}$$

Metoda bilanţurilor este recomandată în cazul întreprinderilor în care apar adesea dificultăţi în realizarea echilibrelor de trezorerie, informaţia contabilă insuficientă nepermiţând o abordare încasări-plăţi la termene suficient de scurte. metoda se pretează, de asemenea, întreprinderilor mari pentru care cele trei agregate care compun relaţia expusă anterior sunt evaluate cu mai multă uşurinţă decât oricare din fluxuri luat în mod distinct.

În schimb, metoda bilanţieră este inadecvată întreprinderilor cu puternice variaţii sezoniere de activitate datorită dificultăţilor întâmpinate în realizarea statisticilor care integrează fluctuaţiile de volum privind vânzările şi cumpărările, precum şi pe acelea referitoare la termenele de plată.

În privinţa evaluării[2)], variaţia fondului de rulment (ΔFR) se determină plecând de la calculul marjei lunare de autofinanţare la care se adaugă câteva modificări

---

[1)] În limbajul francez de specialitate, se distinge partea utilizată dintr-un credit, la un moment dat numită „l'encoure d'un crédit", de partea neutilizată, numită „le disponible".

[2)] Denis Dubois, Trésorerie, în Encyclopédie de gestion, Economica, Paris, 1989.

Scanned with OKEN Scanner

generate de operaţiile financiare (aporturi şi rambursări) şi de investiţii. Variaţiile necesarului de finanţare a exploatării se calculează având la bază termenele medii de rotaţie ale principalelor componente ale activului circulant şi ale datoriilor din exploatare pe termen scurt, determinate pe cale statistică plecând de la ratele de rotaţie aferente ultimelor luni.

B) **Situaţia zilnică a trezoreriei**

În cazul în care orizontul depăşeşte o lună (2 sau 3 luni), se utilizează un pas zilnic pentru prima lună şi pasuri decadale pentru luna (lunile) următoare.

Din punct de vedere al conţinutului, situaţia este structurată în încasări şi plăţi, iar în analitic se realizează o clasificare a acestora după natura instrumentelor de plată utilizate: viramente, cecuri, efecte comerciale etc.

Sursele de informaţii sunt de natură contabilă (facturi, extrase de cont, fişele de cont privind clienţii, furnizorii, debitorii şi creditorii), dar şi extracontabilă (bugetul de trezorerie în cazul unor evenimente sigure sau cu efect imediat asupra trezoreriei, scadenţarele privind împrumuturile, statele de plată şi situaţiile privind cheltuielile sociale, previziunile serviciilor comerciale privind evoluţia cifrei de afaceri, date privind condiţiile impuse de bănci în relaţiile lor cu întreprinderile: rata dobânzii, comisioane etc.).

În cazul grupurilor de societăţi, societatea-mamă dezvoltă situaţia zilnică a trezoreriei pe fiecare întreprindere care face parte din grup şi pe fiecare bancă parteneră.

În finalul acestui paragraf să notăm că atunci când previziunile de trezorerie au un caracter aleator, întreprinderile pot proceda la efectuarea mai multor tipuri de previziuni referitoare la aceeaşi dată. În vederea verificării gradului de suficienţă al liniilor de credit se pot construi mai multe scenarii: unul pesimist, un al doilea optimist şi, în sfârşit, unul mediu.

10.2. Instrumentarea contabilă a operaţiilor de trezorerie

10. 2.1. Contabilitatea operaţiilor privind titlurile de plasament. Litera şi spiritul normei IAS 25 „Contabilizarea plasamentelor"

Titlurile de plasament sunt titluri achiziţionate de întreprindere în vederea realizării unui câştig pe termen scurt.

Ele se deosebesc de titlurile imobilizate, deoarece acestea din urmă reprezintă titluri achiziţionate cu intenţia de a le conserva în mod durabil, pe când titlurile de

Scanned with OKEN Scanner

plasament sunt achiziţionate pe termen scurt, fiind o componentă a activului circulant.

În structura titlurilor de plasament sunt incluse: acţiuni (cotate sau necotate); obligaţiuni (cotate sau necotate); acţiuni şi obligaţiuni emise şi răscumpărate de societate; alte titluri de plasament şi creanţe asimilate (cum sunt bonurile de tezaur pe termen scurt, titlurile instituţiilor financiare specializate, certificatele de depozit etc.).

Prin structurile contabile se face distincţie între plasamentele care conferă un **drept de proprietate** (acţiunile) şi cele care conferă pur şi simplu un **drept de creanţă** (de exemplu, obligaţiunile).

Întreprinderea cumpărătoare de titluri de plasament caută fie utilizarea temporară a unei părţi din disponibilităţile sale în vederea **conservării valorii trezoreriei,** fie **rentabilizarea plasamentelor sale** prin creşterea veniturilor percepute (dobânzi şi dividende) şi/sau prin realizarea unui **plus de valoare** cu ocazia revânzării.

Achiziţia de titluri de plasament nu are ca obiect asigurarea unei influenţe particulare asupra societăţii emitente deoarece aceste plasamente pot fi tranzitorii sau permanente, pot avea sau nu un caracter speculativ. De exemplu, se poate viza cumpărarea de acţiuni destinate revânzării în momentul în care se va produce creşterea scontată a cursului lor sau cumpărarea de obligaţiuni atunci când rata de randament este interesantă.

Ca şi în cazul celorlalte elemente patrimoniale, titlurile de plasament sunt **evaluate** în patru momente:

a) **Valoarea de intrare:** titlurile de plasament achiziţionate cu titlu oneros sunt contabilizate la **costul de achiziţie,** reprezentat fie de preţul de achiziţie, fie de valoarea determinată în urma unui contract de achiziţie.

Ceea ce este de remarcat este faptul că, spre deosebire de multe alte structuri patrimoniale, dar la fel ca şi celelalte categorii de titluri, **cheltuielile accesorii de cumpărare** (comisioanele vărsate cu ocazia cumpărării) nu fac parte din costul de achiziţie, ci sunt înregistrate direct în cheltuielile de exploatare ale exerciţiului (contul 627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate").

b) **Valoarea de inventar:** titlurile de plasament sunt evaluate la închiderea exerciţiului la **valoarea lor actuală,** adică:

- la valoarea de cotare a acestora din ziua de 31 decembrie, pentru titlurile cotate;

Scanned with OKEN Scanner

- la valoarea probabilă de vânzare (negociere), pentru titlurile necotate.

Constituie titluri cotate titlurile înscrise la cota oficială a unei burse de valori.

Spre deosebire de titlurile de participare şi de titlurile imobilizate în activitatea de portofoliu, dar la fel ca şi alte titluri imobilizate, creşterea sau scăderea bursei are **în mod necesar** o **incidenţă asupra valorii de inventar.**

Valoarea probabilă de vânzare (negociere) a titlurilor necotate se determină pe baza unuia sau mai multor criterii obiective, ceea ce presupune utilizarea datelor din ultimele conturi anuale şi a celor privind modalităţile de cesiune eventuală: preţurile stipulate cu ocazia celor mai recente tranzacţii cu aceste titluri, valoarea matematică, randamentul, mărimea profitului, activitatea întreprinderii, mărimea acesteia, volumul creditelor etc.

În contextul inventarierii, trebuie să se precizeze pentru fiecare categorie de titluri de plasament asemănătoare: numărul de titluri, preţul de cumpărare, modul de evaluare şi valoarea actuală care rezultă din aplicarea acestui mod de evaluare.

c) **Valoarea la închiderea conturilor:** impune comparaţia între valoarea de inventar şi valoarea de intrare, în contextul aplicării principiului prudenţei. Plusurile sau minusurile de valoare se stabilesc **pe categorii de titluri** de aceeaşi natură şi care conferă aceleaşi drepturi, cu alte cuvinte, ele au un **caracter global.** Este şi motivul pentru care în determinarea eventualelor provizioane pentru depreciere, evaluarea se va face la **preţul de cumpărare mediu ponderat.**

Deşi minusurile de valoare latentă fac obiectul provizionării, în doctrina contabilă franceză sunt admise două excepţii[1]):

- Atunci când titlurile de plasament sunt utilizate pentru **conservarea substanţei trezoreriei** (deci când ele constituie o **rezervă de lichiditate**): ele sunt considerate un **ansamblu de bunuri confundabile** a căror valoare de utilitate este dată de preţul de vânzare. Valoarea de utilitate poate fi determinată de o manieră globală în bilanţ, ţinându-se cont de deprecierea dată de eventualul excedent al minusurilor de valoare faţă de plusurile de valoare. În legătură cu eventualele compensări trebuie precizat că nu sunt admise compensări cu plusurile de valoare ale titlurilor în creştere.

De asemenea, **nu** sunt admise **compensări între titlurile cotate şi cele**

[1]) Normele contabile româneşti nu prevăd modul cum se soluţionează la inventar problema titlurilor de plasament de aceeaşi natură, având acelaşi emitent dar achiziţionate la date şi preţuri diferite, care pot genera, la un moment dat, pentru aceleaşi titluri, atât pierderi temporare de valoare cât şi câştiguri temporare de valoare.

Scanned with OKEN Scanner

necotate ca de altfel şi între **plusurile şi minusurile de valoare ale titlurilor necotate.**

În schimb, sunt admise compensări între titlurile cotate, dar numai cu respectarea a două condiţii:

- titlurile au fost cotate în mod curent pe piaţa financiară organizată;
- titlurile să nu fi fost acţiuni sau obligaţiuni emise de societate şi deţinute de aceasta, astfel de titluri nefiind confundabile cu celelalte titluri cotate.

● Atunci când, evident, în cazul titlurilor cotate, se constată o **scădere anormală a cursului,** iar această scădere are un caracter **tranzitoriu.**

Într-o astfel de situaţie, **minusul de valoare poate fi compensat cu plusurile de valoare ale altor titluri.**

Literatura de specialitate[1)] precizează că „o scădere anormală tranzitorie" trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

- scăderea să fi fost importantă şi să fi avut loc cu câteva zile înainte de data de închidere a exerciţiului;
- scăderea să fi fost anulată în primele zile care succed închiderii exerciţiului;
- evoluţia cursurilor până la data publicării cursurilor anuale să demonstreze, în mod evident, că această scădere brutală şi tranzitorie nu este începutul unei tendinţe noi.

d) **Valoarea la ieşirea din patrimoniu:**

Cesiunea titlurilor de plasament presupune intervenţia a două operaţii:

- vânzarea titlurilor, caz în care se utilizează un preţ de cesiune (de vânzare);
- ieşirea bunurilor respective din patrimoniu, caz în care se pune problema anulării valorii lor contabile.

Diferenţa între preţul de cesiune şi valoarea contabilă constituie rezultatul cesiunii care îmbracă forma de plusuri sau minusuri de valoare.

Preţul de cesiune este cel indicat în actul de vânzare-cumpărare, el nefiind afectat de (diminuat cu) cheltuieli de vânzare. Ca şi în cazul achiziţionării, aceste cheltuieli fac obiectul cheltuielilor de exploatare fiind înregistrate prin intermediul contului 627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate".

Valoarea contabilă cu ocazia cesiunii este dată de valoarea brută a titlurilor, neţinându-se cont de un eventual provizion pentru depreciere.

Valoarea brută este, în principiu, **costul de intrare** (eventual reevaluat) al

[1)] Mémento pratique comptable 1991, Editions Francis Lefebvre, 1990.

Scanned with OKEN Scanner

titlurilor cedate. După opinia noastră[1], atunci când însă cesiunea reprezintă numai **o parte din ansamblul titlurilor** de aceeaşi natură şi care conferă aceleaşi drepturi (sunt titluri cu acelaşi emitent, dar achiziţionate la preţuri diferite), costul de intrare al fracţiunii cedate poate fi estimat **fie la preţul de cumpărare mediu ponderat, fie presupunând că primul element ieşit este primul intrat (metoda FIFO) sau ultimul intrat este primul ieşit (metoda LIFO).**

Contabilitatea operaţiilor privind titlurile de plasament vizează achiziţia, deprecierea şi cesiunea acestor titluri.

Achiziţionarea titlurilor de plasament se înregistrează cu ocazia transferului de proprietate a titlurilor.

Indiferent că titlurile de plasament sunt imediat eliberate (vărsată contravaloarea) sau nu:

- preţul de achiziţie (sau de subscriere) este înregistrat pentru mărimea sa totală (partea eliberată + vărsămintele de efectuat) în **debitul** conturilor 50 „Titluri de plasament", prin **creditul:**
- contului de disponibilităţi vizat, dacă plata se face imediat: 5121 „Conturi la bănci în lei", 5311 „Casa în lei" etc.;
- contului de terţi 462 „Creditori diverşi", dacă plata se face ulterior, pentru partea care a fost eliberată (vărsată) a titlurilor de plasament (înainte de ultima achiziţie);
- contul de datorii 509 „Vărsăminte de efectuat pentru titluri de plasament", pentru partea rămasă neeliberată a acestor titluri.

La închiderea exerciţiului, **pierderile temporare de valoare** aferente titlurilor de plasament sunt contabilizate sub forma provizioanelor pentru depreciere, prin debitarea contului 6863 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru depreciere" şi creditarea contului 590 „Provizioane pentru deprecierea titlurilor de plasament". Atunci când provizionul este excedentar în raport cu deprecierea constatată sau a devenit fără obiect, acesta este virat la venituri prin debitarea contului 590 „Provizioane pentru deprecierea titlurilor de plasament" şi creditarea contului 7863 „Venituri din provizioane pentru deprecieri".

În principiu, oricare dintre **cesiunile** de titluri de plasament se realizează prin intermediul unei societăţi specializată (agent de schimb). Ieşirea titlurilor de plasament din patrimoniu se înregistrează cu ocazia transferului de proprietate a titlurilor.

Conform normelor contabile româneşti, diferenţa între valoarea contabilă a titlurilor de plasament şi preţul lor de cesiune se înregistrează în contul **664**

[1] Normele contabile româneşti nu reglementează, în mod expres, această situaţie.

Scanned with OKEN Scanner

„Cheltuieli privind titlurile de plasament cedate“, când există o diferenţă nefavorabilă, deoarece preţul de cesiune este inferior valorii contabile, sau în contul **764 „Venituri din titluri de plasament,** în situaţia inversă.

Cheltuielile de cesiune sunt înregistrate prin intermediul contului 627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“.

La stabilirea diferenţelor favorabile sau nefavorabile din cesiunea titlurilor de plasament nu se iau în calcul eventualele provizioane pentru deprecierea titlurilor constituite înainte de operaţiunea de cesiune (cu ocazia cesiunii, eventualul provizion aferent titlurilor de plasament cedat este anulat, prin virarea la contul 7863 „Venituri din provizioane pentru depreciere“).

Exemplu: La 15 octombrie N, societatea „X“ cumpără, prin intermediul societăţii „Y“, 300 acţiuni emise de societatea „Z“, cu intenţia de a le revinde şi a realiza un câştig. Preţul unitar de achiziţie este de 40.000 lei, iar partea eliberată a acţiunilor este de 60% din valoarea lor. Decontarea faţă de intermediarul financiar (societatea „Y“) se realizează imediat, din disponibilul de la bancă.

Cheltuielile legate de subscrierea şi achiziţionarea acestor plasamente sunt reprezentate de un comision de 1% din valoarea tranzacţiei.

La închiderea exerciţiului N, valoarea bursieră a unei acţiuni „Z“ este de a) 38.500 lei; b) 41.000 lei.

La 20 ianuarie N+1, acţiunile „Z“ sunt vândute la un preţ de cesiune de a) 38.800 lei/acţiune; b) 42.000 lei/acţiune, prin intermediul unui terţ specializat care percepe un comision de 1% din valoarea tranzacţiei.

În contabilitatea societăţii „X“ se înregistrează:

1) Achiziţionarea titlurilor de plasament:

- 300 acţiuni x 40.000 lei/acţiune=..... 12.000.000 lei
- sumele plătite imediat societăţii „Y“

12.000.000 x 60% ..... 7.200.000 lei

datoria faţă de emitent (societatea „Z“) ..... 4.800.000 lei

1/15.10.N

503 „Acţiuni“	=	%		12.000.000
		5121 „Conturi la bănci în lei“		7.200.000
		509 „Vărsăminte de efectuat pentru titluri de plasament“		4.800.000

2) Cheltuielile ocazionate de achiziţionarea titlurilor de plasament:
comision = 12.000.000 lei x 1% = 120.000 lei

2/15.10.N

627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	120.000

3) Vărsămintele efectuate ulterior, în favoarea societăţii emitente, în vederea eliberării integrale a titlurilor de plasament:

509 „Vărsăminte de efectuat pentru titluri de plasament“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	4.800.000

4) Analiza situaţiei titlurilor de plasament la închiderea exerciţiului N:
În varianta a):
- valoarea contabilă a unei acţiuni „Z“ ..... 40.000 lei
- valoarea actuală (bursieră) a unei acţiuni „Z“..... 38.500 lei

pierderea temporară de valoare (40.000 - 38.500) ..... 1.500 lei/acţiune

În acest caz, pierderea temporară de valoare se contabilizează sub forma unui provizion pentru depreciere, evaluat la 300 acţiuni x (40.000 - 38.500) = 450.000 lei:

4a/31.12.N

6863 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru deprecieri“	=	590 „Provizioane pentru deprecierea titlurilor de plasament“	450.000

În varianta b):
- valoarea contabilă a unei acţiuni „Z“ ..... 40.000 lei
- valoarea actuală (bursieră) a unei acţiuni „Z“..... 41.000 lei

plus temporar de valoare ..... 1000 lei/acţiune

Conform principiului prudenţei, plusul temporar de valoare, aferent titlurilor de participare deţinute de 300 acţiuni x 1000 lei/acţiune = 300.000 lei, nu se contabilizează. Totuşi, pentru furnizarea unei imagini fidele asupra patrimoniului, o menţiune despre existenţa acestui plus temporar de valoare se poate face în anexă.

Scanned with OKEN Scanner

5) Cesiunea titlurilor de plasament (ieşirea din patrimoniu):

În varianta a):

- valoarea contabilă ..... 40.000 lei/acţiune
- preţ de cesiune ..... 38.800 lei/acţiune

diferenţă nefavorabilă ..... 1.200 lei/acţiune

Diferenţa nefavorabilă de 300 acţiuni x (40.000 - 38.800) = 360.000 lei se contabilizează ca o cheltuială financiară privind titlurile de plasament:

5a/20.01.N+1

%	=	503 „Acţiuni" (300 acţiuni x 40.000 lei/acţiune)	12.000.000
5121 „Conturi la bănci în lei" (300 acţiuni x 38.800 lei/acţiune)			11.640.000
664 „Cheltuieli privind titlurile de plasament cedate"			360.000

În varianta b):

- valoarea contabilă ..... 40.000 lei/acţiune
- preţ de cesiune ..... 42.000 lei/acţiune

diferenţă favorabilă ..... 2000 lei/acţiune

Diferenţa favorabilă de 300 acţiuni x(42.000-40.000) = 600.000 lei se contabilizează ca un venit financiar din cesiunea titlurilor de plasament:

5b/20.01.N+1

5121 „Conturi la bănci în lei" (300 acţiuni x 42.000 lei/acţiune)	=	%	12.600.000
		503 „Acţiuni" (300 acţiuni x 40.000 lei/acţiune)	12.000.000
		764 „Venituri din titluri de plasament"	600.000

6) Cheltuielile ocazionate de cesiunea titlurilor de plasament:

Comision = 12.600.000 lei x 1% = 126.000 lei (calculat la valoarea tranzacţiei din varianta b)

6/20.01.N+1

627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate"	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	126.000

Scanned with OKEN Scanner

7) Anularea provizionului pentru deprecierea titlurilor de plasament, devenit fără obiect:

7/20.01.N+1

590 „Provizioane pentru deprecierea titlurilor de plasament“	=	7863 „Venituri din provizioane pentru deprecieri“	450.000

Remarcă: Anularea provizionului se poate efectua şi la închiderea exerciţiului.

Plasamentele pe termen scurt în litera şi spiritul normei IAS 25 „Contabilizarea plasamentelor“

După cum am relevat în primul volum al lucrării noastre (pagina 221), conform normei internaţionale 7, plasamentele pe termen scurt sunt echivalente de lichidităţi şi reprezintă elemente foarte lichide, convertibile cu uşurinţă într-o mărime determinată de lichidităţi şi a căror valoare nu riscă să se schimbe în mod semnificativ. Ele fac parte din categoria de fluxuri de trezorerie.

În privinţa evaluării plasamentelor pe termen scurt, este de semnalat confruntarea a două teze principale.

Unii specialişti apreciază că plasamentele pe termen scurt trebuie să fie evaluate ca toate celelalte active la valoarea cea mai mică dintre costul de achiziţie şi valoarea de piaţă.

Alţi specialişti estimează că, deşi această soluţie are avantajul coerenţei, ea nu este adaptată, totuşi, la natura particulară a plasamentelor pe termen scurt. Deoarece plasamentele pe termen scurt sunt valori realizabile practic fără scadenţă, constituind, astfel, adevărate rezerve de lichidităţi, acest grup de specialişti consideră că este mai adecvat să se evalueze elementele în cauză la valoarea de piaţă.

Referitor la această controversă, IASC nu are o anume poziţie, admiţând fără preferinţă cele două soluţii.

În situaţia utilizării soluţiei valorii de piaţă, variaţiile valorii contabile a plasamentelor pot să fie:

- contabilizate la venituri sau la cheltuieli,
- sau înscrise direct în structura capitalurilor proprii.

Pentru a nu permite unele manipulări ale rezultatelor, metoda aleasă de întreprindere trebuie să se aplice la ansamblul plasamentelor pe termen scurt şi în mod permanent.

Scanned with OKEN Scanner

Deşi întreprinderile au posibilitatea alegerii între valoarea de piaţă şi cea mai mică valoare dintre costul de achiziţie şi valoarea de piaţă, numai soluţia valorii de piaţă permite contabilizarea plusurilor de valoare nerealizate.

Exemplul 1

Să presupunem că o acţiune a fost achiziţionată la un cost de 11.000 lei. La închiderea exerciţiului, acţiunea nu mai valorează decât 10.000 lei. Indiferent care este metoda folosită, acţiunea va figura în bilanţ la o valoare de 10.000 lei.

Să admitem acum că, fiind cotată, cursul acţiunii, la închiderea exerciţiului este de 11.500 lei. Valoarea sa bilanţieră va fi:

- în conformitate cu evaluarea la valoarea de piaţă: 11.500 lei;
- în conformitate cu metoda celei mai mici valori: 11.000 lei.

Este de aşteptat ca întreprinderile mai puţin rentabile să aleagă metoda bazată pe valoarea de piaţă, cu speranţa de a ameliora profitul lor în caz de creştere a cursurilor. Întreprinderile care folosesc metoda celei mai mici valori pot să obţină un rezultat identic, prin cedarea titlurilor al căror curs este în creştere înainte de închiderea exerciţiului curent şi pe care să le răscumpere la începutul exerciţiului următor. În felul acesta, ele transformă plusurile de valoare nerealizată (şi, ca atare, necontabilizabile) într-un câştig realizat (şi, ca atare, contabilizat).

În cazul deprecierii globale a portofoliului, este rar ca prin aplicarea celor două metode să se ajungă la aceeaşi valoare. În timp ce prin aplicarea celei mai mici valori portofoliul poate să fie evaluat global pe categorii de plasamente şi la nivelul fiecărui titlu, ceea ce permite compensarea între plusurile şi minusurile de valoare ale diferitelor titluri, evaluarea la valoarea de piaţă se face la nivelul fiecărui titlu.

Exemplul 2

Să presupunem următorul portofoliu:

în lei

Conţinutul portofoliului	Costul de achiziţie unitar	Valoarea unitară de piaţă la închiderea exerciţiului
Acţiuni:		
20 acţiuni ALFA	9.000	7.000
20 acţiuni BETA	11.000	12.000
Obligaţiuni:		
10 obligaţiuni GAMA	5.000	6.500

Scanned with OKEN Scanner

Portofoliul s-a depreciat pentru suma de 20 acţiuni ALFA x (9.000 - 7.000) = 40.000 lei dar **valoarea sa bilanţieră** va avea imagini diferite, în funcţie de metoda utilizată.

(i) Conform valorii de piaţă:

(20 x 7.000 + 20 x 12.000) + 10 x 6.500 = 445.000 lei

(ii) Conform metodei bazate pe cea mai mică valoare:

în lei

Portofoliul	Costul total de achiziţie	Valoarea totală de piaţă la închiderea exerciţiului
Acţiuni:		
acţiunile ALFA	180.000	140.000
acţiunile BETA	220.000	240.000
	400.000	380.000
Obligaţiuni:		
obligaţiuni GAMA	50.000	65.000
	450.000	445.000

- procedând la o evaluare globală: 445.000 lei
- procedând la o evaluare pe fiecare categorie de titluri:

380.000 + 50.000 = 430.000 lei

- procedând la o evaluare pe fiecare titlu:

140.000 + 220.000 + 50.000 = 410.000 lei

În privinţa cesiunii plasamentelor pe termen scurt, cazul caracteristic este cel al plasamentelor nereevaluate: beneficiul sau pierderea realizat/ă cu ocazia vânzării unui plasament este înregistrat/ă la veniturile sau la cheltuielile exerciţiului în curs; rezultatul cesiunii este dat de diferenţa între venitul din vânzări, din care s-au dedus cheltuielile de cesiune, şi valoarea contabilă a plasamentului.

Exemplul 3

O întreprindere posedă următoarele plasamente pe termen scurt, contabilizate la cea mai mică valoare dintre costul de achiziţie şi valoarea de piaţă:

Titluri de plasament	Cost de achiziţie unitar
40 acţiuni GAMA	14.000 lei
50 acţiuni DELTA	18.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

La 31/12/N-1, aceste titluri au făcut obiectul unui provizion pentru depreciere, după cum urmează:

- acţiunile GAMA ..... 60.000 lei
- acţiunile DELTA ..... 120.000 lei

La 31/05/N, întreprinderea vinde acţiunile sale GAMA, la cursul de 13.000 lei. Cheltuielile de cesiune sunt de 5.000 lei. Rezultatul cesiunii este de:

venituri din vânzare: (40 x 13.000) - 5.000	=	515.000 lei
- valoarea contabilă: (40 x 14.000) - 60.000	=	500.000 lei
		15.000 lei

Operaţia de cesiune va fi contabilizată astfel:

31/05/N

Conturi la bănci în lei			515.000
Provizioane pentru deprecierea acţiunilor GAMA			60.000
		Acţiuni GAMA (40 x 14.000)	560.000
		Câştiguri din cesiunea plasamentelor	15.000

Dacă la 31/12/N, cursul acţiunilor DELTA ar fi de 16.000 lei, s-ar impune un provizion pentru depreciere de 50 acţiuni x (18.000 - 16.000) = 100.000 lei, ceea ce ar genera următoarea înregistrare de ajustare:

Provizioane pentru deprecierea acţiunilor DELTA	=	Venituri din provizioane pentru deprecierea activelor circulante (120.000 - 100.000)	20.000

În cazul în care cesiunea se referă la un plasament pe termen scurt inclus într-un portofoliu ce a făcut obiectul unei deprecieri globale, rezultatul cesiunii este calculat pe baza costului de achiziţie al plasamentului cedat şi provizionul global ajustat în consecinţă.

Transformarea unui plasament pe termen lung într-un plasament pe termen scurt presupune mai multe rezolvări:

- pentru întreprinderile care aleg să contabilizeze plasamentele lor pe termen scurt la cea mai mică valoare dintre costul de achiziţie şi valoarea de piaţă, transformarea se efectuează la cea mai mică valoare dintre costul de achiziţie şi

Scanned with OKEN Scanner

valoarea contabilă;

- pentru întreprinderile care contabilizează plasamentele lor pe termen scurt la valoarea de piaţă, transformarea se efectuează la valoarea contabilă;

- dacă plasamentul a fost anterior reevaluat, diferenţa reziduală din reevaluare este anulată; norma contabilă 25 precizează că această anulare se realizează prin contul de profit şi pierdere, atunci când plasamentele pe termen scurt sunt contabilizate la valoarea de piaţă şi că variaţiile acestei valori afectează rezultatul (contul de profit şi pierdere).

Din punct de vedere al comunicării financiare, întreprinderile trebuie să indice metodele folosite pentru prelucrarea schimbărilor de valoare referitoare la plasamentele pe termen scurt, contabilizate la valoarea de piaţă (contabilizarea diferenţelor în rezultatul exerciţiului sau în capitalurile proprii).

10.2.2. Contabilitatea decontărilor prin conturile bancare

Contabilitatea decontărilor prin conturile bancare include: operaţiuni cu valorile de încasat; operaţiuni efectuate prin conturile curente la bănci; creditele bancare pe termen scurt.

a) **Contabilitatea valorilor de încasat** se realizează prin intermediul contului 511 **„Valori de încasat“,** cont de activ, ce reflectă valorile de încasat cum sunt cecurile şi efectele comerciale depuse la bănci; se desfăşoară pe următoarele subconturi:

- 5112 „Cecuri de încasat“;
- 5113 „Efecte de încasat“;
- 5114 „Efecte remise spre scontare“.

Se debitează cu valoarea cecurilor şi efectelor comerciale primite de la clienţi şi se creditează cu valoarea cecurilor şi a efectelor comerciale încasate şi a sconturilor acordate, în cazul încasării sumelor înainte de scadenţă.

Soldul debitor al contului reprezintă valoarea cecurilor şi a efectelor comerciale neîncasate.

Utilizarea **ceculuI**[1)] ca instrument de plată presupune existenţa de conturi

[1)] Vezi, în acest sens, Legea nr. 59/1934 asupra cecului, modificată prin ordonanţa Guvernului nr. 11/1993, aprobată şi modificată prin Legea nr. 83/1994 şi lucrarea „Instrumente de plată“, Banca Naţională a României, 1994. Utilizarea cecului ca instrument de plată a scos din circuit carnetele de cecuri cu limită de sumă.

Scanned with OKEN Scanner

bancare cu disponibil corespunzător în aceste conturi, disponibil creat printr-un depozit bancar, din încasări sau dintr-un credit bancar.

Cecul este instrumentul de plată creat de **trăgător** care, în baza unui disponibil constituit în prealabil la o societate bancară, dă un ordin necondiţionat acesteia, care se află în poziţie de **tras,** să plătească la prezentare, o sumă determinată, unei terţe persoane sau însuşi trăgătorului aflat în poziţie de **beneficiar.**

Pentru a fi valabil cecul trebuie să respecte condiţiile de formă şi fond impuse de normele legale.

Ca tipuri de cecuri se întâlnesc: cecul la purtător; cecul barat; cecul certificat şi cecul de călătorie.

Cecul este plătibil numai la vedere şi nu poate fi accceptat. Termenele de prezentare la plată a cecurilor emise şi plătibile în România sunt: 8 zile, dacă cecul este plătibil chiar în localitatea în care a fost emis; 15 zile, în celelalte cazuri, şi se calculează începând cu ziua următoare datei emiterii cecului.

Prezentarea cecului după expirarea termenului legal are ca efect pierderea dreptului legal de acţiune (regres) împotriva giranţilor anteriori în cazul în care cecul nu ar fi plătit. Toate persoanele care în orice calitate s-au obligat prin cec (trăgător, giranţi) sunt responsabile solidar în ceea ce priveşte plata cecului respectiv, cu toate că obligaţiile au fost asumate în momente diferite.

Transmiterea cecului se poate realiza prin:

- **Simpla remitere:** este cazul cecului la purtător care, în momentul emiterii, nu indică expres beneficiarul sau poartă menţiunea „la purtător". Acest cec va fi plătit fie persoanei desemnate ca beneficiar, fie deţinătorului cecului.
- **Cesiunea de creanţă ordinară,** atunci când cecul este emis pe numele unei anumite persoane şi conţine menţiunea „nu la ordin"; în acest caz numai persoana nominalizată poate să-l încaseze.
- **Girarea:** este operaţiunea prin care se transmit, o dată cu remiterea, şi toate drepturile rezultate din cec. Ea este o menţiune specială făcută pe verso-ul cecului în favoarea oricui, inclusiv în favoarea trăgătorului. Noul beneficiar poate, la rândul său, să gireze cecul.

Cecurile remise băncii spre încasare şi cele primite, dar care nu au fost remise spre încasare, sunt înregistrate în debitul contului 5112 „Cecuri de încasat". O gestiune corectă a trezoreriei presupune însă ca soldul contului 5112 „Cecuri de încasat" să corespundă cu valoarea cecurilor remise spre încasare. Dacă acest

Scanned with OKEN Scanner

cont (5112) nu asigură acest lucru, atunci el poate fi subdivizat în două structuri[1]: „Cecuri de încasat" şi „Cecuri remise spre încasare".

Exemplu: O societate comercială primeşte la 9.05.N de la unul din clienţii săi un cec pentru suma de 2.500.000 lei, reprezentând contravaloarea mărfurilor livrate cu factura nr. 10/7.05.N.

La data de 10.05.N cecul este remis la bancă spre încasare, iar la 12.05.N, în extrasul de cont, este confirmată încasarea sumei.

Operaţiunile din enunţ pot fi prezentate sub forma unei scheme, astfel:

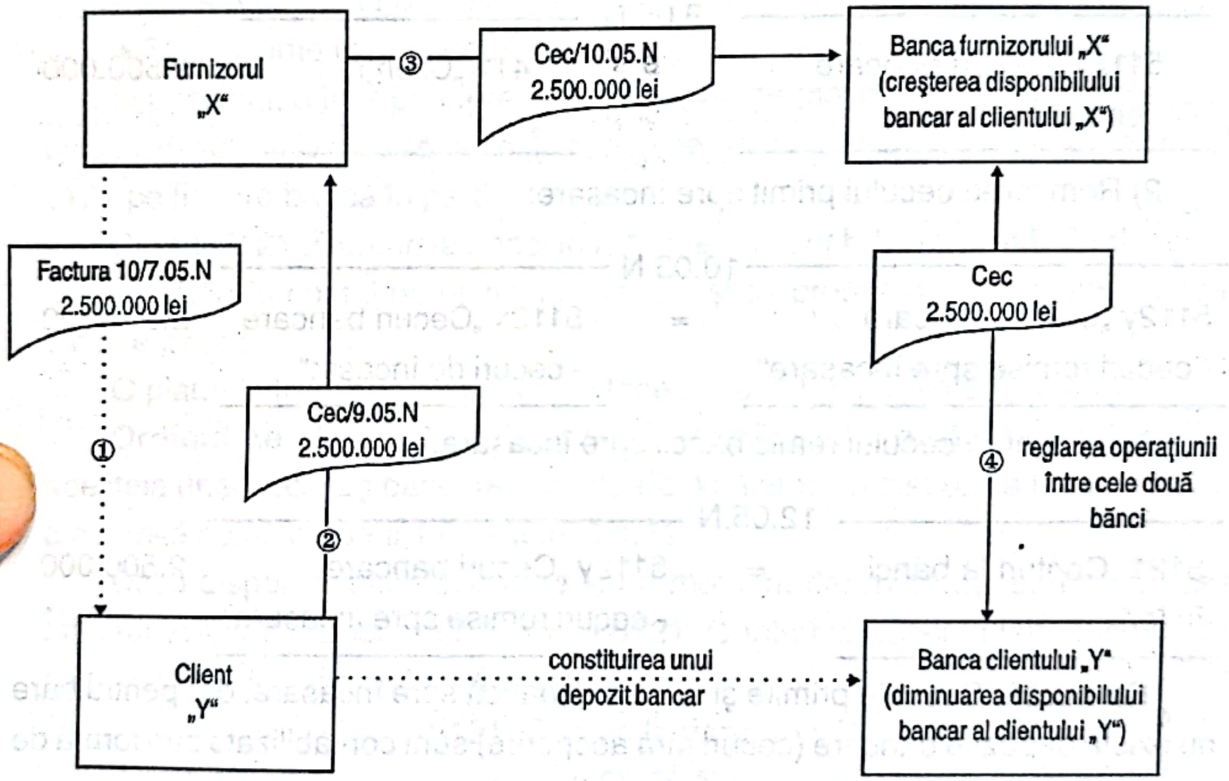

În contabilitatea furnizorului „X" se înregistrează:

1) Primirea cecului de la clientul „Y":

	9.05.N		
5112 „Cecuri de încasat"	=	411 „Clienţi"	2.500.000

[1] Mémento pratique comptable, Editions Francis Lefebvre, Paris, 1990, pag. 552.

2) Remiterea cecului la bancă, spre încasare: nu se contabilizează.

3) Încasarea cecului remis spre încasare:

12.05.N

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	5112 „Cecuri de încasat“	2.500.000

Remarcă: Dacă contul 5112 este desfăşurat pe cele două structuri: „Cecuri de încasat“ şi „Cecuri remise spre încasare“, contabilizarea operaţiilor se poate face astfel:

1) Primirea cecului de la clientul „Y“:

9.05.N

5112x „Cecuri bancare - cecuri de încasat“	=	411 „Clienţi“	2.500.000

2) Remiterea cecului primit spre încasare:

10.05.N

5112y „Cecuri bancare - cecuri remise spre încasare“	=	5112x „Cecuri bancare - cecuri de încasat“	2.500.000

3) Încasarea cecului remis băncii spre încasare:

12.05.N

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	5112y „Cecuri bancare - cecuri remise spre încasare“	2.500.000

Remarcă: Cecurile primite şi remise la bancă spre încasare, dar pentru care nu există depozite bancare (cecuri fără acoperire) sunt contabilizate sub formă de **„cecuri neplătite“,** astfel:

411 „Clienţi“ (sau alt cont de creanţe)	=	5112 „Cecuri de încasat“	← suma creanţei

În acest caz, pentru o mai bună urmărire a creanţei aferente unui cec neplătit, poate fi deschis un cont distinct „Clienţi-cecuri neplătite“; existenţa unui cec fără acoperire nu presupune considerarea creanţei respective ca fiind irecuperabilă.

Cheltuielile aferente recuperării acestei creanţe sunt înregistrate fie în contul clientului, fie sub formă de cheltuieli ale exerciţiului (cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate).

Scanned with OKEN Scanner

Dacă a fost primit şi remis spre încasare un cec furat, creanţa respectivă este considerată ca fiind irecuperabilă (în acest sens este necesară prezentarea unei probe, respectiv avizul de opoziţie la plată dat de bancă pentru un cec furat).

Aspectele legate de decontarea efectelor comerciale (la scadenţă şi scontarea înainte de scadenţă) au fost prezentate în paragraful 7.1.7.

b) **Operaţiuni efectuate prin conturile curente la bănci:** sunt reflectate în contabilitate prin intermediul contului 512 „Conturi curente la bănci", cu următoarele structuri:

- 5121 „Conturi la bănci în lei"
- 5124 „Conturi la bănci în devize"
- 5125 „Sume în curs de decontare".

În principiu, o întreprindere poate dispune de mai multe conturi de disponibil bancar, deschise la bănci diferite. În acest caz, este necesară desfăşurarea contului 5121 pe fiecare bancă în parte.

Contul 5121 „Conturi la bănci în lei" este un cont **bifuncţional.** Se debitează cu încasările în contul de disponibil bancar şi se creditează cu plăţile efectuate din acest cont.

O plată dintr-un cont la bancă se face în baza unui ordin de plată.

Ordinul de plată este o dispoziţie necondiţionată, dată de către emitentul acesteia unei societăţi bancare receptoare de a pune la dispoziţia unui beneficiar o anumită sumă de bani, la o anumită dată.

Dacă disponibilităţile existente la un moment dat în contul bancar acoperă integral volumul plăţilor, atunci contul 5121 „Conturi la bănci în lei" funcţionează ca un cont de **activ** şi prezintă **sold debitor**, adică:

5121 „Conturi la bănci în lei"

la 01.06.N

Încasări: 1.000.000 lei	Plăţi: 800.000 lei
	Sold debitor 200.000 lei

Soldul debitor al contului reprezintă disponibilităţi bancare în lei.

În situaţia în care disponibilităţile din cont sunt insuficiente pentru acoperirea plăţilor angajate la un moment dat, în baza contractelor de credit bancar, banca acordă un credit până la limita acoperirii integrale a plăţilor angajate (la nivelul sumelor înscrise în documentele remise spre plată). Această diferenţă reprezintă

Scanned with OKEN Scanner

tocmai creditul acordat de bancă prin conturile curente (credit de trezorerie). În acest caz, contul 5121 funcţionează ca un cont de **pasiv** şi prezintă **sold creditor:**

5121 „Conturi la bănci în lei"

la 01.06.N

Existent:	100 lei	Plăţi: 1.000 lei
Încasări:	500 lei	
Sold creditor: (credit de trezorerie)	400 lei	

Soldul creditor al contului reprezintă creditul acordat de bancă prin contul curent (credit de trezorerie).

Pentru disponibilităţile existente în conturile curente întreprinderea încasează dobânzi, iar pentru creditele primite prin aceste conturi se plăteşte dobândă. În măsura în care se pune problema cuantificării lor la sfârşitul exerciţiului (vezi principiul independenţei exerciţiilor), dobânzile de primit şi respectiv de plătit, aferente contului curent de disponibil, sunt reflectate de contul **518 „Dobânzi".**

Ca regulă, **dobânzile de plătit** aferente unui exerciţiu constituie **cheltuieli financiare,** iar **dobânzile de primit** constituie **venituri financiare.**

Pentru înregistrarea distinctă a dobânzilor de încasat de cele de plătit contul 518 „Dobânzi" se desfăşoară în subconturile: 5186 „Dobânzi de plătit" şi 5187 „Dobânzi de primit".

Contul **5186** „Dobânzi de plătit", este un cont de pasiv, de datorii; se creditează cu dobânzile de plătit la creditele acordate de bănci în conturile curente şi se debitează la plata acestor dobânzi. Soldul creditor al contului reprezintă dobânzile de plătit la creditele prin conturile curente bancare.

Contul **5187 „Dobânzi de primit",** este un cont de activ, de creanţe; se debitează cu dobânzile de primit aferente disponibilităţilor aflate în conturile curente şi se creditează la încasarea acestor dobânzi. Soldul debitor al contului reprezintă dobânzi de primit aferente disponibilităţilor bancare.

Toate operaţiunile efectuate prin conturile curente la bănci sunt înscrise în **extrasul de cont,** emis de fiecare bancă, pentru fiecare cont în parte; el poate fi emis zilnic sau periodic (lunar, decadal sau săptămânal).

Exemplu: Se contabilizează operaţiunile efectuate prin contul bancar, conform extrasului de cont din 10.06.N şi documentelor de încasări şi plăţi ajunse la

Scanned with OKEN Scanner

scadenţă:

Extras de cont
din 10.06.N

lei

Explicaţii	Sume	
	Debit	Credit
Sold la 09.06.N		1.700.000
1. Cec nr. 403 remis spre încasare		256.000
2. Dobânzi încasate		120.000
3. Cec de numerar nr. 115 pentru ridicare de numerar	900.000	
4. Ordin de plată nr. 106 (plata furnizorilor)	122.000	
5. Plata unui efect comercial	400.000	
6. Comisioane şi servicii bancare	12.000	
Sold la 10.06.N		642.000

1) Înregistrarea încasărilor prin contul bancar:

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	%	376.000
		5112 „Cecuri de încasat“	256.000
		766 „Venituri din dobânzi“	120.000

2) Contabilizarea plăţilor efectuate prin contul bancar:

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	1.434.000
581 „Viramente interne“			900.000
401 „Furnizori“			122.000
403 „Efecte de plătit“			400.000
627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“			12.000

Remarcă: Banca la care se află deschis contul curent îşi ţine propria contabilitate; înregistrările din contabilitatea băncii sunt inverse faţă de cele din contabilitatea întreprinderii. Astfel, soldul debitor al contului 512 „Conturi curente la bănci“, din contabilitatea unei întreprinderi, corespunde cu un sold creditor în conturile băncii şi indicat în extrasul de cont furnizat de bancă. În mod normal, la un moment dat,

Scanned with OKEN Scanner

soldul contului curent confirmat de bancă prin extrasul de cont trebuie să fie egal şi de sens opus cu cel din contabilitatea întreprinderii. Inexistenţa acestei corelaţii presupune efectuarea operaţiunii de „punctaj" între datele din extrasul de cont şi cele înscrise în documentele de încasări şi plăţi. Sumele reprezentând neconcordanţele între documentele de încasări şi plăţi şi extrasul de cont, ca şi cele de care întreprinderea ia cunoştinţă în momentul primirii extrasului (ca, de exemplu, sumele reprezentând comisioane şi servicii bancare, dobânzi etc.), fac obiectul unor înregistrări contabile astfel încât soldul contului de disponibil bancar din extrasul de cont să fie egal şi de sens opus cu cel din contabilitatea întreprinderii.

Operaţiunile bancare în devize sunt reflectate de contul **5124 „Conturi la bănci în devize"**[1], cont de activ. În măsura în care băncile acordă credite în devize pentru activitatea curentă, contul 5124 este un cont bifuncţional.

Contul 5124 se dezvoltă pe fiecare bancă în parte unde s-a deschis un asemenea cont, cu gestionarea distinctă a fiecărei valute.

Operaţiunile privind disponibilităţile în devize se înregistrează în contabilitate atât în devize cât şi în lei.

Normele contabile[2] prevăd ca operaţiunile privind disponibilităţile în devize să fie înregistrate în contabilitate după **metoda cursului zilei** sau după **metoda cursului fix.**

Deoarece contabilitatea se ţine, conform Legii contabilităţii, în monedă naţională, la finele exerciţiului, disponibilităţile în valută existente în conturi la bănci se evaluează la cursul de schimb al pieţei valutare, în vigoare la acea dată (cursul din ultima zi a exerciţiului financiar, comunicat de Banca Naţională a României). Diferenţele de curs valutar se înregistrează ca venituri sau cheltuieli financiare, după caz. Astfel, diferenţele favorabile de curs se înregistrează în contul **765 „Venituri din diferenţe de curs valutar"**, iar cele nefavorabile, în contul **665 „Cheltuieli din diferenţe de curs valutar"**[3].

---

[1] Denumirea de „devize" are accepţiunea de „valută", adică orice monedă străină în raport cu moneda naţională.

[2] Regulament privind aplicarea Legii contabilităţii nr. 82/1991, în lucrarea „Sistemul contabil al agenţilor economici", editor Ministerul Finanţelor, 1994, pag. 38.

[3] Exceptând următoarele situaţii: la închiderea exerciţiului financiar, disponibilităţile reprezentând capitalul social în valută se evaluează la cursul de schimb al pieţei valutare, în vigoare la acea dată, iar diferenţele de curs valutar aferente acestor disponibilităţi se înregistrează în contul 1068 „Alte rezerve", analitic distinct, fără a influenţa rezultatul exerciţiului. Diferenţele de curs valutar constatate la închiderea exerciţiului faţă de data înregistrării în contabilitate a depozitelor bancare la termen, în valută, (reflectate de contul 267 „Creanţe imobilizate"), se înregistrează în contul de diferenţe de conversiune şi se reiau la deschiderea exerciţiului financiar următor. Pentru detalii vezi Ordinul ministrului finanţelor nr. 1670/30.09.1997 privind aprobarea precizărilor privind reflectarea în contabilitate a unor operaţiuni în valută, a diferenţelor de curs valutar şi a altor operaţiuni, publicat în M. Of. nr. 298/3.11.1997.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru diferenţele de curs valutar rezultate în urma operaţiunilor de lichidare a creanţelor şi datoriilor în valută ale unităţii se utilizează aceleaşi conturi de venituri şi cheltuieli din diferenţe de curs valutar (conturile 765 şi 665).

Exemplu: La data de 17.07.N se fac următoarele operaţiuni prin contul curent în devize:

- încasarea unei facturi emise la 10.04.N, reprezentând mărfuri livrate unui client extern, pentru suma de 10.000$;
- plata unei facturi emise la 20.06.N, către un furnizor extern, pentru suma de 6.000$.

Cursurile valutare sunt următoarele:

10.04.N	20.06.N	17.07.N	31.12.N
8.200 lei/$	8.400 lei/$	8.500 lei/$	8.700 lei/$

Metoda cursului zilei:

1) Înregistrarea încasării creanţei în devize:

17.07.N

5124 „Conturi la bănci în devize“ (10.000$ x 8.500 lei/$)	=	%	85.000.000
		411 „Clienţi“ (10.000$ x 8.200 lei/$)	82.000.000
		765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“ [10.000$ x(8.500 - 8.200)]	3.000.000

Remarcă: Deoarece cursul leu/$ este mai mare în momentul **încasării** decât în cel al **constatării** creanţei, se înregistrează o **diferenţă favorabilă de curs valutar.**

2) Plata unei datorii în devize:

17.07.N

%	=	5124 „Conturi la bănci în devize“	51.000.000
401 „Furnizori“ (6.000$ x 8.400 lei/$)		(6.000$ x 8.500 lei/$)	50.400.000
665 „Cheltuieli din diferenţe de curs valutar“ [6.000$ x (8.500 - 8.400)]			600.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Deoarece cursul leu/$ este mai mare în momentul **plăţii** decât în cel al **constatării datoriei,** se înregistrează o **diferenţă nefavorabilă de curs valutar.**

3) La închiderea exerciţiului se înregistrează evaluarea soldului contului 5124 „Conturi la bănci în devize", la cursul din momentul evaluării:

Situaţia contului la 31.12.N se prezintă astfel:

5124 „Conturi la bănci în devize"

D	C
(1) 10.000$ x 8.500 lei/$ = 85.000.000 lei	(2) 6.000$ x 8.500 lei/$ = 51.000.000 lei
(3) ajustarea soldului: 800.000 lei	Sold debitor 4000$ = 34.000.000 lei
	Sold final debitor la 31.12.N 4.000$ x 8.700 lei/$ = 34.800.000 lei

Notă: Soldul debitor al contului 5124 la închiderea exerciţiului se calculează atât în devize cât şi în lei, pe baza datelor înregistrate în cont şi se compară cu soldul evaluat la cursul valutar din momentul închiderii exerciţiului. În cazul nostru: soldul contului, pe baza operaţiilor înregistrate în cont este de 4.000$ = 34.000.000 lei; soldul contului evaluat la cursul de schimb din momentul închiderii exerciţiului este 4.000$ x 8.700 lei/$ = 34.800.000 lei. Din compararea celor două valori în lei a soldului în devize rezultă o diferenţă favorabilă de curs valutar: 34.800.000 - 34.000.000 = 800.000 lei, care se contabilizează:

31.12.N

5124 „Conturi la bănci în devize"	=	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar"	800.000

Această operaţiune reprezintă o ajustare a soldului 5124 „Conturi la bănci în devize", astfel încât la închiderea exerciţiului (31.12.N) acesta să reflecte disponibilul în devize evaluat la valoarea actuală în lei (exprimat la cursul valutar în vigoare la acea dată).

Metoda cursului fix:

Potrivit acestei metode, contul 5124 „Conturi la bănci în devize" înregistrează toate operaţiunile în lei pe baza unui curs valutar fix, stabilit în prealabil. Cursul

Scanned with OKEN Scanner

valutar fix poate fi cursul de schimb de la închiderea exerciţiului precedent sau un curs mediu estimat. Dacă cursul fix ales pentru exerciţiul curent este diferit faţă de cursul valutar aferent închiderii exerciţiului precedent, la deschiderea exerciţiului curent se face operaţiunea de ajustare astfel:

a) când cursul fix al exerciţiului curent este superior cursului valutar aferent închiderii exerciţiului precedent:

5124 „Conturi la bănci în devize“	=	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“

b) când cursul fix al exerciţiului curent este inferior cursului valutar aferent închiderii exerciţiului precedent:

665 „Cheltuieli din diferenţe de curs valutar“	=	5124 „Conturi la bănci în devize“

Şi în cazul acestei metode, la închiderea exerciţiului soldului contului de disponibilităţi în devize este evaluat la ultimul curs oficial.

Folosind aceleaşi date şi un curs fix de 8.300 lei/$ se va contabiliza:

1) Încasarea creanţei în devize (la cursul fix):

17.07.N

5124 „Conturi la bănci în devize“ (10.000$ x 8.300 lei/$)	=	%	83.000.000
		411 „Clienţi“ (10.000$ x 8.200 lei/$)	82.000.000
		765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“ [10.000$ x (8.300 - 8.200)]	1.000.000

2) Plata datoriei în devize (la cursul fix):

17.07.N

401 „Furnizori“ (6.000$ x 8.400 lei/$)	=	%	50.400.000
		5124 „Conturi la bănci în devize“ (6.000$ x 8.300 lei/$)	49.800.000
		765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“ [6.000$ x (8.400 - 8.300)]	600.000

Scanned with OKEN Scanner

3) La închiderea exerciţiului se înregistrează evaluarea soldului contului 5124 „Conturi curente în devize", la cursul din momentul evaluării:

Situaţia contului la 31.12.N se prezintă astfel:

5124 „Conturi la bănci în devize"

D	C
(1) 10.000$ x 8.300 lei/$ = 83.000.000 lei	(2) 6.000$ x 8.300 lei/$ = 49.800.000 lei
	Sold debitor 4.000$ = 33.200.000 lei
(3) ajustarea soldului 1.600.000 lei	Sold final debitor la 31.12.N 4.000$ x 8.700 lei/$ = 34.800.000 lei

- soldul contului 5124 conform operaţiilor înregistrate ..... 33.200.000 lei
- soldul contului aferent cursului valutar din momentul închiderii exerciţiului 4.000$ x 8.700 lei/$ ..... 34.800.000 lei

diferenţă favorabilă de curs valutar ..... 1.600.000 lei

31.12.N

5124 „Conturi la bănci în devize"	=	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar"	1.600.000

În funcţie de nevoile lor de trezorerie, întreprinderile pot efectua tranzacţii pe piaţa valutară, prin participarea la **operaţiuni de licitaţie privind vânzarea sau cumpărarea de valută,** după caz. Aceste operaţiuni sunt înregistrate în contabilitate la cursul de schimb practicat de fiecare societate bancară, la data efectuării tranzacţiei.

Exemplu: Întreprinderea „X" participă la licitaţie cu suma de 10.000.000 lei, în vederea obţinerii de dolari S.U.A.

Tranzacţia s-a derulat la un curs de licitaţie bancară de 8.700 lei/$ şi s-au suportat speze bancare în sumă de 80.000 lei.

În baza extraselor de cont emise de societatea bancară, se contabilizează achiziţionarea valutei (dolari S.U.A.) şi plata spezelor bancare:

Scanned with OKEN Scanner

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	10.080.000
5124 „Conturi la bănci în devize“ (10.000.000 lei : 8.700 lei/$ = 1149,42$)			10.000.000
627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“			80.000

În situaţia participării la licitaţie cu valută, în vederea obţinerii de lei, de exemplu, 2.000$ la un curs de licitaţie bancară de 8.700 lei/$, cu suportarea unor speze bancare în sumă de 150.000 lei, conform extraselor de cont emise de societatea bancară, se înregistrează:

a) Vânzarea valutei (transformarea valutei în moneda naţională):

5121 „Conturi la bănci în lei“	=	5124 „Conturi la bănci în devize“	17.400.000
(2.000$ x 8.700 lei/$ = 17.400.000 lei)			

b) Cheltuielile cu spezele bancare suportate:

627 „Cheltuieli cu serviciile bancare şi asimilate“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	150.000

Elementele structurale ale trezoreriei constând din conturi la bănci şi numerar în casierie nu sunt supuse constatării de provizioane pentru depreciere, chiar dacă sunt afectate de depreciere prin erodarea puterii de cumpărare a monedei sau recuperarea unor disponibilităţi bancare este incertă datorită situaţiei precare a băncii unde sunt deschise conturile bancare.

Totuşi, în cazul disponibilităţilor în valută, provenite din avansuri de la clienţi, societăţile comerciale au dreptul să constituie provizioane care sunt deductibile fiscal la nivelul pierderii nete, din diferenţele de curs valutar, respectiv dintre valoarea creanţelor şi datoriilor evaluate la cursul de schimb al pieţei valutare, comunicat de Banca Naţională a României, din ultima zi a exerciţiului financiar şi cursurile valutare la care acestea au fost înregistrate în contabilitate[1)].

[1)] Vezi, în acest sens, Ordinul ministrului finanţelor nr. 1670/30 septembrie 1997 privind aprobarea precizărilor privind reflectarea în contabilitate a unor operaţiuni în valută, a diferenţelor de curs valutar şi a altor operaţiuni, publicat în M. Of. nr 298/3.11.1997.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: La data de 5.11.N se primeşte de la clienţi un avans în valută în sumă de 1.000$, nedecontat până la închiderea exerciţiului. Cursurile valutare sunt:

5.11.N	31.12.N
8.500 lei/$	8.700 lei/$

1) Înregistrarea primirii avansului în valută:

1/5.11.N

5124 „Conturi la bănci în devize“ (1.000$ x 8.500 lei/$)	=	419 „Clienţi-creditori“	8.500.000

2) Actualizarea contului de disponibilităţi în valută, la închiderea exerciţiului:

La închiderea exerciţiului se constată o diferenţă favorabilă de curs valutar aferentă disponibilităţilor în valută de 1.000$ x (8.700 - 8.500) = 200.000 lei, care se contabilizează:

2/31.12.N

5124 „Conturi la bănci în devize“	=	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“	200.000

3) Actualizarea datoriei faţă de clientul-creditor, la închiderea exerciţiului:

Deoarece cursul valutar s-a depreciat, se constată o creştere a valorii datoriei în lei, deci o pierdere latentă de 1.000$ x (8.700 - 8.500) = 200.000 lei, care se contabilizează:

3/31.12.N

476 „Diferenţe de conversiune-activ“	=	419 „Clienţi-creditori“	200.000

4) Constituirea provizionului pentru diferenţa nefavorabilă de curs valutar, aferentă obligaţiei în valută, la nivelul pierderii latente de 200.000 lei:

4/21.12.N

6862 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	=	1514 „Provizioane pentru pierderi din schimb valutar“	200.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcăm faptul că operaţiunile de reflectare a diferenţelor de curs valutar, aferente disponibilităţilor şi datoriilor în valută, nu au nici o incidenţă asupra rezultatului exerciţiului.

În afara situaţiilor când **diferenţele nefavorabile de curs valutar** sunt înregistrate drept **cheltuieli ale exerciţiului** (este vorba despre diferenţe nefavorabile realizate cu ocazia decontărilor) sau **activate în bilanţ,** sub forma unui element de activ fictiv (este cazul diferenţelor de conversiune-activ, care sunt pierderi nerealizate - latente, constatate la închiderea exerciţiului), în doctrina contabilă românească este întâlnită şi soluţia **înregistrării acestor pierderi ca element al valorii unor active reale.**

Soluţia din urmă se aplică de agenţii economici care au efectuat investiţii concretizate în imobilizări corporale, cu plata în valută, care pot introduce în valoarea acestor active corporale diferenţele nefavorabile de curs valutar şi dobânzile bancare stabilite la data închiderii exerciţiului financiar, aferente creditelor în valută plătite sau de plătit în cursul exerciţiului financiar (această prevedere poate fi aplicată şi în cazul dobânzilor bancare aferente investiţiilor efectuate din credite în lei)[1].

Exemplu: O întreprindere a achiziţionat un mijloc fix din import, finanţat printr-un credit bancar în valută, la un curs de 7.000 lei/$.

În cursul exerciţiului N întreprinderea a plătit în contul împrumutului o anuitate de 1.100$, formată din rata împrumutului în sumă de 1.000$ şi dobânzi în sumă de 100$, la un curs de 8.700 lei/$.

La momentul plăţii se înregistrează plata anuităţii aferentă împrumutului în devize astfel:

ex.N

%		=	5124 „Conturi la bănci în devize“ (1.100$ x 8.700 lei/$)	9.570.000
1625 „Credite externe garantate de bănci“ (1.000$ x 7.000 lei/$)				7.000.000
212 „Mijloace fixe“ [1.000$ x (8.700 - 7.000)] + 100$ x 8.700				2.570.000

[1] Vezi, în acest sens, Hotărârea Guvernului nr. 22/23.01.1998, privind aprobarea unor măsuri pentru reflectarea în contabilitatea agenţilor economici a unor operaţiuni economico-financiare, publicată în M. Of. nr. 34/29.01.1998.

Scanned with OKEN Scanner

După cum constatăm din acest exemplu, diferenţele nefavorabile de curs valutar, constatate în urma plăţii, nu au fost contabilizate ca o cheltuială financiară, însă, împreună cu cheltuiala cu dobânzile, au „corectat" în plus valoarea de intrare a mijlocului fix finanţat printr-un credit în valută, realizându-se de fapt o reevaluare a mijlocului fix, ca urmare a deprecierii monedei naţionale.

Prin această soluţie se evită impactul devalorizării monedei naţionale asupra rezultatului exerciţiului când se rambursează creditul în valută şi se „eşalonează" suportarea acestor pierderi pe durata de amortizare a imobilizărilor finanţate prin credite în devize.

Faţă de aceste practici contabile aducem în discuţie soluţiile preconizate de organismul internaţional de normalizare contabilă (IASC), privind tratamentul contabil al diferenţelor de curs valutar. Astfel, prin norma contabilă IAS 21 „Efectele variaţiilor privind cursurile monedelor străine" (revizuită în 1993), IASC nu face nici o distincţie între diferenţele de curs valutar, care sunt **realizate** (deci rezultă din decontări) sau **nerealizate** (fiind vorba despre creanţe şi datorii în valută, pentru care se constată pierderi sau câştiguri potenţiale de curs valutar). Conform normei IAS 21, toate efectele variaţiilor cursului de schimb valutar asupra elementelor monetare ale întreprinderii (disponibilităţi, creanţe şi datorii, adică elementele de activ şi pasiv care trebuie să fie încasate sau plătite pentru sume fixe sau determinabile), trebuie să fie incluse în rezultatul exerciţiului când aceste diferenţe de curs valutar s-au constatat.

Altfel spus, orice diferenţă de curs valutar, realizată sau nu, este contabilizată în veniturile sau în cheltuielile exerciţiului, după caz. Deci, diferenţele de curs valutar se contabilizează nu doar în momentul decontării (plăţii sau încasării) creanţelor şi datoriilor în valută, ci şi asupra creanţelor şi datoriilor în valută nedecontate.

În continuare prezentăm un exemplu rezolvat în spiritul normei IAS 21:

Exemplu: O întreprindere a cumpărat la 15.11.N un stoc de mărfuri din import în valoare de 1.000$, cu plata la data de 20.02.N+1.

Cursul valutar este:

15.11.N	31.12.N	20.02.N+1
8.750 lei/$	8.700 lei/$	8.740 lei/$

Operaţiile care se vor înregistra sunt:

Scanned with OKEN Scanner

1) Achiziţia mărfurilor:

1/15.11.N

Mărfuri	=	Furnizori	8.750.000
(1.000$ x 8.750)			

2) Actualizarea valorii datoriei în valută la închiderea exerciţiului:

2/31.12.N

Furnizori	=	Venituri din diferenţe de curs valutar	50.000
[1.000$ x(8.750 - 8.700)]			

Remarcă: Deoarece cursul valutar de la închiderea exerciţiului este inferior celui din momentul contractării datoriei se înregistrează o diferenţă favorabilă de curs valutar, nerealizată (potenţială). În urma acestei înregistrări, datoria figurează în bilanţ la valoarea actuală (31.12.N) de 1.000$ x 8.700 lei/$ = 8.700.000 lei, iar în contul de profit şi pierdere se constată un venit din diferenţe favorabile de curs valutar de 50.000 lei.

3) Decontarea datoriei în valută:

3/20.02.N+1

%	=	Conturi la bănci în devize	8.740.000
Furnizori (1.000$ x 8.700 lei/$)		(1.000$ x 8.740)	
Cheltuieli din diferenţe de curs valutar			8.700.000
[1.000$ x (8.740 - 8.700)]			40.000

Constatăm că lichidarea datoriei în devize din contul furnizori se face la ultima valoare înregistrată, după actualizarea acesteia, la închiderea exerciţiului. În final, operaţia se soldează printr-un câştig din diferenţe favorabile de curs valutar de 8.750.000 - 8.740.000 = 10.000 lei, însă din punct de vedere contabil au fost constatate două diferenţe de curs valutar:

- un venit din diferenţe de curs valutar de 50.000 lei, la închiderea exerciţiului N;
- o cheltuială din diferenţe de curs valutar de 40.000 lei, la decontarea datoriei în N+1.

Scanned with OKEN Scanner

Totuşi, faţă de soluţia contabilizării diferenţelor de schimb valutar, realizate sau nu, ca venituri sau cheltuieli ale exerciţiului când s-au constatat, norma IAS 21 prevede şi o excepţie. Este cazul includerii în valoarea contabilă (de intrare) a unor active, a diferenţelor nefavorabile de curs valutar din datorii, în valută, contractate pentru achiziţia acestor bunuri.

Exemplu: La data de 1.03.N o întreprindere contractează un împrumut în valută pentru achiziţionarea unei instalaţii din import, în sumă de 10.000$.

Cursurile valutare sunt:

1.03.N	31.12.N
6.800 lei/$	8.600 lei/$

Devalorizarea monedei naţionale generează o pierdere de schimb valutar (potenţială) de 10.000$ x (8.600 - 6.800) = 18.000.000 lei, care, după excepţia preconizată de norma IAS 21, nu va fi contabilizată ca o cheltuială a exerciţiului N, ci va majora valoarea bunului achiziţionat prin contractarea acestei datorii în valută, adică:

31.12.N			
Mijloace fixe	=	Credite bancare pe termen mediu şi lung	18.000.000
10.000$ x (8.600 - 6.800)			

Această soluţie, prevăzută de norma IAS 21 (paragrafele 20-22), este admisă numai cu respectarea a două condiţii:

- trebuie ca diferenţele de curs valutar să rezulte dintr-o depreciere puternică a unei monede, depreciere împotriva căreia întreprinderea nu are posibilităţi de acoperire şi care nu permite plata unei datorii generate de achiziţia recentă a unui bun facturat în valută;

- în plus, trebuie ca valoarea activului, astfel obţinută (care include deci şi diferenţele nefavorabile de curs valutar), să nu depăşească suma cea mai mică dintre costul de înlocuire al bunului şi suma recuperabilă din utilizarea sau vânzarea bunului.

Această soluţie, prevăzută ca excepţie de norma IAS 21 şi întâlnită şi în doctrina contabilă românească, prin care diferenţele nefavorabile de curs valutar aferente unei datorii în valute sunt contabilizate ca element al valorii contabile a

Scanned with OKEN Scanner

bunurilor finanţate prin aceste datorii, îşi poate găsi justificarea şi în explicaţia după care creşterea angajamentelor întreprinderii, generată de deprecierea valutară este compensată printr-o creştere a valorii activului corespunzător.

Contul **5125 „Sume în curs de decontare"**, reflectă sumele virate sau depuse la bănci sau prin mandat poştal de către terţi şi unităţile aparţinând aceluiaşi grup, pe bază de documente prezentate unităţii patrimoniale şi neapărute încă în extrasele de cont. Este un cont de activ care se debitează cu aceste sume şi se creditează la apariţia sumelor respective în extrasul de cont. Soldul debitor reflectă sumele aflate în curs de decontare (virate de terţi şi neapărute în extrasul de cont, dar pentru care au fost prezentate documente).

Exemplu: 1) Se contabilizează primirea mandatelor poştale aferente vânzărilor prin colete, în sumă de 500.000 lei:

5124 „Sume în curs de decontare"	=	411 „Clienţi"	500.000

2) La o dată ulterioară se încasează mandatele poştale prin contul curent:

5121 „Conturi curente la bănci"	=	5125 „Sume în curs de decontare"	500.000

c) **Creditele bancare pe termen scurt:** prezenţa lor în cadrul operaţiilor de decontare prin conturile bancare este determinată de faptul că aceste credite sunt un element structural al pasivelor de trezorerie.

În contabilitate sunt înregistrate prin intermediul contului **519 „Credite bancare pe termen scurt"**, cont de pasiv.

Contul 519 se creditează cu creditele bancare pe termen scurt (cu termen de rambursare mai mic de 1 an) inclusiv dobânzile datorate, acordate de bancă în baza unor contracte de creditare; se debitează cu sumele reprezentând rambursarea acestor credite, inclusiv dobânzile plătite.

Soldul creditor al contului reprezintă creditele bancare pe termen scurt primite şi nerambursate.

Pentru reflectarea distinctă a împrumutului bancar pe termen scurt şi a dobânzilor aferente, contul 519 se structurează pe subconturi, ce reflectă tipul de credit bancar pe termen scurt (exemplu: 5191 „Credite bancare pe termen scurt", 5192 „Credite bancare pe termen scurt nerambursate la scadenţă"; 5193 „Credite externe guvernamentale"; 5194 „Credite externe garantate de stat" etc. şi dobânda

Scanned with OKEN Scanner

aferentă (5198 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen scurt").

Înregistrarea operaţiilor privind creditele bancare pe termen scurt se face astfel:

1) Contabilizarea împrumutului bancar pe termen scurt:

5121 „Disponibil la bancă în lei"	=	5191 „Credite bancare pe termen scurt"	→ cu suma împrumutului

2) Înregistrarea dobânzilor de plătit aferente acestor credite:

666 „Cheltuieli privind dobânzile"	=	5198 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen scurt"	→ cu suma reprezentând dobânzi de plătit

3) Contabilizarea rambursării împrumutului bancar pe termen scurt şi plata dobânzilor aferente:

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei"	→ suma reprezentând rata scadentă şi dobânda
5191 „Credite bancare pe termen scurt"			→ cu ratele scadente la împrumut
5198 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen scurt"			→ dobânda aferentă

10.2.3. Contabilitatea decontărilor în numerar

Sumele în numerar, în lei şi în valută, de care dispune o unitate patrimonială sunt păstrate în casieria unităţii, cu gestionarea lor distinctă.

Existentul şi mişcarea acestor sume este reflectată de contul **531 „Casa"**, cont de activ, care se debitează cu încasările în numerar şi se creditează cu plăţile de aceeaşi natură.

Soldul debitor al contului reflectă numerarul, în lei şi în valută, existent în casieria unităţii.

Contabilizarea distinctă a operaţiunilor în numerar, în lei, de cele în devize, impune desfăşurarea contului 531 în două subconturi: 5311 „Casa în lei" şi 5314 „Casa în devize".

Scanned with OKEN Scanner

Redăm în continuare, sub formă de exemple, operaţiuni cu numerar, în lei şi în devize.

Exemplu: Registrul de casă, întocmit la 15.07.N, prezintă următoarele operaţiuni:

Încasări:
- suma de 105.000 lei, conform chitanţei, de la un debitor divers;
- suma de 1.000.000 lei, ridicată de la bancă conform ceculuí de numerar;
- suma de 165.000 lei, conform chitanţelor, pentru vânzări de mărfuri în numerar;

Plăţi:
- suma de 200.000 lei, reprezentând un salariu neridicat, conform cererii de restituire;
- suma de 70.000 lei, reprezentând un avans de trezorerie, conform cererii de avans de trezorerie;
- suma de 600.000 lei, reprezentând indemnizaţii pentru concediul de odihnă, conform statelor de plată a indemnizaţiilor;
- suma de 260.000 lei reprezentând indemnizaţii suportate de asigurările sociale de stat, conform listei de plată a indemnizaţiilor de asigurări sociale.

1) Contabilizarea încasărilor în numerar:

15.07.N

5311 „Casa în lei“	=	%	1.270.000
		461 „Debitori diverşi“	105.000
		581 „Viramente interne“	1.000.000
		411 „Clienţi“	165.000

2) Înregistrarea plăţilor în numerar:

15.07.N

%	=	5311 „Casa în lei“	1.130.000
426 „Drepturi de personal neridicate“			200.000
542 „Avansuri de trezorerie“			70.000
421 „Personal - remuneraţii datorate“			600.000
423 „Personal - ajutoare materiale datorate“			260.000

Scanned with OKEN Scanner

În ce priveşte operaţiunile cu numerar în devize acestea se contabilizează atât în devize cât şi în lei. Zilnic se întocmeşte registrul de casă pentru fiecare valută în parte, operaţiunile de încasări şi plăţi fiind contabilizate la cursul în vigoare la acea dată.

La închiderea exerciţiului, numerarul în valută aflat în casieria unităţii se evaluează la cursul de schimb în vigoare la acea dată, conturile utilizate pentru înregistrarea diferenţelor de curs valutar fiind: 665 „Cheltuieli din diferenţe de curs valutar", pentru diferenţe nefavorabile, şi 765 „Venituri din diferenţe de curs valutar", pentru diferenţa favorabilă.

Exemplu: La data de 14.11.N se ridică de la bancă suma de 1.500 dolari S.U.A. care se acordă ca avans de trezorerie pentru deplasarea personalului în străinătate. La întoarcerea din deplasare, la data de 20.12.N, personalul justifică suma de 1.300$, restul fiind depus la casierie.

Cursul valutar este:

14.11.N	20.12.N	31.12.N
8.400 lei/$	8.700 lei/$	8.650

1) Ridicarea valutei de la bancă:

14.11.N

5314 „Casa în devize" (1.500$ x 8.400 lei/$)	=	581 „Viramente interne"	12.600.000

2) Acordarea avansului de trezorerie în valută:

14.11.N

542 „Avansuri de trezorerie" (1.500$ x 8.400 lei/$)	=	5314 „Casa în lei"	12.600.000

3) Justificarea avansului în valută, acordat spre decontare:

625 „Cheltuieli cu deplasări, detaşări şi transferări" (1.300$ x 8.400 lei/$)		10.920.000
5311 „Casa în devize" (200$ x 8.700 lei/$)		1.740.000
	542 „Avansuri de trezorerie" (1.500$ x 8.400 lei/$)	12.600.000
	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar" [200$ x (8.700 - 8.400)]	60.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Avansul de trezorerie în valută acordat şi justificat se contabilizează ca o cheltuială după natură la cursul valutar din momentul acordării. În schimb, avansul de trezorerie în valută nejustificat (neconsumat) şi depus la casierie se contabilizează la cursul din data justificării (depunerii la casierie), înregistrându-se, după caz, diferenţe favorabile sau nefavorabile de curs valutar, faţă de momentul acordării.

4) Contabilizarea diferenţelor de curs valutar aferente numerarului în devize existent în casieria unităţii, la închiderea exerciţiului:

Situaţia contului de numerar în valută se prezintă astfel:

5314 „Casa în devize"

D	C
(1) 1.500$ x 8.400 lei/$ = 12.600.000 lei	(2) 1.500$ x 8.400 lei/$ = 12.600.000 lei
(3) 200$ x 8.700 lei/$ = 1.740.000 lei	
	Sold debitor 200$ = 1.740.000 lei
	(4) ajustarea soldului 10.000 lei
	Sold final debitor la 31.12.N 200$ x 8.650 lei/$ = 1.730.000 lei

Remarcă: Soldul debitor al contului 5314 „Casa în devize" la închiderea exerciţiului se determină atât în lei cât şi în devize, pe baza operaţiilor înregistrate în cont şi se compară cu soldul evaluat la cursul valutar din momentul închiderii exerciţiului. În cazul nostru, soldul contului 5314, pe baza datelor înregistrate în cont este de 1.740.000 lei, iar soldul contului evaluat la cursul de schimb din momentul închiderii exerciţiului este 200$ x 8.650 lei/$ = 1.730.000 lei, rezultând o diferenţă nefavorabilă de curs valutar de 1.740.000 - 1.730.000 = 10.000 lei, care se contabilizează:

	31.12.N		
665 „Cheltuieli din diferenţe de curs valutar"	=	5314 „Casa în devize"	10.000

În urma acestei operaţiuni soldul contului 5314 „Casa în devize" este evaluat, la închiderea exerciţiului, la cursul existent la acea dată.În casieria întreprinderii, alături de numerarul în lei şi în devize, sunt păstrate şi gestionate şi **alte valori.** În noţiunea de alte valori se includ timbre fiscale şi poştale, bilete de tratament şi

Scanned with OKEN Scanner

odihnă, tichete şi bilete de călătorie etc.

Evidenţa acestora este realizată prin intermediul contului **532 „Alte valori"**, cont de **activ,** care se debitează la intrarea acestor valori în patrimoniu şi se creditează cu valoarea ieşirilor din casierie (prin folosire, vânzare sau alte modalităţi).

Soldul debitor reflectă alte valori existente în casieria unităţii.

Exemplu:

1) Se achiziţionează, cu plata în numerar, timbre poştale în valoare de 40.000 lei:

532 „Alte valori"	=	5311 „Casa în lei"	40.000

2) Se eliberează timbre poştale în valoare de 8.000 lei pentru francarea corespondenţei comerciale:

626 „Cheltuieli poştale şi taxe de telecomunicaţii"	=	532 „Alte valori"	8.000

10.2.4. Contabilitatea acreditivelor şi altor operaţiuni de trezorerie

a) **Acreditivul** reprezintă disponibilităţi băneşti ale unităţii, aflate într-un cont bancar, la dispoziţia unui terţ (de regulă furnizor), şi destinate plăţii acestuia pe măsura îndeplinirii condiţiilor aferente acreditivului (livrării de mărfuri, prestării de servicii etc.).

Operaţiunile de deschidere a acreditivelor, plăţile din acreditivele constituite, lichidarea acreditivelor la încetarea valabilităţii folosirii lor etc. sunt reflectate de contul **541 „Acreditive"**, cont de activ, desfăşurat pe două subconturi: 5411 „Acreditive în lei" şi 5412 „Acreditive în devize".

Contul 541 „Acreditive" se debitează cu sumele depuse la bancă cu acest titlu, la deschiderea acreditivului, cât şi cu diferenţele favorabile de curs valutar aferente existentului în conturile de acreditive în devize; se creditează cu plăţile efectuate din acreditive sau cu sumele retrase ca urmare a încetării folosirii acreditivelor (anularea acreditivului) cât şi cu diferenţele nefavorabile de curs valutar aferente acreditivelor în devize.

Soldul debitor reprezintă acreditive deschise la bănci şi neutilizate.

Exemplu:

1) Deschiderea unui acreditiv pentru suma de 10.000.000 lei:

5411 „Acreditive în lei"	=	581 „Viramente interne"	10.000.000

2) Plata unui furnizor pentru suma de 6.000.000 lei din acreditivul deschis la

Scanned with OKEN Scanner

bancă:

401 „Furnizori“	=	5411 „Acreditive în lei“	6.000.000

Contabilizarea operaţiunilor cu acreditivele în devize este similară cu cea privind disponibilităţile bancare în devize.

Exemplu: La 15.11.N se deschide un acreditiv în devize pentru suma de 10.000$ la dispoziţia unui furnizor extern. Deoarece, până la finele anului, nu sunt îndeplinite condiţiile aferente acreditivului deschis, la închiderea exerciţiului, acesta rămâne neutilizat.

Cursul valutar este:

15.11.N	31.12.N
8.600 lei/$	8.700 lei/$

1) Deschiderea acreditivului în devize:

15.11.N

5412 „Acreditive în devize“	=	581 „Viramente interne“	86.000.000
(10.000$ x 8.600 lei/$)			

2) Înregistrarea, la închiderea exerciţiului, a diferenţelor de curs valutar aferente acreditivelor în devize (operaţiunile de ajustare a soldului contului de acreditive în devize la inventar):

31.12.N

5412 „Acreditive în devize“	=	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“	1.000.000
10.000$ x (8.700 - 8.600)			

Remarcă: În urma acestei operaţiuni soldul contului 5412 „Acreditive în devize“ este evaluat la cursul în vigoare la închiderea exerciţiului.

b) **Avansurile de trezorerie**: sunt sume încredinţate unor terţi în vederea efectuării unor plăţi în favoarea unităţii şi justificării avansului acordat.

Operaţiunile cu aceste sume sunt contabilizate în contul **542 „Avansuri de trezorerie“**, cont de activ.

Se debitează cu sumele acordate ca avansuri de trezorerie şi se creditează cu sumele justificate (plata unor furnizori, cheltuieli de deplasare etc.).

Soldul debitor reflectă sumele acordate ca avansuri de trezorerie.

Exemplu: O întreprindere de comerţ cu legume-fructe acordă unui agent comercial al său suma de 1.400.000 lei în numerar, pentru achiziţia de produse de la producătorii agricoli.

Acesta justifică suma astfel:

- plata facturilor către furnizori ..... 1.300.000 lei
- plata unor cheltuieli de deplasare ..... 52.000 lei
- sumă restituită la casierie ..... 48.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

1) Contabilizarea acordării avansului de trezorerie:

542 „Avansuri de trezorerie“	=	5311 „Casa în lei“	1.400.000

2) Înregistrarea justificării avansului în regie:

%			1.400.000
401 „Furnizori“	=	542 „Avansuri de	1.300.000
625 „Cheltuieli cu deplasări, detaşări şi transferări“		trezorerie“	52.000
5311 „Casa în lei“			48.000

c) **Operaţiunile de viramente interne**: reprezintă viramentele de disponibilităţi dintr-un cont de trezorerie în alt cont de trezorerie sau, mai general, a operaţiunilor care trebuie să facă obiectul unei înregistrări în mai multe registre auxiliare. Aceste operaţiuni sunt înregistrate în contul de tranzit **581 „Viramente interne“**, destinat să permită contabilizarea fără risc de dublă folosire a viramentelor de disponibilităţi dintr-un cont de trezorerie la alt cont de trezorerie; este un cont de activ.

Se debitează cu sumele virate dintr-un cont de trezorerie în alt cont de trezorerie, în momentul dispunerii efectuării viramentului, şi se creditează cu aceleaşi sume, în momentul confirmării efectuării operaţiunii de virament.

De regulă, nu prezintă sold.

Exemplu: O societate comercială face un virament pentru suma de 5.000.000 lei din contul de disponibil deschis la Banca „X“ în alt cont de disponibil deschis la Banca „Y“. Ordinul de plată a fost emis la 1.07.N, iar confirmarea viramentului în extrasul de cont s-a făcut la 4.07.N.

1) Emiterea ordinului de plată (virarea) dintr-un cont curent în alt cont curent:

1.07.N

581 „Viramente interne“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“ - Banca „X“	5.000.000

2) Primirea confirmării efectuării viramentului, în extrasul de cont emis de Banca „Y“:

4.07.N

5121 „Conturi la bănci în lei“ - Banca „Y“	=	581 „Viramente interne“	5.000.000

Remarcă: Dacă, din cauza decalajului între datele de înregistrare, confirmarea viramentului apare după închiderea exerciţiului, nefiind posibilă soldarea contului 581 „Viramente interne“, pentru bilanţ, soldul acestui cont este menţinut în contul de disponibil bancar.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL 11

Punctul terminus al ciclului contabil de prelucrare a datelor: lucrările de închidere a exerciţiului financiar

Lucrările de închidere a exerciţiului financiar reprezintă „ritualul" producătorului de conturi la vremea desăvârşirii operei sale. Temporal, ele coincid cu luna celebrării naşterii Mântuitorului. Dacă ar fi să ne lăsăm purtaţi de imaginaţie, ar trebui probabil să comparăm, mai degrabă, ritualul contabilului cu Săptămâna Patimilor, cu vremea Paştilor: conturile „mor" la sfârşit de an, pentru a reînvia (o parte dintre ele) la începutul anului următor. Dar dacă în luna Crăciunului noi creştinii ar trebui să ne gândim mai mult la candoare, la generozitate, la iertăciune, ruga producătorului de conturi invocă nevoia de realitate, de sinceritate, de corectitudine.

Despre necesitatea de periodicitate în contabilitate noi am vorbit, deja, în cadrul primului volum (paginile 325-327). Ea este cerută de calculul rezultatelor operaţiilor şi de evaluarea periodică a patrimoniului, în expresii reale. Cotizează pentru realizarea acestui deziderat toţi utilizatorii de informaţii contabile. Fiecare categorie cu interesele ei.

Legea contabilităţii (nr. 82/1991), în articolul 27, al. (1), prevede că „bilanţul contabil se întocmeşte obligatoriu anual, ...", iar în al. (4)[1)], „exerciţiul financiar începe la 1 ianuarie şi se încheie la 31 decembrie, cu excepţia primului an de activitate când acesta începe la data înfiinţării, respectiv înmatriculării, potrivit legii, a persoanelor" (art. 1) „regii autonome, societăţi comerciale, instituţii publice, unităţile cooperatiste, asociaţiile şi celelalte persoane juridice, precum şi persoanele fizice care au calitatea de comerciant...".

O relativă stare de inconsistenţă este introdusă atunci când Legea contabilităţii, la articolul 19, prevede că „în contabilitate, profitul sau pierderea se stabileşte

---

[1)] Regulamentul privind aplicarea Legii contabilităţii, în articolul 112, reia prevederea articolului 27 (alin. 4) din lege.

Scanned with OKEN Scanner

lunar". Nu mai spunem nimic nou când afirmăm că această „dualitate" se bazează pe raţiuni de ordin fiscal, afirmându-se implicit că sistemul nostru contabil este unul poluat fiscal.

Dar, afirmam în cadrul primului volum (pagina 328), multe dintre întreprinderi au ritmuri proprii, cicluri, timpuri de respiraţie, care nu corespund obligatoriu anului civil. De aici şi nevoia de relativizare a bornelor 1 ianuarie - 31 decembrie. Pentru că de alegerea datei decupării timpului ce reprezintă viaţa întreprinderii depind soluţia optimă a conectării cheltuielilor la venituri, calitatea măsurătorilor efectuate. De exemplu, întreprinderile unor sectoare de activitate nu au nici un interes să-şi închidă conturile lor la 31 decembrie. Este vorba despre cele care exercită o activitate sezonieră (staţiunile de turism), de întreprinderile în plină activitate la sfârşitul anului (fabricile de ciocolată), de întreprinderile a căror activitate este legată de ciclul de producţie agricolă (unităţile agricole, distileriile etc.). Referenţialul contabil românesc „tace" pentru toate aceste cazuri.

Desigur că unele situaţii impun prin natura operaţiilor şi proceselor o durată a exerciţiului diferită de 12 luni: primul exerciţiu social, atunci când, foarte probabil, data înfiinţării, respectiv înmatriculării, nu este 1 ianuarie; în cursul vieţii sociale, atunci când data de închidere a exerciţiilor este modificată (de exemplu, în cazul restructurărilor, fuziunilor, divizărilor etc.).

În centrul lucrărilor de închidere se plasează inventarierea generală a patrimoniului.

Orice persoană fizică sau juridică, având calitatea de comerciant (indicată de articolul 1 din Legea contabilităţii), trebuie să controleze prin **inventar,** cel puţin o dată pe an, existenţa şi valoarea elementelor de activ şi de pasiv ale patrimoniului întreprinderii. Este ceea ce specifică, de altfel, articolul 8 din lege.

Apoi, la închiderea exerciţiului, persoanele în cauză, trebuie să întocmească documentele de sinteză, ţinând cont de înregistrările contabile care au fost realizate pe parcursul exerciţiului şi de inventar.

Inventarierea are ca scop principal stabilirea situaţiei reale a patrimoniului şi presupune recenzarea tuturor elementelor patrimoniale, precum şi a bunurilor deţinute cu orice titlu, aparţinând altor persoane juridice sau fizice (articolul 127 din Regulamentul de aplicare a Legii contabilităţii).

Inventarierii trebuie să i se acorde atât o importanţă de ordin cantitativ cât şi una de ordin calitativ.

Scanned with OKEN Scanner

Practica românească a mizat multă vreme, aproape în exclusivitate, pe dimensiunea cantitativă a procesului de inventariere. În felul acesta, prin inventar, se realiza punerea de acord a cantităţilor şi valorilor relevate de conturi cu cele stabilite prin recenzare, la sfârşitul exerciţiului. Numeroasele diferenţe erau regularizate, adică înregistrate în conturi, ţinând cont de natura şi cauzele acestora. În acest mod, inventarul se constituia într-un instrument de control asupra integrităţii materiale.

În mod evident, această dimensiune îşi menţine valoarea sa operaţională şi astăzi. Deosebirea este că, prin reforma contabilităţii, urmând linia evoluţiilor sistemelor contabile, la nivel european şi internaţional, se mizează din ce în ce mai mult şi pe latura calitativă a procesului de inventariere. Această latură este legată de evaluare şi, la modul general, de aplicarea unui pachet de postulate şi de principii contabile fără de care atributele de conformitate cu regulile de sinceritate, de conformitate cu realitatea, de importanţă semnificativă nu ar fi posibile în lumea conturilor. O dată realizată această dimensiune, alături de controlul integrităţii materiale, inventarul presupune şi un control al justei dimensionări a patrimoniului net şi a rezultatului, ceea ce ar însemna controlul integrităţii financiare a patrimoniului.

Plecând de la aceste considerente cu caracter general, lucrările de închidere a exerciţiului financiar se derulează în conformitate cu următorul scenariu:

11.1. Întocmirea balanţelor înainte de inventariere

Prin sistemul de balanţe se controlează relaţiile de echilibru între debitul şi creditul conturilor, între înregistrarea cronologică şi cea sistematică, între elementele valorice ale conturilor analitice şi cele ale conturilor sintetice. De o semnificaţie deosebită este controlul înregistrării în conturi a tuturor operaţiilor, deci a documentelor justificative, prin confirmarea sau infirmarea egalităţii între totalul rulajelor debitoare sau creditoare din balanţă cu totalul rulajului determinat prin registrul general.

11.2. Inventarierea generală a patrimoniului

Regulamentul privind aplicarea Legii contabilităţii, în capitolul IV prezintă principalele coordonate referitoare la inventarierea generală a patrimoniului:

Scanned with OKEN Scanner

- În funcţie de natura şi complexitatea activităţii lor, unităţile patrimoniale au obligaţia să asigure: (i) stabilirea perioadelor; (ii) organizarea şi numirea persoanelor împuternicite să efectueze inventarierea; (iii) pregătirea condiţiilor necesare efectuării inventarierii; (iv) înregistrarea în contabilitate a tuturor operaţiilor aferente exerciţiului; efectuarea faptică a inventarierii, determinarea rezultatelor inventarierii şi valorificarea acestora.
- Inventarierea se efectuează la locurile de existenţă, de depozitare sau păstrare a bunurilor, prin numărare, cântărire, măsurare sau prin alte mijloace de determinare a existenţei faptice a acestora.
- Toate elementele patrimoniale inventariate, grupate pe gestiuni şi categorii de bunuri, se înscriu în **liste de inventariere,** care se semnează de persoanele împuternicite să efectueze inventarierea.
- Bunurile ce aparţin altor persoane fizice sau juridice (în custodie, consignaţie, prelucrare, închiriere etc.) se inventariază şi se înscriu în **liste separate.** O copie de pe aceste liste se transmite, de regulă, şi persoanei juridice sau fizice, după caz, căreia îi aparţin bunurile respective.
- Cu ocazia inventarierii, disponibilităţile aflate în conturile de la bănci, precum şi creanţele şi datoriile faţă de terţi sunt supuse, de regulă, verificării şi confirmării pe baza **extraselor de cont** sau **punctajelor reciproce** în funcţie de necesităţi, după caz.
- Pentru toate celelalte elemente patrimoniale, de activ şi de pasiv, cu ocazia inventarierii se verifică realitatea soldurilor conturilor respective. Pentru **bunurile depreciate, inutilizabile sau deteriorate, fără desfacere sau greu vandabile, comenzi în curs, abandonate sau sistate, precum şi pentru creanţele şi datoriile incerte ori în litigii se întocmesc, de regulă, liste de inventariere separate.**
- Evaluarea elementelor patrimoniale, cu ocazia inventarierii, se realizează după cum urmează:

- Bunurile de natura imobilizărilor, stocurile şi celelalte bunuri sunt evaluate la valoarea actuală, denumită valoare de inventar. Diferenţele între soldurile scriptice corespunzătoare bunurilor respective şi stocurile constatate cu ocazia inventarierii se înregistrează în contabilitate ca plusuri sau minusuri de inventar, după efectuarea, în prealabil, a compensărilor admise, de regulă, numai în cazurile în care există riscul de confuzie între acestea, pentru aceeaşi perioadă de gestiune.
- Creanţele şi datoriile sunt evaluate la valoarea lor nominală.
- Bunurile depreciate, inutilizabile sau deteriorate, fără desfacere sau greu vandabile, comenzile în curs, abandonate sau sistate sunt evaluate la valoarea de utilitate a fiecărui element, în funcţie de utilitatea bunului în unitatea respectivă şi de preţul pieţei.
- De asemenea, creanţele şi datoriile incerte sunt evaluate la valoarea lor de utilitate, stabilită în funcţie de valoarea lor probabilă de încasat, respectiv de plată.
- Creanţele, datoriile, precum şi disponibilităţile în devize sunt evaluate la cursul în vigoare în ultima zi a exerciţiului.
- Titlurile imobilizate sunt evaluate la valoarea de utilitate pe care o reprezintă pentru unitatea patrimonială, iar titlurile de plasament, la cursul mediu al ultimei luni a exerciţiului sau la valoarea probabilă de negociere, după caz.

Scanned with OKEN Scanner

- Rezultatele inventarierii sunt consemnate într-un **proces verbal de inventariere** care cuprinde: perioada şi gestiunile inventariate; persoanele care au efectuat inventarierea; plusurile şi minusurile constatate; compensările efectuate; bunurile depreciate; creanţele şi datoriile incerte sau în litigiu; valorificarea rezultatelor inventarierii; constituirea şi regularizarea provizioanelor; alte elemente privind concluziile şi propunerile referitoare la inventarierea patrimoniului unităţii.

Structura cea mai complexă a listelor de inventariere este cea care se referă la valorile materiale. O astfel de listă conţine:

Gestiunea... Lista de inventariere a valorilor materiale la data...										Pg.
Nr. crt.	Denumirea valorilor materiale	Cod	UM	Cantităţi				Valori		
				Stocuri		Diferenţe		Preţ unitar	Diferenţe	
				Faptice	Scriptice	Plus	Minus		Plus	Minus
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
. . .	. . .									
Semnătură		Comisia de inventariere				Gestionar			Contabilitate	

În cazul stocurilor, o astfel de listă poate fi utilizată în condiţiile în care unitatea patrimonială a recurs la metoda inventarului permanent în vederea realizării gestiunii şi contabilităţii acestor bunuri.

Registrul-inventar regrupează datele de inventar structurate după **natura** elementelor inventariate şi **modul de evaluare** a acestora. El trebuie să fie suficient de detaliat pentru a justifica conţinutul fiecărui post bilanţier.

În contabilitatea franceză, registrul-inventar cuprinde atât date valorice cât şi cantitative (acolo unde este cazul).

Scanned with OKEN Scanner

În ţara noastră, în conformitate cu „normele de utilizare a registrelor contabile"[1] registrul-inventar cuprinde numai date valorice.

.....
(Unitatea)

REGISTRUL INVENTAR
la data de 31 decembrie .....

Nr. pagină.....

Nr. crt.	Recapitulaţia elementelor inventariate	Valoarea contabilă	Valoarea de inventar	Diferenţe din evaluare (de înregistrat)	
				Valoare	Cauzele diferenţelor
1	2	3	4	5	6
Întocmit,		Verificat,			

În coloana 3 se înscrie valoarea din contabilitate privind conturile supuse inventarierii.

În coloana 4 se înscrie valoarea de inventar a elementelor patrimoniale stabilită de membrii comisiei de inventariere (pe baza listelor de inventariere şi a proceselor verbale de inventariere).

În coloana 5 sunt înscrise diferenţele din evaluare (de înregistrat), calculate prin scăderea valorii contabile din valoarea de inventar.

În coloana 6 sunt menţionate cauzele diferenţelor (deprecieri, dezasortări, schimbarea structurii producţiei etc.).

Unii autori[2] propun o structură îmbunătăţită pentru stabilirea rezultatelor inventarierii: lista de inventariere şi registrul-inventar să formeze un document unic, cu funcţionalitate multiplă. În felul acesta, modelul de registru-inventar utilizat în ţara noastră s-ar apropia de modelul utilizat de întreprinderile franceze.

---

[1] Ministerul Finanţelor, Sistemul contabil al agenţilor economici, Editura Economică, 1994.
[2] Mihai Ristea, Noul sistem contabil din România, Editura Cartimex, Bucureşti, 1994.

Scanned with OKEN Scanner

11.3. Instrumentarea contabilă a regularizării diferenţelor constatate la inventariere

Pentru o corectă înregistrare în contabilitate a modului de regularizare a diferenţelor constatate la inventariere, trebuie avuţi în vedere mai mulţi factori:

- natura diferenţelor: plusuri sau minusuri;
- categoria patrimonială pentru care se constată diferenţe: stocuri, mijloace fixe, mijloace băneşti etc.;
- faza din circuitul economic al întreprinderii în care apare categoria patrimonială (pentru stocuri);
- cauzele care generează diferenţele (cazul minusurilor);
- natura operaţiei de constatare a diferenţelor: curentă sau excepţională;
- natura întreprinderii (întreprindere comercială „en gros" sau „en detail"; întreprindere cu capital privat sau cu capital de stat).

Soluţia de regularizare trebuie să corespundă, în principiu, unei reguli. Elementele care apar în contrapartida elementului patrimonial pentru care se face regularizarea diferenţelor trebuie să corespundă definiţiilor elementelor care compun situaţiile financiare: active, datorii, cheltuieli, venituri...

Pentru sistematizarea cazurilor, vom proceda la tratarea distinctă a plusurilor şi minusurilor[1)].

(i) **Plusurile la inventar**

Din punct de vedere al categoriei patrimoniale inventariate, plusurile sunt asimilate intrărilor de bunuri (creşteri de activ).

- **În cazul stocurilor:**
  - Trebuie să se realizeze o distincţie între stocurile rezultate din aprovizionări şi stocurile rezultate din producţie.
  - Operaţiile au, în marea lor majoritate, un caracter curent.
  - Ca atare, plusurile constatate la stocurile din aprovizionări conduc la scăderea cheltuielilor (conturile la care s-ar fi înregistrat consumul), iar cele constatate la stocurile din producţie conduc la o creştere de venituri (conturile la care s-ar fi înregistrat producţia obţinută).

[1)] O soluţionare cvasicompletă a regularizării diferenţelor constatate la inventariere o realizează colectivul de autori: L. Possler, Gh. Lambru şi N. Cucui, în lucrarea „Sistemul contabil al agenţilor economici" - îndrumar practic (paginile 304-314), Editura Fundaţiei „Andrei Şaguna", Constanţa, 1998.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

- Plusurile de materii prime constatate în depozite:

	data inventarului	
300 „Materii prime“	=	600 „Cheltuieli cu materiile prime“

- Plusurile de materii prime constatate în magazia secţiilor de producţie:

	data inventarului		
600 „Cheltuieli cu materiile prime“	=	300 „Materii prime“	suma în roşu

Remarcă: Din punct de vedere al conţinutului şi efectelor, soluţia este identică cu cea precedentă. Motivul acestei variante este nevoia de a nu denatura rulajele conturilor. O adevărată contabilitate financiară orientată spre întocmirea situaţiilor financiare nu poate să mai ridice o astfel de problemă!

- Plusurile de obiecte de inventar:

	data inventarului	
321 „Obiecte de inventar“	=	602 „Cheltuieli privind obiectele de inventar“

- Plusurile de materiale consumabile:

	data inventarului	
301 „Materiale consumabile“	=	„Cheltuieli cu materialele consumabile“

- Plusurile de mărfuri la o întreprindere comercială „en gros“:

	data inventarului	
371 „Mărfuri“	=	607 „Cheltuieli privind mărfurile“

Scanned with OKEN Scanner

- Plusurile de mărfuri la o întreprindere comercială „en detail":

	data inventarului	
371 „Mărfuri"	=	%
		607 „Cheltuieli privind mărfurile"
		378 „Diferenţe de preţ la mărfuri"
		4428 „TVA neexigibilă"

- Plusurile de ambalaje:

	data inventarului	
381 „Ambalaje"	=	608 „Cheltuieli privind ambalajele"

- Plusurile de semifabricate:

	data inventarului	
341 „Semifabricate"	=	711 „Venituri din producţia stocată"

- Plusurile de produse finite:

	data inventarului	
345 „Produse finite"	=	711 „Venituri din producţia stocată"

- Plusurile de produse reziduale:

	data inventarului	
346 „Produse reziduale"	=	711 „Venituri din producţia stocată"

● **În cazul mijloacelor fixe:**

- Contrapartida plusului de mijloace fixe este considerată o subvenţie pentru investiţii:

Scanned with OKEN Scanner

	data inventarului	
212 „Mijloace fixe“	=	131 „Subvenţii pentru investiţii“

● **În cazul numerarului existent în casierie:**

- În principiu, plusul conduce la realizarea unui venit excepţional, dar la o întreprindere cu capital de stat el trebuie vărsat bugetului de stat:

- la o întreprindere cu capital privat:

	data inventarului	
5311 „Casa în lei“	=	7718 „Alte venituri excepţionale din operaţii de gestiune“

- la o întreprindere cu capital de stat:

	data inventarului	
5311 „Casa în lei“	=	448 „Alte datorii şi creanţe cu bugetul statului“

(ii) **Minusurile la inventar:**

Din punct de vedere al categoriei patrimoniale inventariate, minusurile sunt asimilate ieşirilor de bunuri (scăderi de activ).

Contrapartida bunurilor (conturile care se debitează) este diferită, în funcţie de cauzele care au generat minusurile.

● **Minusuri în cadrul normelor legale de scăzământ (perisabilităţi):**

Soluţia contabilă este opusă cazului plusurilor la inventar: la stocurile din aprovizionări, minusul este tratat ca o cheltuială, înregistrată la acelaşi cont la care s-a înregistrat ieşirea (consumul); la stocurile din producţie, minusul este tratat ca un venit din producţia stocată:

- Minusurile de materii prime:

	data inventarului	
600 „Cheltuieli cu materiile prime“	=	300 „Materii prime“

Scanned with OKEN Scanner

- Minusurile de materiale consumabile:

	data inventarului	
601 „Cheltuieli cu materialele consumabile“	=	301 „Materiale consumabile“

- Minusurile de mărfuri la o întreprindere comercială „en gros“:

	data inventarului	
607 „Cheltuieli privind mărfurile“	=	371 „Mărfuri“

- Minusurile de mărfuri la o întreprindere comercială „en detail“:

	data inventarului	
%	=	371 „Mărfuri“
607 „Cheltuieli privind mărfurile“		
378 „Diferenţe de preţ la mărfuri“		
4428 „TVA neexigibilă“		

- Minusurile de ambalaje:

	data inventarului	
608 „Cheltuielile privind ambalajele“	=	381 „Ambalaje“

- Minusurile de semifabricate:

	data inventarului	
711 „Venituri din producţia stocată“	=	341 „Semifabricate“

Scanned with OKEN Scanner

- Minusurile de produse finite:

	data inventarului	
711 „Venituri din producţia stocată“	=	345 „Produse finite“

- Minusurile de produse reziduale:

	data inventarului	
711 „Venituri din producţia stocată“	=	346 „Produse reziduale“

● **Minusuri generate de calamităţile naturale:**

Indiferent de categoria patrimonială, minusurile generate de calamităţile naturale sunt operaţii cu caracter excepţional. În acest sens, uzanţele româneşti propun utilizarea nediferenţiată a contului de cheltuieli excepţionale 6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“.

Principalele soluţii ale acestui tip de minusuri sunt:

- Minusurile de materii prime:

	data inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“	=	300 „Materii prime“

- Minusurile de materiale consumabile:

	data inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“	=	301 „Materiale consumabile“

- Minusurile de obiecte de inventar (în depozite):

	data inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“	=	321 „Obiecte de inventar“

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: În situaţia „obiectelor de inventar în folosinţă", se debitează contul 322 „Uzura obiectelor de inventar", dar despre oportunitatea şi, mai ales, logica acestor conturi noi ne-am pronunţat în cuprinsul volumului I (paginile 104-105).

- Minusurile de mărfuri la o întreprindere comercială „en gros":

	data inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune"	=	371 „Mărfuri"

- Minusurile de mărfuri la o întreprindere comercială „en detail":

	data inventarului	
%		
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune"	=	371 „Mărfuri"
378 „Diferenţe de preţ la mărfuri"		
4428 „TVA neexigibilă"		

- Minusurile de semifabricate:

	data inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune"	=	341 „Semifabricate"

- Minusurile de produse finite:

	data inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune"	=	345 „Produse finite"

- Minusurile de produse reziduale:

Scanned with OKEN Scanner

data inventarului

6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“ = 346 „Produse reziduale“

- Minusurile de mijloace fixe în stare nouă:

data inventarului

6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“ = 212 „Mijloace fixe“

Comentariu:

Nu este discutabilă natura excepţională a operaţiei, ci încadrarea ei în operaţiile de gestiune. Opinăm că mai adecvată este încadrarea în operaţiile de capital: contul 6728 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital“.

- Minusuri de mijloace fixe neamortizate integral:

data inventarului

% = 212 „Mijloace fixe“

281 „Amortizări privind imobilizările corporale“

6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“

Comentariu:

Aceeaşi întrebare ca în cazul precedent: 6718 sau 6728?

Pe de altă parte, nu putem să fim de acord ca valoarea neamortizată a mijloacelor fixe constatate în minus să fie înregistrată în conturile 6871 „Cheltuieli excepţionale privind amortizarea imobilizărilor“ sau 471 „Cheltuieli constatate în avans“ (urmată de includerea treptată în cheltuieli, prin creditarea contului 471 şi

Scanned with OKEN Scanner

debitarea contului 6871). Din punct de vedere economic, se pierde sensul noţiunii de cheltuieli privind amortizările, fie ele chiar excepţionale.

- Minusuri de mijloace fixe amortizate integral:

	data inventarului	
281 „Amortizări privind imobilizările corporale“	=	212 „Mijloace fixe“

● **Minusuri cauzate de unele persoane fizice sau juridice:**

Fiecare operaţie în parte generează două înregistrări:

- evidenţierea minusului propriu-zis, soluţionată pentru stocuri, ca în cazul minusurilor în cadrul normelor legale de scăzământ: la stocurile din aprovizionări, minusul este tratat ca o cheltuială de exploatare, la stocurile din producţie, minusul este tratat ca un venit din producţia stocată; în cazul mijloacelor fixe, operaţia are un caracter excepţional;

- imputarea prejudiciului în contul persoanelor vinovate: debitarea fie a contului 4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul“, dacă persoanele vinovate sunt salariaţi ai întreprinderii, fie a contului 461 „Debitori diverşi“, în toate celelalte cazuri; contrapartida creanţei este un venit (fie venituri din exploatare, contul 758 „Alte venituri din exploatare“, în cazul stocurilor, fie venituri excepţionale, contul 7728 „Alte venituri excepţionale din operaţii de capital“, în cazul mijloacelor fixe);

- cât priveşte cuantumul sumei imputate, soluţia cea mai bună este dată de utilizarea preţului pieţei la care se adaugă cota de TVA corespunzătoare.

Exemple:

- Minusuri de materii prime:

	data inventarului	
600 „Cheltuieli cu materiile prime“	=	300 „Materii prime“

- Imputarea prejudiciului referitor la materii prime:

data inventarului

4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul“ **sau** 461 „Debitori diverşi“ = % 758 „Alte venituri din exploatare“ 4427 „TVA colectată“

- Minusuri de produse finite:

data inventarului

711 „Venituri din producţia stocată“ = 345 „Produse finite“

- Imputarea prejudiciului referitor la produse finite:

data inventarului

4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul“ = % 758 „Alte venituri din exploatare“ 4427 „TVA colectată“

- Minusuri de mijloace fixe neamortizate integral:

data inventarului

% 281 „Amortizări privind imobilizările corporale“ 6721 „Cheltuieli privind activele cedate“ *) = 212 „Mijloace fixe“ → pentru valoarea neamortizată

*) *Unii autori asimilează minusul imputabil de mijloace fixe cu o cesiune de active imobilizate: pentru a păstra cesiunii sensul corect de ieşire prin vânzare, propunem utilizarea în cazul nostru, a contului 6728 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de capital“.*

- Imputarea prejudiciului referitor la mijloace fixe (la valoarea neamortizată + TVA sau o altă valoare + TVA):

Scanned with OKEN Scanner

	data inventarului	
4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul“ **sau** 461 „Debitori diverşi“	=	% 758 „Alte venituri din exploatare“**) 4427 „TVA colectată“

**) *Deşi, am propus anterior, contul mai adecvat este 7728 „Alte venituri excepţionale privind operaţiile de capital“ (eventual 7721 „Venituri din cedarea activelor“, dacă în operaţia precedentă valoarea neamortizată a fost înscrisă la contul 6721).*

● **Minusuri pentru care, la data terminării inventarierii, nu se poate stabili vinovăţia unei persoane sau o altă cauză:**

Cazul este considerat unul în curs de clarificare. Ca atare, contrapartida activului constatat minus la inventar va fi un cont de aşteptare (inclus de normalizatorii români în categoria conturilor de regularizare). Despre valorile acestui cont afirmam în volumul I (pagina 111) că, în contextul analizelor financiare, ele trebuie retratate, pentru a nu distorsiona indicatorii în care este implicată masa activului.

Ulterior, în urma „clarificării“, contul 473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“ se creditează, în corespondenţă cu debitul contului ce reflectă cauza minusului.

Exemple:

- Minusul de mărfuri la o întreprindere comercială „en gros“ pentru care, până la data inventarierii, nu se poate determina faptul generator:

	data inventarului	
473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“	=	371 „Mărfuri“

- Soluţionarea ulterioară a cazului: **perisabilităţi:**

	ulterior inventarului	
607 „Cheltuieli privind mărfurile“	=	473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“

sau

- Soluţionarea ulterioară a cazului: **minus generat de calamităţi naturale:**

	ulterior inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“	=	473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“

sau

- Soluţionarea ulterioară a cazului: **imputarea prejudiciului în contul persoanei vinovate:**

■ includerea în cheltuieli a minusului a cărui cauză a fost clarificată:

	ulterior inventarului	
607 „Cheltuieli privind mărfurile“	=	473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“

■ imputarea propriu-zisă:

	ulterior inventarului	
4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul“ **sau** 461 „Debitori diverşi“	=	% 758 „Alte venituri din exploatare“ 4427 „TVA colectată“

- Minusul de semifabricate la o întreprindere industrială, pentru care, până la data inventarierii, nu se poate determina faptul generator:

	data inventarului	
473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“	=	341 „Semifabricate“

- Soluţionarea ulterioară a cazului: **perisabilităţi:**

Scanned with OKEN Scanner

■ stornarea operaţiei precedente:

	ulterior inventarului		
473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“	=	341 „Semifabricate“	suma în roşu

■ înregistrarea minusului la perisabilităţi (diminuarea veniturilor din producţia stocată):

	ulterior inventarului	
711 „Venituri din producţia stocată“	=	341 „Semifabricate“

Remarcă: Cititorii se vor întreba asupra necesităţii acestui artificiu contabil. Întrebarea care se pune este: de ce nu s-a apelat la o singură înregistrare ulterioară inventarierii: 711 = 473? Procedând în acest fel, am fi pus în corespondenţă contul de venituri din producţia stocată cu un cont de aşteptare (de regularizare), ceea ce, din punct de vedere economic, este un nonsens.

- Soluţionarea ulterioară a cazului: **minus generat de calamităţi naturale:**

	ulterior inventarului	
6718 „Alte cheltuieli excepţionale privind operaţiile de gestiune“	=	473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“

- Soluţionarea ulterioară a cazului: **imputarea prejudiciului în contul persoanei vinovate:**

■ stornarea operaţiei de constatare a minusului, pentru care, la inventariere, nu se poate determina faptul generator:

	ulterior inventarului		
473 „Decontări din operaţii în curs de clarificare“	=	341 „Semifabricate“	suma în roşu

■ înregistrarea minusului ca o diminuare a veniturilor din producţia stocată:

711 „Venituri din producţia stocată“	ulterior inventarului =	341 „Semifabricate“

■ imputarea propriu-zisă:

4282 „Alte creanţe în legătură cu personalul“ **sau** 461 „Debitori diverşi“	ulterior inventarului =	% 758 „Alte venituri din exploatare“ 4427 „TVA colectată“

11.4. Închiderea exerciţiului financiar şi principiile contabile

Procesul de închidere a exerciţiului financiar presupune intrarea în rol a unei părţi dintre principiile contabile. Cealaltă parte dintre ele acţionează pe tot parcursul anului.

Şi nu este de mirare că „jocul“ principiilor este acum de o importanţă deosebită, deoarece ele vizează, într-o bună măsură, evaluarea şi măsurarea structurilor de activ, de pasiv, de cheltuieli şi de venituri, precum şi prezentarea şi comunicarea acestora prin intermediul situaţiilor financiare.

În acest pelerinaj al principiilor contabile, este important să se analizeze stările de contradicţie.

Pierre Lasségue[1)] propune trei soluţii pentru ieşirea din starea de contradicţie:

- să se aplice toate principiile, dar ele să nu se aplice decât parţial;
- să se stabilească ierarhia între principii şi ele să se aplice în mod succesiv;
- să se împartă ansamblul principiilor în clase omogene de principii conciliabile între ele.

De o formulă compozită, prima soluţie conduce la o contabilitate neutră şi polivalentă, care satisface mai multe tipuri de utilizatori şi mai multe utilizări. În felul acesta, se adoptă mai multe puncte de vedere şi mai multe obiective.

[1)] Pierre Lasségue, Gestion de l'entreprise et comptabilité, ediţia a XI-a, Dalloz, 1996, capitolul 6.

Scanned with OKEN Scanner

Compromisul realizat de normalizarea contabilă franceză - mai mulţi utilizatori, mai multe obiective - exprimă această soluţie. În Franţa, textele contabile sunt rezultatul unui amestec de preocupări juridice, financiare şi de gestiune; clasificarea posturilor bilanţului este una funcţională, dar ea permite să se treacă la o clasificare de natură financiară; sunt utilizate mai multe reguli de evaluare şi mai multe reguli de opţiune între varianta capitalizare şi cea de includere în cheltuieli.

Avantajul acestei prime soluţii este dat de supleţea şi de capacitatea de adaptare la noii utilizatori şi la noile utilizări, iar dezavantajul ei, de recursul la o „contabilitate face tot", neadaptată întru totul la nici una dintre utilizări.

Prin aplicarea celei de a doua soluţii, se atribuie fiecărui principiu o importanţă şi o rază de acţiune proprii, realizându-se, totodată, o ierarhie. În virtutea schemei ierarhice, când un principiu atinge limitele eficacităţii sale, sau când el antrenează efecte perverse într-un caz particular, se trece la complementarea lui prin acţiunea altui principiu, sau se substituie cu un alt principiu.

În acest sens, Lasségue dă exemplu articolul 9 (alineatele 6 şi 7) din Codul de comerţ francez: dacă există dubii în legătură cu principiul conformităţii cu regulile se face apel la principiul sincerităţii; în cazurile cele mai dificile, se recurge la principiul federator al imaginii fidele, pentru a depăşi litera textului.

A treia soluţie este radicală, conducând la constituirea mai multor contabilităţi parţiale, întocmite pe bază de principii diferite şi, în consecinţă, furnizoare de valori diferite. Se ajunge la mai multe imagini ale bilanţului şi contului de profit şi pierdere. Pentru că fiecare subgrupă de principii serveşte unei funcţii distincte a contabilităţii. Şi nu este rău aşa, din moment ce există mai multe grupuri de utilizatori şi mai multe feluri de utilizări. Pluralităţii de funcţii ale contabilităţii îi corespunde o diversitate de puncte de vedere asupra evenimentelor şi operaţiilor. Deci, contabilitatea îşi fixează mai multe obiective diferite, realizat fiecare prin acţiunea unui (sub)grup de principii.

Prin această a treia soluţie, se renunţă la întocmirea unei contabilităţi unice şi polivalente. Contradicţiile se menţin la nivelul ansamblului, dar dispar în interiorul fiecărei clase omogene de principii:

(i) **Primul subansamblu** - principii de natură formală, vizează fie câmpul de observare, fie buna organizare, fie limbajul contabilităţii: ele sunt universale şi, deci, sunt „agreate" de toate punctele de vedere şi de toţi utilizatorii.

O parte dintre aceste postulate şi principii au făcut obiectul studiului nostru pe

parcursul primului volum:

- Delimitarea câmpului de observare:
  - Postulatul entităţii (paginile 310-312)
  - Postulatul periodicităţii (paginile 325-327)
  - Postulatul unităţii monetare (paginile 352-354)
- Reguli de bună organizare:
  - Postulatul permanenţei metodelor (paginile 344-352)
  - Principiul bunei informări (paginile 401-403)
  - Principiul necompensării (paginile 403-406)
  - Principiul conformităţii cu regulile (paginile 425-426)
  - Principiul sincerităţii (paginile 426-429)
- Vocabularul şi sintaxa limbajului contabil:
  - Principiul partidei duble (paginile 422-424)

(ii) **Al doilea subansamblu** - principii subordonate unui punct de vedere juridico-patrimonial: informaţia contabilă este mijloc de probă, ea trebuie să fie, deci, obiectivă, fiabilă; contabilitatea este orientată către trecut, deci „pesimistă": ea este sensibilă la „virtuţile" de măsurare a patrimoniului net şi a variaţiei acestuia, de determinare a mărimii rezultatului care poate fi distribuit.

Şi pentru acest subansamblu, lucrarea noastră a făcut ecoul analizei unei părţi dintre postulatele şi principiile aferente (volumul I):

- Regulile juridice:
  - Principiul justificării faptelor (verificabilitatea) (paginile 421-422)
  - Postulatul independenţei, autonomiei sau specializării exerciţiilor (paginile 327-344)
- Restricţia de bază obiectivă:
  - Principiul nominalismului monetar (paginile 356-357)
  - Principiul costurilor istorice (paginile 357-368)
  - Principiul separării contabilităţii financiare şi contabilităţii de gestiune (paginile 35-38)
  - Principiul unicităţii bilanţului (paginile 491-492)
- Restricţia de pesimism sistematic:
  - Principiul prudenţei (paginile 368-383)
  - Principiul recunoaşterii (constatării) veniturilor (paginile 408-412)
- Restricţia de periodicitate:

Scanned with OKEN Scanner

- Principiul intangibilităţii bilanţului de deschidere (paginile 406-407)

(iii) **Al treilea subansamblu** - principii care deservesc funcţia managerială şi de asistare a deciziei în contabilitate: punctul de vedere este, evident, cel economic; contabilitatea este orientată către viitor, deci optimistă; activul nu mai este considerat ca o avere achiziţionată, ci un potenţial de producţie şi de câştig; relevanţa (pertinenţa) informaţiei este mai importantă decât obiectivitatea acesteia; realismul este mai important decât precizia, la fel cum oportunitatea informaţiei este mai importantă decât exactitatea şi exhaustivitatea acesteia.

În sfârşit, al treilea subansamblu s-a regăsit şi el în paginile primului volum al lucrării noastre:

- Principiul federator al imaginii fidele (paginile 429-439)
- Postulatul continuităţii exploatării (paginile 312-325)
- Principiul conservării capacităţii (paginile 307-309)
- Principiul importanţei relative (sau al pragului de semnificaţie) (paginile 395-401)
- Principiul „priorităţii" realităţii în faţa formei (paginile 383-395)
- Principiul conectării cheltuielilor cu veniturile (paginile 412-416)
- Principiul pluralităţii bilanţurilor (paginile 492-500).

Pentru a se ieşi din starea de contradicţie a principiilor[1], Lasségue pare a cotiza pentru cea de a treia soluţie. Pentru realizarea ei, mai sunt necesare:

- trecerea de la partida dublă la partida multiplă, altfel spus, la conceptul de bază de date (contabilitatea evenimenţială[2]);
- atribuirea de criterii de evaluare diferite bilanţului şi contului de profit şi pierdere;
- ţinerea în paralel a două contabilităţi complete, cu puncte de vedere diferite şi criterii de evaluare diferite; ceea ce conduce la abandonarea principiului unicităţii bilanţului.

Cum scopul prezentului capitol este analiza lucrărilor de închidere a

---

[1] O listă completă a principiilor formulate de Lasségue şi a clasificărilor acestora se regăseşte în lucrările Dincolo de frontierele vagabondajului contabil şi Epistemologia contabilităţii, anterior citate.

[2] În acord cu această alternativă, a se consulta:
Niculae Feleagă, Controverse contabile, pagina 92, Editura Economică, 1996
Ion Ionaşcu, Epistemologia contabilităţii, paginile 148-150, Editura Economică, 1997.

Scanned with OKEN Scanner

exerciţiului financiar, şi cum toate principiile evocate anterior au făcut obiectul teoretizărilor şi aplicaţiilor practice (volumul I), completăm această etapă a lucrărilor cu câteva consideraţii referitoare la trei dintre principii, care au o importanţă decisivă în realizarea obiectivului imaginii fidele în conturile anuale. Încercăm, totodată, în alegerea noastră să dăm credit atât funcţiei patrimoniale a contabilităţii cât şi celei manageriale.

Consecinţele contabile ale aplicării principiului continuităţii activităţii

Lucrările de închidere a exerciţiului financiar ar fi de neconceput fără să se soluţioneze problema ridicată de dilema continuităţii activităţii. Şi aceasta deoarece o rezolvare sau opusul ei are consecinţe importante asupra evaluării şi determinării rezultatelor.

De o manieră generală, deci în mod normal, contabilul trebuie să se plaseze în perspectiva unei continuităţi a exploatării, şi nu a unei lichidări, excepţie făcând, bineînţeles, elementele patrimoniului pentru care s-a luat decizia de lichidare sau dacă oprirea sau reducerea activităţii este previzibilă, indiferent că ea a rezultat dintr-o alegere sau o obligaţie.

Acest principiu stă la baza regulilor de evaluare prevăzute în Regulamentul privind aplicarea Legii contabilităţii.

Forma situaţiilor financiare ar fi fundamental diferită dacă acest principiu nu ar acţiona. Expresiile valorilor lichidative comparate cu cele istorice fac obiectul unui tabel prezentat în paginile 320-322 ale primului volum. În continuarea acestui tabel sunt prezentate consecinţele răspunsului la dilemă, în contextul certificării conturilor anuale (paginile 322-323). Câteva exemple practice privind evaluările bazate pe ipoteza continuităţii exploatării şi evaluările în cazul necontinuităţii exploatării fac obiectul paginilor 323-324.

Profesia contabilă franceză[1)] examinează continuitatea exploatării şi sub aspectul principiilor contabile şi al consecinţelor pe care situaţiile când ea este nesigură sau compromisă le antrenează asupra conturilor anuale:

[1)] Jean Raffegeau, Pierre Dufils, Jean Corre, Claude Lopater, Mémento pratique, Francis Lefebvre Comptable 1997, Editions Lefebvre, 1997, paginile 946-947.

Scanned with OKEN Scanner

Diferite situaţii	Continuitatea exploatării*)	Incidenţa asupra conturilor anuale		Procedurile juridice corespunzătoare
Dificultăţi fără repunerea în cauză a continuării activităţii	Asigurată	Menţinerea convenţiei „continuitatea exploatării"	Nici o incidenţă	-
Continuarea activităţii în anumite condiţii	Nesigură		Informaţii în anexă (precizări privind ipotezele reţinute şi condiţiile care justifică menţinerea)	Nici o procedură sau reglementare amiabilă
Situaţia de încetare a plăţilor	Neasigurată	Abandonarea convenţiei „continuitatea exploatării"	- evaluarea activelor şi pasivelor în valori lichidative - abandonarea principiilor de permanenţă a metodelor şi de independenţă a exerciţiilor, dar nu şi a principiului prudenţei - informaţii în anexă (principii şi metode reţinute, motivele abandonării)	Emiterea de judecăţi de valoare asupra redresării judiciare sau lichidării judiciare**)
Plan de redresare				Perioada de observare
Plan de redresare neacceptat				Lichidare judiciară
Încetarea activităţii				-

*) *Se apreciază în funcţie de circumstanţele proprii fiecărei speţe (element patrimonial).*

**) *Dacă redresarea este practic imposibilă.*

Continuitatea exploatării este apreciată, la închiderea conturilor, de către conducerea întreprinderii, ţinând cont de toate elementele susceptibile să afecteze continuarea activităţii într-un viitor previzibil.

În general, continuitatea exploatării este apreciată până la închiderea exerciţiului următor.

Evenimente posterioare închiderii exerciţiului, care să repună în cauză continuitatea, au o incidenţă asupra conturilor anuale, dacă ele au legătură directă şi semnificativă cu situaţia existentă la închiderea exerciţiului. În acest caz, conturile anuale sunt întocmite în valori lichidative. În cazul în care nu se poate stabili o relaţie directă, conturile anuale nu sunt influenţate, dar este obligatorie prezentarea unei informaţii în anexă.

Consecinţele contabile ale aplicării principiului prudenţei

Complementar exemplificărilor făcute în volumul I, redăm, în continuare, următoarele cazuri care implică acţiunea principiului prudenţei[1)].

[1)] Din motive legate de nevoia unei prezentări cât mai complete a operaţiilor referitoare la diferitele cicluri, unele aplicaţii ale prudenţei au făcut obiectul şi prezentului volum. Este, de exemplu, cazul provizioanelor pentru deprecierea creanţelor.

Scanned with OKEN Scanner

Cazul 1: **Contabilizarea provizioanelor pentru deprecierea imobilizărilor financiare la închiderea exerciţiului**

Reguli generale:

· Cu ocazia constituirii provizioanelor, se constată o creştere a **cheltuielilor,** înregistrată în debitul contului 6863 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru depreciere", şi o creştere a **deprecierii** imobilizărilor financiare, înscrisă în creditul contului 296 „Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor financiare".

· La închiderea fiecărui exerciţiu:

- **creşterea** provizioanelor se înregistrează conform logicii prezentate mai sus;

- **diminuarea** provizioanelor conduce la debitarea contului 296 şi la creşterea veniturilor financiare, înregistrată în creditul contului 7863 „Venituri din provizioane pentru deprecieri".

· Cu ocazia **anulării** unui provizion, devenit fără obiect fie datorită cesiunii titlurilor provizionate, fie pentru că acesta şi-a îndeplinit obiectivul său (valoarea de inventar a titlurilor este mai mare decât valoarea contabilă), contul 296 este debitat, prin soldare, creditându-se contul 7863.

Dar calculul evoluţiei provizioanelor devine mai complex, atunci când portofoliul de titluri este divers, iar la unele dintre titluri poate să se aplice mecanismul compensării între plusuri de valoare şi minusuri de valoare.

Să presupunem, de exemplu, că, înaintea inventarierii generale a patrimoniului corespunzătoare exerciţiului N, provizioanele pentru deprecierea imobilizărilor financiare (titluri) ale întreprinderii MEGA sunt de 400.000 lei (soldul contului 296).

În urma procesului de inventariere, situaţia acestor titluri se prezintă după cum urmează:

în lei

Denumirea titlurilor imobilizate (în funcţie de întreprinderea emitentă)		Număr de titluri	Valoare de intrare unitară (valoare contabilă)	Valoarea de inventar unitară (valoare actuală)
Acţiuni ALFA		50	10.000	10.500
Acţiuni BETA		100	12.000	11.000
Acţiuni GAMA		40	14.000	12.500
Acţiuni DELTA	- achiziţionate în exerciţiul N-2	150	11.000	12.000
	- achiziţionate în exerciţiul N-1	120	13.000	
Acţiuni LAMDA		80	15.000	13.000

Scanned with OKEN Scanner

Situaţia provizioanelor titlurilor imobilizate, la închiderea exerciţiului N, se prezintă astfel:

(i) Pentru acţiunile ALFA, un plus de valoare (valoarea de inventar este mai mare decât valoarea de intrare) care nu se contabilizează

(ii) Pentru acţiunile BETA, un provizion necesar de:

100 x (12.000 - 11.000) = 100.000 lei

(iii) Pentru acţiunile GAMA, un provizion necesar de:

40 x (14.000 - 12.500) = 60.000 lei

(iv) Pentru acţiunile DELTA:

- achiziţionate în N-2, un plus de valoare de:

150 x (12.000 - 11.000) = 150.000 lei

- achiziţionate în N-1, un minus de valoare de:

120 x (13.000 - 12.000) = 120.000 lei

Compensarea plusului de valoare cu minusul de valoare conduce la un plus net de 150.000 - 120.000 = 30.000 lei care se contabilizează.

(v) Pentru acţiunile LAMDA, un provizion necesar de:

80 x (15.000 - 13.000) = 160.000 lei

(vi) Provizioane **necesare,** la închiderea exerciţiului N:

100.000 + 60.000 + 160.000 = 320.000 lei

(vii) Provizioane **existente,** la închiderea exerciţiului N: 400.000 lei

(vi) - (vii)→ **Excedent de provizioane:** 320.000 - 400.000 = -80.000 lei care conduce la o diminuare de provizioane, contabilizată astfel:

31/12/N

296 „Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor financiare“	=	7863 „Venituri din provizioane pentru deprecieri“	80.000

Cazul 2: **Contabilizarea provizioanelor pentru cheltuieli de repartizat pe mai multe exerciţii**

Aşa după cum am relevat anterior (volumul I, paginile 122-123), provizioanele pentru cheltuieli de repartizat asupra mai multor exerciţii corespund unor cheltuieli **previzibile,** precum cheltuielile cu reparaţiile capitale la mijloacele fixe, care nu ar putea să fie suportate numai de exerciţiul în care vor fi angajate.

Scanned with OKEN Scanner

În fapt, chiar dacă ele ar putea fi suportate de rezultatul unui singur exerciţiu, o astfel de imputare ar fi incorectă, contravenind spiritului principiului prudenţei.

Conform Planului contabil general francez, un provizion pentru reparaţii capitale trebuie să răspundă următoarelor condiţii:

- să fie destinat acoperirii financiare a unor **cheltuieli de volum mare,** care nu prezintă un caracter anual şi nu pot să fie asimilate cheltuielilor curente de întreţinere şi de reparaţii;
- încă de la achiziţionarea bunului supus reparaţiei, să facă obiectul **unei programări,** în funcţie de durata de viaţă a bunului respectiv, ţinând cont de reparaţiile capitale vizate.

De asemenea, într-o recomandare a sa, profesia liberală franceză precizează că trebuie să fie provizionate în contul „Provizioane pentru cheltuieli de repartizat pe mai multe exerciţii" cheltuielile:

- foarte mari în raport cu rezultatul curent al întreprinderii;
- a căror angajare este decalată la o scadenţă viitoare, în mod clar precizată;
- al căror **fapt generator este legat, în general, de utilizarea unei anume imobilizări;**
- a căror contrapartidă nu se găseşte în amortizările practicate înainte de angajarea acestor cheltuieli.

Să presupunem, de exemplu, că, la sfârşitul exerciţiilor N şi N+1, se constituie provizioane pentru reparaţia capitală a unui echipament, reparaţie care se va executa în cursul exerciţiului N+2. Valoarea reparaţiei este estimată la suma de 12.000.000 lei. Factura furnizorului executor de lucrări de reparaţii atestă suma de 15.000.000 lei.

Cazul de mai sus generează următoarele înregistrări contabile:

În exerciţiul N:

- La închiderea exerciţiului constituirea unui provizion pentru cheltuieli de repartizat pe mai multe exerciţii, în sumă de 12.000.000 lei/2 ani = 6.000.000 lei:

decembrie/N

6812 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli"	=	1513 „Provizioane pentru cheltuieli de repartizat pe mai multe exerciţii"	6.000.000

În exerciţiul N+1:

- La închiderea exerciţiului, alimentarea provizionului constituit în anul precedent, cu cota corespunzătoare perioadei în curs:

decembrie/N+1

6812 „Cheltuieli de exploatare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	=	1513 „Provizioane pentru cheltuieli de repartizat pe mai multe exerciţii“	6.000.000

În exerciţiul N+2:

- Lucrările de reparaţii capitale facturate de furnizor:

N+2

611 „Cheltuieli de întreţinere şi reparaţii“	=	401 „Furnizori“	15.000.000

- Anularea provizionului devenit fără obiect, ca urmare a efectuării lucrărilor de reparaţii:

N+2

1513 „Provizioane pentru cheltuieli de repartizat pe mai multe exerciţii“	=	7812 „Venituri din provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	12.000.000

Remarcă: Reparaţia capitală a echipamentului în cauză este suportată de rezultatul a trei exerciţii:

- exerciţiile N şi N+1 (fiecare 6.000.000 lei), prin cheltuielile de exploatare privind provizioanele pentru riscuri şi cheltuieli;
- exerciţiul N+2 (15.000.000 - 12.000.000 = 3.000.000 lei), pentru diferenţa între cheltuielile facturate şi cele estimate:

Contul de profit şi pierdere/N+2

611		7812	
15.000.000			12.000.000

de unde rezultă o cheltuială netă de 3.000.000 lei.

Scanned with OKEN Scanner

Concluzii generale

Prin „jocul" provizioanelor se realizează regularizarea bilanţului.

Prin **regularizarea bilanţului,** provizioanele permit, în fapt, prezentarea activului la valoarea minimă a bunurilor posedate şi a pasivului, la valoarea maximă a datoriilor.

Sub aspect practic, valoarea minimă a activului este dată de valoarea netă contabilă (la corectarea valorilor brute contribuind, în mod evident, şi amortizările), în timp ce valoarea maximă a pasivului presupune încorporarea în mărimea acestuia a provizioanelor pentru riscuri şi cheltuieli (datorii probabile).

Mecanismul provizioanelor permite **transferul de cheltuieli de la un exerciţiu la altul:** la constituirea sau cu ocazia creşterii lor se diminuează rezultatul exerciţiului care se încheie, evitându-se, în acelaşi timp, ca rezultatul exerciţiului următor să fie în mod sensibil influenţat de aceste cheltuieli.

Trebuie semnalat pericolul relativ la acest transfer, pericol dat de un grad de incertitudine mai mare sau mai mic privind mărimile şi termenele pierderilor şi cheltuielilor generate de provizioane. Un provizion insuficient va influenţa în mod incorect (nefidel) rezultatul exerciţiului următor, în timp ce un provizion prea mare falsifică, prin diminuare, rezultatul şi patrimoniul exerciţiului curent.

Pentru temperarea acestor tendinţe extreme, fiscalitatea veghează îndeaproape modul de constituire a provizioanelor, pentru a se evita eventualele fraude.

Consecinţele contabile ale aplicării principiului independenţei exerciţiilor

Dincolo de numeroasele noastre referiri (a se revedea, în special, paginile 327-344 ale primului volum), să reţinem că acest principiu este într-o relaţie directă cu cel al continuităţii şi într-o stare de relativă opoziţie cu principiul prudenţei.

Diferiţii utilizatori de informaţii contabile (proprietari, conducători, investitori, creditori, salariaţi, puterea publică etc.) au nevoie de informaţii periodice. Trebuie determinate rezultatele gestiunii trecute ale întreprinderii şi prevăzute rezultatele viitoare. Altfel spus, trebuie decupată viaţa continuă a întreprinderilor în perioade sau în exerciţii financiare.

Din punct de vedere practic, independenţa exerciţiilor se realizează, mai ales, prin conturile de regularizare. Ele sunt utilizate pentru repartizarea cheltuielilor şi veniturilor (dar şi a creanţelor şi datoriilor) în timp, astfel încât să se afecteze fiecărui exerciţiu numai părţile din aceste elemente care îl vizează efectiv.

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Nu trebuie să se confunde acest principiu cu cel al conectării cheltuielilor şi veniturilor, chiar dacă cel de al doilea este un (sub)principiu al primului.

(Sub)principiul conectării constă în analizarea cheltuielilor exerciţiului (determinate prin aplicarea principiului independenţei) şi în afectarea acestora la exerciţiul curent sau exerciţiile ulterioare, în funcţie de faptul că **veniturile corespunzătoare** sunt constatate sau nu în exerciţiul în cauză.

Din acţiunea principiului independenţei exerciţiilor decurg următoarele:

- o întreprindere trebuie să închidă conturile sale, pentru a determina rezultatul perioadei, prin compararea totalului cheltuielilor cu totalul veniturilor corespunzătoare exerciţiului curent;
- întreprinderea trebuie să se asigure ca veniturile şi cheltuielile contabilizate, dar corespunzătoare operaţiilor exerciţiului următor, să fie reportate asupra acestui exerciţiu.

Cele mai întâlnite cazuri de regularizare sunt:

- cheltuieli de plătit, altfel spus, cheltuieli corespunzătoare operaţiilor exerciţiului, care nu au fost contabilizate, pentru că facturile furnizorilor nu au sosit;
- cheltuieli relative la exerciţiul următor, care au fost contabilizate în cursul exerciţiului de referinţă;
- venituri ale perioadei, care nu vor putea să fie constatate decât în cursul exerciţiului următor;
- venituri ale exerciţiului următor, care au fost înregistrate în cursul exerciţiului curent;
- capitalizarea cheltuielilor de cercetare şi de dezvoltare, în aşteptarea realizării de proiecte care să aibă şanse mari de reuşită comercială;
- pe un plan mai general, înscrierea în activ a cheltuielilor de constituire, în aşteptarea beneficiilor exerciţiilor viitoare;
- înregistrarea diferenţelor din conversiune (activ şi pasiv), constatate la închiderea exerciţiului, pentru creanţele şi datoriile exprimate în monede străine.

Pentru exemplificarea aplicării principiului independenţei exerciţiilor, propunem spre soluţionare următoarele cazuri:

Cazul 1: **Contabilizarea veniturilor de primit şi a cheltuielilor de plătit**

În ziua de 20 decembrie N, societatea comercială MEGA livrează mărfuri

Scanned with OKEN Scanner

clientului ALFA, factura aferentă nefiind întocmită decât în 10 ianuarie N+1, iar încasarea ei survenind în 10 februarie N+1.

Valoarea estimată a mărfurilor livrate este de 20.000.000 lei, iar cota de TVA, de 22%. Valoarea facturii exprimând netul comercial este identică cu valoarea estimată.

Cazul va genera înregistrarea în contabilitate a următoarelor operaţii:

● **în exerciţiul N:**

- La 31 decembrie, consecinţă a aplicării principiului independenţei exerciţiilor, livrarea de mărfuri pe baza datelor estimate:

31/12/N

418 „Clienţi-facturi de întocmit“	=	%	24.400.000
		707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	20.000.000
		4428 „TVA neexigibilă“ (20.000.000 x 22%)	4.400.000

Contul 418 este un cont de regularizare şi exprimă un venit de primit (o creanţă potenţială). Contul 4428 este, de asemenea, un cont de regularizare şi exprimă, în acest caz, o cheltuială de plătit.

● **în 10 ianuarie N+1:**

- Anularea creanţei potenţiale (venituri de primit) şi virarea acesteia la creanţe certe:

10/01/N+1

411 „Clienţi“	=	418 „Clienţi-facturi de întocmit“	24.400.000

- Anularea datoriei potenţiale (cheltuieli de plătit) şi virarea acesteia în categoria datoriilor exigibile:

10/01/N+1

4428 „TVA neexigibilă“	=	4427 „TVA colectată“	4.400.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Dacă exigibilitatea TVA intervine înainte de 31 decembrie, atunci înregistrarea de mai sus aparţine exerciţiului N.

● **în 10 februarie N+1:**

- Încasarea creanţei faţă de clientul ALFA:

10/02/N+1

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	411 „Clienţi"	24.400.000

Cazul 2: **Contabilizarea împrumuturilor acordate şi primite în monede străine**

Regularizările la inventar sunt generate de diferenţele din conversiune. Înregistrarea diferenţelor de conversiune - activ (pierderi latente) sau pasiv (câştiguri latente) permite, pe de o parte, o evaluare a creanţelor şi datoriilor exprimate în monede străine la valoarea lor şi, pe de altă parte, comunicarea către utilizatori a unor informaţii sincere.

Totodată, cum împrumuturile acordate sau primite în monede străine sunt, de obicei, creanţe sau datorii pe termen lung sau mediu, eventualele pierderi latente obligă contabilul la constituirea şi ajustarea mărimii unui provizion pentru riscuri (provizioane pentru pierderi din schimb valutar). Constituirea şi ajustarea unui atare provizion este şi o expresie a aplicării principiului prudenţei.

Diferenţele de curs afectează rezultatul exerciţiului/ilor în care se procedează la rambursarea împrumutului şi dobânzilor.

Pentru exemplificare, presupunem că societatea comercială DELTA contractează, la 1 iulie, exerciţiul N, un împrumut în devize de 1.000.000$ pe care îl rambursează, împreună cu dobânzile aferente, la 1 iulie exerciţiul N+3. Rata anuală a dobânzii este de 10%. Conform contractului, nu se aplică dobândă compusă.

Cursurile de schimb care interesează în instrumentarea contabilă a cazului sunt următoarele:

- la data primirii împrumutului (în cursul exerciţiului N): 8.500 lei/$;
- la sfârşitul exerciţiului N: 8.600 lei/$;
- la sfârşitul exerciţiului N+1: 9.000 lei/$;
- la sfârşitul exerciţiului N+2: 8.300 lei/$;
- la data rambursării (în cursul exerciţiului N+3): 8.400 lei/$.

Instrumentarea contabilă a cazului presupune următoarele înregistrări:

Scanned with OKEN Scanner

● **În exerciţiul N:**

- Primirea împrumutului:

1.000.000$ x 8.500 lei/$ = 8.500.000.000 lei

1/07/N

5124 „Conturi la bănci în devize“	=	162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	8.500.000.000

- Dobânzile aferente exerciţiului N:

$$1.000.000\$ \times 10\% \times \frac{180 \text{ zile}}{360 \text{ zile}} = 50.000\$$$

50.000$ x 8.500 lei/$ = 430.000.000 lei

31/12/N

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1682 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen lung şi mediu[1)]“	430.000.000

- Pierderile latente generate de diferenţele din conversiune, la sfârşitul exerciţiului N (pierderile sunt aferente împrumutului):

1.000.000$ x (8.600 lei/$ - 8.500 lei/$) = 100.000.000 lei

31/12/N

476 „Diferenţe de conversiune-activ“	=	162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	100.000.000

- Constituirea provizionului pentru riscuri, la sfârşitul exerciţiului N:

31/12/N

6862 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	=	1514 „Provizioane pentru pierderi din schimb valutar“	100.000.000

[1)] Sistemul contabil românesc ar trebui să dispună de conturi distincte pentru „dobânzile datorate“ faţă de cele privind „dobânzile exigibile“.

Scanned with OKEN Scanner

● **În exerciţiul N+1:**

- Anularea pierderilor latente generate de diferenţele din conversiune:

1/01/N+1

162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	476 „Diferenţe din conversiune-activ“	100.000.000

- Dobânzile aferente exerciţiului N+1:

1.000.000$ x 10% = 100.000$

100.000$ x 9.000 lei/$ = 900.000.000 lei

31/12/N+1

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1682 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen lung şi mediu“	900.000.000

- Pierderile latente generate din diferenţele din conversiune, la sfârşitul exerciţiului N+1 (pierderile sunt aferente împrumutului):

1.000.000$ x (9.000 lei/$ - 8.500 lei/$) = 500.000.000 lei

31/12/N+1

476 „Diferenţe din conversiune-activ“	=	162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	500.000.000

- Complementul de provizioane pentru riscuri, la sfârşitul exerciţiului N+1:

500.000.000 lei - 100.000.000 lei = 400.000.000 lei

31/12/N+1

6862 „Cheltuieli financiare privind provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	=	1514 „Provizioane pentru pierderi din schimb valutar“	400.000.000

● **În exerciţiul N+2:**

- Anularea pierderilor latente generate de diferenţele din conversiune:

1/01/N+2

162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	476 „Diferenţe din conversiune-activ“	500.000.000

Scanned with OKEN Scanner

- Dobânzile aferente exerciţiului N+2:
1.000.000$ x 10% = 100.000$
100.000$ x (8.300 lei/$) = 830.000.000 lei

31/12/N+2

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1682 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen lung şi mediu“	830.000.000

- Câştigurile latente generate de diferenţele din conversiune, la sfârşitul exerciţiului N+2 (câştigurile sunt aferente împrumutului):
1.000.000$ (8.500 lei/$ - 8.300 lei/$) = 200.000.000 lei

31/12/N+2

162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	=	477 „Diferenţe din conversiune-pasiv“	200.000.000

- Anularea provizionului pentru riscuri constituit anterior: reluarea provizionului pentru riscuri la venituri, la sfârşitul exerciţiului N+3:
100.000.000 lei + 400.000.000 lei = 500.000.000 lei

31/12/N+2

1514 „Provizioane pentru pierderi din schimb valutar“	=	7862 „Venituri din provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	500.000.000

Remarcă: La 31 decembrie/N+2, cursul dolarului a scăzut sub mărimea cursului la data primirii împrumutului. Provizionul pentru riscuri constituit anterior se anulează deoarece informaţiile existente la închiderea exerciţiului N+2 confirmă dispariţia riscului.

● **În exerciţiul N+3:**

- Anularea câştigurilor latente generate de diferenţele din conversiune:

1/01/N+3

477 „Diferenţe din conversiune-pasiv“	=	162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	200.000.000

Scanned with OKEN Scanner

- Dobânzile aferente exerciţiului N+3:

$$1.000.000\$ \times 10\% \times \frac{180 \text{ zile}}{360 \text{ zile}} = 50.000\$$$

50.000$ x 8.400 lei/$ = 420.000.000 lei

1/07/N+3

666 „Cheltuieli privind dobânzile“	=	1682 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen lung şi mediu“	420.000.000

- Rambursarea împrumutului şi a dobânzilor aferente:

(i) datoria privind împrumutul: 8.500.000.000 lei

(ii) datoria privind dobânzile:

430.000.000 lei + 900.000.000 lei + 830.000.000 lei + 420.000.000 lei =
= 2.580.000.000 lei

(iii) plăţile din conturile de disponibilităţi:

1.000.000$ + 50.000$ + 100.000$ + 100.000$ + 50.000$ = 1.300.000$

1.300.000$ x 8.400 lei/$ = 10.920.000.000 lei

(cursul la data rambursării)

(iv) câştigurile sau pierderile din diferenţe de curs valutar:

- pentru împrumut: **câştig:** 1.000.000$ x (8.500 lei/$ - 8.400 lei/$) =
= 100.000.000 lei
- pentru dobânzile aferente exerciţiului N: **câştig:**
50.000$ x (8.600 lei/$ - 8.400 lei/$) = 10.000.000 lei
- pentru dobânzile aferente exerciţiului N+1: **câştig:**
100.000$ x (9.000 lei/$ - 8.400 lei/$) = 60.000.000 lei
- pentru dobânzile aferente exerciţiului n+2: **pierdere:**
100.000$ x (8.400 lei/$ - 8.300 lei/$) = 10.000.000 lei
- pentru dobânzile aferente exerciţiului N+3: nu apar diferenţe.

Din suma algebrică rezultă un **câştig net** de:

100.000.000 lei + 10.000.000 lei + 60.000.000 lei - 10.000.000 lei
= 160.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

1/07/N+3

162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“		8.500.000.000
1682 „Dobânzi aferente creditelor bancare pe termen lung şi mediu“		2.580.000.000
	5124 „Conturi la bănci în devize“	10.920.000.000
	765 „Venituri din diferenţe de curs valutar“	160.000.000

11.5. Constatarea variaţiei stocurilor

În capitolul 7, am analizat implicaţiile utilizării metodei inventarului intermitent asupra gestiunii şi contabilităţii întreprinderii. Prin argumentele prezentării metodologiei şi a exemplificării practice, am arătat că, în virtutea aplicării inventarului intermitent, conturile de stocuri şi de producţie în curs de execuţie nu sunt ajustate decât o dată pe an, în contextul lucrărilor de inventariere.

După stabilirea stocurilor faptice şi după evaluarea acestora, din punct de vedere contabil, se procedează la înregistrarea **„variaţiilor“** de stocuri aferente exerciţiului:

(Stoc iniţial - Stoc final), pentru stocurile din aprovizionări

şi

(Stoc final - Stoc iniţial), pentru stocurile din producţie.

Conturile aferente acestor variaţii sunt cele din grupa de conturi 60 „Cheltuieli cu materii prime, materiale şi mărfuri“ (pentru stocurile din aprovizionări), cu condiţia ca ele să fie stocabile, precum şi contul 711 „Venituri din producţia stocată“, pentru stocurile din producţie.

> **Remarcă:** O variantă mai bună de înregistrare a variaţiilor stocurilor din aprovizionări ar fi fost aceea a utilizării unui cont sintetic distinct (de variaţii)[1)].

Totodată, conturile de variaţie a stocurilor trebuie dezvoltate în structuri analitice care să releve **evoluţia** diferitelor stocuri şi a producţiei în curs de execuţie.

Pentru exemplificare, presupunem că o întreprindere dispune de următoarele categorii de stocuri, care, în urma evaluării la inventar, prezintă soldurile relevate de tabelul de mai jos:

[1)] Este cazul contabilităţii franceze, în care operează contul 603 „Variaţia stocurilor“.

Scanned with OKEN Scanner

în lei

Categoria de stocuri	Sold iniţial	Sold final
Materii prime	180.000.000	170.000.000
Mărfuri	100.000.000	150.000.000
Produse în curs de execuţie	10.000.000	12.000.000
Produse finite	150.000.000	135.000.000

Cu ocazia inventarierii, se va înregistra:

(i) Anularea stocurilor iniţiale

31/12/N

600 „Cheltuieli cu materiile prime" analitic Variaţia stocurilor de materii prime		180.000.000
607 „Cheltuieli privind mărfurile" analitic Variaţia stocurilor de mărfuri		100.000.000
711 „Venituri din producţia stocată" analitic Produse în curs de execuţie		10.000.000
711 „Venituri din producţia stocată" analitic Produse finite		150.000.000
	300 „Materii prime"	180.000.000
	371 „Mărfuri"	100.000.000
	331 „Produse în curs de execuţie"	10.000.000
	345 „Produse finite"	150.000.000

(ii) Constatarea stocurilor finale:

31/12/N

300 „Materii prime"		170.000.000
371 „Mărfuri"		150.000.000
331 „Produse în curs de execuţie"		12.000.000
345 „Produse finite"		135.000.000
	600 „Cheltuieli cu materiile prime" analitic Variaţia stocurilor de materii prime	170.000.000
	607 „Cheltuieli cu mărfurile" analitic Variaţia stocurilor de mărfuri	150.000.000
	711 „Venituri din producţia stocată" analitic Produse în curs de execuţie	12.000.000
	711 „Venituri din producţia stocată" analitic Produse finite	135.000.000

Scanned with OKEN Scanner

de unde:

600/a are un sold debitor de 10.000.000 lei

607/a are un sold creditor de 50.000.000 lei

711/Produse în curs de execuţie are un sold creditor de 2.000.000 lei

711/Produse finite are un sold debitor de 15.000.000 lei

Efectele acestor solduri asupra contului de profit şi pierdere se prezintă după cum urmează:

D	Cont de profit şi pierdere	C
.	.	
.	.	
.	.	
+10.000.000	+ 2.000.000	
-50.000.000	-15.000.000	

Variaţiile de stocuri sunt determinate la nivelul valorilor de intrare (de exemplu, cost de achiziţie, cost de producţie etc.), eventualele deprecieri fiind numai după aceea constatate.

Această etapă a lucrărilor de închidere a exerciţiului financiar (constatarea variaţiei stocurilor) are numai o importanţă teoretică, deoarece, deşi recunoscută din punct de vedere reglementar, metoda inventarului intermitent nu are ecou în practica întreprinderilor.

11.6. Determinarea rezultatului: înregistrările de grupare a cheltuielilor şi veniturilor

În mod evident, înainte de realizarea acestei etape, se procedează la obţinerea celei de a doua „imagini" a balanţelor de verificare, care să ţină cont de toate înregistrările contabile efectuate după obţinerea primei „imagini".

● **Determinarea globală a rezultatului exerciţiului** presupune însumarea algebrică a cheltuielilor şi veniturilor, ceea ce se traduce prin virarea într-un cont de sinteză unic a soldurilor conturilor de cheltuieli şi de venituri care, astfel, vor fi închise.

În cadrul sistemului contabil **românesc** operează un singur cont de rezultate, 121 Profit şi pierdere, care poate prezenta fie sold creditor-profit, fie sold

debitor-pierdere:

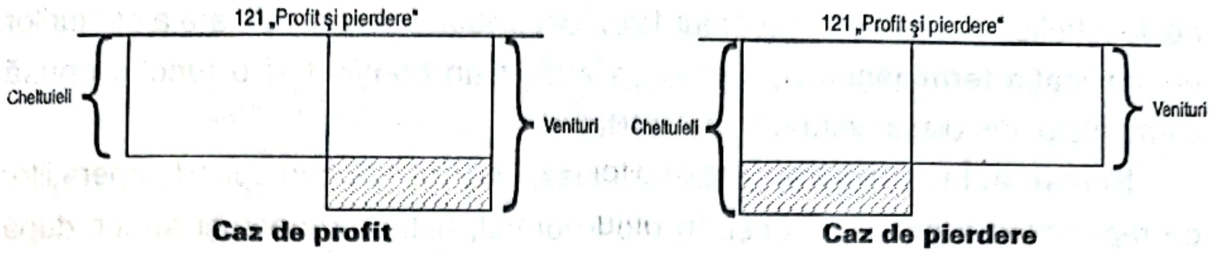

În cadrul sistemului contabil **francez,** soldurile conturilor de cheltuieli şi de venituri sunt preluate de contul 128 „Determinarea rezultatului exerciţiului"[1]. Soldul acestui cont, la rândul lui, este preluat fie de contul 120 „Rezultatul exerciţiului" - sold creditor, în caz de profit, fie de contul 129 „Rezultatul exerciţiului" - sold debitor, în caz de pierdere:

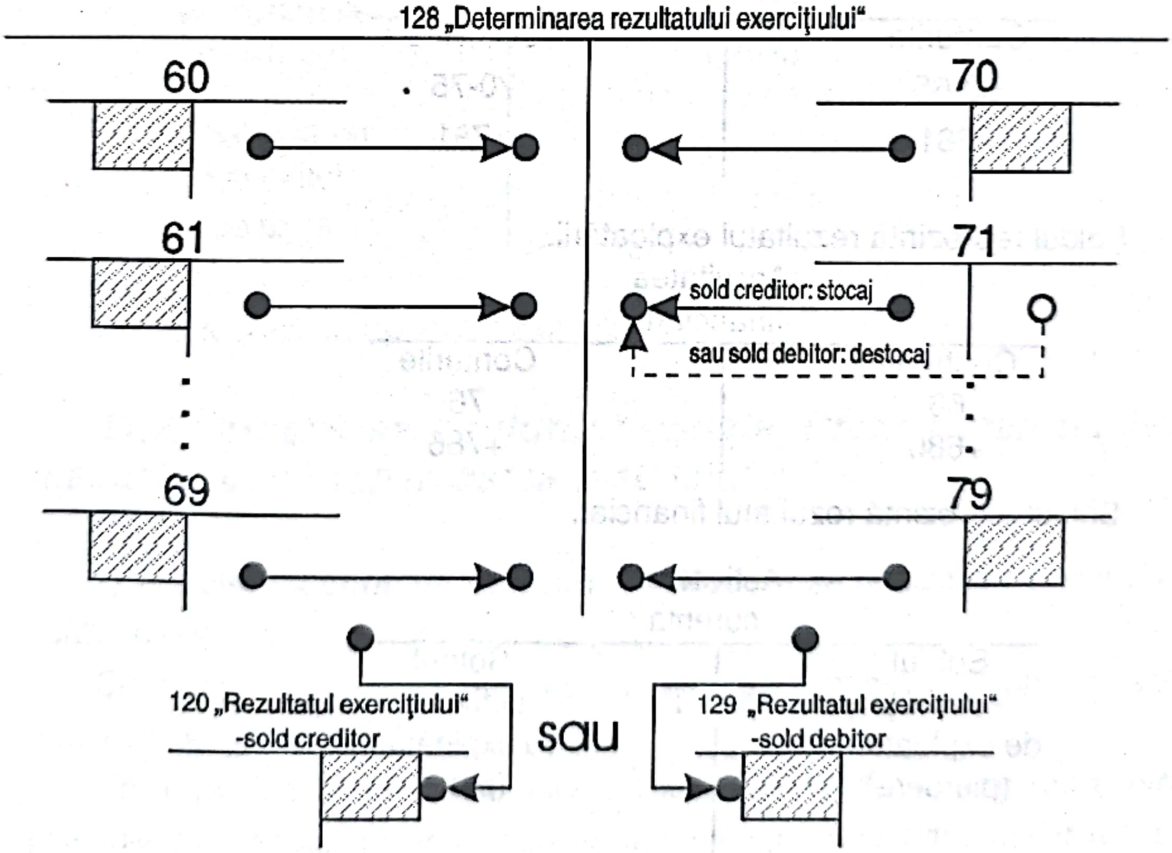

[1] Claude Pérochon, Comptabilité générale, Foucher, 1981.

Scanned with OKEN Scanner

Soluţia sistemului francez răspunde atât nevoii de centralizare a informaţiilor de tip „cheltuieli" şi „venituri" (contul 128), cât şi logicii de simbolizare a conturilor (semnificaţia terminaţiei 9), pierderea având un conţinut şi o funcţie opusă elementelor din clasa conturilor de capitaluri.

Remarcă: În sistemul contabil românesc, contul 129 corespunde operaţiilor de repartizare a profitului, deşi, în mod normal, astfel de operaţii au loc după închiderea exerciţiului şi întocmirea conturilor anuale.

● **Determinarea în cascadă a rezultatului** este solicitată de necesitatea analizării cheltuielilor şi veniturilor pe niveluri: exploatare, financiar, activitate curentă, excepţional şi exerciţiu financiar.

O astfel de determinare este facilitată de sistemul de clasificare şi de simbolizare a conturilor de cheltuieli şi de venituri. Astfel:

Activitatea de exploatare

Conturile	Conturile
60-65	70-75
+681	+781

Soldul reprezintă rezultatul exploatării.

Activitatea financiară

Conturile	Conturile
66	76
+686	+786

Soldul reprezintă rezultatul financiar.

Activitatea curentă

Soldul activităţii de exploatare (pierdere)	sau	Soldul activităţii de exploatare (profit)
+		
Soldul activităţii financiare (pierdere)	sau	Soldul activităţii financiare (profit)

Scanned with OKEN Scanner

Soldul reprezintă rezultatul curent.

Operaţiile excepţionale	
Conturile 67 +687	Conturile 77 +787

Soldul reprezintă rezultatul excepţional.

Exerciţiul financiar		
Soldul activităţii curente (pierdere) + Soldul operaţiilor excepţionale (pierdere) + Cheltuieli cu impozitul pe profit	sau	Soldul activităţii curente (profit)
	sau	Soldul operaţiilor excepţionale (profit)

Soldul reprezintă rezultatul exerciţiului.

11.7. Întocmirea conturilor anuale. Prezentarea pasivului înainte şi după repartizarea rezultatului

(i) **Întocmirea contului de profit şi pierdere** se realizează plecând de la soldurile conturilor claselor 6 şi 7.

Structurile de cheltuieli şi de venituri sunt prezentate cu valorile corespunzătoare exerciţiilor N şi N-1.

Unele posturi pot avea fie valori pozitive, fie valori negative (de exemplu, posturile de cheltuieli privind stocurile, în varianta aplicării metodei inventarului intermitent, şi postul „producţia stocată"[1]).

Un post poate să corespundă unei grupe de conturi, mai multor grupe, unui

[1] Formularul de „cont de profit şi pierdere" conţine, în fapt, două rânduri distincte, primul, „sold creditor", pentru cazul stocajului, şi al doilea, „sold debitor", pentru cazul destocajului.

Scanned with OKEN Scanner

cont, mai multor conturi sau subconturi.

Posturile succesive ale contului de profit şi pierdere nu corespund decât foarte aproximativ ordinei simbolurilor conturilor din planul de conturi. Caracterul nesecvenţial al posturilor este dat de necesitatea grupării posturilor în categorii semnificative (de exemplu, cheltuieli de exploatare, cheltuieli financiare etc.).

(ii) **Întocmirea bilanţului** se realizează după ce conturile de bilanţ au fost închise (eventual, prin contul special 892 „Bilanţ de închidere").

Posturile bilanţiere sunt prezentate la valoarea netă contabilă[1)] (după deducerea eventualelor amortizări sau provizioane), prin valorile corespunzătoare exerciţiilor N şi N-1.

Între conturi şi posturi (sau rubrici) nu există o corespondenţă totală. Astfel, postul „Împrumuturi şi datorii asimilate" corespunde, în principiu, conturilor grupei 16 „Împrumuturi şi datorii asimilate", dar şi unor conturi ale grupei 51 „Conturi la bănci": 512 „Conturi curente la bănci", pentru soldurile creditoare; 5186 „Dobânzi de plătit"; 519 „Credite bancare pe termen scurt".

Cu unele excepţii, ordinea posturilor de activ şi de pasiv corespunde celei prezentate prin planul de conturi.

Prezentarea creanţelor şi datoriilor pe termene - sub un an şi peste un an - nu este realizată integral de activul, respectiv pasivul bilanţier, din motive explicate în paragraful 2.4. al primului volum. Această „erezie" de la necesităţile analizei financiare este „compensată" de conţinutul şi funcţiile anexei.

În mod normal, **pasivul bilanţier trebuie prezentat în două ipostaze: înainte şi după repartizarea beneficiului.**

În prima ipostază, pasivul bilanţier pune în evidenţă rezultatul exerciţiului ca o componentă a capitalurilor proprii, în sensul aditiv, dacă acesta este profit, sau substractiv, dacă este pierdere.

A doua ipostază permite evidenţierea situaţiei nete a întreprinderii.

Cât priveşte uzanţele româneşti, s-ar putea vorbi, mai degrabă, despre o situaţie ambiguă. În bilanţul contabil „convieţuiesc"[2)] posturile „Rezultatul exerciţiului" şi „Repartizarea profitului".

O eventuală imagine „postrepartizare" a pasivului bilanţier s-ar putea obţine

---

[1)] Prezentarea posturilor de activ la valoarea lor netă contabilă nu corespunde necesităţilor întocmirii unui tablou de utilizări şi de resurse, dar această insuficienţă este completată de anexă.

[2)] Despre această „convieţuire suspectă", noi ne-am exprimat punctele de vedere (a se revedea, pagina 118 din volumul I).

Scanned with OKEN Scanner

beneficiind şi de informaţiile furnizate de anexa 1 „Repartizarea profitului"[1].

Redăm, în continuare, principalele destinaţii ale profitului şi modul lor de înregistrare în contabilitate:

- constituirea de rezerve legale (din profitul brut, înainte de impozitare)[2]:

129 „Repartizarea profitului"	=	1061 „Rezerve legale"

- acoperirea pierderilor contabile din anii precedenţi[3]:

129 „Repartizarea profitului"	=	107 „Rezultatul reportat"

- pentru fondul de participare a salariaţilor la profit[4]:

129 „Repartizarea profitului"	=	112 „Fondul de participare la profit"

- pentru cota managerului din profitul net[5]:

129 „Repartizarea profitului"	=	421 „Personal-remuneraţii datorate"

- pentru sursele proprii de finanţare (pentru investiţii, active circulante etc., din profitul net):

129 „Repartizarea profitului"	=	118 „Alte fonduri"

- constituirea de rezerve statutare şi alte rezerve (din profitul net)[6]:

129 „Repartizarea profitului"	=	% 1063 „Rezerve statutare" 1068 „Alte rezerve"

- pentru dividendele de plătit, evaluate la valoare brută (inclusiv impozitul pe dividende):

129 „Repartizarea profitului"	=	457 „Dividende de plată"

Sumele totale repartizate sunt deduse din rezultatul exerciţiului:

121 „Profit şi pierdere"	=	129 „Repartizarea profitului"

Profitul net a cărui repartizare a fost amânată de adunarea generală a acţionarilor sau asociaţilor este virat la rezultatul reportat:

121 „Profit şi pierdere"	=	107 „Rezultatul reportat"

[1] A se reciti paginile 180-181 ale primului volum.
[2] 5% din profitul brut, în limita a 20% şi 25% din capitalul social.
[3] Conform instrucţiunilor pentru aplicarea H.G. 704/1993 pentru trimestrul I/1994.
[4] Fondul de participare la profit se creează din profitul net, la unităţile cu capital de stat şi regiile autonome, conform reglementărilor legale.
[5] Conform contractului de management, la societăţile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat şi la regiile autonome.
[6] De către societăţile comerciale cu capital majoritar sau integral privat.

Scanned with OKEN Scanner

Contrar modului de repartizare a profitului în întreprinderile româneşti, care mai păstrează tarele trecutului[1] (a se vedea, în acest sens, cazul fondurilor), în ţările apusene, profitul, după participarea salariaţilor la profit (în mod logic, o cheltuială) şi după impozitare, este supus următoarelor **afectări:**

- acordat asociaţilor, sub formă de **dividende**[2]**:** se spune, în acest caz, că beneficiul este **distribuit;**
- lăsat definitiv sau durabil la dispoziţia întreprinderii, pentru a contribui la creşterea resurselor permanente cu titlu de **rezerve:** beneficii conservate la dispoziţia întreprinderii şi neîncorporate în capital, rod al politicii de autofinanţare;
- lăsat temporar întreprinderii, în aşteptarea unei afectări definitive în exerciţiile viitoare: este vorba despre **rezultatul reportat.**

Fiind un proces care succede închiderii exerciţiului şi întocmirii conturilor anuale, afectarea profitului va fi înregistrată **direct** în debitul contului 121 „Profit şi pierdere" (cazul contabilităţii franceze).

Desigur că destinaţiile profitului, speţele de rezerve, metodologiile de calcul utilizate, cuantumul afectărilor sunt tot atâtea aspecte care ţin de practicile fiecărei ţări. În orice caz, decizia asociaţilor de repartizare a profitului nu trebuie „programată din afară"!

La întocmirea bilanţului contabil, dincolo de principiile analizate în cadrul acestui capitol, trebuie să se ţină cont şi de:

- acţiunea principiului intangibilităţii bilanţului de deschidere (excepţia **ar putea** fi constituită de marile întreprinderi româneşti, deschise fluxurilor internaţionale de capitaluri şi care ar avea aprobarea legală să întocmească situaţiile financiare pe bază de norme internaţionale sau, eventual, norme americane);
- acţiunea principiului necompensării (creanţelor cu datoriile).

(iii) **Întocmirea anexei**

Pentru întocmirea anexei trebuie să se ţină cont de cerinţele informaţionale ale fiecărei piese (pentru unele dintre ele, pe lângă datele contabile, apar şi date extracontabile[3]).

Prima parte a anexei 7, „Informaţii asupra regulilor şi metodelor contabile folosite", precizează metodele contabile utilizate, convenţiile şi principiile contabile aplicate, cazurile de derogare de la convenţii şi principii, precum şi incidenţa lor asupra patrimoniului, rezultatului şi situaţiei financiare. Această piesă este foarte importantă, deoarece ea pune la dispoziţia utilizatorilor date despre strategia întreprinderii, fiind, totodată, o bază de verificare a aplicării postulatului (principiului) permanenţei metodelor. Astfel, în cazul schimbării unor metode contabile, acestea trebuie justificate, cu indicarea influenţelor asupra situaţiei patrimoniale, rezultatului şi situaţiei financiare.

---

[1] Se remarcă, totuşi, o anumită libertate a întreprinderilor cu capital majoritar sau integral privat, în care stabilirea destinaţiilor profitului este atributul **aproape exclusiv** al adunării generale a asociaţilor.

[2] În ţara noastră, potrivit Ordonanţei Guvernului nr. 26/1995 privind impozitul pe dividende, la societăţile cu capital integral sau majoritar de stat, dividendele ce urmează a fi supuse impozitării se determină prin deducerea, din profitul rămas după plata impozitului pe profit, a fondului de participare a salariaţilor la profit, în cotă de 10%, a cotei de participare a managerului la profitul net, precum şi a sumelor pentru constituirea resurselor proprii de finanţare, în proporţie de până la 50%.

[3] Conţinutul informaţional al pieselor anexe a fost analizat în volumul I, paginile 180-185.

Scanned with OKEN Scanner

SECŢIA A DOUA:

DEZVOLTĂRI ALE INGINERIEI CONTABILITĂŢII FINANCIARE

CAPITOLUL 12

Măsurarea contabilă în condiţii de (hiper)inflaţie

12.1. Inflaţia şi insuficienţa modelului contabil tradiţional (în costuri istorice) într-un mediu (hiper)inflaţionist

Contabilitatea furnizează o reprezentare a realului, reprezentare construită în funcţie de capacitatea de judecată a fiecărui utilizator de informaţie contabilă. Deşi, adesea, contabilitatea este considerată un instrument de măsură, unii autori atribuie contabilităţii calitatea unui „instrument de evaluare, adică de atribuire de valori. Pentru ca aceasta să fie un instrument de măsură ar trebui să existe o **mărime constantă** reţinută ca termen de referinţă, o mărime - etalon"[1]. Este adevărat, contabilitatea utilizează etalonul monetar pentru măsurarea valorică a unei realităţi, însă acest etalon - **moneda** - este departe de a fi o „mărime constantă". Pentru a-şi realiza funcţia de evaluare monetară, considerată de unii autori[2] ca „funcţia fundamentală a contabilităţii", teoria contabilă reţine două principii, denumite şi principii ale cuantificării sau măsurării: principiul nominalismului monetar şi principiul costurilor istorice[3].

Nominalismul monetar presupune cuantificarea fluxurilor şi stocurilor (existenţelor) reprezentate de contabilitate în etalon valoric, monetar. În felul acesta, prin intermediul monedei, care este „măsura tuturor lucrurilor" din economie, se realizează agregarea unor elemente foarte eterogene într-un tot omogen, sub forma **valorii** unui flux sau stoc, ca expresii ale limbajului contabil.

Principiul costului istoric constă în recunoaşterea contabilă a valorii nominale a monedei, fără a ţine cont de variaţia puterii sale de cumpărare. Însă

[1] Michel Capron, La comptabilité: un instrument imparfait mais irremplaçable, Problemes économiques nr. 2223/1991, p. 4.

[2] Daniel Zéghal, Les conséquences économiques de l'information comptables conventionnelle en période de changements de prix, Revue Française de Comptabilité nr. 144/1984, p. 109.

[3] Prezentarea detaliată a acestor principii este făcută în volumul I al acestei lucrări, p. 356-368.

Scanned with OKEN Scanner

realitatea contemporană din ţări bogate sau sărace ne demonstrează că economiile naţionale sunt zguduite de perturbaţii monetare, cel mai adesea îmbrăcând forma inflaţiei sau hiperinflaţiei.

Considerată ca „dezordinea dezordinilor"[1] unei economii, deoarece aceasta atinge moneda ca măsură generală a valorii, este greu de dat o definiţie a inflaţiei, care să surprindă în conţinutul ei întreaga complexitate a fenomenului sau care să nu fie legată de aspectele particulare în care se manifestă fenomenul inflaţionist.

O definiţie sintetică şi considerată ca fiind independentă de un anume mecanism inflaţionist particular este ce a lui G. Olive[2], după care **„inflaţia este:**

1. **Creşterea nivelului general al preţurilor (şi nu creşterea preţului la câteva produse).**

2. **Un fenomen autoîntreţinut de creşterea preţurilor (o creştere antrenează altele) şi nu un fenomen izolat şi accidental.**

3. **O creştere a preţurilor, bazată pe mecanisme macroeconomice (punând în joc interdependenţa între toate părţile şi toate mecanismele economiei: repartiţie, formarea preţurilor, sisteme de distribuţie etc.)".**

Natura fenomenului inflaţionist, cauzele şi efectele imediate sau de lungă durată au constituit o preocupare a economiştilor din toate timpurile. După cel de-al doilea război mondial, două orientări par să domine încercările de a răspunde problemelor conceptuale şi pragmatice pe care le ridică inflaţia: una îi reprezintă pe keynesişti, iar alta, pe monetarişti. Ambele au însă ca element comun explicarea **inflaţiei prin cerere,** respectiv a fenomenului de creştere a preţurilor ca urmare a dezechilibrului între o cerere solvabilă foarte puternică, în raport cu oferta la un moment dat. Restabilirea între cerere şi ofertă se realizează prin creşterea preţurilor.

Pentru keynesişti, „inflaţia prin cerere" are o accepţiune particulară: ei vorbesc despre **inflaţie prin cererea globală** în cazul în care creşterile de cheltuieli se confruntă cu o ofertă rigidă. Inflaţia în viziunea keynesiştilor nu este automat legată de deficitul bugetului public sau de creşterea salariilor; creşterea preţurilor legată de cererea globală nu se produce decât atunci când economia nu mai poate reacţiona la variaţiile cantităţii de monedă printr-o creştere a producţiei.

Keynesiştii insistă adesea asupra rolului costurilor în fenomenele inflaţioniste folosind noţiunea de **inflaţie prin costuri,** respectiv o majorare a preţurilor

---

[1] Vezi Michel Didier, Economie. Les regles du jeu, 2-eme édition, Ed. Economica, Paris, 1989, p. 269.
[2] Dictionnaire économique et social, 5-eme édition augmenté, Ed. Hatier, Paris, 1990, p. 206.

Scanned with OKEN Scanner

determinată de propagarea creşterilor costurilor elementelor compozite ale preţurilor (materii prime, salarii, cheltuieli sociale, impozite legate de producţie şi importuri, marje etc.). Creşterea costurilor este inflaţionistă când ea este autoîntreţinută, situaţie întâlnită datorită interdependenţei elementelor structurale ale preţului. Acest mod de abordare a inflaţiei ne conduce la delimitarea noţiunii de **„spirală inflaţionistă" sau „spirala preţuri-salarii".** Ea desemnează fenomenul de creştere a nivelului general al preţurilor consecutiv cu revendicările agenţilor economici. Aceştia (întreprinderi, populaţie, stat, bănci) revendică creşterea veniturilor pentru a-şi menţine puterea lor de cumpărare, creştere ce este repercutată de întreprinderi asupra preţurilor de vânzare: această mişcare alimentează inflaţia, antrenând ea însăşi noi revendicări de creştere a veniturilor.

Din punct de vedere practic, politica economică recomandată în Teoria generală[1] a lui Keynes şi în scrierile discipolilor săi s-a devedit a fi ineficace în faţa spiralei inflaţioniste, aşa cum demonstrează experienţa postbelică din unele ţări occidentale. Aceasta a dus la afirmarea monetarismului, ca un contrarăspuns la keynesism.

Monetarismul, dezvoltat îndeosebi de americanul M. Friedman (laureat al Premiului Nobel pentru economie, 1976), este versiunea contemporană a teoriei cantitative a monedei. Pentru economiştii monetarişti, fenomenul inflaţionist este de natură monetară deoarece **„cauza imediată a inflaţiei este totdeauna şi peste tot aceeaşi: o creştere anormal de rapidă a cantităţii de monedă în raport cu volumul producţiei"**[2]. Această creştere mai rapidă a ofertei de monedă în raport cu producţie este determinată de autorităţile monetare, fiind rezultatul politicii guvernamentale: „la ora actuală, inflaţia Statelor Unite se creează la Washington, şi nicăieri în altă parte"[3]. Explicaţia se fondează pe o serie de argumente: guvernul este obligat să sporească cheltuielile bugetare atunci când el nu este în măsură să crească oficial impozitele, fiind în situaţia de a aplica o impunere indirectă, trecând prin inflaţie, ceea ce presupune finanţarea acestor cheltuieli prin punerea în circulaţie a unei cantităţi de monedă suplimentară. În acest sens, inflaţia este considerată o **formă de impozit,** cu totul particulară, fiind singura formă de impunere care poate fi aplicată fără acordul cuiva.

Pentru M. Friedman „singurul mijloc de care dispune guvernul pentru a lupta

---

[1] Vezi J.M. Keynes, Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii şi a banilor, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970.

[2] Milton Friedman, Inflation et systèms monétaires, Ed. Calmann-Lévy, Paris, 1976, p. 67.

[3] Idem, p. 74.

Scanned with OKEN Scanner

contra inflaţiei constă în a cheltui cât mai puţin şi în a fabrica mai puţină monedă"[1]. Deoarece inflaţia este un fenomen macroeconomic, aceasta trebuie corelată cu creşterea economică şi şomajul. Remediul propus de Friedman pentru combaterea inflaţiei are ca efecte secundare o încetinire a creşterii economice şi un şomaj important. Sunt însă şi situaţii când creşterea şomajului se realizează concomitent cu creşterea inflaţiei sau când o anumită rată a inflaţiei, aflată sub control, poate fi folosită pentru stimularea creşterii economice. În numeroase ţări dezvoltate, începând cu anii '70, combaterea inflaţiei s-a realizat prin politici de puternică orientare monetaristă[2].

Fiind un **fenomen procesual,** inflaţia îmbracă mai multe **forme de manifestare,** aprecierea fiind făcută în funcţie de mărimea ratei inflaţiei, corelată cel mai adesea cu creşterea economică şi şomajul. Este greu de delimitat foarte precis gradul de mărime a ratei inflaţiei pentru o anumită formă de manifestare a inflaţiei, deoarece, în timp au avut loc mutaţii importante în apreciere.

În ultimii ani, în ţările occidentale, inflaţia a fost considerată **„târâtoare"** (creeping inflation), atunci când creşterea preţurilor nu depăşeşte 3-4% anual, denumită şi inflaţie de creştere economică. Următoarea formă este inflaţia **„deschisă"** (open inflation), cu o creştere anuală a preţurilor de 5-10%. Peste această limită, inflaţia intră în faza de inflaţie **„galopantă"** sau rata de inflaţie cu două cifre, formă considerată ca periculoasă din punct de vedere al incidenţelor economice şi sociale. **Hiperinflaţia** este un stadiu particular în evoluţia unei economii inflaţioniste, cu rate foarte înalte de inflaţie şi considerată extrem de periculoasă sub aspectul consecinţelor (deficitul statului atinge sume colosale deoarece impozitele nu acoperă decât o parte din cheltuielile publice; creşterea masei reale de monedă nu reuşeşte să urmeze creşterea mai rapidă a preţurilor; moneda devine lipsită de încredere şi nimeni nu vrea să o păstreze, în locul ei populaţia preferă valutele stabile care au valori tot mai mari în raport cu moneda naţională devalorizată etc.).

Modelul contabil tradiţional, bazat pe principiul costurilor istorice (denumit şi

---

[1] Idem, p. 80.

[2] În literatura noastră economică, s-ar părea că Daniel Dăianu se declară ca adept al monetarismului, deoarece crede că „o politică monetară restrictivă - în vederea combaterii inflaţiei - are şanse de reuşită şi implică costuri sociale relativ mai scăzute, dacă este însoţită de reducerea deficitului bugetar prin suspendarea unor cheltuieli (de exemplu: cheltuieli militare) concomitent cu uşurarea fiscală a sectorului de investiţii productive", în lucrarea Echilibrul economic şi moneda. Keynesism şi monetarism, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, p. 139.

Scanned with OKEN Scanner

contabilitate convenţională), nu reuşeşte să reprezinte o realitate economică caracterizată prin variaţia puterii de cumpărare a monedei. În aceste condiţii, contabilitatea furnizează o imagine distorsionată a realităţii, ceea ce-i alterează grav calitatea de model cognitiv al realităţii, cu incidenţe asupra deciziilor de gestiune şi comportamentului firmei, în general.

Aplicarea modelului contabil tradiţional, bazat pe costuri istorice, în situaţia unei economii inflaţioniste, are consecinţe asupra întregii reprezentări contabile a întreprinderii. Astfel, se consideră[1)] că variaţiile unităţii monetare influenţează: i) bilanţul contabil; ii) contul de profit şi pierdere; iii) baza impozabilă; iv) structura financiară a întreprinderii.

Într-un mediu economic inflaţionist, activele sub formă de imobilizări şi stocuri sunt prezentate în bilanţul contabil într-o mărime subevaluată. În cazul stocurilor doar creşterea rotaţiei lor poate duce la o subevaluare mai puţin evidentă. Deţinerea de active monetare (creanţe-clienţi, disponibilităţi bancare, numerar în casierie, efecte comerciale de primit etc.) generează o pierdere a puterii lor de cumpărare, inflaţia antrenând, în general, transferuri de valoare de la debitor la creditor şi invers. Deoarece activele sunt subevaluate, indicatorul „situaţia netă (sau patrimoniul net) a/al întreprinderii" devine subevaluat, ipostază atenuată parţial şi de neindexarea datoriilor.

În contul de profit şi pierdere, cheltuielile cu elemente achiziţionate anterior (cheltuielile cu stocurile de mărfuri, materiale, materii prime etc., cât şi cheltuielile cu amortizarea) sunt subevaluate, ceea ce are drept consecinţă o supraevaluare a profitului. Funcţia de reinvestire a amortizării este foarte mult afectată, deoarece inflaţia generează creşterea costului investiţiilor în imobilizări, iar o amortizare subevaluată antrenează o insuficienţă a resurselor de finanţare a investiţiilor. Într-o economie inflaţionistă, veniturile sunt subevaluate, deoarece nu se ţine cont de câştigul obţinut de întreprindere prin rambursarea datoriilor la valoarea lor nominală, neindexată. S-ar părea că în contul de profit şi pierdere subevaluarea cheltuielilor s-ar compensa cu subevaluarea veniturilor şi deci rezultatul în costuri istorice este cel real, iar contabilitatea convenţională reflectă realitatea. Însă, după opinia unor autori, „impactul celor două influenţe este variabil după situaţia întreprinderilor: în fiecare caz particular rezultatul poate fi subevaluat, ori să fie supraevaluat, în raport

[1)] François Pasqualini, Le principe de l'image fidele en droit comptable, Ed. Litec, 1992, p. 239.

Scanned with OKEN Scanner

cu rezultatul real"[1].

Aplicarea costurilor istorice într-un mediu inflaţionist generează un rezultat distorsionat şi, în general, o supraestimare a profitului real (sau economic) al întreprinderii şi, de aici, o creştere artificială a bazei impozabile (profitul fiscal). Aceasta are drept consecinţă impozitarea unui „plus de valoare" datorat inflaţiei şi deci vărsarea la bugetul statului a unui impozit pe un profit ireal, adică a unui „impozit pe inflaţie"[2].

Sub aspect financiar, starea inflaţionistă a unei economii modifică comportamentul firmei privind gestiunea trezoreriei întreprinderii. Pentru a face faţă nevoilor de trezorerie mereu crescânde (creşterea preţurilor antrenează şi o creştere a masei de monedă), întreprinderile sunt tentate să menţină în casierie sume mari, ceea ce generează serioase pierderi din deţinerea de active monetare deoarece numerarul îşi pierde din puterea de cumpărare. La aceasta se adaugă presiunea exercitată asupra trezoreriei de plata unor impozite supraestimate şi a unor dividende fictive. Într-o asemenea situaţie, întreprinderile îşi plătesc impozitele şi dividendele prin reducerea substanţei sociale a patrimoniului, adică pe seama capitalului social, rezultând decapitalizarea firmei. Deoarece rezultă o reducere a capacităţii de autofinanţare, întreprinderile îşi procură sursele de finanţare prin recursul la îndatorare şi creşterea capitalului social. Însă, în condiţii de inflaţie, ambele soluţii au un impact negativ asupra echilibrului financiar al întreprinderii. Astfel, creşterea îndatorării în perioadele de inflaţie antrenează cheltuieli excesive cu dobânzile, în special atunci când băncile practică dobânzi real pozitive (rata dobânzii acordată de bănci este superioară ratei inflaţiei). Recurgerea la finanţarea prin creşterea capitalului social şi deci emisiunea de acţiuni noi duce la sporirea dependenţei firmei de piaţa de capital, aflată într-o asemenea perioadă într-o situaţie „depresivă", situaţie care poate avea ca efect o reducere a profitului pe acţiune, scăderea cursului acţiunilor şi astfel deteriorarea imaginii întreprinderii în faţa investitorilor.

---

[1] Christine Collete şi Jacques Richard, Comptabilité générale par la méthode des flux, Ed. Dunod, Paris, 1992, p. 181.

[2] După unele estimări, în anii 1978-1979, profiturile întreprinderilor din industria americană, aflată într-o perioadă de inflaţie, în urma ajustărilor la inflaţie, au reprezentat circa 80% din profitul declarat. În cazul unor industrii precum cele de automobile, materiale de construcţii, hârtie şi produse forestiere profiturile reale ale companiilor, determinate după ajustarea la inflaţie, au reprezentat circa 50% din profiturile declarate, care erau determinate pe baza costurilor istorice. Vezi, în acest sens, Daniel Zéghal, op. cit., p. 115.

Scanned with OKEN Scanner

Persistenţa fenomenului inflaţionist modifică comportamentul firmelor prin acţiuni cum sunt anticipări inflaţioniste de preţuri, reducerea investiţiilor, evitarea vânzării pe credit comercial etc. O rată înaltă a inflaţiei nu stimulează procesul de investiţii al firmelor şi duce la reducerea investiţiei globale în economie. Se consideră că, în perioadele de inflaţie, se preferă operaţiile speculative şi există tendinţa achiziţiei unor întreprinderi existente, în locul creării de noi investiţii. Informaţia furnizată de contabilitatea convenţională, în condiţii de inflaţie, are consecinţe şi asupra pieţelor de capital, cea mai mare parte a deciziilor investitorilor, bancherilor şi întreprinderilor financiare sunt, cel mai adesea, luate plecând de la informaţia contabilă prezentată de situaţiile financiare (bilanţ, cont de profit şi pierdere, anexă). Însă, distorsiunile create de contabilitatea în costuri istorice, în raport cu realitatea economică inflaţionistă, pot genera perturbări în funcţionarea pieţelor financiare şi pot influenţa rolul acestora în procesul de alocare a resurselor.

12.2. Litera şi spiritul normei IAS 29 „Informarea financiară în economiile hiperinflaţioniste"

a) **Definirea noţiunii de hiperinflaţie**

Norma contabilă IAS 29 „Informarea financiară în economiile hiperinflaţioniste" nu precizează un nivel al creşterii preţurilor de la care o economie este considerată hiperinflaţionistă, însă oferă o serie de caracteristici ale hiperinflaţiei. Astfel, în judecarea stării de hiperinflaţie a unei economii pot fi avute în vedere următoarele caracteristici, care nu sunt limitative:

- populaţia ţării preferă să-şi investească bogăţia în bunuri nemonetare sau într-o monedă străină relativ stabilă;
- în general, populaţia evaluează sumele monetare (creanţe şi datorii) nu în monedă naţională, ci într-o monedă străină relativ stabilă, preţurile putând fi exprimate, de asemenea, în această deviză;
- vânzările şi cumpărările pe credit sunt încheiate la preţuri care ţin cont de puterea de cumpărare aşteptată în cursul perioadei de credit, chiar dacă această durată este scurtă;
- rata dobânzii, salariile şi preţurile sunt legate de un indice de preţ;
- rata cumulată a inflaţiei pe trei ani se apropie sau depăşeşte 100%.

b) **Retratarea situaţiilor financiare în condiţii de hiperinflaţie**

Scanned with OKEN Scanner

Într-o economie hiperinflaţionistă, situaţiile financiare întocmite în costuri istorice nu mai pot fi considerate ca reprezentative pentru performanţele şi situaţia financiară ale întreprinderii. De aceea, norma contabilă IAS 29 recomandă ca situaţiile financiare întocmite în condiţii de hiperinflaţie, să fie exprimate în unităţi de măsură având cursul (puterea de cumpărare) la data întocmirii bilanţului. Din această prevedere a normei, reiese preferinţa organismului internaţional de normalizare contabilă pentru corectarea documentelor de sinteză în funcţie de puterea de cumpărare generală a monedei, pe baza unui indice de preţuri.

Retratarea bilanţului contabil

Obiectivul retratării bilanţului este exprimarea tuturor posturilor bilanţiere în unităţi de măsură în vigoare la data închiderii exerciţiului.

Elementele monetare reprezentate de lichidităţi, creanţe şi datorii nu sunt retratate, deoarece ele sunt deja exprimate în unităţi de măsură în vigoare la data întocmirii bilanţului.

Elementele nemonetare evaluate la cost istoric sunt prezentate în bilanţ la costul lor de achiziţie sau de producţie, diminuate cu eventualele amortismente şi provizioane practicate până la data întocmirii bilanţului. Pentru aceste elemente valoarea lor este exprimată în unităţi de măsură în vigoare în momentul intrării lor în întreprindere. De aceea, ele trebuie reevaluate prin aplicarea unui indice reprezentativ pentru creşterea preţurilor după această dată.

Elementele nemonetare evaluate la justa lor valoare (adică valoarea reală) includ:

- imobilizările care au făcut obiectul unei reevaluări;
- imobilizările şi stocurile evaluate la valoarea netă de realizare sau la valoarea lor de piaţă.

Aceste elemente trebuie să fie supuse corecţiei de valoare prin aplicarea unui indice reprezentativ al creşterii de preţuri după data ultimei lor evaluări. Atunci când această dată coincide cu data întocmirii bilanţului nu se mai impune nici o corecţie de valoare.

Retratarea elementelor nemonetare nu trebuie să genereze, pentru aceste elemente, valori superioare sumei pe care întreprinderea este posibil să le obţină din utilizarea sau cesiunea viitoare a acestor bunuri. Reevaluarea este deci plafonată la valoarea recuperabilă, în cazul unei imobilizări, şi la valoarea netă de realizare, în cazul stocurilor.

Indicele de preţuri utilizat trebuie să reflecte evoluţia puterii de cumpărare generale, fiind vorba, în principiu, despre acelaşi indice pentru toate posturile

Scanned with OKEN Scanner

bilanţului şi ale contului de profit şi pierdere.

Retratarea contului de profit şi pierdere

Deoarece toate elementele contului de profit şi pierdere trebuie, de asemenea, să fie exprimate în unităţi de măsură în vigoare la închiderea exerciţiului, fiecare post trebuie corectat prin aplicarea unui indice care să reflecte creşterea preţurilor după înregistrarea fluxurilor de cheltuieli şi venituri.

Deşi norma nu prevede în mod expres care este acest indice, se consideră[1)] că ratele medii periodice (săptămânale, lunare, trimestriale etc.) pot fi utilizate pentru reevaluarea ansamblului operaţiilor aceleiaşi perioade. De asemenea, prin analogie cu alte soluţii, se consideră că amortismentele şi alte deprecieri de active trebuie reevaluate de aceeaşi manieră ca şi imobilizările corespondente.

c) **Câştigul sau pierderea asupra situaţiei monetare nete**

Inflaţia provoacă un câştig sau o pierdere asupra situaţiei monetare nete a întreprinderii, adică asupra diferenţei dintre activele monetare şi datorii.

Dacă această diferenţă este pozitivă (active monetare > datorii), creşterea de preţuri generează o pierdere, deoarece scăderea puterii de cumpărare a activelor este superioară diminuării valorii angajamentelor (datoriilor) întreprinderii.

În situaţia inversă, atunci când datoriile sunt superioare activelor monetare, rezultă un câştig deoarece scăderea valorii activelor monetare este mai mult decât compensată de diminuarea datoriilor întreprinderii.

Diferenţa constatată asupra bilanţului de deschidere în primul exerciţiu de aplicare a acestor corecţii este înscrisă în capitaluri proprii. În schimb, câştigurile sau pierderile ulterioare constatate asupra situaţiei monetare nete a întreprinderii sunt considerate ca venituri sau cheltuieli ale exerciţiului în care acestea s-au constatat.

d) **Comunicarea financiară în condiţiile unei economii hiperinflaţioniste**

În cazul când se aplică corecţii de valoare asupra situaţiilor financiare, în condiţiile prevăzute de norma IAS 29, cifrele aferente perioadei precedente sunt retratate pentru a fi exprimate în unitatea de măsură în vigoare, ca putere de cumpărare, la închiderea exerciţiului pentru care se prezintă situaţiile financiare.

De asemenea, trebuie menţionat:

- că situaţiile financiare şi cifrele aferente ale perioadelor precedente au fost retratate pentru a reflecta evoluţia puterii de cumpărare generală a monedei;
- convenţia de bază utilizată pentru întocmirea conturilor (cost istoric sau cost actual);

[1)] După opinia lui Bernard Raffournier, Les Normes Comptables Internationales (IAS), Ed. Economica, 1996, p. 377.

Scanned with OKEN Scanner

- indicele de preţ utilizat, valoarea sa la data întocmirii bilanţului şi evoluţia acestuia în cursul perioadei şi al celei precedente.

12.3. Metodologia şi instrumentarul contabilităţii de inflaţie

Urmărind o reprezentare cât mai fidelă a întreprinderii confruntate cu un mediu inflaţionist, mai mulţi autori contabili au încercat elaborarea unor metodologii contabile a căror aplicare să atenueze, şi chiar să elimine, o reprezentare contabilă denaturată a realităţii, în condiţii de inflaţie. Astfel, s-a conturat preocuparea pentru crearea unei **contabilităţi de inflaţie** (sau mai corect, a unei contabilităţi adaptate inflaţiei). O analiză istorică a preocupărilor teoretice ne permite să afirmăm că cele mai multe concepte ale contabilităţii de inflaţie au fost create în prima jumătate a secolului al XX-lea prin lucrările englezului Paton, care susţinea indexarea pe baza preţurilor specifice; francezul Leger a adus îmbunătăţiri sistemului de evaluare în putere de cumpărare constantă; de evaluarea în valori de înlocuire s-au preocupat olandezii Limperg şi Mey şi „Şcoala de la Amsterdam" cât şi germanii Schmidt, Schmalenbach şi „Şcoala substanţialistă" germană, dar şi americanii Canning, Bonbright şi MacNeal etc.

După cel de-al doilea război mondial, cercetările în domeniul contabilităţii de inflaţie au fost reluate cu intensitate, în special în anii '70-'80, când ţările occidentale au cunoscut un puternic şoc inflaţionist, impunându-se detaşat doctrinele şi practicile anglo-saxone de contabilitate adaptată inflaţiei, în special cele americane. Acest subiect a preocupat şi teoreticienii din unele ţări în curs de dezvoltare cum sunt ţările latino-americane (Argentina, Brazilia, Mexic etc.) şi, de dată mai recentă, constituie un domeniu de reflecţie, inclusiv pentru specialiştii din ţările cu economie în tranziţie (ţările foste socialiste)[1)], care cunosc realitatea „obsedantă" a inflaţiei.

Metodologiile actuale ale contabilităţii de inflaţie[2)] urmăresc asigurarea **menţinerii capitalului financiar** (activul net sau capitaluri proprii) şi **menţinerea**

[1)] În ţara noastră, prima lucrare privind conceptele şi metodologia contabilităţii de inflaţie a fost elaborată de Niculae Feleagă şi Ion Ionaşcu, Sisteme contabile adaptate inflaţiei (Contabilitate financiară, vol. IV), Editura Economică, 1994.

[2)] Ameliorarea calităţii informaţiei contabile în condiţiile de inflaţie se poate face şi printr-o serie de „corecţii" cum sunt: reevaluări, amortizare fiscală accelerată şi degresivă, scutiri de impozitul pe profitul reinvestit, deductibilitatea fiscală a consumurilor de stocuri evaluate după metoda ultimul intrat - primul ieşit (LIFO), deductibilitatea fiscală a provizioanelor pentru creşteri de preţuri etc. Acestea însă nu fac parte din aparatajul metodologic al contabilităţii de inflaţie.

Scanned with OKEN Scanner

capitalului fizic (capacitatea productivă a firmei exprimată, de regulă, prin unităţile fizice produse)[1]. Cei mai mulţi autori recunosc două categorii de metode ale contabilităţii de inflaţie: **metode bazate pe conversie** sau metode ale costurilor istorice indexate (numite şi contabilitate exprimată în putere de cumpărare constantă) şi **metode bazate pe evaluare** (sau contabilitate în valori actuale); anumiţi autori vorbesc şi despre **metodele combinate** care însumează caracteristicile celor două metode alternative[2].

12.3.1. Metode bazate pe conversie

Metodele bazate pe conversie sunt metode care urmăresc cuantificarea incidenţei deprecierii monetare asupra documentelor contabile de sinteză şi finanţării întreprinderii. Aceste metode constau în reevaluarea parţială sau totală a posturilor din situaţiile financiare în funcţie de **evoluţia nivelului general al preţurilor.**

Obiectivul aplicării acestor metode este obţinerea unui rezultat care ţine cont de corecţiile necesare **menţinerii puterii de cumpărare a capitalurilor proprii** ale unei întreprinderi care operează într-un mediu inflaţionist (altfel spus, privilegiază „menţinerea capitalului financiar" faţă de „menţinerea potenţialului productiv" al întreprinderii).

În literatura de specialitate sunt prezentate mai multe variante de metode bazate pe conversie, care adesea şi-au luat denumirea după numele instituţiei sau autorului, care le-au propus, unele dintre ele găsindu-şi aplicarea în anii '70-'80 în ţări ca Statele Unite şi Marea Britanie (sunt cunoscute ca metode de conversie: metoda de contabilitate indexată propusă de I.C.A. - Institute of Chartered Accountants in England and Wales; metoda de contabilitate indexată propusă de AICPA - American Institute of Certified Public Accountants; reevaluarea integrală a bilanţului după metoda Bründler etc.).

O trăsătură esenţială a metodelor bazate pe conversie este indexarea în funcţie

---

[1] Conceptele de capital şi de menţinere a capitalului au fost explicate pe larg în volumul I al acestei lucrări, p. 307-309.

[2] Norma contabilă internaţională IAS 15 „Informaţia care reflectă efectele variaţiilor de preţuri" recomandă luarea în calcul a variaţiilor de preţ în situaţiile financiare fie prin exprimarea informaţiei contabile în putere generală de cumpărare (metoda indexării în putere generală de cumpărare), fie prin înlocuirea costurilor istorice cu costuri actuale (metoda costurilor actuale) sau printr-o metodă care combină caracteristicile celor două metode (metoda combinată).

Scanned with OKEN Scanner

de **indicele care măsoară puterea de cumpărare a monedei naţionale** (indicele general de creştere a preţurilor). Astfel, în Marea Britanie indicele reţinut este „Index of retail price", publicat lunar de către Department of Employment; în Statele Unite, indicele folosit la indexare este „Gross National Product Deflator (GNP Deflator) publicat trimestrial, prin „Bureau of Economic Analysis", de U.S. Department of Commerce, indice care corespunde puterii de cumpărare a dolarului în cursul unui trimestru. În Franţa se consideră că acest indice este reprezentat de indicele preţurilor en-detail (cu amănuntul). În România, considerăm că indicele ce reflectă cel mai corect puterea de cumpărare a monedei naţionale este indicele preţurilor de consum, publicat lunar de Comisia Naţională de Statistică.

Indicele de preţ utilizat pentru măsurarea deprecierii puterii de cumpărare trebuie să fie reprezentativ şi acceptat de utilizatorii informaţiilor contabile supuse prelucrării pe baza lui (este cunoscut faptul că un indice de preţ este o reprezentare imperfectă a realităţii, care, în plus, poate suferi şi ingerinţe „politice" din partea celor interesaţi).

În privinţa indicelui general de preţuri, se poate alege ca referinţă fie **preţul la sfârşitul anului** (măsurarea în unitate monetară de final de perioadă) fie o unitate de măsură din cursul anului (măsurarea în **putere de cumpărare medie** din cursul exerciţiului). De cele mai multe ori se optează pentru o soluţie mixtă, conform căreia bilanţul este exprimat în unităţi monetare constante, la o anumită dată (de exemplu, conversia elementelor bilanţului în unităţi monetare cu puterea de cumpărare de la data închiderii exerciţiului), iar contul de profit şi pierdere este exprimat în unităţi de măsură din cursul exerciţiului (această soluţie implică şi ajustarea amortismentelor).

Metodele bazate pe conversie reprezintă o **contabilitate indexată** în funcţie de **evoluţia puterii de cumpărare a monedei naţionale,** care are la bază respectarea principiilor contabile general admise (cum sunt partida dublă, prudenţa etc.) şi construită plecând de la contabilitatea în costuri istorice.

Inflaţia provoacă simultan, la nivelul unei întreprinderi, o pierdere a puterii de cumpărare a lichidităţilor şi creanţelor neindexată şi din câştig aferent datoriilor neindexate, adică întreprinderea suportă un **câştig sau o pierdere inflaţionistă.** Contabilitatea indexată urmăreşte măsurarea consecinţelor deprecierii monedei naţionale, suportate de întreprindere sub forma câştigurilor sau pierderilor inflaţioniste şi ataşarea acestora, în totalitate, rezultatului exerciţiului.

Scanned with OKEN Scanner

În determinarea câştigului sau pierderii inflaţioniste un rol important îl are distincţia între posturile monetare şi cele nemonetare ale bilanţului contabil. Deşi în doctrina contabilă nu există aceleaşi puncte de vedere în delimitarea posturilor monetare de cele nemonetare, pot fi luate în calcul următoarele consideraţii generale:

- **activele monetare** sunt fonduri care pot fi afectate achiziţiei de bunuri şi servicii (creanţe şi disponibilităţi); **activele nemonetare** sunt reprezentate de bunuri tangibile (terenuri, mijloace fixe, stocuri) cât şi de unele imobilizări necorporale (brevete, mărci de fabricaţie etc.);

- **pasivele monetare** sunt reprezentate de datorii care se pot lichida prin plata cu active monetare şi nu prin remiterea de bunuri sau prestarea de servicii; **pasivele nemonetare** sunt reprezentate de datorii care se pot lichida prin remiterea de bunuri sau prestarea de servicii.

Structurarea bilanţului contabil pe elemente monetare şi nemonetare se prezintă astfel:

Bilanţ la 31.12.N

Activ		Pasiv	
	Imobilizări (la valoarea netă contabilă)	Capitaluri proprii	
	Stocuri	Împrumuturi pe termen mediu şi lung	Pasivul monetar
Activul monetar	Clienţi + efecte de primit	Furnizori + Efecte de plătit	
		Împrumuturi pe termen scurt	
	Disponibilităţi	Pasive de trezorerie	

Compararea activului monetar cu pasivul monetar permite determinarea indicatorului **„situaţia monetară netă"** a întreprinderii, adică:

Situaţia monetară netă = activul monetar - pasivul monetar

Incidenţa inflaţiei asupra puterii de cumpărare a capitalurilor proprii este în funcţie de importanţa relativă a activelor şi pasivelor monetare. Astfel, dacă **situaţia monetară netă este pozitivă,** adică activele monetare sunt superioare datoriilor,

Scanned with OKEN Scanner

creşterea preţurilor generează o **pierdere** a puterii de cumpărare, deoarece diminuarea valorii lichidităţilor şi creanţelor datorată inflaţiei este superioară diminuării datoriilor.

Însă, când situaţia monetară netă este negativă (pasivul monetar este excedentar faţă de activul monetar), rezultă un **câştig** pentru întreprindere, deoarece pierderea puterii de cumpărare a activelor monetare este mai mult decât compensată de diminuarea datoriilor.

Altfel spus, într-o perioadă de inflaţie o situaţie monetară netă negativă (pasivul monetar este superior faţă de activul monetar) avantajează întreprinderea, deoarece rezultă un câştig din rambursarea unor împrumuturi, contractate în trecut, în monedă curentă depreciată.

Etapele metodelor bazate pe conversie sunt: conversia bilanţului de deschidere, în unităţi monetare la data de închidere; conversia bilanţului de închidere în unităţi monetare la data închiderii; calculul câştigului sau pierderii monetare; prezentarea contului de profit şi pierdere indexat.

Conversia structurilor din bilanţ întocmit la diferite date, în unităţi monetare curente (de exemplu, în unităţi monetare la închiderea exerciţiului curent), se face prin intermediul **coeficienţilor de conversie.**

Înainte de aplicarea indexării, datele din contabilitatea în costuri istorice sunt supuse unor prelucrări (cum ar fi gruparea mijloacelor fixe pe anii de achiziţie).

Spre exemplificare, propunem cazul indexării imobilizărilor corporale, grupate după anul de achiziţie, astfel:

Anul	Imobilizări achiziţionate (mii lei)	Indicii de preţ la 31.12	Coeficient conversie	Valoarea exprimată de unităţi monetare curente (la 31.12.N) (mii lei)
N-2	4.000	100	120/100= 1,200	4.000 x 1,200 = 4.800
N-1	6.500	115	120/115 = 1,043	6.500 x 1,043 = 6.780
N	3.000	120	120/120 = 1,000	3.000 x 1,000 = 3.000
Total	13.500			14.580

În continuare prezentăm o aplicaţie[1)] privind conversia situaţiilor financiare în unităţi monetare constante (curente):

[1)] Exemplul prezentat a fost construit plecând de la un model expus de Bernard Raffournier în Les Normes Comptables Internationales (IAS), Ed. Economica, 1996, p. 377-380, în literatura de specialitate fiind întâlnite şi alte variante de metode bazate pe conversie.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: Situaţiile financiare întocmite de o întreprindere comercială care operează într-un mediu puternic inflaţionist, la închiderea exerciţiilor N-1 şi N, se prezintă, într-o structură simplificată, astfel:

Bilanţ (după repartizarea rezultatului)

mii lei

Elemente	31.12.N-1	31.12.N	Elemente	31.12.N-1	31.12.N
• Imobilizări reevaluate (valoare contabilă)	20.000	20.000	• Capitaluri proprii	22.000	23.000
- Amortizare cumulată reevaluată	(12.000)	(13.000)	Capital social	18.000	18.000
Valoare netă contabilă	8.000	7.000	Rezerve	4.000	5.000
• Imobilizări la cost istoric (valoare contabilă)	32.000	32.000			
- Amortizare cumulată	(16.000)	(17.000)	• Datorii (furnizori)	10.000	16.000
Valoare netă contabilă	16.000	15.000			
• Stocuri la cost istoric	4.000	5.000			
• Stocuri la valoare netă de realizare		1.000			
• Creanţe	3.000	9.000			
• Disponibilităţi	1.000	2.000			
Total activ	32.000	39.000	Total pasiv	32.000	39.000

Cont de profit şi pierdere

mii lei

Elemente	31.12.N-1	31.12.N
Venituri din vânzarea mărfurilor	50.000	70.000
- Cheltuieli privind mărfurile	(29.000)	(48.000)
- Cheltuieli cu amortizarea:		
• imobilizărilor reevaluate	(1000)	(1000)
• imobilizărilor la cost istoric	(1000)	(1000)
- Alte cheltuieli	(15.000)	(18.000)
Rezultat	4.000	2.000

În plus, avem în vedere următoarele informaţii:

Capitalul social a fost constituit la crearea societăţii la data de 1.01.N-4.

Toate imobilizările au fost achiziţionate la aceeaşi dată.

Scanned with OKEN Scanner

Reevaluarea imobilizărilor a fost efectuată la închiderea exerciţiului N-3.

Se consideră că toate stocurile au fost achiziţionate la sfârşitul exerciţiului închis.

Pentru conversia ansamblului operaţiilor aferente exerciţiului N (veniturilor şi cheltuielilor) se va utiliza un indice mediu.

Evoluţia indicelui general al preţurilor a fost următoarea:

31.12.N-5	31.12.N-4	31.12.N-3	31.12.N-2	31.12.N-1	31.12.N
100	110	130	140	180	200

Conversia situaţiilor financiare în monedă curentă se face pentru prima dată în exerciţiul N.

În prima etapă are loc determinarea activului net (capitalurilor proprii), retratat în unităţile de măsură alese:

Bilanţ retratat la 01.01.N

mii lei

Elemente	Suma	Elemente	Suma
● Imobilizări reevaluate		● Capitaluri proprii	37.877
(valoare contabilă): $20.000 \times \frac{180}{130}$	27.692	Capital social; $18.000 \times \frac{180}{100}$	32.400
- Amortizare cumulată reevaluată: $12.000 \times \frac{180}{130}$	(16.615)	Rezerve (prin diferenţă) (37.877 - 32.400)	5.477
Valoare netă contabilă	11.077	● Datorii (furnizori)	10.000
● Imobilizări la cost istoric			
(valoare contabilă): $32.000 \times \frac{180}{100}$	57.600		
- Amortizare cumulată: $16.000 \times \frac{180}{100}$	(28.800)		
Valoare netă contabilă	28.800		
● Stocuri la cost istoric	4.000		
● Creanţe	3.000		
● Lichidităţi	1.000		
Total activ	47.877	Total pasiv	47.877

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Activul net (capitalurile proprii) retratat se obţine ca diferenţă între totalul activului retratat şi datorii.
Elementele monetare cum sunt creanţele, disponibilităţile şi datoriile nu au fost supuse conversiei deoarece sunt exprimate deja în putere de cumpărare constantă. Deoarece se consideră că stocurile au fost achiziţionate la 31.12.N-1, deci sunt evaluate în monedă curentă, nu se mai pune problema reevaluării lor.

În continuare, este retratat bilanţul contabil la 31.12.N. Rezultatul exerciţiului se obţine prin compararea activului net retratat la 31.12.N cu suma reprezentând capitalurile proprii retratate la 01.01.N:

Bilanţ retratat la 31.12.N

mii lei

Elemente	Suma	Elemente	Suma
• Imobilizări reevaluate		• Capitaluri proprii	41.769
(valoare contabilă): $20.000 \times \frac{200}{130}$	30.769	Capital social: $18.000 \times \frac{200}{100}$	36.000
- Amortizare cumulată reevaluată: $13.000 \times \frac{200}{130}$	(20.000)	Rezerve: $5.477 \times \frac{200}{180}$	6086
Valoare netă contabilă	10.769	Rezultatul net al exerciţiului (prin diferenţă): 41.769 - (36.000+6086)	(317)
• Imobilizări la cost istoric			
(valoare contabilă): $32.000 \times \frac{200}{100}$	64.000	• Datorii (furnizori)	16.000
- Amortizare cumulată: $17.000 \times \frac{200}{100}$	(34.000)		
Valoare brută contabilă	30.000		
• Stocuri la cost istoric	5.000		
• Stocuri la valoarea netă de realizare	1.000		
• Creanţe	9.000		
• Lichidităţi	2.000		
Total activ	57.769	Total pasiv	57.769

Prin compararea rezultatului din bilanţul retratat la 31.12.N cu rezultatul obţinut din reevaluarea veniturilor şi cheltuielilor exerciţiului N, se obţine câştigul sau

pierderea aferentă situaţiei monetare nete:

Cont de profit şi pierdere retratat la 31.12.N

mii lei

Elemente	Suma
Venituri din vânzarea mărfurilor:	
$70.000 \times \frac{200}{190}$	73.684
- Cheltuieli privind mărfurile:	
$48.000 \times \frac{200}{190}$	(50.526)
- Cheltuieli cu amortizarea:	
● imobilizărilor reevaluate	
$1.000 \times \frac{200}{130}$	(1.538)
● imobilizărilor la cost istoric	
$1.000 \times \frac{200}{100}$	(2.000)
- Alte cheltuieli	
$18.000 \times \frac{200}{190}$	(18.947)
Rezultat înaintea câştigului sau pierderii asupra situaţiei monetare nete	673
Pierderea asupra situaţiei monetare nete	(990)
Rezultat net	(317)

Remarcă: Conversia fluxurilor de venituri şi cheltuieli (exclusiv cele cu amortizarea) aferente exerciţiului N s-a făcut pe baza unui coeficient „mediu", din cursul exerciţiului, obţinut prin raportarea indicelui de preţ curent (la 31.12.N) la media între indicele general de preţ la închiderea exerciţiului şi indicele general de preţ la deschiderea exerciţiului (adică [200 + 180]/2 = 190).

Aprecierea generală a metodelor bazate pe conversie:

Avantaje:

- permit o cuantificare obiectivă a efectelor inflaţiei asupra activităţii întreprinderii;

- oferă posibilitatea comparaţiilor între întreprinderi diferite şi pentru perioade diferite aferente aceleiaşi întreprinderi, asigurându-se astfel degajarea de tendinţe semnificative;

Scanned with OKEN Scanner

- ajustările impuse de aceste metode nu presupun conceperea altor baze de evaluare (structurile contabile rămân aceleaşi);

- impun anularea eventualelor ajustări parţiale, efectuate pe linie fiscală (amortizări degresive, aplicarea metodei LIFO etc.).

Limite:

- avantajele conferite de valoarea informaţiilor nu acoperă integral costul prelucrării, însă, în condiţiile unei rate înalte de inflaţie acest inconvenient este eliminat;

- caracterul uniformizator al metodelor, deoarece se presupune că inflaţia atinge, într-o manieră şi o măsură egală, toate întreprinderile, iar în cadrul unei întreprinderi, diferitele tipuri de active şi costuri, ipoteză foarte atacabilă;

- câştigul rezultat din situaţia monetară netă reprezintă un rezultat moral contestabil, deoarece el nu relevă performanţe ale întreprinderii şi nu induce „plusuri" de trezorerie;

- informaţiile obţinute pot fi valorificate numai de cei pregătiţi să le înţeleagă şi să le utilizeze.

12.3.2. Metode bazate pe evaluare

Metodele bazate pe evaluare presupun înlocuirea, integrală sau parţială, a costului istoric, ca bază de evaluare a elementelor bilanţiere, cu **costul actual,** adică, cel mai adesea, cu costul de înlocuire a acestor elemente.

Obiectivul aplicării metodelor bazate pe costuri actuale este obţinerea unui rezultat care ţine cont de corecţiile necesare pentru asigurarea **menţinerii capacităţii de exploatare a întreprinderii** (privilegiază menţinerea capitalului fizic în raport cu menţinerea capitalului financiar), în funcţie de evoluţia specifică a preţurilor anumitor categorii de active.

Pot fi considerate ca forme de cost actual: costul de înlocuire (sau de reproducţie), valoarea netă de realizare şi valoarea actualizată (valoarea economică sau de uzaj)[1)].

Costul de înlocuire este determinat, în general, plecând de la preţul actual al unui bun asemănător la care se aplică o corecţie pentru depreciere.

[1)] Aceste noţiuni au fost explicate în volumul I al lucrării, p. 363.

Exemplu: Se pune problema determinării costului de înlocuire pentru un utilaj industrial, achiziţionat acum 4 ani, la un cost de achiziţie de 10.000.000 lei şi care este amortizabil linear pe o durată de 10 ani. Preţul actual al unui bun similar, în stare nouă, este de 15.000.000 lei.

Costul de înlocuire al utilajului industrial poate fi evaluat la:

$$15.000.000 \times \frac{6}{10} = 9.000.000 \text{ lei}.$$

Pentru bunurile care nu au făcut obiectul unei tranzacţii recente sau pentru care nu există preţuri de referinţă, costul de înlocuire poate fi determinat prin multiplicarea valorii nete contabile a bunului cu un indice de preţ specific acelei categorii de bunuri.

Exemplu: O întreprindere posedă un imobil construit acum 20 de ani, la o valoare contabilă de 80.000.000 lei, amortizabil linear în 40 de ani. În 20 de ani indicele de preţ aferent imobilelor a crescut de la 100 la 250.

Valoarea contabilă netă a imobilului este de $80.000.000 \times \frac{20}{40} = 40.000.000$ lei.

Costul de înlocuire al bunului poate fi evaluat astfel:

$$40.000.000 \times \frac{250}{100} = 100.000.000 \text{ lei}.$$

Atunci când costul de înlocuire este superior valorii nete de realizare şi valorii actuale, se reţine, de regulă, valoarea cea mai ridicată dintre ultimele două valori[1)].

În plan tehnic, metodele de contabilitate în costuri actuale constau în utilizarea unor **indici specifici de preţ,** pentru corecţia valorii diferitelor categorii de bunuri cât şi corecţia amortismentelor şi costului vânzărilor.

Aplicarea metodelor costurilor actuale are drept consecinţă constatarea a două tipuri de **câştiguri din deţinere:**

- **câştiguri realizate,** ce reprezintă „economia" obţinută de întreprindere prin evaluarea costului vânzărilor şi amortismentelor exerciţiului la cost istoric;
- **câştiguri nerealizate,** ce reprezintă plusul de valoare potenţial aferent activelor nemonetare ale întreprinderii.

Ansamblul acestor câştiguri reprezintă diferenţa din reevaluare provenind din utilizarea unei contabilităţi în costuri actuale.

[1)] Vezi, în acest sens, paragraful 12 din norma contabilă IAS 15, revizuită în 1994.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplu: Situaţiile financiare, în formă simplificată, ale unei întreprinderi comerciale, care operează într-un mediu puternic inflaţionist, la închiderea exerciţiului N, se prezintă astfel:

Bilanţ după repartizarea rezultatului,
exerciţiul N

mii lei

● Imobilizări valoare contabilă: 45.000 amortizare: (15.000)	30.000	● Capitaluri proprii: Capital social: 35.000 Rezerve: 8.000	43.000
● Stocuri de mărfuri	28.000		
● Creanţe-clienţi	10.000	● Datorii	30.000
● Disponibilităţi	5.000		
Total activ	73.000	Total pasiv	73.000

Cont de profit şi pierdere
exerciţiul N

mii lei

Venituri din vânzarea mărfurilor	90.000
- Cheltuieli privind mărfurile	(61.000)
- Cheltuieli cu amortizarea	(10.000)
- Alte cheltuieli de exploatare	(8.000)
- Impozit pe profit	(2.000)
Rezultatul net al exerciţiului	9.000

În plus, se cunosc următoarele informaţii:

- preţul unor imobilizări similare cu cele deţinute de întreprindere, în stare nouă, la 31.12.N este de 50.000 mii lei;

- costul de înlocuire al mărfurilor vândute în exerciţiul N este estimat la 68.000 mii lei;

- costul de înlocuire al stocului final de mărfuri este evaluat la 28.000 mii lei.

Situaţiile financiare la 31.12.N, evaluate în costuri actuale, se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

Cont de profit şi pierdere
în cost actual la 31.12.N

mii lei

Venituri din vânzarea mărfurilor	90.000
- Cheltuieli privind mărfurile	(68.000)
- Cheltuieli cu amortizarea: 10.000 x 50.000/45.000 = 11.100	(11.100)
- Alte cheltuieli de exploatare	(8.000)
- Impozit pe profit	(2.000)
Rezultat net înaintea câştigurilor din deţinere	900
Câştiguri din deţinere realizate asupra:	
● mărfurilor vândute: 68.000 - 61.000	7.000
● amortismentelor: 11.100 - 10.000	1.100
Rezultatul net realizat: 900 + 7.000 + 1.100	9.000
Câştiguri din deţinere nerealizate asupra:	
● imobilizărilor: (30.000 x 50.000/45.000) - 30.000	3.333
Rezultat în costuri actuale: 9.000 + 3.333	12.333

Ansamblul câştigurilor din deţinere, realizate sau nerealizate, reprezintă o creştere a valorii întreprinderii şi se regăsesc incluse în capitalurile proprii.

Bilanţ în cost actual
la 31.12.N

mii lei

● Imobilizări	33.333	● Capitaluri proprii:	46.333
valoare contabilă: 50.000		Capital social: 35.000	
amortizare: $15.000 \times \frac{50.000}{45.000} = (16.667)$		Rezerve (prin diferenţă) 46.333 - 35.000 = 11.333	
● Stocuri de mărfuri	28.000	● Datorii	30.000
● Creanţe- clienţi	10.000		
● Disponibilităţi	5.000		
Total activ	76.333	Total pasiv	76.333

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Capitalurile proprii au fost determinate pe baza relaţiei:

activ - datorii = capitaluri proprii.

Aprecierea generală a metodelor bazate pe costuri actuale:

Avantaje:

- se facilitează aprecierea performanţelor conducerii întreprinderii, câştigul degajat asupra amortismentelor putând fi analizat ca un criteriu de performanţă;
- se oferă un sistem alternativ de evaluare a elementelor patrimoniale mult mai relevant pentru luarea unor categorii de decizii;
- faţă de metoda costurilor istorice sau metodele bazate pe conversie, se facilitează mult mai bine previziunile privind „cash-flow"-urile (fluxuri de încasări monetare) viitoare ale întreprinderii.

Limite:

- metodele bazate pe costuri actuale implică elemente de subiectivitate: valoarea netă de realizare nu poate fi luată în calcul în toate cazurile, valoarea economică (actuală) este un substituent dificil de determinat, iar costul de înlocuire este greu utilizabil, în cazul categoriilor de bunuri pentru care nu există o piaţă;
- este dificil să se determine în practică un cost pentru o înlocuire identică, din cauza progresului tehnic continuu.

12.3.3. Metode combinate

Deoarece cele două familii de metode de contabilitate adaptată inflaţiei au la bază criterii diferite, respectiv conversie şi evaluare, anumiţi autori fac referinţă şi la metodele combinate de corectare a valorilor din conturi[1)].

În fond, în acest caz, este vorba despre combinarea formală a celor două aspecte (criterii) independente - **unitatea de măsură** şi **modul (baza) de evaluare.** Dacă unitatea de măsură determină rezultatul, modul de evaluare defineşte momentul realizării sau recunoaşterii rezultatului. Obiectivul aplicării metodei combinate este menţinerea capitalului în putere de cumpărare constantă şi evaluarea bunurilor în costuri de înlocuire (valori actuale).

Pentru a constata modul în care se aplică concomitent cele două criterii, avem

[1)] Norma contabilă internaţională IAS 15 „Informaţia care reflectă efectele variaţiilor de preţuri", revizuită în 1995, deşi admite posibilitatea combinării metodelor bazate pe conversie cu metodele bazate pe evaluare, nu prezintă în nici un fel caracteristicile metodelor combinate de contabilitate adaptate inflaţiei.

Scanned with OKEN Scanner

în vedere următorul exemplu practic simplificat.

Exemplu: Presupunem că o întreprindere deţine un singur activ reprezentat de un teren achiziţionat în momentul 0 (crearea acesteia) şi finanţat integral din capitalurile proprii. Costul de achiziţie este de 10.000.000 lei. În exerciţiul 1, rata inflaţiei (creşterea generală a preţurilor) este de 50%, iar creşterea specifică a terenurilor este de 70%. În exerciţiul 2, rata inflaţiei rămâne aceeaşi, iar preţul terenurilor creşte cu 80%. La sfârşitul celui de-al doilea exerciţiu, terenul este vândut la un preţ de 30.000.000 lei.

În costuri istorice, terenul figurează în bilanţul exerciţiului 1 la costul de achiziţie de 10.000.000 lei. Rezultatul nominal (30.000.000 lei - 10.000.000 lei) va apărea la sfârşitul celui de al doilea exerciţiu.

În monedă constantă, cele 10.000.000 lei (momentul 0) vor fi convertite în 10.000.000 x 150% = 15.000.000 lei (momentul 1). La sfârşitul primului exerciţiu, se asigură menţinerea capitalului financiar, iar rezultatul este nul. La sfârşitul celui de al doilea exerciţiu, în urma vânzării terenului, se poate calcula rezultatul, astfel:

30.000.000 lei - 10.000.000 lei x $(1,50)^2$ =

30.000.000 lei - 22.500.000 lei = 7.500.000 lei

În acelaşi moment capitalul financiar este menţinut prin indexarea acestuia: 10.000.000 lei x $(1,50)^2$ = 22.500.000 lei.

În costuri de înlocuire, apare un rezultat (sub forma câştigului din deţinere) încă de la sfârşitul primului exerciţiu:

Valoarea terenului = 10.000.000 lei x 170% = 17.000.000 lei,

de unde:

câştigul din deţinere = 17.000.000 - 10.000.000 = 7.000.000 lei

Dar realizarea tuturor câştigurilor se face abia la sfârşitul celui de-al doilea exerciţiu. Cum 7.000.000 (câştigul din deţinere) a fost recunoscut la sfârşitul primului exerciţiu, în cel de al doilea exerciţiu se va recunoaşte diferenţa între valoarea realizată şi valoarea terenului în momentul 1:

30.000.000 - 17.000.000 = 13.000.000 lei

Suma celor două câştiguri, 7.000.000 lei + 13.000.000 lei, dă tocmai rezultatul în costuri istorice. Deci, rezultatul la nivel global este acelaşi, atât în costuri istorice cât şi în costuri de înlocuire. Dacă acest rezultat ar fi distribuit integral, capitalul menţinut ar fi la un nominal de 10.000.000 lei, în condiţiile inflaţioniste ale sfârşitului celui de al doilea exerciţiu.

Scanned with OKEN Scanner

Dar metoda costului de înlocuire introduce conceptul de menţinere a capitalului fizic, adică:

- la sfârşitul primului exerciţiu:

10.000.000 x 170% = 17.000.000 lei

- la sfârşitul celui de al doilea exerciţiu:

17.000.000 x 180% = 30.600.000 lei,

de unde un rezultat de:

30.000.000 - 30.600.000 = -600.000 lei (pierdere)

Bilanţul la sfârşitul primului exerciţiu cuprinde, deci, un capital menţinut la nivelul de: 10.000.000 lei x 150% = 15.000.000 lei. Diferenţa între evaluarea în costuri de înlocuire (17.000.000 lei) şi capitalul financiar menţinut (15.000.000 lei) reprezintă rezultatul (2.000.000 lei). Acest rezultat este un câştig din deţinere „real" atâta timp cât el este calculat ţinând cont de creşterea generală a preţurilor.

Aplicarea metodei combinate degajă următoarele imagini bilanţiere:

Bilanţ la momentul 1

Terenuri (10.000.000 x 170%)	17.000.000	Capital social (10.000.000 x 150%)	15.000.000
		Rezultat „real"	2.000.000
	17.000.000		17.000.000

Bilanţ la momentul 2

Disponibilităţi	30.000.000	Capital social 10.000:000 x $(1,50)^2$	22.500.000
		Rezultatul indexat al exerciţiului 1: 2.000.000 x 1,50	3.000.000
		Rezultatul exerciţiului 2*):	4.500.000
	30.000.000		30.000.000

*) Rezultatul exerciţiului 2 se calculează prin însumarea rezultatului activităţii de exploatare exprimat în monedă constantă, cu câştigurile „reale" din deţinere, adică:

Rezultaul activităţii 0

Câştiguri din deţinere nerealizate, dar reale (aceste câştiguri apar dincolo de sumele ce reprezintă menţinerea capitalului în putere generală de cumpărare):

30.000.000 - (17.000.000 x 150%) = ... 4.500.000 lei

Rezultat ..... 4.500.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

Aprecierea generală a metodelor combinate:

Avantaje:

- oferă cea mai bună bază de comparaţie, deoarece aceste metode prezintă în structura documentelor de sinteză atât elemente în unităţi de măsură privind sfârşitul anului cât şi în costuri de înlocuire;
- conţinutul informaţional al documentelor de sinteză este bogat, deoarece sunt cuprinse atât câştigurile din deţinere ajustate pentru a ţine cont de inflaţie (câştiguri „reale") cât şi rezultatul implicat de elementele monetare (acest din urmă element nu apare în cazul metodelor bazate pe evaluare);
- determinarea rezultatului este un compromis fericit între teoreticieni şi practicieni: teoreticienii pot propune diferite variante de calcul, dar practicienii sunt chemaţi să aprecieze care dintre informaţiile obţinute sunt relevante.

Limite:

- presupun calcule complexe ceea ce generează costuri ridicate cu obţinerea informaţiilor generate de aplicarea acestor metode, fiind necesară luarea în considerare a raportului „cost-avantaje";
- ajustările efectuate sunt accesibile numai specialiştilor, ceea ce face ca aceste metode să nu aibă ecoul scontat;
- nu s-au degajat, deocamdată, criterii pentru aprecierea superiorităţii conceptuale a metodelor combinate.

Cu toate realizările metodologice, subiectul contabilităţii de inflaţie rămâne deschis cercetării, care reclamă noi clarificări conceptuale, deoarece „mecanismul de abstracţie, care stă la originea oricărei metode care se vrea ştiinţifică, rămâne blocat în materie de «contabilitate de inflaţie» în metodele rectificative ale contabilităţii tradiţionale"[1]. Deşi oferă o reprezentare mai fidelă a realităţii inflaţioniste, prin faptul că furnizează o mare diversitate de imagini ale realităţii, în funcţie de variantele fiecărei familii de metode, contabilitatea de inflaţie rămâne deocamdată doar un model rectificativ al contabilităţii convenţionale, caracterizată printr-o anumită lipsă de credibilitate, ceea ce-i atrage şi o slabă aplicabilitate practică, aflată în căutare de noi rezolvări conceptuale şi metodologice.

12.3.4. Contabilitatea de inflaţie în viziunea normalizatorilor contabili români

După anul 1990, mediul economic românesc se confruntă în mod constant, dar cu variaţii de intensitate, cu fenomenul inflaţionist. Pentru a limita efectele inflaţiei asupra întreprinderilor şi pentru asigurarea unui minim de pertinenţă şi de fiabilitate

[1] Pierre Gensse, Système comptable et variations monétaires, Ed. Economica, Paris, 1985, p. 6.

Scanned with OKEN Scanner

a informaţiei contabile, normalizatorii contabili români au întreprins în perioada 1990-1997 mai multe demersuri, care s-au dovedit însă paliative de natură contabilă sau fiscală, fără ca să se introducă un sistem de contabilitate de inflaţie (sau adaptat inflaţiei), deşi mediul economic impune(a) acest lucru.

Ca remedii de natură contabilă s-a recurs la practica **reevaluărilor.** Astfel, în perioada 1990-1997, s-au practicat trei reevaluări reglementate (legale)[1], fiecare dintre ele urmărind corectarea valorii bunurilor în funcţie de inflaţie, la un moment dat: 30 iunie 1990; 31 martie 1992 şi 31 decembrie 1993.

Aplicarea măsurilor de reevaluare a fost **obligatorie** pentru unităţile economice cu capital de stat (indiferent de ponderea acestuia) şi cu caracter **facultativ,** pentru întreprinderile private. De regulă, în sfera reevaluării au intrat mijloacele fixe, dar şi unele active circulante materiale (cum este cazul reevaluărilor din 1990 şi 1992).

Ca măsuri de natură fiscală, în timp, au fost adoptate posibilitatea evaluării stocurilor conform metodei „ultimul intrat - primul ieşit" (LIFO) şi amortizarea fiscală degresivă şi accelerată. Pentru exerciţiile 1995 şi 1996 contribuabilii mari au determinat profitul impozabil[2] prin actualizarea la inflaţie a elementelor patrimoniale din bilanţul de la începutul şi sfârşitul anului, care poate fi considerată o variantă a contabilităţii de evaluare în monedă constantă (sistem abandonat în prezent).

Deşi economia românească a traversat o perioadă puternic inflaţionistă (1990-1997), iar „semnalele" unor teoreticieni indicau necesitatea aplicării unei contabilităţi de inflaţie[3], numai în ultimii ani normalizatorii contabili români şi-au materializat interesul prin elaborarea unui proiect de normă privind contabilitatea de inflaţie[4].

Opţiunea metodologică se îndreaptă spre o metodă de contabilitate de inflaţie bazată pe conversie şi prin integrarea în dreptul contabil românesc a unor concepte din normele contabile internaţionale (IAS).

Obiectivul declarat al proiectului de normă contabilă este **reflectarea efectelor inflaţiei asupra bilanţului contabil,** prin eliminarea din rezultatul contabil a

---

[1] Actele normative care au stat la baza acţiunilor de reevaluare sunt: H.G. nr. 945/1990; H.G. nr. 26/1992 şi H.G. nr. 500/1994.

[2] Conform Ordonanţei Guvernului nr. 70/1994 privind impozitul pe profit.

[3] Vezi, în acest sens, şi studiul nostru intitulat „Sisteme contabile adaptate inflaţiei" (Contabilitate financiară, vol. IV), Editura Economică, 1994, în care pledăm pentru aplicarea în ţara noastră a unei contabilităţi de inflaţie bazată pe conversie.

[4] Versiunea proiectului de normă privind contabilitatea de inflaţie este datată 16.06.1997.

Scanned with OKEN Scanner

profitului artificial provenit din inflaţie şi exprimarea elementelor patrimoniale în puterea de cumpărare curentă de la data închiderii exerciţiului.

Conform prevederilor proiectului de normă, această reglementare se va aplica de către societăţile comerciale şi regiile autonome. În proiectul de normă activele şi pasivele prezentate în bilanţul contabil sunt delimitate în **elemente monetare** şi **elemente nemonetare.**

Sunt considerate **elemente nemonetare** activele şi datoriile înscrise în bilanţul contabil şi care nu sunt exprimate în puterea curentă de cumpărare a leului de la data închiderii exerciţiului financiar; aceste elemente trebuie ajustate la sfârşitul exerciţiului financiar cu indicele general de preţuri corespunzător. Proiectul de normă prevede ca indicele general al preţurilor folosit în calculul ajustărilor la inflaţie să fie **indicele preţurilor de consum** (IPC), publicat lunar de Comisia Naţională de Statistică.

Activele şi datoriile înscrise în bilanţul contabil şi care sunt exprimate în puterea curentă de cumpărare a leului de la data închiderii exerciţiului financiar sunt considerate **elemente monetare** şi, conform proiectului de normă, nu sunt supuse ajustării la inflaţie.

Potrivit proiectului de normă, structura elementelor monetare şi nemonetare ale bilanţului contabil cuprinde:

Elemente nemonetare	Elemente monetare
• Imobilizări necorporale • Imobilizări corporale • O parte din imobilizările financiare, constând din: titluri de participare, titluri imobilizate ale activităţii de portofoliu şi alte titluri imobilizate • Stocuri • Cheltuieli înregistrate în avans • Venituri înregistrate în avans • Capitaluri proprii sub formă de capital social, prime legate de capital, rezerve şi alte fonduri	• O parte din imobilizările financiare constând din creanţe imobilizate şi datorii sub formă de vărsăminte de efectuat pentru imobilizări financiare • Alte active circulante (furnizori-debitori, clienţi, conturi asimilate, alte creanţe, titluri de plasament, disponibilităţi şi alte valori etc.) • Decontări din operaţii în curs de clarificare • Prime privind rambursarea obligaţiunilor • Capitaluri proprii pentru fondul de participare la profit şi subvenţii pentru investiţii • Împrumuturi şi datorii asimilate (împrumuturi din emisiunea de obligaţiuni, credite pe termen mediu şi lung) • Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli • Datorii (furnizori, clienţi-creditori, alte datorii)

În ce priveşte metodologia de ajustare la inflaţie, proiectul de normă precizează modul cum se realizează determinarea valorii fiecărui element supus corecţiei,

Scanned with OKEN Scanner

exprimat în puterea de cumpărare curentă de la data închiderii exerciţiului.

Astfel, structurile de **capitaluri proprii** de natură nemonetară (capital social, prime legate de capital, rezerve etc.) se ajustează la inflaţie în funcţie de variaţia indicelui preţurilor de consum între data subscrierii sau creării elementelor respective şi data închiderii exerciţiului. Rezultatul exerciţiului, înregistrat în contul 121 „Profit şi pierdere" nu se supune corecţiei, deoarece se consideră că include efectul tuturor ajustărilor pentru inflaţie.

Ajustarea valorii **imobilizărilor corporale şi necorporale** la inflaţie se face, potrivit proiectului de normă, pe baza unui document denumit „Fişa imobilizărilor corporale şi necorporale", care se prezintă sub forma următoarei machete:

Denumire şi cod	Data intrării	Valoare de intrare	Durata normală de funcţionare	Amortizare acumulată	Indice de actualiz.	Valoare actualiz. *	Amortizare actualiz.	Valoare rămasă ajustată	Diferenţa din ajustare	Durata rămasă	Diferenţa de amortizare	Amortizare actualizată lunară
	lună, an	lei	luni	lei		lei	lei	lei	lei	luni	lei	lei
0	1	2	3	4	5	6 = 2 x 5	7 = 4 x 5	8 = 6 - 7	9 = 6 - 2	10	11 = 7 - 4	12 = 8/10

*) *Sau valoare de piaţă, după caz.*

Relaţiile de calcul din acest document se bazează pe următoarele raţionamente:

- **Valoarea actualizată** (sau valoarea contabilă ajustată): se obţine prin corectarea valorii de intrare (contabilă) cu diferenţa IPC dintre data bilanţului de deschidere sau data achiziţiei şi data închiderii exerciţiului financiar.
- **Amortizarea actualizată** (sau amortizarea acumulată ajustată): se ajustează amortizarea acumulată cu acelaşi indice de actualizare.
- **Valoarea rămasă ajustată:** se determină prin deducerea amortizării acumulate ajustate din valoarea contabilă actualizată.
- **Amortizarea actualizată lunară:** valoarea rămasă ajustată se împarte la durata de funcţionare rămasă.

În ce priveşte **imobilizările financiare,** proiectul de normă prevede că titlurile de participare care nu sunt cotate pe o piaţă recunoscută oficial sunt considerate

Scanned with OKEN Scanner

ca fiind active nemonetare şi se ajustează la inflaţie ca şi celelalte imobilizări de natură nemonetară.

În privinţa ajustării **stocurilor** la inflaţie, proiectul de normă oferă posibilitatea opţiunii între **metoda element cu element** şi **metoda vitezei de rotaţie a stocului,** cu condiţia respectării principiului permanenţei metodelor.

● Metoda element cu element este recomandată unităţilor patrimoniale care ţin contabilitatea analitică a stocurilor conform metodei cantitativ-valorice sau operativ-contabile şi constă în:

a) Soldul stocului la sfârşitul anului este exprimat în funcţie de vechimea fiecărui element din stoc;

b) Valoarea fiecărui element este înmulţită cu diferenţa IPC dintre data bilanţului de deschidere sau data ultimei intrări în patrimoniu şi data închiderii exerciţiului financiar, obţinându-se valoarea ajustată a stocurilor.

● **Metoda vitezei de rotaţie** este recomandată unităţilor patrimoniale care ţin de contabilitatea analitică a stocurilor conform metodei global-valorice, astfel:

a) Se calculează indicele mediu de ajustare (IMA);

$$\text{IMA} = (\text{Stoc final/Cumpărări în cursul anului}) \times \text{IPC} \times \frac{1}{2}$$

Stocul final este exprimat fie la valoarea din bilanţul de deschidere, fie la valoarea de intrare în patrimoniu, după caz.

b) Valoarea ajustată a stocului se obţine prin înmulţirea soldului final al stocului cu IMA.

Trebuie remarcat faptul că, în cazul când valoarea rezultată din ajustarea la inflaţie a unor elemente nemonetare (imobilizări, stocuri etc.) este superioară valorii lor actuale, valoarea ajustată trebuie redusă în mod corespunzător la nivelul valorii recuperabile prin utilizare sau vânzare.

Datoriile şi creanţele în valută sunt evaluate la cursul de schimb de la sfârşitul exerciţiului financiar. Diferenţele favorabile sau nefavorabile aferente acestora se vor înregistra ca venituri sau cheltuieli, după caz, în contul 799 „Ajustarea pentru inflaţie". O asemenea soluţie nu mai impune utilizarea conturilor de diferenţe de conversie-activ sau pasiv, după caz şi nici constituirea de provizioane pentru pierderi din schimb valutar. Semnalăm faptul că, prin această prevedere, proiectul de normă integrează recomandarea normei contabile internaţionale IAS 21 „Efectele variaţiilor privind cursurile monedelor străine", conform căreia orice

Scanned with OKEN Scanner

diferenţă de curs valutar, realizată sau nu, trebuie contabilizată în veniturile sau cheltuielile exerciţiului când s-au constatat, însă impune modificarea „filosofiei" de impozitare a profitului, deoarece s-ar risca impunerea unor profituri încă nerealizate, provenind din diferenţe favorabile de curs valutar dar potenţiale şi nu efective (realizate).

Elementele nemonetare reprezentate de cheltuieli şi venituri înregistrate în avans se ajustează cu modificarea IPC dintre data plăţii, respectiv a încasării, şi data închiderii exerciţiului.

Pentru reflectarea în contabilitate a ajustărilor elementelor bilanţiere la inflaţie, proiectul de normă prevede introducerea în planul de conturi general a următoarelor conturi contabile:

- 102 „Ajustarea la inflaţie a capitalului social"
- 199 „Rezerve din ajustarea la inflaţie"
- 799 „Ajustarea la inflaţie"

Potrivit proiectului de normă, procedura de ajustare la inflaţie presupune ca, în anul în care se introduce aplicarea normei, bilanţul de deschidere (adică bilanţul exerciţiului precedent) să se ajusteze în puterea curentă de cumpărare a leului la deschiderea exerciţiului. Diferenţele din ajustarea elementelor nemonetare de activ şi de pasiv (exclusiv capitalul social) se vor reflecta în contul 199 „Rezerve din ajustarea la inflaţie".

Contul **199 „Rezerve din ajustarea la inflaţie"** reflectă valoarea ajustărilor la inflaţie aferente bilanţului de deschidere. Este un cont bifuncţional care se creditează cu ajustările efectuate asupra elementelor nemonetare de activ şi se debitează cu ajustările efectuate asupra elementelor nemonetare de pasiv (exclusiv capitalul social).

Soldul creditor sau debitor, după caz, al contului 199 „Rezerve din ajustarea la inflaţie" reprezintă rezultatul ajustării la inflaţie aferente bilanţului de deschidere.

Ajustarea capitalului social se face prin intermediul contului **102 „Ajustarea la inflaţie a capitalului social"**, cont de pasiv. Observăm că ajustarea la inflaţie nu are drept consecinţă modificarea capitalului social, situaţie care poate fi justificată prin respectarea principiului fixităţii capitalului social (capitalul social nu poate fi modificat decât după efectuarea unor formalităţi şi publicitate; în consecinţă respectarea principiului asigură eliminarea efectuării formalităţilor şi publicităţii aferente modificării capitalului social).

Scanned with OKEN Scanner

La finele fiecărui exerciţiu, ajustările elementelor nemonetare (exclusiv capitalul social) se vor reflecta în contabilitate prin intermediul contului 799 „Ajustarea la inflaţie".

Contul **799 „Ajustarea la inflaţie"** este un cont bifuncţional care colectează ajustările la inflaţie efectuate asupra activelor şi pasivelor nemonetare (exclusiv capitalul social). Se creditează, la închiderea exerciţiului financiar, cu ajustarea elementelor nemonetare de activ, în corespondenţă cu conturile respective de activ. Se debitează, la închiderea exerciţiului financiar, cu ajustarea elementelor nemonetare de pasiv (exclusiv capitalul social), în corespondenţă cu conturile de pasiv supuse ajustării.

Soldul creditor sau debitor al contului 799 „Ajustarea la inflaţie" se transferă asupra contului 121 „Profit şi pierdere".

Pentru asigurarea comparabilităţii datelor, proiectul de normă prevede ca bilanţul de deschidere al exerciţiului să fie exprimat în puterea curentă de cumpărare a leului de la data închiderii exerciţiului. În acest scop, toate elementele bilanţului de deschidere, monetare sau nemonetare, sunt ajustate cu IPC aferent exerciţiului încheiat.

După opinia noastră, o limită a proiectului de normă privind contabilitatea de inflaţie este lipsa ajustării la inflaţie a contului de profit şi pierdere. Or, o metodologie bazată pe conversie trebuie să pună în evidenţă şi pierderea sau câştigul asupra situaţiei monetare nete, care, potrivit normei contabile IAS 29 „Informarea financiară în economiile hiperinflaţioniste", constituie un venit sau o cheltuială a exerciţiului în care s-a constatat, informaţie furnizată de contul de profit şi pierdere ajustat la inflaţie.

Desigur, este dezirabil ca economia românească să intre într-o fază de relansare economică, cu o inflaţie nesemnificativă.

Însă, atâta timp cât rata inflaţiei continuă să fie încă ridicată, neajustarea informaţiei contabile la inflaţie, deci nepracticarea unei contabilităţii adaptate inflaţiei, se constituie, după opinia noastră, ca un factor inhibator al creşterii economice, deoarece întreprinderile suportă un impozit suplimentar pe inflaţie, ceea ce atrage decapitalizarea lor, iar la nivel macroeconomic se realizează o falsă creştere economică.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 13

Dizolvarea şi lichidarea societăţilor comerciale

1.3.1. Consideraţii generale privind lichidarea societăţilor comerciale

O societate comercială dispare ca entitate economică, socială şi juridică o dată cu dizolvarea şi lichidarea ei.

Lichidarea unei societăţi comerciale constă dintr-un „ansamblu de operaţii care, după dizolvarea societăţii, au ca obiect realizarea elementelor de activ (transformarea activului în bani) şi plata creditorilor, în vederea partajului activului net rămas între asociaţi"[1].

După cum rezultă din această definiţie, lichidarea este precedată de dizolvarea societăţii comerciale. Deşi legiuitorul român nu face precizări exprese privind definirea dizolvării şi a lichidării unei societăţi comerciale, între cei doi termeni există o anumită diferenţiere. Aceasta se referă la statutul juridic al societăţii comerciale. În cazul **dizolvării**, calitatea de persoană juridică a societăţii comerciale se menţine (subzistă) numai pentru o anumită perioadă, în vederea lichidării, pe când **lichidarea** marchează dispariţia definitivă a persoanei juridice.

Cauzele dizolvării sunt multiple: unele sunt **comune** tuturor societăţilor comerciale, altele sunt **specifice** doar pentru o anumită formă de societate comercială.

Astfel, au ca efect dizolvarea societăţii şi dau dreptul fiecărui asociat să ceară dizolvarea acesteia următoarele **cauze**[2]:

- expirarea termenului stabilit pentru durata societăţii;
- realizarea sau imposibilitatea realizării obiectului de activitate al societăţii;

---

[1] Memento pratique comptable 1990, Éditions Francis Lefebvre, Paris, pag. 911.

[2] Vezi prevederile Legii nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, republicată şi Legea nr. 64/1995 privind procedura reorganizării judiciare şi a falimentului, modificată şi completată.

Scanned with OKEN Scanner

- decizia asociaţilor (hotărârea adunării generale);
- falimentul societăţii;
- dacă pierderea atinge jumătate din mărimea capitalului social sau dacă micşorarea capitalului s-a făcut sub minimul legal, fără ca asociaţii să decidă completarea sau limitarea lui, în termenul legal;
- reducerea numărului acţionarilor sub cinci, în cazul societăţilor pe acţiuni, dacă au trecut mai mult de nouă luni de la reducerea lui şi nu a fost completat;
- alte cauze specifice fiecărei forme de societate comercială.

Hotărârea de dizolvare aparţine asociaţilor sau este luată de justiţie (tribunal). Aceasta are ca efect interdicţia de a efectua operaţii comerciale noi, altele decât cele destinate lichidării.

Dizolvarea societăţii are drept consecinţă „deschiderea procedurii lichidării" (art. 228 din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, republicată).

Totuşi, deşi dizolvarea precede lichidarea, nu totdeauna o societate dizolvată este lichidată. Este cazul modificării societăţii (de exemplu: schimbarea obiectului de activitate, fuziunea cu o altă societate, divizarea societăţii etc.), când aceasta va supravieţui cu o altă configuraţie decât cea iniţială[1)].

Toate documentele emise de societatea aflată în lichidare trebuie să poarte o menţiune despre starea societăţii (să arate că este în lichidare). Patrimoniul social aparţine, în continuare, societăţii, ca subiect de drept distinct.

După aprobarea hotărârii de lichidare, adunarea asociaţilor procedează la numirea lichidatorilor şi la stabilirea competenţelor acestora pentru realizarea lichidării. În cazul când lichidatorii nu au putut fi numiţi prin hotărârea adunării asociaţilor, numirea acestora se face de către instanţa judecătorească, la cererea oricăruia dintre administratori sau asociaţi.

Lichidatorii sunt persoane fizice sau juridice însărcinate cu executarea operaţiilor de lichidare a societăţii comerciale.

Activitatea lichidatorilor este controlată de cenzori, iar la societăţile în care nu există cenzori controlul se exercită de către asociaţi.

Alături de puterile conferite de către asociaţi, lichidatorii mai au şi alte competenţe, stipulate expres de lege (art. 249 din Legea nr. 31/1990, republicată):

[1)] Stanciu D. Cărpenaru, Drept comercial român, vol II, Bucureşti, 1993, pag. 145.

Scanned with OKEN Scanner

- să dea în judecată şi să fie acţionaţi, în interesul lichidării;
- să execute şi să termine operaţiile de comerţ referitoare la lichidare (pentru operaţiile comerciale noi, întreprinse de lichidatori şi care nu servesc lichidării, aceştia răspund personal şi solidar de executarea lor);
- să vândă, prin licitaţie publică, imobile şi orice avere mobiliară a societăţii;
- să facă tranzacţii care servesc lichidării;
- să lichideze şi să încaseze creanţele societăţii, chiar în caz de faliment al debitorului, eliberând chitanţă;
- să contracteze obligaţii cambiale, să facă împrumuturi neipotecare şi să îndeplinească orice alte acte de comerţ necesare lichidării.

După intrarea lichidatorilor în funcţiune, aceştia procedează, împreună cu administratorii societăţii, la efectuarea unui **inventar** şi întocmirea unui **bilanţ de lichidare** care „să constate situaţia exactă a activului şi pasivului societăţii şi să le semneze". Acest bilanţ prezintă situaţia patrimoniului înainte de realizarea activelor şi plata datoriilor.

Dizolvarea societăţii comerciale, deşi conservă personalitatea juridică, are drept consecinţă **întreruperea activităţii economice normale a întreprinderii** (din intenţie sau din obligaţie). Sub aspect contabil, aceasta semnifică abandonul principiului continuităţii activităţii şi întocmirea documentelor contabile de sinteză în valori lichidative (valori de lichidare).

Valoarea de lichidare poate fi definită ca valoarea care se obţine din vânzarea forţată a întreprinderii, într-un termen limitat. Valoarea de lichidare este, de regulă, mai scăzută decât valoarea de piaţă (actuală). Astfel, bunurile care, în condiţii normale (continuitatea activităţii), au o valoare actuală (de piaţă), în cazul lichidării întreprinderii valoarea acestora suportă o reducere sensibilă, deoarece pot să nu aibă aceeaşi utilitate pentru cel care le achiziţionează sau datorită faptului că vânzarea lor antrenează anumite cheltuieli. La acestea se adaugă şi psihologia vânzării forţate, într-un anumit termen.

Abandonul principiului continuităţii exploatării antrenează incidenţe[1)] asupra acţiunii celorlalte principii contabile, evaluării activelor şi pasivelor şi prezentării

[1)] Vezi consideraţiile prezentate în lucrarea Îmblânzirea junglei contabilităţii - concept şi normalizare în contabilitate, Niculae Feleagă, Ed. Economică, Bucureşti, 1996, pag. 56-57 cât şi în primul volum al acestei lucrări, pag.320-322.

Scanned with OKEN Scanner

informaţiei contabile. Astfel, renunţarea la ipoteza continuităţii activităţii atrage anularea integrală a principiilor permanenţei metodelor şi independenţei exerciţiilor şi o aplicare parţială a principiului prudenţei.

Starea de necontinuitate a exploatării, deci de lichidare certă, implică evaluarea în **valori lichidative,** chiar dacă sunt numai estimate sau aproximate, deoarece numai ele **„pot oferi o imagine fidelă asupra situaţiei financiare, patrimoniului şi rezultatului întreprinderii"**. Într-un astfel de caz, activul bilanţier este evaluat în valori de realizare (lichidare), iar în pasiv se vor constata şi toate datoriile generate de încetarea activităţii.

Sub aspectul prezentării informaţiei contabile, anexa trebuie să menţioneze principiile şi metodele reţinute pentru evaluarea în condiţii de lichidare şi să explice motivele abandonării anumitor principii generale şi influenţa acestui abandon asupra prezentării şi evaluării conturilor anuale.

Lichidatorii au aceeaşi răspundere ca şi administratorii, altfel spus, ei **răspund pentru gestiunea operaţiilor legate de lichidarea societăţii.** Prin lege, ei sunt obligaţi să primească şi să păstreze patrimoniul societăţii cât şi registrele şi alte documente care li s-au încredinţat de către administratori.

Operaţiile efectuate de lichidatori sunt înregistrate, în ordine cronologică, într-un **registru-jurnal al operaţiilor de lichidare.**

În situaţia când operaţiile de lichidare se prelungesc peste durata exerciţiului financiar, lichidatorii sunt obligaţi să întocmească bilanţul anual.

Trebuie remarcat faptul că lichidatorii nu pot plăti asociaţilor nici o sumă în contul părţilor ce li s-ar cuveni din lichidare, înaintea achitării creditorilor societăţii. Dacă lichidatorii constată, pe baza bilanţului de lichidare, că fondurile de care dispune societatea nu sunt suficiente să acopere pasivul exigibil, aceştia trebuie să ceară sumele necesare de la asociaţii care răspund nelimitat sau de la cei care nu au efectuat integral vărsămintele, după caz.

După efectuarea operaţiilor de lichidare (realizarea activelor, adică vânzarea şi încasarea lor şi plata datoriilor), lichidatorii trebuie să întocmească un **bilanţ final de lichidare** şi un **proiect de repartizare a activului net între asociaţi,** care se aduc la cunoştinţa asociaţilor.

Scanned with OKEN Scanner

Bilanţul final de lichidare reflectă mărimea activelor şi pasivelor societăţii, în urma operaţiilor de lichidare (realizarea activelor şi plata datoriilor). El constată eventualul activ net al societăţii, în situaţia în care valoarea activelor realizate este excedentară datoriilor care au fost angajate de societatea comercială supusă lichidării.

Activul net obţinut din lichidare serveşte pentru rambursarea aporturilor asociaţilor la capitalul social. Dacă lichidarea se soldează cu un **câştig din lichidare,** acesta trebuie repartizat între asociaţi, proporţional cu participarea la capitalul social.

În baza proiectului de repartizare aprobat, asociaţii încasează sumele de bani care li se cuvin din activul net, în schimbul unei **chitanţe de primire.**

După aprobarea bilanţului final de lichidare şi repartizarea activului net între asociaţi, lichidatorii sunt eliberaţi, altfel spus, are loc descărcarea gestiunii şi ridicarea mandatului lor.

În materie de **fiscalitate,** lichidatorii au obligaţia de a calcula şi vărsa către buget impozitele, taxele şi contribuţiile care cad în sarcina societăţii comerciale supuse lichidării.

Dacă, din operaţiile de lichidare rezultă un profit, acesta va fi taxat cu impozitul pe profit, iar dividendele obţinute de acţionari sau asociaţi, ca urmare a lichidării, vor suporta impozitul pe dividende.

Radierea societăţii comerciale din Registrul comerţului, ca urmare a lichidării, nu se face decât în momentul când lichidatorii au prezentat dovada plăţii integrale a obligaţiilor fiscale.

În plan juridic, lichidarea nu liberează pe asociaţi şi nu împiedică declararea stării de faliment a societăţii comerciale.

13.2. Procedura reorganizării judiciare şi a falimentului

Societatea comercială care nu mai poate face faţă datoriilor sale exigibile (debitorul) poate urma, pe baza cererii ei introduse la tribunal sau a cererii introduse de creditori ori de către camera de comerţ şi industrie teritorială, procedura

Scanned with OKEN Scanner

reorganizării judiciare şi a falimentului. Scopul acestei proceduri este plata pasivului debitorului, aflat în situaţia de încetare de plăţi, fie prin reorganizarea întreprinderii şi a activităţii acesteia sau lichidarea unor bunuri din averea debitorului până la acoperirea pasivului, fie prin faliment.

În aplicarea procedurii reorganizării judiciare şi a falimentului sunt implicate următoarele organe: instanţa judecătorească (tribunalul), judecătorul-sindic, administratorul, lichidatorul, adunarea creditorilor şi comitetul creditorilor.

Procedurile de reorganizare judiciară şi de faliment sunt de competenţa exclusivă a tribunalului în jurisdicţia căruia se află sediul comercial principal al debitorului. În atribuţiile tribunalului se află şi desemnarea judecătorului-sindic şi, după caz, a administratorului (în cazul reorganizării) sau a lichidatorului (în caz de faliment).

Administratorul, ca şi lichidatorul, persoană fizică - sau delegatul permanent - persoana fizică, al societăţii comerciale administratoare sau lichidatoare, după caz, trebuie să fie contabil autorizat, expert contabil sau licenţiat în studii economice ori în drept şi să aibă cel puţin 5 ani de activitate practică - economică sau juridică.

Creditorii debitorului se constituie în adunarea creditorilor prezidată de judecătorul-sindic. Creditorii au dreptul să aleagă, în cadrul primei şedinţe a adunării creditorilor, un comitet al creditorilor format din 3-5 creditori, iar dacă nu este posibilă alegerea, comitetul creditorilor va fi desemnat de judecătorul-sindic.

Din câte constatăm, legiuitorul român[1)] instituie o fază prealabilă lichidării, şi anume, **reorganizarea judiciară** a societăţii comerciale, în scopul asigurării redresării financiare a societăţii aflate în dificultate.

Atunci când s-a declanşat procedura de reorganizare judiciară sau cea de faliment, debitorul, anumiţi creditori ai societăţii sau alte persoane abilitate de lege vor putea propune un **plan** care să prevadă fie reorganizarea şi continuarea activităţii debitorului, fie lichidarea averii acestuia.

În cazul în care se propune continuarea activităţii, proiectul planului de reorganizare va indica perspectivele de redresare în raport cu posibilităţile şi

---

[1)] Vezi prevederile Legii nr. 64/1995 privind procedura reorganizării judiciare şi a falimentului cu modificările şi completările ulterioare, în Ghid juridic pentru societăţile comerciale nr. 5/1998, pag. 48-64.

Scanned with OKEN Scanner

specificul activităţii debitorului, cu mijloacele financiare disponibile şi cu cererea pieţei faţă de oferta debitorului. De asemenea, în proiectul planului de reorganizare prin continuarea activităţii se vor menţiona modalităţile de lichidare a pasivului cât şi politica socială a întreprinderii în această perioadă (se vor preciza şi justifica nivelul şi perspectivele locurilor de muncă, condiţiile sociale prevăzute pentru continuarea activităţii şi alte asemenea obiective).

Proiectul planului de reorganizare al întreprinderii este admis de către judecătorul-sindic şi confirmat de tribunal. O dată cu confirmarea planului, tribunalul poate impune debitorului unele condiţii sau limitări pentru desfăşurarea activităţii, concordante cu planul confirmat.

Când hotărârea care confirmă un plan de reorganizare intră în vigoare, activitatea debitorului este redresată în mod corespunzător, creanţele şi drepturile creditorilor şi ale celorlalte părţi interesate fiind modificate după cum este prevăzut în plan.

Debitorul aflat în situaţia de reorganizare judiciară, pe baza unui plan de redresare confirmat de tribunal, va putea continua să-şi conducă activitatea şi să-şi administreze averea, sub supravegherea judecătorului sindic, până ce tribunalul va dispune, motivat, ca reorganizarea să înceteze şi să se facă lichidarea averii debitorului.

O societate comercială aflată în reorganizare judiciară este condusă de persoanele legal împuternicite să o reprezinte, sub supravegherea judecătorului sindic însă acţionarii şi asociaţii cu răspundere limitată nu au dreptul de a interveni în conducerea activităţii ori în administrarea averii debitorului.

În lipsa unui plan de reorganizare confirmat de tribunal, din iniţiativa tribunalului sau pe baza unei cereri admise de tribunal, adresată de către debitor, un creditor, comitetul creditorilor sau camera de comerţ şi industrie teritorială, tribunalul dispune aplicarea, de îndată, a procedurii falimentului. De asemenea, procedura de faliment se declanşează şi atunci când tribunalul dispune motivat ca reorganizarea să înceteze sau când debitorul nu se conformează planului de redresare şi există o cerere scrisă din partea persoanelor abilitate de lege şi aprobată de tribunal, pentru începerea procedurii falimentului.

Operaţiunile care se efectuează în cazul în care societatea comercială intră

Scanned with OKEN Scanner

în faliment sunt[1]):

- sigilarea bunurilor care fac parte din averea societăţii comerciale. Vor fi puse sub sigilii: magazinele, magaziile, depozitele, birourile, corespondenţa comercială, contractele, mărfurile şi oricare alte bunuri mobile aparţinând averii debitorului. Nu vor fi puse sub sigilii: obiectele care vor trebui vândute de urgenţă, spre a se evita deteriorarea lor materială sau pierderea din valoare; registrele de contabilitate; cambiile şi alte titluri de valoare scadente sau care urmează a fi scadente în scurt timp şi care vor fi luate de judecătorul-sindic, spre a obţine numerar sau pentru a efectua activităţile de conservare cerute; numerarul, pe care judecătorul-sindic îl va depune la bancă, în contul averii debitorului;

- inventarierea şi evaluarea bunurilor din patrimoniul societăţii comerciale. Inventarul va trebui să descrie toate bunurile debitorului, chiar şi pe cele nepuse sub sigiliu, şi să indice valoarea lor aproximativă la data inventarului. Judecătorul-sindic poate numi un expert, pe cheltuiala averii debitorului, pentru a-l asista la evaluarea bunurilor;

- întocmirea bilanţului de începere a lichidării;

- vânzarea bunurilor perisabile sau supuse deprecierii iminente;

- vânzarea bunurilor importante din averea debitorului (terenuri, fabrici, instalaţii), cât mai avantajos şi cât mai repede, cu acordul prealabil al creditorilor. Lichidarea bunurilor din averea debitorului este efectuată de lichidator, sub conducerea judecătorului-sindic şi sub controlul tribunalului. Bunurile vor putea fi vândute în bloc, ca un ansamblu în stare de funcţionare, sau individual. Vânzarea se poate face prin licitaţie publică şi prin vânzare directă;

- depunerea la bancă, în contul averii debitorului, a sumelor rezultate din vânzarea bunurilor şi transmiterea recipiselor către judecătorul-sindic;

- stabilirea masei pasive, adică întocmirea listei creditorilor. Pentru fiecare obligaţie a debitorului se va stabili suma, prioritatea de plată şi situaţia - garantată sau negarantată;

- distribuirea sumelor realizate în urma lichidării, potrivit planului de distribuire

[1]) Conform Ordinului ministrului finanţelor nr. 1223/12.06.1998 pentru aprobarea Precizărilor privind reflectarea în contabilitate a principalelor operaţiuni privind fuziunea, dizolvarea şi lichidarea societăţilor comerciale, precum şi retragerea şi/sau excluderea unor asociaţi din cadrul societăţilor comerciale.

Scanned with OKEN Scanner

între creditori, în ordinea prevăzută de lege. La fiecare 6 luni, calculate de la data începerii lichidării, judecătorul-sindic va prezenta tribunalului un raport asupra fondurilor obţinute din lichidare şi din încasarea creanţelor şi un plan de distribuire a acestor sume între creditori;

- întocmirea şi aprobarea raportului final. După ce bunurile din averea debitorului au fost lichidate şi toate contestaţiile cu privire la creanţe au fost soluţionate, judecătorul-sindic supune spre aprobarea tribunalului un raport final, împreună cu un bilanţ final de lichidare;

- întocmirea bilanţului final de lichidare.

Distribuirea integrală a fondurilor sau a bunurilor din averea debitorului (eventualele fonduri nereclamate fiind depuse la bancă) şi aprobarea raportului final de către tribunal semnifică **închiderea procedurii de lichidare judiciară** a unei societăţi comerciale.

13.3. Discuţii şi opinii privind contabilitatea operaţiilor de lichidare a societăţilor comerciale

Efectuarea operaţiilor propriu-zise de lichidare (vânzarea bunurilor, încasarea creanţelor, plata datoriilor, înregistrarea cheltuielior de lichidare etc.) nu ridică probleme deosebite în ceea ce priveşte contabilizarea lor, în raport cu înregistrările efectuate în cursul vieţii societăţii, pentru operaţii similare.

Particularităţile tratamentului contabil al lichidării constau în utilizarea unui cont **„Rezultatul lichidării"** şi, eventual, a contului **„Lichidator"**[1].

Contul Rezultatul lichidării", inexistent în Planul de conturi general din ţara noastră, poate fi creat fie în cadrul clasei de capitaluri (de exemplu, 128 Rezultatul lichidării"), fie în cadrul clasei de conturi speciale (de exemplu, 86 „Rezultatul lichidării"). Acest cont are rolul de a înregistra diferenţa dintre preţul de vânzare şi valoarea netă contabilă a elementelor de activ, sconturile de decontare primite sau acordate, cheltuielile de lichidare, anularea unor active nerealizabile etc.).

În mod tehnic, acest cont poate fi utilizat pentru **înregistrarea directă** a rezultatului fiecărei operaţii aferente lichidării, sau pentru **închiderea conturilor**

[1] Pentru aspectele de tehnică contabilă am utilizat ca surse documentare lucrarea Manuel de Comptabilité des societés. Fusion. Consolidation, Claude Lavabre şi Gilles Lavabre, Editions Litec, Paris, 1993, pag. 434-448 şi Memento pratique comptable 1990, Editions Francis Lefebvre, Paris, pag. 915-921.

Scanned with OKEN Scanner

de cheltuieli şi venituri generate de operaţiile de lichidare.

De regulă, **operaţiile de lichidare sunt contabilizate în întregime în contabilitatea societăţii aflate în lichidare,** sub autoritatea lichidatorului. Este însă posibil ca, în perioada de lichidare, societatea în cauză să nu mai aibă un cont curent la bancă, aceasta fiind administrată de lichidator. În acest caz, veniturile încasate din lichidare nu vor da loc debitării unui cont de disponibil bancar aferent societăţii în lichidare, ci vor fi înscrise în contul lichidatorului. O astfel de situaţie impune ca înregistrarea **operaţiilor de lichidare să se facă parţial în contabilitatea societăţii în lichidare, şi parţial în contabilitatea lichidatorului.** În această eventualitate, schimbul patrimonial între societatea în lichidare şi lichidator va fi reflectat de contul **„Lichidator“,** cont de legătură între cele două entităţi patrimoniale.

Acest cont funcţionează în contabilitatea societăţii în lichidare ca un cont de terţi (poate fi creat, eventual, în grupa 46 „Debitori şi creditori diverşi“). Toate încasările lichidatorului vor genera debitarea contului „Lichidator“, iar plăţile şi cheltuielile de lichidare vor duce la creditarea acestui cont. Soldul său exprimă poziţia debitoare sau creditoare a societăţii aflate în lichidare faţă de lichidator.

Mecanismul înregistrărilor contabile, în cazul utilizării contului „Lichidator“, este următorul:

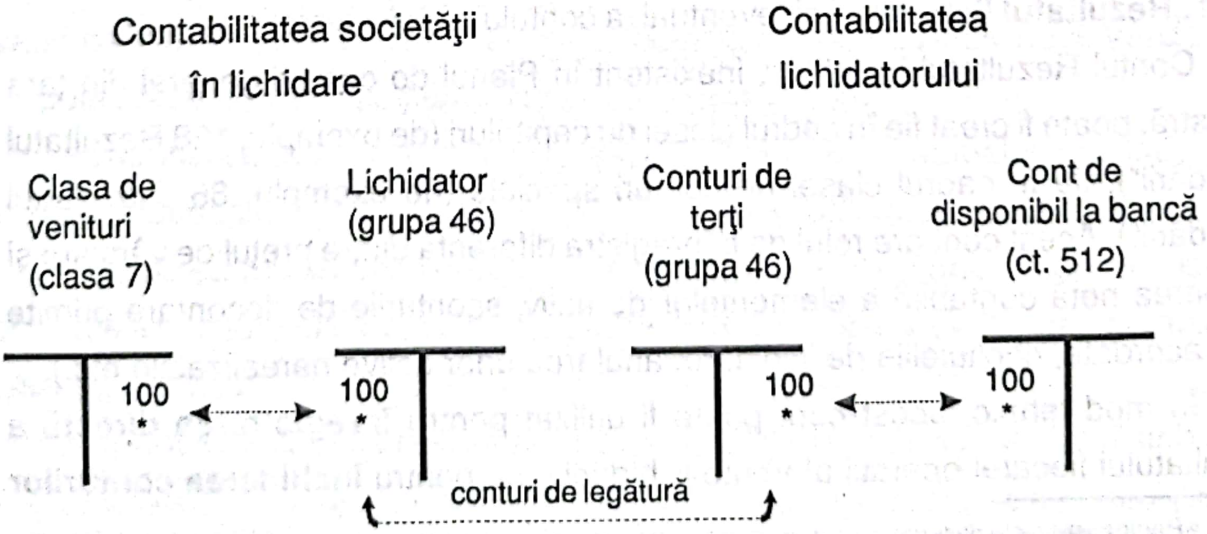

Contul „Lichidator" înlocuieşte contul de disponibilităţi bancare din bilanţul final de lichidare, care se prezintă astfel:

Bilanţ

Activ		Pasiv	
Lichidator (debitori diverşi)	100	Capital	85
		Rezerve	10
		Rezultatul lichidării	5
TOTAL ACTIV	100	**TOTAL PASIV**	100

Exemplu: Societatea comercială „ALFA S.A." prezintă următoarea situaţie, la data declanşării lichidării:

Bilanţ de lichidare

(la începutul operaţiilor de lichidare)

Activ			**Pasiv**	
- Imobilizări corporale:			- Capital social	800.000
- valoare contabilă	2.500.000		- Rezerve	200.000
- amortizare	(1.500.000)		- Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli	50.000
- valoare netă contabilă		1.000.000	- Datorii	850.000
- Stocuri:				
- valoare contabilă	500.000			
- provizioane pentru depreciere	(100.000)			
- valoare netă contabilă		400.000		
- Clienţi:				
- valoare contabilă	400.000			
- provizioane pentru depreciere	(80.000)			
- valoare netă contabilă		320.000		
- Disponibilităţi:		180.000		
TOTAL ACTIV		1.900.000	**TOTAL PASIV**	1.900.000

Activele întreprinderii au fost realizate (vândute şi încasate) astfel:

- imobilizările corporale au fost realizate pentru suma de 1.200.000 lei;
- stocurile au fost realizate pentru suma de 410.000 lei;
- clienţii dubioşi (creanţe incerte) au reprezentat o valoare nominală de 140.000 lei, din care s-a recuperat suma de 50.000 lei;
- au fost acordate sconturi de decontare către unii clienţi, pentru plată înainte de termen, în sumă de 7.500 lei şi au fost obţinute sconturi de la furnizori, în sumă de 16.000 lei;
- plata unor cheltuieli provizionate (pentru care au fost constituite provizioane), în sumă de 62.000 lei;
- plata cheltuielilor de lichidare (onorarii, taxe, cheltuieli diverse), în sumă de 70.000 lei.

Contabilizarea operaţiilor de lichidare în registrul-jurnal, de către lichidator, se referă la:

- înregistrarea recuperării creanţelor societăţii;
- plata datoriilor şi a cheltuielilor de lichidare;
- realizarea (vânzarea şi încasarea) elementelor de activ;
- determinarea rezultatului lichidării;
- stabilirea contului definitiv de lichidare (întocmirea bilanţului final de lichidare).

În varianta **înregistrării directe a rezultatului pentru fiecare operaţie,** în contul 128 „Rezultatul lichidării", registrul-jurnal aferent operaţiilor de lichidare se prezintă astfel[1]:

1) **Vânzarea imobilizărilor:**

5121 „Conturi la bănci în lei"		1.200.000
281 „Amortizări privind imobilizările corporale"		1.500.000
	212 „Mijloace fixe"	2.500.000
	128 „Rezultatul lichidării"	200.000

[1] Nu se vor lua în consideraţie şi incidenţele fiscale ale acestor operaţii.

Scanned with OKEN Scanner

2) **Vânzarea stocurilor:**

5121 „Conturi la bănci în lei“		410.000
39 „Provizioane pentru deprecierea stocurilor şi producţiei în curs de execuţie“		100.000
	30 „Stocuri de materii şi materiale“	500.000
	128 „Rezultatul lichidării“	10.000

3) **Încasarea creanţelor incerte, provenind de la clienţi dubioşi:**

%	=	416 „Clienţi incerţi“	140.000
5121 „Conturi la bănci în lei“			50.000
491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi“			80.000
128 „Rezultatul lichidării“			10.000

4) **Încasarea creanţelor de la clienţi:**

%	=	411 „Clienţi“	260.000
5121 „Conturi la bănci în lei“			252.500
128 „Rezultatul lichidării“			7.500

Remarcă: Din valoarea totală a creanţelor, se deduce suma creanţelor incerte, pentru a se obţine creanţele-clienţi. Sconturile de decontare acordate sau obţinute, după caz, se impută direct contului 128 „Rezultatul lichidării“.

5) **Plata datoriilor către furnizori:**

40 „Furnizori şi conturi asimilate“	=	%	850.000
		5121 „Conturi la bănci în lei“	834.000
		128 „Rezultatul lichidării“	16.000

Scanned with OKEN Scanner

6) **Plata datoriilor provizionate:**

%	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	62.000
151 „Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“			50.000
128 „Rezultatul lichidării“			12.000

7) **Plata cheltuielilor de lichidare:**

128 „Rezultatul lichidării“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	70.000

La finele acestor operaţiuni, contul 128 „Rezultatul lichidării“ se prezintă astfel:

128 „Rezultatul lichidării“

DEBIT		CREDIT	
(3)	10.000	(1)	200.000
(4)	7.500	(2)	10.000
(6)	12.000	(5)	16.000
(7)	70.000		
RD	99.500	RC	226.000
SFC	126.500		

Bilanţul final de lichidare se prezintă astfel:

Bilanţ final de lichidare

Activ		Pasiv	
- Disponibilităţi	1.126.500	- Capital social	800.000
		- Rezerve	200.000
		- Rezultatul lichidării	126.500
Total activ	1.126.500	Total pasiv	1.126.500

Scanned with OKEN Scanner

În varianta utilizării contului 128 „Rezultatul lichidării", ca un cont de închidere a conturilor de cheltuieli şi venituri rezultate din lichidare[1)], înregistrările contabile vor reflecta, într-o primă etapă, cheltuielile şi veniturile generate de fiecare operaţie ce compune lichidarea. Trebuie remarcat că toate aceste venituri şi cheltuieli au un **caracter excepţional,** putând fi create structuri contabile (conturi), în acest sens (ca, de exemplu, contul 67X „Cheltuieli excepţionale privind operaţiile de lichidare" şi 77X „Venituri excepţionale din operaţii de lichidare").

Având în vedere acelaşi bilanţ de lichidare şi aceleaşi operaţii de lichidare, în această ipoteză, înregistrările contabile sunt:

1) **Vânzarea imobilizărilor:**

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	7721 „Venituri din cedarea activelor"	1.200.000

2) **Scăderea din gestiune a imobilizărilor vândute:**

%	=	212 „Mijloace fixe"	2.500.000
281 „Amortizări privind imobilizările corporale"			1.500.000
6721 „Cheltuieli privind activele cedate"			1.000.000

3) **Vânzarea stocurilor:**

5121 „Conturi la bănci în lei"	=	7721 „Venituri din cedarea activelor"	410.000

[1)] În literatura de specialitate, această variantă de înregistrare este rezolvată în mod diferit. Unii autori francezi consideră că pot fi folosite conturile existente de cheltuieli şi, respectiv, de venituri excepţionale, folosite la înregistrarea unor operaţii similare, în timpul când întreprinderea nu era supusă lichidării (vezi Claude Lavabre şi Gilles Lavabre, op. cit., pag. 438-440). Alţi autori (vezi lucrarea La Comptabilité des societés commerciales, tome I, Michel Deprez şi Marcel Duvant, La Villeguérin Editions, Paris, 1993, pag. 230-234) propun crearea de conturi distincte pentru operaţiile de lichidare, prin detalierea conturilor de cheltuieli şi, respectiv, de venituri excepţionale diverse. Deoarece între cele două rezolvări nu sunt deosebiri de fond, în ambele cazuri asemenea operaţii fiind tratate ca operaţii excepţionale, am optat pentru reţinerea conturilor de venituri şi de cheltuieli excepţionale, deja existente în Planul de conturi general, deoarece nevoile informaţionale şi de analiză ale utilizatorilor sunt destul de limitate.

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Se consideră că vânzarea stocurilor într-o asemenea situaţie reprezintă o operaţie excepţională asimilată cu cedarea activelor imobilizate. Vezi în acest sens soluţiile propuse de Claude Lavabre şi Gilles Lavabre, op. cit., pag. 438.

4) **Scăderea din gestiune a stocurilor vândute:**

6721 „Cheltuieli privind activele cedate“	=	30 „Stocuri de materii şi materiale“	500.000

5) **Anularea provizionului pentru deprecierea stocurilor:**

39 „Provizioane pentru deprecierea stocurilor şi producţiei în curs de execuţie“	=	786 „Venituri excepţionale din provizioane“	100.000

6) **Încasarea creanţelor incerte, provenind de la clienţii dubioşi:**

%	=	416 „Clienţi incerţi“	140.000
5121 „Conturi la bănci în lei“			50.000
67X „Cheltuieli excepţionale privind operaţiile de lichidare“			90.000

7) **Anularea provizionului pentru deprecierea creanţelor:**

491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi“	=	787 „Venituri excepţionale din provizioane“	80.000

8) **Încasarea creanţelor-clienţi:**

%	=	411 „Clienţi“	260.000
5121 „Conturi la bănci în lei“			252.500
67X „Cheltuieli excepţionale privind operaţiile de lichidare“			7.500

Remarcă: Scontul de decontare acordat clienţilor, în sumă de 7.500 lei, este tratat ca un element excepţional, şi nu ca unul de natură financiară.

9) **Plata datoriilor către furnizori:**

Scanned with OKEN Scanner

40 „Furnizori şi conturi asimilate“	=	%		850.000
		5121 „Conturi la bănci în lei“		834.000
		„Venituri excepţionale din 77X operaţii de lichidare“		16.000

10) **Plata cheltuielilor provizionate:**

67X „Cheltuieli excepţionale privind operaţiile de lichidare“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	62.000

11) **Anularea provizionului pentru riscuri şi cheltuieli:**

151 „Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli“	=	787 „Venituri excepţionale din provizioane“	50.000

12) **Plata cheltuielilor de lichidare:**

67X „Cheltuieli excepţionale privind operaţiile de lichidare“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	70.000

13) **La finele operaţiunilor de lichidare, se închid conturile de cheltuieli:**

128 „Rezultatul lichidării	=	%		1.729.500
		6721 „Cheltuieli privind activele cedate“		1.500.000
		67X „Cheltuieli excepţionale privind operaţiile de lichidare“		229.500

14) **Închiderea conturilor de venituri, la sfârşitul operaţiilor de lichidare:**

%	=	128 „Rezultatul lichidării“	1.856.000
7721 „Venituri din cedarea activelor“			1.610.000
787 „Venituri excepţionale din provizioane“			230.000
77X „Venituri excepţionale din operaţii de lichidare“			16.000

Scanned with OKEN Scanner

Soldul contului „Rezultatul lichidării" şi bilanţul final de lichidare sunt identice cu cele prezentate în prima variantă de contabilizare.

Contabilitatea operaţiilor de partaj

Partajul activului net reprezintă restituirea către asociaţi a valorii acţiunilor sau părţilor sociale pe care aceştia le deţin, în cazul când capitalul social nu a fost amortizat[1)], şi repartizarea sumelor ce constituie eventualul câştig din lichidare.

Problema partajului de bunuri între asociaţi nu se pune în cazul lichidării, deoarece, aşa cum prevede legea, toate bunurile societăţii sunt transformate în bani, prin vânzare la licitaţie publică sau vânzare directă. Însă, în mod excepţional, problema partajului de bunuri poate fi întâlnită când asociaţii au prevăzut, în contractul de societate, reguli de lichidare, prin care anumite bunuri aduse drept contribuţie la capitalul social să nu facă obiectul vânzării prin licitaţie publică.

În urma operaţiilor de lichidare, bilanţul final poate prezenta una dintre următoarele situaţii:

- închiderea lichidării, cu acoperirea datoriilor şi obţinerea unui câştig din lichidare;
- închiderea lichidării, cu acoperirea datoriilor, fără să se constate un câştig din lichidare;
- închiderea lichidării cu datorii neachitate şi fără să se constate un câştig din lichidare.

Noţiunea de „Câştig din lichidare"[2)] nu se referă numai la soldul creditor al contului 128 „Rezultatul lichidării", care reflectă profitul obţinut din operaţiile propriu-zise de lichidare. Această noţiune are un caracter mai cuprinzător, deoarece, alături de profitul din lichidare, se includ şi alte pasive, exclusiv capitalul social neamortizat, care au caracterul de profituri capitalizate (rezerve).

Astfel, în ipoteza în care postul „capital social" nu cuprinde şi capital amortizat, câştigul din lichidare este:

Câştig din lichidare	=	Rezerve	+	Rezultatul lichidării

[1)] Amortizarea capitalului social este operaţia care constă în rambursarea integrală sau parţială a capitalului social către acţionari, înainte de lichidare, fără a se reduce din capitalul social.

[2)] În terminologia franceză se foloseşte noţiunea de „boni de liquidation", diferită de rezultatul lichidării („résultat de liquidation").

Scanned with OKEN Scanner

În cazul amortizării unei părţi din capitalul social, suma reprezentând capitalul amortizat va fi tratată ca o rezervă:

Câştig din lichidare	=	Rezerve	+	Rezultatul lichidării	+	Capitalului social amortizat

Considerarea capitalului social amortizat ca o rezervă se justifică prin faptul că operaţiile de amortizare a capitalului social s-au efectuat din profituri curente (rezultatul exerciţiului), profituri reportate sau profituri capitalizate (rezerve).

Repartizarea activului net către asociaţi include următoarele etape:

- rambursarea capitalului social (constituirea obligaţiei faţă de asociaţi privind capitalul social de restituit);
- crearea obligaţiei privind împărţirea eventualului câştig din lichidare;
- plata activului net către asociaţi.

Capitalul de rambursat fiecărui asociat corespunde cu valoarea nominală neamortizată a părţilor sociale sau acţiunilor deţinute de acesta. Repartizarea câştigului din lichidare se face conform cu menţiunile din statutul societăţii. În absenţa unor formulări exprese, acest câştig este repartizat între asociaţi proporţional cu drepturile lor în capitalul social. După plata asociaţilor, toate conturile societăţii sunt soldate.

● Studiu de caz în ipoteza închiderii lichidării cu acoperirea datoriilor şi obţinerea unui câştig din lichidare

Avem în vedere bilanţul final de lichidare prezentat anterior. Capitalul social este reprezentat de 100 acţiuni.

Dacă **toate acţiunile au aceleaşi drepturi,** neexistând capital amortizat, partajul activului net, în sumă de 1.126.500 lei, presupune:

- restituirea capitalului social către asociaţi, în sumă de 800.000 lei;
- repartizarea câştigului din lichidare între asociaţi, adică:

Câştig din lichidare = Rezerve + Rezultatul lichidării =

= 200.000 + 126.500 = 326.500 lei.

În consecinţă, deoarece acţiunile au aceleaşi drepturi, fiecare asociat va primi, în schimbul unei acţiuni, suma de 11.265 lei:

Scanned with OKEN Scanner

1.126.500 (activul net) : 100 acţiuni = 11.265 lei.

1) **Înregistrarea obligaţiei faţă de asociaţi, pentru activul net rezultat din lichidare:**

%	=	456X „Decontări cu asociaţii privind capitalul-conturi de lichidare“	1.126.500
101 „Capitalul social“			800.000
106 „Rezerve“			200.000
128 „Rezultatul lichidării“			126.500

2) **Plata sumelor cuvenite asociaţilor, reprezentând activul net (plata partajului):**

456X „Decontări cu asociaţii privind capitalul - conturi de lichidare“	=	5121 „Conturi la bănci în lei“	1.126.500

Remarcă: Considerăm că trebuie să cadă sub incidenţa impozitului pe profit sumele care reprezintă profituri din operaţii de lichidare şi alte structuri de capitaluri proprii care nu au fost liberate de impozit pe profit (ca, de exemplu, rezerva legală, care s-a constituit din profitul brut).

Ca dividende, într-o asemenea situaţie, pot fi considerate sumele ce se cuvin asociaţilor din profiturile nete aferente exerciţiului, profitul reportat, profituri nete din operaţiile de lichidare şi alte profituri nete capitalizate (rezerve).

- Înregistrarea obligaţiei privind impozitul pe profit:

691 „Cheltuieli cu impozitul pe profit“	=	441 „Impozitul pe profit“	suma

- Închiderea contului de cheltuieli cu impozitul pe profit:

128 „Rezultatul lichidării“	=	691 „Cheltuieli cu impozitul pe profit“	suma

- Contabilizarea dividendelor datorate asociaţilor, în cazul lichidării:

Scanned with OKEN Scanner

%	=	457 „Dividende de plată“	suma
106 „Rezerve“			
107 „Rezultatul reportat“			sume
121 „Profit şi pierderi“			
128 „Rezultatul lichidării“			

- Înregistrarea profitului pe dividende:

457 „Dividende de plată“	=	446 „Alte impozite, taxe şi vărsăminte asimilate“	suma

Există şi posibilitatea ca **acţiunile ce compun capitalul social să nu aibă aceleaşi drepturi,** datorită operaţiilor de amortizare a capitalului social şi, eventual, gradului lor diferit de eliberare. Presupunem că, în exemplul nostru, capitalul social este format din:

- 70 acţiuni de tip A, care reprezintă capitalul social neamortizat;
- 20 acţiuni de tip B, care reprezintă capitalul social amortizat integral;
- 10 acţiuni de tip C, care reprezintă acţiuni amortizate pentru 50% din valoarea nominală.

În această situaţie, contul **„Capital social“** cuprinde:

- capital neamortizat:	70 acţiuni x 8.000 lei	=	560.000 lei
	10 acţiuni x 8.000 lei x 50%	=	40.000 lei
			600.000 lei
- capital amortizat:	20 acţiuni x 8.000 lei	=	160.000 lei
	10 acţiuni x 8.000 lei x 50%	=	40.000 lei
			200.000 lei

iar **câştigul din lichidare** are următoarea structură:

- Rezerve ..... 200.000 lei
- Rezultatul lichidării ..... 126.500 lei
- Capitalul amortizat ..... 200.000 lei

526.500 lei

Acest câştig din lichidare se repartizează asupra tuturor acţiunilor, fiecare acţiune va primi o sumă de:

526.500 lei : 100 acţiuni = 5265 lei.

În final, fiecare acţiune va fi remunerată astfel:

- acţiuni de tip A, reprezentând capitalul neamortizat:

8000 (valoarea nominală) + 5265 (câştig din lichidare) = 13.265 lei;

- acţiuni de tip B, integral amortizate:

(vor fi remunerate numai cu valoarea câştigului din lichidare) = 5.265 lei;

- acţiuni de tip C, amortizate pentru 50% din nominal:

8.000 x 50% + 5.265 = 9.265 lei.

Într-o astfel de ipoteză, contul 456X „Decontări cu asociaţii privind capitalul-conturi de lichidare" se poate dezvolta pe subdiviziuni distincte, pentru fiecare categorie de acţiuni, iar contabilizarea operaţiei privind obligaţia de rambursare a activului net din lichidare se prezintă astfel:

101X „Capitalul social neamortizat"		600.000
101Y „Capitalul social amortizat"		200.000
106 „Rezerve"		200.000
128 „Rezultatul lichidării"		126.500
	456X/Acţionari de tip A (70 acţiuni x 13.265)	928.550
	456X/Acţionari de tip B (20 acţiuni x 5.265)	105.300
	456X/Acţionari de tip C (10 acţiuni x 9.265)	92.650

● Studiu de caz în ipoteza închiderii lichidării, cu acoperirea datoriilor, fără să se constate un câştig din lichidare

Fie o societate comercială cu răspundere limitată, constituită de trei asociaţi A, B, C, care deţin 50, 25 şi 25% din capitalul social.

Bilanţul final de lichidare est:

Activ		Pasiv	
- Disponibilităţi	5.600.000	- Capital social	6.000.000
		- Rezerve	2.000.000
		- Rezultatul lichidării	-2.400.000
TOTAL ACTIV	5.600.000	**TOTAL PASIV**	5.600.000

Scanned with OKEN Scanner

În acest caz, nu există un câştig din lichidare, iar activul net obţinut (disponibilităţile) nu permit rambursarea integrală a aportului la capitalul social.

Distribuirea activului net se face proporţional cu drepturile asociaţilor în capitalul social:

- asociatul A: 5.600.000 x 50%= 2.800.000 lei
- asociatul B: 5.600.000 x 25%= 1.400.000 lei
- asociatul C: 5.600.000 x 25%= 1.400.000 lei

5.600.000 lei

Înregistrările generate de partajul activului net sunt:

1) **Contabilizarea obligaţiei faţă de asociaţi, pentru activul net din lichidare:**

101 „Capital social“			6.000.000
106 „Rezerve“			2.000.000
		128 „Rezultatul lichidării“	2.400.000
		456X „Decontări cu asociaţii privind capitalul-conturi de lichidare“	5.600.000
		(Asociat A: 2.800.000	
		Asociat B: 1.400.000	
		Asociat C: 1.400.000)	

2) **Plata activului net către asociaţi:**

456X „Decontări cu asociaţii privind capitalul-conturi de lichidare“	=	5121 „“Conturi la bănci în lei“	5.600.000

- **Studiu de caz în ipoteza închiderii lichidării, cu datorii neachitate, fără să se constate un câştig din lichidare (situaţie netă negativă)**

Răspunderea asociaţilor pentru datoria neachitată, înscrisă în bilanţul final de lichidare, este diferenţiată, în funcţie de forma societăţii comerciale:

- în cazul societăţilor în nume colectiv, în comandită simplă şi în comandită pe acţiuni, răspunderea asociaţilor sau asociaţilor comanditaţi este nelimitată şi solidară;
- în cazul societăţilor pe acţiuni şi cu răspundere limitată, asociaţii răspund numai până la concurenţa aportului lor, datoria rămasă neplătită şi celelalte conturi fiind anulate.

Scanned with OKEN Scanner

Considerăm următorul bilanţ final de lichidare, cu o situaţie netă negativă:

Activ		Pasiv	
- Activ	0	- Capital social	2.000.000
		- Rezerve	100.000
		- Rezultatul lichidării	-2.400.000
		- Furnizori	300.000
TOTAL ACTIV	0	**TOTAL PASIV**	0

În cazul societăţilor pe acţiuni şi cu răspundere limitată, soldarea datoriei neplătite şi a conturilor ce compun situaţia netă negativă se face astfel:

%	=	128 „Rezultatul lichidării“	2.400.000
401 „Furnizori“			300.000
101 „Capital social“			2.000.000
106 „Rezerve“			100.000

Pentru situaţia când asociaţii răspund nelimitat şi solidar, presupunem acelaşi bilanţ final de lichidare, aferent unei societăţi în nume colectiv, cu trei asociaţi A, B, C, care deţin 40, 30 şi 30% din capitalul social, iar asociatul A îşi asumă responsabilitatea plăţii datoriei. Operaţiile de partaj generează următoarele înregistrări contabile:

1) Stingerea datoriei:

401 „Furnizori“	=	456X „Decontări cu asociaţii privind capitalul - conturi de lichidare“/Asociat A	300.000

2) Contabilizarea repartizării situaţiei nete negative între asociaţi:

- Capital social ..... 2.000.000 lei
- Rezerve ..... 100.000 lei
- Rezultatul lichidării ..... -2.400.000 lei

Situaţia netă ..... -300.000 lei

Situaţia netă negativă se distribuie între asociaţi astfel:

- Asociat A ..... 300.000 x 40% = 120.000 lei
- Asociat B ..... 300.000 x 30% = 90.000 lei
- Asociat C ..... 300.000 x 30% = 90.000 lei

300.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

%	=	128 „Rezultatul lichidării“	2.400.000
456X „Decontări cu asociaţii privind capitalul-conturi de lichidare“			300.000
(- Asociat A: 120.000			
- Asociat B: 90.000			
- Asociat C: 90.000)			
101 „Capital social“			2.000.000
106 „Rezerve“			100.000

Remarcă: Conturile de lichidare ale asociaţilor, înainte de închidere, se prezintă astfel:

D	456X/Asociat A	C
(2)	120.000	(1) 300.000

D	456X/Asociat B	C
(2)	90.000	

D	456X/Asociat C	C
(2)	90.000	

Asociaţii B şi C sunt îndatoraţi faţă de asociatul A, cu suma de 180.000 lei. Fără să se aştepte plata acestei datorii, deoarece aceasta devine o „afacere personală“ a asociaţilor, conturile de asociaţi sunt soldate prin înregistrarea:

456X/Asociat A	=	%	180.000
		456X/Asociat B	90.000
		456X/Asociat C	90.000

În urma acestor înregistrări, toate conturile societăţii sunt soldate.

13.4. Instrumentarea contabilă a lichidării societăţilor comerciale în viziunea normalizatorilor români

Lichidarea unei societăţi comerciale, indiferent de cauzele lichidării, generează o succesiune de operaţiuni[1)] care trebuie înregistrate în contabilitate. În optica normalizatorilor contabili români, operaţiile ocazionate de lichidarea unei

[1)] Vezi, în acest sens, Ordinul ministrului finanţelor nr. 1223/12.06.1998 pentru aprobarea Precizărilor privind reflectarea în contabilitate a principalelor operaţiuni privind fuziunea, dizolvarea şi lichidarea societăţilor comerciale, precum şi retragerea şi/sau excluderea unor asociaţi din cadrul societăţilor comerciale.

Scanned with OKEN Scanner

sòcietăţi comerciale sunt contabilizate ca şi în ipoteza continuităţii activităţii întreprinderii. Astfel, o vânzare de mărfuri va fi tratată ca o operaţie de exploatare; o vânzare de mijloace fixe este contabilizată ca o operaţie excepţională etc. Rezultatul lichidării (profit sau pierdere) este determinat prin preluarea veniturilor şi cheltuielilor aferente lichidării de către contul 121 „Profit şi pierdere".

Relaţia între societatea comercială aflată în lichidare şi acţionarii sau asociaţii ei este reflectată de contul 456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul".

Situaţia determinării activului net are acelaşi conţinut cu cea determinată în cazul operaţiilor de fuziune.

Constatăm că normele contabile nu realizează o amenajare a planului de conturi general cu structuri contabile (conturi) care să reflecte specificitatea operaţiilor de lichidare şi nici nu fac distincţia între noţiunile de „rezultatul" lichidării şi „câştigul din lichidare", acesta din urmă fiind influenţat şi de capitalul social amortizat[1)].

Sub raport fiscal, societatea comercială supusă lichidării trebuie să calculeze, să reţină şi să verse la buget impozitul pe profit, impozitul pe dividende şi orice alte impozite, taxe şi contribuţii datorate.

Astfel, se calculează şi se varsă impozit pe profit şi impozit pe dividende în următoarele cazuri:

- pentru profitul obţinut din operaţiunile de lichidare a societăţii comerciale, reprezentând diferenţa între veniturile din valorificarea activelor (vânzarea imobilizărilor, stocurilor, încasarea creanţelor etc.) şi cheltuielile aferente veniturilor;
- pentru capitalul social majorat prin utilizarea unor elemente de capitaluri proprii (diferenţe provenite din reevaluarea imobilizărilor şi a stocurilor, sume înregistrate la rezerve provenind din diferenţe de curs valutar etc.);
- pentru elementele de activ net, constituite din profitul brut potrivit prevederilor legale (rezerve legale, reducerea cu 50% a impozitului aferent profitului investit etc.);
- pentru sumele înregistrate pe cheltuieli, reprezentând provizioane reglemen-

[1)] Asemenea operaţii (amortizarea capitalului social) sunt autorizate în ţara noastră prin Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale, republicată care menţionează la art. 103 că societatea comercială îşi poate dobândi propriile acţiuni, în anumite condiţii. Valoarea acţiunilor proprii, dobândite de societate, inclusiv a celor aflate în portofoliul său, nu poate depăşi 10% din capitalul social subscris. Se pot dobândi numai acţiuni integral liberate şi numai în cazul în care capitalul social subscris este integral vărsat. Plata acţiunilor astfel dobândite se va face numai din beneficiile distribuibile şi din rezervele disponibile ale societăţii, cu excepţia rezervelor legale, înscrise în ultimul bilanţ contabil aprobat.

Scanned with OKEN Scanner

tate şi provizioane pentru riscuri şi cheltuieli;

- pentru elementele componente ale activului net, constituite în conformitate cu prevederile legale, fără ca sumele cuprinse la capitaluri să fi fost evidenţiate în prealabil la venituri (diferenţele provenite din reevaluarea imobilizărilor şi a stocurilor, diferenţe de curs valutar din evaluarea disponibilităţilor în valută, subvenţii pentru investiţii etc.).

Pentru elementele de activ net, constituite din profitul net, se calculează şi se varsă numai impozit pe dividende (rezerve statutare, alte rezerve, fondul de dezvoltare constituit din alte surse, fondul pentru creşterea resurselor proprii de finanţare, profitul realizat în exerciţiile precedente, a cărei repartizare a fost amânată etc.).

În privinţa taxei pe valoarea adăugată intervine următoarea particularitate: după încheierea lichidării societăţii comerciale în nume colectiv, în comandită simplă sau cu răspundere limitată, repartizarea activului net între asociaţi nu intră în sfera de aplicare a taxei pe valoarea adăugată, dacă pentru bunuri nu s-a exercitat dreptul legal de deducere.

În continuare, prezentăm câteva cazuri de reflectare în contabilitate a operaţiunilor de lichidare, soluţionate în conformitate cu norma contabilă românească[1)].

a) **Cazul lichidării hotărâte de adunarea generală a acţionarilor sau a asociaţilor, în situaţia în care se obţine profit din lichidare**

Exemplu: Situaţia patrimoniului societăţii comerciale „X" S.A., conform bilanţului contabil de începere a lichidării, se prezintă astfel:

în lei

Activ		Pasiv	
1. Mijloace fixe (212-281) (35.000.000-15.000.000)	20.000.000	1. Capital social, subscris şi vărsat (1012) (500 acţiuni x 30.000 lei)	15.000.000
2. Mărfuri (371-397) (7.000.000-2.500.000)	4.500.000	2. Rezerve legale (1061)	2.500.000
3. Clienţi (411)	8.000.000	3. Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli (151)	1.800.000
4. Clienţi incerţi (416-491) (3.000.000.-2.000.000)	1.000.000	4. Furnizori (401)	15.700.000
5. Conturi la bănci în lei (5121)	1.500.000		
Total activ	35.000.000	**Total pasiv**	35.000.000

[1)] Ordinul ministrului finanţelor nr. 1223/12.06.1998, anterior citat.

Scanned with OKEN Scanner

Operaţiunile de lichidare a societăţii comerciale efectuate de lichidator sunt:

a) mijloacele fixe au fost vândute cu 28.000.000 lei, TVA 22%;

b) mărfurile au fost vândute cu 7.600.000 lei, TVA 22%;

c) clienţii incerţi sunt încasaţi pentru suma de 800.000 lei, iar pentru încasarea înainte de termen a clienţilor certi se acordă un scont de 400.000 lei;

d) pentru plata înainte de termen a datoriilor către furnizori, aceştia au acordat sconturi în sumă de 600.000 lei;

e) cheltuielile efectuate cu lichidarea societăţii sunt de 460.000 lei.

Înregistrările contabile aferente operaţiunilor de lichidare sunt:

1) vânzarea mijloacelor fixe:

461	=	%	34.160.000
		7721	28.000.000
		4427	6.160.000
		(28.000.000 x 22%)	

2) încasarea contravalorii mijloacelor fixe vândute:

5121	=	461	34.160.000

3) scăderea din gestiune a mijloacelor fixe vândute:

%	=	212	35.000.000
281			15.000.000
6721			20.000.000

4) vânzarea mărfurilor:

411	=	%	9.272.000
		707	7.600.000
		4427	1.672.000
		(7.600.000 x 22%)	

5) scăderea din gestiune a mărfurilor vândute:

607	=	371	7.000.000

6) anularea provizionului pentru deprecierea mărfurilor:

397	=	7814	2.500.000

Scanned with OKEN Scanner

7) încasarea contravalorii mărfurilor vândute:

5121	=	411	9.272.000

8) încasarea parţială a clienţilor incerţi:

%	=	416	3.000.000
5121			800.000
6718			2.200.000

9) anularea provizionului pentru deprecierea creanţelor:

491	=	7814	2.000.000

10) încasarea clienţilor certi, cărora li s-a acordat un scont de decontare:

%	=	411	8.000.000
5121			7.600.000
677			400.000

11) plata furnizorilor, de la care s-a obţinut un scont de decontare:

401	=	%	15.700.000
		5121	15.100.000
		767	600.000

12) înregistrarea cheltuielilor de lichidare:

628	=	5121	460.000

13) anularea provizionului pentru riscuri şi cheltuieli:

151	=	7862	1.800.000

14) regularizarea taxei pe valoarea adăugată:

4427	=	4423	7.832.000

15) plata taxei pe valoarea adăugată:

4423	=	5121	7.832.000

16) închiderea conturilor de cheltuieli:

121	=	%	30.060.000
		607	7.000.000
		628	460.000
		667	400.000
		6718	2.200.000
		6721	20.000.000

17) închiderea conturilor de venituri:

%	=	121	42.500.000
707			7.600.000
767			600.000
7721			28.000.000
7814			4.500.000
7862			1.800.000

18) înregistrarea impozitului pe profitul din lichidare:

691 (12.440.000 x 38%)	=	441	4.727.200

19) plata impozitului pe profit:

441	=	5121	4.727.200

20) închiderea contului 691:

121	=	691	4.727.200

Înaintea efectuării partajului situaţia din conturile 121 şi 5121 se prezintă astfel:

D	121		C
(16)	30.060.000	(17)	42.500.000
SC	12.440.000		
(20)	4.727.200		
SFC	7.712.800		

D	5121		C
Si	1.500.000		
(2)	34.160.000	(11)	15.100.000
(7)	9.272.000	(12)	460.000
(8)	800.000	(15)	7.832.000
(10)	7.600.000	(19)	4.727.200
		SFD	25.212.800

Bilanţul contabil înainte de efectuarea partajului

Activ		Pasiv	
1. Conturi la bănci în lei (5121)	25.212.800	1. Capital social subscris şi vărsat (1012)	15.000.000
		2. Rezerve legale (1061)	2.500.000
		3. Profit din lichidare (121)	7.712.800
Total	25.212.800	**Total**	25.212.800

Scanned with OKEN Scanner

Înregistrările contabile privind operaţiunile de partaj a activului net între acţionari sunt:

1) restituirea capitalului social:

1012	=	456	15.000.000

2) plata capitalului social către acţionari:

456	=	5121	15.000.000

3) decontarea rezervelor legale:

1061	=	456	2.500.000

4) înregistrarea impozitului pe profit aferent rezervelor legale:

456 (2.500.000 x 38%)	=	441	950.000

5) decontarea profitului din lichidare:

121	=	456	7.712.800

6) înregistrarea impozitului pe dividende aferent rezervelor legale şi profitului din lichidare: (1.550.000 + 7.712.800) x 10%= 926.280

456	=	446	926.280

7) plata impozitului pe profit şi a impozitului pe dividende:

%	=	5121	1.876.280
441			950.000
446			926.280

8) plata dividendelor provenite din rezerve legale şi din profitul din lichidare: (9.262.800 - 926.280 = 8.336.520)

456	=	5121	8.336.520

Situaţia conturilor 456 şi 5121, după efectuarea partajului, se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

D	456		C
(2)	15.000.000	(1)	15.000.000
(4)	950.000	(3)	2.500.000
(6)	926.280	(5)	7.712.800
(8)	8.336.520		
	25.212.800		25.212.800

D	5121		C
25.212.800		(2)	15.000.000
		(7)	1.876.280
		(8)	8.336.520
25.212.800			25.212.800

b) **Falimentul unei societăţi comerciale, în situaţia în care disponibilităţile băneşti rezultate din lichidare asigură achitarea datoriilor**

Exemplu: Situaţia patrimoniului societăţii comerciale „X" S.A., conform bilanţului contabil de începere a lichidării, se prezintă astfel:

lei

Activ		Pasiv	
1. Concesiuni, brevete şi alte drepturi şi valori similare (205-2805) (5.000.000-1.000.000)	4.000.000	1. Capital social subscris şi vărsat (1012)	7.000.000
2. Mijloace fixe (212-281) (15.000.000-7.000.000)	8.000.000	2. Alte rezerve (1068)	1.500.000
3. Titluri de participare	2.500.000	3. Credite bancare pe termen lung (162)	4.000.000
4. Mărfuri (371)	4.000.000	4. Furnizori (401)	6.000.000
5. Clienţi (411)	1.800.000	5. Clienţi-creditori (419)	1.800.000
Total activ	20.300.000	**Total pasiv**	20.300.000

Operaţiunile efectuate de judecătorul-sindic şi de lichidator pentru a asigura disponibilităţile băneşti în vederea achitării datoriilor sunt:

a) vânzarea brevetelor de fabricaţie pentru suma de 7.000.000 lei, TVA 22%;

b) vânzarea mijloacelor fixe pentru suma de 16.000.000 lei, TVA 22%;

c) vânzarea mărfurilor pentru suma de 6.000.000 lei, TVA 22%;

d) titlurile de participare au fost vândute pentru suma de 3.000.000 lei;

e) încasarea creanţelor de la clienţi s-a făcut pentru suma de 1.700.000 lei, acordându-se un scont de 100.000 lei;

f) restituirea creditului bancar pe termen lung în sumă de 4.000.000 lei şi plata dobânzii aferente de 600.000 lei;

g) plata furnizorilor pentru suma de 6.000.000 lei;

Scanned with OKEN Scanner

h) restituirea avansurilor încasate de la clienţi, în sumă de 1.800.000 lei;

i) efectuarea unor cheltuieli legate de lichidare în sumă totală de 800.000 lei, din care salarii 500.000 lei şi cheltuieli cu licitaţiile 300.000 lei.

Înregistrările contabile privind operaţiile de lichidare sunt:

1) vânzarea brevetului de fabricaţie:

461	=	%	8.540.000
		7721	7.000.000
		4427	
		(7.000.000 x 22%)	1.540.000

2) scăderea din gestiune a brevetului de fabricaţie vândut:

%	=	205	5.000.000
2805			1.000.000
6721			4.000.000

3) încasarea contravalorii brevetului de fabricaţie:

5121	=	461	8.540.000

4) vânzarea mijloacelor fixe:

461	=	%	19.520.000
		7721	16.000.000
		4427	3.520.000
		(16.000.000 x 22%)	

5) scăderea din gestiune a mijloacelor fixe vândute:

%	=	212	15.000.000
281			7.000.000
6721			8.000.000

6) încasarea contravalorii mijloacelor fixe vândute:

5121	=	461	19.520.000

7) vânzarea mărfurilor:

411	=	%	7.320.000
		707	6.000.000
		4427	1.320.000
		(6.000.000 x 22%)	

8) scăderea din gestiune a mărfurilor vândute:

607	=	371	4.000.000

9) încasarea contravalorii mărfurilor vândute:

5121	=	411	7.320.000

10) vânzarea titlurilor de participare:

461	=	7721	3.000.000

11) scăderea din gestiune a titlurilor de participare vândute:

6721	=	261	2.500.000

12) încasarea contravalorii titlurilor de participare vândute:

5121	=	461	3.000.000

13) încasarea creanţelor de la clienţi, cărora li s-a acordat un scont de decontare:

%	=	411	1.800.000
5121			1.700.000
667			100.000

14) rambursarea creditului bancar şi plata dobânzii aferente:

%	=	5121	4.600.000
162			4.000.000
666			600.000

15) plata furnizorilor:

401	=	5121	6.000.000

16) restituirea avansurilor încasate de la clienţi:

Scanned with OKEN Scanner

419	=	5121	1.800.000

17) contabilizarea cheltuielilor cu salariile datorate:

641	=	421	500.000

18) înregistrarea reţinerilor din salarii (impozitul pe salarii):
(500.000 x 15% = 75.000)

421	=	444	75.000

19) plata impozitului pe salarii, a salariilor nete şi a cheltuielilor cu licitaţiile:

%	=	5121	800.000
444			75.000
421			425.000
628			300.000

20) regularizarea taxei pe valoarea adăugată:

4427	=	4423	6.380.000

21) plata taxei pe valoarea adăugată:

4423	=	5121	6.380.000

22) închiderea conturilor de cheltuieli:

121	=	%	20.000.000
		607	4.000.000
		628	300.000
		641	500.000
		666	600.000
		667	100.000
		6721	14.500.000

23) închiderea conturilor de venituri:

%	=	121	32.000.000
707			6.000.000
7721			26.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Situaţia conturilor 121 şi 5121 înainte de efectuarea partajului se prezintă astfel:

D	121	C	
(22)	20.000.000	(23)	32.000.000
SC	12.000.000		

D	5121	C	
(3)	8.540.000	(14)	4.600.000
(6)	19.520.000	(15)	6.000.000
(9)	7.320.000	(16)	1.800.000
(12)	3.000.000	(19)	800.000
(13)	1.700.000	(21)	6.380.000
		SD	20.500.000

Bilanţul contabil înainte de efectuarea partajului se prezintă astfel:

Activ		Pasiv	
1. Conturi la bănci în lei (5121)	20.500.000	1. Capital social subscris şi vărsat (1012)	7.000.000
		2. Alte rezerve (1068)	1.500.000
		3. Profit din lichidare	12.000.000
Total activ	20.500.000	**Total pasiv**	20.500.000

Înregistrările contabile privind partajul activului net între acţionari sunt:

1) rambursarea capitalului social către acţionari:

1012	=	456	7.000.000

2) plata capitalului social rambursat:

456	=	5121	7.000.000

3) impozitul pentru profitul din lichidare (12.000.000 x 38% = 4.560.000):

691	=	441	4.560.000

4) plata impozitului pe profit:

441	=	5121	4.560.000

Scanned with OKEN Scanner

5) închiderea contului de cheltuieli cu impozitul pe profit:

121	=	691	4.560.000

6) dividendele cuvenite acţionarilor:

%	=	456	8.940.000
1068			1.500.000
121 (12.000.000-4.560.000)			7.440.000

7) impozitul pe dividende datorat de acţionari (8.940.000 x 10% = 894.000):

456	=	446	894.000

8) plata impozitului pe dividende şi a dividendelor:

%	=	5121	8.940.000
446			894.000
456			8.046.000

Situaţia conturilor 5121 şi 456 după efectuarea partajului:

D	5121		C
20.500.000	(2)	7.000.000	
	(4)	4.560.000	
	(8)	8.940.000	
20.500.000		20.500.000	

D	456		C
(2)	7.000.000	(1)	7.000.000
(7)	894.000	(6)	8.940.000
(8)	8.046.000		
	15.940.000		15.940.000

c) **Falimentul unei societăţi în nume colectiv, în situaţia în care disponibilităţile băneşti rezultate în urma lichidării nu asigură plata datoriilor**

Exemplu: Societatea comercială „Y" SNC prezintă următorul bilanţ contabil de începere a lichidării:

Activ		Pasiv	
1. Mijloace fixe (212-281) (10.000.000-4.000.000)	6.000.000	1. Capital social subscris şi vărsat (1012)	2.500.000
2. Mărfuri (371)	1.000.000	2. Rezerve legale (1061)	200.000
		3. Alte fonduri (118)	100.000
3. Conturi la bănci în lei (5121)	100.000	4. Pierdere din exerciţiul curent (121)	-500.000
4. Cheltuieli constatate în avans (471)	200.000	5. Furnizori (401)	4.650.000
		6. Venituri constatate în avans (472)	350.000
Total activ	7.300.000	**Total pasiv**	7.300.000

Aportul asociaţilor la capitalul social este:

- asociatul A: 2.500.000 lei x 80% = 2.000.000 lei
- asociatul B: 2.500.000 lei x 20% = 500.000 lei

Judecătorul-sindic şi lichidatorul au efectuat operaţiile;

a) vânzarea mijloacelor fixe pentru suma de 3.000.000 lei, TVA = 22%;

b) vânzarea mărfurilor pentru suma de 1.200.000 lei, TVA 22%;

c) recuperarea unei chirii pentru perioadele următoare, plătită în avans, în sumă de 200.000 lei şi care devine nedatorată ca urmare a falimentului;

d) restituirea unor sume de 350.000 lei primite pentru livrările aferente exerciţiului următor, către clienţi, care nu pot fi onorate ca urmare a falimentului.

Înregistrările contabile privind operaţiile de lichidare sunt:

1) vânzarea mijloacelor fixe:

461	=	%	3.660.000
		7721	3.000.000
		4427 (3.000.000 x 22%)	660.000

2) scăderea din gestiune a mijloacelor fixe vândute:

%	=	212	10.000.000
281			4.000.000
6721			6.000.000

3) încasarea contravalorii mijloacelor fixe vândute:

5121	=	461	3.660.000

4) vânzarea mărfurilor:

411	=	%	1.464.000
		707	1.200.000
		4427	264.000

5) scăderea din gestiune a mărfurilor vândute:

607	=	371	1.000.000

6) încasarea contravalorii mărfurilor vândute:

5121	=	411	1.464.000

7) recuperarea chiriei plătite în avans:

5121	=	471	200.000

8) restituirea unor sume primite de la clienţi privind livrările perioadei următoare:

472	=	5121	350.000

9) regularizarea taxei pe valoarea adăugată:

4427	=	4423	924.000

10) plata taxei pe valoarea adăugată:

4423	=	5121	924.000

11) închiderea conturilor de cheltuieli:

121	=	%	7.000.000
		607	1.000.000
		6721	6.000.000

12) închiderea conturilor de venituri:

%	=	121	4.200.000
707			1.200.000
7721			3.000.000

Situaţia conturilor 121 şi 5121 înainte de efectuarea partajului se prezintă astfel:

D	121		C
(11)	7.000.000	(12)	4.200.000
		SD	2.800.000

D	5121		C
Si	100.000	(8)	350.000
(3)	3.660.000	(10)	924.000
(6)	1.464.000		
(7)	200.000		
		SD	4.150.000

Bilanţul contabil înainte de efectuarea partajului activului net se prezintă astfel:

Activ		Pasiv	
1. Conturi la bănci în lei	4.150.000	1. Capital social subscris şi vărsat (1012)	2.500.000
		2. Rezerve legale (1061)	200.000
		3. Alte fonduri (118)	100.000
		4. Pierderi din exerciţiul curent (121)	-500.000
		5. Pierderi din lichidare (121)	-2.800.000
		6. Furnizori	4.650.000
Total activ	4.150.000	**Total pasiv**	4.150.000

Determinarea activului net:

Activul net = Active - Datorii = 4.150.000 - 4.650.000 = -500.000 lei

Constatăm că activul net este insuficient pentru plata datoriilor.

Potrivit art. 111 din Legea nr. 64/1995 privind procedura reorganizării judiciare şi a falimentului, în cazul în care bunurile care alcătuiesc averea societăţii în nume colectiv nu sunt suficiente pentru plata datoriilor, judecătorul-sindic va recurge la executarea silită împotriva asociaţilor cu răspundere nelimitată.

Deşi operaţiunile din lichidare s-au soldat cu pierderi, iar disponibilităţile băneşti nu sunt suficiente pentru plata datoriilor, pentru structurile de capitaluri proprii (rezerve legale şi alte fonduri) neeliberate de impozit, se calculează şi datorează impozite, astfel:

Scanned with OKEN Scanner

1) decontarea rezervei legale către asociaţi:

1061	=	456	200.000

2) calculul şi contabilizarea impozitului pe profit aferent rezervei legale: 200.000 x 38% = 76.000 lei

456	=	441	76.000

3) decontarea altor fonduri către asociaţi:

118	=	456	100.000

4) calculul şi contabilizarea impozitului pe dividende aferent rezervei legale (exclusiv impozitul pe profit) şi altor fonduri: (200.000 - 76.000 + 100.000) x 10% = 22.400 lei:

456	=	446	22.400

5) plata impozitului pe profit şi a impozitului pe dividende:

%	=	5121	98.400
441			76.000
446			22.400

Situaţia partajului activului net şi a datoriilor pe asociaţi se prezintă astfel:

	Activ net repartizat				Pierderi şi furnizori				
	Capital social	Rezerve legale	Alte fonduri	Total (1+2+3)	Pierderi din exerciţiul curent	Pierderi din lichidare	Furnizori	Total (5+6+7)	Diferenţe (8-4)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Asociatul A 80%	2.000.000	89.280	72.000	2.161.28	400.000	2.240.000	3.720.000	6.360.000	4.198.720
Asociatul B 20%	500.000	22.320	18.000	540.320	100.000	560.000	930.000	1.590.000	1.049.680
Total	2.500.000	111.600	90.000	2.701.60	500.000	2.800.000	4.650.000	7.950.000	5.248.400

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Rezervele legale şi alte fonduri supuse partajului între asociaţi reprezintă sume nete de impozite.

Înregistrările privind partajul activului net şi ale sumelor depuse de asociaţi pentru plata furnizorilor sunt:

6) decontarea capitalului social către asociaţi:

1012	=	456	2.500.000

7) trecerea pierderii curente şi a pierderii din lichidare asupra asociaţilor (500.000 + 2.800.000 = 3.300.000):

456	=	121	3.300.000

8) depunerea de către asociaţi a sumelor necesare achitării furnizorilor:

(suma depusă este egală cu soldul debitor al contului 456)
- asociatul A: 598.400 x 80% = 478.720 lei
- asociatul B: 598.400 x 20% = 119.680 lei
598.400 lei

5121	=	456 A = 478.720 B = 119.680	598.400

9) achitarea furnizorilor:

401	=	5121	4.650.000

Situaţia conturilor 456 şi 121, după terminarea operaţiilor de lichidare se prezintă astfel:

D	456	C		D	5121	C	
(2)	76.000	(1)	200.000		4.150.000	(5)	98.400
(4)	22.400	(3)	100.000	(8)	598.400	(9)	4.650.000
(7)	3.300.000	(6)	2.500.000				
		SD	598.400		4.748.400		4.748.400
		(8)	598.400				
	3.398.400		3.398.400				

Capitolul 14

Gruparea întreprinderilor

14.1. Despre creşterea externă, restructurare şi grupări de întreprinderi

Creşterea este un factor esenţial al reuşitei şi vitalităţii societăţilor comerciale. Absenţa fenomenelor de creştere inhibă energiile unei societăţi, o pune în situaţia de a nu putea recruta o echipă managerială competentă.

Creşterea poate să fie internă sau externă. În mod obişnuit, noi acordăm credit creşterii interne: o societate achiziţionează noi active pe care le finanţează din beneficii nedistribuite asociaţilor sau din resurse externe.

Deşi, în România, fenomenele de creştere externă au apărut doar în ultimii ani, ele par să câştige teren în viitorul apropiat. În esenţă, pe o cale sau alta, creşterea externă presupune achiziţionarea unei alte societăţi. Principial, creşterea prin achiziţia unei alte firme nu este câtuşi de puţin diferită de cumpărarea unui anume activ. Fiecare dintre aceste operaţii presupune o cheltuială iniţială, cu speranţa realizării unor câştiguri viitoare.

Creşterea externă este realizată, de obicei, în contextul restructurărilor de întreprinderi. Fuziunea este calea clasică a restructurării. Dar restructurarea cuprinde şi alte posibilităţi. În raport cu cursul normal al afacerilor, ea poate să fie analizată ca o modificare extraordinară a structurii financiare, a exploatării sau a proprietăţii. În unele cazuri, restructurarea presupune divizarea societăţilor comerciale, operaţiune opusă fuziunii sub aspectul efectelor patrimoniale.

Indiferent de motivele care explică angajarea unei societăţi într-o restructurare, la baza procesului se găseşte dorinţa de a crea valoare pentru acţionari. Principalele motive ale restructurării pot să fie rezumate astfel:

- **Câştigul de eficienţă**

Când două societăţi industriale fuzionează, o firmă care fabrică un produs

complementar gamei de produse existente poate să întregească această gamă, contribuind la creşterea cererii totale de produse. Ca atare, economiile care se realizează sunt obţinute prin sinergie: societatea ce rezultă din fuziune valorează mai mult decât suma părţilor, sau, altfel spus, 2 + 2 = 5.

Fuziunea a două societăţi antrenează, alături de economiile în exploatare, aşa-numitele economii de scară. Acestea din urmă intervin atunci când costul mediu se diminuează o dată cu creşterea cantităţii. La modul general, noi gândim economiile de scară în producţie şi neglijăm apariţia lor în comercializare, în aprovizionare, în contabilitate sau chiar în gestiunea financiară. Dar economiile de scară au limitele lor. Dincolo de un anumit punct, creşterea cantităţii poate să suscite mai multe probleme, societatea devenind mai puţin eficientă.

- **Ameliorarea gestiunii**

Unele societăţi sunt gestionate de o manieră puţin eficientă, rentabilitatea lor fiind, în consecinţă, inferioară posibilităţilor. În dorinţa de a creşte rentabilitatea, restructurarea poate să vizeze, uneori, ameliorarea gestiunii. Ca atare, societăţile cu beneficii mediocre şi o rentabilitate mică sunt candidaţii cei mai adecvaţi pentru a fi cumpărate.

- **Efectul informării**

Creşterea de valoare poate să apară şi atunci când o restructurare permite să se vehiculeze informaţii noi, mai ales în contextul societăţilor cotate.

Este cunoscut că există o informare asimetrică între conducători şi ansamblul pieţei financiare. În măsura în care se estimează că o acţiune este subevaluată, anunţarea unei fuziuni poate să reprezinte un semnal pozitiv, în vederea creşterii cursului acţiunii. Fuziunea sau luarea controlului unei întreprinderi furnizează informaţii asupra rentabilităţii latente care, altfel, nu ar putea să fie transmise de o manieră convingătoare.

- **Motivele fiscale**

Incitaţiile de ordin fiscal se constituie, uneori, în motorul operaţiilor de fuziune. De exemplu, o reportare a pierderilor fiscale poate prezenta interes în condiţiile unor beneficii viitoare promiţătoare. Dar dacă acestea se lasă aşteptate, o fuziune cu o altă întreprindere mai rentabilă ar permite să se utilizeze mai eficace o atare pârghie fiscală.

Grupările de întreprinderi reprezintă un concept care acoperă o plajă de operaţii mai largă decât fuziunea. Ele desemnează, de asemenea, orice operaţie

Scanned with OKEN Scanner

care conduce la obţinerea de către o întreprindere a controlului patrimoniului şi activităţilor altei întreprinderi.

Controlul este dat de prerogativele unei întreprinderi, de a conduce exploatarea şi finanţarea altei întreprinderi, astfel încât să se obţină avantaje economice.

În general, controlul este realizat ca urmare a achiziţiei majorităţii drepturilor de vot ale unei societăţi. De asemenea, el poate să fie obţinut şi din circumstanţe ca:

- deţinerea majorităţii drepturilor de vot, ca urmare a unui acord cu alţi acţionari;
- puterea de a determina politicile de exploatare şi de finanţare ale unei întreprinderi, în virtutea unei dispoziţii a statutelor sau a unui contract;
- posibilitatea de a numi sau de a înlocui majoritatea administratorilor;
- posibilitatea de a se asigura majoritatea voturilor în consiliul de administraţie.

Fuziunea dă naştere la un transfer al totalităţii patrimoniului unei întreprinderi la o altă întreprindere (fuziune - absorbţie) sau unei întreprinderi noi prin reunirea mai multor întreprinderi existente (fuziune - reunire). Orice fuziune conduce, în mod normal, la dizolvarea întreprinderii/lor al cărei (căror) patrimoniu a fost transferat.

Atunci când printr-o operaţie de grupare este vizată numai o fracţiune a activelor şi datoriilor este vorba despre un aport parţial de activ. O astfel de operaţie diferă de fuziune prin faptul că toate întreprinderile angajate în realizarea ei continuă să funcţioneze după ce aceasta a avut loc. Dar cea mai mare parte din grupările de întreprinderi se efectuează fără mişcarea de active, prin simplul transfer al acţiunilor ce reprezintă patrimoniul întreprinderii vizate. Este vorba, în acest caz, despre luare sub control, operaţie ce transformă întreprinderea vânzătoare în filială a cumpărătorului.

Unele operaţii de grupare pot să fie efectuate în cooperare cu conducerea societăţii cumpărate (fuziune; aport parţial de activ; luare sub control amicală) sau direct cu acţionarii acesteia (ofertă publică de cumpărare sau ofertă publică de schimb ostilă).

Patrimoniul achiziţionat poate să fie remunerat sub formă de acţiuni emise de cumpărător (în cazul fuziunilor şi ofertelor publice de schimb), sub formă de disponibilităţi (în cazul ofertelor publice de cumpărare) sau poate să fie schimbat contra altor active.

Scanned with OKEN Scanner

14.2. Repere privind strategiile fuziunii şi divizării societăţilor comerciale

Căi clasice ale restructurării unei economii, fuziunea şi divizarea se constituie în procese importante ale reformei în ţara noastră.

Fuziunea este operaţia prin care două sau mai multe societăţi decid reunirea (uneori contopirea) patrimoniilor lor şi desfăşurarea comună a activităţilor lor[1)].

Cu toate că, după unii autori, operaţiile de fuziune sunt incluse în categoria mai largă a alianţelor strategice, ele sunt definite de aspecte juridice şi economice care le diferenţiază: reunirea patrimoniilor societăţilor care decid să desfăşoare în comun activităţile lor.

Consecinţele fuziunii nu pot să fie măsurate de o manieră pur aritmetică. A fuziona nu înseamnă a aduna mijloacele pe care le aduce fiecare dintre întreprinderi, ci a combina şi a coordona aceste mijloace de acţiune, în scopul degajării de noi capacităţi de concepţie, de finanţare, de producţie şi de comercializare[1)].

În ţările occidentale, fuziunile s-au înscris în mişcările de concentrare, care au caracterizat faza de dezvoltare economică a anilor 1970. În acea perioadă, scopurile urmărite erau, în esenţă, economice, deoarece fuziunile permiteau întreprinderilor să dispună de structuri tehnice mai importante, cu consecinţe directe asupra capacităţii de a se concura, prin scăderea costului unitar de producţie şi realizarea unei economii de scară. Este cunoscut că numai întreprinderile care au atins un anumit nivel de activitate au putut să realizeze investiţii în cercetare şi dezvoltare, astfel încât să-şi permită menţinerea sau creşterea avansului tehnologic asupra concurenţilor, să-şi pună la punct noile produse, să câştige locuri mai interesante pe diversele pieţe.

Gérard Hirigoyen şi Jean-Guy Degos[2)] remarcau faptul „că este foarte dificil ca o întreprindere să urmărească, la infinit, o creştere bazată în mod exclusiv pe parametri interni". Cei doi autori constatau că o creştere continuă presupune ca variaţia capacităţii de autofinanţare să fie comparabilă cu variaţia cifrei de afaceri. Dar, dacă este destul de uşor să operăm asupra creşterii cifrei de afaceri, nu acelaşi lucru se întâmplă cu capacitatea de autofinanţare. M. Fleuret şi P. Kienast[2)]

[1)] Erik de la Villeguérin, Dictionnaire fiduciaire financier, La Villeguérin Editions, Paris, 1991.

[2)] Gérard Hirigoyen şi Jean-Guy Degos, Comptabilité financière des sociétés et des groupes, Collection Eyrolles Management, Paris.

Scanned with OKEN Scanner

au demonstrat că rata de creştere a cifrei de afaceri (c) ar trebui să fie inferioară raportului. $\frac{b}{b-a}$, unde:

b reprezintă indicatorul care măsoară ciclul financiar al întreprinderii, $\frac{\text{necesarul în fond de rulment}}{\text{cifra de afaceri}}$,

a reprezintă rata de autofinanţare curentă.

Orice majorare a ratei de creştere a cifrei de afaceri, astfel încât $c > \frac{b}{b-a}$, plasează întreprinderea într-o situaţie de cerc vicios al îndatoririi, ceea ce generează o degradare a structurii ei financiare. Este şi motivul pentru care se face apel la **creşterea externă,** printre modalităţile de creştere externă numărându-se şi fuziunea.

Practica operaţiilor de fuziune a pus în evidenţă mai multe clasificări ale acestora:

a) După **apartenenţa societăţilor la diferite ramuri de activitate (sau după scop),** pot fi diferenţiate fuziuni care conduc la o intensificare a **specializării** şi fuziuni care generează o intensificare a **diversificării.** Partenerii sunt aleşi dintre concurenţi (în acest caz, se realizează o concentrare orizontală) sau dintre partenerii comerciali (cazul unei concentrări verticale).

b) După **modalitatea juridică de realizare,** fuziunile pot îmbrăca fie forma **creării** unei societăţi noi din societăţile vechi, fie a **absorbţiei** unei societăţi de către o altă societate.

Primul caz poartă numele de **fuziune prin reunire** (sau **prin contopire**). El este sugerat de următoarea figură:

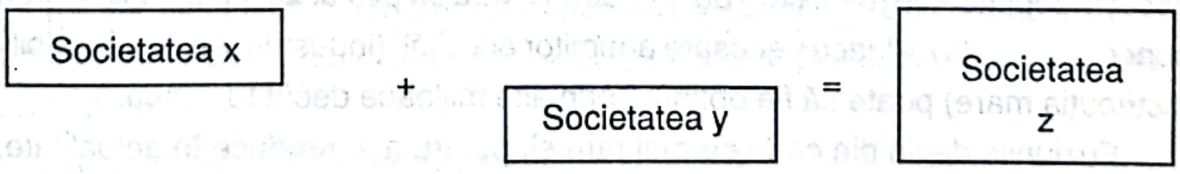

Reunirea (contopirea) se analizează astfel:

- pentru societatea nouă, z: ca o constituire cu aporturi în natură;
- pentru societăţile vechi, x şi y: ca o lichidare şi un partaj cu atribuirea titlurilor sau părţilor z asociaţilor societăţilor x şi y.

Al doilea caz poartă numele de **fuziune prin absorbţie,** prin care una dintre

Scanned with OKEN Scanner

societăţi subzistă şi absoarbe o altă societate sau mai multe societăţi, ceea ce este sugerat de următoarea figură:

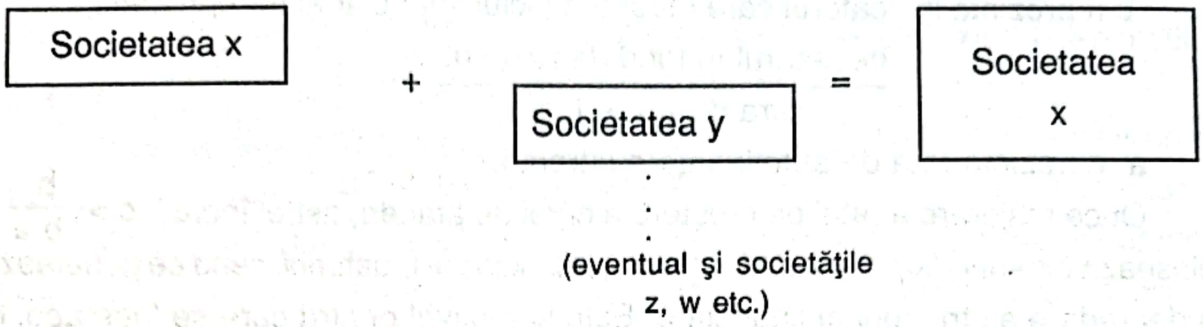

Absorbţia se analizează astfel:

- pentru societatea absorbantă, x: ca o creştere de capital cu aporturi în natură;
- pentru societatea/ţile absorbită/e, y (eventual z, w etc.): ca o lichidare şi un partaj cu atribuirea de titluri sau de părţi create de societatea absorbantă pentru asociaţii societăţii absorbite.

În ţările occidentale, cazul cel mai întâlnit este fuziunea prin absorbţie, deoarece ea se pretează mai bine unor mărimi inegale ale societăţilor care participă la operaţie (cvasitotalitatea situaţiilor) şi, mai ales, pentru că ea oferă avantaje fiscale apreciabile.

În Franţa, dacă o vreme fuziunile au fost benefice pentru economia naţională, astăzi ele nu mai sunt considerate ca fiind soluţii universale. Un studiu al organismelor profesiei contabile liberale[1)] semnala că, pe de o parte, economia s-a schimbat şi întreprinderile mici se arată, uneori, mai dinamice şi mai novatoare decât întreprinderile mari, care au „îmbătrânit" fără să evolueze, iar pe de altă parte, concentrarea de mijloace necesare anumitor activităţi (industrie, sectorul imobiliar, distribuţia mare) poate să fie obţinută prin alte mijloace decât fuziunea.

Fuziunile devin din ce în ce mai rare şi, pentru a le readuce în actualitate, a trebuit să se răspundă la motivaţii noi.

c) După **motivaţiile** care stau la baza fuziunilor, acestea pot fi grupate în trei mari categorii:

- fuziuni-dezvoltare, realizate din raţiuni economice;

[1)] Fusions et opérations assimilées, Étude No xx, octobre 1988, CNCC Edition.

- fuziuni-salvare, bazate pe motive juridice sau financiare;
- fuziuni realizate din motive juridice cu caracter social.

Conţinutul fuziunilor realizate din raţiuni economice a fost expus anterior. Fuziunile-salvare pot să fie utilizate pentru a redresa întreprinderile aflate în dificultate financiară. Decât să se lichideze o întreprindere defectuos gestionată, dar care este ancorată pe pieţe la care accesul se realizează greoi, sau care sunt înzestrate cu o tehnologie superioară, de un randament bun, mai oportun ar fi să se procedeze la fuziune pentru a relansa această activitate[1]. Motivele cu caracter social sunt la originea fuziunilor al căror scop este evitarea şomajului sau sprijinirea sectoarelor economice aflate în criză.

În contextul economiei româneşti, nu puţine sunt întreprinderile care îşi pun problema supravieţuirii, printre mijloacele utilizabile numărându-se concentrarea şi centralizarea capitalului. La prima vedere, astfel de fenomene ar părea bizare, dacă avem în vedere faptul că economia socialistă a ţării noastre prezenta, în zorii acestui deceniu, un grad înalt de concentrare şi de centralizare. Concentrare şi centralizare realizate însă pe baze administrative. Pentru a destructura „produsele" acestui model şi pentru a construi un altul, adaptat condiţiilor de tranziţie, a trebuit (trebuie încă) să se parcurgă două etape:

- atomizarea economiei, prin operaţii de divizare a foştilor „giganţi" economici, pentru aplicarea unor măsuri mai eficace de redresare;
- reconcentrarea (mai degrabă, gruparea) pe baze economice, comerciale şi financiare, prin operaţii de fuziune.

Prima etapă părea a fi început în bune condiţii, dar fenomenele de restructurare au mai pierdut ceva din viteză în ultimii ani. Ar urma, în mod logic, etapa „fuziunilor", de unde şi raţiunea studiului nostru.

Divizarea (scindarea) reprezintă operaţia de **transmitere** a patrimoniului unei societăţi, fie la două sau mai multe societăţi **existente,** fie la două sau mai multe societăţi **noi**[2].

Din această definiţie se degajă cele două cazuri de divizare:

- **divizarea prin absorbţie**, prin care o societate transferă mai multor societăţi ansamblul patrimoniului său;
- **divizarea prin crearea de societăţi noi,** prin care o societate transferă mai multor societăţi nou constituite ansamblul patrimoniului său.

---

[1] Idem.
[2] Mémento pratique Francis Lefebvre Comptable, 1991.

Scanned with OKEN Scanner

14.3. Operaţiile de fuziune

14.3.1. Cadrul juridic al operaţiilor de fuziune

Aspectele juridice ale fuziunii societăţilor pe acţiuni au făcut obiectul dispoziţiilor Directivei a III-a a Consiliului Comunităţii Europene, din 9 octombrie 1978. Prevederile Directivei a III-a au fost preluate în legislaţiile statelor membre, în scopul armonizării aspectelor juridice ale operaţiilor de fuziune la nivelul Comunităţii (Uniunii) Europene.

În ţara noastră, aspectele juridice ale operaţiilor de fuziune sunt precizate, într-o formă generală, de Legea nr. 31, din 1990, privind societăţile comerciale (modificată prin O.G. nr. 32, din 1997), în titlul VI, capitolul II.

Să reţinem cele mai importante aspecte ale acestor prevederi legale româneşti.

(i) Fuziunea se face prin **absorbirea** unei societăţi de către o altă societate sau prin **contopirea** a două sau mai multor societăţi pentru a alcătui o societate nouă.

(ii) Fuziunea se poate face şi între societăţi de forme diferite.

(iii) Societăţile în lichidare pot figura numai dacă nu a început repartiţia între asociaţi a părţilor ce li s-ar cuveni din lichidare.

(iv) Fuziunea are ca efect dizolvarea, fără lichidare, a societăţii care îşi încetează existenţa şi transmiterea universală a patrimoniului său către societatea beneficiară, în starea în care se găseşte la data fuziunii, în schimbul atribuirii de acţiuni sau de părţi sociale ale acestora către asociaţii societăţii care încetează şi, eventual, a unei sume în bani, care nu poate depăşi 10% din valoarea nominală a acţiunilor sau a părţilor sociale atribuite.

(v) În baza hotărârii adunării generale a acţionarilor a fiecăreia dintre societăţile care participă la fuziune, administratorii acestora întocmesc un **proiect de fuziune,** care va cuprinde:

- forma, denumirea şi sediul social al tuturor societăţilor participante la operaţiune;
- fundamentarea şi condiţiile fuziunii;
- stabilirea şi evaluarea activului şi pasivului, care se transmite societăţii beneficiare;

Scanned with OKEN Scanner

- modalităţile de predare a acţiunilor sau părţilor sociale şi data de la care acestea dau dreptul la dividende;
- raportul de schimb al acţiunilor sau al părţilor sociale şi, dacă este cazul, cuantumul sultei[1]);
- cuantumul primei de fuziune;
- drepturile care se acordă obligatarilor şi orice alte avantaje speciale;
- data bilanţului contabil de fuziune, dată care va fi aceeaşi pentru toate societăţile participante;
- orice alte date care prezintă interes pentru operaţiune.

(vi) Proiectul de fuziune, semnat de reprezentanţii societăţilor participante, se depune la oficiul registrului comerţului unde este înmatriculată fiecare societate, însoţit de o declaraţie a societăţii/ lor care încetează a exista în urma fuziunii, despre modul cum a hotărât să stingă pasivul său/lor.

(vii) Administratorii societăţilor care fuzionează vor pune la dispoziţia asociaţilor:
- proiectul de fuziune;
- darea de seamă a administratorilor, în care se va preciza şi raportul de schimb al acţiunilor sau al părţilor sociale;
- raportul cenzorilor;
- bilanţul contabil de fuziune;
- evidenţa contractelor cu valoare de peste 5.000.000 lei, în curs de executare, şi repartizarea lor între întreprinderile beneficiare.

(viii) La societăţile pe acţiuni, în comandită pe acţiuni sau cu răspundere limitată se adaugă raportul unuia sau mai multor experţi numiţi de judecătorul delegat, care îşi vor da avizul de specialitate asupra fuziunii.

(ix) În cazul fuziunii prin absorbţie, societatea absorbantă dobândeşte drepturile şi este ţinută de obligaţiile societăţii pe care o absoarbe, iar în cazul fuziunii prin contopire, drepturile şi obligaţiile societăţilor care îşi încetează existenţa trec asupra noii societăţi astfel înfiinţate.

14.3.2. Etapele fuziunii

În prezentarea etapelor fuziunii se vor avea în vedere, pe de o parte, experienţa franceză, iar, pe de o altă parte, efectele Ordinului 1223 (al Ministrului Finanţelor) pentru aprobarea **„precizărilor privind reflectarea în contabilitate a**

[1]) Noţiune care va fi definită şi explicată ulterior.

Scanned with OKEN Scanner

principalelor operaţiuni privind fuziunea, dizolvarea şi lichidarea societăţilor comerciale, precum şi retragerea şi/sau excluderea unor asociaţi din cadrul societăţilor comerciale"[1].

a) **Conform experienţei franceze,** o fuziune se derulează după un scenariu destul de lung a cărui durată este de cel puţin câteva luni. Etapele acestui scenariu sunt[2]:

- căutarea partenerului: etapă dificilă deoarece fuziunea solicită gruparea de societăţi complementare;
- negocierile între reprezentanţii societăţilor care fuzionează, în special pentru evaluarea aporturilor şi fixarea parităţii de schimb; în mod evident, din punct de vedere tehnic, etapa negocierilor solicită, pe de o parte, diagnosticul întreprinderilor interesate şi, pe de altă parte, o analiză a pieţei şi a strategiilor de comercializare;
- dacă studiile se dovedesc a avea rezultate pozitive, între negociatori se încheie unul sau mai multe „protocoale de fuziune", care cuprind o serie de clauze de natură financiară şi economică;
- redactarea unui proiect de fuziune;
- analiza rapoartelor revizorilor (auditorilor) societăţilor care fuzionează;
- redactarea şi analiza rapoartelor evaluatorilor de aporturi;
- comunicarea către public a proiectului de fuziune;
- aprobarea proiectului de fuziune de către „adunarea generală extraordinară" a asociaţilor fiecăreia dintre întreprinderile care fuzionează;
- comunicarea către public a efectuării operaţiei de fuziune (în cazul fuziunii prin absorbţie: lichidarea absorbitului şi creşterea de capital a absorbantului);
- alte formalităţi.

Redactarea **proiectului de fuziune** reprezintă o etapă-cheie în derularea operaţiilor de fuziune. Proiectul este documentul principal pe baza căruia se derulează, ulterior, **operaţiile financiare şi contabile** angajate între societăţi. În acest sens, el conţine:

- **Indicaţii de ordin juridic:**
  - forma, denumirea şi sediul social al tuturor societăţilor participante;
  - motivele, scopurile şi condiţiile fuziunii;
  - specificarea şi evaluarea elementelor de activ şi de pasiv care vor fi

[1] Monitorul Oficial al României, partea I, Nr. 237/29.VI.1998.
[2] Erik de la Villeguérin, lucrare anterior citată.

Scanned with OKEN Scanner

transmise societăţii absorbante sau noi (în practică, proiectul nu conţine decât structuri care denotă marile mase patrimoniale: imobilizări, stocuri, valori realizabile etc., detaliile fiind prezentate în anexele acestuia);

- modalităţile de stabilire a noii imagini a capitalului, data de la care acţiunile sau părţile sociale conferă drepturi la beneficii şi data de la care operaţiile societăţii absorbite vor fi îndeplinite, din punct de vedere contabil, de societatea ce beneficiază de aporturi;
- datele de la care sunt închise conturile societăţilor interesate, utilizate pentru stabilirea condiţiilor operaţiei;
- raportul de schimb al drepturilor sociale;
- drepturile acordate asociaţilor care, juridic, dispun de **drepturi speciale** şi deţinătorilor de titluri (altele decât acţiunile) cât şi, dacă este cazul, orice avantaj particular.

- **Indicaţii de ordin fiscal:**
  - opţiunea eventuală a societăţilor absorbite pentru impozitarea imediată, la o cotă redusă, a plusurilor de valoare pe termen lung privind activele amortizabile;
  - anumite angajamente în ceea ce priveşte taxa pe valoarea adăugată.

b) **Conform reglementărilor din ţara noastră**[1)], se precizează ca în vederea stabilirii situaţiei reale a patrimoniului fiecărei societăţi comerciale, potrivit prevederilor art. 8 alin. (1) şi art. 9 din Legea contabilităţii nr. 82/1991, precum şi ale articolelor 127-137 din Regulamentul de aplicare a Legii contabilităţii, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 704/1993, societăţile comerciale care fuzionează au obligaţia efectuării inventarierii şi evaluării elementelor patrimoniale.

Operaţiunile care se efectuează cu ocazia fuziunii prin absorbţie:

(i) Inventarierea patrimoniului şi evaluarea elementelor patrimoniale ale societăţilor comerciale care fuzionează, în conformitate cu prevederile cap. IV - Inventarierea patrimoniului, din Regulamentul de aplicare a Legii contabilităţii şi cu Normele privind organizarea şi efectuarea inventarierii patrimoniului, aprobate prin ordinul ministrului finanţelor nr. 2.388/1995.

(ii) Întocmirea bilanţului contabil de fuziune al societăţilor comerciale care urmează să fuzioneze, pe formularul cod. 10, prevăzut de Normele metodologice privind întocmirea, verificarea şi centralizarea bilanţurilor contabile ale agenţilor

[1)] Precizările privind reflectarea în contabilitate a principalelor operaţiuni privind fuziunea societăţilor comerciale... (aprobate prin Ordinul 1223 al Ministrului Finanţelor, din 12 iunie 1998).

Scanned with OKEN Scanner

economici pe anul anterior celui în care are loc fuziunea.

(iii) Determinarea activului net pe baza bilanţului contabil întocmit înainte de începerea operaţiei de fuziune.

(iv) Determinarea raportului de schimb al acţiunilor sau al părţilor sociale, pentru a acoperi capitalul societăţilor comerciale absorbite.

(v) Societăţile comerciale care sunt absorbite se dizolvă şi îşi pierd personalitatea juridică, iar acţiunile sau părţile sociale ale acestora sunt înlocuite cu acţiuni sau părţi sociale ale noii societăţi comerciale.

Operaţiunile care se efectuează cu ocazia fuziunii prin contopire:

(i) Inventarierea, evaluarea, întocmirea bilanţului contabil de fuziune şi determinarea activului net.

(ii) Constituirea noii societăţi comerciale pe baza activului net al societăţilor comerciale care fuzionează şi determinarea numărului de acţiuni, prin raportarea activului net la valoarea nominală a unei acţiuni sau a unei părţi sociale.

(iii) Reflectarea în contabilitatea societăţii comerciale nou înfiinţate a capitalurilor sociale aportate, a drepturilor şi obligaţiilor societăţilor comerciale care îşi încetează existenţa.

(iv) Reflectarea în contabilitatea societăţilor comerciale care s-au dizolvat a activului net şi a elementelor patrimoniale transmise noii societăţi comerciale.

14.3.3. Aspecte particulare ale evaluării în contextul operaţiilor de fuziune

Stabilirea noii imagini a capitalului social este consecinţa evaluării titlurilor întreprinderilor implicate. În mod normal, valoarea acestor întreprinderi se constituie în criteriu pentru evaluarea titlurilor.

Valoarea întreprinderilor poate să fie determinată prin mai multe metode. Trei dintre ele par să câştige sufragiile specialiştilor.

- **Metoda bazată pe valoarea patrimoniului:** activul net contabil (valoarea matematică contabilă) sau activul net contabil reevaluat sau corijat (valoarea intrinsecă).
- **Metoda bazată pe valoarea capitalului economic:** această valoare este una substanţială, stabilită pe baza elementelor de activ imobilizat; ea poate să includă, de asemenea, necesarul în fond de rulment (finanţat, în principiu, din

Scanned with OKEN Scanner

fondul de rulment necesar exploatării).

● **Metoda bazată pe rentabilitate**: presupune calculul unei valori prin actualizarea dividendelor, beneficiilor realizate, fluxurilor financiare, sau capitalizarea marjei brute de autofinanţare.

Din motive legate de obiectivitatea calculului, multe societăţi recurg la utilizarea metodei bazate pe valoarea patrimonială, dar o atare calitate poate să fie repusă în discuţie atunci când este vorba despre o economie (hiper)inflaţionistă.

În general, în cazul fuziunilor, evaluările ţin cont de acţiunea postulatului continuităţii activităţii. Evaluarea pe baza valorilor lichidative este extrem de rară, deoarece fuziunile solicită crearea de noi sinergii. Totodată, în condiţiile în care continuitatea nu este asigurată, se impun valorile lichidative.

Din punct de vedere financiar şi contabil, realizarea fuziunii solicită determinarea unei parităţi de schimb. Directiva a III-a şi legislaţiile naţionale determinate de directivă au înlocuit termenul de „paritate de schimb" prin cel de „raport de schimb".

Raportul de schimb este numărul de acţiuni ale societăţii ce beneficiază de aporturi la care dă/dau dreptul o acţiune sau mai multe acţiuni ale societăţii care aportează. Determinarea raportului de schimb trebuie să se realizeze cu grijă, astfel încât asociaţii societăţilor ce dispar să regăsească în cadrul societăţii în care sunt transferaţi drepturi sociale potenţial echivalente celor care le pierd.

Revizorii (auditorii) care participă la fuziune trebuie să verifice dacă valorile atribuite acţiunilor societăţilor participante la operaţie sunt relevante şi dacă raportul de schimb este echitabil. Directiva a III-a insistă asupra necesităţii de a asigura o informare adecvată şi cât se poate de obiectivă acţionarilor societăţilor care fuzionează şi de a garanta o protecţie corectă a drepturilor lor. Or, această protecţie trece, în mod obligatoriu, prin caracterul relevant, raţional sau echitabil al raportului de schimb.

În practica fuziunilor sunt utilizate două metode de determinare a raportului de schimb:

- prin evaluarea aporturilor,
- pe bază de negociere.

a) **Prima metodă**

Pentru exemplificarea primei metode, în contextul fuziunii prin absorbţie, presupunem următoarele situaţii patrimoniale:

Scanned with OKEN Scanner

în lei

Societăţi / Structuri patrimoniale	A (absorbantă) 40.000 acţiuni	B (absorbită) 12.000 acţiuni
ELEMENTE DE PASIV		
Capital social	480.000.000	72.000.000
Rezerve	60.000.000	9.000.000
Total capitaluri proprii	540.000.000	81.000.000
Împrumuturi bancare pe termen lung	240.000.000	32.000.000
Datorii faţă de furnizori	80.000.000	8.000.000
Datorii fiscale	16.000.000	2.000.000
Creditori diverşi	4.000.000	1.000.000
Total pasiv	880.000.000	124.000.000
ELEMENTE DE ACTIV		
Imobilizări necorporale (valoare brută) (concesiuni, brevete, mărci)	160.000.000	16.000.000
- Amortizarea imobilizărilor necorporale	-24.000.000	-2.000.000
Valoarea netă a imobilizărilor necorporale	136.000.000	14.000.000
Imobilizări corporale (valoare brută)	400.000.000	52.000.000
- Amortizarea imobilizărilor corporale	-80.000.000	-8.000.000
Valoarea netă a imobilizărilor corporale	320.000.000	44.000.000
Stocuri de mărfuri	120.000.000	28.000.000
Creanţe - clienţi	200.000.000	24.000.000
- Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi	-8.000.000	-2.000.000
Valoarea netă a creanţelor-clienţi	192.000.000	22.000.000
Debitori diverşi	12.000.000	4.000.000
Disponibilităţi	100.000.000	12.000.000
Total activ	880.000.000	124.000.000
Valoarea matematică contabilă a acţiunii	13.500	6.750

Determinarea raportului de schimb prin aplicarea metodei bazate pe evaluarea aporturilor presupune următorul algoritm:

- Valoarea matematică contabilă a acţiunilor A $= \frac{\text{Capital social} + \text{Rezerve}}{\text{Număr de acţiuni}} = \frac{540.000.000}{40.000} = 13.500$ lei/acţiune
- Valoarea matematică contabilă a acţiunilor B $= \frac{81.000.000}{12.000} = 6.750$ lei/acţiune

- Aportul societăţii B, în capitalul societăţii A este:
  Capital social + Rezerve = Activ real - Datorii = 81.000.000 lei,
  unde,
  Datorii = 32.000.000 + 8.000.000 + 2.000.000 + 1.000.000 = 43.000.000 lei
- Acţiunile A de creat, pentru remunerarea aportului societăţii B, în capitalul societăţii A:
  81.000.000 lei: 13.500 lei/acţiune = 6.000 acţiuni
- Raportul de schimb stabilit prin evaluarea aporturilor:
  6000 acţiuni A pentru 12.000 acţiuni B, adică:
  1A pentru 2B.

b) **A doua metodă:**

Metoda bazată pe negociere presupune realizarea unei comparaţii multicriteriu între cele două societăţi. Comparaţia trebuie să vizeze aspecte de ordin contabil, economic, tehnic şi, eventual, social:

- **studiul contabil** permite să se cunoască gradul de validitate a documentelor financiare şi să se „omogenizeze" prezentarea conturilor, atunci când opţiunile societăţilor implicate în operaţia de fuziune sunt diferite;
- studiul economic permite să se cunoască aspectele comerciale şi financiare generale;
- **studiul tehnic** permite cunoaşterea potenţialului productiv al societăţilor şi evaluarea mijloacelor de producţie.

Scanned with OKEN Scanner

Compararea diferitelor expresii generate de luarea în considerare a aspectelor enunţate mai sus conduce la determinarea unui **raport de schimb de ansamblu,** ca rezultat al poziţiei obiective a fiecărei întreprinderi şi a acţionarilor săi. Acest raport global de schimb se traduce, în urma calculelor, într-un **raport de schimb unitar per acţiune.**

Printre criteriile comparative cele mai utilizate, se cuvine să menţionăm: cifra de afaceri, activul net corijat, valoarea bursieră, beneficiile nete, fluxurile de trezorerie etc.

Metoda bazată pe negociere pare să câştige „sufragiile" specialiştilor. Ei estimează că este preferabil să se ia în considerare o **realitate economico-socială** decât să se justifice cu o precizie matematică un raport de schimb. „Compromisul" necesar unei fuziuni se poate realiza numai pe baza analizei realităţii economico-sociale şi a negocierii între părţile implicate. Totuşi, numărul criteriilor alese trebuie să se situeze între nişte limite rezonabile, pentru a se evita complicarea inutilă a algoritmului de determinare a raportului de schimb. Fiecare criteriu ales presupune o abordare distinctă a problemei.

O dată criteriile alese, trebuie să se vegheze asupra omogenităţii metodelor de folosire a acestora. De exemplu, media cursurilor bursiere va trebui să se calculeze pentru aceeaşi perioadă, iar valoarea intrinsecă să se calculeze conform aceloraşi baze atât pentru absorbant cât şi pentru absorbit.

Pe de altă parte, diferitele criterii trebuie utilizate cu precauţie. Astfel:

(i) **În cazul criteriului rentabilitate:** trebuie să se elimine din rezultate elementele excepţionale, precum şi plusurile sau minusurile de valoare din cesiunea elementelor de activ, în cazul în care acestea au un caracter ocazional.

(ii) **În cazul criteriului activ net:** acesta nu poate să fie considerat semnificativ, dacă situaţiile financiare nu au făcut obiectul unor verificări, pentru asigurarea fiabilităţii, implicit a comparabilităţii lor (ţinându-se cont, de exemplu, de vechimea imobilizărilor prezentate în activul bilanţier şi de politicile urmărite de societăţi în privinţa amortizărilor).

(iii) **În cazul criteriului capitalizare bursieră:** acesta este lipsit de semnificaţie în cazul în care negocierile nu au un caracter de regularitate şi dacă el nu se aplică asupra unui număr de titluri suficient de mare sau dacă valoarea reţinută pentru calculul capitalizării bursiere este media cursurilor unei perioade prea scurte.

Scanned with OKEN Scanner

(iv) **În cazul criteriului rezultate previzionale:** astfel de rezultate nu pot să fie luate în considerare decât dacă societăţile, în condiţiile unei activităţi complexe, dispun de o contabilitate de gestiune, implicit de un sistem bugetar de gestiune suficient de evoluate; previziunile trebuie realizate în acord cu aceleaşi principii, care au stat la baza întocmirii situaţiilor financiare.

Calculul raportului de schimb este o condiţie a posibilităţii de **evaluare a aporturilor**. În principiu, în măsura în care raportul de schimb a fost stabilit, valoarea aporturilor ar putea să evolueze în interiorul următoarelor două limite: valorile de utilitate ale elementelor aportate şi valorile lor contabile.

În practică, în mod frecvent, **evaluarea aporturilor** este efectuată pe baza **valorilor contabile,** în timp ce, în calculul **raportului de schimb,** elementele de activ sunt estimate la **valorile lor economice,** ceea ce presupune luarea în considerare a plusurilor de valoare încă nerealizate.

Dacă avem în vedere **fuziunile-absorbţie,** determinarea **creşterii de capitaluri,** implicit a **primei de fuziune,** presupune algoritmi relativ diferiţi, în funcţie de următoarele condiţii:

- cele două societăţi sunt independente;
- cele două societăţi nu sunt independente.

Cazul 1: cele două societăţi sunt independente

Plecând de la exemplul precedent şi presupunând că, în urma negocierii, raportul de schimb este de 1 A pentru 4 B, vom putea determina că, la un aport remunerat de 81.000.000 lei (capital social + rezerve), adică 12.000 acţiuni B:

- Numărul de titluri de emis: 12.000 B x 1/4 = 3.000 A,
  nominalul unui titlu A fiind de 480.000.000 lei : 40.000 acţiuni = 12.000 lei/acţiune.
- Creşterea de capital (contul 1012):
  3.000 acţiuni A x 12.000 lei/acţiune = 36.000.000 lei
- Prima de fuziune (contul 1042):
  81.000.000 - 36.000.000 = 45.000.000 lei
- Aportul total: 36.000.000 + 45.000.000 = 81.000.000 lei

Cazul 2: **cele două societăţi nu sunt independente, iar societatea absorbantă deţine o participaţie în capitalul societăţii absorbite**

Scanned with OKEN Scanner

Presupunând că societatea absorbantă deţine o participaţie de 20% în capitalul societăţii absorbite, că titlurile ce compun participaţia au fost achiziţionate la un preţ de 6.000 lei/acţiune, că valoarea brută a imobilizărilor corporale ale societăţii A este de 385.600.000 lei (în fapt, este vorba despre valoarea lor economică), păstrând celelalte date identice, tabelul anterior devine:

în lei

Structuri patrimoniale \ Societăţi	A (absorbantă) 40.000 acţiuni	B (absorbită) 12.000 acţiuni
ELEMENTE DE PASIV		
Capital social	480.000.000	72.000.000
Rezerve	60.000.000	9.000.000
Total capitaluri proprii	540.000.000	81.000.000
Împrumuturi bancare pe termen lung	240.000.000	32.000.000
Datorii faţă de furnizori	80.000.000	8.000.000
Datorii fiscale	16.000.000	2.000.000
Creditori diverşi	4.000.000	1.000.000
Total pasiv	880.000.000	124.000.000
ELEMENTE DE ACTIV		
Imobilizări necorporale (valoare brută) (concesiuni, brevete, mărci)	160.000.000	16.000.000
- Amortizarea imobilizărilor necorporale	-24.000.000	-2.000.000
Valoarea netă a imobilizărilor necorporale	136.000.000	14.000.000
Imobilizări corporale (valoare brută)	385.600.000	52.000.000
- Amortizarea imobilizărilor corporale	-80.000.000	-8.000.000
Valoarea netă a imobilizărilor corporale	305.600.000	44.000.000
Imobilizări financiare (titluri de participare B)	14.400.000	-
Stocuri de mărfuri	120.000.000	28.000.000
Creanţe - clienţi	200.000.000	24.000.000
- Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi	-8.000.000	-2.000.000
Valoarea netă a creanţelor-clienţi	192.000.000	22.000.000
Debitori diverşi	12.000.000	4.000.000
Disponibilităţi	100.000.000	12.000.000
Total activ	880.000.000	124.000.000
Valoarea intrinsecă (societatea A) şi valoarea matematică contabilă (societatea B) referitoare la o acţiune	13.895	6.750

Din acest tabel, pot fi determinate următoarele informaţii:

- Numărul de acţiuni deţinute de societatea A în societatea B:
  12.000 acţiuni x 20% = 2.400 acţiuni
- Valoarea totală de piaţă a titlurilor de participare:
  2.400 acţiuni x 6.000 lei/acţiune = 14.400.000 lei
- Plusul de valoare latent deţinut de A, în titlurile B:
  2.400 acţiuni x (6.750 lei - 6.000 lei) = 1.800.000 lei
- Valoarea intrinsecă[1)] unitară a acţiunilor A:
  (480.000.000 lei + 60.000.000 lei + 1.800.000 lei) : 40.000 acţiuni = 13.895 lei/acţiune

În condiţiile unui raport de schimb negociat de 1 A pentru 4 B, vom putea determina:

- Aportul de remunerat = Aportul societăţii absorbite x 80% = 81.000.000 x 80% = 64.800.000 lei, adică 12.000 acţiuni - 2.400 acţiuni = 9.600 acţiuni B.

Remarcă: Societatea absorbantă nu remunerează decât partea de activ ce aparţine altor acţionari (altfel spus, titlurile pe care ea nu le posedă). Prin constatarea aporturilor, societatea A va anula titlurile B deţinute sub formă de participaţie.

- Numărul titlurilor de emis (pentru remunerarea aporturilor societăţii absorbite):
  9.600 B x 1/4 = 2.400 A
- Creşterea de capital (contul 1012):
  2.400 A x 12.000 lei/acţiune = 28.800.000 lei
- Prima de fuziune propriu-zisă (contul 1042x):
  64.800.000 lei - 20.800.000 lei = 36.000.000 lei
- Titlurile anulate (contul 261): 14.400.000 lei
- Prima de fuziune complementară reprezentând plusul de valoare latent (contul 1042y) : 1.800.000 lei
- Aportul total: 28.800.000 + 36.000.000 + 14.400.000 +1.800.000 = = 81.000.000 lei

În conformitate cu **precizările aprobate prin** Ordinul 1223 al Ministrului

[1)] Valoarea intrinsecă (VI) reprezintă activul net corijat aferent unei acţiuni. Activul net corijat reprezintă activul net contabil corectat cu plusurile sau minusurile de valoare latente.

Scanned with OKEN Scanner

Finanţelor, din 12 iunie 1998, în vederea determinării raportului de schimb al acţiunilor sau al părţilor sociale, pentru a acoperi capitalul societăţilor comerciale absorbite, se efectuează:

- determinarea valorii contabile a acţiunilor sau a părţilor sociale ale societăţilor comerciale care fuzionează, prin raportarea activului net la numărul de acţiuni sau de părţi sociale emise;
- determinarea valorii nominale a acţiunilor sau a părţilor sociale ale societăţilor comerciale care fuzionează, prin raportarea capitalului social la numărul de acţiuni, care trebuie să corespundă cu valoarea prevăzută în statutul societăţilor comerciale;
- determinarea numărului de acţiuni sau de părţi sociale ce trebuie emise de societatea comercială care absoarbe, prin raportarea activului net al societăţilor comerciale absorbite la valoarea contabilă a unei acţiuni sau părţi sociale a societăţii comerciale care absoarbe;
- stabilirea raportului de schimb al acţiunilor sau al părţilor sociale pentru acţionari sau asociaţi de la societăţile comerciale absorbite, care reprezintă schimbarea acţiunilor sau părţilor sociale ale societăţilor comerciale absorbite pentru acţiunile sau părţile sociale ale societăţii comerciale care absoarbe;
- determinarea majorării capitalului social la societatea comercială care absoarbe, prin înmulţirea numărului de acţiuni care trebuie emise de societatea comercială care absoarbe cu valoarea nominală a unei acţiuni sau a unei părţi sociale de la această societate comercială;
- calcularea primei de fuziune, ca diferenţă între valoarea contabilă a acţiunilor sau a părţilor sociale şi valoarea nominală a acestora.

În legătură cu reflectarea în contabilitate a principalelor operaţiuni privind fuziunea, se impun câteva precizări şi delimitări între soluţiile întâlnite în practicile occidentale (în special cele franceze) şi soluţia oferită de reglementările din ţara noastră:

1. Soluţiile oferite de precizările aprobate de Ordinul 1223 al Ministrului Finanţelor se referă la cazuri simple, în care nu sunt presupuse participări ale absorbantului în capitalul societăţii absorbite, participări ale societăţii absorbite în capitalul societăţii absorbante sau participări reciproce.
2. Soluţiile reglementărilor româneşti tratează într-un mod global, uneori simplist, problemele complexe ale evaluării generate de astfel de operaţii.
3. Soluţiile reglementărilor româneşti nu vizează şi metoda bazată pe negociere,

Scanned with OKEN Scanner

referitoare la determinarea raportului de schimb. Se preferă, astfel, o obiectivitate iluzorie presupusă de metoda bazată pe evaluarea aporturilor (de natură patrimonial-contabilă) în locul relevanţei metodei bazate pe negociere care incumbă o comparaţie multicriteriu între cele două (sau mai multe) societăţi.

4. În timp ce în practicile occidentale, eventualele reestimări de active afectează un cont de gestiune, „Rezultatul fuziunii"[1], în opinia normalizatorilor români astfel de diferenţe afectează postul „Diferenţe din reevaluare". Problema este controversată dar varianta unei „gestiuni" a operaţiilor de fuziune (în special în cazul contopirii) şi deci a utilizării unor conturi de cheltuieli, de venituri şi, bineînţeles, de rezultate nu trebuie refuzată. Este posibil ca în cazul reglementării româneşti să fi primat raţiuni de ordin fiscal.
5. **În timp ce în practicile occidentale** se utilizează conturile bilanţiere 46x „Debitori din operaţii de fuziune", pentru constatarea aporturilor în favoarea absorbantului la societatea absorbită, crearea noilor titluri la societatea absorbită şi stingerea creanţei (cazul fuziunii prin absorbţie), precum şi pentru constatarea aporturilor în favoarea societăţii noi, făcute de societăţile contopite, crearea noilor titluri pentru remunerarea acţionarilor societăţilor contopite, transferaţi la societatea rezultantă (cazul fuziunii prin contopire), **în opinia normalizatorilor români,** crearea noilor titluri nu face obiectul contabilizării, rămânând ca pentru transmiterea/preluarea patrimoniului de la o societate la alta să se utilizeze conturile speciale 892 „Bilanţ de închidere", respectiv 891 „Bilanţ de deschidere". În felul acesta, relaţiile juridice între întreprinderile implicate în operaţiile de fuziune sunt transferate în teritoriul „extrapatrimonialităţii", ceea ce probează încă o dată **caracterul limitat** al soluţiei româneşti.

14.3.4. Cazuri privind contabilizarea operaţiilor de fuziune

14.3.4.1. Societatea absorbantă deţine o participaţie în capitalul societăţii absorbite (rezolvare conformă practicii franceze)

Plecând de la cazul precedent:

a) **În contabilitatea societăţii absorbite (lichidare):**

1) Constatarea aportului făcut în favoarea societăţii absorbante şi anularea

[1] „Rezultatul divizării", în cazul scindării unei societăţi comerciale.

contabilă a activelor şi datoriilor:

46x „Debitori din operaţii de fuziune"/ Societatea A		81.000.000
162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu"		32.000.000
401 „Furnizori"		8.000.000
44 „Bugetul statului, fonduri speciale şi conturi asimilate"		2.000.000
462 „Creditori diverşi"		1.000.000
280 „Amortizări privind imobilizările necorporale"		2.000.000
281 „Amortizări privind imobilizările corporale"		8.000.000
491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi"		2.000.000
	20 „Imobilizări necorporale"	16.000.000
	21 „Imobilizări corporale"	52.000.000
	371 „Stocuri de mărfuri"	28.000.000
	411 „Clienţi"	24.000.000
	461 „Debitori diverşi"	4.000.000
	512 „Conturi curente la bănci"	12.000.000

Remarcă: Dacă aporturile ar fi fost preluate la valori diferite de valorile contabile, diferenţele pozitive sau negative, ce conduc la un rezultat al fuziunii, s-ar fi înregistrat în conturile 77x „Venituri excepţionale din operaţii de fuziune" şi 67x „Cheltuieli excepţionale din operaţii de fuziune".

2) Crearea celor 2.400 titluri A, pentru remunerarea altor acţionari decât societatea absorbantă, care deţine, deja, 20% din capital:

261 „Titluri de participare" - Acţiuni A	=	46x „Debitori din operaţii de fuziune"/Societatea A	64.800.000

După aceste operaţii, se întocmeşte bilanţul societăţii B: situaţia patrimonială înainte de împărţirea patrimoniului între acţionari:

Activ		Pasiv	
Titluri de participare	64.800.000	Capital social	72.000.000
Debitori din operaţii de fuziune/societatea A*	16.200.000	Rezerve	9.000.000
Total activ	81.000.000	Total pasiv	81.000.000

*) *Soldul stabilit ca urmare a înregistrării operaţiilor 1) şi 2).*

Scanned with OKEN Scanner

3) Anularea soldurilor capitalurilor proprii, înregistrarea datoriei faţă de acţionari (alţii decât societatea absorbantă) şi regularizarea soldului drepturilor faţă de societatea A (este vorba despre participaţia de 20% care este anulată):

1012 „Capital subscris vărsat“		72.000.000
106 „Rezerve“		9.000.000
	456x „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - operaţii de fuziune	64.800.000
	46x „Debitori din operaţii de fuziune“/Societatea A	12.200.000

4) Distribuirea noilor titluri A, prin schimbarea acţiunilor B cu acţiunile A:

456x „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - operaţii de fuziune	=	261 „Titluri de participare“ - Acţiuni A	64.800.000

În urma acestor operaţii, toate conturile societăţii B sunt soldate.

b) **În contabilitatea societăţii absorbante (creştere de capital):**

1) Creşterea capitalurilor şi anularea titlurilor B, deţinute de societatea absorbantă:

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Societatea B	=	%	81.000.000
		1012 „Capitalul subscris vărsat“	28.800.000
		1042x „Prime de fuziune“ - prima propriu-zisă	36.000.000
		1042y „Prime de fuziune“ - prima complementară	1.800.000
		261 „Titluri de participare“	14.400.000

2) Înregistrarea aporturilor, în conformitate cu proiectul (contractul) de fuziune:

Scanned with OKEN Scanner

20 „Imobilizări necorporale“		16.000.000
21 „Imobilizări corporale“		52.000.000
371 „Stocuri de mărfuri“		28.000.000
411 „Clienţi“		24.000.000
461 „Debitori diverşi“		4.000.000
512 „Conturi curente la bănci“		12.000.000
	162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	32.000.000
	401 „Furnizori“	8.000.000
	44 „Bugetul statului fonduri speciale şi conturi asimilate“	2.000.000
	462 „Creditori diverşi“	1.000.000
	280 „Amortizări privind imobilizările necorporale“	2.000.000
	281 „Amortizări privind imobilizările corporale“	8.000.000
	491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi“	2.000.000
	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“	81.000.000
	- Societatea B	

În urma acestor înregistrări, bilanţul societăţii A, după realizarea procesului de fuziune, se prezintă astfel:

în lei

Activ		Pasiv	
Imobilizări necorporale (valoare netă)		Capital social	
136.000.000 + 14.000.000	150.000.000	480.000.000 + 28.800.000	508.800.000
Imobilizări corporale (valoare netă)		Prime legate de capital	
305.600.000 + 44.000.000	349.600.000	36.000.000 + 1.800.000	37.800.000
Stocuri de mărfuri		Rezerve	
120.000.000 + 28.000.000	148.000.000	60.000.000 + 0	60.000.000
Creanţe-clienţi (valoare netă)		Total capitaluri proprii	606.600.000
192.000.000 + 22.000.000	214.000.000	Împrumuturi bancare pe termen lung	
Debitori diverşi		240.000.000 + 32.000.000	272.000.000
12.000.000 + 4.000.0000	16.000.000	Datorii faţă de furnizori	
Disponibilităţi		80.000.000 + 8.000.000	88.000.000
100.000.000 + 12.000.000	112.000.000	Datorii fiscale	
		16.000.000 + 2.000.000	18.000.000
		Creditori diverşi	
		4.000.000 + 1.000.000	5.000.000
		Total datorii	383.000.000
Total activ	989.600.000	Total pasiv	989.600.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă:

Raportul de schimb ce conduce la o lipsă de titluri pentru a participa la o operaţie financiară[1)]

Schimbul de acţiuni între societăţile vizate într-o operaţie de fuziune poate să conducă la unele dificultăţi, atunci când valorile reţinute nu permit să se atribuie un număr întreg de titluri noi în schimbul unui titlu sau al mai multor titluri al/ale societăţilor absorbite.

Exemplu:

Să presupunem că acţiunile societăţii absorbite BETA, care au o valoare de 20.000 lei/acţiune trebuie să fie schimbate contra acţiunilor societăţii ALFA a căror valoare este de 30.000 lei/acţiune. Rezultă că trebuie schimbate 3 acţiuni BETA contra 2 acţiuni ALFA.

Acţionarii societăţii BETA ce deţine un număr de titluri multiplu lui 3 vor putea să schimbe acţiunile lor fără să întâmpine dificultăţi.

În schimb, ceilalţi acţionari se vor găsi într-o situaţie mai dificilă:

- unui acţionar posesor de 7 acţiuni îi lipsesc 2 acţiuni, deoarece $7 = 3 \times 2 + 1$;
- unui acţionar posesor de 26 acţiuni îi lipseşte o acţiune, deoarece $26 = 3 \times 8 + 2$.

Negocierile între acţionari pentru evitarea unor astfel de situaţii dificile se dovedesc a fi, uneori, delicate.

Pentru rezolvarea acestor situaţii există două soluţii practice:

(i) **Reducerea prealabilă a capitalului societăţii absorbite**

În acest sens, Adunarea generală a acţionarilor autorizează răscumpărarea unui număr limitat de acţiuni[2)], în vederea anulării.

Exemplu:

Un număr de 24.123 acţiuni ale societăţii absorbite BETA, ce valorează 8.000 lei/acţiune, trebuie să fie schimbate contra unui număr de acţiuni ale societăţii absorbante ALFA, a căror valoare este de 10.000 lei/acţiune.

$$\text{Raportul de schimb} = \frac{8.000}{10.000} = \frac{4}{5}$$

În principiu, ar trebui să se creeze:

$24.123 \times 4/5 = 19.298{,}4$ acţiuni ALFA.

Se deduce că este imposibilă remunerarea exactă a aportului. Dar dacă înainte de fuziune societatea BETA răscumpără 23 din acţiunile propriului capital

---

1) În contabilitatea franceză, o atare situaţie poartă numele de „rompu".
2) În practica franceză, maximum 0,25% din capital.

Scanned with OKEN Scanner

şi procedează la anularea lor, cele 24.100 acţiuni rămase vor fi schimbate contra: 24.100 x 4/5 = 19.280 de acţiuni ALFA (noi), fapt ce este realizabil.

(ii) **Schimbul de acţiuni cu vărsarea unei sulte**

Pentru a rotunji raportul de schimb, societatea absorbantă poate să ofere în contrapartida aporturilor făcute de societatea absorbită:

- fie o parte dintre acţiunile noi;
- fie o sumă de bani numită **sultă**.

Cu alte cuvinte, **sulta este suma de bani care, în contextul unui schimb (sau al unui partaj), compensează inegalitatea de valoare a bunurilor schimbate**[1].

În Franţa, pentru ca operaţia să rămână în sfera fuziunii şi pentru a putea beneficia de dispoziţii fiscale aplicabile, sulta nu trebuie să depăşească 10% din valoarea nominală a titlurilor creeate.

Din punct de vedere **contabil**:

● **la societatea absorbantă**, sulta se înregistrează o dată cu promisiunile de aport:

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul" - Societatea absorbită	=	% 1012 „Capital subscris vărsat" 1042 „Prime de fuziune" 462x „Creditori diverşi/sulte de vărsat"

Contul 462x se va debita cu ocazia plăţii efective a sumei de bani reprezentând sulta.

● **la societatea absorbită**, sulta se înregistrează o dată cu aportul total şi acţiunilor primite în schimb:

% 503 „Acţiuni"[2] 461z „Debitori diverşi/ sulte de primit"	=	46x „Debitori din operaţii de fuziune" - Societatea absorbantă

Contul 461z se va credita cu ocazia încasării creanţei faţă de absorbant privind sulta determinată.

[1] Dicţionarul „Petit Larousse en couleurs", Librairie Larousse, 1980, pagina 866.
[2] Sau 261 „Titluri de participare"

Scanned with OKEN Scanner

14.3.4.2. Instrumentarea contabilă a fuziunii prin absorbţie în viziunea normalizatorilor români

Precizările privind reflectarea în contabilitate a principalelor operaţiuni privind fuziunea ne pun la dispoziţie un **model de situaţie referitor la determinarea activului net pe baza bilanţului contabil întocmit înainte de începerea fuziunii sau lichidării societăţilor comerciale.**

Situaţia preia **totalul activului** din bilanţ, din care se deduce **totalul surselor atrase** (a se înţelege, elementele cu valoare de datorii) detaliate pe speţe, rezultând **activul net,** explicat prin posturile de capitaluri proprii. Ca o cheie de control, ultimul rând al situaţiei prezintă **patrimoniul net,** rezultat din suma algebrică a posturilor de capitaluri proprii, **egal ca valoare cu activul net.**

În mod concret, situaţia regăsită în „precizări" se prezintă după cum urmează:

Nr. crt.	Denumirea indicatorului	Valoarea
1.	TOTAL ACTIV	
2.	SURSE ATRASE - TOTAL (rd. 3 la 6)	
3.	Fond de participare la profit (ct. 112)	
4.	Datorii - total	
5.	Venituri constatate în avans (ct. 472)	
6.	Decontări din operaţiuni în curs de clarificare (soldul creditor al ct. 473)	
7.	ACTIV NET (rd. 1 - rd. 2)	
8.	Capital social (ct. 1012)	
9.	Prime legate de capital (ct. 104)	
10.	Diferenţe din reevaluare (ct. 105)	
11.	Rezerve (ct. 106)	
12.	Profitul nerepartizat (ct. 107)	
13.	Profitul nerepartizat al anului curent (ct. 121-ct. 129)	
14.	Alte fonduri (ct. 118)	
15.	Subvenţii pentru investiţii (ct. 131)	
16.	Provizioane reglementate (ct. 141)	
17.	Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli (ct. 151)	
18.	Pierderea neacoperită din exerciţiile precedente (ct. 107)	
19.	Pierderea din anul curent (ct. 121)	
20.	**Patrimoniul net** (rd. 8 la rd. 17 - rd. 18 şi 19 = rd. 7)	

Scanned with OKEN Scanner

Remarci:

(i) Considerăm că totalul activului net (rd. 1) ar trebui să se refere numai la **activul real,** calculat prin corectarea activului contabil cu elementele de activ fictiv (cheltuielile de constituire, diferenţele de conversiune - activ, primele de rambursare a obligaţiunilor).

(ii) rd. 14: Postul „alte fonduri" trebuie analizat cu precauţie, pentru a se evita situaţia în care fondurile contabilizate ar oglindi alte categorii decât capitaluri proprii.

(iii) rd. 16: Deocamdată, nu sunt acceptate în economia românească. Ţinând cont de evoluţia sistemului nostru contabil, părerea noastră este că aceste elemente nu vor avea nici viitor, deoarece este cunoscut, conduc la poluarea fiscală a conturilor.

Inspirându-ne din cazul exemplificat de normalizatorii români, propunem cititorilor noştri următoarea problemă:

● Fie societăţile ALFA şi BETA care decid fuziunea patrimoniilor şi activităţilor lor. Bilanţurile contabile înaintea fuziunii societăţilor ALFA (absorbantă) şi BETA (absorbită) se prezintă astfel:

în milioane lei

Activ	Bilanţul contabil al societăţii ALFA		Pasiv
Mijloace fixe (ct. 212-ct. 281) (56.000-20.000)	36.000	Capital subscris vărsat (ct. 1012) (5.000.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune)	50.000
Stocuri de mărfuri (ct. 371-ct. 397) (11.600-100)	11.500	Rezerve (ct. 106)	5.000
Creanţe-clienţi (ct. 411-ct. 491) (12.800-300)	12.500	Credite bancare pe termen lung şi mediu (ct. 162)	1.600
Conturi la bănci în lei (ct. 5121)	600	Furnizori (ct. 401)	4.000
Total activ	60.600	Total pasiv	60.600

în milioane lei

Activ	Bilanţul contabil al societăţii BETA		Pasiv
Mijloace fixe (ct. 212-ct. 281) (15.000-3.000)	12.000	Capital subscris vărsat (ct. 1012) (1.000.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune)	10.000
Stocuri de mărfuri prime (ct. 3oo)	2.800	Alte fonduri (ct. 118)	5.000
		Furnizori (ct. 401)	1.000
Creanţe-clienţi (ct. 411-ct. 491) (1.600-100)	1.500	Creditori diverşi (ct. 462)	500
Conturi la bănci în lei (ct. 5121)	200		
Total activ	16.500	Total pasiv	16.500

Scanned with OKEN Scanner

- Mijloacele fixe ale celor două societăţi au fost reevaluate după cum urmează:
  - pentru societatea ALFA, la 41.000 milioane lei, faţă de valoarea netă de 36.000 milioane lei;
  - pentru societatea BETA, la 15.000 milioane lei, faţă de valoarea netă de 12.000 milioane lei.
- Înregistrarea diferenţelor din reevaluare:

- la societatea ALFA:	212	=	105	5.000 milioane lei
- la societatea BETA:	212	=	105	3.000 milioane lei

- Determinarea activului net al celor două societăţi care fuzionează:

în milioane lei

Elemente patrimoniale de activ	Societatea ALFA	Societatea BETA
Mijloace fixe	41.000	15.000
Stocuri de mărfuri	11.500	-
Stocuri de materii prime	-	2.800
Creanţe-clienţi	12.500	1.500
Conturi la bănci în lei	600	200
Total activ	65.600	19.500

în milioane lei

Elemente patrimoniale privind datoriile (sursele atrase)	Societatea ALFA	Societatea BETA
Credite bancare pe termen lung şi mediu	1.600	-
Furnizori	4.000	1.000
Creditori diverşi	-	500
Total datorii (surse atrase)	5.600	1.500

în milioane lei

Activul net	Societatea ALFA	Societatea BETA
Total activ - Total datorii	60.000	18.000

● Componenţa activului net al celor două societăţi:

în milioane lei

	Societatea ALFA	Societatea BETA
Capital subscris vărsat (ct. 1012)	50.000	10.000
Diferenţe din reevaluare (ct. 105)	5.000	3.000
Rezerve (ct. 106)	5.000	-
Alte fonduri (ct. 118)	-	5.000
Patrimoniu net	60.000	18.000

● Determinarea valorii matematice contabile a acţiunilor societăţilor ALFA şi BETA:

Pentru societatea ALFA: 60.000.000.000 lei: 5.000.000 acţiuni = = 12.000 lei/acţiune

Pentru societatea BETA: 18.000.000.000 lei : 1.000.000 acţiuni = = 18.000 lei/acţiune

● Determinarea raportului de schimb:

18.000 lei : 12.000 lei = 3/2, adică se schimbă 2 acţiuni BETA pentru 3 acţiuni ALFA

● Determinarea numărului de acţiuni ce se emit de societatea ALFA pentru remunerarea acţionarilor societăţii BETA:

1.000.000 acţiuni x 3/2 (paritatea de schimb) = **1.500.000 acţiuni**

Altfel spus:

- valoarea activului net al societăţii BETA este de 18.000.000.000 lei;
- valoarea matematică contabilă a unei acţiuni ALFA = 12.000 lei

18.000.000.000 : 12.000 = 1.500.000 acţiuni

● Determinarea creşterii de capital social şi a primei de fuziune, la societatea ALFA:

creşterea de capital social: 1.500.000 acţiuni x 10.000 lei/acţiune = 15.000.000.000 lei;

prima de fuziune: 18.000.000.000 - 15.000.000.000 = 3.000.000.000 lei

● Operaţiile de fuziune vor genera următoarele înregistrări contabile:

(i) **La societatea absorbită, BETA:**

a) Diminuarea elementelor activului net, prin crearea obligaţiei faţă de acţionari,

în vederea remunerării lor cu noile acţiuni emise:

%	=	456	18.000.000.000
1012			10.000.000.000
105			3.000.000.000
118			5.000.000.000

b) Transmiterea posturilor de activ (aporturile acţionarilor societăţii BETA):

892	=	%	22.600.000.000
		212	18.000.000.000
		(15.000.000.000 + 3.000.000.000)	
		300	2.800.000.000
		411	1.600.000.000
		5121	200.000.000

c) Transmiterea posturilor de pasiv (datoriile şi deprecierile activelor) şi diminuarea obligaţiei faţă de acţionari pentru noile titluri ALFA cu care vor fi remuneraţi:

%	=	892	22.600.000.000
281			3.000.000.000
491			100.000.000
401			1.000.000.000
462			500.000.000
456			18.000.000.000

(ii) **La societatea absorbantă ALFA:**

a) Creşterea de capitaluri proprii (capital social şi prima de fuziune), prin crearea drepturilor faţă de societatea BETA pentru aporturile acesteia (patrimoniul net transmis):

456	=	%	18.000.000.000
		1012	15.000.000.000
		1042	3.000.000.000

Scanned with OKEN Scanner

b) Preluarea activelor societăţii ALFA:

%	=	891	22.600.000.000
212			18.000.000.000
300			2.800.000.000
411			1.600.000.000
5121			200.000.000

c) Preluarea datoriilor, deprecierilor activelor şi stingerea drepturilor faţă de societatea BETA pentru patrimoniul net transmis:

891	=	%	22.600.000.000
		281	3.000.000.000
		491	100.000.000
		401	1.000.000.000
		462	500.000.000
		456	18.000.000.000

Remarcă: Precizările organismului normalizator reflectă operaţiile mai întâi în contabilitatea absorbantului şi, apoi în cea a societăţii absorbite. În mod logic (şi pedagogic), înregistrările vizează mai întâi societatea absorbită şi apoi absorbantul.

- După fuziunea cu societatea BETA, bilanţul societăţii ALFA se prezintă astfel:

în milioane lei

ACTIV	Valoarea netă	PASIV	Valoare
Mijloace fixe (41.000 + 15.000)	56.000	Capital subscris vărsat (50.000 + 15.000) 5.000.000 + 1.500.000 = 6.500.000 acţiuni	65.000
Stocuri de mărfuri (11.500)	11.500	Prime de fuziune (3.000)	3.000
Stocuri de materii prime (2.800)	2.800	Diferenţe din reevaluare (5.000)	5.000
Creanţe-clienţi (12.500 + 1.500)	14.000	Rezerve (5.000)	5.000
		Credite bancare pe termen lung şi mediu (1.600)	1.600
Conturi la bănci în lei (600 + 200)	800	Furnizori (4.000 + 1.000)	5.000
		Creditori diverşi (500)	500
Total activ	85.100	Total pasiv	85.100

Scanned with OKEN Scanner

14.3.4.3. Fuziunea prin reunire (contopire) (rezolvare conformă practicii franceze)

Enunţul problemei

Acţionarii societăţilor pe acţiuni ALFA şi BETA au hotărât dizolvarea întreprinderilor lor, în vederea fuzionării într-o nouă societate, MEGA. Aporturile celor două societăţi fuzionate au fost completate cu aporturile în numerar, efectuate de alţi acţionari. Aceste aporturi au condus la o emisiune de acţiuni eliberate în proporţie de 50% din valoarea nominală. Valoarea nominală este de 20.000 lei/acţiune.

În urma operaţiei de fuziune - reunire, acţionarii societăţii ALFA deţin 40% din capitalul noii societăţi, iar acţionarii societăţii BETA, 50%.

Înaintea operaţiei de fuziune, la 31 decembrie, exerciţiul N, bilanţurile celor două societăţi se prezintă astfel:

în lei

Structuri patrimoniale	Societetea ALFA 15.000 acţiuni	Societatea BETA 7.500 acţiuni
Elemente de activ		
Cheltuieli de constituire (valoare brută)	50.000.000	60.000.000
- Amortizarea cheltuielilor de constituire	-10.000.000	-12.000.000
	40.000.000	48.000.000
Imobilizări corporale (valoare brută)	450.000.000	400.000.000
- Amortizarea imobilizărilor corporale	-75.000.000	-80.000.000
	375.000.000	320.000.000
Imobilizări financiare	80.000.000	-
- Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor financiare	-5.000.000	
	75.000.000	-
Total imobilizări	490.000.000	368.000.000
Stocuri de mărfuri	110.000.000	-
Creanţe-clienţi (valoare brută)	100.000.000	32.000.000
- Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi	-5.000.000	-
	95.000.000	32.000.000
Debitori diverşi	4.000.000	10.000.000
Disponibilităţi	141.000.000	100.000.000
Total active circulante	350.000.000	142.000.000
Total activ	840.000.000	510.000.000
Elemente de pasiv		
Capital social	300.000.000	150.000.000
Rezerve	70.000.000	50.000.000
Rezultat reportat	-10.000.000	-
Total capitaluri proprii	360.000.000	200.000.000
Împrumuturi bancare pe termen lung	250.000.000	150.000.000
Furnizori	150.000.000	90.000.000
Datorii fiscale	70.000.000	40.000.000
Creditori diverşi	10.000.000	30.000.000
Total datorii	480.000.000	310.000.000
Total pasiv	840.000.000	510.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Elementele activului celor două societăţi sunt supuse procesului de evaluare. Experţii acestora estimează şi decid, de comun acord, următoarele valori:

Elementele de activ	Societatea ALFA	Societatea BETA
Imobilizări corporale	425.000.000	378.000.000
Imobilizări financiare	70.000.000	-
Stocuri de mărfuri	100.000.000	-
Creanţe-clienţi	90.000.000	32.000.000

Valoarea atribuită fondului comercial al societăţii BETA este mai mare cu 50% decât cea atribuită fondului comercial al societăţii ALFA.

Se cer:

a) Determinarea valorii atribuite fondului comercial aferent fiecărei societăţi.

b) Determinarea capitalului societăţii MEGA; calculul raportului de schimb între titlurile societăţilor ALFA şi MEGA (prin aportul lui ALFA) şi între titlurile societăţilor BETA şi MEGA (prin aportul lui BETA).

c) Înregistrarea operaţiilor de fuziune, în contabilităţile societăţilor ALFA, BETA şi MEGA.

Rezolvare:

a) **Determinarea valorii atribuite fondului comercial:**

Fie:

x, valoarea fondului comercial al societăţii ALFA

y, valoarea fondului comercial al societăţii BETA

Situaţia aporturilor societăţilor ALFA şi BETA se prezintă astfel:

Informaţii	Societatea ALFA	Societatea BETA
Capitaluri proprii	360.000.000	200.000.000
(-) Cheltuieli de constituire	-40.000.000	-48.000.000
Plusuri sau minusuri de valoare privind:		
- imobilizările corporale	50.000.000	58.000.000
- imobilizările financiare	-5.000.000	-
- stocurile de mărfuri	-10.000.000	-
- creanţele-clienţi	-5.000.000	-
- fondul comercial	x	y
Valoarea totală	350.000.000+x	210.000.000+y

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă: Elementele de activ fictiv (în cazul de faţă, cheltuielile de constituire neamortizate) trebuie eliminate.

Ţinând cont de proporţia de deţinere a capitalului, în patrimoniul societăţii noi, MEGA, va rezulta:

$$\frac{350.000.000 + x}{210.000.000 + y} = \frac{40}{50}$$

Cunoscând că y = 1,5x (precizare făcută anterior), se deduce că:

$$\frac{350.000.000 + x}{210.000.000 + 1,5\,x} = \frac{40}{50}$$

x = 910.000.000
y = 1.365.000.000

b) **Determinarea capitalului societăţii MEGA şi a raporturilor de schimb:**

Aportului societăţii ALFA: 350.000.000 + 910.000.000 = 1.260.000.000 lei, îi corespund: 1.260.000.000 : 20.000 lei/acţiune = 63.000 acţiuni.

Aportului societăţii BETA: 210.000.000 + 1.365.000.000 = 1.575.000.000 lei, îi corespund: 1.575.000.000 : 20.000 lei/acţiune = 78.750 acţiuni.

Dar aportul total al societăţilor ALFA şi BETA: 1.260.000.000 + 1.575.000.000 = 2.835.000.000 lei reprezintă 90% din capitalul societăţii MEGA (40% + 50% = 90%).

Se deduce că mărimea capitalului societăţii MEGA (z) va fi:

2.835.000.000 ..... 90%
z 100%

$$z = \frac{100 \quad 2.835.000.000}{90} = 3.150.000.000$$

iar aportul în numerar al altor acţionari:

3.150.000.000 - 2. 835.000.000 = 315.000.000 lei

Acestui aport îi corespund: 315.000.000 : 20.000 lei/acţiune = 15.750 acţiuni eliberate în proporţie de 50%.

Scanned with OKEN Scanner

Calculul raportului de schimb:

- între titlurile societăţilor ALFA şi MEGA (rezultate din aportul lui ALFA):

$$\frac{\text{15.000 acţiuni ALFA}}{\text{63.000 acţiuni MEGA}} = \frac{5}{21}$$ adică acţiuni ALFA pentru 5 acţiuni MEGA

- între titlurile societăţilor BETA şi MEGA (rezultate din aportul lui BETA):

$$\frac{\text{7.500 acţiuni BETA}}{\text{78.750 acţiuni MEGA}} = \frac{2}{21}$$ adică 21 acţiuni BETA pentru 2 acţiuni MEGA

c) **Înregistrarea operaţiilor de fuziune, în contabilitatea societăţilor ALFA, BETA şi MEGA:**

- **În contabilitatea societăţii ALFA:**

1) Creanţa asupra societăţii MEGA pentru aportul calculat:

46x „Debitori din operaţii de fuziune" - Societatea MEGA	=	77x „Venituri excepţionale din operaţii de fuziune"	1.260.000.000

2) Constatarea aportului făcut în favoarea societăţii MEGA şi anularea contabilă a activelor şi a datoriilor:

281 „Amortizarea imobilizărilor corporale"			75.000.000
296 „Provizioane pentru deprecierea imobilizărilor financiare"			5.000.000
491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi"			5.000.000
162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu"			250.000.000
401 „Furnizori"			150.000.000
44 „Bugetul statului fonduri speciale şi conturi asimilate"			70.000.000
462 „Creditori diverşi"			10.000.000
67x „Valoarea contabilă a elementelor aportate"			320.000.000
		21 „Imobilizări corporale"	450.000.000
		26 „Imobilizări financiare"	80.000.000
		371 „Stocuri de mărfuri"	110.000.000
		411 „Clienţi"	100.000.000
		461 „Debitori diverşi"	4.000.000
		512 „Conturi curente la bănci"	141.000.000

Scanned with OKEN Scanner

3) Crearea titlurilor MEGA pentru remunerarea acţionarilor societăţii ALFA, deveniţi acţionari ai societăţii rezultante:

261 „Titluri de participare" - Acţiuni MEGA	=	46x „Debitori din operaţii de fuziune" - Societatea MEGA	1.260.000.000

4) Regularizarea cheltuielilor de constituire (anularea acestor cheltuieli):

%	=	201 „Cheltuieli de constituire"	50.000.000
2801 „Amortizarea cheltuielilor de constituire"			10.000.000
6721 „Cheltuieli privind activele cedate"			40.000.000

5) Închiderea conturilor de venituri, în vederea stabilirii rezultatului din operaţiile de fuziune:

77x „Venituri excepţionale din operaţii de fuziune"	=	12x „Rezultatul fuziunii"	1.260.000.000

6) Închiderea conturilor de cheltuieli, în vederea stabilirii rezultatului din operaţiile de fuziune:

12x „Rezultatul fuziunii"	=	%	360.000.000
		67x „Valoarea contabilă a elementelor aportate"	320.000.000
		6721 „Cheltuieli privind activele cedate"	40.000.000

D	12x „Rezultatul fuziunii"		C
(6)	360.000.000	1.260.000.000	(5)
Sfc	900.000.000 (beneficiu)		

După contabilizarea acestor operaţii, bilanţul de lichidare al societăţii ALFA se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

în lei

Activ		Pasiv	
Titluri de participare - Acţiuni MEGA	1.260.000.000	Capital social Rezerve Rezultatul reportat Rezultatul fuziunii	300.000.000 70.000.000 -10.000.000 900.000.000
Total activ	1.260.000.000	Total pasiv	1.260.000.000

7) Anularea (soldarea) capitalurilor proprii şi înregistrarea datoriei faţă de acţionari privind titlurile MEGA create: partajul drepturilor acţionarilor:

1012 „Capital subscris vărsat“		300.000.000
106 „Rezerve“		70.000.000
12x „Rezultatul fuziunii“		900.000.000
	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - operaţii de fuziune	1.260.000.000
	107 „Rezultatul reportat“	10.000.000

8) Distribuirea titlurilor MEGA, prin schimbare cu acţiunile ALFA:

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - operaţii de fuziune	=	261 „Titluri de participare“ - Acţiuni MEGA	1.260.000.000

● În contabilitatea societăţii BETA: operaţiile acestei societăţi sunt similare cu cele ale societăţii ALFA.

● În contabilitatea societăţii MEGA:

1) Constituirea societăţii (capitalului):

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Acţionari ALFA ... 1.260.000.000 - Acţionari BETA .... 1.575.000.000 - Alţi acţionari 315.000.000	=	% 1012 „Capital subscris vărsat“ 1011 „Capital subscris nevărsat“	3.150.000.000 2.835.000.000 315.000.000

2) Primirea aporturilor de la societatea ALFA:

207 „Fond comercial“		910.000.000
21 „Imobilizări corporale“		425.000.000
26 „Imobilizări financiare“		70.000.000
371 „Stocuri de mărfuri“		100.000.000
411 „Clienţi“		90.000.000
461 „Debitori diverşi“		4.000.000
512 „Conturi curente la bănci“		141.000.000
	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Acţionari ALFA	1.260.000.000
	162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	250.000.000
	401 „Furnizori“	150.000.000
	44 „Bugetul statului, fonduri speciale şi conturi asimilate“	70.000.000
	462 „Creditori diverşi“	10.000.000

Remarcă: Unele elemente patrimoniale au fost evaluate în urma calculelor (fondul comercial) sau a unei reestimări (imobilizări corporale, imobilizări financiare, stocuri de mărfuri, creanţe-clienţi)

Contul „Clienţi“ ar fi putut să se debiteze cu valoarea brută a creanţelor, caz în care s-ar fi creditat şi contul de provizioane corespunzător.

Amortizarea imobilizărilor corporale aportate nu a fost evidenţiată la societatea rezultantă (MEGA).

3) Primirea aporturilor de la societatea BETA

207 „Fond comercial“		1.365.000.000
21 „Imobilizări corporale“		378.000.000
411 „Clienţi“		32.000.000
461 „Debitori diverşi“		10.000.000
512 „Conturi curente la bănci“		100.000.000
	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Acţionari BETA	1.575.000.000
	162 „Credite bancare pe termen lung şi mediu“	150.000.000
	401 „Furnizori“	90.000.000
	44 „Bugetul statului, fonduri speciale şi conturi asimilate“	40.000.000
	462 „Creditori diverşi“	30.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Remarca făcută în cazul operaţiei (2) este adevărată şi în cazul acestei operaţii.

4) Încasarea aportului în numerar de la alţi acţionari decât cei ai societăţilor fuzionate (se încasează 50% din sumele subscrise):

512 „Conturi curente la bănci“	=	456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Alţi acţionari	157.500.000

5) Virarea capitalului din forma „subscris nevărsat“ în forma „subscris vărsat“, pentru partea eliberată:

1011 „Capital subscris nevărsat“	=	1012 „Capital subscris vărsat“	157.500.000

În urma înregistrării operaţiilor de fuziune, bilanţul societăţii MEGA se prezintă astfel:

Activ		Pasiv	
Fond comercial 910.000.000 + 1.365.000.000	2.275.000.000	Capital social, din care vărsat	3.150.000.000 2.992.500.000
Imobilizări corporale 425.000.000 + 378.000.000	803.000.000	Total capitaluri proprii	3.150.000.000
Imobilizări financiare 70.000.000 + 0	70.000.000	Credite bancare pe termen lung 250.000.000 + 150.000.000	400.000.000
Total activ imobilizat	3.148.000.000	Furnizori 150.000.000 + 90.000.000	240.000.000
Stocuri de mărfuri 100.000.000 + 0	100.000.000		
Crenţe-clienţi 90.000.000 + 32.000.000	122.000.000		
Creanţe acţionari*)	157.500.000		
Debitori diverşi 4.000.000 + 10.000.000	14.000.000	Datorii fiscale 70.000.000 + 40.000.000	110.000.000
Disponibilităţi 141.000.000 + 100.000.000 + 157.500.000	398.500.000	Creditori diverşi 10.000.000 + 30.000.000	40.000.000
Total active circulante	792.000.000	Total datorii	790.000.000
Total activ	3.940.000.000	Total pasiv	3.940.000.000

*) Este vorba despre soldul contului 456/Alţi acţionari:

D	456/Alţi acţionari		C
(1)	315.000.000	157.500.000	(4)
		157.500.000	(Sfd)

Scanned with OKEN Scanner

14.3.4.4. Instrumentarea contabilă a fuziunii prin contopire în viziunea normalizatorilor români

Enunţul problemei

Fie societăţile GAMA şi DELTA care decid fuziunea patrimoniilor lor prin contopire şi crearea unei noi societăţi MEGA.

● Bilanţurile contabile ale societăţilor GAMA şi DELTA, înaintea operaţiilor de fuziune, se prezintă astfel:

în milioane lei

Activ	Bilanţul contabil al societăţii GAMA		Pasiv
Mijloace fixe (ct. 212-ct. 281) (30.000 - 6.000)	24.000	Capital subscris vărsat (ct. 1012) (1.000.000 acţiuni x 20.000 lei/acţiune)	20.000
Stocuri de mărfuri (ct.371-ct. 378) (1.222 - 122)	1.100	Rezerve (ct. 106)	3.000
		Alte fonduri (ct. 118)	2.000
Creanţe clienţi (ct. 411-ct. 491) (3.200-200)	3.000	Credite bancare pe termen lung şi mediu (ct. 162)	1.500
Conturi la bănci în lei (ct. 5121)	900	Furnizori (ct. 401)	2.500
Total activ	29.000	Total pasiv	29.000

în milioane lei

Activ	Bilanţul contabil al societăţii DELTA		Pasiv
Mijloace fixe (ct. 212-ct. 281) (7.500 - 2.500)	5.000	Capital subscris vărsat (ct. 1012) (250.000 acţiuni x 20.000 lei/acţiune)	5.000
Stocuri de mărfuri (ct.371-ct. 378) (1.666 - 166)	1.500	Rezerve (ct. 106)	1.000
		Alte fonduri (ct. 118)	1.000
Creanţe clienţi (ct. 411-ct. 491) (2.400-400)	2.000	Furnizori (ct. 401)	1.950
		Creditori diverşi (ct. 462)	50
Conturi la bănci în lei (ct. 5121)	500		
Total activ	9.000	Total pasiv	9.000

● Mijloacele fixe ale celor două societăţi au fost reevaluate după cum urmează:

- pentru societatea GAMA, la 28.000 milioane lei, faţă de valoarea netă de 24.000 milioane lei;

- pentru societatea DELTA, la 7.500 milioane lei, faţă de valoarea netă de 5.000 milioane lei.

● Înregistrarea diferenţelor din reevaluare:

- la societatea GAMA: 212 = 105 4.000 milioane lei

- la societatea DELTA: 212 = 105 2.500 milioane lei

● Determinarea activului net al societăţilor GAMA şi DELTA care fuzionează prin contopire:

în milioane lei

Elemente patrimoniale de activ	Societatea GAMA	Societatea DELTA
Mijloace fixe	28.000	7.500
Stocuri de mărfuri	1.100	1.500
Creanţe-clienţi	3.000	2.000
Conturi la bănci în lei	900	500
Total activ	33.000	11.500

în milioane lei

Elemente patrimoniale privind datoriile (sursele atrase)	Societatea GAMA	Societatea DELTA
Credite bancare pe termen lung şi mediu	1.500	-
Furnizori	2.500	1.950
Creditori diverşi	-	50
Total datorii (surse atrase)	4.000	2.000

în milioane lei

Activul net	Societatea GAMA	Societatea DELTA
Total activ - Total datorii	29.000	9.500

● Componenţa activului net al celor două societăţi:

în milioane lei

	Societatea GAMA	Societatea DELTA
Capital subscris vărsat (ct. 1012)	20.000	5.000
Diferenţa din reevaluare (ct. 105)	4.000	2.500
Rezerve (ct. 106)	3.000	1.000
Alte fonduri (ct. 118)	2.000	1.000
Patrimoniu net	29.000	9.500

● Determinarea numărului de acţiuni aferente capitalului noii societăţi rezultate din fuziune (MEGA):

- Acţiuni ce vor remunera acţionarii societăţii GAMA, în numele activului net (valoarea nominală a unei acţiuni este de 20.000 lei):

29.000.000.000 : 20.000 = 1.450.000 acţiuni

- Acţiuni ce vor remunera acţionarii societăţii DELTA, în numele activului net

Scanned with OKEN Scanner

(valoarea nominală a unei acţiuni este de 20.000 lei):

9.500.000.000 : 20.000 = 475.000 acţiuni

● Operaţiile de fuziune vor genera următoarele înregistrări contabile:

(i) **La societatea GAMA:**

a) Activul net transmis noii societăţi (MEGA) şi crearea obligaţiei faţă de acţionari, în vederea remunerării lor cu noile acţiuni emise:

%	=	456	29.000.000.000
1012			20.000.000.000
105			4.000.000.000
106			3.000.000.000
118			2.000.000.000

b) Transmiterea posturilor de activ (aporturile acţionarilor societăţii GAMA):

892	=	%	39.322.000.000
		212	34.000.000.000
		(30.000.000.000 + 4.000.000.000)	
		371	1.222.000.000
		411	3.200.000.000
		5121	900.000.000

c) Transmiterea posturilor de pasiv (datoriile şi deprecierile activelor) şi diminuarea obligaţiei faţă de acţionari pentru noile titluri, MEGA, cu care vor fi remuneraţi:

%	=	892	39.322.000.000
281			6.000.000.000
378			122.000.000
491			200.000.000
162			1.500.000.000
401			2.500.000.000
456			29.000.000.000

(ii) **La societatea DELTA:**

a) Activul net transmis noii societăţi (MEGA) şi crearea obligaţiei faţă de acţionari, în vederea remunerării lor cu noile acţiuni emise:

Scanned with OKEN Scanner

%	=	456	9.500.000.000
1012			5.000.000.000
105			2.500.000.000
106			1.000.000.000
118			1.000.000.000

b) Transmiterea posturilor de activ (aporturile acţionarilor societăţii DELTA):

892	=	%	14.566.000.000
		212	10.000.000.000
		(7.500.000.000 + 2.500.000.000)	
		371	1.666.000.000
		411	2.400.000.000
		5121	500.000.000

c) Transmiterea posturilor de pasiv (datoriile şi deprecierile activelor) şi diminuarea obligaţiei faţă de acţionari pentru noile titluri, MEGA, cu care vor fi remuneraţi:

%	=	892	14.566.000.000
281			2.500.000.000
378			166.000.000
491			400.000.000
401			1.950.000.000
462			50.000.000
456			9.500.000.000

(iii) **La societatea nou înfiinţată (MEGA):**

a) Constituirea societăţii (înregistrarea capitalului social):

456	=	1012	38.500.000.000
- Acţionari GAMA 29.000.000.000			
- Acţionari DELTA 9.500.000.000			

Scanned with OKEN Scanner

b) Primirea aporturilor de la societatea GAMA:

212		34.000.000.000
371		1.222.000.000
411		3.200.000.000
5121		900.000.000
	281	6.000.000.000
	378	122.000.000
	491	200.000.000
	162	1.500.000.000
	401	2.500.000.000
	456	29.000.000.000

c) Primirea aporturilor de la societatea DELTA:

212		10.000.000.000
371		1.666.000.000
411		2.400.000.000
5121		500.000.000
	281	2.500.000.000
	378	166.000.000
	491	400.000.000
	401	1.950.000.000
	462	50.000.000
	456	9.500.000.000

În urma înregistrării operaţiilor de fuziune, bilanţul societăţii MEGA se prezintă astfel:

în milioane lei

Activ		Pasiv	
Mijloace fixe (ct. 212 - ct. 281) (34.000-6.000 + 10.000 - 2.500)	35.500	Capital subscris vărsat (ct. 1012) (29.000 + 9.500) (1.925.000 acţiuni x 20.000 lei/acţiune)	38.500
Stocuri de mărfuri (ct. 371-ct. 378) (1.222-122 + 1.666 - 166)	2.600	Credite bancare pe termen lung şi mediu (ct. 162) (1.500+0)	1.500
Creanţe clienţi (ct. 411-ct. 491) (3.200 - 200 + 2.400 - 400)	5.000	Furnizori (ct. 401) (2.500 + 1950)	4.450
Conturi la bănci în lei (ct. 5121) (900 + 500)	1.400	Creditori diverşi (ct. 162) (0+50)	50
Total activ	44.500	Total pasiv	44.500

Scanned with OKEN Scanner

Remarcă privind calculul raportului de schimb:

- între titlurile societăţilor GAMA şi MEGA:

$$\frac{\text{1.000.000 acţiuni GAMA}}{\text{1.450.000 acţiuni MEGA}} = \frac{\text{20 acţiuni GAMA}}{\text{29 acţiuni MEGA}}$$

adică 29 acţiuni GAMA pentru 20 acţiuni MEGA

- între titlurile societăţilor DELTA şi MEGA:

$$\frac{\text{250.000 acţiuni DELTA}}{\text{475.000 acţiuni MEGA}} = \frac{\text{10 acţiuni DELTA}}{\text{19 acţiuni MEGA}}$$

adică 19 acţiuni DELTA pentru 10 acţiuni MEGA.

14.4. Operaţiile de divizare

Aspectele juridice ale operaţiilor de divizare (sciziune) a societăţilor comerciale au făcut obiectul Directivei a VI-a adoptate de Consiliul Comunităţii Europene, la 17 decembrie 1982.

Armonizarea dreptului statelor membre cu directiva s-a realizat prin integrarea dispoziţiilor directivei în legislaţiile naţionale relative la operaţiile de fuziune şi de divizare.

Societatea divizată (scindată) efectuează aporturi la societăţi noi sau existente, pe baza **proiectului de divizare (sciziune).**

Întocmit de organele de administraţie sau de conducere ale societăţilor participante la sciziune, proiectul de divizare trebuie să menţioneze cel puţin următoarele elemente (articolul 3, paragraful 2 din capitolul 1 „Divizarea prin absorbţie" al directivei):

a) forma, denumirea şi sediul social ale societăţilor care participă la divizare;
b) raportul de schimb privind acţiunile;
c) modalităţile de stabilire a noii imagini a capitalurilor societăţilor beneficiare;
d) data de la care acţiunile noi ale acestor societăţi conferă drepturi de participare la beneficii;
e) data de la care operaţiile societăţii divizate sunt considerate, din punct de vedere contabil, ca efectuate în contul uneia sau alteia din societăţile beneficiare;
f) drepturile asigurate de societăţile beneficiare acţionarilor ce au drepturi speciale şi purtătorilor de alte titluri decât acţiunile, sau măsurile propuse în această privinţă;

Scanned with OKEN Scanner

g) avantajele particulare atribuite experţilor, membrilor organelor de administraţie, de conducere, de verificare şi de control ai societăţilor care participă la operaţia de divizare;

h) descrierea şi repartizarea precisă a elementelor patrimoniale de activ şi de pasiv care urmează să fie transferate fiecăreia dintre societăţile beneficiare;

i) repartizarea de acţiuni ale societăţilor beneficiare în favoarea acţionarilor societăţii divizate, cât şi criteriul pe care se bazează această repartizare.

Acelaşi articol, paragraful 2 menţionează:

(i) Atunci când un element patrimonial de activ nu este atribuit prin proiectul de divizare şi când interpretarea acestuia nu permite să se decidă repartizarea sa, elementul în cauză sau contravaloarea sa este repartizat(ă) între toate societăţile beneficiare, proporţional cu activul atribuit fiecăreia dintre ele, conform proiectului de divizare.

(ii) Atunci când un element patrimonial de pasiv nu este atribuit prin proiectul de divizare, şi când interpretarea acestuia nu permite să se decidă repartizarea sa, fiecare dintre societăţile beneficiare este responsabilă, în mod solidar, pentru plata datoriei respective. Statele membre pot să prevadă că această responsabilitate solidară este limitată la nivelul activului net atribuit fiecărui beneficiar.

Articolul 22, paragraful 2 din capitolul 2 „Divizarea prin constituirea de societăţi noi" prevede că proiectul de divizare trebuie să menţioneze, dincolo de indicaţiile (elementele) vizate în articolul 3, paragraful 2, forma, denumirea şi sediul social al fiecăreia dintre societăţile noi.

Articolul 8 al directivei prevede că, pentru fiecare din societăţile care participă la divizare, unul sau mai mulţi experţi independenţi, desemnaţi sau agreaţi de o autoritate judiciară sau administrativă, examinează proiectul de divizare şi întocmesc un raport scris destinat acţionarilor. Totodată, legislaţia unui stat membru poate să prevadă desemnarea unui expert independent (sau mai mulţi) pentru toate societăţile participante la divizare dacă această desemnare este făcută, în urma cererii concomitente a societăţilor implicate, de o autoritate judiciară sau administrativă.

Principiile generale de elaborare a proiectului de divizare, de evaluare şi de remunerare a aporturilor sunt asemănătoare cu cele expuse în cazul fuziunii.

În ţara noastră, aspectele juridice ale operaţiilor de divizare sunt precizate, într-o formă generală, de Legea nr. 31, din 1990, privind societăţile comerciale (modificată prin O.G. nr. 32, din 1997), în titlul VI, capitolul II.

Reţinem atenţia cititorilor noştri prin următoarele prevederi:

Scanned with OKEN Scanner

(i) Divizarea se poate face şi între societăţi de forme diferite.
(ii) Societăţile în lichidare se pot diviza numai dacă nu a început repartiţia între asociaţi a părţilor ce li s-ar cuveni din lichidare.
(iii) Divizarea are ca efect dizolvarea, fără lichidare, a societăţii care îşi încetează existenţa şi transmiterea universală a patrimoniului sau către societăţile beneficiare, în starea în care se găseşte la data divizării, în schimbul atribuirii de acţiuni sau de părţi sociale ale acestora către asociaţii societăţii care încetează şi, eventual, a unei sume în bani, care nu poate depăşi 10% din valoarea nominală a acţiunilor sau a părţilor sociale atribuite.
(iv) În baza hotărârii adunării generale a acţionarilor a fiecăreia dintre societăţile care participă la divizare, administratorii acestora întocmesc un **proiect de divizare,** care va cuprinde:

- forma, denumirea şi sediul social al tuturor societăţilor participante la operaţiune;
- fundamentarea şi condiţiile divizării;
- stabilirea şi evaluarea activului şi pasivului, care se transmit societăţilor beneficiare;
- modalităţile de predare a acţiunilor sau a părţilor sociale şi data de la care acestea dau dreptul la dividende;
- raportul de schimb al acţiunilor sau al părţilor sociale şi, dacă este cazul, cuantumul sultei;
- cuantumul primei de divizare;
- drepturile care se acordă obligatarilor şi oricare alte avantaje sociale;
- data bilanţului contabil de divizare, dată care va fi aceeaşi pentru toate societăţile participante;
- orice alte date care prezintă interes pentru operaţiune.

(v) Proiectul de divizare semnat de reprezentanţii societăţilor participante se depune la oficiul registrului comerţului unde se înmatriculează fiecare societate, însoţit de o declaraţie a societăţii care încetează a exista în urma divizării, despre modul cum a hotărât să stingă pasivul său.
(vi) Administratorii societăţii care se divide vor depune la dispoziţia asociaţilor:

- proiectul de divizare;
- darea de seamă a administratorilor, în care se va preciza şi raportul de schimb al acţiunilor sau al părţilor sociale;

Scanned with OKEN Scanner

- raportul cenzorilor;
- bilanţul contabil de divizare;
- evidenţa contractelor cu valoare de peste 5.000.000 lei, în curs de executare, şi repartizarea lor între societăţile beneficiare.

(vii) La societăţile pe acţiuni, în comandită pe acţiuni sau cu răspundere limitată se adaugă raportul unuia sau mai multor experţi numiţi de judecătorul delegat, care îşi vor da avizul de specialitate asupra divizării.

(viii) Societăţile care dobândesc bunuri prin efectul divizării răspund faţă de creditori pentru obligaţiile societăţii care şi-a încetat existenţa prin divizare, proporţional cu valoarea bunurilor dobândite, în afară de cazul în care, prin actul de divizare, s-au stabilit alte proporţii.

(ix) Dacă nu se poate stabili societatea răspunzătoare pentru o obligaţie, societăţile care au dobândit bunuri prin divizare răspund solidar.

Enunţul problemei şi rezolvarea conformă practicii franceze

Societatea pe acţiuni MEGA, cu un capital social de 1.000.000.000 lei, se divizează, patrimoniul fiind preluat de două societăţi deja existente ALFA şi BETA (divizare prin absorbţie).

La data divizării, bilanţul societăţii MEGA se prezintă astfel (structura bilanţieră, conform proiectului de divizare, prezintă numai marile categorii patrimoniale):

Activ — Pasiv

Categorii (elemente) de activ	Valoare netă	Categorii (elemente) de pasiv	Valoare
Imobilizări necorporale	150.000.000	Capital social (100.000 acţiuni)	1.000.000.000
Amortizarea imobilizărilor necorporale 50.000.000		Rezerve	100.000.000
Imobilizări corporale	850.000.000	Împrumuturi bancare pe termen lung	300.000.000
Amortizarea imobilizărilor corporale 150.000.000			
Stocuri	280.000.000	Furnizori	100.000.000
Creanţe-clienţi	220.000.000		
Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi 10.000.000			
Total activ	1.500.000.000	Total pasiv	1.500.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Pentru determinarea activului net corijat al societăţii MEGA, imobilizările corporale sunt reestimate la 950.000.000 lei.

Activul net corijat urmează să fie divizat între societăţile ALFA şi BETA.

Determinarea activului net corijat:

Metoda 1:

Activ net corijat = Capital social + Rezerve + Plusul de valoare:
= 1.000.000.000 + 100.000.000 + (950.000.000 - 850.000.000) =
= 1.200.000.000.

Metoda 2:

Activ net corijat = Activ - Datorii + Plusul de valoare =
= 1.500.000.000 - (300.000.000 + 100.000.000) + 100.000.000 =
= 1.200.000.000 lei

Remarcă: În structurile activului nu sunt cuprinse elemente de activ fictiv.

În urma repartizării patrimoniului, societatea ALFA primeşte activele imobilizate şi datoriile pe termen lung, iar societatea BETA, activele din exploatare şi datoriile pe termen scurt. În aceste condiţii, asociaţii lui MEGA sunt remuneraţi cu titlurile societăţii ALFA pentru: 150.000.000 + 950.000.000 - 300.000.000 = 800.000.000 lei şi cu titlurile societăţii BETA, pentru 280.000.000 + 220.000.000 - 100.000.000 = 400.000.000 lei.

Situaţia societăţii MEGA (divizate):

Înregistrările sunt asemănătoare cu cele din cazurile fuziunii privind societatea absorbită. În plus, apare problema înregistrării diferenţiate a aporturilor:

1) Înregistrarea aporturilor aferente societăţii ALFA:

46y „Debitori din operaţii de divizare"/ Societatea ALFA		800.000.000	
280 „Amortizarea imobilizărilor necorporale"		50.000.000	
281 „Amortizarea imobilizărilor corporale"		150.000.000	
162 „Împrumuturi bancare pe termen lung şi mediu"		300.000.000	
	20 „Imobilizări necorporale"		200.000.000
	21 „Imobilizări corporale"		1.000.000.000
	77y „Venituri excepţionale din operaţii de divizare"		100.000.000

2) Virarea veniturilor excepţionale la rezultatul divizării:

77y „Venituri excepţionale din operaţii de divizare“	=	12y „Rezultatul divizării“		100.000.000

3) Înregistrarea aporturilor aferente societăţii BETA:

46y „Debitori din operaţii de divizare“/ Societatea BETA				400.000.000
491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi“				10.000.000
401 „Furnizori“				100.000.000
		3... „Stocuri“		280.000.000
		411 „Clienţi“		230.000.000

Remarcă: Celelalte calcule şi înregistrări sunt identice cu cele întâlnite în cazul fuziunii:

- Aportul de remunerat = Capital social + Rezerve + Rezultatul divizării = 1.000.000.000 + 100.000.000 + 100.000.000 = 1.200.000.000, adică 100.000 acţiuni MEGA.
- Numărul titlurilor de emis (pentru remunerarea aporturilor societăţii divizate MEGA): se presupune că se păstrează acelaşi număr de acţiuni, adică 100.000.

4) Crearea celor 100.000 titluri pentru remunerarea acţionarilor societăţii divizate, care vor deveni acţionari în societăţile ALFA şi BETA:

261 „Titluri de participare“	=	46y „Debitori din operaţii de divizare“:	1.200.000.000
- Acţiuni ALFA ... 800.000.000		- Societatea ALFA ... 800.000.000	
- Acţiuni BETA ... 400.000.000		- Societatea BETA ... 400.000.000	

După aceste operaţii, se întocmeşte bilanţul societăţii MEGA: situaţia patrimonială înainte de împărţirea patrimoniului între acţionari se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

în lei

Activ			Pasiv
Titluri de participare	1.200.000.000	Capital social	1.000.000.000
		Rezerve	100.000.000
		Rezultatul divizării	100.000.000
Total activ	1.200.000.000		1.200.000.000

5) Anularea (soldarea) capitalurilor proprii şi înregistrarea datoriei faţă de acţionari:

1012 „Capital subscris vărsat“		1.000.000.000
106 „Rezerve“		100.000.000
12y „Rezultatul divizării“		100.000.000
	456y „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - operaţii de divizare	1.200.000.000

6) Distribuirea titlurilor ALFA şi BETA, în favoarea acţionarilor societăţii divizate (prin schimbare cu titlurile MEGA):

456y „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - operaţii de divizare	=	261 „Titluri de participare“ - Acţiuni ALFA ... 800.000.000 - Acţiuni BETA ... 400.000.000	1.200.000.000

În urma acestor operaţii, toate conturile societăţii MEGA sunt soldate.

Situaţia societăţilor beneficiare de aporturi:

a) Atunci când societăţile beneficiare de aporturi ale societăţii divizate existau înaintea operaţiei, ele procedează la înregistrări asemănătoare societăţii absorbante (cazul fuziunii prin absorbţie).

De asemenea, pentru determinarea raportului de schimb, creşterii de capital şi primei de divizare, se folosesc aceleaşi calcule utilizate în cazul fuziunii.

Contabilizarea aportului primit de fiecare societate beneficiară se efectuează pe baza valorilor reţinute în proiectul de divizare.

Pe baza datelor exemplului anterior, se va înregistra:

- **În contabilitatea societăţii ALFA:**

Scanned with OKEN Scanner

1) Creanţa faţă de societatea MEGA şi creşterea de capital social:

456y „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Societatea MEGA	=	1012 „Capital subscris vărsat“		800.000.000

2) Înregistrarea aporturilor:

20 „Imobilizări necorporale“			200.000.000
21 „Imobilizări corporale“			1.100.000.000
		456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Societatea MEGA	800.000.000
		280 „Amortizarea imobilizărilor necorporale“	50.000.000
		281 „Amortizarea imobilizărilor corporale“	150.000.000
		162 „Împrumuturi bancare pe termen lung şi mediu“	300.000.000

Remarcă:

Valoarea contabilă a imobilizărilor corporale ţine cont de valoarea brută aportată, corectată cu diferenţa din reestimare.

Înregistrarea în contabilitate a aportului sub formă de imobilizări solicită rezolvarea unei probleme controversate: evaluarea bunurilor respective trebuie făcută la nivelul valorii brute (eventual reestimate), cu luarea în considerare a amortizărilor corespunzătoare, sau la nivelul valorii nete (eventual reestimate)?

În ambele variante se impun corectări în calculul unor indicatori economico-financiari: înregistrarea valorii brute şi a amortizării, la întreprinderea (sau întreprinderile) beneficiară(e), creează dificultăţi generate de schimbarea politicii de amortizare; neînregistrarea amortizării pune în discuţie corectitudinea unor informaţii ca, de exemplu, gradul de uzură a mijloacelor fixe.

- În contabilitatea societăţii BETA:

1) Creanţa faţă de societatea MEGA şi creşterea de capital social:

456 „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Societatea MEGA	=	1012 „Capital subscris vărsat“	400.000.000

2) Înregistrarea aporturilor:

3 ... „Stocuri“		280.000.000
411 „Clienţi“		230.000.000
	456y „Decontări cu asociaţii privind capitalul“ - Societatea MEGA	400.000.000
	491 „Provizioane pentru deprecierea creanţelor-clienţi“	10.000.000
	401 „Furnizori“	100.000.000

b) Atunci când societăţile beneficiare sunt societăţi noi, înregistrările contabile sunt asemănătoare cu cele aferente creării unei societăţi.

Remarcă: la constituirea unei societăţi noi, poate fi prevăzută o primă de divizare, ceea ce permite fixarea capitalului la o mărime inferioară valorii de aport, pentru a se evita, de exemplu, distribuirea de dividende în funcţie de o bază prea mare (fapt ce ar dăuna demarării activităţii noii societăţi).

Divizarea mai prezintă două particularităţi demne de semnalat:

- Amortizările şi provizioanele societăţii divizate sunt preluate de fiecare din societăţile beneficiare, la elementele pentru care ele au fost înregistrate.

- Dacă în patrimoniul societăţii divizate există **o rezervă specială privind plusurile de valoare pe termen lung** (practică franceză), aceasta se repartizează între societăţile beneficiare de aporturi, proporţional cu valoarea netă a aporturilor primite de fiecare societate.

14.5. Grupările de întreprinderi şi normalizarea contabilă internaţională

Norma internaţională 22 (IAS 22) distinge două tipuri de grupări de întreprinderi: achiziţiile şi asociaţiile de interese.

În cazul unei achiziţii, una dintre întreprinderi este, în mod evident, cumpărătorul celeilalte întreprinderi. Ea obţine controlul patrimoniului şi operaţiilor acesteia, în

Scanned with OKEN Scanner

schimbul unui transfer de active, al recunoaşterii unei datorii sau emisiunii de acţiuni.

Orice operaţie care conduce la o luare sub control constituie o achiziţie. Operaţia de achiziţie se manifestă şi în cazurile următoare:

- valoarea unui partener este în mod semnificativ superioară valorii celuilalt partener;
- operaţia generează o plată în disponibilităţi a unor acţiuni cu drept de vot;
- gruparea vizează ca o întreprindere să fie în măsură să dirijeze selecţia echipei manageriale a societăţii astfel constituite.

În cazul unei asociaţii de interese, acţionarii celor două întreprinderi exercită concomitent şi conjugat controlul patrimoniului constituit şi împart, în mod mutual, riscurile şi beneficiile operaţiilor realizate de noua entitate, astfel încât să nu existe posibilitatea identificării unui cumpărător. Acest tip de operaţiune apare în mod excepţional.

Pentru ca o grupare de întreprinderi să fie o asociaţie de interese, trebuie ca:

- operaţia să dea naştere la schimbul totalităţii sau cvasitotalităţii acţiunilor cu drept de vot ale celor două întreprinderi;
- întreprinderile să aibă valori sensibil egale;
- la terminarea operaţiei, acţionarii fiecărei întreprinderi să obţină, în noua entitate, drepturi aproape echivalente cu cele pe care le posedau înaintea operaţiei.

În fapt, pot să fie considerate asociaţii de interese numai fuziunile sau ofertele publice de schimb, care se referă la totalitatea sau cvasitotalitatea capitalului, între întreprinderi de aceeaşi mărime.

Contabilitatea achiziţiilor

a) Definiţii şi delimitări privind costul de achiziţie

● Determinarea costului de achiziţie

Similar oricărui activ, întreprinderea sau fracţiunea de întreprindere achiziţionată este contabilizată la nivelul costului. Acesta cuprinde preţul plătit de cumpărător şi cheltuielile direct implicate de achiziţie.

În cazul plăţii sub formă de titluri (acţiuni, obligaţiuni etc.), preţul de achiziţie reprezintă valoarea de piaţă a titlurilor remise spre plată.

Dacă aceste titluri nu sunt cotate, sau în cazul în care cursul lor bursier nu reprezintă decât puţin valoarea reală, ele sunt estimate în raport cu fracţiunea

Scanned with OKEN Scanner

corespunzătoare valorii întreprinderii emitente sau a întreprinderii cumpărătoare.

În cazul unei plăţi ulterioare, preţul trebuie să fie actualizat, în funcţie de data tranzacţiei.

De asemenea, atunci când controlul a fost achiziţionat de mai multe ori, preţul total reprezintă suma vărsămintelor efectuate, actualizată în funcţie de data fiecărei tranzacţii.

● **Analiza costului de achiziţie**

Costul patrimoniului achiziţionat sau al participaţiei obţinute se împarte între elementele constitutive, adică între:

- activele şi datoriile identificabile achiziţionate, măsurate la valoarea justă;
- soldul rezidual numit „goodwill", „supravaloare" sau „diferenţă de achiziţie".

În conformitate cu cadrul conceptual internaţional sunt considerate active identificabile toate elementele achiziţionate pentru care: (i) există promisiunea unor fluxuri de trezorerie viitoare; (ii) există posibilitatea unei evaluări fiabile.

Elementele necorporale pot să fie recunoscute ca active identificabile, în măsura în care ele sunt separabile de întreprindere (mărci comerciale, brevete, licenţe etc.). În schimb, elementele care nu ar putea să fie vândute independent de întreprindere (clientela, „know-how" etc.) nu pot să fie izolate. Ele fac parte din valoarea „goodwill"-ului întreprinderii.

La datoriile care figurează în bilanţul societăţii luate sub control, trebuie să fie adăugate cheltuieli viitoare generate de grupare ca de exemplu eventualele indemnizaţii pe care cumpărătorul s-ar fi angajat să le achite salariaţilor întreprinderii cumpărate.

Activele sunt evaluate la „valoarea lor justă" în momentul luării controlului, adică preţul la care s-ar fi încheiat o tranzacţie echilibrată, între un vânzător şi un cumpărător bine informaţi, care negociază în deplină independenţă. Norma 22 prezintă principiile de bază care permit să se determine această valoare, pe categorii de active:

- titlurile cotate sunt evaluate la valoarea lor de piaţă;
- titlurile necotate sunt evaluate plecând de la indicatori precum raportul curs/beneficiu sau dividendele aferente unei acţiuni;
- creanţele sunt evaluate la valoarea actuală, corectată cu eventualele provizioane pentru depreciere;
- stocurile de produse şi de mărfuri sunt evaluate la preţul lor de vânzare,

Scanned with OKEN Scanner

diminuat cu costurile de distribuţie şi cu o marjă rezonabilă;

- stocurile de materiale sunt evaluate la costul lor de înlocuire;
- imobilizările corporale sunt evaluate la valoarea lor de piaţă, cu condiţia ca acestea să nu fie destinate vânzării, caz în care s-ar utiliza valoarea realizabilă netă.

În mod normal, creanţele şi datoriile trebuie să fie actualizate, dar norma nu precizează rata de actualizare de utilizat. Totuşi, trebuie gândit că rata de actualizare este, în principiu, rata dobânzii aplicabilă unei creanţe sau unei datorii, de risc echivalent, la data achiziţiei. Atunci când diferenţa dintre valoarea nominală şi valoarea actuală nu este semnificativă, se poate renunţa la actualizare.

Exemplul 1: Întreprinderea achiziţionată a contractat un împrumut de 2.000.000.000 lei, rambursabil integral la terminarea duratei de 5 ani. Rata dobânzii aferentă acestui împrumut este de 15%. Dacă împrumutul ar trebui să fie renegociat la data achiziţiei societăţii, rata dobânzii ar fi de 20%.

Valoarea justă a acestei datorii este valoarea tuturor fluxurilor monetare implicate de împrumut, actualizate la rata în vigoare la data achiziţiei:

$$\frac{300.000.000}{1,2}+\frac{300.000.000}{(1,2)^2}+\frac{300.000.000}{(1,2)^3}+\frac{300.000.000}{(1,2)^4}+$$

$$+\frac{2.000.000.000+300.000.000}{(1,2)^5}=1.700.939.000 \quad \text{(aproximat. 1.700.000.000),}$$

unde dobânda anuală = 2.000.000.000 x 15% = 300.000.000 lei.

Descompunerea preţului de achiziţie este prezentată în exemplul următor:

Exemplul 2: O întreprindere a achiziţionat, la 1 ianuarie/N, 60% din capitalul unei societăţi, la un cost de 4 miliarde lei. Patrimoniul societăţii şi valorile componentelor sale se prezintă astfel:

Elementele patrimoniale	Valoarea contabilă	Valoarea justă
Active:		
Terenuri şi construcţii	2.000.000.000	3.000.000.000
Alte mijloace fixe	1.000.000.000	1.200.000.000
Stocuri	500.000.000	600.000.000
Creanţe	1.000.000.000	900.000.000
	4.500.000.000	5.700.000.000
Datorii	-2.000.000.000	-1.700.000.000
Activul net	2.500.000.000	4.000.000.000

Preţul plătit ţine cont, de asemenea, de:

- existenţa unor mărci comerciale ale întreprinderii cumpărătoare, evaluate la 100.000.000 lei;
- cheltuielile de restructurare angajabile imediat după restructurare, în sumă de 200.000.000 lei.

Preţul de achiziţie al participaţiei se descompune, deci, astfel:

- active şi datorii identificabile achiziţionate:	
60% (4.000.000.000 + 100.000.000 - 200.000.000) =	2.340.000.000
- goodwill (prin diferenţă)	1.660.000.000
	4.000.000.000

● **Evenimente care conduc la ajustarea costului de achiziţie**

Este posibil ca preţul plătit de cumpărător să depindă, într-o oarecare măsură, de evenimente posterioare achiziţionării controlului. De exemplu, contractul încheiat cu vânzătorul poate să prevadă o indexare a preţului, în funcţie de rezultatele viitoare sau de valoarea de piaţă a întreprinderii achiziţionate.

În momentul în care efectele acestor clauze pot să fie estimate în mod fiabil, costul de achiziţie va trebui să fie corectat.

De aici rezultă şi o modificare a goodwill-ului iniţial constatat.

De asemenea, este posibil ca un activ sau o datorie să fi existat în momentul achiziţiei, dar acesta/aceasta să nu fi fost recunoscut(ă) ca atare decât ulterior achiziţiei. Norma internaţională 22 consideră că, dacă o schimbare are loc înainte de sfârşitul exerciţiului ce urmează achiziţiei, valoarea goodwill-ului trebuie modificată. În schimb, dacă acest termen a expirat, trebuie modificat rezultatul exerciţiului în curs, şi aceasta pentru a se evita corectarea continuă a goodwill-ului iniţial recunoscut.

b) **Contabilizarea achiziţiilor**

Astfel de operaţii sunt contabilizate pe baza „metodei achiziţiei (purchase method): cumpărarea unei întreprinderi este asimilată achiziţionării componentelor patrimoniale - activele şi datoriile.

● **Contabilizarea activelor şi datoriilor identificabile**

Activele şi datoriile identificabile transferate cumpărătorului pot să fie contabilizate pe baza a două metode:

Metoda preconizată de IASC (prelucrarea de referinţă) realizează o

Scanned with OKEN Scanner

distincţie între:

- partea care revine cumpărătorului, parte ce este contabilizată la valoarea sa justă în momentul luării sub control
- şi partea care revine altor acţionari („interese minoritare"), parte ce este înregistrată la valoarea sa contabilă, la aceeaşi dată.

Cealaltă prelucrare autorizată nu face distincţie între componente şi contabilizează totalitatea activelor şi datoriilor identificabile, achiziţionate sau luate sub control, la valoarea lor justă.

Exemplul 2 (continuare)

În bilanţul consolidat al cumpărătorului, activele şi datoriile filialei se prezintă astfel:

Conform primei metode (prelucrării de referinţă)

În activ:

Terenuri şi construcţii	
(3.000.000.000 x 60%) + (2.000.000.000 x 40%)=	2.600.000.000
Alte mijloace fixe	
(1.200.000.000 x 60%) + (1.000.000.000 x 40%)=	1.120.000.000
Mărci comerciale	
100.000.000 x 60%=	60.000.000
Goodwill	1.660.000.000
Stocuri	
(600.000.000 x 60%) + (500.000.000 x 40%)=	560.000.000
Creanţe	
(900.000.000 x 60%) + (1.000.000.000 x 40%)=	940.000.0000
	6.940.000.000

În pasivul extern

Provizioane	
200.000.000 x 60%=	120.000.000
Interese minoritare	
2.500.000.000 x 40%=	1.000.000.000
Datorii	
1.700.000.000 x 60% + 2.000.000.000 x 40%=	1.820.000.000
	2.940.000.000
Activul net	4.000.000.000

Conform metodei a doua (cealaltă prelucrare autorizată)

În activ

Terenuri şi construcţii	3.000.000.000
Alte mijloace fixe	1.200.000.000
Mărci comerciale	100.000.000
Goodwill	1.660.000.000
Stocuri	600.000.000
Creanţe	900.000.000
	7.460.000.000

În pasivul extern

Provizioane	200.000.000
Interese minoritare	
(4.000.000.000 + 100.000.000 - 200.000.000) x 40% =	1.560.000.000
Datorii	1.700.000.000
	3.460.000.000
Activul net	4.000.000.000

● **Contabilizarea goodwill-ului**

Să rememorăm că „goodwill"-ul, numit şi „supravaloare" sau „diferenţă din achiziţie", este diferenţa între preţul plătit de cumpărător şi partea corespunzătoare valorii juste a activelor şi datoriilor identificabile, achiziţionate sau luate sub control. Altfel spus, el reprezintă un supliment al preţului, justificat de speranţa obţinerii unor beneficii economice viitoare, rezultate din efectele de sinergie sau din elemente ce nu îndeplinesc condiţiile de contabilizare impuse activelor.

Indiferent de originea sa, goodwill-ul trebuie să fie considerat un activ şi amortizat pe durata sa de utilizare.

IAS 22 enunţă mai mulţi factori de luat în consideraţie pentru a determina această perioadă:

- durata de viaţă previzibilă privind întreprinderea sau sectorul de activitate;
- consecinţele uzurii morale a diferitelor bunuri ale întreprinderii, precum şi evoluţia cererii şi condiţiilor economice;
- perioada de timp în care specialiştii cei mai importanţi ai întreprinderii rămân în cadrul acesteia;
- comportamentul ce se anticipează în privinţa concurenţilor actuali şi potenţiali;

Scanned with OKEN Scanner

- eventualele restricţii impuse de legislaţie, de reglementări sau de contracte.

În mod normal, durata de amortizare a goodwill-ului nu ar trebui să depăşească 5 ani. Atunci când goodwill-ul este legat în mod strâns de un activ identificabil a cărui durată de viaţă depăşeşte 5 ani, se poate admite, totuşi, o durată de amortizare mai mare decât această limită. În norma internaţională se citează exemplul unui goodwill legat de o licenţă de teledifuzare, care ar putea să fie amortizat în acelaşi ritm cu aceasta. Totuşi, durata de amortizare a goodwill-ului nu ar trebui să depăşească orizontul economic fixat, de 20 de ani.

Exemplul 2 (continuare)

Presupunând că goodwill-ul implicat de exemplul nostru este amortizat în 5 ani, fiecare dintre exerciţiile N - N + 4 va înregistra o amortizare de 1.660.000.000 /5 = 332.000.000, cheltuială ce cade integral în sarcina cumpărătorului:

Cheltuieli cu amortizările	=	Amortizarea goodwill-ului	332.000.000

Valoarea rămasă neamortizată trebuie să fie reestimată la închiderea fiecărui exerciţiu. Când această valoare este excesivă în privinţa beneficiilor viitoare aşteptate, excedentul va fi imediat înscris la cheltuieli, fără a se putea reveni, ulterior, asupra acestei decizii.

● **Contabilizarea goodwill-ului negativ**

Atunci când preţul plătit de cumpărător este inferior părţii corespunzătoare valorii juste a activelor şi datoriilor identificabile, achiziţionate sau luate sub control, se poate vorbi despre un **goodwill negativ,** numit şi **„subvaloare"** sau **„badwill"**.

Exemplul 3

O întreprindere a achiziţionat la 1 ianuarie/N, la un preţ de 300.000.000 lei, o participaţie de 55% într-o societate al cărei activ net se prezintă după cum urmează:

Elementele patrimoniale	Valoarea contabilă	Valoarea justă
Active:		
Terenuri	90.000.000	100.000.000
Construcţii	510.000.000	550.000.000
Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru	300.000.000	300.000.000
Stocuri	100.000.000	120.000.000
Creanţe	150.000.000	180.000.000
	1.150.000.000	1.250.000.000
Datorii	-450.000.000	-450.000.000
Activul net	700.000.000	800.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Preţul de achiziţie al participaţiei se compune din:

- active şi datorii identificabile achiziţionate:

800.000.000 x 55% = ... 440.000.000

- goodwill (stabilit ca diferenţă) ..... -140.000.000

300.000.000

Un goodwill negativ poate să fie explicat prin mai multe fenomene:

- sunt anticipabile pierderi economice viitoare;
- cumpărătorul se dovedeşte un abil negociator;
- cum goodwill-ul derivă din valorile atribuite activelor şi datoriilor identificabile, nu este exclusă varianta unei supraestimări a acestor elemente.

Pentru a se evita această din urmă eventualitate, IAS 22 preconizează, sub formă de **prelucrare de referinţă,** imputarea cu prioritate a badwill-ului referitor la valoarea activelor nemonetare achiziţionate.

Eventualul rest este considerat un venit amânat ce va fi înscris în pasivul bilanţier. Prin analogie cu prelucrarea impusă goodwill-ului pozitiv, acest post trebuie să fie integrat, în mod sistematic, în rezultatele exerciţiilor următoare. Durata maximală a integrării este, în mod normal, de 5 ani, dar, în mod excepţional, ea poate să fie extinsă la maximum 20 de ani, dacă această durată se dovedeşte a fi justificată.

Cealaltă prelucrare autorizată constă în înregistrarea întregii subvalori la venituri amânate şi în integrarea ei în rezultatele exerciţiilor viitoare, în conformitate cu modalităţile descrise anterior.

Exemplul 3 (continuare)

Pe baza prelucrării de referinţă, goodwill-ul negativ va fi dedus din valoarea justă a activelor nemonetare ale filialei:

Active nemonetare	Valoare justă	Pondere
Terenuri	100.000.000	9,3%
Construcţii	550.000.000	51,4%
Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru	300.000.000	28,1%
Stocuri	120.000.000	11,2%
	1.070.000.000	100%

Scanned with OKEN Scanner

Plecând de la ponderile calculate mai sus, imputarea goodwill-ului negativ se va efectua asupra următoarelor componente:

- asupra terenurilor: 140.000.000 x 9,3%= ..... 13.020.000 lei
- asupra construcţiilor: 140.000.000 x 51,4%= ..... 71.960.000 lei
- asupra maşinilor, utilajelor şi instalaţiilor de lucru: 140.000.000 x 28,1%= ..... 39.340.000 lei
- asupra stocurilor: 140.000.000 x 11,2%= ..... 15.680.000 lei

140.000.000 lei

Activul net al filialei va arăta aşa după cum se prezintă bilanţul consolidat al cumpărătorului.

În varianta utilizării prelucrării de referinţă pentru contabilizarea activelor şi pasivelor identificabile achizionate, calculul activului net relevă următoarele structuri:

În activ:

Terenuri: [(100.000.000 x 55%) - 13.020.000] + (90.000.000 x 45%) =	82.480.000
Construcţii: [(550.000.000 x 55%) - 71.960.000] + (510.000.000 x 45%) =	460.040.000
Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru: [(300.000.000 x 55%) - 39.340.000] + (300.000.000 x 45%) =	260.660.000
Stocuri: [(120.000.000 x 55%) - 15.680.000] + (100.000.000 x 45%) =	95.320.000
Creanţe: (180.000.000 x 55%) + (150.000.000 x 45%) =	166.500.000
	1.065.000.000

În pasivul extern:

Interese minoritare: 700.000.000 x 45%=	315.000.000
Datorii	450.000.000
	765.000.000
Activul net	300.000.000

În conformitate cu cealaltă prelucrare autorizată pentru contabilizarea good-will-ului negativ, în bilanţul consolidat, activul net al filialei se va prezenta astfel:

În activ:

Terenuri: (100.000.000 x 55%) + (90.000.000 x 45%) =	95.500.000
Construcţii: (550.000.000 x 55%) + (510.000.000 x 45%) =	532.000.000
Maşini, utilaje şi instalaţii de lucru: (300.000.000 x 55%) + (300.000.000 x 45%) =	300.000.000

Scanned with OKEN Scanner

Stocuri: (120.000.000 x 55%) + (100.000.000 x 45%) =	111.000.000
Creanţe: (180.000.000 x 55%) + (150.000.000 x 45%) =	166.500.000
	1.205.000.000

În pasivul extern:

Interese minoritare: 700.000.000 x 45%=	315.000.000
Venituri amânate	140.000.000
Datorii:	450.000.000
	905.000.000
Activul net	300.000.000

c) **Contabilizarea asociaţiilor de interese**

Într-o asociaţie de interese, totul se petrece ca şi când partenerii ar fi constituit totdeauna o singură întreprindere.

În ipoteza că nici o tranzacţie nu a avut loc încă, activele şi datoriile întreprinderilor asociate sunt reunite la valoarea lor netă contabilă corespunzătoare momentului operaţiei.

În cazul asociaţiilor de interese, nu se contabilizează nici un goodwill. Orice diferenţă între valoarea contabilă a aporturilor şi mărimea creşterii de capital efectuată în contrapartidă este înregistrată la capitaluri proprii.

În ceea ce priveşte cheltuielile angajate pentru efectuarea operaţiei, acestea sunt contabilizate în cheltuielile exerciţiului.

Exemplul 4: Societăţile ALFA şi BETA fuzionează. Înainte de efectuarea operaţiei, patrimoniile celor două societăţi se prezintă după cum urmează:

Societatea / Componentele patrimoniului	Societatea ALFA		Societatea BETA	
	Valoarea contabilă	Valoarea justă	Valoarea contabilă	Valoarea justă
Active	200.000.000	250.000.000	150.000.000	225.000.000
Datorii	80.000.000	80.000.000	60.000.000	75.000.000
Activul net	120.000.000	170.000.000	90.000.000	150.000.000

Societatea ALFA creează 12.000 acţiuni, de 5.000 lei, distribuite acţionarilor societăţii BETA, în vederea remunerării aporturilor lor.

Înaintea fuziunii, capitalurile proprii ale societăţii ALFA se prezentau astfel:

Scanned with OKEN Scanner

Capital social 18.000 acţiuni x 5.000 lei/acţiune= .....90.000.000 lei
Rezerve .....30.000.000 lei
120.000.000 lei

Prin utilizarea metodei de punere în comun a intereselor, după această operaţie bilanţul societăţii ALFA se prezintă astfel:

Active: 200.000.000 + 150.000.000 = 350.000.000
Datorii: 80.000.000 + 60.000.000= 140.000.000
Capitaluri proprii:
Capital: 90.000.000 + (12.000 acţiuni x 5.000 lei/acţiune)= 150.000.000
Rezerve: 30.000.000 + [90.000.000 - (12.000 x 5.000))]= 60.000.000
210.000.000

Dacă s-ar fi aplicat metoda achiziţiei, s-ar fi obţinut următoarea imagine bilanţieră:

Active: 200.000.000 + 225.000.000= 425.000.000
Datorii: 80.000.000 + 75.000.000= 155.000.000
Capitaluri proprii:
Capital: 90.000.000 + (12.000 x 5.000)= 150.000.000
Rezerve: 30.000.000
Prima de fuziune
150.000.000 - (12.000 x 5.000)= 90.000.000
270.000.000

d) **Informaţiile ce trebuie să fie publicate**

Societăţile care au participat la operaţiile de grupare, în timpul exerciţiului, trebuie să menţioneze:

- numele întreprinderilor implicate;
- metoda de contabilizare utilizată (metoda achiziţiei sau metoda punerii în comun a intereselor);
- data operaţiei.

În cazul aplicării **metodei achiziţiei,** sunt solicitate o serie de informaţii suplimentare:

- procentajul de drepturi de vot achiziţionate,
- costul de achiziţie şi modul de descompunere a preţului plătit sau eventual plătibil,
- dacă este cazul, natura şi mărimea provizioanelor pentru restructurare şi închiderea de situri constituite.

Scanned with OKEN Scanner

În situaţia în care preţul tranzacţiei sau valoarea activelor şi datoriilor achiziţionate nu poate să fie determinat/ă de o manieră definitivă, aceasta trebuie să fie menţionată în anexă, cu indicarea motivelor aferente. Atunci când au loc ajustări ulterioare, aceste operaţii trebuie şi ele relevate.

Referitor la **goodwill-ul pozitiv sau negativ,** situaţiile financiare trebuie să indice:

- prelucrarea sa contabilă şi, în special, duratele de amortizare şi de reluare reţinute;
- atunci când aceste durate depăşesc 5 ani, motivele respectivei depăşiri;
- în cazul practicării unei amortizări nelineare, metoda utilizată şi motivele pentru care aceasta a fost considerată mai adecvată;
- un tabel explicativ al variaţiei goodwill-ului pozitiv şi negativ în cursul exerciţiului, tabel ce trebuie să conţină:
  (i) mărimea brută şi amortizările cumulate, la începutul perioadei;
  (ii) goodwill-ul pozitiv şi negativ înregistrat în timpul exerciţiului;
  (iii) amortizarea şi reluările contabilizate în numele exerciţiului;
  (iv) ajustările efectuate în timpul perioadei;
  (v) deprecierile înregistrate în cursul exerciţiului;
  (vi) mărimea brută şi amortizările cumulate, la sfârşitul perioadei.

În cazul **asociaţiilor de interese,** situaţiile financiare trebuie să indice:

- numărul şi natura acţiunilor emise, precum şi procentajul acţiunilor cu drept de vot schimbate de fiecare întreprindere;
- valorile activelor şi datoriilor aportate de fiecare întreprindere;
- cifra de afaceri, alte venituri din exploatare, elementele excepţionale şi rezultatul fiecărei întreprinderi înaintea operaţiei.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 15

Conturile de grup

15.1. Aspecte generale privind grupurile de societăţi

Constituite în jurul unei societăţi care le asigură conducerea, grupurile reunesc întreprinderi independente din punct de vedere juridic, dar legate strâns între ele prin participaţii şi relaţii contractuale.

Grupurile de societăţi reprezintă o realitate din ce în ce mai pregnantă a lumii afacerilor. Fenomenele de constituire de grupuri au luat astăzi o mare amploare şi au cuprins toate sectoarele de activitate.

În fruntea economiilor ţărilor dezvoltate se situează marile grupuri industriale, comerciale sau bancare, cotate în bursă. Deşi grupurile cuprind adesea întreprinderile mari, structura de grup este adoptată şi de întreprinderile mici şi mijlocii.

Societăţile comerciale cumpără titluri de participare, dând curs politicii lor de creştere şi de concentrare. Într-adevăr, căutând să devină cât mai puţin vulnerabile şi cât mai performante, întreprinderile au o tendinţă naturală de a proceda la concentrări:

- fie de natură **verticală**: integrarea tuturor fazelor ciclului de producţie şi de distribuţie, referitoare la o categorie de produse;

- fie de natură **orizontală**: integrarea de activităţi diferite, complementare sau similare.

Grupurile de societăţi urmăresc fie o strategie industrială, fie o strategie financiară. În acest sens, ele caută: (i) fie să stăpânească filierele de producţie sau de comercializare; (ii) fie să se orienteze către maximizarea profitului, prin diversificare.

Apariţia grupurilor este legată, deci, de strategia de dezvoltare a întreprinderilor.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când producţia devine foarte diversificată sau când se vizează implantarea pe pieţe străine, conducătorii de întreprinderi se găsesc în situaţia de a proceda la o alegere: (i) fie să conserve societăţii unitatea ei juridică şi să creeze **„departamente"** (numite şi „diviziuni") sau **„sucursale"**; (ii) fie să creeze societăţi **filiale**, care să aibă propria lor personalitate juridică, dar care să rămână strâns controlate de societatea-mamă.

O problemă aproape similară se pune în cazul unei concentrări de întreprinderi concurente sau complementare: conducătorii trebuie să opteze între **fuziune**, care, după câte am văzut, conduce la dispariţia uneia sau mai multor întreprinderi, şi **luarea în participaţie**, care lasă societăţii ce trece sub controlul altei societăţi propria sa personalitate juridică.

Structurile de grup prezintă o serie de avantaje, dintre care două par avea o importanţă cu totul specială:

- **Supleţea**. Diferenţierea activităţilor în sânul unor entităţi juridice distincte permite o definire mai clară a responsabilităţilor, micşorându-se riscurile la nivelul grupului, atunci când una dintre filiale traversează o perioadă de dificultăţi economice şi financiare. Supleţea se probează şi în cadrul operaţiilor financiare de restructurare a activităţilor. În acest context, operaţiile de cesiune sau de schimburi de acţiuni sunt mai simple şi mai puţin costisitoare decât vânzările diferitelor componente ale activului.

- **Controlul**. Aplicarea regulilor majorităţii în luarea deciziilor permite să se exercite puterea în mod plenar, fără să se deţină totalitatea acţiunilor. Crearea de filiale şi de subfiliale conduce la o demultiplicare a puterii, în raport cu capitalul efectiv deţinut.

Realizarea grupurilor este legată, deci, de procesele de achiziţie a titlurilor de participare. Deţinerea de astfel de titluri este consecinţa efectuării unei palete diversificate de operaţii:

- subscrierea de acţiuni emise de societăţi noi, dintre care, cel mai adesea, societatea iniţială este fondatorul;

- participarea la o creştere de capital (prin aport în numerar sau prin aport parţial de activ);

- cumpărarea de tiluri emise de societăţile existente (prin achiziţie în bursă; prin ofertă publică de cumpărare; prin ofertă publică de schimb; pe bază de bună înţelegere (gré à gré)).

Scanned with OKEN Scanner

Operaţiile financiare de realizare a grupurilor sunt, adesea, foarte numeroase şi foarte complexe. Prin amploarea şi diversitatea lor sau prin caracterul lor de concatenare, aceste operaţii conduc la formarea de mari ansambluri de societăţi, foarte puternice pe plan economic. Atunci când aceste ansambluri sunt foarte concentrate, puterea economică este deţinută, în fapt, de o singură societate. În acest sens, în practică sunt întâlnite două posibilităţi:

- societatea numită „şef de grup" sau „societate-mamă" conservă o activitate industrială sau comercială, uneori în legătură cu activităţile altor societăţi, în care ea deţine acţiuni, recunoscute sub numele de „filiale";
- societatea-mamă este o societate holding, al cărei activ este constituit numai din titluri şi al cărei obiectiv este gestiunea acestui portofoliu.

Plecând de la datele furnizate de contabilităţile diverselor societăţi care fac parte din acelaşi grup economic, pentru ansamblul grupului sunt întocmite documente de sinteză, numite conturi consolidate, adică: un cont de profit şi pierdere consolidat, un bilanţ consolidat şi o anexă consolidată.

Organismul francez de normalizare contabilă defineşte **conturile de grup** ca fiind „ansamblul de documente ce vizează situaţia şi rezultatele unei societăţi-mamă, ţinând cont de legăturile cu celelalte societăţi ale unui ansamblu în care ea are, direct sau indirect, interese consolidabile.

Obiectivul consolidării conturilor este de a prezenta patrimoniul, situaţia financiară şi rezultatul entităţilor cuprinse în perimetrul[1)] de consolidare, ca şi cum ar fi vorba despre o singură întreprindere.

Investitorii, creditorii sau orice alt partener al unui grup nu pot să-l cunoască, în ansamblul său, prin simpla analiză a conturilor individuale ale fiecărei societăţi.

Ca atare, conturile consolidate (de grup) sunt răspunsul la necesitatea de agregare atât a activelor şi pasivelor, cât şi a cheltuielilor şi veniturilor, pentru furnizarea unei imagini globale şi fidele a grupului de societăţi.

Consolidarea este, astfel, o tehnică de inginerie a contabilităţii financiare, care are ca finalitate producerea de informaţii în folosul utilizatorilor externi. Ea este, de asemenea, un instrument de gestiune, deoarece permite să se clarifice relaţiile complexe între filiale şi societatea-mamă şi să se compare rezultatele obţinute cu obiectivele fixate.

[1)] Element caracteristic consolidării conturilor, care va fi definit şi explicat ulterior.

Scanned with OKEN Scanner

Primele publicări de conturi consolidate s-au realizat în Statele Unite, încă de la începutul secolului. Structurile economice, dinamismul pieţelor financiare şi sistemul juridic de grupare a întreprinderilor, în ţările anglo-saxone, au favorizat expansiunea practicilor care vizau conturile consolidate.

Primele legislaţii care au impus întocmirea de conturi consolidate au apărut în Statele Unite, în 1933, şi în Regatul Unit, în 1948. Franţa s-a interesat mult mai târziu de problemele de consolidare. O primă tentativă de elaborare a unei reglementări datează de la începutul anilor 1970. Un rol de catalizator în generalizarea publicării de conturi consolidate l-a jucat Comisia operaţiilor de bursă.

În vederea realizării dezideratului de integrare europeană, la mijlocul anilor 1970 a apărut nevoia de armonizare a normelor privind consolidarea conturilor. Prima propunere publicată de directivă europeană care viza conturile de grup a fost publicată în 1976. Ea a stat la originea Directivei a VII-a, directivă care a făcut deja ecoul tratatului nostru (volumul I). Lunga gestaţie a acestei directive a fost determinată de divergenţele în abordarea conceptului de grup. Ea a fost aprobată abia în 1983. Dispoziţiile Directivei a VII-a au fost integrate în legislaţiile statelor membre, în a doua parte a anilor 1980 şi începutul anilor 1990.

Cât priveşte Franţa, dincolo de legea din 3 ianuarie 1985 şi decretul său de aplicare, din 17 februarie 1986, care au introdus în dreptul societăţilor obligaţia ca grupurile să publice informaţii financiare consolidate, modalităţile de aplicare a acestor texte juridice au făcut obiectivul metodologiei emise de Consiliul naţional al contabilităţii, prin care se completează Planul contabil general (1986).

Încă de la crearea sa, IASC s-a preocupat de problema conturilor de grup. În acest sens, în 1976, organismul internaţional de normalizare contabilă publică IAS 3 „Situaţii financiare consolidate", normă care devine, între timp, caducă. Se poate afirma că, astăzi, filosofia IASC, în materie de normalizare, este axată pe conturile consolidate. Mai mult, trei dintre norme au ca obiect problematica situaţiilor financiare consolidate şi a consolidării conturilor. Este vorba despre:

- IAS 27 - „Situaţiile financiare consolidate şi contabilizarea participaţiilor în societăţile controlate"
- IAS 28 - „Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate".
- IAS 31 - „Informarea financiară relativă la participaţiile în întreprinderile de tip joint-venture".

Scanned with OKEN Scanner

În ţara noastră, ingineriile specifice consolidării conturilor sunt la început de drum. Deschiderea unui segment din economia românească spre procesele de mondializare şi financiarizare va urgenta nevoia de constituire de grupuri. În consecinţă, normele generale referitoare la consolidare vor deveni, cât de curând, un standard operaţional.

Normele generale au fost elaborate în conformitate cu prevederile Directivei a VII-a a Comunităţii Europene şi a normelor contabile internaţionale.

Cadrul juridic de organizare şi funcţionare a grupurilor de societăţi este constituit din Legea nr. 31/1990 privind societăţile comerciale şi legile speciale.

În încheierea acestui paragraf, să menţionăm că grupul de societăţi trebuie să fie considerat ca o entitate contabilă pentru care se impune delimitarea unui perimetru de consolidare. O dată acest ansamblu delimitat, trebuie să se respecte regulile de evaluare şi de prezentare uniformă, în conformitate cu principiul de omogenitate (permanenţei metodelor).

15.2. Principiile de consolidare

15.2.1. Elementele caracteristice consolidării

a) Perimetrul de consolidare

În vederea consolidării conturilor, este necesar, mai întâi, să se delimiteze ansamblul întreprinderilor care aparţin grupului. Altfel spus, să se determine perimetrul de consolidare.

Din punct de vedere economic, un grup este constituit dintr-un ansamblu de întreprinderi care depind de un centru unic de decizie. Această dependenţă rezultă din existenţa de legături de natură şi de forţă diverse. Cât priveşte natura lor, legăturile de dependenţă pot să fie financiare (deţinerea de drepturi de vot care să rezulte dintr-o participare în capitalul social) sau contractuale (acorduri de vot, contracte de exclusivitate, de concesiuni, de scutire de anumite obligaţii (franchising, în engleză)).

În acelaşi timp, în dreptul multor ţări (de exemplu, Franţa), grupul nu este recunoscut ca o entitate juridică generatore de drepturi şi obligaţii.

Perimetrul de consolidare cuprinde societatea-mamă şi filialele sale, societăţile

Scanned with OKEN Scanner

asociate grupului şi societăţile multigrup comunitare (acestea din urmă sunt constituite în spaţiul Uniunii Europene).

b) Procentajul de control

Procentajul de control indică intensitatea controlului politic şi strategic, direct sau indirect, al societăţii-mamă asupra unei alte întreprinderi.

Procentajul de control al societăţii-mamă într-o filială este dat de numărul drepturilor de vot de care dispune societatea-mamă în adunarea generală a filialei.

În cadrul societăţilor pe acţiuni, indiferent că sunt eliberate sau nu, acţiunile au, în principiu, au drept de vot, dar există şi:

- acţiuni cu dividend prioritar, fără drept de vot;
- acţiuni cu drept de vot multiplu (plural);
- acţiuni cu drept de vot fracţionat.

Procentajul total de control al unei societăţi poate să fie de 100% (de exemplu, 1000 acţiuni ordinare cu drept de vot simplu) sau, de exemplu, de 105% (950 acţiuni ordinare cu un singur drept de vot şi 50 acţiuni nominative, integral eliberate, deţinute de mai mult de doi ani de proprietarii lor, cu drept de vot dublu).

c) Procentajul de interes

Procentajul de interes indică partea din capitalul societăţii controlate deţinute de societatea-mamă, direct sau prin intermediul altor societăţi-satelit. El este o noţiune strict financiară, care serveşte drept bază pentru calculul drepturilor societăţii-mamă.

Analiza procentajului de control permite să se aleagă metoda de consolidare aplicată unei societăţi, iar analiza procentajelor de interes permite să se calculeze drepturile financiare ale societăţii-mamă şi acţionarilor minoritari care fac parte din grup.

15.2.2. Procentajul de control şi alegerea metodei de consolidare

a) Calculul procentajului de control

Pentru determinarea procentajului general de control, se adună procentajele de control ale tuturor societăţilor grupului care posedă titluri ale societăţii controlate.

În cazul în care controlul este realizat printr-un lanţ unic de participare, acest lanţ este presupus a fi rupt, dacă procentajul este inferior:

- procentajului de 40%, pentru societăţile **dependente**;

Scanned with OKEN Scanner

- procentajului de 20%, pentru societăţile **asociate**.

În cazul lanţului unic, procentajul general de control este egal cu procentajul de control al societăţii cel mai slab controlate.

b) Natura legăturilor care asigură controlul

În practicile de consolidare sunt întâlnite patru tipuri de legături:

- legături directe;
- legături indirecte;
- legături încrucişate;
- legături circulare.

● Legături directe

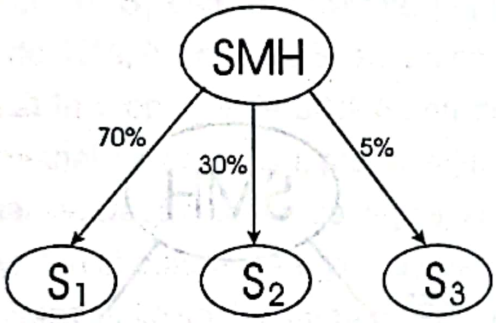

SMH = societatea-mamă holding
S_1, S_2, S_3 = societăţi legate de societatea-mamă

Figura 1

S_1 este o societate dependentă de societatea-mamă, deoarece 70% > 40%; S_2 este o societate asociată, deoarece 40% > 30% > 20%; S_3 nu este controlată, deoarece 5% < 20%.

● Legături indirecte

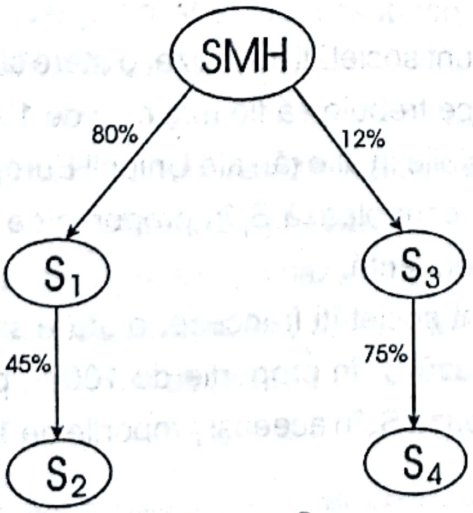

Figura 2

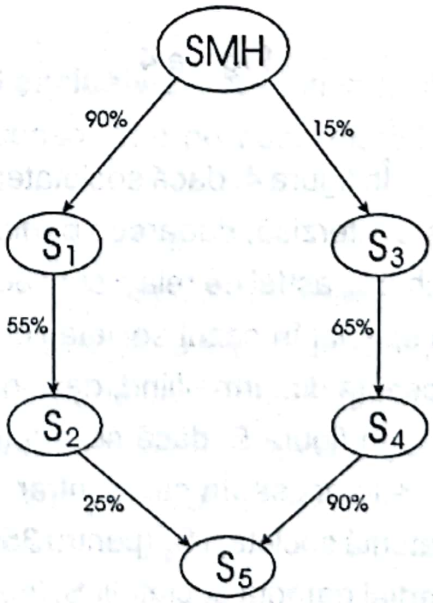

Figura 3

În figura 2, se constată participări indirecte ale societăţii-mamă în S_2 şi S_4, prin intermediul societăţilor S_1 şi, respectiv, S_3.

S_2 este o societate dependentă, controlată de SMH în proporţie de 45%. În schimb, S_4 este o societate independentă, deoarece lanţul de control este întrerupt între SMH şi S_3 (12% < 20%).

În figura 3, se constată participări indirecte ale societăţii-mamă, în S_2, S_4 şi S_5, prin intermediul altor societăţi (S_1, S_3...).

S_5 este o societate asociată societăţii-mamă, care o controlează în proporţie de 25%, prin intermediul societăţilor S_1 şi S_2; participarea de 15% a societăţii-mamă în S_3 întrerupe lanţul de control nr. 2, via S_3 şi S_4.

● Legături încrucişate (reciproce)

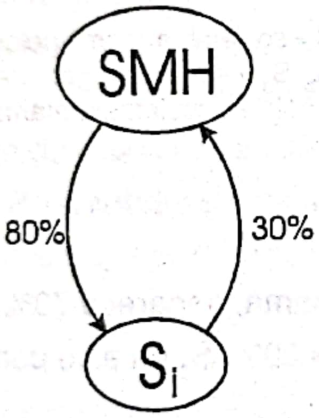

Figura 4

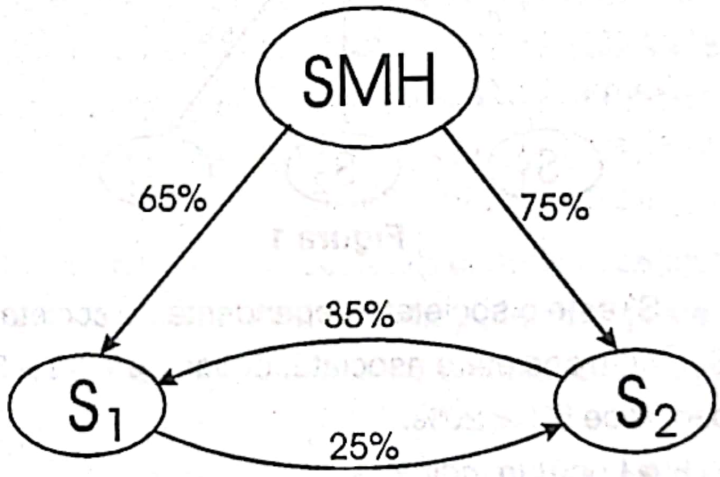

Figura 5

În figura 4, dacă societatea-mamă şi S_i sunt societăţi franceze, o atare situaţie este interzisă, deoarece participările reciproce trebuie să fie mai mici de 10%; în schimb, astfel de relaţii sunt actualmente posibile în alte ţări ale Uniunii Europene, în special în cazul societăţilor italiene: SMH controlează S_i în proporţie de 80%, aceasta din urmă fiind, deci, o societate dependentă.

În figura 5, dacă societăţile S_1 şi S_2 sunt societăţi franceze, o atare situaţie este interzisă. În caz contrar, SMH controlează S_1 în proporţie de 100%, parţial datorită societăţii S_2 (pentru 35%); ea controlează S_2 în aceeaşi proporţie de 100%, parţial datorită societăţii S_1 (pentru 25%).

Scanned with OKEN Scanner

● Legături circulare

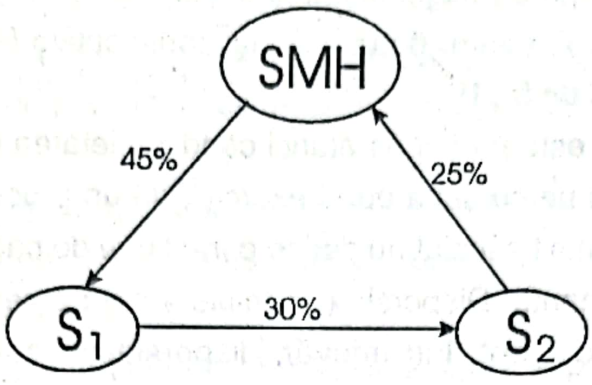

Figura 6

În figura 6, S_1 este o societate dependentă de SMH şi este controlată în proporţie de 45%; în schimb, S_2 este o societate asociată societăţii mamă, care o controlează în proporţie de 30% (şi nu de 45% x 30% = 13,5%, aşa după cum arată, vom analiza mai târziu, procentajul de interes).

Remarcă: Dacă o societate deţine o fracţiune din propriul său capital, ca efect al unei legături circulare, este vorba despre autocontrol. Acţiunile de autocontrol (în figura 6, acţiunile societăţii-mamă, deţinute de S_2) sunt private de drept de vot.

c) **Alegerea metodei de consolidare**

Pentru fiecare dintre societăţile incluse în perimetrul de consolidare, alegerea metodei de consolidare este dată de gradul de intensitate a controlului strategic al societăţii-mamă.

●Societăţile **dependente** supuse unui **control exclusiv** al societăţii-mamă, pentru cel puţin 40% din drepturile de vot, sunt consolidate pe baza metodei **INTEGRĂRII GLOBALE.**

Controlul exclusiv poate să provină din trei tipuri de situaţii:

(i) Fie din deţinerea directă sau indirectă a majorităţii drepturilor de vot (este vorba, în acest caz, despre **controlul de drept**[1]). Este bine să se ştie că un control de drept se apreciază pe baza proporţiei drepturilor de vot şi nu în termeni financiari. Este ştiut, de asemenea, că dreptul societăţilor prevede posibilitatea de a crea acţiuni fără drept de vot sau, dimpotrivă, de a atribui un drept de vot dublu anumitor acţiuni.

[1] Există un **control de drept** atunci când procentajul de control al societăţii dominante în filială este mai mare de 50%.

Scanned with OKEN Scanner

(ii) Fie din desemnarea majorităţii membrilor organelor de administrare, de conducere şi de control, pentru două exerciţii consecutive (este vorba, în acest caz, despre **controlul de fapt**).

Controlul de fapt este presupus atunci când societatea dominantă dispune, direct sau indirect, pe parcursul a două exerciţii, de un procentaj de control mai mare de 40% şi nici un alt asociat nu deţine o fracţiune de capital mai mare decât cea a societăţii dominante. Dispersia capitalului între numeroşi „mici deţinători" facilitează controlul de fapt. Într-adevăr, dispersia acţionariatului nu implică obligativitatea deţinerii drepturilor de vot în adunări, pentru a accede la puterea de decizie. De asemenea, fenomenul de absenteism permite să se beneficieze de o poziţie dominantă şi în situaţia existenţei numai a unei minorităţi de blocaj. Cea mai mare parte din investitori nu se simt vizaţi de gestiunea întreprinderii, atitudinile lor nefiind determinate decât de consideraţii pur speculative (randamentul şi valoarea titlului).

(iii) Fie prin exercitarea unei influenţe dominante, în virtutea unui **contract**[1)] sau a unor **clauze statutare**, cu condiţia ca societatea consolidantă să fie asociată societăţii controlate. În Franţa, astfel de clauze nu se întâlnesc decât în cazuri rare, principiile generale ale dreptului societăţilor neautorizându-le. În schimb, în alte ţări ca, de exemplu, Germania o atare practică există şi este permisă.

Integrarea globală presupune, în esenţă: agregarea conturilor societăţii-mamă şi ale filialelor, eliminarea operaţiilor reciproce şi punerea în evidenţă a intereselor „în afara grupului", în capitalurile proprii (bilanţ) şi în rezultat (bilanţ şi contul de profit şi pierdere).

● Societăţile supuse unui **control concomitent** (conjugat) al mai multor grupuri sunt consolidate prin metoda **INTEGRĂRII PROPORŢIONALE**.

Controlul concomitent rezultă din împărţirea controlului unei întreprinderi exploatate în comun de un număr limitat de asociaţi sau de acţionari. Deciziile trebuie să fie luate prin acordul comun al asociaţilor, şi nici unul dintre ei nu trebuie să exercite un control exclusiv. Controlul concomitent este puţin frecvent şi apare numai în unele sectoare de activitate care necesită investiţii mari sau o cooperare strânsă între mai multe domenii (exploatare petrolieră, construcţii şi lucrări publice etc.)

[1)] Există un **control contractual** atunci când sunt îndeplinite concomitent următoarele două condiţii:
- societatea dominantă dispune de o participare în societatea consolidată;
- şi un contract (convenţie de vot, contract opţional ce deschide dreptul de a cumpăra o participaţie complementară) îi asigură controlul societăţii consolidate.

Scanned with OKEN Scanner

Integrarea proporţională presupune, în esenţă: agregarea totalităţii valorilor societăţii-mamă cu valorile corespunzătoare cotei-părţi deţinute de societatea-mamă în cadrul filialelor, precum şi eliminarea operaţiilor reciproce în limita acestei cote-părţi.

● Societăţile asociate grupului, care posedă **o influenţă notabilă**, caracterizată prin deţinerea unui procentaj de 20-40% din drepturile de vot, sunt consolidate prin metoda **PUNERII ÎN ECHIVALENŢĂ.**

Se deduce că influenţa notabilă asupra gestiunii şi politicii financiare a unei întreprinderi apare atunci când o societate dispune, direct sau indirect, de o fracţiune cel puţin egală cu 20% din drepturile de vot ale acestei întreprinderi.

Influenţa notabilă a unei societăţi asupra altei societăţi este caracterizată prin existenţa de legături durabile, fapt ce justifică intervenţia societăţii deţinătoare, cu ocazia elaborării deciziilor.

În cazul în care o societate deţine o fracţiune de drepturi mai mică decât procentajul de 20%, ea poate să exercite, totuşi, o influenţă notabilă. Influenţa notabilă este probată prin următoarele criterii: reprezentarea în consiliul de administraţie; participarea la procesul de luare a deciziilor strategice; derularea unor tranzacţii importante între societăţi; schimbul de specialişti; furnizarea de informaţii tehnice esenţiale etc.

În cazul **„punerii în echivalenţă"**, în societatea care face obiectul operaţiei, costul de achiziţie al titlurilor este înlocuit cu valoarea lor intrinsecă. Diferenţa între costul de achiziţie al titlurilor şi valoarea lor reală permite să se evidenţieze o diferenţă de consolidare pozitivă sau negativă.

Societăţile aflate **în afara perimetrului de consolidare** sunt neglijate.

d) **Includerea şi excluderea în/din perimetrul de consolidare**

În virtutea celor expuse anterior, prezentăm următorul caz de delimitare a perimetrului de consolidare:

Scanned with OKEN Scanner

Organigrama grupului SMH_1: delimitarea perimetrului de consolidare

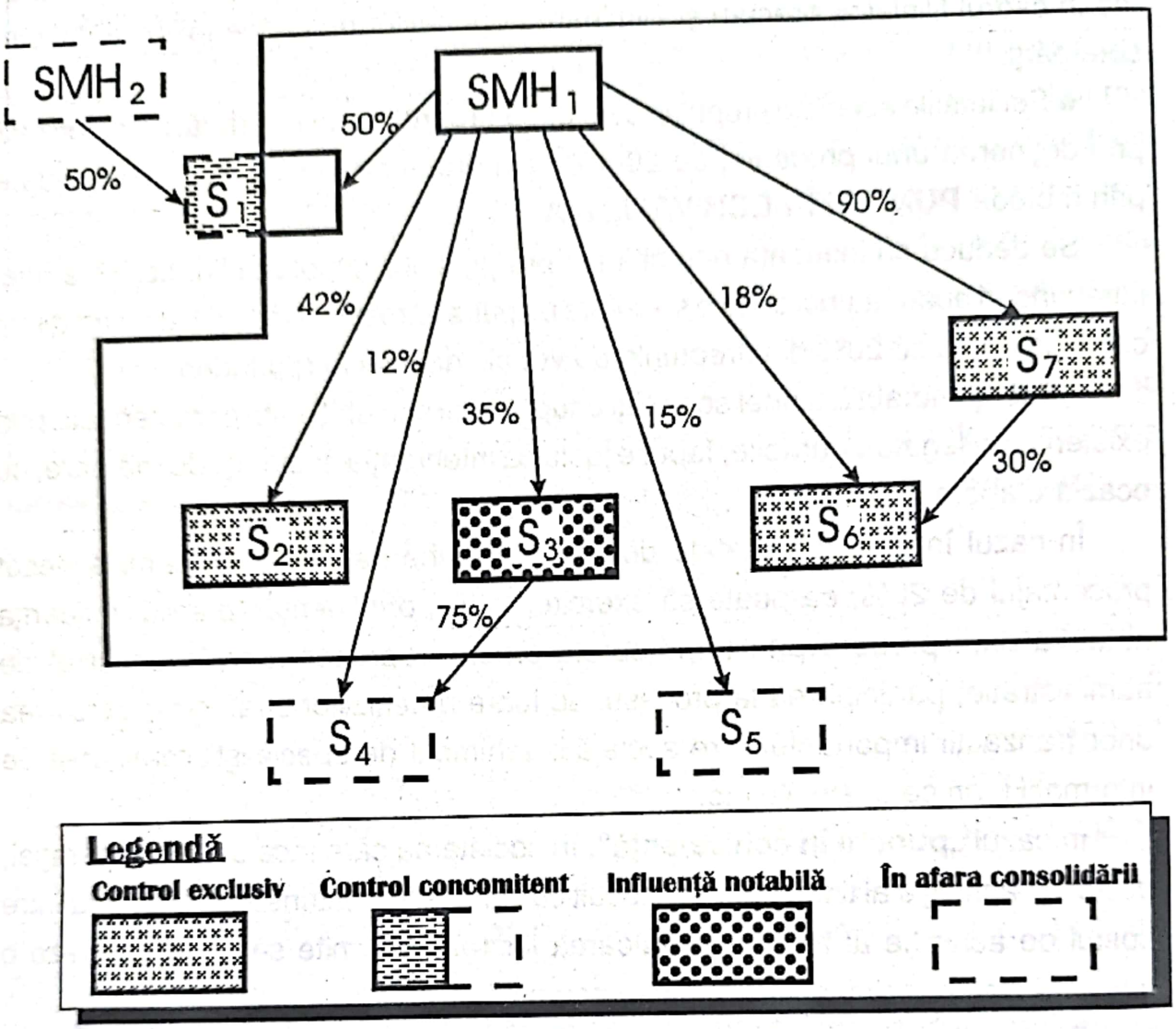

Remarci:

- societatea S_1 este generată printr-un acord comun între societăţile SMH_1 şi SMH_2;
- participarea societăţii SMH_1 în societatea S_2 este deţinută de patru ani; nici un alt acţionar nu deţine în S_2 o participare mai mare de 42%;
- 30% din acţiunile societăţii S_6 sunt acţiuni cu dividend prioritar, fără drept de vot, deţinute de alţi acţionari decât cei ai societăţilor SMH_1 şi S_7.

Natura controalelor aferente organigramei de mai sus este precizată în tabelul următor:

Scanned with OKEN Scanner

SOCIETATEA	PROCENTAJUL DE CONTROL	PRECIZĂRI	NATURA CONTROLULUI
S_1	100% împreună cu grupul SMH_2	Gestionarea societăţii printr-un acord comun cu un alt grup.	control concomitent
S_2	42%	Procentajul este mai mare decât limita de 40%, timp de mai mult de doi ani.	control exclusiv de fapt
S_3	35%		influenţă notabilă
S_4	12% + 0% = 12%	Lanţul de control este rupt în S_3. Ca atare, procentajul de control exercitat de societatea S_3 este zero. Totuşi, S_3, sub influenţa notabilă a societăţii SMH_1, deţine un control exclusiv în S_4. Se poate, deci, presupune că SMH_1 exercită o influenţă notabilă în S_4.	în afara perimetrului sau influenţă notabilă
S_5	15%		în afara perimetrului
S_6	(18% + 30%)/70% = 68,5%	Drepturile de vot nu vizează decât 70% din acţiuni.	control exclusiv de drept
S_7	90%		control exclusiv de drept

Legislaţiile diferitelor ţări comunitare prevăd situaţii de excludere a unor întreprinderi din perimetrul de consolidare. Excluderea poate să fie obligatorie sau facultativă.

În Franţa, excluderea obligatorie se referă la cazul în care o întreprindere dependentă trebuie să fie lăsată în afara consolidării, deoarece restricţii severe şi de lungă durată afectează, în mod substanţial, controlul exercitat de societatea dominantă sau posibilităţile de transferare a fondurilor de către filiale (de exemplu, filialele instalate în ţări cu o mare instabilitate politică). Cazurile de excludere facultativă se referă la: (i) acţiuni sau părţi sociale deţinute numai în vederea **unei cesiuni ulterioare**; (ii) societatea dependentă este de o **importanţă neglijabilă** şi poate să fie exclusă fără să se afecteze imaginea fidelă a ansamblului consolidat; (iii) obţinerea de documente contabile consolidate ale societăţii dominate nu poate să se facă: (a) fără a apela la **cheltuieli excesive** sau (b) la **termenele** prevăzute pentru punerea lor la dispoziţia auditorilor.

Scanned with OKEN Scanner

15.2.3. Procentajul de interes şi drepturile pecuniare ale asociaţilor

a) **Modul de utilizare a procentajului de interes variază în funcţie de metodele de consolidare:**

- în cazul metodei integrării globale, procentajul de interes este o cheie de repartizare a rezervelor şi rezultatelor între societatea-mamă şi asociaţii minoritari;
- în cazul metodei integrării proporţionale, el este o cheie de repartizare a valorilor conturilor sociale încorporate numai la nivelul proratei procentajelor de interes aferente fiecărei societăţi vizate;
- în cazul metodei de punere în echivalenţă, el este o cheie de repartizare a activului net contabil corijat al societăţii evaluate.

b) **Utilizarea procentajului de interes este decisivă în cazul tehnicii de consolidare directă**

Este important să distingem **metodele de consolidare** (integrarea globală, integrarea proporţională, punerea în echivalenţă) de **tehnicile de consolidare** (consolidarea directă, consolidarea pe paliere, consolidarea modulară, consolidarea conform metodei variaţiilor) şi de **suporturile de consolidare** (tabloul de consolidare, înregistrarea în jurnalul de consolidare).

În cazul consolidării directe, dacă analizăm figura 2, se poate constata că societatea SMH va consolida simultan societatea S_1 prin integrare globală (procentaj de control = procentaj de interes = 80%) şi societatea S_2, de asemenea, prin integrare globală (procentaj de control = 45%, dar procentajul de interes = 80% x 45% = 36%).

Dacă se procedează la **consolidarea pe paliere**, într-o primă etapă, societatea S_1 va consolida societatea S_2 prin integrare globală (procentaj de interes = 45%) şi, într-o a doua etapă, societatea-mamă SMH va consolida subgrupul (S_1 + S_2), pe baza consolidării anterioare, de asemenea prin integrare globală. Această tehnică, deşi pare echivalentă integrării directe, prezintă dificultăţi serioase atunci când este vorba despre participaţii încrucişate.

Tehnica de **consolidare modulară** constă în divizarea conturilor consolidate aferente fiecărei societăţi în module susceptibile de a fi regrupate în funcţie de

Scanned with OKEN Scanner

imperativele de gestiune ale grupului - partiţia pe activităţi, pe sectoare geografice, pe filiere de producţie, pe „meserii" - care poate să conducă la consolidarea, pe de o parte, a 40% din SMH cu o pătrime din 80%, din S_1 şi totalitatea de 36% din S_2, şi, pe de altă parte, a 70% care au mai rămas din SMH cu trei pătrimi care au mai rămas din S_2, conservându-se posibilitatea de a reuni ansamblul.

Tehnica de **consolidare prin metoda variaţiilor** pleacă de la datele deja consolidate în perioada precedentă şi integrează fluxurile consolidate ale exerciţiului curent, ceea ce permite să se soluţioneze simultan problema evaluării perimetrului de consolidare de la un exerciţiu la altul şi cea de contabilizare a operaţiilor consolidate, aferente perioadei curente.

În ceea ce priveşte suporturile materiale de consolidare, atunci când ansamblul consolidabil este restrâns la maximum 7-8 societăţi, se poate utiliza un tablou de consolidare; dincolo de această limită, securitatea cerută de reuşita consolidării solicită înregistrarea operaţiilor într-un **jurnal de consolidare**: în acest sens, în contabilitatea franceză se utilizează, după voie, conturile speciale ale clasei a 8-a.

În esenţă[1)], pentru fiecare societate consolidabilă şi pentru societatea-mamă se reiau posturile bilanţiere de activ, în debit, şi cele de pasiv, în credit, inclusiv postul bilanţier de rezultate. Apoi, se reiau, în debit, conturile de cheltuieli redeschise pentru consolidare, şi în credit, conturile de venituri, redeschise, de asemenea, pentru consolidare. După aceasta, se balansează contul de profit şi pierderi, care soldează mărimea corespunzătoare a rezultatului, din bilanţ.

În felul acesta, în jurnalul de consolidare se păstrează totalitatea conturilor de bilanţ şi de gestiune (de cheltuieli şi de venituri), cu excepţia contului de „Profit şi pierdere", care este eliminat.

În continuare, se compensează operaţiile reciproce, se procedează la retratări pentru eliminarea efectelor fiscale în conturi, se regrupează valorile contabile, în vederea reconstituirii contului de profit şi pierdere unic consolidat. După care, se continuă operaţiile de regrupare, până când se obţine bilanţul unic consolidat.

[1)] Practica dovedeşte că există mai multe variante de întocmire a jurnalului de consolidare.

Scanned with OKEN Scanner

c) Calculul general al procentajului de interes

- **Cazul legăturilor directe:**

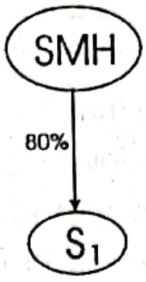

Figura 7

În figura 7, procentajul de interes este de 80%; el este egal cu procentajul de control, dacă nu există decât acţiuni ordinare.

- **Cazul legăturilor indirecte:**

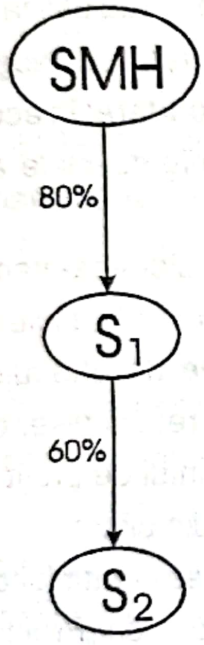

Figura 8

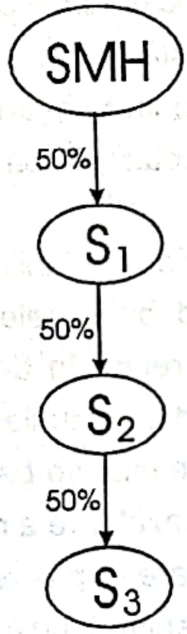

Figura 9

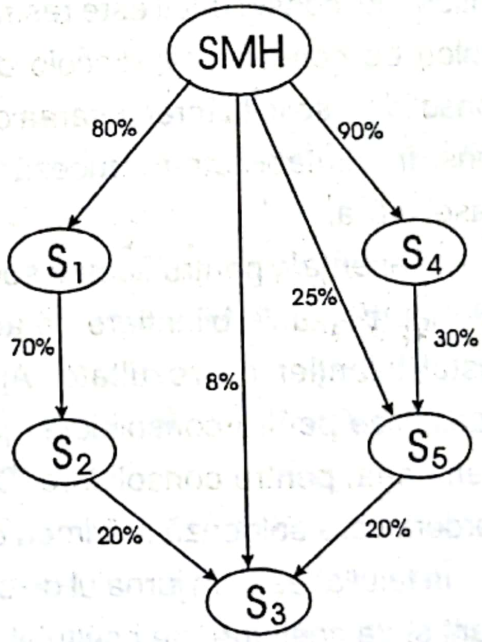

Figura 10

În figura 8, interesele societăţii-mamă în S_2 sunt de 80% x 60% = 48%, în timp ce controlul său asupra aceleiaşi societăţi este de 60%.

În figura 9, interesele societăţii-mamă în S_3 sunt de $(50\%)^3$ = 12,5%. Dacă lanţul este constituit dintr-un număr mare de societăţi, se constată o economie remarcabilă de mijloace de control. O societate oarecare, n, controlată pentru 50%, nu reclamă decât $(50\%)^n \Rightarrow 0$ mijloace financiare investite de SMH. De exemplu, dacă n=7, $(50\%)^7$ = 0,078% procentaj de interes.

În conformitate cu figura 10, procentajele de interes ale societăţii SMH sunt calculate, şi se prezintă astfel:

Procentajul de interes în	Calculul procentajului de interes	Procentajul de interes total	Procentajul de control
S1	80%	80%	80%
S2	80% x 70% = 56%	56%	70%
S3	(56%x20%)+8%+(52%x20%)=29,6%	29,6%	48%
S4	90%	90%	90%
S5	90% x 30% + 25% = 52%	52%	25%+30%=55%

Remarcă: Atunci când există o ruptură a lanţului de control (procentaj < 40% sau procentaj < 20%) este imposibil să se procedeze la o integrare globală, respectiv la o punere în echivalenţă, dar procentajul de interes continuă să se multiplice.

15.3. Procedura de consolidare

Baza informaţională de plecare în consolidare sunt conturile individuale ale societăţilor care fac parte din perimetrul de consolidare.

Operaţiile de consolidare se referă, în ordine, la:

- retratările şi ajustările prealabile ale conturilor individuale;
- cumularea conturilor individuale;
- eliminarea conturilor şi operaţiilor reciproce;
- eliminarea rezultatelor interne grupului.

15.3.1. Retratările şi ajustările prealabile

Efectuate asupra conturilor individuale, aceste operaţii nu sunt realizate decât dacă ele au o importanţă semnificativă la nivelul ansamblului consolidat.

Înregistrările retratărilor şi ajustărilor pot să fie descentralizate la nivelul fiecărei societăţi din grup. În acest sens, fiecare societate va întocmi un jurnal auxiliar de consolidare, operaţiile astfel descentralizate purtând numele de preconsolidare.

Retratările şi ajustările prealabile se referă, în mod concret, la:

- retratările de omogenizare;
- eliminarea efectelor înregistrărilor efectuate ca urmare a aplicării legislaţiei fiscale;

Scanned with OKEN Scanner

- retratarea impozitului asupra beneficiilor;
- ajustarea conturilor reciproce între societăţile integrate;
- conversiunea conturilor societăţilor străine.

a) **Retratările de omogenizare**

Scopul acestor retratări este de a aplica metode omogene de evaluare în consolidare. Într-adevăr, cumularea posturilor nu se poate efectua în mod corect, dacă, în interiorul grupului nu există o uniformitate în privinţa metodelor de evaluare (privind amortizările, stocurile, provizioanele etc.). Omogenizarea se extinde şi la nivelul metodelor de prezentare a conturilor.

Fiind exclusiv efectuată în scopul informării actorilor economici, consolidarea trebuie să opereze asupra unor structuri informaţionale rezultate din aplicarea unor norme contabile recunoscute de comunitatea financiară internaţională. În mod natural, dreptul contabil relativ la conturile consolidate trebuie să faciliteze grupurilor o paletă mai mare de opţiuni[1)]. Astfel, întreprinderile pot avea facultatea de a evalua imobilizările, prin includerea sau nu în cost a cheltuielilor financiare; ele pot evalua stocurile în conformitate cu metodele CMP şi FIFO, dar şi prin metoda LIFO; bunurile achiziţionate prin contracte de locaţie-finanţare pot fi înregistrate în activul societăţii locatare, concomitent cu relevarea unei datorii în pasiv (în mod corelativ, contul de profit şi pierdere va înregistra cheltuieli cu amortizările şi cheltuieli financiare, în locul redevenţei); câştigurile şi pierderile latente generate de creanţele sau datoriile exprimate în monede străine pot să fie înscrise în contul de profit şi pierdere etc.

Diversitatea metodelor de evaluare utilizate de societăţile grupului obligă, în mod logic, la o armonizare, în vederea consolidării propriu-zise.

Exemple de retratare în vederea omogenizării:

Exemplul 1

O societate filială F a înregistrat, în exerciţiul N-1, cheltuieli de constituire în valoare de 2.000.000 lei, amortizabile în 5 ani. În schimb, grupul prevede înregistrarea acestor cheltuieli în contul de profit şi pierdere.

În jurnalul auxiliar al societăţii F, înregistrările de retratare, la închiderea exerciţiului N, se vor prezenta astfel:

- Înregistrări de preconsolidare a bilanţului:

[1)] Proces limitat, în ultimii ani, de nevoia asigurării unei mai mari comparabilităţi a conturilor.

Scanned with OKEN Scanner

- Corectare relativă la exerciţiul precedent:

31/12/N

%		201	„Cheltuieli de constituire“	2.000.000
2801 „Amortizarea cheltuielilor de constituire“	=			400.000
106 „Rezerve F“				1.600.000

- Corectarea amortizării exerciţiului N:

31/12/N

2801 „Amortizarea cheltuielilor de constituire“	=	121	„Profit şi pierdere“	400.000

● Înregistrare de preconsolidare a contului de profit şi pierdere:

- Corectarea cheltuielilor cu amortizare, aferente exerciţiului N:

31/12/N

12 „Rezultat global“	=	6811	„Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor“	400.000

Exemplul 2

O societate Sc a achiziţionat, la începutul exerciţiului N-1, un mijloc fix, printr-un contract de locaţie-finanţare, în următoarele condiţii:

- valoarea bunului la începutul contractului: 20.000.000 lei;
- chiria anuală plătită în avans: 5.200.000 lei;
- valoarea bunului la sfârşitul contractului: 0;
- durata contractului: 5 ani.

În conturile individuale ale societăţii Sc, operaţia este înregistrată în conformitate cu viziunea juridică. În faza de preconsolidare, societatea a preferat viziunea economică de soluţionare, viziune care este adoptată, în mod unic, în cazul conturilor consolidate. Ca atare, operaţia se va înregistra ca o cumpărare finanţată printr-un împrumut de aceeaşi durată ca şi cea a contractului de locaţie-finanţare. Anuităţile acestui împrumut „fictiv“ au aceeaşi mărime şi aceleaşi scadenţe ca şi chiriile (înregistrate în cazul aplicării viziunii juridice). Pentru a

Scanned with OKEN Scanner

determina cheltuiala „fictivă" cu dobânzile, este necesar să se calculeze rata actuarială a împrumutului „fictiv". Rata actuarială a unui împrumut de 20.000.000, amortizat prin 5 anuităţi de 5.200.000, vărsate la începutul perioadei, este de ≈ 15,15%.

Dacă avem în vedere primele trei scadenţe, calculele financiare sunt rezumate în următorul tabel:

	Împrumutul fictiv					Imobilizarea
Scadenţa	Datoria înaintea scadenţei (1)	Dobânda (1)x0,1515 (2)	Anuitatea= =chiria (3)	Amortizarea financiară (3)-(2) (4)	Datoria după scadenţă (1)-(4) (5)	Amortizarea pentru depreciere 20.000.000x0,20 (6)
1/01/N-1	20.000.000	0*	5.200.000	5.200.000	14.800.000	0
31/12/N-1	14.800.000	2.242.200	5.200.000	2.957.800	11.842.200	4.000.000
31/12/N	11.842.200	1.794.093	5.200.000	3.405.907	8.436.293	4.000.000

**) Dobânda este egală cu 0, deoarece împrumutul „fictiv" a fost „subscris" la 1/01/N-1.*

În jurnalul auxiliar al societăţii Sc, la închiderea exerciţiului N, înregistrările de retratare se prezintă după cum urmează:

- **Înregistrări de preconsolidare a bilanţului:**

- Corectarea relativă la exerciţiul precedent (N-1):

31/12/N

212 „Mijloace fixe"	=	%		20.000.000
		281 „Amortizări privind imobilizările corporale" (din coloana 6)		4.000.000
		106 „Rezerve Sc" (prin diferenţă)		4.157.800
		16 x „Datorii financiare" (coloana 5)		11.842.200

- Corectarea înregistrărilor exerciţiului N:

	31/12/N	
%	281 „Amortizări privind imobilizările corporale“	4.000.000
16 x „Datorii financiare“ (din coloana 4)		3.405.907
121 „Profit şi pierdere“ (prin diferenţă)		594.093

● **Înregistrare de preconsolidare a contului de profit şi pierdere:**

- Corectarea cheltuielilor exerciţiului:

	31/12/N	
666 „Cheltuieli privind dobânzile“ (din coloana 2)		1.794.093
6811 „Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor“ (din coloana 6)		4.000.000
	612 „Cheltuieli cu redevenţele, locaţiile de gestiune şi chiriile“/analitic Chirii din contracte de locaţie-finanţare	5.200.000
	12 „Rezultat global“	594.093

b) Eliminarea efectelor înregistrărilor efectuate ca urmare a aplicării legislaţiei fiscale

Armonizarea metodelor contabile prin retratări şi ajustări prealabile vizează, de asemenea, eliminarea incidenţei anumitor restricţii juridice şi fiscale, pentru a obţine o imagine fidelă a situaţiei financiare şi rezultatului grupului, în conformitate cu realitatea economică. Eliminarea incidenţelor fiscale se referă, cu predilecţie, la provizioanele reglementate, subvenţiile pentru investiţii şi amortizarea imobilizărilor.

Exemplul 3.

La închiderea exerciţiului N-1, în bilanţul individual al societăţii Sc fusese înscris un provizion reglementat de 11.000.000 lei. La sfârşitul exerciţiului N, acest provizion reglementat a fost de 12.000.000 lei. El va fi reluat la rezerve, în exerciţiul N+1.

Scanned with OKEN Scanner

În jurnalul auxiliar înregistrările de retratare ale societăţii Sc se vor prezenta după cum urmează:

● **Înregistrările de preconsolidare a bilanţului:**

- La sfârşitul exerciţiului N, eliminarea provizionului reglementat:

31/12/N

141 „Provizioane reglementate“	=	%	12.000.000
		106 „Rezerve Sc“	11.000.000
		121 „Profit şi pierdere Sc“	1.000.000

- La sfârşitul execiţiului N+1, eliminarea reluării provizionului reglementat:

31/12/N+1

121 „Profit şi pierdere Sc“	=	106 „Rezerve Sc“	12.000.000

● **Înregistrările de preconsolidare a contului de profit şi pierdere:**

- La sfârşitul exerciţiului N, eliminarea cheltuielilor excepţionale privind provizioanele reglementate:

31/12/N

12 „Rezultat global“	=	6874 „Cheltuieli excepţionale privind provizioanele reglementate“	1.000.000

La sfârşitul exerciţiului N+1, eliminarea reluării provizionului reglementat:

31/12/N+1

7874 „Venituri excepţionale din provizioane reglementate“	=	12 „Rezultat global“	12.000.000

În ceea ce priveşte retratarea subvenţiilor pentru investiţii (eliminarea incidenţelor fiscale), unii autori le includ în categoria veniturilor constatate în avans. O atare soluţie este conformă normei internaţionale IAS 20 „Contabilizarea subvenţiilor publice şi a informaţiilor de furnizat privind ajutorul public“.

c) **Retratarea impozitului asupra beneficiilor**

În conturile individuale ale societăţilor[1)], impozitul este înregistrat, în general, în conformitate cu metoda impozitului exigibil. Pentru a asigura conturilor anuale o imagine fidelă, este necesar să se retrateze conturile individuale, în vederea aplicării metodei impozitului amânat, metodă obligatorie în ingineriile de consolidare. În acest sens, un loc important îl ocupă prelucrarea decalajelor generate de

[1)] Este vorba despre cazul întreprinderilor franceze, româneşti şi din alte ţări din Europa.

Scanned with OKEN Scanner

retratările de omogenizare şi cele privind eliminarea efectelor înregistrărilor efectuate ca urmare a aplicării legislaţiei fiscale.

Retratările se repercutează asupra rezultatului consolidat al exerciţiului sau asupra rezervelor consolidate (adică, asupra rezultatelor consolidate ale exerciţiilor anterioare).

Deoarece impozitul exigibil nu este în nici un fel afectat de consolidare, retratările generează decalaje între cheltuiala cu impozitul, relativă la rezultatul consolidat, şi impozitul exigibil. Dacă aceste decalaje sunt temporare, cheltuiala cu impozitul trebuie să fie ajustată, în consecinţă, în conturile consolidate.

Când retratarea conduce la **majorarea rezultatului (sau rezervei)**, va rezulta un **impozit amânat**, care diminuează rezultatul (sau rezerva).

Când retratarea conduce la **diminuarea rezultatului (sau rezervei)**, va apărea un impozit anticipat, care majorează rezultatul (sau rezerva).

În contextul exemplelor anterioare 1 şi 2, înregistrările de retratare prezentate trebuie să fie completate cu retratarea impozitului amânat:

(i) **Înregistrările de retratare la nivelul bilanţului:**

în exemplul 1 (retratarea cheltuielilor de constituire):

Corectarea relativă la exerciţiul precedent:

1.600.000 x 38%[1] = 608.000 lei

Impozite amânate - activ	=	Rezerve filiala F	608.000

Corectarea cheltuielilor exerciţiului N privind amortizarea cheltuielilor de constituire:

400.000 x 38% = 152.000 lei

Profit şi pierdere filiala F	=	Provizioane pentru impozite amânate	152.000

în exemplul 2 (retratarea impusă de contractul de locaţie finanţare):

Corectarea relativă la exerciţiul precedent:

4.157.800 x 38% = 1.579.964 lei

Rezerve Sc	=	Provizioane pentru impozite amânate	1.579.964

Corectarea relativă la exerciţiul N:

594.093 x 38% = 225.755 lei

Impozite amânate - Activ	=	Profit şi pierdere Sc	225.755

[1] Să admitem că mărimea cotei de impozit asupra beneficiilor este de 38%.

Scanned with OKEN Scanner

Calculul impozitului amânat şi implicaţiile sale

După cum s-a putut constata în paragraful 7.3.1.2., întreprinderile din ţările europene dezvoltate au putut alege între două metode de calcul al impozitului amânat:

- metoda reportului variabil,
- sau metoda reportului fix.

Cele două metode sunt identice în ceea ce priveşte impozitul amânat al exerciţiului (N), dar ele diferă în privinţa impozitelor amânate generate în exerciţiile anterioare:

- **în cazul metodei reportului variabil**, impozitele amânate ale exerciţiilor anterioare sunt recalculate în fiecare an, în funcţie de cota actualmente în vigoare;
- **în cazul metodei reportului fix**, impozitul amânat a fost calculat în funcţie de cota care era în vigoare în momentul în care decalajul temporar a luat naştere: acest calcul nu mai este revizuit ulterior.

Exemplul 4

La începutul exerciţiului N-3, o societate GAMA a achiziţionat un echipament, la un cost de achiziţie de 40.000.000 lei, amortizabil în opt ani. Din motive fiscale, societatea GAMA aplică un sistem degresiv de amortizare (coeficient multiplicator 2). Metodologia de consolidare a grupului impune, în schimb, sistemul linear de amortizare.

Exerciţiul	Cota de impozit	Amortizarea lineară	Amortizarea degresivă	Retratare
N-3	40%	5.000.000	10.000.000	- 5.000.000
N-2	38%	5.000.000	7.500.000	-2.500.000
N-1	37%	5.000.000	5.625.000	-625.000
N	36%	5.000.000	4.218.750	+781.250

La închiderea exerciţiului N, retratarea de omogenizare se va efectua după cum urmează:

Scanned with OKEN Scanner

(i) **Metoda raportului variabil:**

Amortizări privind imobilizările corporale	=	% Rezerve GAMA Provizioane pentru impozite amânate (36% x 8.125.000[1])	8.125.000 5.200.000 2.925.000
%	=	Amortizări privind imobilizările corporale	781.250
Rezultat GAMA Impozite amânate-Activ (36% x 781.250)			500.000 281.250

(ii) **Metoda reportului fix:**

Amortizări privind imobilizările corporale	=	% Rezerve GAMA Provizioane pentru impozite amânate (40% x 5.000.000 + + 38% x 2.500.000 + + 37% x 625.000)	8.125.000 4.943.750 3.181.250
%	=	Amortizări privind imobilizările corporale	781.250
Rezultat GAMA Impozite amânate-Activ (36% x 781.250)			500.000 281.250

Remarcă: Metoda reportului variabil este mai simplu de aplicat, deoarece cota de impozit este aceeaşi pentru impozitele amânate ce vizează atât rezultatul exerciţiului cât şi rezervele. În plus, ea este singura metodă admisă de norma americană FAS 96 şi de norma internaţională IAS 12 (noua normă).

d) **Ajustarea conturilor reciproce între societăţile integrate**

Societăţile care aparţin unui grup ţin conturi reciproce precum „Clienţi" şi

[1] 5.000.000 + 2.500.000 + 625.000 = 8.125.000

Scanned with OKEN Scanner

„Furnizori", „Cheltuieli privind mărfurile" şi „Venituri din vânzarea mărfurilor" etc., ca efect al derulării unor operaţii între ele. În principiu, soldurile conturilor reciproce ar trebui să se echilibreze. Şi, totuşi, în practică subzistă unele diferenţe care trebuie resorbite.

Cel mai întâlnit caz este acela al diferenţelor datorate decalajelor între data înregistrării vânzărilor şi cea a cumpărărilor. Datorită întârzierilor în comunicare, unele operaţii, ce implică două întreprinderi, sunt deja înregistrate în una dintre ele, dar nu şi în cealaltă. Diferenţele în cauză vor fi corectate, echilibrând astfel soldurile conturilor, **fie** de pe poziţia vânzătorului, **fie** de pe cea a cumpărătorului. În mod evident, corectarea implică şi o ajustare a stocului.

Exemplul 5

Presupunem că societatea-mamă MEGA consolidează filiala ALFA. În societatea MEGA, contul „Clienţi/ALFA" are un sold debitor de 12.200.000 lei (preţ de vânzare: 10.000.000 lei; TVA: 2.200.000 lei), în timp ce, în societatea ALFA, contul „Furnizori/MEGA" nu are sold creditor decât de 10.980.000 lei (cost de achiziţie: 9.000.000 lei; TVA: 1.980.000 lei), deoarece o factură de 1.220.000 lei (cost de achiziţie: 1.000.000 lei; TVA: 220.000 lei) nu a fost primită. Marja realizată de societatea MEGA ca urmare a acestei facturi (vânzări) este de 176.000 lei.

Înregistrările de ajustare presupuse de exemplul de mai sus se prezintă după cum urmează:

(i) **Poziţia vânzătorului (societatea MEGA)**

Ajustarea conturilor societăţii ALFA:

Consolidarea bilanţului, pentru a aduce datoria la nivelul sumei totale de 12.200.000 lei:

%	=	401 „Furnizori"/MEGA	1.220.000
371 „Mărfuri"			1.000.000
4426 „TVA deductibilă"			220.000

Consolidarea contului de profit şi pierdere pentru a aduce „cheltuielile totale privind mărfurile" la nivelul sumei de 10.000.000 lei (egală cu costul de achiziţie total).

Remarcă: Să presupunem că mărfurile în valoare de 9.000.000 lei au fost vândute, deci că operaţia de descărcare a gestiunii de mărfuri a avut loc.

Se presupune, de asemenea, că factura nesosită va fi primită şi că mărfurile

Scanned with OKEN Scanner

aferente vor fi vândute.

607 „Cheltuieli privind mărfurile“	=	371 „Mărfuri“	1.000.000

sau

(ii) **Poziţia cumpărătorului (societatea ALFA)**

Ajustarea conturilor societăţii MEGA:

Consolidarea bilanţului, pentru a aduce creanţa la nivelul sumei de 10.980.000 lei.

%	=	411 „Clienţi“	1.220.000
371 „Mărfuri“			824.000
4427 „TVA colectată“			220.000
121 „Rezultate“ - MEGA			176.000

Consolidarea contului de profit şi pierdere, pentru a aduce „vânzările“ la nivelul sumei de 9.000.000 lei (vânzările înregistrate anterior, de 10.000.000 lei diminuate cu cele corespunzătoare facturii neprimite de ALFA, de 1.000.000 lei):

707 „Venituri din vânzarea mărfurilor“	=	%	1.000.000
		607 „Cheltuieli privind mărfurile“	824.000
		12 „Rezultat global“	176.000

Remarcă: Pentru factura neprimită de cumpărător (ALFA), se ajustează atât stocul furnizorului cât şi cheltuiala aferentă stocului de mărfuri, deoarece acesta se consideră nevândut.

e) **Conversiunea conturilor societăţilor străine**

Conturile individuale ale societăţilor străine consolidate trebuie să fie convertite în moneda naţională. În funcţie de natura legăturilor economice între societatea-mamă şi filiala sa străină, pot să fie utilizate două metode: metoda **cursului de închidere** şi metoda **cursului istoric.**

● **Condiţiile de aplicare a metodelor de conversiune**

Prin **metoda cursului de închidere**, se procedează la conversiunea conturilor întreprinderilor ce au o anumită **autonomie economică şi financiară** în raport cu

societatea consolidantă (şi filialele sale). De asemenea, această metodă este aplicată în cazul conversiunii capitalurilor proprii ale societăţilor **puse în echivalenţă.**

Prin **metoda cursului istoric**, se procedează la conversiunea conturilor întreprinderilor prin care **se prelungesc în străinătate activităţile** societăţii consolidante (sau filialelor sale[1)]).

● **Modalităţile de aplicare a metodelor de conversiune**

(i) **Metoda cursului de închidere**

Elementele bilanţului şi contului de profit şi pierdere ale filialelor străine sunt convertite pe baza cursului constatat la închiderea exerciţiului, ca şi când acesta ar fi valoarea de inventar a titlurilor cotate în străinătate, în conturile individuale ale societăţii-mamă.

În mod excepţional, capitalurile proprii ale filialei străine sunt convertite la cursul istoric, ceea ce permite punerea în evidenţă a unei diferenţe de conversiune între cursul de închidere şi cursul istoric. Această diferenţă reprezintă câştiguri sau pierderi de schimb realizate de grup, din participaţiile sale, din momentul achiziţionării lor.

(ii) **Metoda cursului istoric**

Conform acestei metode, fiecare element din bilanţul şi contul de profit şi pierdere al filialelor străine este convertit la cursul ce i-ar fi aplicat, dacă elementul în cauză ar face parte direct din conturile individuale ale societăţii-mamă[2)]. Cursul de conversiune este:

- **cursul istoric, pentru elementele nemonetare** (imobilizări, stocuri, capitaluri proprii, cheltuieli şi venituri), sau altfel spus, cursul care era în vigoare în momentul achiziţionării elementului sau al realizării operaţiei (sau primei consolidări a filialei, dacă ea este anterioară achiziţionării);

- **cursul de închidere, pentru elementele monetare** (creanţe, datorii şi disponibilităţi).

Observaţii:

- Se consideră că, din nevoi practice, cursul istoric al cheltuielilor şi veniturilor este media între cursul la deschiderea exerciţiului şi cel la închiderea acestuia.

- Ca excepţie de la practica menţionată mai sus, cursul istoric al cheltuielilor

---

[1)] franceze.
[2)] franceze.

Scanned with OKEN Scanner

cu amortizările şi provizioanele pentru depreciere este identic cu cursul de conversiune al elementului amortizat sau provizionat. De aici decurge o diferenţă de conversiune care se constituie într-un post distinct al contului de profit şi pierdere consolidat.

În tabelul de mai jos, sunt rezumate cursurile de conversiune aplicabile posturilor bilanţiere şi ale contului de profit şi pierdere, aferente filialei străine, precum şi afectarea diferenţelor de conversiune:

Elementul/modul de afectare	Metoda cursului de închidere	Metoda cursului istoric
Capitaluri proprii	cursul istoric	cursul istoric
Elementele monetare (creanţe, datorii, disponibilităţi) (a)	cursul de închidere	cursul de închidere
Alte posturi bilanţiere	cursul de închidere	cursul istoric (b)
Cheltuieli cu amortizările şi provizioanele pentru depreciere, variaţia stocurilor	cursul de închidere	cursul istoric al elementelor depreciate sau stocurilor
Alte cheltuieli şi venituri	cursul de închidere	cursul mediu al exerciţiului
Afectarea diferenţei din conversiune	capitaluri proprii (c)	rezultat (d)

(a) inclusiv creanţele imobilizate şi datoriile financiare;

(b) în mod convenţional, se consideră că mărimea cursului istoric al stocurilor este cursul mediu al exerciţiului; cu toate acestea, dacă stocurile şi titlurile de plasament, ca urmare a unui provizion pentru depreciere, sunt aduse la nivelul valorii actuale, această valoare este convertită pe baza cursului de închidere;

(c) diferenţa de conversiune este împărţită între întreprinderea consolidantă (postul „diferenţe de conversiune") şi interesele minoritare;

(d) diferenţa din conversiune figurează la un post distinct al contului de profit şi pierdere.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplul 6

Societatea românească MEGA deţine o participaţie de 70% în capitalul societăţii americane DELTA. Ca urmare, ea consolidează societatea DELTA prin integrare globală. Bilanţul societăţii DELTA, întocmit în dolari, la închiderea exerciţiului N, se prezintă astfel:

Bilanţul societăţii DELTA la 31/12/N (în dolari)

Activ		Pasiv	
Imobilizări (a)	40.000	Capital social (c)	15.000
Amortizarea imobilizărilor 15.000		Rezerve (d)	10.000
Stocuri (b)	2.000	Rezultate	5.000
Provizioane pentru depreciere stocurilor 200		Datorii	15.000
Creanţe	2.000		
Disponibilităţi	1.000		
Total activ	45.000	Total pasiv	45.000

(a) Imobilizările au fost achiziţionate integral la 31/12/N-3.

(b) La 1/01/N, stocul iniţial era de 2200 dolari.

(c) Participarea societăţii MEGA în capitalul societăţii DELTA a fost subscrisă la 1/06/N-4.

(d) Rezervele provin din rezultatele realizate în N-2 (4.000) şi N-1 (6.000).

Contul său de profit şi pierdere, la rândul lui, se prezintă după cum urmează:

Contul de profit şi pierdere al societăţii DELTA (în dolari)

Venituri	25.000
- Cheltuieli diverse	-16.000
- Variaţia stocurilor (a)	- 2.000
- Cheltuieli cu amortizările	- 5.000
- Cheltuieli cu provizioanele pentru stocuri	- 200
= Beneficiu	3.600

(a) Societatea DELTA utilizează metoda inventarului intermitent de gestiune a stocurilor.

Scanned with OKEN Scanner

Cursul dolarului a variat, începând cu N-4, astfel:

Data	Cursul în lei
N-4 (data subscrierii participării)	7.500
31/12/N-3 (data achiziţionării imobilizărilor)	7.800
31/12/N-2	8.000
31/12/N-1	7.900
31/12/N	8.200

Cursul mediu al fiecărui exerciţiu este obţinut prin calculul mediei cursurilor de deschidere şi de închidere, adică:

- pentru exerciţiul N: (7.900 + 8.200)/2 = 8.050
- pentru exerciţiul N-1: (8.000 + 7.900)/2 = 7.950
- pentru exerciţiul N-2: (7.800 + 8.000)/2 = 7.900

Pe baza informaţiilor şi calculelor prezentate anterior, pot fi dezvoltate următoarele două cazuri referitoare la înregistrările de conversiune.

● **Cazul 1: metoda cursului de închidere**

- Conversiunea posturilor contului de profit şi pierdere:

%	=	Venituri (25.000 x 8.200)	205.000.000
Cheltuieli diverse (16.000 x 8.200)			131.200.000
Variaţia stocurilor (200 x 8.200)			1.640.000
Cheltuielile cu amortizările (5.000 x 8.200)			41.000.000
Cheltuieli cu provizioanele pentru deprecierea stocurilor (200 x 8.200)			1.640.000
Rezultat global			29.520.000

- Conversiunea posturilor bilanţiere:

Imobilizări (55.000 x 8.200)		451.000.000
Stocuri (2.200 x 8.200)		18.040.000
Creanţe (2.000 x 8.200)		16.400.000
Disponibilităţi (1.000 x 8.200)		8.200.000
	Amortizarea imobilizărilor (15.000 x 8.200)	123.000.000
	Provizioane pentru depreciere stocurilor (200 x 8.200)	1.640.000
	Capital social DELTA (a) (15.000 x 7.500)	112.500.000
	Rezerve DELTA (b) (4.000 x 8.000 + 6.000 x 7.900)	79.400.000
	Rezultate DELTA (după conversiunea cheltuielilor şi veniturilor)	29.520.000
	Datorii (15.000 x 8.200)	123.000.000
	Diferenţa din conversie DELTA (c)	**24.580.000**

(a) Cursul istoric la data subscrierii capitalului.

(b) Cursurile de închidere ale exerciţiilor în care s-au realizat beneficiile repartizate la rezerve.

(c) Diferenţa din conversiune este calculată ca un rest pentru asigurarea echilibrului „debit-credit". Ea provine din faptul că elementele de capitaluri proprii nu sunt convertite la cursul utilizat pentru celelalte posturi bilanţiere. Diferenţa este apoi împărţită între capitalurile proprii consolidate (postul „diferenţe din conversiune") şi interesele minoritare, în aceleaşi proporţii utilizate în cazul capitalurilor proprii ale societăţii DELTA.

- Repartizarea diferenţei din conversiune:

Diferenţa din conversiune DELTA	=	%	24.580.000
		Diferenţa din conversiune (24.580.000 x 70%)	17.206.000
		Interese minoritare (24.580.000 x 30%)	7.374.000

Scanned with OKEN Scanner

● **Cazul 2: metoda cursului istoric**

- Conversiunea posturilor bilanţiere:

Imobilizări (a) (55.000 x 7.800)		429.000.000
Stocuri (b) (2.200 x 8.200)		18.040.000
Creanţe (c) (2.000 x 8.200)		16.400.000
Disponibilităţi (c) (1.000 x 8.200)		8.200.000
	Amortizarea imobilizărilor (d) (15.000 x 7.800)	117.000.000
	Provizioane pentru depreciere stocurilor (b) (200 x 8.200)	1.640.000
	Capital social DELTA (15.000 x 7.500)	112.500.000
	Rezerve DELTA (e) (4.000 x 7.900 + 6.000 x 7.950)	79.300.000
	Rezultate DELTA (prin diferenţă)	38.200.000
	Datorii (c) (15.000 x 8.200)	123.000.000

- Conversiunea posturilor contului de profit şi pierdere:

Cheltuieli diverse (f) (16.000 x 8.050)		128.800.000
Variaţia stocurilor (f) (200 x 8.050)		1.610.000
Cheltuielile cu amortizările (d) (5.000 x 7.800)		39.000.000
Cheltuieli cu provizioanele pentru deprecierea stocurilor (b) (200 x 8.200)		1.640.000
Rezultat global (după conversiunea posturilor bilanţului)		38.200.000
	Venituri (f) (25.000 x 8.050)	201.250.000
	Diferenţă de conversie (g)	**8.000.000**

(a) Cursul la data achiziţionării imobilizărilor.
(b) Stocurile sunt convertite la cursul de închidere, deoarece ele fac obiectul unui provizion pentru depreciere.
(c) Element monetar convertit la cursul de închidere.
(d) Amortizările sunt convertite la cursul utilizat pentru imobilizări.
(e) Cursul mediu al exerciţiilor în care se realizează beneficiile repartizate la rezerve.
(f) Cursul mediu al exerciţiului (N).
(g) Diferenţa din conversiune este calculată ca un rest, pentru asigurarea echilibrului „debit-credit". Ea provine din faptul că diferitele venituri şi cheltuieli nu sunt convertite la acelaşi curs. Ea constituie un post al contului de profit şi pierdere consolidat.

Remarcă metodologică:

În cazul metodei cursului de închidere, conversiunea trebuie începută cu elementele contului de profit şi pierdere (cheltuieli şi venituri). Diferenţa din conversiune este obţinută prin calculul restului, în contextul conversiunii posturilor bilanţiere.

Dimpotrivă, în cazul metodei cursului istoric, conversiunea trebuie începută cu posturile bilanţiere, rezultatul fiind calculat prin diferenţă. În ceea ce priveşte diferenţa din conversiune, aceasta este calculată ulterior, ca urmare a conversiunii posturilor de cheltuieli şi de venituri (contul de profit şi pierdere).

15.3.2. Exemplu privind consolidarea conturilor prin aplicarea celor trei metode

Pentru exemplificarea celor trei metode, să considerăm o societate-mamă, MEGA şi filiala sa, ALFA.

La sfârşitul exerciţiului N, conturile anuale principale (individuale) se prezintă astfel:

Bilanţ MEGA

(în milioane lei)

Activ		Pasiv	
Imobilizări corporale	4.800	Capital social	4.000
Imobilizări financiare	2.700	Rezerve	1.500
Împrumuturi acordate societăţii Alfa	450	Rezultatul exerciţiului	500
		Situaţie netă	6.000
Stocuri de mărfuri	1.150	Împrumuturi şi datorii asimilate	3.600
Creanţe-clienţi	900	Furnizori şi costuri asimilate	1.400
Conturi la bănci, casa şi acreditive	1.000		
Total activ	11.000	Total pasiv	11.000

Scanned with OKEN Scanner

Bilanţ ALFA

(în milioane lei)

Activ		Pasiv	
Imobilizări corporale	1.500	Capital social	1.200
Stocuri de mărfuri	1.200	Rezerve	200
Creanţe-clienţi	800	Rezultatul exerciţiului	100
		Situaţie netă	1.500
Conturi la bănci, casa şi acreditive	200	Împrumuturi şi datorii asimilate	750
		Împrumuturi primite de la MEGA	450
		Furnizori şi costuri asimilate	1.000
Total activ	3.700	Total pasiv	3.700

Contul de profit şi pierdere MEGA

(în milioane lei)

Cheltuieli privind mărfurile cumpărate de la societatea ALFA[1)]	1.000	Venituri din exploatare	7.506
Alte cheltuieli de exploatare	5.000	Venituri excepţionale	200
Cheltuieli financiare	900		
Impozit pe profit	306		
Rezultatul exerciţiului	500		
Total	7706	Total	7.706

Contul de profit şi pierdere ALFA

(în milioane lei)

Cheltuieli de exploatare	2.000	Venituri din vânzarea mărfurilor generate de operaţiile comerciale cu societatea MEGA	1.000
Cheltuieli financiare	400		
Cheltuieli excepţionale	100		
Impozit pe profit	61	Alte venituri din exploatare	1.511
Rezultatul exerciţiului	100	Venituri financiare	150
Total	2.661	Total	2.661

15.3.2.1. Metoda integrării globale

a) **Integrarea globală a bilanţurilor**

Presupunem că societatea MEGA posedă 70% din capitalul filialei sale.

Cazul fiind simplu, vom proceda la utilizarea tabloului de consolidare.

La valorile bunurilor şi datoriilor societăţii-mamă se adaugă valorile tuturor bunurilor şi datoriilor filialei.

[1)] Constatate în urma descărcării gestiunii mărfurilor vândute.

Scanned with OKEN Scanner

În bilanţul societăţii-mamă, se înlocuieşte valoarea contabilă a titlurilor filialei cu posturile de activ şi de pasiv corespunzătoare.

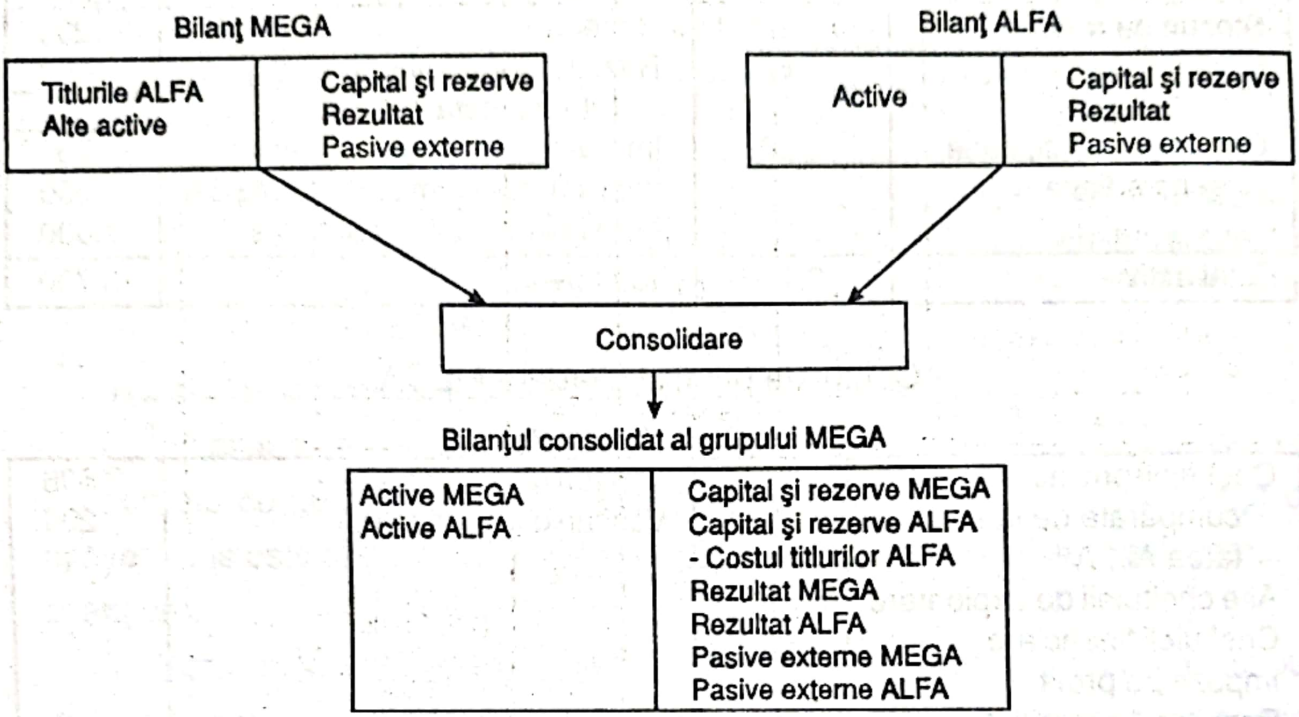

Pentru a se evita dublele utilizări, trebuie eliminate conturile reciproce ale societăţii-mamă şi filialei sale.

În rezumat, consolidarea presupune parcurgerea a patru faze:

- agregarea posturilor bilanţiere şi eliminarea conturilor reciproce;
- repartizarea capitalurilor proprii ale filialei între interesele grupului (societăţii-mamă) şi interesele minoritare;
- eliminarea titlurilor societăţii consolidate (filiala) deţinute de societatea-mamă;
- prezentarea bilanţului consolidat.

Să reţinem, deci, că interesele minoritare constituie o rubrică distinctă în pasivul bilanţului consolidat.

Tabloul de consolidare se prezintă după cum urmează:

Scanned with OKEN Scanner

în milioane lei

Postul bilanţier	Societatea MEGA	Societatea ALFA	Total	Calcule şi corectări	Bilanţ consolidat
Imobilizări corporale	4.800	1.500	6.300	-	6.300
Imobilizări financiare	2.700	-	2.700	70% · 1200=840 -840	1.860
Împrumuturi acordate societăţii ALFA	450	-	450	-450	-
Stocuri de mărfuri	1.150	1.200	2.350	-	2.350
Creanţe-clienţi	900	800	1.700	-	1.700
Conturi la bănci, casa şi acreditive	1.000	200	1.200	-	1.200
Total activ	11.000	3.700	14.700	-1.290	13.410
Capital social	4.000	1.200	5.200	-1.200	4.000
Rezerve	1.500	200	1.700	-200	1.500
Rezultat	500	100	600	-100	500
Interesele societăţii-mamă				(1.200+200+100)x78%= =1.050 1.050-840=210	210
Interesele minoritare				1.500-1.050=450	450
Împrumuturi şi datorii asimilate	3.600	750	4.350	-	4.350
Împrumuturi primite de la MEGA	-	450	450	-450	-
Furnizori şi conturi asimilate	1.400	1.000	2.400	-	2.400
Total pasiv	11.000	3.700	14.700	1.290	13.410

Tabloul de consolidare pune în evidenţă următoarele calcule şi corectări:

- în partea de activ:
  - s-a scăzut suma de 840 milioane lei din valoarea imobilizărilor financiare, sumă ce reprezintă costul de achiziţie al titlurilor ALFA deţinute de societatea MEGA (în mod accidental, costul de achiziţie este egal cu valoarea nominală);
  - s-a scăzut suma de 450 milioane lei, sumă ce reprezintă împrumuturile acordate de societatea-mamă filialei (ALFA).
- în partea de pasiv:
  - s-a scăzut activul net (capital social: 1.200; rezerve: 200; rezultat: 100), în vederea înlocuirii sale cu:

    (i) activul net ce revine acţionarilor societăţii-mamă (în ALFA)

    70% x (1.200 + 200 + 100) = 1.050 milioane lei

Scanned with OKEN Scanner

(ii) activul net ce revine acţionarilor minoritari:

30% x (1.200 + 200 + 100) = 450 milioane lei

- pentru a echilibra situaţia între active şi pasive, se scade din activul net ce revine societăţii-mamă costul de achiziţie al titlurilor (840 milioane lei):

1.050 - 840 = 210 milioane lei;

- s-a scăzut suma de 450 milioane lei, sumă ce reprezintă împrumuturile primite de filială de la societatea-mamă.

În conformitate cu directivele europene, bilanţul consolidat se prezintă astfel:

Bilanţ consolidat al grupului MEGA

(în milioane lei)

Activ			Pasiv
Activ imobilizat		**Capitaluri proprii**	
Imobilizări corporale	6.300	Interese ale societăţii-mamă	6.210
Imobilizări financiare	1.860	În capital şi rezerve (4000+1500+140)	
		În rezultat (570)	
	8.160	Interese minoritare	450
		În capital şi rezerve (420)	
		În rezultat (30)	
Activ circulant			6.660
Stocuri de mărfuri	2.350		
Creanţe-clienţi	1.700		
Conturi la bănci, casa şi acreditive	1.200	**Datorii**	
		Împrumuturi şi datorii asimilate	4.350
		Furnizori şi conturi asimilate	2.400
	5.250		6.750
Total activ	13.410	Total pasiv	13.410

Diferenţa dintre valoarea activului net al filialei, care aparţine societăţii-mamă (70% x 1.500 = 1.050), şi costul de achiziţie al titlurilor ALFA, deţinute de societatea-mamă (840) constituie diferenţa de consolidare. Această diferenţă (1.050 - 840 = 210) figurează pentru 70 milioane lei, în rezultat (a se vedea consolidarea contului de profit şi pierdere) şi 210-70 = 140 milioane lei, în capital şi rezerve.

b) **Integrarea globală a conturilor de profit şi pierdere**

La valorile cheltuielilor şi veniturilor societăţii-mamă se adaugă valorile cheltuielilor şi veniturilor filialei. Totodată, se elimină operaţiile şi conturile reciproce

(în acest caz, cheltuielile şi veniturile generate de vânzarea de mărfuri realizate de ALFA, pentru MEGA).

După aceea, se procedează la repartizarea rezultatului global între grup (societatea-mamă) şi interesele minoritare.

Datorită structurii simplificate a contului de profit şi pierdere, se poate renunţa la întocmirea tabloului de consolidare.

Informaţiile consolidate se determină astfel:

Venituri din exploatare:	7.506 + (1.000 - 1.000) + 1.511	=	9.017
Venituri financiare:	0 + 150	=	150
Venituri excepţionale:	200 + 0	=	200
Total venituri:			9.367

Cheltuieli de exploatare:	(1.000-1.000) + 5.000 + 2.000	=	7.000
Cheltuieli financiare:	900 + 400	=	1.300
Cheltuieli excepţionale:	0 + 100	=	100
Impozit pe profit:	306 + 61	=	367
Total cheltuieli		=	8.767
Rezultat global consolidat:	9.367 - 8.767	=	600

Rezultatul consolidat este repartizat astfel:

Rezultatul obţinut de societatea-mamă	=	500
Rezultatul filialei, care aparţine societăţii-mamă: 70% x 100	=	70
Rezultatul total cuvenit societăţii-mamă		570
Rezultatul cuvenit intereselor minoritare: 30% x 100	=	30
		600

În conformitate cu directivele europene, contul de profit şi pierdere consolidat se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

Contul de profit şi pierdere consolidat al grupului MEGA

(în milioane lei)

Cheltuieli privind mărfurile	7.000	Venituri din exploatare	9.017
Cheltuieli financiare	1.300	Venituri financiare	150
Cheltuieli excepţionale	100	Venituri excepţionale	200
Impozit pe profit	367		
Beneficiu consolidat	600		
din care:			
- societatea-mamă 570			
- minoritari 30			
Total	9.367	Total	9.367

c) **Utilizarea jurnalului de consolidare ca suport material de înregistrare a operaţiilor, în conformitate cu principiul partidei duble**

După cum am remarcat anterior, în cazul unui proces de consolidare care presupune un număr mare de societăţi, în locul tabloului de consolidare se preferă jurnalul de consolidare.

În cadrul jurnalului, este esenţial să nu se amestece operaţiile curente cu operaţiile de consolidare. Pentru aceasta, practicienii (experienţa franceză) au propus utilizarea clasei a 8-a, grupa 85. Simbolului 85 i se ataşează simbolurile obişnuite ale conturilor.

Presupunând că în exemplul anterior, contrar uzanţelor, am proceda la întocmirea jurnalului de consolidare, acesta ar releva următoarele contabilizări:

în milioane lei

Simbolul contului	Operaţia/conturi	Valoare	
		Debit	Credit
	Reluarea bilanţului MEGA în jurnalul de consolidare		
8521	Conturi de activ	4.800	
85261		2.700	
852671		450	
85371		1.150	
85411		900	
8551		1.000	
85101	Conturi de pasiv		4.000
85106			1.500
85121			500
8516			3.600
85401			1.400

Simbolul contului	Operaţia/conturi	Valoare	
		Debit	Credit
	Reluarea contului de profit şi pierdere MEGA în jurnalul de consolidare		
85607	Conturi	1.000	
856...	de cheltuieli	5.000	
8566	inclusiv	900	
	rezultatul	306	
85121		500	
857...	Conturi		7.506
8577	de venituri		200
	Reluarea bilanţului ALFA în jurnalul de consolidare		
8521		1.500	
85371	Conturi	1.200	
85411	de	800	
8551	activ	200	
85101	Conturi		1.200
85106	de pasiv		200
85121			100
8516...			750
85166			450
85401			1.000
	Reluarea contului de profit şi pierdere ALFA în jurnalul de consolidare		
856...	Conturi	2.000	
8566...	de cheltuieli	400	
8567...	inclusiv	100	
	rezultatul	61	
85121...		100	
85707	Conturi		1.000
857...	de venituri		1.511
8576			150
	Eliminarea conturilor şi operaţiilor reciproce în contul de profit şi pierdere		
85707	Venituri din vânzarea mărfurilor	1.000	
85607	Cheltuieli privind mărfurile		1.000

Scanned with OKEN Scanner

	Înregistrarea veniturilor totale şi cheltuielilor totale cu punerea în evidenţă a rezultatului global consolidat		
857/MEGA	Total venituri MEGA	7.706	
857/ALFA	Total venituri ALFA	2.661	
856/MEGA	Total cheltuieli MEGA		7.206
856/ALFA	Total cheltuieli ALFA		2.561
85125	Rezultat global consolidat		600
	Deducerea din rezultatul global consolidat a rezultatelor minoritare		
85125	Rezultatul global consolidat	30	
85126	Rezultate minoritare		30
	Eliminarea conturilor şi operaţiilor reciproce în bilanţ		
85166	Împrumuturi primite de la MEGA	450	
852671	Împrumuturi acordate societăţii ALFA		450
	Anularea titlurilor de participare deţinute de societatea-mamă în filiala ALFA (titluri exprimate la cost de achiziţie), punerea în evidenţă a intereselor societăţii-mamă şi minoritarilor, în capital şi rezerve		
85101/ALFA	Capital social	1.200	
85106/ALFA	Rezerve	200	
85261	Titluri de participare		840
85185	Interesele societăţii-mamă		140
85186	Interesele minoritarilor		420

Din jurnalul de consolidare, rezultă că:

- Interesele minoritare totale: 30 + 420 = 450 milioane lei
- Interesele societăţii-mamă: (600 - 30) + (4.000 + 1.500 + 140) = 570 + 5640= = 6.210 milioane lei

În mod evident, prin utilizarea jurnalului se obţin aceleaşi documente contabile de sinteză. În concluzie, folosirea jurnalului este recomandată pentru consolidările de anvergură. În astfel de cazuri, este, deci, vorba despre superioritatea dezvoltărilor în profunzime (jurnalul de consolidare) asupra dezvoltărilor în lărgime (tabloul de consolidare).

Scanned with OKEN Scanner

15.3.2.2. Metoda integrării proporţionale

Prezentă destul de puţin în legislaţiile naţionale, integrarea proporţională este utilizată în societăţile **închise**, în care două sau trei grupuri exercită un **control paritar**. Altfel spus, în capitalul unei societăţi, câteva grupuri deţin participaţii suficient de mari pentru a exercita o influenţă puternică, dar nici unul dintre ele nu posedă, în fapt, o putere reală. Ca atare, această metodă este puţin utilizată de societăţile mari.

Conform integrării proporţionale, nu se reţin decât cotele (procentajele) de activ, de pasiv şi de rezultate, care sunt atribuibile societăţii-mamă. În consecinţă, se face abstracţie de celelalte interese, care, adesea, sunt mai degrabă egale decât minoritare (de exemplu, societăţile controlate de două grupuri care posedă câte 50% din procentajul de control).

Din punct de vedere metodologic:

- se adaugă la valorile conturilor societăţii-mamă valorile conturilor filialei, la nivelul proratei procentajului de participare;
- conturile consolidate aferente unui grup nu relevă interesele celorlalte grupuri (nu sunt prezentate interesele minoritare);
- eliminarea operaţiilor şi conturilor reciproce este limitată la nivelul procentajului de participare;
- eliminarea profiturilor interne este limitată, în principiu, la nivelul procentajului de participare.

a) **Integrarea proporţională a bilanţurilor**

Să reluăm cazul precedent, presupunând că MEGA posedă 50% din ALFA, care este controlată concomitent, pentru 50%, de grupul SIGMA. Titlurile deţinute de MEGA au fost achiziţionate la un cost de 600 milioane lei. Operaţiile şi conturile reciproce sunt identice.

Schematic, consolidarea bilanţurilor se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

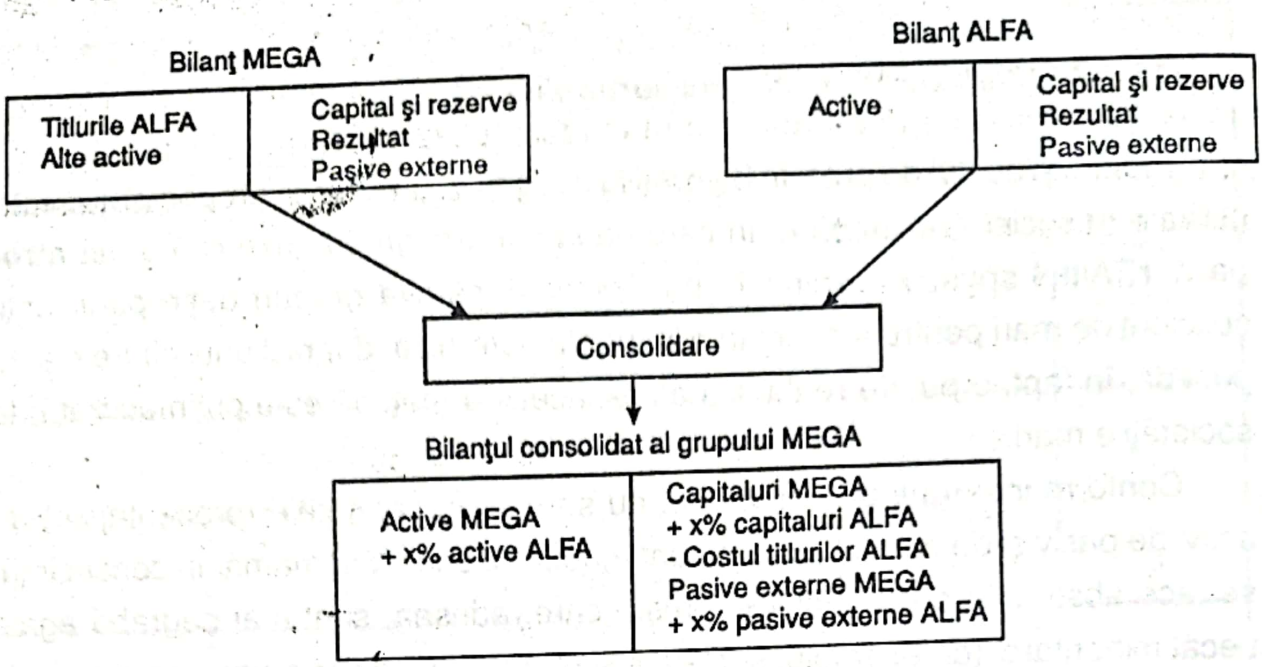

Pe baza logicii prezentate mai sus, tabloul integrării proporţionale se prezintă după cum urmează:

în milioane lei

Postul bilanţier	Societatea MEGA	50 % din societatea ALFA	Total	Calcule şi corectări	Bilanţ consolidat
Imobilizări corporale	4.800	7.500	5.550	-	5.550
Imobilizări financiare	2.700	-	2.700	-600	2.100
Împrumuturi acordate societăţii ALFA	450	-	450	-225	225
Stocuri de mărfuri	1.150	600	1.750	-	1.750
Creanţe-clienţi	900	400	1.300	-	1.300
Conturi la bănci, casa şi acreditive	1.000	100	1.100	-	1.100
Total activ	11.000	1.850	12.850	-825	12.025
Capital social	4.000	600	4.600	-600	4.000
Rezerve	1.500	100	1.600	-100	1.500
Rezultat	500	50	550	-50	500
Diferenţe de consolidare				750-600=150	150
Împrumuturi şi datorii asimilate	3.600	375	3.975	-	3.975
Împrumuturi primite de la MEGA	-	225	225	-225	-
Furnizori şi conturi asimilate	1.400	500	1.900	-	1.900
Total pasiv	11.000	1.850	12.850	-825	12.025

Scanned with OKEN Scanner

Diferenţa dintre 50% din valoarea activului net al filialei (50% din 1.200+200+100) şi costul de achiziţie al titlurilor ALFA, deţinute de societatea-mamă (600) constituie **diferenţa de consolidare**. Ea se repartizează, proporţional, între posturile capital şi rezerve, pe de o parte, şi rezultat, pe de altă parte, posturi aferente bilanţului consolidat:

- în capital şi rezerve: 100
- în rezultat: 50

Ca atare, în bilanţul consolidat, capitalul şi rezervele vor fi evaluate la 4.000 + 1.500 + 100 = 5.600, în timp ce rezultatul, la 500+50=550.

În conformitate cu directivele europene, bilanţul consolidat se prezintă astfel:

Bilanţ consolidat al grupului MEGA

(în milioane lei)

Activ			Pasiv
Activ imobilizat		**Capitaluri proprii** (numai interesele societăţii-mamă)	
Imobilizări corporale	5.550	În capital şi rezerve	5.600
Imobilizări financiare (2.100 + 225)	2.325	În rezultat	550
	7.875		6.150
Activ circulant		**Datorii**	
Stocuri de mărfuri	1.750	Împrumuturi şi datorii asimilate	3.975
Creanţe-clienţi	1.300	Furnizori şi conturi asimilate	1.900
Conturi la bănci, casa şi acreditive	1.100		5.875
	4.150		
Total activ	12.025	Total pasiv	12.025

b) **Integrarea proporţională a conturilor de profit şi pierdere**

În exemplul luat în cazul integrării globale, cheltuielile societăţii-mamă generate de cumpărări de mărfuri de la filială era de 1.000 milioane lei. Contul de profit şi pierdere consolidat va conţine totalitatea cheltuielilor şi veniturilor societăţii-mamă, 50% din cheltuielile şi veniturile filialei, eliminându-se, totodată, operaţiile reciproce.

În conformitate cu directivele europene, contul de profit şi pierdere consolidat se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

Contul de profit şi pierdere consolidat al grupului MEGA

(în milioane lei)

Cheltuieli de exploatare (5.000+2000 x 50%)	6.000	Venituri din exploatare 7506+50% x (1000+1511)-1000	7.761,50
Cheltuieli financiare (900+400 x 50%)	1.100	Venituri financiare 0 + 150 x 50%	75
Cheltuieli excepţionale (0 + 100 x 50%)	50	Venituri excepţionale 200 +0	200
Impozit pe profit (306+61 x 50%)	336,50		
Beneficiu consolidat	550		
din care:			
- beneficiul societăţii-mamă 500			
- beneficiul filialei aferent grupului 50			
Total	8.036,50	Total	8.036,50

Mecanismul înregistrărilor în jurnalul de consolidare este foarte apropiat de cel utilizat în cazul integrării globale. Singura dificultate suplimentară a integrării proporţionale derivă din limitarea reciprocităţii conturilor mamei şi filialei la nivelul procentajului de control (în exemplul nostru, 50%).

15.3.2.3. Metoda punerii în echivalenţă

Punerea în echivalenţă este metoda ce se aplică întreprinderilor asupra cărora societatea consolidantă exercită o influenţă notabilă.

Dacă, în unele ţări europene, punerea în echivalenţă este o metodă de consolidare (de exemplu, în Franţa), în numeroase ţări anglo-saxone, ea este o simplă metodă de evaluare a titlurilor, prin care acestea sunt estimate la valoarea lor reală.

Efectele metodei sunt cele mai limitate, deoarece este suficient să se substituie în bilanţul societăţii-mamă (sau consolidantă) costul de achiziţie al titlurilor deţinute în societatea pusă în echivalenţă, cu valoarea lor reală, ţinând cont de procentajul de participare: Pentru a echilibra situaţia, din punct de vedere bilanţier, diferenţa dintre valoarea reală şi costul de achiziţie privind titlurile trebuie să figureze şi în pasiv, la rezerve consolidate şi la rezultate consolidate.

Altfel spus, în bilanţul consolidat:

(i) mărimea postului „Titluri de participare" este substituită cu valoarea reală a titlurilor.

Scanned with OKEN Scanner

(ii) posturile bilanţului consolidat al grupului sunt identice cu cele ale societăţii-mamă, cu excepţia:

- titlurilor de participare a căror valoare corectată este înscrisă la contul (şi postul) „Titluri puse în echivalenţă";
- conturilor (şi posturilor) „Rezerve" şi „Rezultate", care, prin consolidare, sunt majorate cu valoarea drepturilor societăţii-mamă în filială.

Remarcă: Într-o primă aproximare, punerea în echivalenţă pare să corespundă unei reevaluări a portofoliului. În realitate, poate fi vizată o gamă întreagă de corectări.

Operaţiile reciproce, care au un impact asupra capitalurilor şi rezultatelor, sunt eliminate. Textele reglementare ale diferitelor ţări prevăd, însă, că înregistrările de armonizare, implicit operaţiile reciproce, nu sunt efectuate decât dacă ele au o importanţă semnificativă. Aşa se face că, nu în puţine situaţii, retratarea conturilor reciproce este ignorată, datorită caracterului marginal al controlului (în fapt, o influenţă notabilă).

a) Punerea în echivalenţă a bilanţului

Dacă reluăm exemplul anterior, şi dacă societatea MEGA posedă 25% din capitalul societăţii ALFA, achiziţionat pentru 300 milioane lei (valoarea reală a titlurilor fiind de 375 milioane lei), punerea în echivalenţă este schematizată astfel:

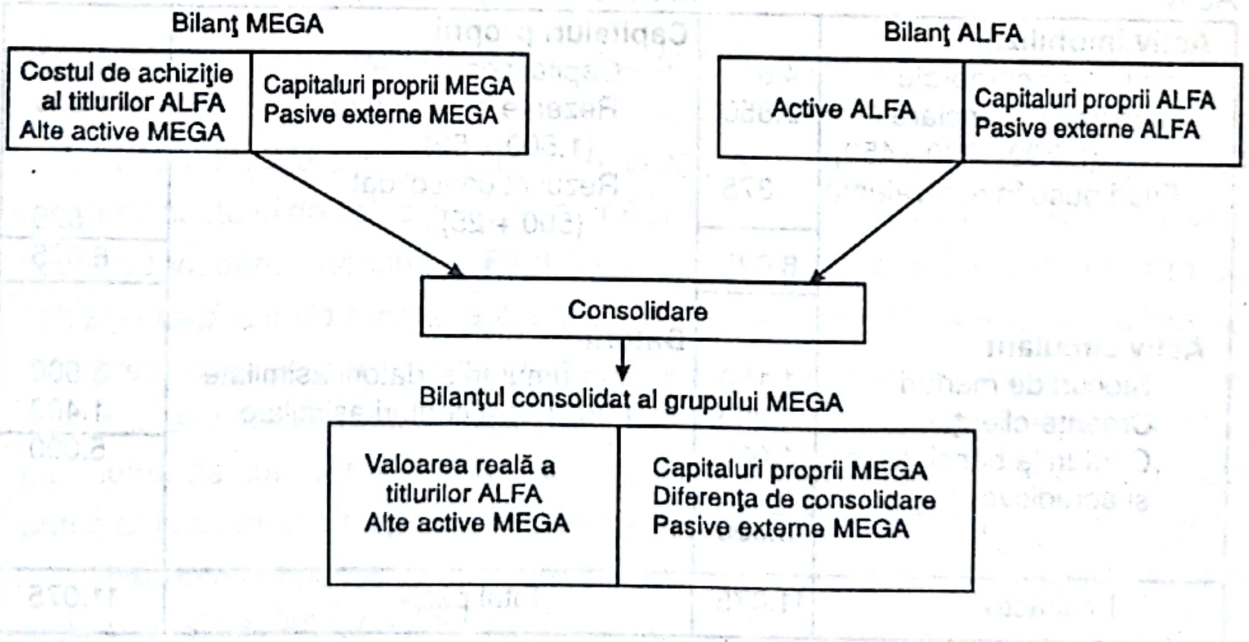

Diferenţa de consolidare = Valoarea reală a titlurilor ALFA (deţinute de MEGA) - Costul de achiziţie al titlurilor ALFA (deţinute de MEGA) = 375.000.000 - 300.000.000 = 75.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

Diferenţa de consolidare se repartizează la:

(i) rezerve: $75.000.000 \times \frac{200}{300} = 50.000.000$ lei

(i) rezultat: $75.000.000 \times \frac{100}{300} = 25.000.000$ lei

Remarcă: Se ţine cont de proporţia rezervelor (200 milioane) şi rezultatelor (100 milioane) aferente societăţii ALFA, în totalul acestor elemente de capitaluri (300 milioane).

Punerea în echivalenţă generează, înainte de întocmirea situaţiilor consolidate, următoarea înregistrare:

Titluri puse în echivalenţă	=	%		375.000.000
		Titluri de participare (deţinute în ALFA)		300.000.000
		Rezerve consolidate	50.000.000	
		Rezultat consolidat	25.000.000	

În urma acestei înregistrări, şi plecând de la bilanţul societăţii MEGA, bilanţul consolidat se prezintă astfel:

Bilanţ consolidat al grupului MEGA

(în milioane lei)

Activ			Pasiv	
Activ imobilizat		**Capitaluri proprii**		
Imobilizări corporale	4.800	Capital social		4.000
Imobilizări financiare *) (2.700 - 300 +450)	2.850	Rezerve consolidate (1.500 + 50)		1.550
Titluri puse în echivalenţă	375	Rezultat consolidat (500 + 25)		525
	8.025			6.075
Activ circulant		**Datorii**		
Stocuri de mărfuri	1.150	Împrumuturi şi datorii asimilate		3.600
Creanţe-clienţi	900	Furnizori şi conturi asimilate		1.400
Conturi la bănci, casa şi acreditive	1.000			5.000
	3.050			
Total activ	11.075	Total pasiv		11.075

*) Din valoarea înaintea consolidării (2.700) este dedus costul de achiziţie al titlurilor ALFA deţinute de MEGA (300); se adaugă împrumuturile acordate societăţii ALFA (creanţe imobilizate, de 450), în ipoteza în care nu se procedează la eliminarea conturilor reciproce (ipoteză regăsită; cel mai adesea, în practică).

Scanned with OKEN Scanner

b) **Punerea în echivalenţă a contului de profit şi pierdere**

Contul de profit şi pierdere consolidat prezintă un interes minor: în partea de debit, rezultatul consolidat va prezenta o valoare de 500 + 25 = 525 milioane lei, iar, în contrapartidă, în credit, va apărea un post specific acestei metode, „Cota-parte a rezultatelor societăţii puse în echivalenţă" (25 milioane lei):

Contul de profit şi pierdere consolidat al grupului MEGA

în milioane lei

Cheltuieli de exploatare*) (1.000 + 5000)	6.000	Venituri din exploatare	7.506
Cheltuieli financiare	900	Venituri excepţionale	200
Impozit pe profit	306	Cota-parte a rezultatelor societăţii puse în echivalenţă	25
Rezultat consolidat	525		
Total	7.731	Total	7.731

*) S-au adăugat cheltuielile privind mărfurile cumpărate de la societatea ALFA, în ipoteza caracterului marginal al operaţiilor reciproce (deci, a neeliminării acestora).

Remarcă: Ponderea destul de ridicată a valorilor conturilor reciproce, atât în cazul bilanţului cât şi al contului de profit şi pierdere, ar fi impus, mai degrabă, eliminarea acestora.

15.3.2.4. Problema diferenţei din prima consolidare

După cum s-a putut constata, în exemplele anterioare, am considerat că mărimea costului de achiziţie al titlurilor ALFA, deţinute de societatea MEGA, este egală cu valoarea nominală. Fapt ce constituie o ficţiune, deoarece costul de achiziţie depinde de structura ofertei şi a cererii, existând, adesea, o diferenţă între preţul plătit pentru obţinerea controlului asupra unei societăţi şi valoarea reală a titlurilor sale. Această diferenţă este pusă în evidenţă cu ocazia primei intrări în perimetrul de consolidare a unei noi societăţi, şi poartă numele de diferenţă din prima consolidare. Unii practicieni o mai numesc „goodwill" sau „supravaloare".

Diferenţa din prima consolidare poate fi analizată din două perspective, una, algebrică, şi cealaltă, contabilă:

a) **Perspectiva algebrică**:

- Diferenţa din prima consolidare este **pozitivă**, atunci când societatea-

Scanned with OKEN Scanner

mamă a achiziţionat participarea, în filiala sa, la un preţ superior valorii sale reale.

Atunci când cei care vând ştiu că societatea care beneficiază de pe urma cesiunii obţine avantaje importante, prin luarea controlului, mai ales pe plan sinergic, ei au tendinţa să profite de pe urma acestei operaţii. De asemenea, cei ce procedează la cesiuni utilizează, uneori, arma psihologică, în raport cu conducătorii societăţii cumpărătoare, obsedaţi de nevoia de creştere externă, obsesie care îi conduce la afaceri proaste.

- Diferenţa din prima consolidare este **negativă** atunci când grupul a obţinut o reducere de valoare, ca urmare a unei rentabilităţi scăzute a societăţii controlate, pe parcursul mai multor exerciţii succesive: diferenţa este negativă şi atunci când conducătorii grupului au procedat la o negociere abilă, fie lăsând să „tărăgăneze" afacerea, fie dând impresia că preţul ar fi un adevărat chilipir sau un „colac de salvare" pentru societatea controlată.

b) **Perspectiva contabilă**:

Exemplul 1

Societatea MEGA a achiziţionat, la 1 iulie N-1, 70% din acţiunile societăţii ALFA, la un preţ global de 1.800.000.000 lei. La această dată, capitalurile proprii ale filialei cuprindeau:

- capital social:	1.000.000.000 lei
- rezerve:	500.000.000 lei
- rezultat:	
(de la 1/01/N-1 la 30/06/N-1)	100.000.000 lei
Total:	1.600.000.000 lei

Preţul plătit cu ocazia achiziţionării titlurilor: 1.800.000.000 lei

Cota-parte a societăţii MEGA în capitalurile proprii ale societăţii ALFA:

70% x 1.600.000.000 ..... 1.120.000.000 lei

Diferenţa din prima consolidare ..... 680.000.000 lei

Diferenţa din prima consolidare este:

(i) mai întâi, determinată, repartizată şi contabilizată, cu ocazia intrării unei societăţi în perimetrul de consolidare;

(ii) apoi, actualizarea şi reluarea, cu ocazia fiecărei consolidări ulterioare.

O atare prelucrare se aplică tuturor întreprinderilor care intră în perimetrul de

Scanned with OKEN Scanner

consolidare, indiferent de metoda reţinută (integrare globală, integrare proporţională sau punere în echivalenţă).

● **Repartizarea diferenţei din prima consolidare**

Diferenţa din prima consolidare conţine două părţi:

- pe de o parte, **diferenţele din evaluare** aferente anumitor **elemente identificabile;**

- pe de altă parte, un **sold neafectat**, pozitiv sau negativ, denumit **diferenţă de achiziţie.**

Dacă diferenţa din prima consolidare nu poate să fie repartizată între diferitele componente, mărimea sa totală este înscrisă la diferenţa de achiziţie.

Remarcă: Se pare că diferenţele din evaluare nu generează decalaje temporare privind impozitarea profitului, deşi opiniile sunt împărţite, din acest punct de vedere.

Diferenţele din achiziţie nu antrenează niciodată impozite amânate.

● **Diferenţele din evaluare**

Diferenţele din evaluare pozitive (sau negative) sunt **plusuri de valoare (sau minusuri de valoare) latente.** Fiecare diferenţă este afectată unui post precis. De aici, rezultă un fel de reevaluare a bilanţului întreprinderii care intră în perimetru de consolidare.

Atunci când întreprinderea este integrată global, reestimarea posturilor bilanţului poate să se facă la **nivelul valorii totale.** În acest caz, contrapartida acestei reestimări este împărţită între diferenţa din evaluare şi interesele minoritare.

Remarcă: Posibilitatea reestimării posturilor bilanţiere la nivelul valorii totale nu este o practică generalizată în toate ţările. O ţară ca Franţa o utilizează, şi ea se inspiră din conceptul de entitate economică[1)].

Planul contabil general francez permite, de asemenea, să nu se reestimeze posturile bilanţiere decât pentru partea intereselor majoritare. Este, de altfel, modul în care procedează practica americană, conform „parent society concept".

Diferenţele din evaluare afectate sunt **depreciate** conform regulilor aplicabile bunurilor vizate (amortizări şi provizioane). Deprecierea

[1)] Conceptul de entitate economică (entity concept) privilegiază informaţiile interne. Conform acestui concept, conturile consolidate ar trebui să ofere o imagine a ansamblului activelor, datoriilor şi rezultatelor unui grup fără să facă distincţie în funcţie de proprietarul acestor elemente: proprietatea acţionarilor societăţii-mamă sau cea a acţionarilor minoritari ai filialelor.

Scanned with OKEN Scanner

este imputată rezultatului consolidat (deprecierea exerciţiului) şi rezervelor consolidate (deprecierile exerciţiilor anterioare).

În cazul cesiunii bunurilor la terţi, diferenţa din evaluare este soldată prin imputare asupra rezultatului consolidat.

Continuarea exemplului anterior (1)

La aceeaşi dată cu achiziţionarea titlurilor societăţii ALFA de către societatea MEGA (1/iulie/N-1) în activul bilanţului societăţii ALFA este înscris un ansamblu imobiliar cu valoare netă contabilă de 100.000.000 lei (din care 40 milioane reprezintă valoarea terenului). Ansamblul a fost reestimat la 180.000.000 lei (din care 80 milioane reprezintă valoarea reestimată a terenului). Construcţia reestimată, avea încă o durată de viaţă probabilă de 20 de ani.

(i) **Calculul diferenţelor din evaluare**

Diferenţa din evaluare afectată terenului:

Valoarea estimată a terenului ..... 80.000.000 lei
Valoarea contabilă a terenului ..... 40.000.000 lei
Plusul de valoare latent ..... 40.000.000 lei
Asupra acestui plus de valoare, societatea
MEGA are un drept de
40.000.000 x 70% ..... 28.000.000 lei
Deci, interesele minoritare corespunzătoare
sunt de 40.000.000 x 70% ..... 12.000.000 lei

Diferenţa din evaluare afectată construcţiei:

Valoarea estimată a construcţiei ..... 100.000.000 lei
Valoarea contabilă a construcţiei ..... 60.000.000 lei
Plusul de valoare latent ..... 40.000.000 lei
Asupra acestui plus de valoare, societatea
MEGA are un drept de
40.000.000 x 70% ..... 28.000.000 lei
Deci, interesele minoritare corespunzătoare
sunt de 40.000.000 x 30% ..... 12.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

(ii) Contabilizarea diferenţelor din evaluare (cu reestimarea totală):

În exerciţiul N-1:

Imputarea diferenţelor din evaluarea:

Terenuri		40.000.000
Construcţii		40.000.000
	Titluri de participare	56.000.000
	Interese minoritare (12.000.000 + 12.000.000)	24.000.000

Amortizarea diferenţei din evaluarea privind construcţiile:

%	= Amortizarea construcţiilor (5% x 40.000.000 x $\frac{6 \text{ luni}}{12 \text{ luni}}$) [1]	1.000.000
Rezultatul consolidat		700.000
Interese minoritare (5% x12.000.000 x $\frac{6 \text{ luni}}{12 \text{ luni}}$)		300.000

Înregistrarea cheltuielilor cu amortizarea diferenţei din evaluare a construcţiilor:

În exerciţiul N:

Imputarea diferenţelor din evaluare:

Terenuri		40.000.000
Construcţii		40.000.000
	Titluri de participare	56.000.000
	Interese minoritare	24.000.000

Amortizarea diferenţei din evaluare privind construcţiile:

%	= Amortizarea construcţiilor (5% x 40.000.000 x 1,5)	3.000.000
Rezerve consolidate (exerciţiul N-1)		700.000
Rezultatul consolidat (exerciţiul N)		1.400.000
Interese minoritare (exerciţiul N-1 : 300.000 + + exerciţiul N: 600.000)		900.000

[1] Norma de amortizare liniară: $\frac{100}{20 \text{ ani}}$ = 5%.

Înregistrarea cheltuielilor cu amortizarea diferenţei din evaluarea construcţiilor:

Cheltuieli cu amortizările (rezultat consolidat: 1.400.000 + interese minoritare : 600.000)	=	Rezultat global	2.000.000

● **Diferenţa din achiziţie**

Prelucrarea diferenţei din achiziţie este diferită, în funcţie de natura ei: pozitivă sau negativă.

Diferenţa pozitivă din achiziţie

Complementar celor afirmate anterior, putem considera că diferenţa **pozitivă** din achiziţie reprezintă un supliment de preţ, plătit pentru achiziţionarea titlurilor de participare, în contrapartida avantajelor pe care luarea sub control a filialei (eliminarea unei întreprinderi concurente, asigurarea unei aprovizionări sau unui debuşeu etc.) le procură societăţii-mamă. Se deduce că diferenţa din achiziţie **nu** vizează **interesele minoritare**.

Diferenţa din achiziţie are puncte comune cu preţul fondului comercial, cu ocazia cumpărării unei întreprinderi individuale. La fel ca fondul comercial, ea constituie o **imobilizare necorporală**.

Reamintim că norma internaţională 22 limitează durata de amortizare a diferenţei la 5 ani; în cazuri bine justificate, durata poate să fie fixată până la 20 de ani.

Remarcă: În analiza financiară, diferenţa din achiziţie este considerată rentă a goodwill-ului actualizat. În conformitate cu această accepţiune, diferenţa din achiziţie este preţul plătit în avans pentru profiturile viitoare. Aceasta justifică imputarea ei asupra profiturilor, prin jocul amortizării.

Continuarea exemplului anterior

Prespunem că grupul amortizează diferenţele din achiziţie în cinci ani.

Calculul diferenţei din achiziţie:

Diferenţa din prima consolidare	680.000.000 lei
Partea societăţii-mamă în diferenţele din evaluare (28 milioane + 28 milioane)	56.000.000 lei
Diferenţa din achiziţie	624.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

Înregistrările contabile referitoare la diferenţa din achiziţie:

În exerciţiul N-1:

Imputarea diferenţei din achiziţie:

Diferenţa din achiziţie	=	Titluri de participare	624.000.000

Amortizarea diferenţei din achiziţie:

Rezultat consolidat	=	Diferenţă din achiziţie (20 % x 624.000.000 x 6/12 luni)	62.400.000

Înregistrarea cheltuielilor cu amortizarea:

Cheltuieli cu amortizările	=	Rezultat global	62.400.000

În exerciţiul N:

Imputarea diferenţei din achiziţie:

Diferenţa din achiziţie	=	Titluri de participare	624.000.000

Amortizarea diferenţei din achiziţie:

%	=	Diferenţa din achiziţie	187.200.000
Rezultatul consolidat (exerciţiul N)[1)]			124.800.000
Rezerve consolidate (exerciţiul N-1)			62.400.000

[1)] 20% x 624.000.000 = 124.800.000 lei

Înregistrarea cheltuielilor cu amortizarea:

Cheltuieli cu amortizările	=	Rezultat global	124.800.000

Diferenţa negativă din achiziţie:

Complementar celor afirmate anterior, putem considera că diferenţa negativă din achiziţie corespunde fie unei previziuni de pierdere sau de lipsă de randament, fie unui plus potenţial de valoare, ca urmare a unei achiziţii realizate în condiţii

Scanned with OKEN Scanner

avantajoase.

Constatarea unor diferenţe pozitive din evaluare nu poate să aibă ca efect obţinerea unei diferenţe negative din achiziţie.

Diferenţa negativă din achiziţie face obiectul unui post special de pasiv, care, în practică, este un post de provizioane. Un atare provizion trebuie să fie raportat în rezultate, în conformitate cu un plan de reluare a provizioanelor.

Exemplul 2

În cursul exerciţiului N, societatea SIGMA achiziţionează 80% din capitalul societăţii BETA, la un preţ global de 320.000.000 lei. În momentul achiziţiei, capitalurile proprii contabile ale societăţii BETA erau de 500.000.000 lei. De asemenea, la aceeaşi dată existau plusuri de valoare latente, constatabile la diferite elemente de activ, în sumă de 40.000.000 lei. Totodată, s-a decis ca diferenţa negativă din achiziţie să fie reluată pe o durată de cinci ani.

(i) **Calculul diferenţei din achiziţie**

Preţul plătit cu ocazia achiziţionării titlurilor	320.000.000 lei
Cota- parte a societăţii SIGMA în capitalurile proprii ale societăţii BETA, adică:	
80% x 500.000.000	400.000.000 lei
Diferenţa negativă din prima consolidare	-80.000.000 lei

Diferenţa din prima consolidare corespunde integral diferenţei din achiziţie. Plusurile de valoare latente nu sunt luate în calcul deoarece ele ar conduce la creşterea diferenţei negative din achiziţie.

(ii) **Contabilizarea diferenţei din achiziţie (exerciţiul N)**

Imputarea diferenţei din achiziţie:

Titluri de participare	=	Provizioane pentru riscuri	80.000.000

Reluarea diferenţei din achiziţie la rezultatul consolidat:

$$80.000.000 \times \frac{1}{5 \text{ ani}} = 16.000.000 \text{ lei}$$

Provizioane pentru riscuri	=	Rezultat consolidat	16.000.000

Reluarea diferenţei din achiziţie la venituri:

Rezultat global	=	Venituri din reluarea provizioanelor	16.000.000

15.4. Situaţiile financiare consolidate şi consolidarea conturilor în viziunea normelor contabile internaţionale

Nu afirmăm nimic nou când legăm normele contabile internaţionale de domeniul consolidării conturilor. Marea majoritate a normelor implică spiritul şi filosofia conturilor consolidate. Mai mult, trei dintre norme, am precizat anterior, vizează elementele de fond ale consolidării. Ele sunt conectate la cele trei metode de consolidare. Astfel, IAS 27 aduce la rampă integrarea globală, IAS 31, integrarea proporţională, iar IAS 28, punerea în echivalenţă.

Dacă paginile anterioare au prezentat problematica metodologiei consolidării conturilor, plecând de la directivele europene şi de la experienţa franceză, este natural să recurgem şi la analiza referenţialului contabil internaţional, mai ales că el începe să devină „cuvântul de ordine" al strategiei ţărilor Uniunii Europene.

15.4.1. Litera şi spiritul normei IAS 27 „Situaţiile financiare consolidate şi contabilizarea participaţiilor în societăţile controlate"

Norma internaţională 27 trebuie să fie aplicată pentru întocmirea şi prezentarea conturilor consolidate ale unui grup de întreprinderi controlate de o societate-mamă, precum şi pentru contabilizarea în conturile ei individuale a participaţiilor în filiale.

a) **Definiri şi delimitări**

În conformitate cu IAS 27, o **filială** este o întreprindere controlată în mod exclusiv de către o altă întreprindere.

Controlul este dat de puterea de a conduce politicile privind exploatarea şi finanţarea unei întreprinderi, astfel încât să se obţină avantaje din activităţile sale.

O **societate-mamă** este o întreprindere care are una sau mai multe filiale. Ansamblul constituit din întreprinderea-mamă şi filialele sale constituie **un grup**.

Conturile consolidate sunt situaţii financiare ale unui grup, prezentate ca şi când ele ar fi produsul unei întreprinderi unice.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când o întreprindere-mamă este ea însăşi filiala unei alte întreprinderi, poate să fie mai utilă obţinerea unei imagini a ansamblului grupului de care ea aparţine decât a subansamblului pe care îl constituie împreună cu filialele sale. În acest sens, IAS 27 **exonerează** filialele controlate pentru 100% (sau aproape 100%), de la întocmirea de situaţii financiare consolidate, cunoscut fiind faptul că societatea de care depind aceste filiale publică ea însăşi conturi de grup. Această dispensă operează, însă, numai cu acordul acţionarilor minoritari. În plus, întreprinderea care beneficiază de dispensă trebuie să indice în situaţiile financiare individuale motivele acestei exonerări, modul în care au fost contabilizate filialele sale, precum şi numele şi sediul social al societăţii-mamă.

Perimetrul de consolidare este reprezentat de ansamblul întreprinderilor consolidate prin integrare globală şi cuprinde toate întreprinderile controlate de societatea-mamă.

Se presupune că o întreprindere controlează o altă societate atunci când ea deţine, direct sau indirect, prin intermediul filialelor sale, mai mult de 50% din drepturile de vot.

Norma internaţională nu se limitează, totuşi, la controlul de **drept**. Deoarece, conform ei, trebuie să fie incluse, de asemenea, în perimetrul de consolidare, toate întreprinderile al căror control rezultă din circumstanţe de fapt. Mai mult, norma enunţă patru situaţii în care operează controlul de fapt:

- întreprinderea-mamă posedă mai mult de jumătate din drepturile de vot, ca urmare a unui acord cu alţi acţionari;
- ea are puterea să conducă exploatarea şi finanţarea întreprinderii, printr-o dispoziţie a statutelor sau printr-un acord;
- ea poate să numească sau să revoce majoritatea membrilor consiliului de administraţie sau ai unui organ de conducere echivalent;
- ea deţine majoritatea drepturilor de vot în acest consiliu sau în acest organ.

IAS 27 face ecoul a două cazuri de **excludere din perimetrul de consolidare**.

Mai întâi, nu trebuie să fie consolidate societăţile care nu sunt controlate decât temporar, deoarece participaţiile în cauză au fost achiziţionate şi sunt deţinute cu singurul scop de a fi revândute, într-un viitor apropiat.

În celălalt caz, excluderea vizează filiale supuse unor restricţii severe de funcţionare pe termen lung, restricţii care limitează în mod semnificativ capacitatea lor de a transfera fonduri la societatea-mamă. Este vorba, mai ales, despre filialele

Scanned with OKEN Scanner

străine supuse unui control al schimburilor (valutare) sau în funcţionarea cărora autorităţile politice locale intervin în mod hotărâtor.

Unele filiale exercită activităţi foarte diferite de cele ale altor întreprinderi din grup. Se încadrează aici, în special, băncile şi societăţile financiare. Adesea, astfel de filiale sunt excluse din perimetrul de consolidare, invocându-se în acest sens nevoia de fidelitate a imaginii grupului. Cu toate acestea, IASC nu admite un atare motiv de excludere, IAS 14 pledând pentru consolidarea acestor filiale şi furnizarea unor informaţii complementare referitoare la activităţile lor.

Filialele excluse din perimetrul de consolidare sunt considerate **plasamente** şi, ca atare, contabilizate în conformitate cu norma internaţională 25.

Deşi, diversele texte contabile elaborate în diferite ţări sau de IASC stipulează că sunt consolidabile prin integrare globală întreprinderile controlate, direct sau indirect, de către societatea-mamă, există, totuşi, numeroase divergenţe referitoare la semnificaţia conceptului de control.

În viziunea IASC, controlul nu se reduce la deţinerea majorităţii drepturilor de vot în A.G.A. Aprecierea controlului se face, în mod distinct, în fiecare caz, în funcţie de circumstanţele de fapt (dispersia acţionariatului, acorduri între acţionari etc.), ceea ce permite realizarea lui chiar şi în situaţia unor participaţii minoritare.

Spre deosebire de viziunea IASC, normalizatorii americani au o concepţie mai restrictivă privind controlul, ei neadmiţând ca participaţiile ce nu conferă majoritatea drepturilor de vot să fie consolidate prin integrare globală. Un astfel de mod de a vedea lucrurile poate conduce la unele concluzii surprinzătoare, aşa cum relevă următoarele organizări de grup:

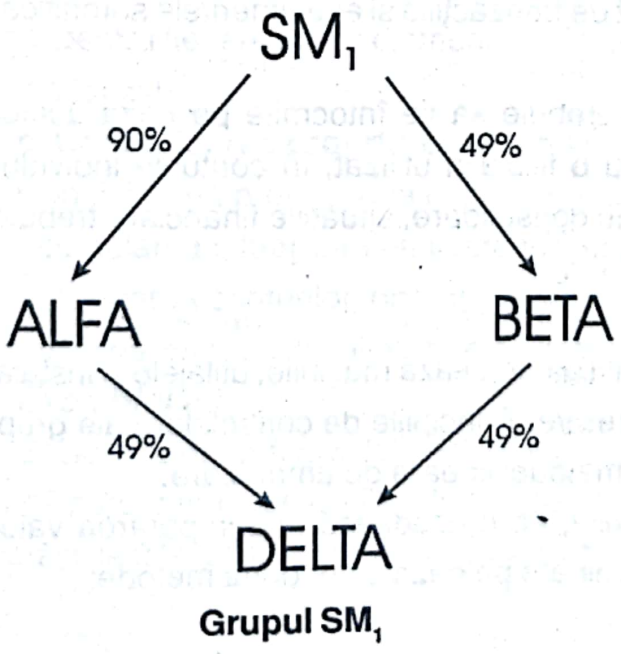

Grupul SM_1

Grupul SM_2

Scanned with OKEN Scanner

Conform regulilor americane, societatea-mamă SM1 nu poate să includă societatea DELTA în conturile sale consolidate, deşi ea posedă (0,9 x 0,49) + (0,49 x 0,49) = 0,681 (adică 68,1%) din interese. Explicaţia rezidă în faptul că DELTA nu este controlată decât pentru 49%, deoarece SM1 nu este majoritară în BETA şi, ca atare, participarea acesteia din urmă în DELTA nu poate fi luată în considerare.

Dimpotrivă, deşi societatea-mamă SM2 (grupul SM2) nu deţine decât 0,51 x 0,51 x 0,51 = 0,133 (adică 13,3%) din interesele societăţii F2, ea poate să includă această din urmă societate în perimetrul de consolidare, deoarece ea controlează F2 prin intermediul a două participaţii majoritare.

b) **Retratările şi ajustările prealabile**

Cum întocmirea conturilor consolidate se face pe baza situaţiilor financiare individuale ale societăţilor grupului, aceste situaţii trebuie să fie omogenizate înainte de declanşarea operaţiilor propriu-zise de consolidare. Omogenizarea vizează datele de închidere şi metodele contabile utilizate.

Toate situaţiile financiare ce servesc drept bază în procesul de consolidare trebuie să fie întocmite **la aceeaşi dată**. Filialele care îşi închid conturile lor la o altă dată decât cea aferentă societăţii mamă trebuie să întocmească **un bilanţ şi un cont de profit şi pierdere intermediare**.

În situaţia în care diferenţa dintre cele două date nu depăşeşte trei luni, IASC admite ca documentele de sinteză ale filialei să poată fi utilizate, cu condiţia ca ele să fie modificate pentru a ţine cont de tranzacţiile şi evenimentele semnificative intervenite în acest interval.

Situaţiile financiare consolidate trebuie să fie întocmite pe baza aceloraşi metode. Dacă societatea-mamă sau o filială a utilizat, în conturile individuale, metode diferite decât cele adoptate în consolidare, situaţiile financiare trebuie să fie supuse unor retratări.

Exemplul 1

Filiala GAMA a societăţii MEGA îşi amortizează maşinile, utilajele şi instalaţiile de lucru prin aplicarea metodei degresive. Principiile de consolidare ale grupului prevăd utilizarea, în exclusivitate, a metodei lineare de amortizare.

În vederea omogenizării conturilor, se procedează la compararea valorilor corespunzătoare amortizărilor determinate pe baza celor două metode:

Scanned with OKEN Scanner

	amortizări degresive	amortizări lineare	diferenţa
în exerciţiul N	80.000.000	50.000.000	30.000.000
în exerciţiile anterioare	240.000.000	160.000.000	80.000.000
	320.000.000	210.000.000	110.000.000

Utilizarea de către GAMA a amortizării degresive a condus la majorarea cheltuielilor exerciţiului N cu 30.000.000 lei, iar a cheltuielilor exerciţiilor anterioare, cu 80.000.000 lei. Efectul majorării cheltuielilor exerciţiilor anterioare s-a repercutat asupra rezervelor la sfârşitul exerciţiului N, care au fost diminuate cu 80.000.000 lei.

Operaţia de retratare generată de omogenizarea conturilor va fi înregistrată astfel:

Amortizări cumulate privind maşinile, utilajele şi instalaţiile de lucru	=	%	110.000.000
		Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor	30.000.000
		Rezerve	80.000.000

În mod evident, retratările generate de procedura de consolidare a conturilor nu au efect asupra situaţiilor financiare individuale ale societăţii GAMA.

În cazul în care unele retratări sunt imposibil de realizat, este necesar să se indice, pentru fiecare dintre elementele vizate, importanţa relativă în cazul fiecărei metode folosite.

c) **Consolidarea propriu-zisă prin aplicarea metodei integrării globale**

Consolidarea propriu-zisă impune parcurgerea a trei etape de lucru:

- cumularea situaţiilor financiare individuale;
- eliminarea conturilor, operaţiilor şi profiturilor interne grupului;
- eliminarea participaţiilor între societăţile consolidate.

Exemplul 2

Societatea-mamă SM deţine 80% din acţiunile şi drepturile de vot ale societăţii F. După parcurgerea operaţiilor de omogenizare, situaţiile financiare ale celor două societăţi, la 31/12/N, se prezintă după cum urmează:

Scanned with OKEN Scanner

Bilanţ la 31/12/N

în milioane lei

ACTIV	SM	F	PASIV	SM	F
Active imobilizate			**Capitaluri proprii**		
Terenuri	100	40	Capital social	600	200
Construcţii	420	300	Rezerve	600	240
- Amortizări cumulate privind construcţiile	-120	-100	Rezultat net	200	60
				1.400	500
Alte mijloace fixe	700	400			
- Amortizări cumulate privind alte mijloace fixe	-250	-200			
Titluri de participare	300				
Împrumuturi acordate	150				
	1.300	440	**Datorii**		
Active circulante			Împrumuturi şi datorii asimilate	300	150
Stocuri	200	130	Impozite amânate	100	50
Creanţe clienţi	500	170	Furnizori	400	120
Alte creanţe	150	60	Alte datorii	50	30
Disponibilităţi	100	50		850	350
	950	410			
Total activ	2.250	850	Total pasiv	2.250	850

Contul de profit şi pierdere al exerciţiului N

în milioane lei

Cheltuieli	SM	F	Venituri	SM	F
Cheltuieli din exploatare			**Venituri din exploatare**		
Costul mărfurilor vândute	1.700	850	Venituri din vânzarea mărfurilor	2.000	1.000
Cheltuieli cu personalul	300	120	Alte venituri din exploatare	623	237
Cheltuieli de exploatare privind amortizările	325	170		2.623	1.237
Alte cheltuieli din exploatare	25	10	**Venituri financiare**		
	2.350	1.150	Venituri din dobânzi	30	10
Cheltuieli financiare			Alte venituri financiare	470	240
Cheltuieli privind dobânzile	70	30		500	250
Alte cheltuieli financiare	390	210	**Venituri excepţionale**	200	50
	460	240			
Cheltuieli excepţionale	190	50			
Cheltuieli cu impozitul pe profit	123	37			
Rezultat net	200	60			
Total	3.323	1.537	Total	3.323	1.537

Scanned with OKEN Scanner

Etapa de cumulare va genera două înregistrări contabile: una pentru bilanţ şi cealaltă pentru contul de profit şi pierdere:

- Cumularea valorilor bilanţiere va genera înregistrarea:

Terenuri (100+40)		140.000.000
Construcţii (420+300)		720.000.000
Alte mijloace fixe (700+400)		1.100.000.000
Titluri de participare		300.000.000
Imprumuturi acordate		150.000.000
Stocuri (200+130)		330.000.000
Creanţe clienţi (500+170)		670.000.000
Alte creanţe (150+60)		210.000.000
Disponibilităţi (100+50)		150.000.000
	Amortizări cumulate privind construcţiile (120+100)	220.000.000
	Amortizări cumulate privind alte mijloace fixe (250+200)	450.000.000
	Capital social SM	600.000.000
	Capital social F	200.000.000
	Rezerve SM	600.000.000
	Rezerve F	240.000.000
	Rezultat SM	200.000.000
	Rezultat F	60.000.000
	Împumuturi şi datorii asimilate (300+150)	450.000.000
	Impozite amânate (100+50)	150.000.000
	Furnizori (400+120)	520.000.000
	Alte datorii (50+30)	80.000.000

Remarcă: Sumele prezentate în paranteze exprimă valori în milioane lei.

- Cumularea valorilor contului de profit şi pierdere va genera înregistrarea:

Costul mărfurilor vândute (1700+850)		2.550.000.000
Cheltuieli cu personalul (300+120)		420.000.000
Cheltuieli de exploatare privind amortizările (325+170)		495.000.000
Alte cheltuieli din exploatare (25+10)		35.000.000
Cheltuieli privind dobânzile (70+30)		100.000.000
Alte cheltuieli financiare (390+210)		600.000.000
Cheltuieli excepţionale (190+50)		240.000.000
Cheltuieli cu impozitul pe profit (123+37)		160.000.000
Rezultat SM		200.000.000
Rezultat F		60.000.000
	Venituri din vânzarea mărfurilor (2.000+1.000)	3.000.000.000
	Alte venituri din exploatare (623+237)	860.000.000
	Venituri din dobânzi (30+10)	40.000.000
	Alte venituri financiare (470+240)	710.000.000
	Venituri excepţionale (200+50)	250.000.000

Remarcă: Sumele prezentate în paranteze exprimă valori în milioane lei.

A doua etapă de lucru referitoare la consolidarea propriu-zisă presupune **eliminarea conturilor, operaţiilor şi profiturilor interne** astfel încât situaţiile financiare consolidate să reprezinte situaţia şi operaţiile grupului vizavi de mediul extern.

Scanned with OKEN Scanner

În esenţă, această eliminare constă în soldarea creanţelor şi datoriilor reciproce, pe de o parte, a cheltuielilor şi veniturilor reciproce, pe de altă parte.

Exemplul 2 (continuare)

Fie următoarele operaţii:

- împrumuturile contractate de F au fost obţinute, în totalitate, de la societatea-mamă SM;
- dobânzile anuale corespunzătoare sunt de 30 milioane lei;
- în cursul exerciţiului N, filiala a cumpărat mărfuri de la societatea-mamă, la un cost de 500 milioane lei, întregul stoc achiziţionat fiind vândut până la sfârşitul anului;
- din valoarea mărfurilor cumpărate de F de la SM, 20 milioane lei erau nedecontate (neachitate) până la 31/12/N.

Eliminarea conturilor şi operaţiilor interne va genera următoarele înregistrări contabile:

● **În bilanţ:**

- Eliminarea împrumuturilor:

Împrumuturi şi datorii asimilate	=	Împrumuturi acordate	150.000.000

- Eliminarea creanţelor, respectiv datoriilor, legate de valoarea mărfurilor cumpărate de F de la SM dar nedecontate până la sfârşitul exerciţiului:

Furnizori	=	Clienţi	20.000.000

● **În contul de profit şi pierdere:**

- Eliminarea dobânzilor privind împrumuturile acordate de societatea-mamă filialei sale:

Venituri din dobânzi	=	Cheltuieli privind dobânzile	30.000.000

- Eliminarea veniturilor, respectiv cheltuielilor, generate de vânzarea de mărfuri filialei de către societatea-mamă SM:

Venituri din vânzarea mărfurilor	=	Costul mărfurilor vândute	500.000.000

În vederea înţelegerii **ingineriei eliminării profiturilor interne**, propunem **exemplul 3.**

Scanned with OKEN Scanner

În cursul exercițiului N, societatea ALFA a vândut mărfuri societății BETA, la un preț de 100.000.000 lei. Cele două societăți aparțin aceluiași grup. În prealabil, societatea ALFA cumpărase respectivul stoc de mărfuri de la furnizorul GAMA (exterior grupului), la un cost de achiziție de 90.000.000 lei.

La închiderea exercițiului N, poate să apară una dintre următoarele situații:

(i) Societatea BETA a revândut mărfurile unui client DELTA ce nu aparține grupului (preț de vânzare 112.000.000 lei):

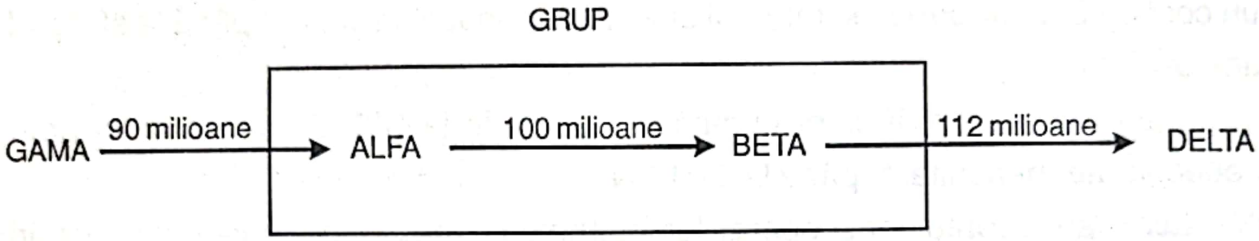

Operațiile de cumpărare-vânzare conduc la următoarea imagine a profiturilor societăților incluse în grup:

- la societatea ALFA: 100.000.000 - 90.000.000 = 10.000.000 lei;
- la societatea BETA: 112.000.000 - 100.000.000 = 12.000.000 lei.

În situațiile financiare cumulate, se înregistrează, în consecință, un profit total 10.000.000 + 12.000.000 = 22.000.000 lei.

Dacă raționamentul se plasează la nivelul grupului, unde se constată cumpărarea unui stoc, la un cost de 90.000.000 lei, și revânzarea lui la un preț de 112.000.000 lei, profitul ar însuma, de asemenea, 22.000.000 lei. Fapt ce presupune nemodificarea (netratarea) conturilor individuale.

(ii) Până la sfârșitul exercițiului N, societatea BETA nu a revândut stocul achiziționat:

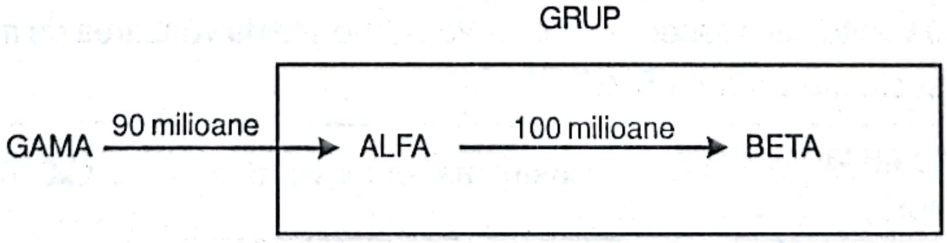

Operațiile de cumpărare-vânzare conduc la următoarea imagine a profiturilor societăților incluse în grup:

- la societatea ALFA: 100.000.000 - 90.000.000 = 10.000.000 lei;
- la societatea BETA: profitul = 0, deoarece stocul de mărfuri nu a fost revândut.

Ca atare, în situaţiile financiare cumulate va figura un profit de 10.000.000 + 0 = 10.000.000 lei. Însă, la nivelul grupului nu a fost realizat nici un beneficiu, deoarece mărfurile cumpărate nu au fost vândute. În consecinţă, profitul de 10 milioane lei, realizat de ALFA şi inclus, ulterior, în valoarea stocurilor societăţii BETA, trebuie să fie eliminat.

În concluzie, contabilul trebuie să elimine numai profiturile interne incluse în activul societăţilor consolidate, activ existent la închiderea exerciţiului. Deşi stocurile reprezintă costul activelor cel mai posibil de a conţine profituri interne, practica recenzează şi alte speţe precum cazul cesiunilor interne de imobilizări.

Exemplul 2 (continuare)

Presupunând că dintre stocurile societăţii F, existente la 31/12/N, un stoc de 20 milioane lei provine de la societatea mamă SM, şi că aceasta din urmă a realizat din vânzarea stocului respectiv un profit de 2 milioane lei, consolidarea propriu-zisă solicită următoarele prelucări:

(i) Eliminarea profitului intern conduce la diminuarea stocurilor şi rezultatului cumulat, cu 2.000.000 lei.

(ii) Diminuarea stocului final antrenează, în egală măsură, o creştere a costului mărfurilor vândute, plecând de la relaţia de echilibru:

Costul mărfurilor vândute	=	Cheltuielile generate de cumpărarea mărfurilor	+	Stocul iniţial de mărfuri	-	Stocul final de mărfuri (diminuat)

(iii) Corectările respective generează următoarele înregistrări contabile, cu efecte asupra bilanţului şi contului de profit şi pierdere:

- Corectarea rezultatului şi valorii stocurilor, în bilanţ:

Rezultate SM	=	Stocuri de mărfuri	2.000.000

- Corectarea costului mărfurilor vândute (care se majorează) şi a rezultatului, în contul de profit şi pierdere:

Costul mărfurilor vândute	=	Rezultate SM	2.000.000

Cât priveşte eliminarea pierderilor interne, această corectare este mai complexă, deoarece trebuie să se facă o distincţie între o pierdere reală şi una ce

Scanned with OKEN Scanner

rezultă din utilizarea unor preţuri de transfer mai mici decât valoarea reală a activelor vândute.

Astfel, dacă o operaţie internă grupului s-a desfăşurat prin respectarea condiţiilor normale ale pieţei, şi dacă această operaţie a condus la o pierdere pentru vânzător, se poate considera că pierderea este definitivă, deoarece rezultatul ar fi fost acelaşi în situaţia în care cumpărătorul nu ar fi aparţinut grupului. Din raţiuni de prudenţă, pierderea va face obiectul menţinerii în contabilitate (necorectării). Totuşi, în nu puţine cazuri, operaţiile desfăşurate între societăţile aceluiaşi grup vizează preţuri ce se abat de la valoarea activelor în cauză, cu scopul de a asigura o optimizare a gestiunii rezultatelor la nivelul ansamblului şi de a reduce sarcina fiscală totală. Ca atare, o pierdere generată de un preţ de vânzare subevaluat în mod voluntar va trebui să fie eliminată datorită caracterului ei nereal.

Exemplul 4

La 31/12/N, societatea ALFA posedă un stoc de mărfuri, în valoare de 50.000.000 lei, cumpărat de la întreprinderea BETA, ce aparţine aceluiaşi grup. Cum societatea BETA cumpărase stocul respectiv la o valoare de 54.000.000 lei, operaţiile de cumpărare-vânzare au condus la o pierdere de 54.000.000 - 50.000.000 = 4.000.000 lei.

În condiţiile în care valoarea justă (reală) a stocului de mărfuri, la 31/12/N este egală cu valoarea contabilă (50 milioane lei), pierderea are un caracter definitiv şi, ca atare, nu trebuie să fie eliminată.

Dacă, dimpotrivă, valaorea justă a stocului este mai mare de 54 milioane lei, pierderea are un caracter artificial şi trebuie să fie integral eliminată.

În sfârşit, dacă valoarea justă este cuprinsă între 50 milioane şi 54 milioane, se va proceda numai la eliminarea diferenţei între preţul de cesiune al stocului şi valoarea sa justă la închiderea exerciţiului. Presupunând, de exemplu, că valoarea justă este de 53 milioane lei, pierderea constatată se va descompune după cum urmează:

- pierderea reală (definitivă): 54.000.000 - 53.000.000 = 1.000.000 lei;
- pierderea artificială (temporară): 53.000.000 - 50.000.000 = 3.000.000 lei.

În timp ce pierderea reală se menţine în conturi, pierderea artificială trebuie eliminată:

- Corectarea rezultatelor şi valorii stocului, în bilanţ:

Stocuri de mărfuri	=	Rezultate BETA	3.000.000

Scanned with OKEN Scanner

- Corectarea costului mărfurilor vândute (care se micşorează) şi a rezultatului, în contul de profit şi pierdere:

Rezultate BETA	=	Costul mărfurilor vândute	3.000.000

Indiferent că profiturile sau pierderile interne au fost realizate de societatea-mamă sau de una dintre filialele sale ele sunt eliminate în totalitate.

Remarcă: În conformitate cu norma contabilă internaţională 12, analizată de noi într-un capitol anterior, de fiecare dată când înregistrările de consolidare generează o diferenţă temporară între rezultatul contabil al ultimului exerciţiu (sau cel al exerciţiilor anterioare) şi rezultatul fiscal al exerciţiilor corespunzătoare, este necesar să se corecteze mărimea impozitelor amânate.

Exemplul 2 (continuare)

Operaţia de eliminare a profitului inclus în stocul de mărfuri a condus la diminuarea rezultatelor societăţii-mamă cu 2.000.000 lei, generând astfel o diferenţă temporară de aceeaşi mărime. Presupunând o cotă de impozit de 38%, rezultă o diminuare a impozitelor amânate de: 2.000.000 x 38% = 760.000 lei, înregistrată contabil astfel:

- Corectarea impozitelor amânate, în bilanţ:

Impozite amânate	=	Rezultate SM	760.000

- Corectarea cheltuielilor cu impozitul pe profit, în contul de profit şi pierdere:

Rezultate SM	=	Cheltuieli cu impozitul pe profit	760.000

A treia etapă de lucru referitoare la consolidarea propriu-zisă constă în eliminarea participaţiilor.

În acest sens, se repartizează capitalurile proprii ale fiecărei filiale, la data consolidării, între societatea mamă şi interesele minoritare.

Exemplul 2 (continuare)

După efectuarea înregistrărilor de consolidare, capitalurile proprii ale societăţii F se prezintă astfel:

capital social	200.000.000
rezerve	240.000.000
rezultat	60.000.000
	500.000.000

Repartizarea capitalurilor proprii între cele două categorii de interese conduce la:

Scanned with OKEN Scanner

Capitaluri proprii	Partea corespunzătoare societăţii-mamă (80%)	Partea corespunzătoare acţionarilor minoritari (20%)	Total
capital social	160.000.000	40.000.000	200.000.000
rezerve	192.000.000	48.000.000	240.000.000
rezultat	48.000.000	12.000.000	60.000.000
	400.000.000	100.000.000	500.000.000

Operaţia de repartizare generează următoarele înregistrări:

- în bilanţ: anularea capitalurilor societăţii F şi punerea în evidenţă a cotelor corespunzătoare societăţii-mamă (grupului) şi intereselor minoritare:

Capital social F		200.000.000
Rezerve F		240.000.000
Rezultat F		60.000.000
	Capital F corespunzător societăţii-mamă	160.000.000
	Rezerve F corespunzătoare societăţii-mamă	192.000.000
	Rezultat F corespunzător societăţii-mamă	48.000.000
	Interese minoritare	100.000.000

- în contul de profit şi pierdere: punerea în evidenţă a rezultatelor societăţii F, repartizate societăţii mamă, şi a intereselor minoritare:

%	=	Rezultat F	60.000.000
Rezultat F - partea corespunzătoare societăţii-mamă			48.000.000
Rezultat F - partea corespunzătoare intereselor minoritare			12.000.000

Înregistrarea părţii corespunzătoare societăţii-mamă în activul net al filialei solicită, în contrapartidă, eliminarea participaţiei care figurează în bilanţul individual al SM.

Cum participarea este înregistrată la costul său de achiziţie, rezultă o diferenţă din consolidare, care se explică prin două surse:

- **diferenţa din prima consolidare**, adică diferenţa din consolidare la dat achiziţiei participaţiei;

Scanned with OKEN Scanner

- **partea corespunzătoare societăţii-mamă** în variaţia activului net al filialei, începând cu data achiziţiei participaţiei şi până în prezent.

Cât priveşte **diferenţa din prima consolidare**, aceasta se explică prin existenţa **plusurilor de valoare latente** generate de activele filialei, la data luării sale sub control, şi de un **goodwill rezidual**. Diferenţa este contabilizată, aşa după cum am prezentat în capitolul precedent, în conformitate cu prevederile normei contabile internaţionale 22.

Plusurile de valoare latente generate de activele identificabile ale filialei sunt adăugate valorii activelor corespunzătoare bilanţului consolidat.

Atunci când este pozitiv, goodwill-ul este considerat un activ necorporal amortizabil; dimpotrivă, atunci când este negativ, el este considerat un venit amânat ce va fi reintegrat în rezultatele exerciţiilor următoare.

Exemplul 2 (continuare)

În ipoteza în care societatea-mamă a luat sub control societatea F la închiderea exerciţiului N-2, presupunând că activul net al filialei se prezenta la acea dată astfel:

capital social ..... 200.000.000 lei
rezerve ..... 160.000.000 lei
360.000.000 lei

şi cunoscând că participarea a fost achiziţionată plătind suma de 300.000.000 lei, o parte din această sumă reprezintă fracţiunea activului net a societăţii F achiziţionată de către SM: 360.000.000 x 80% = 228.000.000 lei.

Această sumă este eliminată din contul „Titluri de participare", fapt ce va genera înregistrarea:

%	=	Titluri de participare	288.000.000
Capitalul social F - partea corespunzătoare societăţii SM (200.000.000 x 80%)			160.000.000
Rezerve F - partea corespunzătoare societăţii SM (160.000.000 x 80%)			128.000.000

Diferenţa 300.000.000 - 288.000.000 = 12.000.000 constituie diferenţa din prima consolidare.

Scanned with OKEN Scanner

În ipoteza în care, la data luării sub control, valoarea justă (reală) a altor mijloace fixe ale societăţii F era cu 10 milioane mai mare decât valoarea contabilă, diferenţa din prima consolidare va fi explicată prin:

- partea societăţii-mamă în plusurile de valoare latente corespunzătoare activelor filialei:
  10.000.000 x 80%= 8.000.000
- goodwill-ul (stabilit prin diferenţă)
  12.000.000 - 8.000.000 = ... 4.000.000
  12.000.000

În conformitate cu prelucrarea de referinţă a normei 22, eliminarea participaţiei corespunzătoare diferenţei din prima consolidare va genera înregistrarea:

%	=	Titluri de participare	12.000.000
Alte mijloace fixe			8.000.000
Goodwill			4.000.000

Presupunând, de asemenea, că durata de viaţă reziduală a altor mijloace fixe este de 4 ani şi că societatea-mamă decide să amortizeze goodwill-ul în 5 ani, cunoscut fiind că s-au scurs doi ani de la achiziţionarea participaţiei, va trebui să se amortizeze:

- plusurile de valoare latente corespunzătoare altor mijloace fixe
  8.000.000 x 2 ani / 4 ani = ... 4.000.000 lei
- goodwill-ul: 4.000.000 x 2 ani / 5 ani = ... 1.600.000 lei
  5.600.000 lei

Aceste amortizări corespund următoarelor perioade:

	Pentru exerciţiul N-1	Pentru exerciţiul N
Amortizarea corespunzătoare plusurilor de valoare latente:		
8.000.000 x 1an/4 ani = ...	2.000.000	
8.000.000 x1 an/4 ani = ...		2.000.000
Amortizarea goodwill-ului:		
4.000.000 x 1an /5 ani = ...	800.000	
4.000.000 x 1 an/5 ani = ...		800.000
	2.800.000	2.800.000

Ştiut fiind faptul că amortizările exerciţiului N sunt considerate cheltuieli, în timp ce amortizările aferente exerciţiilor precedente sunt suportate din rezerve, vor rezulta următoarele înregistrări:

(i) cu efecte asupra bilanţului:

Rezultat F - partea corespunzătoare SM			2.800.000
Rezerve F - partea corespunzătoare SM			2.800.000
		Amortizări cumulate privind alte mijloace fixe	4.000.000
		Amortizări cumulate privind goodwill-ul	1.600.000

(ii) cu efecte asupra contului de profit şi pierdere:

Cheltuieli de exploatare privind amortizarea imobilizărilor	=	Rezultat F - partea corespunzătoare SM	2.800.000

d) Prezentarea situaţiilor financiare consolidate

În structurile bilanţiere, interesele minoritare trebuie să figureze distinct faţă de partea care revine societăţii mamă şi faţă de datorii. În general, ele sunt prezentate între capitalurile proprii consolidate şi datorii.

În structurile contului de profit şi pierdere, rezultatul trebuie, de asemenea, să fie repartizat între partea ce revine societăţii-mamă şi cea care se atribuie acţionarilor străini grupului.

Exerciţiul 2 (continuare)

În baza parcurgerii fazelor şi etapelor de lucru privind consolidarea, situaţiile financiare consolidate se prezintă astfel:

Scanned with OKEN Scanner

Bilanţ consolidat al SM la 31/12/N

în milioane lei

ACTIV		PASIV	
Active imobilizate		**Capitaluri proprii**	
Terenuri	140	Capital	600
Construcţii	720	Rezerve consolidate	661,2[1)]
- Amortizări cumulate privind construcţiile	-220	Rezultat consolidat	243,96[2)]
			1505,16
Alte mijloace fixe	1.108	**Interese minoritare**	100
- Amortizări cumulate privind alte mijloace fixe	-454		
Goodwill	4		
- Amortizări cumulate privind goodwill-ul	-1,6		
	1296,4	**Datorii**	
Active circulante		Împrumuturi şi datorii asimilate	300
Stocuri	328	Impozite amânate	149,24
Creanţe clienţi	650	Furnizori	500
Alte creanţe	210	Alte datorii	80
Disponibilităţi	150		
	1.338		1029,24
Total activ	2634,4	Total pasiv	2634,4

[1)] 600 + 240 - 240 + 192 -128 - 2,8 = 661,2
(M) (F)

[2)] 200 + 60 - 2 + 0,76 - 60 + 48 - 2,8 = 243,96
(M) (F)

Scanned with OKEN Scanner

Contul de profit şi pierdere consolidat al exerciţiului N

în milioane lei

Cheltuieli		Venituri	
Cheltuieli din exploatare		**Venituri din exploatare**	
Costul mărfurilor vândute	2.052	Venituri din vânzarea mărfurilor	2.500
Cheltuieli cu personalul	420	Alte venituri din exploatare	860
Cheltuieli de exploatare	497,8		3360
privind amortizările		**Venituri financiare**	
Alte cheltuieli din exploatare	35	Venituri din dobânzi	10
	3004,8	Alte venituri financiare	710
Cheltuieli financiare			720
Cheltuieli privind dobânzile	70	**Venituri excepţionale**	250
Alte cheltuieli financiare	600		
	670		
Cheltuieli excepţionale	240		
Cheltuieli cu impozitul pe profit	159,24		
Rezultatul consolidat			
Societatea-mamă	243,96		
Minoritari	255,96		
Total	4330	Total	4330

Atunci când activitatea se soldează cu pierderi, rezultatul nefavorabil ce se atribuie acţionarilor minoritari este limitat la partea acestora în capitalul filialei. **Diferenţa** între mărimea pierderii şi această parte este suportată de societatea mamă. În condiţiile în care filiala realizează ulterior beneficii, acestea vor reveni integral societăţii-mamă, până în momentul în care întreaga diferenţă a fost acoperită. În mod evident, dacă acţionarii minoritari au obligaţia şi capacitatea de a acoperi pierderi dincolo de valoarea aporturilor lor, dispoziţia anterioară nu se aplică.

Exemplul 5

La închiderea exerciţiului, capitalurile proprii ale unei filiale BETA, controlată într-un procent de 60% de societatea-mamă MEGA se prezintă după cum urmează:

- capital social	200.000.000 lei
- pierderi reportate	-140.000.000 lei
- rezultatul exerciţiului N	- 80.000.000 lei
	- 20.000.000 lei

Scanned with OKEN Scanner

Pierderile cumulate (220.000.000 lei) ar trebui, în mod normal, să fie suportate astfel:

- partea suportabilă de către societatea-mamă:

60% x 220.000.000 = ... 132.000.000 lei

- partea suportabilă de către acţionarii minoritari:

40% x 220.000.000 = ... 88.000.000 lei

220.000.000 lei

Dar partea din pierderi ce se acoperă de către acţionarii minoritari este limitată la: 40% x 200.000.000 = 80.000.000 lei, ceea ce înseamnă că societatea-mamă va suporta o pierdere în sumă de 220.000.000 - 80.000.000 = 140.000.000 lei.

Diferenţa de pierderi suportată de societatea-mamă (140.000.000 - 132.000.000 = 8.000.000 lei) va putea fi acoperită prin profiturile viitoare. În ipoteza că filiala BETA realizează în exerciţiul N+1 un beneficiu de 30.000.000 lei, acesta va fi repartizat astfel:

- pentru societatea MEGA: 60% x 30.000.000 + 8.000.000 = 26.000.000 lei
- pentru acţionarii minoritari: 30.000.000 - 26.000.000 = 4.000.000 lei.

e) **Problema variaţiei perimetrului de consolidare**

Evoluţia perimetrului de consolidare depinde de achiziţiile şi cesiunile de filiale.

Operaţiile unei noi filiale au efecte asupra rezultatului consolidat începând cu data achiziţionării controlului. În mod simetric, o societate filială iese din perimetrul de consolidare în momentul în care societatea-mamă pierde controlul asupra acesteia. Diferenţa între preţul de cesiune şi activul net contabil al întreprinderii stabilit în momentul cesiunii constituie un venit sau o cheltuială a exerciţiului în curs.

Exemplul 6

Pe parcursul exerciţiului N, perimetrul de consolidare evoluează după cum urmează:

- la 1/03/N: luarea sub control a societăţii ALFA;
- la 30/09/N: pierderea controlului asupra societăţii BETA.

Exerciţiul N s-a soldat cu următoarele rezultate:

- societatea ALFA: beneficii în sumă de 50.000.000 lei, din care 8.000.000 lei reprezintă beneficiile perioadei 1/01/N - 1/03/N;

Scanned with OKEN Scanner

- societatea BETA: beneficii în sumă de 85.000.000 lei, din care 60.000.000 lei reprezintă beneficiile perioadei anterioare cesiunii (30/09/N).

Rezultatul consolidat al exerciţiului N va integra:

- beneficiile societăţii ALFA, în sumă de 50.000.000 - 8.000.000 = 42.000.000 lei;

- beneficiile societăţii BETA, în sumă de 60.000.000 lei;

- eventualele plusuri sau minusuri de valoare rezultate din cesiunea participaţiei în societatea BETA.

O participaţie care nu mai permite societăţii-mamă să exercite un control va fi contabilizată:

- fie în conformitate cu norma contabilă internaţională 28, în cazul în care societatea-mamă exercită, totuşi, o influenţă notabilă;

- fie în conformitate cu norma contabilă internaţională 25, în caz contrar.

Analiştii financiari, atunci când procedează la diagnosticarea situaţiei financiare şi performanţelor grupurilor, trebuie să trateze cu prudenţă cazurile de excludere a unor filiale din câmpul de consolidare. De asemenea, ei trebuie să fie vigilenţi atunci când apar variaţii ale perimetrului de consolidare, de la un exerciţiu la altul, şi astfel de variaţii nu sunt justificate prin operaţii de achiziţii sau de cesiuni de participaţii.

f) **Comunicarea financiară şi conturile consolidate**

Situaţiile financiare consolidate trebuie să cuprindă o listă a filialelor considerate semnificative, cu indicarea numelui lor, a ţării, în care acestea domiciliază, a fracţiunii de capital deţinute, precum şi:

- motivele pentru care unele filiale nu au fost consolidate;

- natura relaţiilor cu filialele în care societatea-mamă nu deţine, direct sau indirect, majoritatea drepturilor de vot;

- numele societăţilor care nu sunt considerate filiale, cu toate că societatea-mamă deţine, direct sau indirect, majoritatea drepturilor de vot;

- influenţa achiziţiilor şi cesiunilor de filiale asupra capitalurilor proprii consolidate, rezultatului consolidat al exerciţiilor, precum şi asupra aceloraşi structuri corespunzătoare exerciţiului precedent.

Scanned with OKEN Scanner

15.4.2. Litera şi spiritul normei IAS 31 „Informarea financiară relativă la întreprinderile de tip joint-venture[1)]"

Norma contabilă internaţională 31 tratează contabilizarea operaţiilor efectuate în comun cu alte întreprinderi. Nucleul acestei norme este constituit din descrierea metodei de cosolidare prin integrare proporţională.

a) Definiri şi delimitări

Un „joint-venture" este un acord contractual prin care mai multe persoane convin să realizeze o activitate economică supusă unui **control conjugat (concomitent).**

Controlul unei activităţi economice este conjugat atunci când el este exercitat, în mod colegial, în virtutea unui acord contractual.

Norma 31 precizează că, în cazul unui control conjugat, nici unul dintre antreprenori nu este în măsură să controleze, în mod unilateral, activitatea întreprinderii de tip joint-venture. Un atare control nu poate să apară în societăţile cu un acţionar majoritar.

În absenţa unui acord contractual, o participaţie minoritară nu poate să exprime, în cazul cel mai bun, decât o influenţă notabilă.

Controlul conjugat nu presupune, forţamente, ca toate deciziile întreprinderii „joint-venture" să fie luate în unanimitate de voturi. Acordul contractual poate să distingă decizii ce solicită aprobarea tuturor anteprenorilor şi cele ce pot să fie luate cu o majoritate determinată.

b) Formele de întreprinderi „joint-ventures"

Acest tip de întreprinderi se referă la o gamă diversă de forme şi de structuri. Norma 31 prezintă trei mari categorii:

- activităţile sub control conjugat,
- activele sub control conjugat,
- entităţile sub control conjugat.

Primele două categorii (forme) nu necesită crearea unei entităţi juridice distincte de antreprenorii implicaţi. În schimb, a treia categorie presupune crearea unei persoane juridice ai cărei antreprenori sunt în acelaşi timp proprietari.

Toate întreprinderile „joint-ventures" posedă caracteristicile următoare:

[1)] Temenul englez de „joint-venture" are corespondent în franţuzescul „coentreprise". Inexistenţa unui termen românesc adecvat ne determină să-l folosim pe cel englez.

Scanned with OKEN Scanner

(i) doi sau mai mulţi antreprenori sunt legaţi printr-un acord contractual;

(ii) acordul contractual prevede existenţa unui control conjugat.

Acordul contractual este materializat într-un document, fie **contractul** încheiat între antreprenori, fie **procesul verbal** care atestă discuţiile acestora. În unele cazuri, acordul este încorporat în statutele sau în regulamentele întreprinderii. Indiferent de formă, acordul contractual este constatat, în general, în scris şi conţine:

- activitatea, durata şi obligaţiile de informare a întreprinderii „joint-venture";
- constituirea consiliului de administraţie sau a altui organ de conducere similar şi drepturile de vot aferente antreprenorilor;
- aporturile de capital ale antreprenorilor;
- partajul producţiei, veniturilor, cheltuielilor sau rezultatelor întreprinderii între antreprenori.

● **Activităţile sub control conjugat**

Este forma de „joint-venture" cea mai simplă. Fiecare antreprenor suportă propriile cheltuieli, utilizează propriile active şi resurse, pentru realizarea activităţilor supuse unui control conjugat cu alţi antreprenori. Acordul contractual prevede, în special, modul în care vor fi împărţite veniturile rezultate din vânzarea producţiei comune, precum şi cheltuielile comune.

Spre exemplificare, IASC aduce în discuţie cazul întreprinderilor care regrupează resursele şi competenţele lor pentru a fabrica şi a comercializa un avion. Fiecare dintre antreprenori are în sarcină o parte din procesul de fabricaţie; ca atare, el suportă propriile costuri şi primeşte, în contrapartidă, o fracţiune din venitul rezultat din vânzare.

Exemplul 7

Două întreprinderi ALFA şi BETA exploatează în comun o parte dintre liniile de autobuz ale unui oraş. În cursul exerciţiului N, întreprinderea ALFA a înregistrat încasări în sumă de 100.000.000 lei şi a suportat cheltuieli în sumă de 60.000.000 lei, în numele acestei activităţi. În mod normal, operaţiile de exploatare au fost înregistrate de societatea ALFA:

- Înregistratea cheltuielilor:

Conturi de cheltuieli	=	Conturi de terţi sau/şi conturi de disponibilităţi	60.000.000

- Înregistratea veniturilor:

Conturi la bănci în lei	=	Venituri din lucrări executate şi servicii prestate	100.000.000

Scanned with OKEN Scanner

La închiderea exercițiului N, se determină rezultatul activității sub control conjugat:

Venituri	160.000.000 lei
Cheltuieli	90.000.000 lei
Beneficiu	70.000.000 lei

Acordul contractual prevede o împărțire în cote egale a veniturilor și cheluielilor activității comune.

Din datele anterioare, se impune următoarea operație de regularizare (în contabilitatea întreprinderii ALFA):

Venituri din lucrări execuate și servicii prestate (100.000.000 - 160.000.000/2)	=	%	20.000.000
		Conturi de cheltuieli (60.000.000 - 90.000.000/2)	15.000.000
		Datorii față de întreprinderea BETA	5.000.000

Toate elementele de activ, de pasiv, de venituri și de cheltuieli sunt înregistrate în conturile individuale ale întreprinderilor ALFA și BETA. Cazul analizat nu incumbă nici o ajustare în consolidarea conturilor.

● **Activele sub control conjugat**

Această formă de „joint-venture" presupune exploatarea unuia sau a mai multor active supuse unui control conjugat. Fiecare antreprenor are dreptul la o parte dintre bunurile produse sau serviciile prestate prin utilizarea acestor active și își asumă, în contrapartidă, o parte convenită din cheltuielile generate de folosirea lor.

Atunci când sunt exploatate de către mai multe societăți petroliere care le utilizează pentru a desface producția lor și care își împart cheltuielile de exploatare, conductele constituie active sub control conjugat.

Sub aspect contabil, fiecare antreprenor înregistrează în situațiile sale financiare individuale:

- cota sa parte dintre activele aflate sub control conjugat, clasificate în funcție de natura activului, și nu o participație în „joint-venture";
- cota sa parte dintre datoriile angajate în comun cu ceilalți antreprenori;
- veniturile obținute din utilizarea cotei sale părți privind producția întreprinderii de tip „joint-venture";

Scanned with OKEN Scanner

- cât şi cota sa parte în cheltuielile angajate de aceasta.

Exemplul 8

Două clinici, C1 şi C2, au achiziţionat în comun un echipament medical extrem de modern care valorează 400.000.000 lei. Fiecare dintre antreprenori a aportat 100.000.000 lei pentru realizarea achiziţiei, diferenţa a fost acoperită prin contractarea unui împrumut (în comun), în valoare de 200.000.000 lei, cu o dobândă anuală de 30%.

În cursul exerciţiului N, exploatarea echipamentului a generat următoarele venituri şi cheltuieli:

Venituri	180.000.000 lei
Cheltuieli cu amortizarea echipamentului	-50.000.000 lei
Cheltuieli de funcţionare	-30.000.000 lei
Cheltuieli privind dobânzile	-60.000.000 lei
Beneficiu	40.000.000 lei

Antreprenorul C1 va proceda la contabilizarea următoarelor operaţii:

- achiziţionarea echipamentului:

Mijloace fixe	=	%		200.000.000
		Conturi la bănci în lei		100.000.000
		Credite bancare pe termen lung şi mediu		100.000.000

- înregistrarea amortizării aferente exerciţiului N (metoda amortizării lineare; durata de viaţă: 8 ani): 400.000.000 : 8 ani/2 = 25.000.000 lei

Cheltuieli cu amortizarea echipamentului	=	Amortizări cumulate privind echipamentul	25.000.000

- înregistrarea altor cheltuieli (plăţi) de exploatare şi a cheltuielilor privind dobânzile:

%	=	Conturi la bănci în lei		45.000.000
Cheltuieli de exploatare (30.000.000/2)				15.000.000
Cheltuieli privind dobânzile (60.000.000/2)				30.000.000

Toate elementele de activ, de pasiv, de venituri şi de cheltuieli sunt înregistrate deja în conturile individuale ale clinicilor C1 şi C2; nici o ajustare nu este necesară

în momentul consolidării.

● **Entităţile sub control conjugat**

O entitate sub control conjugat este un „joint-venture" ce presupune crearea unei societăţi pe acţiuni, a unei societăţi de persoane sau a unei alte entităţi în care fiecare antreprenor deţine o participaţie. Entitatea funcţionează ca orice altă întreprindere. Cu alte cuvinte, activitatea comună se exercită în cadrul unei entităţi juridice independente controlate în comun de antreprenori. Entitatea controlează activele, suportă cheltuieli şi realizează venituri. Ea poate să încheie şi să deruleze contracte în nume propriu, să procure resurse necesare realizării obiectivului său social. Împărţirea rezultatelor se face în conformitate cu modalităţile fixate în statut.

Această formulă este utilizată, adesea, pentru investiţii realizate în străinătate, întreprinderile străine asociindu-se, în mod voluntar sau din obligaţie, cu o întreprindere sau un organism public local, în vederea exercitării activităţilor lor în ţara respectivă.

Toate activele, datoriile, cheltuielile şi veniturile sunt contabilizate de entitatea aflată sub control conjugat. În bilanţul antreprenorilor nu se găseşte decât participaţia lor la capitalul entităţii. Se deduce că, în contextul întocmirii conturilor consolidate, se va pune problema prelucrării acestei participaţii.

b) **Contabilizarea participaţiilor în entităţile aflate sub control conjugat**

● **În situaţiile financiare consolidate ale antreprenorilor**

Participaţiile în entităţi aflate sub control conjugat pot să fie contabilizate: (i) fie prin metoda de consolidare bazată pe integrarea proporţională; (ii) fie prin punerea în echivalenţă.

În cazul integrării proporţionale, se include în situaţiile financiare consolidate ale unui antreprenor cota sa parte în fiecare dintre activele, datoriile, veniturile şi cheltuielile entităţii sub control conjugat.

Punerea în echivalenţă nu constă decât în reevaluarea participaţiei în funcţie de evoluţia capitalurilor proprii ale entităţii sub control conjugat, începând cu momentul achiziţiei participaţiei.

Contestatari ai consolidării prin integrare proporţională sunt adepţii ideii că nu este legitim să se includă în situaţiile financiare consolidate bunuri asupra cărora întreprinderea participantă nu exercită un control exclusiv. Cu toate acestea, norma 31 recomandă această metodă ca **prelucrare de referinţă**, deoarece ea conduce la o realitate economică a participaţiei antreprenorului.

Scanned with OKEN Scanner

Apelul la punerea în echivalenţă este totuşi permis ca altă metodă autorizată.

Nici una dintre cele două metode nu trebuie aplicată, atunci când participaţia a fost achiziţionată şi deţinută cu singurul scop de a fi vândută, într-un viitor apropiat, sau atunci când entitatea aflată sub control conjugat este supusă unor restricţii severe pe termen lung care limitează, în mod substanţial, capacitatea de a transfera fonduri (lichidităţi) în proprietatea antreprenorului. În acest caz, astfel de participaţii trebuie să fie considerate ca simple plasamente şi să fie contabilizate în conformitate cu norma 25.

● **În situaţiile financiare individuale ale antreprenorilor**

Referenţialul IASC nu îşi exprimă „punctul de vedere" asupra modului de contabilizare a acestui tip de participaţie în conturile individuale ale antreprenorului. Această lipsă de interes este datorată influenţei americane, ştiut fiind faptul că, în Statele Unite, problema nu are nici un ecou, deoarece societăţile care întocmesc conturi consolidate nu trebuie să publice conturi individuale.

Din punct de vedere practic, în bilanţurile antreprenorilor, participaţiile în entităţile aflate sub control conjugat sunt: (i) fie contabilizate la costul lor de revenire (complet); (ii) fie puse în echivalenţă, dacă legislaţia naţională permite această procedură.

c) **Consolidarea prin metoda integrării proporţionale**

Diferenţa faţă de metoda integrării globale este că, în conturile întreprinderii de tip „joint-venture", valorile sunt date de prorata participaţiei antreprenorului.

Exemplul 9

Întreprinderea MEGA posedă o participaţie de 40% în societatea ALFA, pe care o controlează în comun cu alţi doi asociaţi. Situaţiile financiare ale întreprinderilor MEGA şi ALFA se prezintă astfel:

Bilanţul societăţii MEGA la 31/12/N

în milioane lei

ACTIV			PASIV	
Active imobilizate			**Capitaluri proprii**	
Imobilizări corporale	600		Capital social	410
- Amortizări cumulate	-180		Rezerve	160
Participaţia în ALFA	160		Rezultat net	80
	580			650
Active circulante			**Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli**	20
Stocuri de mărfuri	100		**Datorii**	
Creanţe-clienţi	190		Împrumuturi şi datorii asimilate	200
Disponibilităţi	80		Furnizori	80
	370			280
Total activ	950		Total pasiv	950

în milioane lei

CHELTUIELI		VENITURI	
Costul mărfurilor vândute	600	Venituri din vânzarea mărfurilor	1.100
Cheltuieli cu personalul	200		
Cheltuieli cu amortizările	70		
Cheltuieli privind dobânzile	30		
Alte cheltuieli	71		
Cheltuieli cu impozitul pe profit	49		
	1020		
Rezultat net	80		
Total	1100	Total	1.100

Bilanţul societăţii ALFA la 31/12/N

în milioane lei

ACTIV		PASIV	
Active imobilizate		**Capitaluri proprii**	
Imobilizări corporale	300	Capital social	200
- Amortizări cumulate	-100	Rezerve	60
	200	Rezultat net	40
			300
Active circulante		**Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli**	50
Stocuri de mărfuri	100	**Datorii**	
Creanţe-clienţi	150	Împrumuturi şi datorii asimilate	60
Disponibilităţi	50	Furnizori	90
	300		150
Total activ	500	Total pasiv	500

Contul de profit şi pierdere
al societăţii ALFA aferent exerciţiului N

în milioane lei

CHELTUIELI		VENITURI	
Costul mărfurilor vândute	220	Venituri din vânzarea mărfurilor	400
Cheltuieli cu personalul	40		
Cheltuieli cu amortizările	50		
Cheltuieli privind dobânzile	20		
Alte cheltuieli	5		
Cheltuieli cu impozitul pe profit	25		
Rezultat net	40		
Total	400	Total	400

Scanned with OKEN Scanner

Integrarea proporţională presupune parcurgerea acelor faze şi etape de lucru ca în cazul procedurii de consolidare prin metoda integrării globale.

Dacă întreprinderea de tip „joint-venture" este străină, conturile sale vor trebui să fie convertite în moneda de consolidare (conform normei internaţionale 21).

Cumularea conturilor societăţilor MEGA şi ALFA este rezultatul înregistrărilor următoare:

- Cumularea valorilor bilanţiere:

Imobilizări corporale (600.000.000+300.000.000x40%)		720.000.000
Participarea în ALFA (160.000.000)		160.000.000
Stocuri de mărfuri (100.000.000+100.000.000x40%)		140.000.000
Creanţe clienţi (190.000.000 + 150.000.000 x 40%)		250.000.000
Disponibilităţi (80.000.000 + 50.000.000 x 40%)		100.000.000
	Amortizări cumulate (180.000.000 + 100.000.000 x40%)	220.000.000
	Capital MEGA (410.000.000)	410.000.000
	Capital ALFA (200.000.000 x 40%)	80.000.000
	Rezerve MEGA (160.000.000)	160.000.000
	Rezerve ALFA (60.000.000 x 40%)	24.000.000
	Rezultat MEGA (80.000.000)	80.000.000
	Rezultat ALFA (40.000.000 x 40%)	16.000.000
	Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli (20.000.000 + 50.000.000 x 40%)	40.000.000
	Împrumuturi şi datorii asimilate (200.000.000 + 60.000.000 x 40%)	224.000.000
	Furnizori (80.000.000 + 90.000.000 x 40%)	116.000.000

- Cumularea valorilor contului de profit şi pierdere;

Costul mărfurilor vândute (600.000.000 + 220.000.000 x 40%)		688.000.000
Cheltuieli cu personalul (200.000.000 + 40.000.000 x 40%)		216.000.000
Cheltuieli cu amortizările (70.000.000 + 50.000.000 x 40%)		90.000.000
Cheltuieli privind dobânzile (30.000.000 + 20.000.000 x 40%)		38.000.000
Alte cheltuieli (71.000.000 + 5.000.000 x 40%)		73.000.000
Cheltuieli cu impozitul pe profit (49.000.000 + 25.000.000 x 40%)		59.000.000
Rezultat MEGA (80.000.000)		80.000.000
Rezultat ALFA (40.000.000 x 40%)		16.000.000
	Venituri din vânzarea mărfurilor (1.100.000.000 + 400.000.000 x 40%)	1.260.000.000

Eliminarea operaţiilor interne

Efectele tranzacţiilor interne între antreprenor şi entitatea aflată sub control conjugat trebuie să fie eliminate de aceeaşi manieră ca în cazul integrării globale. Singura diferenţă este dată de faptul că eliminarea este limitată la partea (cota) antreprenorilor în operaţia în cauză.

Altfel spus, creanţele, datoriile, veniturile şi cheltuielile reciproce sunt eliminate prin soldarea conturilor respective.

Exemplul 9 (continuare)

Presupunând că, pe parcursul exerciţiului N, societatea MEGA a vândut societăţii ALFA un stoc de mărfuri în valoare de 40.000.000 lei, dintre care 10.000.000 lei, nu au fost încă decontate (încasate) până la 31/12/N, se va proceda la înregistrarea următoarelor operaţii ce vizează eliminarea operaţiilor interne:

- Eliminări în structurile bilanţiere:

Furnizori/MEGA (10.000.000 x 40%)	=	Clienţi/ALFA	4.000.000

- Eliminări în structurile contului de profit şi pierdere:

Scanned with OKEN Scanner

Venituri din vânzarea mărfurilor (40.000.000 x 40%)	=	Costul mărfurilor vândute	16.000.000

La lichidarea exerciţiului, profiturile interne incluse în elementele patrimoniale ale uneia sau celeilalte întreprinderi **sunt eliminate** la nivelul proratei părţii coantreprenorului.

Exemplul 9 (continuare)

Să presupunem că, la închiderea exerciţiului N, stocurile aferente societăţii ALFA conţin mărfuri cumpărate de la MEGA, stocuri pentru care coantreprenorul (ALFA) a obţinut un beneficiu de 5.000.000 lei. Valoarea stocului este de 32.000.000 lei.

Cum participarea societăţii MEGA în ALFA este de 40%, se poate considera că 40% din profitul degajat de stocul evocat anterior constituie un profit nerealizat care trebuie eliminat:

- Eliminări în structurile bilanţiere:

Rezultat MEGA (5.000.000 x 40%)	=	Stocuri de mărfuri	2.000.000

- Eliminări în structurile contului de profit şi pierdere:

Costul mărfurilor vândute	=	Rezultat MEGA	2.000.000

În cazul în care o înregistrare sau alta pune semne de întrebare asupra fidelităţii rezultatului ultimului exerciţiu sau exerciţiilor anterioare, trebuie să se ţină cont de influenţa sa (lor) asupra impozitelor amânate.

Exemplul 9 (continuare)

Înregistrarea anterioară a diminuat rezultatul societăţii MEGA cu 2.000.000 lei. În ipoteza unei cote de impozit a coantreprenorului (ALFA) de 38%, va rezulta un impozit amânat-activ de 2.000.000 x 38% = 760.000 lei, care va genera înregistrările:

- În structurile bilanţiere:

Impozite amânate-activ	=	Rezultat MEGA	760.000

- În structurile contului de profit şi pierdere:

Rezultat MEGA	=	Cheltuieli cu impozitul pe profit	760.000

Similar cazului integrării globale, **pierderile interne** nu sunt eliminate doar atunci când ele nu reprezintă o pierdere definitivă de valoare, ci sunt datorate utilizării unor preţuri de transfer care se abat (semnificativ) de la valorile de piaţă.

Exemplul 10

La închiderea exerciţiului N, societatea BETA deţine un stoc de mărfuri cumpărat contra sumei de 25.000.000 lei, de la unul din coantreprenorii săi, societatea DELTA, care a realizat, cu ocazia vânzării, o pierdere de 6.000.000 lei. Coantreprenorul DELTA are o participaţie de 50% în BETA.

Prima ipoteză: La închiderea exerciţiului, valoarea de piaţă a mărfurilor nu depăşeşte 25.000.000 lei. Ca atare, pierderea constatată este definitivă şi nu trebuie să fie anulată.

A doua ipoteză: La închiderea exerciţiului, valoarea de piaţă a mărfurilor este de 28.000.000 lei. O parte din pierdere (28.000.000 - 25.000.000 = 3.000.000) nu este definitivă, motiv pentru care se poate practica o eliminare parţială:

- În structurile bilanţiere:

Stocuri de mărfuri (3.000.000 x 50%)	=	Rezultat DELTA	1.500.000

- În structurile contului de profit şi pierdere:

Rezultat DELTA	=	Costul mărfurilor vândute	1.500.000

Eliminarea participaţiei

Ultima etapă a consolidării este reprezentată de eliminarea participaţiei coantreprenorului în entitatea aflată sub control conjugat. Operaţia este mai simplă decât în cazul integrării globale, întrucât cumularea conturilor a fost limitată la partea coantreprenorului în activele şi datoriile întreprinderii de tip „joint-venture" şi, ca atare, nu trebuie să mai fie puse în evidenţă interesele minoritare.

În privinţa prelucrării diferenţei din prima consolidare, norma 31 nu face nici o referire. Explicaţia rezidă în faptul că participaţiile în întreprinderile de tip „joint-ventures" sunt deţinute, în general, încă de la constituirea lor şi, în consecinţă, o atare diferenţă este cel mai adesea egală cu 0. Dacă există, totuşi, o diferenţă, prin analogie cu IAS 27, se consideră că aceasta este împărţită între cele două componente ale sale:

(i) fracţiunea explicabilă prin existenţa plusurilor de valoare latente referitoare

Scanned with OKEN Scanner

la activele identificabile ale entităţii aflate sub control conjugat la data constituirii participaţiei;

(ii) fracţiunea reprezentată de goodwill-ul plătit de „participant".

Exemplul 9 (continuare)

Să presupunem că participaţia societăţii MEGA în ALFA a fost achiziţionată la 1/01/N-2, dată la care capitalurile proprii ale societăţii ALFA, după repartizarea rezultatului exerciţiului N-3, sunt constituite din:

capital social	200.000.000 lei
rezerve	40.000.000 lei
	240.000.000 lei

Cum MEGA a plătit pentru achiziţionarea participaţiei sale 160.000.000 lei, diferenţa din prima consolidare va fi de:

160.000.000 - (240.000.000 x 40%) = 64.000.000 lei

De asemenea, să presupunem că imobilizările corporale ale societăţii MEGA, la 1/01/N-2, valorau 200.000.000 lei, în timp ce valoarea lor contabilă era de 160.000.000 lei.

Diferenţa din prima consolidare se explică astfel:

- Partea în plusurile de valoare latente referitoare la activele identificabile ale societăţii ALFA:

(200.000.000 - 160.000.000) x 40% = ... 16.000.000 lei

- Goodwill-ul stabilit prin diferenţă:

64.000.000 - 16.000.000 = ... 48.000.000 lei

64.000.000 lei

Pentru izolarea diferenţei din prima consolidare, se poate credita contul „Participaţia în ALFA" cu partea societăţii MEGA în capitalurile proprii ale societăţii ALFA, în momentul constituirii participaţiei:

	În structurile bilanţiere		
%	=	Participaţia în ALFA	96.000.000
Capital ALFA (200.000.000 x 40%)			80.000.000
Rezerve ALFA (40.000.000 x 40%)			16.000.000

După aceea, diferenţa din prima consolidare poate să fie descompusă în cele două componente ale sale:

		În structurile bilanţiere		
%		=	Participaţia în ALFA	64.000.000
Imobilizări corporale				16.000.000
Goodwill				48.000.000

În continuare, diferenţa din prima consolidare trebuie amortizată până la data consolidării. Amortizările corespunzătoare exerciţiilor anterioare sunt suportate din rezerve.

Exemplul 9 (continuare)

Considerând că durata de amortizare a imobilizărilor corporale este de 10 ani, iar pentru goodwill, de 5 ani, şi ţinând cont că de la achiziţionarea participaţiei s-au scurs trei ani, amortizările corespunzătoare diferenţei din prima consolidare se determină astfel:

- amortizarea plusurilor de valoare latente referitoare la activele identificabile ale societăţii ALFA:
  16.000.000 x 3/10 = ... 4.800.000 lei
- amortizarea goodwill-ului:
  48.000.000 x 3/5 = ... 28.800.000 lei
  33.600.000 lei

Ele vor fi înregistrate după cum urmează:

- În structurile bilanţiere:

Rezerve ALFA (16.000.000 x 2/10 + 48.000.000 x 2/5)		22.400.000
Rezultat ALFA (16.000.000 x 1/10 + 48.000.000 x 1/5)		11.200.000
	Amortizări cumulate referitoare la imobilizările corporale	4.800.000
	Amortizări cumulate referitoare la goodwill	28.800.000

- În structurile contului de profit şi pierdere

Cheltuieli cu amortizările	=	Rezultat ALFA	11.200.000

Remarcă: În timp ce amortizările exerciţiilor N-2 şi N-1 se suportă din rezerve, amortizările exerciţiului N fac obiectul înregistrării în cheltuieli.

Prezentarea situaţiilor financiare ale coantreprenorului

Partea coantreprenorului în activele, datoriile, veniturile şi cheltuielile entităţii aflate sub control conjugat poate:

- să fie cumulată cu postul corespunzător al situaţiilor financiare individuale ale coantreprenorului;
- să fie prezentată distinct.

În cazul aplicării primei metode, fiecare linie a situaţiilor financiare consolidate conţine elementele sub controlul exclusiv al coantreprenorului la care se adaugă partea acestuia în elementele corespunzătoare ale întreprinderii de tip „joint-venture".

În cazul aplicării celei de a doua metode, partea elementelor corespunzătoare întreprinderii de tip „joint-venture" aparţinând coantreprenorului se regrupează în marile mase ale situaţiilor financiare consolidate, evidenţiindu-se, totuşi, distinct.

Exemplul 9 (continuare)

(i) În conformitate cu prima metodă:

Bilanţul consolidat al societăţii MEGA la 31/12/N

în milioane lei

ACTIV		PASIV	
Active imobilizate		**Capitaluri proprii**	
Goodwill	48	Capital social	410
- Amortizări cumulate	-28,8	Rezerve consolidate	145,6
Imobilizări corporale	736	Rezultat consolidat	83,56
- Amortizări cumulate	-224,8		639,16
	530,4		
		Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli	40
Active circulante			
Stocuri de mărfuri	138		
Impozite amânate-activ	0,76	**Datorii**	
Creanţe-clienţi	246	Împrumuturi şi datorii asimilate	224
Disponibilităţi	100	Furnizori	112
	484,76		336
Total activ	1015,16	Total pasiv	1015,16

Contul de profit şi pierdere consolidat
al societăţii MEGA aferent exerciţiului N

în milioane lei

CHELTUIELI		VENITURI	
Costul mărfurilor vândute	674	Venituri din vânzarea mărfurilor	1244
Cheltuieli cu personalul	216		
Cheltuieli cu amortizările	101,2		
Cheltuieli privind dobânzile	38		
Alte cheltuieli	73		
Cheltuieli cu impozitul pe profit	58,24		
Rezultat consolidat	83,56		
Total	1244	Total	1244

(ii) În conformitate cu cea de a doua metodă:

Bilanţul consolidat al societăţii MEGA la 31/12/N

în milioane lei

ACTIV		PASIV	
Active imobilizate		**Capitaluri proprii**	
Imobilizări corporale	600	Capital social	410
- Amortizări cumulate	-180	Rezerve consolidate	145,6
Partea în activul imobilizat al societăţii ALFA [(120+16-40-4,8) + (48--28,8)]	110,4	Rezultat consolidat	83,56
	530,4		639,16
Active circulante		**Provizioane pentru riscuri şi cheltuieli**	
Stocuri de mărfuri	100	Provizioane aferente societăţii MEGA	20
Impozite amânate-activ	0,76	Partea în provizioanele societăţii ALFA	20
Creanţe-clienţi (190-4)	186		40
Disponibilităţi	80	**Datorii**	
Partea în activul circulant al societăţii ALFA [(40-2) + 60 + 20]	118	Împrumuturi şi datorii asimilate	200
	484,76	Furnizori	80
		Partea în datoriile societăţii ALFA [24 + (36-4)]	56
			336
Total activ	1015,16	Total pasiv	1015,16

Scanned with OKEN Scanner

Contul de profit şi pierdere consolidat
al societăţii MEGA aferent exerciţiului N

în milioane lei

CHELTUIELI		VENITURI	
Costul mărfurilor vândute	600	Venituri din vânzarea	1084
Cheltuieli cu personalul	200	mărfurilor aferente	
Cheltuieli cu amortizările	70	societăţii MEGA	
Cheltuieli privind dobânzile	30	(1100 - 16)	
Alte cheltuieli	71	Partea în veniturile din	160
Cheltuieli cu impozitul pe profit (49 - 0,76)	48,24	vânzarea mărfurilor aferente societăţii	
Partea în cheltuielile societăţii ALFA [(88-16+2)+16+(20+11,2)+ +8+2+10]	141,2	ALFA	
Rezultat consolidat	83,56		
Total	1244	Total	1244

Comunicarea financiară relativă la întreprinderile de tip joint-venture“

Coantreprenorul trebuie să furnizeze lista şi descrierea participaţiilor sale în întreprinderile de tip „joint-ventures“ semnificative, precum şi procentajul participării sale în entităţile aflate sub control conjugat. Pentru acestea din urmă, trebuie indicată, de asemenea, cota sa parte din activele pe termen scurt, activele pe termen lung, pasivele pe termen scurt, pasivele pe termen lung, veniturile şi cheltuielile aferente acestor întreprinderi.

În plus, trebuie să se menţioneze în mod separat:

- angajamentele luate în nume personal sau în comun cu alţi coantreprenori referitoare la participaţiile în întreprinderile de tip „joint-ventures“;

- partea antreprenorului în angajamentele luate înseşi de întreprinderile de tip „joint-venture“;

- eventualităţile legate de participaţiile coantreprenorului în întreprinderile „joint-ventures“ şi cota sa parte în eventualităţile angajate în mod conjugat cu alţi coantreprenori;

- cota sa parte în eventualităţile întreprinderilor joint-ventures înseşi, etc.

În concluzie, participaţiile în întreprinderi „joint-ventures“ pot să fie prelucrate fie prin metoda integrării proporţionale, fie prin punerea în echivalenţă. Metoda aleasă este susceptibilă să influenţeze mult rezultatul consolidat.

Să reamintim că în cazul integrării (globale sau proporţionale), rezultatul

Scanned with OKEN Scanner

consolidat cuprinde integral partea societăţii-mamă în rezultatul întreprinderii cu care desfăşoară o activitate economică comună, **indiferent de semnul acestuia.** Dimpotrivă, în cazul punerii în echivalenţă, rezultatul întreprinderii cu care desfăşoară o activitate comună nu este încorporat în rezultatul consolidat decât dacă acesta este pozitiv. Dacă este vorba despre o pierdere, influenţa asupra rezultatului grupului este limitată la deprecierea participaţiei.

Întreprinderile care doresc să maximizeze rezultatul consolidat au, în consecinţă, tot interesul să aplice metoda integrării proporţionale întreprinderilor „joint-ventures" ce obţin beneficii şi metoda punerii în echivalenţă celor care realizează pierderi.

Ori de câte ori, un analist financiar constată că un grup utilizează metode diferite pentru diversele sale participaţii în întreprinderi „joint-ventures", el poate, apriori, să creadă că alegerea metodei a fost dictată de dorinţa de a influenţa rezultatul consolidat. O schimbare de metodă, prin trecerea de la integrarea proporţională la punerea în echivalenţă, poate să fie suspectă, în condiţiile în care există riscul ca obiectivul său să fie dictat de limitarea pierderilor (prin neluarea în considerare a întreprinderilor „joint-ventures" ce realizează rezultate nefavorabile).

15.4.3. Litera şi spiritul normei IAS 28 „Contabilizarea participaţiilor în întreprinderile asociate"

Norma contabilă internaţională 28 are ca obiectiv prezentarea modului de contabilizare a participaţiilor care nu asigură controlul unei întreprinderi, ci permite exercitarea unei influenţe notabile asupra acesteia. Ea se aplică atât conturilor individuale cât şi celor consolidate.

a) **Definiri şi delimitări**

O întreprindere asociată este o întreprindere în care investitorul exercită o influenţă notabilă şi care nu este nici filială (a se vedea IAS 27) a acestuia şi nici o întreprindere controlată în mod conjugat (a se vedea IAS 31).

Influenţa notabilă este puterea de a participa la deciziile referitoare la politicile financiare şi operaţionale (de exploatare) ale unei întreprinderi deţinute, fără ca totuşi să se exercite un control asupra acestor decizii. În general, influenţa notabilă se manifestă prin:

- prezenţa în consiliul de administraţie sau în organismul de conducere

Scanned with OKEN Scanner

echivalent;

- participarea la procesul de luare a deciziilor;
- existenţa de tranzacţii semnificative cu întreprinderea în cauză;
- schimbul de personal de administraţie;
- furnizarea de informaţii tehnice importante.

Dacă un investitor deţine, direct sau indirect, prin filialele sale, cel puţin 20% din drepturile de vot într-o întreprindere, se presupune că el exercită o influenţă notabilă, exceptând situaţia în care se demonstrează contrariul. În schimb, dacă investitorul deţine, direct sau indirect prin filialele sale, mai puţin de 20% din drepturile de vot într-o întreprindere, se presupune că el nu exercită o influenţă notabilă, exceptând situaţia în care se demonstrează, în mod clar, că această influenţă există. Se deduce că existenţa sau absenţa unei influenţe notabile poate să fie stabilită independent de procentajul drepturilor de vot deţinute.

Existenţa unei participaţii importante sau majoritare a unui alt asociat nu exclude, în mod obligatoriu, exercitarea influenţei notabile din partea investitorului în cauză.

b) **Metodele de contabilizare**

Participaţiile care conferă o influenţă notabilă sunt tratate prin una dintre următoarele două metode:

- contabilizarea la costul lor de revenire,
- punerea în echivalenţă.

Diferenţa între cele două metode este dată, mai ales, de maniera în care sunt înregistrate beneficiile întreprinderii asociate.

(i) **Contabilizarea la costul de revenire**

În conformitate cu această metodă, participaţia rămâne înregistrată la costul său de achiziţie atâta timp cât ea nu s-a depreciat.

Investitorul înregistrează participaţia sa în întreprinderea deţinută, la costul de revenire. El nu constată veniturile decât în măsura în care primeşte dividende rezultate din repartizarea beneficiilor realizate de întreprinderea deţinută, după data achiziţiei. Distribuirile primite în plus faţă de aceste beneficii sunt considerate o recuperare de cost şi sunt înregistrate la costul de revenire al participaţiei, conform normei 25 „Contabilizarea plasamentelor".

(ii) **Punerea în echivalenţă (equity method)**

În conformitate cu această metodă, participaţia este mai întâi înregistrată la

Scanned with OKEN Scanner

costul de revenire şi această mărime este apoi majorată sau diminuată cu partea investitorului în beneficiile sau pierderile întreprinderii deţinute, realizate după data achiziţiei. Distribuirile primite de la întreprinderea deţinută conduc la reducerea mărimii participaţiei. De asemenea, pot să fie necesare ajustări ale valorii contabile, explicabile prin modificările părţii de interes a investitorului în întreprinderea deţinută, datorate modificărilor capitalurilor proprii ale acestei întreprinderi, care nu au tranzitat prin contul de profit şi pierdere. Printre aceste modificări putem regăsi: efectele reevaluărilor de imobilizări corporale şi financiare; efectele diferenţelor de conversiune ale conturilor exprimate în monede străine, precum şi efectele diferenţelor ce provin din grupări de întreprinderi:

c) **Alegerea metodei**

Alegerea metodei poate fi analizată atât la nivelul conturilor consolidate cât şi la cel al conturilor individuale:

(i) **În conturile consolidate:**

IASC consideră că dividendele primite nu permit o măsurare corectă a beneficiului ce revine unui investitor, deoarece ele nu au adesea nici un raport cu rezultatele întreprinderii asociate. Ca atare, în conturile consolidate, este solicitată utilizarea metodei punerii în echivalenţă.

În schimb, trebuie să fie evaluate la costul de revenire numai:

- participaţiile în întreprinderile supuse restricţiilor pe termen lung prin care este afectată, în mod semnificativ, capacitatea de a transfera fonduri (disponibilităţi) acţionarilor acestora;

- participaţiile achiziţionate şi deţinute cu singurul scop de a fi cedate într-un viitor apropiat.

În mod evident, din momentul în care investitorul nu mai exercită o influenţă notabilă asupra întreprinderii asociate sau când aceasta este supusă unor restricţii de funcţionare care afectează capacitatea de a transfera fonduri acţionarilor săi trebuie să se înceteze utilizarea punerii în echivalenţă.

Valoarea contabilă a participării la această dată reprezintă, de fapt, costul de revenire.

(ii) **În conturile individuale**

În cazul conturilor individuale, IASC lasă o mare libertate de alegere, deoarece investitorul poate:

- fie să utilizeze metoda utilizată în contextul conturilor consolidate;

Scanned with OKEN Scanner

- fie să evalueze participaţia sa la costul de revenire sau la o mărime reevaluată, conform dispoziţiilor aplicabile investiţiilor pe termen lung (IAS 25).

În situaţia în care investitorii nu întocmesc conturi consolidate, mai ales pentru faptul că aceştia nu posedă filiale, judecata de alegere a metodei este comparabilă. Participaţiile lor în întreprinderile asociate pot:

- să fie contabilizate prin punere în echivalenţă sau la cost de revenire, în funcţie de metoda care ar fi reţinută dacă s-ar întocmi conturi consolidate;

- ori să fie înregistrate la cost de revenire sau la o mărime reevaluată, conform normei 25.

d) **Procedura de punere în echivalenţă**

O atare procedură comportă majoritatea etapelor consolidării prin integrare globală (a se vedea IAS 27) sau integrare proporţională (a se vedea IAS 31).

Mai întâi, se convine să se ajusteze conturile întreprinderii asociate, dacă aceasta nu utilizează aceleaşi metode ca întreprinderea participantă (ce deţine participaţia). Cum acţionarul minoritar nu este întotdeauna în măsură să obţină informaţii necesare, aceste retratări sunt uneori imposibil de realizat, aspect care trebuie menţionat în anexă.

Spre deosebire de ceea ce se întâmplă în cazul consolidării prin integrare globală sau integrare proporţională, conturile întreprinderii asociate nu sunt cumulate cu cele ale societăţii ce deţine participaţia. Prin aceasta, se probează că punerea în echivalenţă nu este o procedură de consolidare. Este şi motivul pentru care aceasta poate să fie utilizată pentru întocmirea conturilor individuale.

● **Contabilizarea participaţiei cu ocazia achiziţionării titlurilor**

Participaţia este contabilizată la costul său de achiziţie. Diferenţa între această mărime şi fracţiunea corespunzătoare capitalurilor proprii ale întreprinderii asociate la această dată este descompusă, în conformitate cu norma IAS 22, în două elemente:

- fracţiunea ce revine societăţii-mamă, corespunzătoare plusurilor de valoare latente referitoare la activele identificabile;

- goodwill-ul (supravaloarea), determinat prin diferenţă.

Exemplul 11

La 1 ianuarie N, întreprinderea MEGA a achiziţionat o participaţie de 20% în capitalul societăţii LAMDA. Costul de achiziţie al participaţiei este de 300.000.000 lei. La această dată, capitalurile proprii ale societăţii LAMDA erau de 450.000.000

Scanned with OKEN Scanner

lei. Valoarea reală a activelor societăţii LAMDA corespundea valorii lor contabile, excepţie făcând o construcţie estimată la 600.000.000 lei care figura în bilanţ la o valoare de 275.000.000 lei.

Costul de achiziţie al participaţiei (300.000.000) se descompune astfel:

- cota-parte a activului net contabil al societăţii LAMDA

450.000.000 x 20% = ... 90.000.000 lei

- cota-parte a plusurilor de valoare latente referitoare la activele identificabile ale societăţii LAMDA:

20% (600.000.000 - 275.000.000) = ... 65.000.000 lei

- goodwill (prin diferenţă)

300.000.000 - (90.000.000 + 65.000.000) = ... 145.000.000 lei

300.000.000 lei

În conturile societăţii MEGA, participaţia va fi contabilizată după cum urmează:

Participaţii puse în echivalenţă	=	Conturi la bănci în lei	300.000.000

● **Ajustarea participaţiei în cursul exerciţiilor următoare**

În cursul exerciţiilor următoare, mărimea participaţiei este majorată sau diminuată cu partea corespunzătoare beneficiului sau pierderii realizate de întreprinderea asociată.

Exemplul 11 (continuare)

Presupunem că societatea LAMDA a realizat, în exerciţiul N, un beneficiu de 100.000.000 lei. În consecinţă, mărimea participaţiei societăţii MEGA va fi ajustată după cum urmează:

Participaţii puse în echivalenţă	=	Partea în rezultatul societăţilor puse în echivalenţă	20.000.000

Cum plusurile de valoare latente referitoare la activele indentificabile şi goodwil-ul nu figurează în bilanţul întreprinderii asociate, rezultatul său contabil nu ţine cont de amortizarea acestor elemente. În consecinţă, trebuie să se corecteze partea din rezultat ce revine investitorului.

Exemplul 11 (continuare)

Să presupunem că durata de viaţă rămasă a construcţiilor la data achiziţionării participaţiei era de 3 ani şi că goodwill-ul se amortizează în 5 ani.

Scanned with OKEN Scanner

Se convine să se corecteze partea societăţii MEGA în rezultatul societăţii LAMDA, cu:

- amortizarea părţii societăţii MEGA
  în plusurile de valoare latente referitoare
  la activele identificabile ale societăţii LAMDA
  65.000.000/13 = ... 5.000.000 lei
- amortizarea goodwill-ului:
  145.000.000/5 = ... 29.000.000 lei
  34.000.000 lei

Această corectare va genera înregistrarea:

31/12 exerciţiul N

Partea în rezultatul societăţilor puse în echivalenţă	=	Participaţiile puse în echivalenţă	34.000.000

Contabilizarea pierderii întreprinderii asociate nu trebuie să conducă la o mărime negativă a participaţiei. Deci, fracţiunea ce se atribuie investitorului este plafonată la valoarea contabilă a participaţiei sale.

Dacă în perioada următoare întreprinderea asociată realizează beneficii, partea investitorului în aceste beneficii nu este contabilizată decât după compensarea cu pierderile ce nu au fost luate în considerare.

Exemplul 12

Să presupunem că societatea ALFA posedă 25% din acţiunile societăţii BETA. La închiderea exerciţiului N-1, această participaţie figura în bilanţul societăţii BETA la o valoarea de 100.000.000 lei. Pentru această din urmă societate, exerciţiul N s-a soldat cu o pierdere de 450.000.000 lei.

În mod normal, societatea BETA ar trebui să suporte 25% din această pierdere, adică 450.000.000 x 25% = 112.500.000 lei. Ţinând cont însă de plafon, la sfârşitul exerciţiului N, rezultatul societăţii BETA nu va fi diminuat decât cu 100.000.000 lei:

Partea în rezultatul societăţilor puse în echivalenţă	=	Participaţii puse în echivalenţă	100.000.000

Să presupunem, acum, că în exerciţiul N+1, societatea BETA realizează un

beneficiu de 300.000.000 lei. De aici, societăţii ALFA îi vor reveni: 300.000.000 x 25% = 75.000.000 lei. Ţinând cont de pierderile neluate în considerare, în exerciţiul N (112.500.000 - 100.000.000 = 12.500.000), societatea ALFA nu va contabiliza decât un venit de 75.000.000 lei - 12.500.000 lei = 62.500.000 lei:

	31/12 exerciţiul N+1		
Participaţii puse în echivalenţă	=	Partea în rezultatul societăţilor puse în echivalenţă	62.500.000

Totuşi, acţionarul care se găseşte în situaţia de a fi „angajat" dincolo de valoarea aportului său la capital, fie pentru că întreprinderea asociată este una de persoane, fie pentru că el s-a constituit în cauţiune sau s-a obligat să acopere anumite cheltuieli, ar trebui să procedeze la provizionarea pierderilor suplimentare.

Exemplul 13

Să presupunem că întreprinderea GAMA posedă o participaţie de 30% într-o societate de persoane DELTA. Valoarea contabilă a acestei participaţii este de 150.000.000 lei. În exerciţiul N, DELTA a soldat activitatea sa cu o pierdere de 600.000.000 lei. Considerând că ceilalţi asociaţi sunt solvabili, pierderea poate să fie repartizată pe baza proratei participării. Fracţiunea ce se atribuie societăţii GAMA va fi, deci, de 600.000.000 x 30% = 180.000.000 lei şi va fi contabilizată astfel:

- diminuarea mărimii participaţiei ..... 150.000.000 lei
- provizionul pentru riscuri (determinat prin diferenţă):
  180.000.000 - 150.000.000 = ... 30.000.000 lei
  180.000.000 lei

	la 31/12 exerciţiul N		
Partea în rezultatul societăţilor puse în echivalenţă	=	%	180.000.000
		Participaţii puse în echivalenţă	150.000.000
		Provizioane pentru riscuri	30.000.000

● **Contabilizarea dividendelor percepute (primite)**

Dacă întreprinderea asociată distribuie o parte dintre beneficiile sale, dividendele percepute de întreprinderea ce deţine participaţia nu pot să fie înregistrate în contul de profit şi pierdere. În caz contrar, venitul generat de participaţie ar fi contabilizat de două ori (cu ocazia constatării sale şi cu ocazia distribuirii sale). Ca atare, aceste dividende sunt deduse din valoarea participaţiei.

Exemplul 11 (continuare)

Să presupunem că, în exerciţiul N+1, societatea LAMDA distribuie dividende (în numele exerciţiului N), în sumă de 20.000.000 lei. La închiderea exerciţiului N+1, va trebui să se anuleze venitul din dividende cuvenit societăţii MEGA:

	La închiderea exerciţiului N+1		
Venituri financiare (20.000.000 x 20%)	=	Participaţii puse în echivalenţă	4.000.000

● **Eliminarea rezultatelor interne**

În cazul punerii în echivalenţă, nu se pune problema eliminării creanţelor, datoriilor, veniturilor şi cheltuielilor reciproce, deoarece valorile conturilor întreprinderii asociate nu sunt cumulate cu cele ale societăţii ce deţine participaţia. În schimb, se pune problema eliminării profiturilor ce rezultă din tranzacţiile între cele două societăţi.

Deşi, în mod curios norma 28 nu abordează problema acestei eliminări, se poate accepta, totuşi, practicarea acestei corectări, cel puţin la nivelul conturilor consolidate. Şi aceasta, cu atât mai mult într-o ţară comunitară, pentru care Directiva a VII-a (şi, deci, legislaţia naţională) precizează că astfel de eliminări sunt efectuate „în măsura în care elementele în cauză sunt cunoscute sau accesibile" (articolul 33, alineatul 7).

În legătură cu această ajustare, sunt de reamintit două aspecte:

- sunt vizate numai profiturile interne conţinute în elementele patrimoniale ale unei întreprinderi, la data întocmirii situaţiilor financiare (în mod special, profiturile incluse în stocuri);

- în nici un caz, pierderile interne cu caracter definitiv, ce rezultă, deci, din tranzacţii efectuate respectând condiţiile pieţei, nu pot să fie eliminate.

Operaţia de ajustare va da naştere la modificarea mărimii participaţiei.

Scanned with OKEN Scanner

Exemplul 11 (continuare)

Să presupunem că la sfârşitul exerciţiului N, sunt inventariate printre stocurile societăţii MEGA mărfuri cumpărate de la societatea LAMDA. Valoarea acestor mărfuri este de 12.000.000 lei, iar costul lor de revenire pentru societatea LAMDA este de 10.000.000 lei.

Rezultatul societăţii LAMDA conţine, în consecinţă un profit intern de (12.000.000 - 10.000.000) x 20% = 400.000 lei, profit ce va fi anulat prin înregistrarea următoare:

	31 decembrie exerciţiul N		
Partea în rezultatul societăţilor puse în echivalenţă	=	Participaţii puse în echivalenţă	400.000

● **Valoarea participaţiei în bilanţul întreprinderii care o deţine**

Procesul de inginerie a punerii în echivalenţă face ca titlurile întreprinderii ce deţine participaţia să fie evaluate la costul lor de achiziţie diminuat cu goodwill-ul, cu amortizarea plusurilor de valoare latente constatate în momentul achiziţiei şi majorat sau diminuat cu partea corespunzătoare beneficiilor, respectiv pierderilor, obţinute de întreprinderea asociată, începând cu momentul creării participaţiei.

Exemplul 11 (continuare)

Să presupunem că, pentru societatea LAMDA, exerciţiul N+1 se soldează cu o pierdere de 15.000.000 lei. La 31 decembrie exerciţiul N+1, contul participaţiei puse în echivalenţă va prezenta un sold de 244.600.000 lei, determinat astfel:

costul de achiziţie al participaţiei ..... 300.000.000 lei
- amortizarea plusurilor de valoare latente referitoare la activele identificabile şi a goodwill-ului:
  - exerciţiul N ..... 34.000.000 lei
  - exerciţiul N+1 ..... 34.000.000 lei
  - 68.000.000 lei

+ partea în rezultatele nedistribuite ale societăţii LAMDA în exerciţiile N şi N+1:
  - exerciţiul N:
    - 20% x 100.000.000 = 20.000.000 lei
    - profitul intern ..... - 400.000 lei
    - dividende distribuite ..... -4.000.000 lei
    - 15.600.000 lei
  - exerciţiul N+1:
    - 20% x (-15.000.000)= ..... - 3.000.000 lei
    - 12.600.000 lei

244.600.000 lei

e) **Comunicarea financiară generată de consolidarea prin metoda punerii în echivalenţă**

Întreprinderea ce deţine participaţia trebuie să publice o listă şi o descriere a întreprinderilor asociate, considerate semnificative, cu indicarea procentajului de capital, şi, atunci când este diferit, a procentajului drepturilor de vot deţinute. Totodată, ea trebuie să comunice metodele utilizate pentru contabilizarea participaţiilor. Mai mult, organismul internaţional de normalizare precizează că participaţiile puse în echivalenţă trebuie să facă parte din activele pe termen lung şi să figureze distinct în bilanţ. De asemenea, partea investitorului în rezultatele generate de aceste participaţii, precum şi în elementele excepţionale sau ce provin din perioadele anterioare trebuie să fie menţionată, în mod distinct, în contul de profit şi pierdere.

15.5. Sinteză a normelor generale româneşti privind consolidarea conturilor

Grupul[1)] reprezintă un ansamblu de societăţi cuprinzând societatea care consolidează - persoană juridică română (consolidanta), şi societăţile (române sau străine (consolidate)) în care aceasta îşi exercită, direct sau indirect, un control exclusiv, un control conjugat sau o influenţă notabilă.

Obligaţia de a realiza consolidarea revine unei societăţi comerciale, indiferent de forma de proprietate, din momentul în care exercită, direct sau indirect, fie un control exclusiv, fie un control conjugat, fie o influenţă notabilă asupra uneia sau mai multor societăţi.

Controlul exclusiv este dat de capacitatea societăţii consolidante de a conduce, direct sau indirect, societatea consolidată.

Controlul exclusiv se exercită sub următoarele forme:

(i) prin deţinerea majorităţii drepturilor de vot în adunarea generală a asociaţilor sau a acţionarilor;

(ii) prin capacitatea de a desemna, de drept sau în fapt, majoritatea organelor de administraţie, precum şi/sau de conducere;

(iii) prin exercitarea unei influenţe dominante în virtutea unui contract sau a unor clauze statutare.

O societate supusă controlului exclusiv este consolidată după **metoda**

[1)] La redactarea acestui paragraf s-a folosit proiectul normelor privind conturile consolidate elaborat de Direcţia Generală de Legislaţie Contabilă din Ministerul Finanţelor, versiunea iulie 1998, proiect aflat în curs de definitivare pentru a fi supus aprobării.

Scanned with OKEN Scanner

integrării globale.

Controlul conjugat constă în împărţirea puterii de decizie la o societate exploatată în comun, în virtutea unui acord între asociaţi sau acţionari. El se exercită atunci când sunt îndeplinite, în mod cumulat, următoarele condiţii:

- deţinerea directă sau indirectă a unei părţi semnificative din drepturile de vot;
- o activitate economică realizată în comun;
- o împărţire a controlului între un număr limitat de acţionari sau asociaţi, persoane juridice.

O societate supusă controlului conjugat este consolidată după **metoda integrării proporţionale.**

Influenţa notabilă asupra gestiunii şi politicii financiare aferente unei societăţi presupune dreptul de a participa, direct sau indirect, la politica financiară şi operaţională a acesteia, dar fără a deţine controlul exclusiv sau controlul conjugat.

Influenţa notabilă este presupusă atunci când o societate comercială deţine, direct sau indirect, sub formă de titluri de paticipare cel puţin 20% din drepturile de vot ale unei societăţi comerciale.

O societate asupra căreia se exercită o influenţă notabilă se consolidează prin punere în echivalenţă.

În afară de societăţile care emit valori mobiliare sau sunt cotate, anumite societăţi **pot** să fie exceptate de la obligaţia de consolidare a conturilor în următoarele cazuri:

(i) societatea se află sub controlul unei alte societăţi - persoană juridică română, care le include în propriile sale conturi consolidate, cu excepţia cazului în care 10% din acţionari cer consolidarea;

(ii) ansamblul de consolidat nu depăşeşte în două exerciţii financiare consecutive cel puţin două din criteriile următoare:

- totalul bilanţului anual este de 100 miliarde lei;
- cifra de afaceri anuală este de 200 miliarde lei;
- efectivul mediu lunar al personalului este de 250 salariaţi.

Aceste limite se calculează pe baza informaţiilor furnizate de conturile anuale ale societăţilor care compun grupul, fără eliminarea operaţiilor interne. Limitele pentru primele două criterii pot să fie actualizate periodic de Ministerul Finanţelor, în funcţie de evoluţia inflaţiei.

Dacă un grup de societăţi nou constituit îndeplineşte aceste criterii din primul

Scanned with OKEN Scanner

exerciţiu financiar, acesta trebuie să prezinte conturi consolidate din acest prim exerciţiu.

Perimetrul de consolidare constă dintr-un ansamblu de consolidat format din societatea consolidantă şi cele consolidabile, adică societăţile asupra cărora societatea consolidantă deţine în mod direct sau indirect un control exclusiv, un control conjugat sau o influenţă notabilă.

Trebuie excluse din perimetru societăţile ce lucrează sub restricţii severe pe termen lung, care le diminuează semnificativ capacitatea de a transfera fonduri societăţii-mamă.

De asemenea, pot fi excluse din perimetrul de consolidare:

- societăţile mici, care, luate fie în ansamblu, fie separat, nu prezintă decât un interes neglijabil în ceea ce priveşte imaginea fidelă a grupului;
- societăţile ale căror titluri au fost cumpărate şi deţinute în scopul exclusiv al cesiunii pe termen scurt.

Remarcă: Desigur, normalizatorii au vrut să se înţeleagă că scopul este obţinerea de câştig şi că, pentru realizarea lui, plasamentul este deţinut pe termen scurt.

În privinţa principiilor care regizează consolidarea conturilor, normele generale precizează că, dincolo de principiile prevăzute în Regulamentul pentru aplicarea Legii contabilităţii, devin operaţionale principiile preeminenţei realităţii economice asupra aparenţei juridice şi cel al importanţei relative.

Cum era şi normal, metodele şi procedeele de consolidare fac şi ele obiectul normelor. Este vorba despre metodele integrării globale, integrării proporţionale şi punerii în echivalenţă şi procedeele consolidării directe şi consolidării pe paliere.

De asemenea, sunt analizate unele elemente şi operaţii necesare consolidării precum:

- diferenţa din prima consolidare;
- diferenţa din evaluare;
- diferenţa din achiziţie şi modul său de amortizare;
- momentul în care se efectuează ieşirea din perimetrul de consolidare şi consecinţele ieşirii;
- operaţiile şi etapele necesare realizării consolidării conturilor;
- metodele de evaluare utilizate în consolidarea conturilor.

În privinţa ultimului aspect, normele generale aduc următoarele precizări:

Scanned with OKEN Scanner

● Conturile consolidate se stabilesc după principiile contabile şi regulile de evaluare prevăzute de Legea contabilităţii nr. 82/1992, Regulamentul de aplicare a acesteia şi principiile specifice consolidării.

● Conturile consolidate prevăd, sub rezerva justificării în anexă, posibilitatea de a ţine cont de:

- **efectele inflaţiei**, prin corectarea activelor nemonetare, fie prin aplicarea indicelului preţurilor, fie prin exprimarea la valoarea de înlocuire, contrapartida conturilor reevaluate afectând postul „diferenţe din reevaluare";
- bunurile finanţate printr-un **contract de leasing sau prin modalităţi similare** trebuie să fie evidenţiate ca şi cum ar fi fost cumpărate printr-un împrumut (n.a.: este sesizabilă abordarea de tip economic, în cazul conturilor consolidate);
- aplicarea metodei LIFO pentru elementele activului circulant cu rotaţie lentă.

● Consolidarea impune reflectarea distinctă în bilanţ şi în contul de profit şi pierdere (consolidate) a elementelor ce rezultă din aplicarea metodei reportului variabil, respectiv: diferenţele temporare între rezultatul fiscal şi rezultatul contabil; deficitele fiscale ale societăţilor consolidate, în măsura în care recuperarea lor din beneficiile fiscale este probabilă într-un viitor apropiat.

● Conturile societăţilor comerciale nerezidente (este vorba despre filialele străine) sunt convertite după **metoda cursului de închidere**, care constă;

(i) **în cazul bilanţului**, în:

- exprimarea posturilor din bilanţ, cu excepţia capitalurilor proprii, la cursul de închidere;
- exprimarea capitalurilor proprii la cursul istoric;
- înscrierea în pasivul bilanţului a unei diferenţe din conversiune, ce reprezintă diferenţa între capitalurile proprii la cursul de închidere şi capitalurile proprii la cursul istoric;
- înscrierea în pasivul bilanţului a unei diferenţe din conversiune ce reprezintă diferenţa între rezultatul la cursul mediu şi rezultatul la cursul de închidere;

(ii) **în cazul contului de profit şi pierdere**, în:

- exprimarea cheltuielilor şi veniturilor la cursul mediu;
- exprimarea rezultatului la cursul de închidere.

Diferenţa din conversiune din bilanţ este repartizată între grup şi interesele

Scanned with OKEN Scanner

minoritare. În conformitate cu principiul prudenţei, dacă această diferenţă este nefavorabilă, se pot constitui provizioane.

● Dacă grupul consolidează filiale situate în ţări cu o inflaţie puternică, conturile acestor societăţi sunt consolidate după reevaluarea activelor, fie prin aplicarea indicilor de preţuri, fie la valoarea de înlocuire, după care acestea vor fi convertite după metoda cursului de închidere. O ţară cu o inflaţie puternică este una în care rata inflaţiei depăşeşte 100% pe trei ani (cumulat)[1].

Normele generale vizează, de asemenea, problema conţinutului şi prezentării conturilor consolidate.

Faţă de cele trei conturi anuale clasice, ele recomandă întocmirea unui **tablou de finanţare** consolidat şi a unui **tablou al soldurilor intermediare de gestiune**, toate fiind supuse necesităţii realizării unei imagini fidele „à la française": sincere şi întocmite conform reglementărilor legale.

Bilanţul consolidat se prezintă fie sub formă de **tablou**, fie sub forma unei **liste**. El trebuie să prezinte în mod distinct:

- imobilizările necorporale, corporale şi financiare, stocurile, creanţele, titlurile de plasament şi disponibilităţile;
- capitalurile proprii, cu prezentarea distinctă a părţii grupului şi cea a intereselor minoritare, provizioanele pentru riscuri şi cheltuieli şi datoriile.

Contul de profit şi pierdere consolidat trebuie să prezinte valoarea netă a cifrei de afaceri consolidată, profitul după impozitare al ansamblului societăţilor consolidate prin integrare şi cota-parte a rezultatului societăţilor consolidate prin punere în echivalenţă. Contul trebuie să facă distincţie între partea grupului şi cea aferentă asociaţilor minoritari, în cadrul rezultatului.

Cifra de afaceri consolidată este suma veniturilor obţinute din producţie, din lucrările executate şi serviciile prestate (n.a.: dar şi din vânzările de mărfuri) în cadrul activităţii curente a ansamblului societăţilor consolidate, **după eliminarea operaţiilor interne grupului**. Ea se compune din:

- valoarea netă, după eventualele prelucrări, a cifrei de afaceri realizate de către societăţile consolidate prin integrare globală;
- cota-parte netă cuvenită grupului, după eventualele prelucrări, din cifra de afaceri realizată de societăţile consolidate prin integrare proporţională.

[1] Normalizatorii se feresc să califice astfel de ţări (printre care şi ţara noastră) ca aflate sub influenţa unei stări hiperinflaţioniste.

Scanned with OKEN Scanner

Normele fac referire la necesitatea detalierii unor informaţii pe zone geografice şi sectoare de activitate, pentru a răspunde imperativelor comunicării financiare. Acestea se referă la activele imobilizate, cifra de afaceri, rezultatul din exploatare şi rezultatul net. Pe aceeaşi undă se situează calculul, prezentarea şi publicarea rezultatului consolidat pe acţiune (informaţie solicitată, cu predilecţie, de investitori).

Analizate, ca ansamblu, normele generale răspund nevoilor normalizării acestui segment al contabilităţii, în economia românească. Totuşi, ne permitem formularea câtorva recomandări cu caracter general:

- unele elemente caracteristice consolidării (procentajul de control şi procentajul de interes) nu sunt prezentate, nici sub aspect noţional, nici sub aspectul determinării lor;
- problemele delimitării şi dinamicii perimetrului de consolidare sunt doar parţial clarificate;
- metodele de consolidare sunt incomplet clarificate, din punct de vedere metodologic;
- nu se realizează o delimitare clară între retratările şi ajustările prealabile consolidării (preconsolidarea) şi consolidarea propriu-zisă; operaţiile de preconsolidare sunt vag analizate;
- nu se fac precizări de detaliu privind noile principii integrate în contabilitatea românească (preeminenţa realităţii economice şi importanţa relativă): în felul acesta, numai simpla lor implicare rămâne „literă moartă".

Se poate afirma, astfel, că normalizatorilor români le lipseşte şi o „pedagogie de prezentare a unei norme". Având în vedere caracterul de noutate al consolidării conturilor în teoria, doctrina şi practica ţării noastre, nu era lipsită de interes însoţirea normelor cu modele practice, ce se puteau constitui într-un valoros îndrumar pentru mediul profesiunii contabile.

Scanned with OKEN Scanner

CAPITOLUL 16

Schiţă imperfectă a arhitecturii sistemului contabil românesc la orizontul anului 2000

16.1. Pilonii sistemului

Sistemul contabil românesc la orizonul anului 2000 trebuie să devină un sistem performant. El nu poate să atingă această calitate fără să fie construit pe o solidă bază conceptuală şi fără să se rezolve marile probleme în afara unor norme contabile distincte, detaliate, riguroase, clare şi în acord cu tendinţele de evoluţie pe plan european şi internaţional.

Nu este mai puţin adevărat că el nu poate să fie decât un ansamblu de concepte şi de norme care să permită modelarea activităţii întreprinderilor româneşti, aşa cum se prefigurează ea: obosită de tranziţie, sărăcită, tristă şi fără busolă. Dar cu acea licărire de speranţă a săracului: totuşi trăiesc, şi mâine este altă zi! Un atare sistem contabil comportă, deci, **un cadru conceptual** şi **norme contabile**[1]. **El formează un tot nedisociabil.**

Cadrul conceptual al contabilităţii constituie un ghid pentru elaborarea de norme contabile şi pentru interpretarea lor. El este un sprijin pentru prelucrarea operaţiilor relative la tranzacţii şi la evenimente implicate de activitatea întreprinderii, care nu sunt soluţionabile prin norme.

Normele contabile comportă o normă contabilă generală, norme tehnice şi norme sectoriale[1].

Norma contabilă generală fixează maniera de prezentare a situaţiilor financiare, precum şi lista conturilor, regulile lor de funcţionare şi regulile relative la organizarea contabilităţii. Ea este în fapt un plan contabil general.

Un atare mod de a gândi arhitectura unui sistem contabil ar demonstra că marile produse şi instrumente ale normalizării pot coexista în cadrul aceluiaşi ansamblu, la nivelul unei ţări.

---

[1] O atare arhitectură a unui sistem contabil a fost pusă în operă în Tunisia. Experienţa tunisiană ne-a fost inspirată de articolul lui Bernard Colasse, „Du nouveau système comptable des entreprises de la Tunisie. Alignement sur ou adaptation aux normes comptables internationales", R.F.C. 288 - Avril 1997.

Scanned with OKEN Scanner

Normele tehnice fixează modalităţile de prelucrare a operaţiilor ce decurg din tranzacţii şi alte evenimente ale activităţii întreprinderii, prin **determinarea regulilor de constatare a operaţiilor şi elementelor implicate, de evaluare a acestora şi de publicare a lor, prin situaţiile financiare.**

Normele sectoriale fixează, atunci şi acolo unde este cazul, modalităţile de prelucrare a operaţiilor specifice anumitor sectoare şi care decurg din tranzacţii şi alte evenimente ale activităţii întreprinderii.

16.2. Cadrul conceptual al contabilităţii financiare

● Obiectivele cadrului conceptual

Cadrul conceptual se constituie într-o structură teoretică de referinţă ce serveşte drept ghid pentru elaborarea normelor contabile.

El este un ansamblu de obiective, de concepte fundamentale şi de elemente, între care se stabilesc legături de coerenţă şi de complementaritate.

Obiectivele sale se referă la asistarea în:

- elaborarea de norme coerente ce pot să sprijine producţia de date contabile şi întocmirea de situaţii financiare;
- arbitrarea cazurilor de divergenţe de înţelegere sau a conflictelor de interese, în căutarea de soluţii adecvate;
- interpretarea situaţiilor financiare;
- rezolvarea problemelor contabile ce nu îşi găsesc soluţii în norme.

În principal, cadrul conceptual permite:

- să se explice situaţiile contabile,
- să se standardizeze conceptele contabile,
- să se înţeleagă elementele de logică în contabilitatea financiară.

Cadrul conceptual vizează elaborarea situaţiilor financiare ale agenţilor economici. El poate să se constituie în referinţă şi pentru alte organizaţii.

Cadrul conceptual este structurat pe baza **următoarei ierarhii:**

(i) **La primul nivel,** sunt enunţaţi/te utilizatorii, nevoile lor informaţionale şi obiectivele situaţiilor financiare.

(ii) **La nivelul al doilea,** sunt enunţate conceptele fundamentale care cuprind:

- caracteristicile calitative ale informaţiilor conţinute în situaţiile financiare;
- ipotezele prealabile şi convenţiile contabile;
- terminologia contabilă şi criteriile de constatare (de recunoaştere) a

Scanned with OKEN Scanner

elementelor ce compun situaţiile financiare.

(iii) **La nivelul al treilea,** sunt prezentate procedeele de măsurare a elementelor ce compun situaţiile financiare.

(iv) **La nivelul al patrulea,** sunt prezentate mecanismele de comunicare a informaţiilor care derivă din obiectivele situaţiilor financiare.

● **Utilizatorii situaţiilor financiare, necesităţile lor informaţionale şi obiectivele situaţiilor financiare**

Situaţiile financiare constituie principalul mijloc de comunicare a informaţiilor contabile, pentru uzul diferiţilor utilizatori. Din punctul de vedere al întreprinderii, aceştia pot fi utilizatori interni şi externi.

(i) **Utilizatorii interni** se referă la conducători (manageri), organele de administraţie şi diferitele structuri interne ale întreprinderii.

Conducătorii (managerii) sunt principalii responsabili cu întocmirea şi prezentarea situaţiilor financiare. În mod natural, ei sunt interesaţi de informaţiile conţinute în aceste situaţii şi, la modul general, de orice informaţie produsă de contabilitatea financiară.

De asemenea, ei au nevoie de informaţii produse de contabilitatea de gestiune, pentru a-şi asuma responsabilităţile de planificare şi de control al activităţilor întreprinderii. În măsura în care informaţiile de gestiune răspund unor necesităţi specifice ale conducătorilor, aceştia având posibilitatea să le determine forma şi conţinutul, producerea şi divulgarea unor atare informaţii se situează în afara cadrului conceptual.

Deşi situaţiile financiare sunt destinate, în principal, utilizatorilor externi, într-o anumită măsură ele se pot dovedi utile conducătorilor, mai ales cei ai întreprinderilor mici şi mijlocii, întreprinderi ce nu dispun, în cele mai dese cazuri, decât de mijloace limitate pentru a produce informaţii ce răspund necesităţilor lor specifice de gestiune.

(ii) **Utilizatorii externi** se referă, mai ales, la furnizorii de capitaluri, la administraţia publică şi alte instituţii dotate cu putere reglementară şi de control precum şi la alte grupuri de interes.

Furnizorii de capitaluri sunt investitori, creditori şi, în măsura în care subvenţionează investiţiile şi exploatarea, puterea publică.

Investitorii care furnizează capitaluri în condiţii de risc cât şi creditorii „solicită" informaţii în virtutea riscului inerent plasamentelor şi creditelor lor, în timp ce puterea

Scanned with OKEN Scanner

publică vrea să cunoască dacă întreprinderea a atins obiectivele care i-au fost fixate, resursele şi avantajele pe care statul i le-a pus la dispoziţie.

În rezumat, furnizorii de capitaluri vor să cunoască dacă întreprinderea este rentabilă, dacă activitatea ei generează fluxuri de trezorerie, dacă ea este în măsură să-şi continue activitatea, dacă a reuşit să-şi menţină capitalul şi dacă va fi aptă să-şi onoreze angajamentele într-un viitor previzibil.

Administraţia şi alte instituţii dotate cu putere reglementară şi de control

Această categorie de utilizatori externi se referă, mai ales, la autorităţile fiscale, monetare şi financiare cât şi la organele însărcinate cu statisticile şi contabilitatea naţională. Altfel spus, acest grup include orice organism ce are atribuţii de planificare, de reglementare şi de control.

Utilizatorii din această categorie sunt interesaţi în repartizarea veniturilor şi resurselor. Ei utilizează informaţii financiare pentru reglementarea activităţilor întreprinderilor, pentru interpretarea politicii fiscale, sociale şi economice. De asemenea, ei utilizează informaţiile ca bază de calcul al produsului intern brut şi alţi indicatori macroeconomici, precum şi pentru evaluarea contribuţiei întreprinderii la crearea de locuri de muncă, la balanţa comercială (externă), a impozitelor şi taxelor.

Alţi parteneri ai întreprinderii

Sunt încadraţi/te în această categorie salariaţii şi sindicatele lor, precum şi partenerii comerciali ai întreprinderii.

Aceşti utilizatori sunt interesaţi, cu predilecţie, asupra capacităţii întreprinderii de a genera fluxuri de trezorerie, astfel încât să-şi poată onora angajamentele, şi asupra capacităţii sale de a-şi continua activitatea.

Alte grupuri de interes

Deloc lipsită de importanţă, această categorie de utilizatori externi cuprinde, în special, organismele profesionale şi de apărare a intereselor, presa de specialitate, cercetătorii, diversele asociaţii şi publicul, în general.

Astfel de grupuri vor să cunoască dacă întreprinderea îşi realizează activităţile sale pentru membrii comunităţii pe care ele îi reprezintă sau ale căror interese le apară. Ele sunt interesate, în mod special, asupra tendinţelor şi evoluţiilor privind dezvoltarea întreprinderii şi consecinţele activităţilor întreprinderii asupra dezvoltării economice şi sociale şi, în general, asupra mediului.

Unii utilizatori pot avea **nevoi informaţionale particulare,** dispunând, în general, de puterea şi resursele necesare pentru a determina informaţiile de care

Scanned with OKEN Scanner

ei au nevoie. Totuşi, cea mai mare parte a utilizatorilor nu dispun nici de forţa, nici de mijloacele necesare pentru a dicta natura informaţiilor care le sunt comunicate şi, ca atare, sunt mărginiţi la utilizarea datelor furnizate de situaţiile financiare.

Luând exemplul cadrului conceptual american, ar fi interesant de fixat o ierarhie a utilizatorilor de informaţii contabile în ţara noastră, ierarhie care ar particulariza un eventual cadru conceptual românesc.

Astăzi, prin forţa lucrurilor, puterea publică domină cerinţele informaţionale şi, implicit, conţinutul şi structura situaţiilor financiare. La orizontul anilor 2000 se întrevede o deplasare a „forţei de gravitaţie" către conducerea întreprinderii. O astfel de tendinţă pare mai degrabă o condiţie sine-qua-non a supravieţuirii multor întreprinderi româneşti. În sfârşit, tot ca o condiţie a supravieţuirii este şi atragerea furnizorilor de fonduri.

Obiectivele situaţiilor financiare

Obiectivele situaţiilor financiare decurg din necesităţile utilizatorilor. Ţinând cont de aceste necesităţi, situaţiile financiare au ca obiective esenţiale:

(i) furnizarea informaţiilor utile luării deciziilor relative la exploatare, investiţii şi finanţare;

(ii) prezentarea de informaţii utile pentru estimarea probabilităţii de realizare a fluxurilor viitoare de trezorerie cât şi a mărimii acestor fluxuri şi a momentelor în care acestea sunt generate;

(iii) informarea asupra:

- situaţiei financiare a întreprinderii şi, în mod special, asupra resurselor economice[1)] pe care ea le controlează;
- obligaţiilor şi efectelor tranzacţiilor, evenimentelor şi circumstanţelor susceptibile să modifice resursele şi obligaţiile;
- performanţei financiare a întreprinderii;
- manierei în care întreprinderea a obţinut şi utilizat lichidităţile, în contextul activităţilor de exploatare, de finanţare şi de investire, precum şi prin intermediul altor factori care afectează lichiditatea şi solvabilitatea;
- gradului şi manierei în care conducătorii au realizat obiectivele care le-au fost fixate în cadrul mandatului social;
- gradului de conformitate al întreprinderii cu legile, reglementările şi cu alte dispoziţii contractuale.

[1)] În sensul de active.

Scanned with OKEN Scanner

Informaţiile referitoare la situaţia financiară sunt furnizate, cu predilecţie, de bilanţul contabil, cele referitoare la performanţe, de contul de profit şi pierdere, iar cele privind fluxurile de trezorerie, de tabloul fluxurilor de trezorerie.

Alte informaţii vin să completeze gama de necesităţi informaţionale ale utilizatorilor. În perspectivă, ele trebuie să vizeze:

- activităţile care au legătură cu gestiunea resurselor umane;
- posibilităţile financiare ale activităţilor întreprinderii;
- impactul activităţilor întreprinderii asupra mediului său ecologic cât şi acţiunile în care aceasta s-a angajat pentru protecţia mediului;

● **Conceptele fundamentale**

Sistemul contabil românesc trebuie să-şi definească sau să extindă conceptele de bază cu care operează, în contextul fundamentării sale pe un cadru conceptual. Aceste concepte vizează, pe de o parte, caracteristicile calitative ale informaţiilor financiare, iar pe de altă parte, ipotezele prealabile şi convenţiile contabile.

Ca şi în cazul cadrului conceptual internaţional, informaţiile financiare produse de întreprinderile româneşti trebuie să îndeplinească patru caracteristici calitative principale: inteligibilitatea, relevanţa, fiabilitatea şi comparabilitatea. Două dintre ele sunt fundamentale, relevanţa şi fiabilitatea. Contabilitatea românească a mizat prea mult pe necesitatea unei fiabilităţi a informaţiilor. Un sistem performant cere ca informaţia să fie tot mai mult utilizabilă în procesul de decizie, ceea ce înseamnă ca ea să fie tot mai relevantă. Ca atare, producătorii de informaţii trebuie să găsească dozajul optim de relevanţă şi fiabilitate, cunoscut fiind faptul că aceste două caracteristici fundamentale sunt, în nu puţine cazuri, opozabile.

Relevanţa informaţiilor înglobează calităţi de tipul: valoare predictivă, valoare retrospectivă sau de confirmare şi rapiditate de divulgare (divulgare în timp util). Fiabilitatea, la rândul ei, „cere" de la informaţii calităţi de tipul: reprezentare fidelă, neutralitate şi verificabilitate.

Caracteristicile calitative trebuie să fie considerate ţinând cont de două restricţii sau limite: echilibrul avantaje-costuri şi importanţa relativă[1)].

Ipotezele prealabile se referă, în fapt, la două principii: continuitatea exploatării şi contabilitatea de angajamente. Ele sunt prezente, deja, în sistemul contabil românesc, dar aplicarea mecanismului contabilităţii de angajamente ridică unele

[1)] Caracteristicile şi restricţiile au făcut obiectul studiilor noastre anterioare. În prezenta lucrare, ele sunt analizate în volumul I, pragraful 4.3, paginile 288-294.

Scanned with OKEN Scanner

semne de întrebare într-o economie atinsă de flagelul inflaţiei şi în care incertitudinea încasărilor/plăţilor este destul de mare. Totuşi, ipoteza nu ar putea să fie repusă în cauză, atâta timp cât contabilitatea ar fi dotată cu tehnici de ajustare la inflaţie şi cât în setul de documente de sinteză ar fi acceptat şi un tablou al fluxurilor de trezorerie.

Convenţiile contabile care compun şi ele acest nivel al cadrului conceptual sunt reguli concrete care ghidează practicile contabile. În teoria şi/sau practica românească ele sunt recunoscute ca principii. Un cadru conceptual trebuie să dispună de următoarele convenţii: entitatea, unitatea monetară, periodicitatea, costul istoric, realizarea veniturilor, conectarea cheltuielilor la venituri, obiectivitatea, permanenţa metodelor, informarea completă, prudenţa, importanţa relativă şi prioritatea fondului asupra formei[1)].

Elementele situaţiilor financiare şi modul lor de constatare (recunoaştere)

Elementele situaţiilor financiare sunt direct legate de structura, performanţele şi conduita financiară a întreprinderii.

Un eveniment economic ce răspunde definiţiei unui element al situaţiilor financiare trebuie să fie constatat în cazul în care (i) este probabil ca un avantaj economic viitor de care este legat să fie obţinut (+) sau „abandonat" (-) şi (ii) când există o bază de măsurare adecvată pentru a-l evalua în mod fiabil.

Activul şi constatarea lui

Activul este constituit din resurse economice obţinute sau controlate de întreprindere, ca urmare a unor evenimente sau tranzacţii trecute, care au calitatea de a genera avantaje economice viitoare în folosul întreprinderii. Altfel spus, ele au un potenţial de a genera direct sau indirect fluxuri pozitive de lichidităţi sau de echivalente de lichidităţi sau de a reduce ieşirile de astfel de elemente.

Un activ este constatabil în bilanţ atunci când este probabil să apară avantaje economice viitoare în folosul întreprinderii şi când acesta are un cost sau o valoare care poate să fie măsurat(ă) în mod fiabil.

Pasivul extern (datoria) şi constatarea lui (ei)

Pasivul extern (datoria) este constituit(ă) din obligaţii actuale ale întreprinderii, ce rezultă din tranzacţii sau din evenimente trecute şi care necesită, probabil,

---

[1)] Acestor convenţii (principii, postulate) le-au fost afectate spaţii largi în cuprinsul volumului I (paginile 309-439). Cititorii au putut constata o gamă mai largă a principiilor contabile, unele neregăsindu-se în categoria convenţiilor contabile aferente unui cadru conceptual. Cât priveşte convenţia de obiectivitate, aceasta este similară cu principiul justificării faptelor.

Scanned with OKEN Scanner

diminuarea viitoare sau transferul viitor la alte entităţi al unor resurse generatoare de avantaje economice.

Un pasiv este constatabil în bilanţ atunci când este probabil ca întreprinderea să transfere resurse economice, ca urmare a achitării unei obligaţii şi când valoarea acestui transfer poate să fie măsurată în mod fiabil.

Capitalurile proprii

Capitalurile proprii reprezintă interesul rezidual în activele entităţii, după ce au fost deduse toate datoriile. Ele includ capitalul social, surplusurile de aport, rezervele şi alte surse echivalente, precum şi rezultatele nerepartizate.

Veniturile şi constatarea lor

Veniturile sunt fie creşteri de lichidităţi şi echivalente de lichidităţi sau alte creşteri de activ ale unei întreprinderi, fie achitări de datorii (fie ambele genuri de modificări), ce rezultă din livrarea sau producţia de bunuri, din executarea de lucrări, din prestarea de servicii sau din realizarea altor operaţii presupuse de activităţile **principale** ale întreprinderii.

Ele sunt constatate, în general, atunci când apare o creştere de avantaje economice viitoare, implicată de realizarea unei creşteri de activ sau a unei diminuări de datorii şi când acestea pot să fie măsurate în mod fiabil.

Câştigurile şi constatarea lor

Câştigurile sunt creşteri de capitaluri proprii ce rezultă din tranzacţii de ordin secundar sau din incidente, precum şi din orice alte tranzacţii, evenimente şi circumstanţe, cu excepţia celor ce rezultă din venituri sau din aporturi de capital ale proprietarilor.

Câştigurile sunt constatate, în general, atunci când ele sunt realizate şi când valoarea lor poate să fie determinată cu un grad suficient de certitudine.

Cheltuielile şi constatarea lor

Cheltuielile sunt fie ieşiri de lichidităţi şi echivalente de lichidităţi sau alte forme de utilizare a elementelor de activ, fie creşteri de datorii (fie ambele genuri de modificări), ce rezultă din livrarea sau producţia de bunuri, din executarea de lucrări, din prestarea de servicii, sau din realizarea altor operaţii presupuse de activităţile **principale** ale întreprinderii.

Ele sunt constatate atunci când apare o diminuare de avantaje economice viitoare, implicată de realizarea unei diminuări de activ sau a unei creşteri de datorii, şi când acestea pot să fie măsurate în mod fiabil.

Scanned with OKEN Scanner

Pierderile şi constatarea lor

Pierderile sunt diminuări de capitaluri proprii ce rezultă din tranzacţii de ordin secundar sau din incidente, precum şi din orice alte tranzacţii, evenimente şi circumstanţe, cu excepţia celor ce rezultă din cheltuieli sau din distribuiri de capital în favoarea proprietarilor.

Pierderile sunt constatate în momentul în care o diminuare de activ sau o creştere de pasiv este probabilă şi când mărimea acestora poate să fie determinată cu un anumit grad de precizie.

Un eventual cadru contabil conceptual adaptabil sistemului contabil românesc se inspiră şi la acest nivel din experienţele americane şi internaţionale. Definiţiile elementelor situaţiilor financiare şi criteriile lor de constatare sunt asemănătoare. Acceptându-le, înseamnă, implicit, o reconsiderare (nu neapărat o abandonare) a abordărilor de tip patrimonialist. Comparativ cu cadrul conceptual al IASC, noi considerăm că (şi) realitatea românească impune definirea şi constatarea unor „venituri" şi „cheltuieli" de ordin secundar, adică **a câştigurilor şi a pierderilor**. Prezenţa acestor elemente este solicitată, totodată, de o analiză mai complexă a controversei dintre bilanţ şi contul de profit şi pierdere. Ceea ce vom face, de altfel, în cuprinsul acestui capitol.

● **Procedeele de măsurare a elementelor ce compun situaţiile financiare**

Măsurarea este operaţia care constă în determinarea valorii unui element constatat în contabilitate.

După cum am arătat în volumul I (paginile 306-309), la nivel internaţional, există mai multe baze pentru determinarea valorii la care elementele vor fi raportate în situaţiile financiare:

(i) **costul istoric:** mărimea lichidităţilor vărsate sau primite, pentru a achiziţiona un element;

(ii) **costul de înlocuire:** mărimea lichidităţilor ce ar fi necesară, astăzi, pentru a achiziţiona un element;

(iii) **valoarea de realizare:** valoarea care corespunde preţului ce ar putea să fie obţinut din cesiunea (vânzarea) unui element;

(iv) **valoarea actualizată:** valoarea actualizată a fluxurilor de trezorerie viitoare pe care le va genera un element.

În perspectiva unei reaşezări şi stabilizări a economiei româneşti, costul istoric poate să rămână baza de măsurare utilizată pentru a întocmi situaţiile financiare.

Scanned with OKEN Scanner

Din nevoi manageriale, dar şi pentru o corectă informare a utilizatorilor externi, costul istoric trebuie să fie combinat cu alte baze de măsurare. Această combinare este cu atât mai necesară în aceşti ani, când economia românească este atinsă de fenomenele (hiper)inflaţioniste. Un atare context obligă la „dotarea" eventualului cadru conceptual cu conceptele de capital, de menţinere a capitalului şi de măsurare a profitului.

Capitalul întreprinderii se defineşte pe baza a două concepte majore, capitalul financiar şi capitalul fizic.

Conceptul de capital financiar este adoptat de majoritatea întreprinderilor, pentru a întocmi situaţiile lor financiare.

Conform acestui concept, capitalul întreprinderii este măsurat în termeni de bani nominali investiţi în întreprindere sau de putere de cumpărare a acestor bani.

Conceptul de capital fizic se referă la capacitatea operaţională sau capacitatea productivă a întreprinderii.

Alegerea conceptului de capital cel mai adecvat depinde de mai mulţi factori, printre care:

- rata inflaţiei şi variaţiile specifice ale preţurilor;
- caracteristicile întreprinderii şi mediului său tehnologic;
- nevoile utilizatorilor de situaţii financiare şi înclinaţia lor spre un tip de menţinere a capitalului sau un altul.

Menţinerea capitalului şi măsurarea profitului

În principiu, un profit nu este obţinut decât după ce capitalul întreprinderii a fost menţinut.

Menţinerea capitalului financiar

În conformitate cu acest concept, un profit este obţinut numai atunci când mărimea financiară a activelor nete, la sfârşitul perioadei, este mai mare decât mărimea financiară, la începutul perioadei, după ce, în prealabil, au fost excluse aporturile şi retragerile de capital ale proprietarilor, aferente exerciţiului în cauză.

Menţinerea capitalului financiar poate să fie măsurată fie în unităţi monetare nominale, fie în unităţi de putere de cumpărare, adică în unităţi monetare constante.

Menţinerea capitalului fizic

În conformitate cu acest concept, un profit nu este obţinut decât atunci când capacitatea de producţie a întreprinderii, la sfârşitul perioadei, este mai mare decât capacitatea de la începutul perioadei, după ce, în prealabil, au fost deduse

Scanned with OKEN Scanner

tranzacţiile de capital efectuate de proprietari, în cursul perioadei.

Menţinerea capitalului şi evaluarea elementelor situaţiilor financiare

Fluxurile de active care depăşesc mărimile necesare pentru menţinerea capitalului sunt considerate profit, de unde legătura între menţinerea capitalului şi evaluarea elementelor în situaţiile financiare.

Conceptul de menţinere a capitalului fizic solicită adoptarea unei valori **actuale** ca bază de evaluare. Schimbările în valoarea activelor sunt considerate ca ajustări în menţinerea capitalului şi nu fac parte din profit.

Conceptul de menţinere a capitalului financiar nu necesită adoptarea unei baze speciale de evaluare.

Atunci când capitalul este definit în termeni de unităţi monetare nominale, schimbările în valoarea activelor pot să fie adăugate profitului perioadei în care ele au avut loc sau în cea în care ele sunt realizate.

În cazul în care capitalul este definit în termeni de putere de cumpărare sau de unităţi monetare constante, numai partea din schimbările în valoarea activelor, din care s-au scăzut efectele inflaţiei, poate să fie adăugată profitului.

Principalele modele contabile

Combinarea diferitelor concepte de capital cu diferitele baze de evaluare generează o varietate de modele contabile:

(i) modelul contabil bazat pe costurile istorice şi unităţile monetare nominale[1)]; acest model nu permite să se protejeze capitalul financiar;

(ii) modelul contabil bazat pe costurile istorice şi unităţile monetare constante; acest model permite să protejeze capitalul financiar exprimat în termeni de putere de cumpărare;

(iii) modelul contabil bazat pe costurile de înlocuire şi unităţile monetare nominale; acest model permite să se protejeze capitalul fizic şi disponibilităţile întreprinderii;

(iv) modelul contabil bazat pe costurile de înlocuire şi unităţile monetare constante; acest model permite să se protejeze capitalul fizic al întreprinderii şi puterea sa de cumpărare.

Alegerea modelului contabil

Având în vedere varietatea utilizatorilor şi a deciziilor lor, nici unul dintre cele patru modele nu posedă toate calităţile pentru a satisface toate necesităţile. Fiecare

[1)] Neluând în calcul puterea de cumpărare a monedei.

Scanned with OKEN Scanner

dintre modele posedă caracteristici care îi conferă grade diferite de fiabilitate şi de relevanţă.

De aici, alegerea unui model sau altul de către normalizatori depinde de caracteristicile mediului în care se face măsurarea contabilă, de natura elementului de evaluat, de categoria de decidenţi şi de natura deciziilor şi, nu în ultimul rând, de raportul costuri-avantaje al fiecărui model.

De exemplu, dacă alegerea modelului se bazează numai pe caracteristica mediului relativă la **variaţiile de preţuri,** cadrul conceptual ar putea să prevadă următoarele recomandări:

- când preţurile generale şi preţurile specifice sunt relativ stabile, modelul cel mai adecvat va fi modelul (i): bazat pe costurile istorice şi unităţile monetare nominale;
- când mediul este caracterizat prin variaţii generale ale preţurilor (inflaţie), se recomandă modelul (ii): bazat pe costurile istorice şi unităţile monetare constante;
- când mediul este caracterizat prin variaţii specifice ale preţurilor, modelul cel mai adecvat este modelul (iii): bazat pe costurile de înlocuire şi unităţile monetare nominale;
- când mediul întreprinderii este caracterizat atât prin variaţii generale ale preţurilor cât şi prin variaţii specifice, se recomandă modelul (iv): bazat pe costurile de înlocuire şi unităţi monetare constante. În mod evident, modelele (iii) şi mai ales (iv) par a fi modele mai performante, dar realitatea actuală a mediului românesc impune recursul la modelul (ii).

● **Mecanismele de comunicare a informaţiilor**

Mecanismele de comunicare sunt, în fapt, **situaţiile financiare** a căror publicare periodică este necesară pentru utilizatori în vederea evaluării, comparării şi previziunii rentabilităţii, solvabilităţii şi lichidităţii întreprinderii. Aceste mecanisme derivă din obiectivele situaţiilor financiare.

Bilanţul

Bilanţul constituie o reprezentare, la un moment dat, a situaţiei financiare a întreprinderii, sub formă de active, de pasive (externe) şi de capitaluri proprii. Activele şi pasivele sunt grupate şi divizate în funcţie de gradul de incertitudine relativ la mărimea şi la momentul realizării sau al lichidării eventuale.

Contul de profit şi pierdere

Contul de profit şi pierdere prezintă veniturile şi câştigurile, pe de o parte, cheltuielile şi pierderile, pe de altă parte, aferente unui exerciţiu contabil. În felul

Scanned with OKEN Scanner

acesta, pot fi degajaţi indicatorii de performanţă financiară a întreprinderii.

Tabloul fluxurilor de trezorerie

Acest document de sinteză prezintă evoluţia situaţiei financiare în cursul unui exerciţiu contabil. El furnizează informaţii referitoare la activităţile de exploatare, de investiţii şi de finanţare, precum şi informaţii privind efectele acestor activităţi asupra trezoreriei.

Anexa

Acest complex de situaţii trebuie să fie prezentat sub formă de informaţii explicative şi complementare celorlalte documente, informaţii ce permit o mai bună inteligibilitate a produselor finale ale contabilităţii.

Alte informaţii

Întreprinderile pot să comunice şi alte informaţii financiare şi nefinanciare sub formă de rapoarte sau situaţii separate ce vin să completeze situaţiile financiare. Ele vizează în special:

- **conturile previzionale:** ele favorizează valoarea predictivă a informaţiilor conţinute în situaţiile financiare şi informează asupra perspectivelor activităţii întreprinderii, resurselor şi mijloacelor pe care aceasta vizează să le pună în operă, performanţelor, echilibrelor financiare şi trezoreriei viitoare;
- **situaţia resurselor umane:** ea furnizează informaţiile calitative şi cantitative cele mai pertinente relative la capitalul uman al întreprinderii şi la activităţile şi acţiunile ce pot să fie dezvoltate pe această linie;
- **raportul privind performanţele relaţiei întreprinderii cu mediul său:** el reflectă avantajele şi costurile întreprinderii, generate de conservarea mediului;
- **situaţia privind tehnologia:** ea conţine date relative la opţiunile tehnologice şi la eforturile de inovare pe care întreprinderea le angajează sau le poate angaja.

16.3. Norma contabilă generală

Norma contabilă generală este în fapt un plan contabil general.

Ea este constituită din trei părţi:

Prima parte comportă dispoziţii relative la prezentarea situaţiilor financiare.

A doua parte cuprinde reguli şi principii de organizare a contabilităţii

întreprinderii în vederea obţinerii şi prezentării informaţiilor financiare ce răspund caracteristicilor calitative definite în cadrul conceptual al contabilităţii financiare.

A treia parte cuprinde lista conturilor şi regulile de funcţionare a conturilor.

Norma generală nu se substituie celorlalte norme contabile în privinţa informaţiilor de furnizat de către întreprindere şi pe care normele tehnice şi, eventual, cele sectoriale le solicită.

16.3.1. Dispoziţii relative la prezentarea situaţiilor financiare

16.3.1.1. Dispoziţii generale

Prezentarea situaţiilor financiare comportă o serie de operaţii de agregare, clasificare, selectare şi articulare.

Agregarea

Situaţiile financiare reprezintă rezultatul unui proces de prelucrare a unei mari mase de informaţii care necesită operaţii de simplificare, de sinteză şi de structurare.

Această masă este colectată, analizată, interpretată, măsurată, rezumată, structurată şi agregată. Dimensiunile acestei agregări depind de importanţa semnificativă şi de echilibrul între:

- avantajele obţinute în urma divulgării unor informaţii detaliate, pentru a atinge obiectivele situaţiilor financiare;
- costurile suportate atât pentru producerea şi divulgarea informaţiilor detaliate cât şi pentru utilizarea lor.

Clasificarea

Clasificarea elementelor situaţiilor financiare după natură sau după destinaţie vine să uşureze efortul de analiză. Acest efort este şi mai mult ameliorat dacă informaţiile financiare sunt clasificate în componente omogene ce au caracteristici comune precum gradul de permanenţă sau recurenţă, de stabilitate, de risc şi de precizie.

Selectarea

Divulgarea unui post trebuie să ţină cont de **relevanţa** acestuia în interpretarea situaţiei financiare, peformanţelor şi conduitei financiare a întreprinderii.

Articularea

Situaţiile financiare sunt legate între ele, pentru că ele reflectă diferite aspecte

Scanned with OKEN Scanner

ale aceloraşi tranzacţii sau evenimente ce descriu activitatea întreprinderii. Conexiunile între situaţiile financiare decurg din aplicarea principiului partidei duble.

Aprecierea situaţiei financiare, performanţelor şi conduitei financiare depinde de înţelegerea principiilor contabile adoptate de o întreprindere pentru constatarea, măsurarea şi prezentarea tranzacţiilor şi evenimentelor perioadei de gestiune.

Aceste principii trebuie să fie selectate, bazându-ne pe principii contabile admise, astfel încât să se obţină situaţii financiare inteligibile, fiabile, relevante şi comparabile.

Principiile contabile generale admise înglobează conceptele fundamentale, aşa cum sunt ele definite în cadrul contabil conceptual, regulile, metodele şi procedeele enunţate în normele contabile şi în doctrină.

Divulgarea principiilor contabile pertinente şi esenţiale adoptate de întreprindere, a schimbărilor acestor principii şi a incidenţelor unor atare schimbări permite utilizatorilor să compare atât politicile contabile utilizate de aceeaşi întreprindere, de la un exerciţiu la altul, cât şi cele aplicate de întreprinderi diferite. Aceste aspecte sunt divulgate în anexă.

Posturile aferente situaţiilor financiare, care nu sunt semnificative, pot să nu fie prezentate separat; în acest caz, ele vor fi grupate cu alte posturi din aceeaşi categorie. Toate posturile semnificative sunt prezentate, în mod obligatoriu, de o manieră distinctă în situaţiile financiare.

Nu este admisă compensarea între posturile de activ şi de pasiv sau între posturile de cheltuieli şi cele de venituri, exceptând situaţia când ele sunt autorizate de normele tehnice.

Situaţiile financiare trebuie să facă, în mod normal, obiectul verificării externe. Pentru a mări utilitatea lor, prezentarea şi publicarea situaţiilor financiare verificate trebuie să fie însoţite de opinia revizorului (auditorului, expertului contabil).

Principalele situaţii financiare sunt bilanţul şi contul de profit şi pierdere. Înainte de a le prezenta, se cuvine să analizăm controversa pe care cei doi piloni ai informării financiare au generat-o în timp. Vom înţelege astfel mai bine spre ce se îndreaptă astăzi opţiunile specialiştilor, la nivel internaţional, şi de ce trebuie să se aleagă o „arhitectură" sau alta a situaţiilor financiare. Având în vedere importanţa ei în contextul schiţei noastre, controversa bilanţ - cont de profit şi pierdere va fi prezentată într-un paragraf distinct.

Scanned with OKEN Scanner

16.3.1.2. Plecând de la controversa bilanţ - cont de profit şi pierdere

Controversa generată de primordialitatea bilanţului sau a contului de profit şi pierdere urcă mult în istorie. Pe rând, fiecare dintre cele două documente de sinteză a ocupat fotoliul de onoare. Dar, chiar atunci când unul dintre documente întrunea majoritatea, se contura, cu evidenţă, un curent al contestatarilor.

Se ştie că una dintre concepţiile partidei duble moderne constă în a considera că ea permite să se întocmească **în acelaşi timp** o situaţie a stocului financiar (bilanţul) şi a fluxurilor operaţiilor reale (contul de profit şi pierdere), pentru că cea mai mare parte a tranzacţiilor sau evenimentelor pot să fie înregistrate prin respectarea acestei proprietăţi.

Judith Saghroun şi Claude Simon[1)] relevă că sunt situaţii în care obţinerea simultană a unui bilanţ şi a unui cont de profit şi pierdere, prin respectarea regulii deontologice a imaginii fidele, pune atât probleme conceptuale cât şi practice. Sunt amintite în acest sens: o schimbare de metodă contabilă, diferenţele de conversiune sau cheltuielile decalate (amânate).

Contextul priorităţii acordate bilanţului

Majoritatea specialiştilor admit astăzi că, în fapt, contabilitatea este o „construcţie socială" şi, ca atare, reflectă societatea în care s-a dezvoltat. Deci, un sistem contabil este determinat de factori politici, economici, sociali şi culturali.

Aşa se face că, în Franţa, tradiţia afacerilor alocă un rol primordial noţiunii de **patrimoniu,** noţiune pe care se bazează, de altfel, teoria contabilă, calificată şi **cadru conceptual implicit.** În ultimii zeci de ani, în spaţiul francez, se constată o anumită eroziune a modelului contabil patrimonial, contestat în cadrul lucrărilor de armonizare internaţională.

Acestei înclinaţii franceze noi i-am alocat o parte dintre studiile noastre[2)] anterioare. O ţară ca Franţa, de drept scris, bazată de secole pe un atavism funciar, în care recursul la capitalismul popular este marginal, **a privilegiat,** în mod natural, **o logică patrimonială şi a favorizat prudenţa.** În acest context, burghezia franceză, marcată de primordialitatea dreptului proprietăţii, va fi la originea

---

[1)] Judith Saghroun şi Claude Simon, Bilan ou compte de resultat Faut-il choisir? Congrès 1998 de l'"Association Française de Comptabilité, Actes du XIXe Congrès, Volume 1.

[2)] Niculae Feleagă, Dincolo de frontierele vagabondajului contabil; Ion Ionaşcu, Epistemologia contabilităţii - lucrări anterior citate.

Scanned with OKEN Scanner

contabilităţii în care bilanţul este piesa de bază. Prin vectorii dreptul civil şi dreptul comercial de sorginte napoleoneană exportaţi în numeroase ţări europene, Franţa va contribui la crearea unei unităţi contabile conceptuale a Europei continentale, unitate asigurată de primordialitatea bilanţului. Se creează, astfel, premisele unei legături strânse între contabilitate şi drept. Contabilitatea în partidă dublă este justificată de măsurarea patrimoniului. Scopul contabilităţii este de a evalua bogăţia ce aparţine legal unei societăţi. Până la prima jumătate a secolului al XX-lea, contabilitatea servea mai degrabă pentru stabilirea unei situaţii prudente (numită adesea inventar, în loc de bilanţ) decât pentru a calcula un rezultat.

Investitorul francez este în căutarea securităţii, şi bilanţul - în versiunile planurilor contabile 1947 şi 1957, o va prefera rentabilităţii şi analizei economice pe bază de fluxuri.

Modelul contabil actual care domină contabilitatea franceză este unul de tip patrimonial, destinat să codifice, mai ales, natura juridică a evenimentelor trecute, cu un bilanţ în postura de inventar al bunurilor şi datoriilor, al cărui rol este de a măsura valoarea netă a întreprinderii şi solvabilitatea acesteia.

Logica patrimonială a modelului contabil francez poate să fie ilustrată şi de principiul intangibilităţii bilanţului de deschidere, cu consecinţa sa esenţială: veniturile şi cheltuielile referitoare la exerciţiile anterioare, necontabilizate din eroare sau omisiune cât şi influenţele schimbărilor de metodă contabilă nu pot să fie imputate direct asupra capitalurilor proprii. Acest principiu nu este aplicabil, de exemplu, în contabilitatea americană, unde este permisă modificarea capitalurilor proprii şi prin alte tranzacţii decât cele care vizează capitalul social şi afectarea rezultatului.

În ceea ce priveşte concepţia franceză privind rezultatul, acesta este în acord cu prioritatea acordată bilanţului. Bernard Colasse[1)] subliniază, în acest sens, că, „având în vedere definiţiile date de reguli şi norme noţiunilor de venituri şi cheltuieli, rezultatul măsurat este de natură strict patrimonială şi corespunde venitului pe care întreprinderea îl procură proprietarilor ei".

Pe de altă parte, având în vedere legătura strânsă între contabilitate şi fiscalitate, nu miră abordarea bilanţieră pe care Codul general al impozitelor o dă beneficiului net: acesta este „constituit din diferenţa între valorile activului net la

[1)] Bernard Colasse, „Qu est-ce que la comptabilité?", în Encyclopédie de gestion, Economica, Paris, 1997, paginile 27-28.

Scanned with OKEN Scanner

închiderea şi deschiderea perioadei".

Conform concepţiei juridice şi patrimoniale, contul de profit şi pierdere devine, într-o oarecare măsură, o anexă a bilanţului, pentru care el explică variaţiile capitalurilor proprii, cu excepţia noilor aporturi şi distribuirii acestora.

Şi, totuşi, concepţia patrimonială a bilanţului în Franţa nu este de nezdruncinat. De la regulile sale apar excepţiile.

De exemplu, conform concepţiei patrimoniale, în activ trebuie să figureze numai elementele susceptibile de a fi revândute, deci care au o valoare de piaţă. Dar, capitalizarea unor cheltuieli fără valoare reală (cheltuielile de constituire, uneori cheltuielile de cercetare şi de dezvoltare) demonstrează că regula clasică a patrimonialităţii bilanţului nu este imbatabilă.

De asemenea, aşa după câte am arătat anterior, în condiţiile afirmării continuităţii activităţii, bilanţul întreprinderii oglindeşte un potenţial de valori care îi permit să genereze beneficiile sale viitoare. În aceste condiţii, o investiţie va fi înscrisă în bilanţ la valoarea ei economică. Aşa se întâmplă cu majoritatea investiţiilor nemateriale (imobilizările necorporale). Totuşi, există şi excepţii: deocamdată, întreprinderile nu capitalizează imaginea creată prin cheltuielile de publicitate sau calificarea personalului ce rezultă din cheltuielile de formare. Amortizarea rapidă a unor elemente de „activ fictiv" demonstrează că apelul la concepţia patrimonială este departe de a-şi fi încheiat misiunea.

Mai mult, instanţele de normalizare (Consiliul naţional al contabilităţii, în Franţa) au formulat, deja, o interpretare mai pragmatică pentru principiul intangibilităţii bilanţului de deschidere, ceea ce reprezintă o uşoară îndepărtare de la optica patrimonială: un **aviz** din iunie 1997 referitor la schimbările contabile recomandă ca toate schimbările de metodă (inclusiv cele datorate iniţiativei întreprinderii) să fie imputabile capitalurilor proprii, încă de la deschiderea exerciţiului.

Contextul priorităţii acordate contului de profit şi pierdere

O cultură economică şi contabilă orientată spre dominaţia pieţelor, inclusiv a apelului public la economisire, tinde să instaureze primordialitatea fluxurilor şi, implicit, a afirmării performanţelor întreprinderii, modelate prin intermediul contului de profit şi pierdere, pentru a se satisface astfel cererea de informaţii venită din partea investitorilor.

Aşa după cum remarcam în lucrarea „Dincolo de frontierele vagabondajului contabil" (pagina 22), în Marea Britanie (şi la modul general, în lumea anglo-saxonă), bursele de valori au jucat şi joacă un rol mai mare decât în ţările Europei

Scanned with OKEN Scanner

continentale. Într-un atare context, era (şi este) mai puţin important să se măsoare patrimoniul decât să se acorde sprijin informaţional investitorilor, pentru a lua decizii referitoare la titluri şi, deci, să se anticipeze performanţele viitoare. Şi cum valoarea întreprinderii sau, mai degrabă, valoarea unei acţiuni nu mai este calculată prin însumarea valorilor elementelor patrimoniului său, ci prin capacitatea sa de a genera beneficii, bilanţul pierde din interesul său în raport cu contul de profit şi pierdere. Într-o abordare axată pe contul de profit şi pierdere, rezultatul nu mai este consecinţa variaţiei patrimoniului - deci îmbogăţire sau sărăcire, ci unul dintre indicatorii de performanţă.

Dar polisemia termenului de performanţă ne invită la nuanţări. Pentru că performanţa este definită de utilizatorii de informaţii, în raport cu obiectivele lor. Aşa se face că definiţia performanţei unei întreprinderi, axată pe un context patrimonial şi bazată, deci, pe conceptul de lichidare şi de partaj, nu poate să fie satisfăcătoare pentru un utilizator care raţionează în termeni de continuitate a activităţii. Pentru acesta din urmă, optica nu va fi decât una optimistă şi, ca atare, rezultatul va reprezenta capacitatea întreprinderii de a-şi relua activitatea cel puţin în parametrii precedenţi.

În economiile bursiere, în care cesiunea titlurilor este o operaţie curentă, creşte rolul **factorului timp** şi al **nevoii de predicţie.** Cu alte cuvinte, este mult mai important să se prevadă evoluţia cursurilor titlurilor decât să se măsoare drepturile asupra activelor (uzanţă a ţărilor latine şi continental europene). Altfel spus, performanţa capătă o **alură dinamică,** în detrimentul unei imagini statice: o bună performanţă înseamnă ameliorarea **continuă** a performanţei.

Desigur că nimic nu este nou sub soare. Schmalenbach, în „Bilanţul dinamic", subiect de referinţă în tratatul nostru, se opune, încă de la începutul secolului, viziunii patrimoniale asupra bilanţului şi se concentrează asupra măsurării rezultatului, considerată infinit mai utilă gestiunii întreprinderii.

Ceva mai târziu, în anii 1930, W.A. Paton şi A.C. Littleton dezvoltă un model de calcul al rezultatului, bazat pe teoria contabilităţii convenţionale (conventionnal accounting): obiectivul principal al contabilităţii este funcţia de prezentare a conturilor managerilor vizavi de creditorii (în sens larg) întreprinderii. Ei definesc rezultatul[1]: „Funcţia principală a contabilităţii este de a calcula un reziduu, un sold, diferenţa între costuri (ca efort) şi venituri (ca efect). Diferenţa exprimă capacitatea managerială şi se dovedeşte semnificativă în special pentru cei ce aportează

[1] Judith Saghroun şi Claude Simon, sursă anterior citată.

Scanned with OKEN Scanner

capital şi îşi asumă riscul".

Într-o atare optică, aşa după cum am semnalat de mai multe ori în lucrarea noastră, principiul dominant este al conectării cheltuielilor cu veniturile.

Punctele de vedere ale acestor înaintaşi ai gândirii contabile sunt într-un total acord, deşi îl „anticipează", cu cadrul conceptual american (SFAC 1: a se revedea referirile noastre în lucrarea „Îmblânzirea junglei contabilităţii", anterior citată), pentru care obiectivul primordial al contabilităţii este de a furniza informaţii utile investitorilor şi, implicit, pieţei financiare.

Dar, şi în lumea anglo-saxonă, apele nu par a fi calme: în legătură cu **operaţiile** care ar intra în perimetrul **formării rezultatului** se confruntă două curente - unii, care apără o **concepţie restrictivă** (current operating concept), şi alţii, care preferă o **definiţie cuprinzătoare** (all inclusive concept).

Primii nu vor să includă în contul de profit şi pierdere decât consecinţele operaţiilor ordinare, normale ale exerciţiului curent şi să reporteze asupra rezervelor operaţiile ce nu vizează exploatarea. Pentru că veniturile şi cheltuielile exploatării au un caracter obişnuit, recurent şi permit să se previzioneze performanţele viitoare ale întreprinderii. De aici, concepţia restrictivă este mai semnificativă şi mai utilă pentru comparaţiile în timp şi între întreprinderi.

Adepţii celui de-al doilea concept pledează pentru includerea în contul de profit şi pierdere a tuturor elementelor care afectează creşterea sau scăderea capitalurilor proprii, în cursul exerciţiului, cu excepţia distribuirilor de dividende, a aporturilor şi retragerilor de capital. Se refuză, astfel, excluderea operaţiilor neordinare ale contului de profit şi pierdere şi se evită, deci, din motive de transparenţă, să se procedeze la judecăţi de valoare subiective care ar putea conduce, de exemplu, la a lega pierderile de rezerve şi profiturile de rezultat.

În concepţia autorilor Saghroun şi Simon (anterior citaţi), poziţia adepţilor conceptului „all inclusive" este, mai degrabă, în favoarea priorităţii bilanţului şi a concepţiei de rezultat, ca variaţie a activului net, din care s-au exclus aporturile şi retragerile de capital.

Având în vedere absenţa principiului intangibilităţii bilanţului de deschidere în contabilitatea americană, regularizările exerciţiilor anterioare ce provin din schimbările de metode contabile **pot să afecteze capitalurile proprii la deschiderea exerciţiului** (de exemplu, schimbarea evaluării stocurilor prin trecerea de la LIFO la FIFO, trecerea de la amortizarea lineară la cea degresivă şi trecerea,

Scanned with OKEN Scanner

în contabilizarea contractelor de construcţii, de la metoda terminării la metoda avansării).

Partizanii unei evaluări a performanţei prin rezultat (current operating concept) pledează pentru măsurarea performanţei managerilor şi reţin, într-o concepţie restrictivă, numai elementele controlabile de către aceştia.

Cu certitudine, rezultatul întreprinderii comportă un rezultat al activităţii legat de utilizarea factorilor de producţie, dar şi un rezultat din deţinere, legat de posesia elementelor patrimoniale. Într-un context economic în care rolul pieţelor financiare este capital pentru întreprindere, performanţa globală trebuie să ţină cont de rezultatul asupra elementelor monetare (aşa cum prevede conceptul „all inclusive").

Poziţia cadrului conceptual american referitoare la analiza cotroversei „prioritate bilanţului sau contului de profit şi pierdere", a evoluat în timp, în special, o dată cu lansarea unui nou concept, cel de rezultat global (comprehensive income).

Este rezultatul global compromisul practic între prioritatea acordată bilanţului şi cea acordată contului de profit şi pierdere?

Problema rezultatului global este una care a constituit o dezbatere vie pentru normalizatorii, practicienii şi universitarii din ţările anglo-saxone, ţări în care predomină concepţiile contabile de natură economică (principiul „substance over form").

În aceste ţări, căutarea constantă a unui compromis, cu ecou practic pentru controversa în discuţie, a condus la definirea unui rezultat complementar - rezultatul global (comprehensive income). Acest rezultat pare să se înscrie pe linia unei tranziţii către o concepţie în favoarea priorităţii bilanţului[1)].

Termenul de rezultat global (comprehensive income) a apărut o dată cu SFAC 3[2)] (a treia directivă a cadrului conceptual american), în 1980. Dar numai prin SFAC 5[2)] (a cincea directivă a cadrului conceptual american), în decembrie 1984, se precizează conţinutul şi diferenţa acestui termen faţă de cel de earnings (rezultat):

„Beneficiile corespund la ceea ce o entitate a primit sau poate în mod raţional sconta să primească de la produsele sale şi la ceea ce ea (entitatea) a sacrificat pentru a produce şi a distribui aceste produse".

[1)] Judith Saghroun şi Claude Simon, sursă anterior citată.

[2)] A se revedea „Îmblânzirea junglei contabilităţii", sursă anterior citată.

Scanned with OKEN Scanner

O atare definiţie corespunde unei abordări bazate pe contul de profit şi pierdere.

„Rezultatul global este o măsură extensivă a efectelor tranzacţiilor şi altor evenimente ale unei entităţi, ce cuprinde toate variaţiile activului net, cu excepţia celor care rezultă din aporturi şi din distribuiri de la proprietari/în favoarea acestora".

Abordarea, în acest caz, este numai de tip bilanţier şi se anunţă ea însăşi extensivă. Divergenţele în sânul organismului american de normalizare (FASB) erau foarte mari.

Abandonul termenului „net income" (rezultatul net) apare ca un compromis al cărui scop este evitarea comparaţiilor.

Utilizarea a două concepte de rezultat pare să se îndepărteze de la soluţia obişnuită de compromis în cazul unui conflict: pentru a nu se repune în cauză trecutul, schimbarea este prezentată ca un complement; altfel spus, aparent, nu este vorba despre o revoluţie, ci despre o evoluţie.

Dacă definirea conceptului de rezultat global a cerut patru ani (1980-1984), decizia de aplicare a acestuia a mai necesitat încă 13 ani[1)], ceea ce va avea ecou asupra situaţiilor financiare în 1999.

Din punct de vedere al fondului, rezultatul global este dat de **suma rezultatului net** (net income), calculat şi prezentat conform contului de profit şi pierdere clasic, **cu alte venituri globale** (other comprehensive income), prezentate ca ansamblu al înregistrărilor anterior imputate asupra capitalurilor proprii.

Sub aspect formal, rezultatul global poate să figureze fie în continuarea contului de profit şi pierdere, pentru care devine atunci un complement, fie ca o situaţie anexă (ce reia rezultatul net şi descrie trecerea de la un rezultat la altul), fie, în sfârşit, în situaţia variaţiei situaţiei nete.

Încă o dată să semnalăm că, în concepţia anglo-saxonă, activele nu corespund drepturilor de proprietate, ci „resurselor economice", ceea ce conduce la acreditarea rezultatului ca un indicator sau o măsură a unei performanţe.

La nivel conceptual, noua orientare, din ce în ce mai pregnant către o abordare bilanţieră, a condus la o evaluare a activelor şi pasivelor (mai ales a noilor instrumente financiare) la **valoarea lor de piaţă** (fair value), ceea ce determină o creştere a volatilităţii rezultatului, în funcţie de evoluţiile pieţei.

Norma americană FAS 130 precizează că nu obligă la prezentarea rezultatului global ca o măsură a performanţei şi, mai ales, că nu solicită calculul rezultatului

[1)] Aplicarea conceptului s-a realizat prin norma contabilă americană FAS 130 din iunie 1997.

Scanned with OKEN Scanner

global la nivel de acţiune, risipind, astfel, temerile analiştilor financiari privind „soarta" informaţiei „rezultatul pe acţiune".

În contextul european, organismul britanic de normalizare (Accounting Standards Board) a emis, la rândul lui, o normă (FRS 3: Reporting Financial Performance) ce creează o situaţie financiară suplimentară „Situaţia totalului câştigurilor şi pierderilor recunoscute" (Statement of total recognised gains and losses), care completează contul de profit şi pierdere şi permite relevarea altor venituri şi cheltuieli ce afectează activul net.

Noua imagine a normei internaţionale IAS 1 pune şi ea problema veniturilor şi cheltuielilor direct imputate activului net.

În concluzie, adoptarea de organismul american de normalizare (FASB) a rezultatului global consacră **abandonarea unei concepţii privind prioritatea acordată contului de profit şi pierdere (current operating concept) în favoarea unei concepţii bilanţiere (all-inclusive concept).**

16.3.1.3. Şi ajungând la problema perfecţionării situaţiilor financiare în sistemul contabil românesc

Ca peste tot în lume, şi în cazul României, contabilitatea este o „construcţie socială" ce reflectă trăsăturile societăţii româneşti.

Comparativ cu cazul Franţei, nu se poate afirma că România a fost bazată pe un atavism funciar. Capitalismul apare şi se dezvoltă mult mai târziu iar simţul proprietăţii nu atinge nici pe departe cotele burgheziei franceze. S-ar putea spune că, în formele ei cele mai dezvoltate, contabilitatea românească nu a fost, niciodată, dominată în exclusivitate de juridic şi patrimonialitate. Mărturie stă bătălia dintre şcoala patrimonialistă, condusă de Spiridon Iacobescu, şi cea economică, animată de Ion Evian, între cele două războaie mondiale.

Şi, totuşi, România este o ţară de drept scris. Cu acest atribut, contabilitatea românească ante 1950 a fost mult mai aproape de patrimonialismul francez decât de concepţiile economice de sorginte anglo-saxonă.

De altfel, nu se poate spune nici că ţara noastră a fost cuprinsă vreodată de febra capitalismului popular, precum o ţară ca Marea Britanie. Cel puţin în varianta lui financiară, închinată zeului „piaţă financiară". Firava Bursă de valori nu a jucat şi nici nu va juca prea curând un rol esenţial în sistemul de finanţare. De aici, o

Scanned with OKEN Scanner

anumită reţinere în implementarea unei concepţii veritabil economice în contabilitate, chiar dacă o anumită influenţă germană se făcea simţită. Capitalismul popular românesc a căpătat, mai degrabă, forma agrară a cooperativelor, dar aceste structuri nu şi-au pus amprenta, în mod decisiv, asupra sistemului contabil.

Se poate afirma că investitorul român (şi capitalul străin plasat în economia românească) era în căutarea securităţii. Bilanţul domina sistemul de documente de sinteză.

Perioada „roşie" a contabilităţii româneşti (1950-1989) este dominată de modelul economic de tip marxist, bazat pe producţie, pe costuri şi pe fluxuri. Termenii contabili situaţi în perimetrul patrimonialităţii îşi pierd din uzanţe şi din interes. Paradoxal, eficienţa şi rentabilitatea devin concepte la ordinea zilei. O economie care devenea din ce în ce mai falimentară îşi crea „indicatori de performanţă", dar care nu aveau acoperire economică. Teoretic, fiind orientată pe fluxuri, contabilitatea **românească** (?!) ar fi trebuit să acorde prioritate contului de profit şi pierdere. Care cont nici nu exista, dacă nu cumva considerăm o parte a „execuţiei bugetului de venituri şi cheltuieli" ca fiind un astfel de cont. Totuşi, contabilitatea curentă abunda în informaţii de tip „venituri", „cheltuieli" şi „rezultate". S-ar mai putea discuta asupra utilizatorilor care beneficiau de indicatorii de performanţă, dar, este ştiut, transparenţa informaţional contabilă era o expresie tabu.

Schimbările post 1989 au adus la ordinea zilei şi problema reformei sistemului contabil. Reînnodând tradiţiile patrimonialiste, normalizatorii români se îndreaptă spre experienţa franceză şi modelele european-continentale. Cu alte cuvinte, contabilitatea financiară românească redevine o contabilitate orientată spre documentele de sinteză, în primul rând spre bilanţ.

La aproape 5 ani de la implementarea noului sistem contabil, răspunsurile la câteva mari întrebări ar putea să ghideze asupra unei posibile noi concepţii în gândirea noastră contabilă. Ne întrebăm, atunci:

- Care este impedimentul acceptării principiului „priorităţii" realităţii în faţa formei", în sistemul nostru contabil?

- Ce ne împiedică, de fapt, să acceptăm ca definiţii valabile contextului românesc pe cele cu care operează cadrul contabil conceptual internaţional, în privinţa elementelor structurate în situaţiile financiare: active, datorii, cheltuieli, venituri etc.?

Şi răspundem...

Scanned with OKEN Scanner

Cum patrimonialitatea nu este un produs românesc, ci doar o grefă care a corespuns contextului nostru economic şi juridic, evoluţia ei spre o accepţie mai largă, mai ales în privinţa investiţiilor de tip necorporal, poate să fie mult mai uşor asimilată în sistemul contabil.

Contextul reformei economice în ţara noastră, cu restructurarea şi privatizarea ca principali piloni, ne obligă la regândirea sistemului de evaluare, o evaluare care să ţină cont de criteriile de piaţă şi de performanţele viitoare, chiar dacă, deocamdată, limitate.

O viziune mai dinamică asupra întreprinderii face ca abordarea pe fluxuri să fie reabilitată, cu condiţia ca să fie amendată cu noi valenţe: punerea în valoare a informaţiilor generate de marile cicluri: exploatarea, investiţiile şi finanţarea, dar mai ales determinarea şi valorificarea informaţiilor de tip „fluxuri de trezorerie".

O atare viziune face ca situaţii financiare precum contul de profit şi pierdere şi tabloul fluxurilor de trezorerie să ocupe un loc primordial în sistemul de documente de sinteză. Fără a nega rolul bilanţului. Mai ales în analizele care vizează starea de lichiditate şi de solvabilitate a întreprinderii. Ca să nu mai vorbim despre o posibilă concepţie dinamică privind bilanţul. Oricum, contabilitatea românească trebuie să se înscrie, în viitorul apropiat, pe linia progreselor realizate la nivel internaţional. Şi, nu în ultimul rând, acceptarea rezultatului global ca un concept integrator, utilizabil în analiza performanţelor.

În mod natural, în paragrafele următoare vom încerca să dăm fiecărei situaţii financiare locul pe care va trebui să-l ocupe în sistemul nostru contabil, la orizontul anului 2000.

16.3.1.4. Judecăţi noi despre bilanţ

Bilanţul furnizează informaţii despre situaţia financiară a întreprinderii şi, în special, referitoare la resursele economice pe care ea le controlează, la datorii şi la efectele tranzacţiilor, evenimentelor şi circumstanţelor susceptibile să modifice resursele şi datoriile.

Resursele economice, obţinute sau controlate, corespund activelor[1)], în timp ce datoriile corespund pasivelor externe care, împreună cu capitalurile proprii, constituie structura financiară a întreprinderii.

[1)] În felul acesta, sistemul contabil românesc ar asimila înţelesul internaţional (în fapt, anglo-saxon) al termenului de resurse economice.

Scanned with OKEN Scanner

Clasificarea activelor, datoriilor şi capitalurilor proprii după natură, după destinaţie, sau având în vedere lichiditatea şi exigibilitatea vine în întâmpinarea analizei financiare. Clasificarea cea mai adecvată este aceea care ajută utilizatorii să evalueze, pe de o parte, natura, mărimile, lichiditatea şi destinaţia resurselor disponibile, iar, pe de altă parte, mărimea şi scadenţele datoriilor.

Ca atare, clasificarea pe care şi-ar putea-o propune viitoarea schemă de bilanţ în ţara noastră este, atât pentru active cât şi pentru pasive externe, în elemente curente şi elemente necurente.

Distincţia curent/necurent decurge, în general, din destinaţia sau utilizarea reală a elementului şi, în mod rar, din natura sa.

Un activ trebuie să fie considerat un **activ curent** atunci când:

- el participă la activităţile de exploatare ale întreprinderii şi se aşteaptă să fie realizat sau consumat în cursul normal al ciclului de exploatare al întreprinderii;
- sau este deţinut, mai ales, în scopuri de plasament sau pentru o perioadă scurtă, şi se aşteaptă ca el să fie realizat în maximum 12 luni, după data închiderii exerciţiului.

Toate celelalte active sunt considerate **active necurente.**

Plecând de la cele două părţi ale definiţiei anterioare, se individualizează două categorii de active curente. Prima se referă la o parte a fondului de rulment al întreprinderii[1)], care este realizată sau consumată în cadrul ciclului normal de exploatare. Cea de a doua se referă la active curente care nu sunt active de exploatare, dar care sunt deţinute în scopuri de plasament sau de investiţii şi se aşteaptă ca ele să fie realizate în maximum 12 luni, începând cu data închiderii exerciţiului.

Activele de exploatare includ stocurile şi creanţele-clienţi.

Deşi, adesea, este dificil să se definească cu precizie ciclul de exploatare al fiecărei întreprinderi, se poate afirma că, la modul general, ciclul de exploatare al unei întreprinderi este timpul mediu între achiziţia materiilor prime şi materialelor ce intră în diferitele procese şi realizarea lor în elemente de trezorerie sau în instrumente convertibile cu uşurinţă în elemente de trezorerie.

Pentru a realiza distincţia active curente/active necurente, ciclul de exploatare este considerat de un an, exceptând sectoarele sau activităţile în care o perioadă

[1)] În terminologia noastră anterioară, a necesarului în fond de rulment.

Scanned with OKEN Scanner

mai mare de un an este mai adecvată.

Din delimitările anterioare se deduce că **activele necurente** sunt:

- active ce sunt destinate să fie utilizate de o manieră continuă pentru necesităţile activităţilor întreprinderii precum imobilizările corporale şi imobilizările necorporale;
- şi activele deţinute în scopuri de plasament pe termen lung sau care nu sunt destinate să fie realizate în maximum 12 luni, după data de închidere a exerciţiului financiar.

Un pasiv extern trebuie să fie considerat un **pasiv curent** atunci când:

- se aşteaptă ca el să fie achitat (decontat) prin utilizarea de elemente de trezorerie ce aparţin activelor curente;
- sau trebuie să fie achitat (decontat) în maximum 12 luni, după închiderea exerciţiului financiar.

Toate celelalte pasive externe sunt considerate pasive **necurente.**

Unele pasive curente precum datoriile faţă de furnizori, faţă de salariaţi şi organismele de asigurări sociale sau o parte din datoriile faţă de buget, sunt considerate obligaţii pentru elementele ce formează fondul de rulment[1)] utilizat în ciclul de exploatare normal al întreprinderii.

Alte pasive curente sunt mai greu de definit, în raport cu ciclul de exploatare curent, cu toate că ele trebuie să fie plătite în maximum 12 luni, după data de închidere a exerciţiului financiar. Se încadrează aici partea scadentă în mai puţin de un an a împrumuturilor pe termen mediu şi lung, creditele bancare pe termen scurt, dividendele de plătit, impozitele asupra beneficiilor şi alte datorii necomerciale. Împrumuturile care finanţează fondul de rulment pe termen lung şi care nu trebuie să fie achitate în 12 luni (sau în cadrul ciclului de exploatare curent, dacă el este mai lung) sunt **pasive necurente.**

Mărimea oricărei obligaţii care a fost exclusă din pasivele curente este prezentată în pasivele necurente. Informaţiile ce justifică această prezentare trebuie să fie menţionate în anexă.

Posturile bilanţiere aferente activului sunt prezentate atât la nivelul valorii lor brute cât şi al celei nete. În mod evident, trebuie să fie evidenţiată distinct şi mărimea deprecierii.

În virtutea celor expuse anterior, modelul de bilanţ s-ar prezenta astfel:

1) În terminologia noastră anterioară, necesarul în fond de rulment.

Scanned with OKEN Scanner

BILANŢ

în mii lei

ACTIVE	la 31 decembrie N	la 31 decembrie N-1	CAPITALURI PROPRII ŞI PASIVE EXTERNE	la 31 decembrie N	la 31 decembrie N-1
Active necurente			**Capitaluri proprii**		
Active imobilizate			Capital social	x	x
Imobilizări necorporale	x	x	Rezerve	x	x
Minus amortizări	-x	-x	Alte capitaluri proprii	x	x
	x	x	Rezultate reportate	x	x
Imobilizări corporale	x	x	Total capitaluri proprii înaintea rezultatului exerciţiului	x	x
Minus amortizări	-x	-x	Rezultatul exerciţiului	x	x
	x	x	Total capitaluri proprii înaintea repartizării	x	x
Imobilizări financiare	x	x			
Minus provizioane	-x	-x			
	x	x			
Total active imobilizate	x	x			
Alte active necurente	x	x			
Total active necurente	x	x			
Active curente			**Pasive externe**		
Stocuri	x	x	**Pasive necurente**		
Minus provizioane	-x	-x	Împrumuturi	x	x
	x	x	Alte pasive financiare	x	x
Creanţe clienţi şi costuri asimilate	x	x	Provizioane	x	x
Minus provizioane	-x	-x	Total pasive necurente	x	x
	x	x	**Pasive curente**		
Alte active curente	x	x	Furnizori şi conturi asimilate	x	x
Plasamente şi alte active financiare	x	x	Alte pasive externe	x	x
Minus provizioane	-x	-x	Credite bancare pe termen scurt şi alte pasive financiare	x	x
	x	x	Total pasive curente	x	x
Lichidităţi şi echivalente de lichidităţi	x	x	Total pasive externe	x	x
Total active curente	x	x			
Total active	x	x	Total capitaluri proprii şi pasive externe	x	x

Se poate constata că un atare model de bilanţ este deschis spre necesităţile analizei financiare. În mod normal, fiecare întreprindere ar trebui să aibă libertatea să adapteze acest model în funcţie de activităţile şi operaţiile sale, ţinând cont, bineînţeles, de principiile general admise.

16.3.1.5. Judecăţi noi despre contul de profit şi pierdere

Contul de profit şi pierdere furnizează informaţii referitoare la performanţele întreprinderii. Aceste informaţii sunt utile pentru a evalua rentabilitatea întreprinderii şi capacitatea ei de a genera fluxuri de trezorerie, plecând de la resursele pe care le controlează. De asemenea, ele sunt utile pentru a evalua eficacitatea cu care

Scanned with OKEN Scanner

întreprinderea a utilizat aceste resurse şi capacitatea ei de a folosi resurse suplimentare.

O prezentare optimă cere ca:

- să fie divulgate rezultatele activităţilor de exploatare, de plasament şi de finanţare;
- să fie menţionate separat mărimea veniturilor şi cheltuielilor, câştigurilor şi pierderilor ce provin din activităţi ordinare, elemente prezentate atât după natura cât şi după destinaţia lor;
- să fie prezentate separat elementele recurente (repetitive);
- să fie menţionate separat elementele extraordinare;
- să fie divulgate separat veniturile şi cheltuielile ce au caracteristici specifice precum veniturile şi cheltuielile financiare, impozitele asupra beneficiilor etc.;
- să fie prezentate separat veniturile şi cheltuielile activităţilor abandonate, precum şi rezultatul generat de un sector de activitate abandonat.

Întreprinderilor româneşti ar trebui să li se lase posibilitatea alegerii între un cont de profit şi pierdere structurat după destinaţii şi un cont de profit structurat după natură. Aceasta ar reprezenta o evoluţie importantă a sistemului nostru contabil. Din motive legate de necesităţi manageriale ca şi pentru a răspunde unor criterii de comparaţie, la nivel internaţional, întreprinderile mari ar opta pentru structura pe destinaţii. De altfel, această clasificare a veniturilor şi cheltuielilor ar deveni metoda de referinţă. Prezentarea pe baza clasificării după natură (cealaltă metodă autorizată) ar ţine cont de cultura contabilă în vigoare în ţara noastră. Ea ar răspunde mai bine necesităţilor întreprinderilor mici şi mijlocii.

Metoda de referinţă

Conform acestei metode, clasificarea cheltuielilor se face în raport cu destinaţia lor, în: costurile vânzărilor, costurile de distribuţie şi costurile administrative.

Această prezentare furnizează utilizatorilor informaţii mai relevante decât clasificarea după natură.

Repartizarea costurilor pe diferite funcţii poate să fie arbitrară, de unde şi necesitatea unui efort considerabil de judecată.

Pentru o **întreprindere comercială,** repartizarea se face plecând de la următoarea ecuaţie:

Scanned with OKEN Scanner

Stocurile de mărfuri la începutul exerciţiului
+ Cumpărările de mărfuri în cursul exerciţiului
= Total mărfuri disponibile pentru vânzare
- Stocurile de mărfuri la sfârşitul exerciţiului
= Costurile mărfurilor vândute.

Costurile de distribuţie şi de administraţie sunt determinate prin referire la cheltuielile ce se conectează direct la aceste funcţii.

Celelalte cheltuieli sunt înscrise la rubrica „alte cheltuieli de exploatare".

În **întreprinderile cu activitate de producţie** trebuie să se dispună de un sistem de calcul al costurilor (prin atribuţiile contabilităţii de gestiune). În general, întreprinderile cu o astfel de activitate dispun de un sistem de evaluare a stocurilor de produse finite, de semifabricate şi de producţie în curs. În cazul în care o întreprindere nu dispune de un astfel de sistem, ea ar putea să determine costul bunurilor vândute, după cum urmează:

(i) Calculul costului materiilor prime consumate:

Stocurile iniţiale de materii prime
+ Cumpărările de materii prime ale perioadei
- Stocurile finale de materii prime
= Materii prime consumate

(ii) Costul manoperei directe.

(iii) Cheltuielile generale de producţie sunt afectate pe baza cheilor de repartizare cele mai adecvate. Această afectare se realizează pe baza metodei de „imputare raţională"[1]. Dacă întreprinderea lucrează în regim de subactivitate, cota parte a cheltuielilor generale neafectată costurilor vânzărilor (bunurilor vândute) este prezentată la rubrica „alte cheltuieli de exploatare". Atunci când repartizarea cheltuielilor generale este utilă pentru înţelegerea performanţelor şi când mărimea acestor cheltuieli este semnificativă, se impune întocmirea şi publicarea unei piese anexe care să conţină modul de afectare a acestor cheltuieli.

(iv) Variaţia stocurilor de lucrări în curs de execuţie este adăugată sau dedusă din elementele anterioare.

(v) Determinarea costului bunurilor vândute:

Costul bunurilor produse
+ Stocul iniţial de produse finite

[1] Orice manual sau lucrare modern/ă de contabilitate de gestiune prezintă metoda de „imputare raţională", pentru repartizarea cheltuielilor generale de producţie.

Scanned with OKEN Scanner

- Stocul final de produse finite

= Costul bunurilor vândute (vânzărilor)

Costurile de distribuţie şi de administraţie sunt determinate prin referire la cheltuielile ce se conectează în mod direct la aceste funcţii. Celelalte cheltuieli sunt înscrise la rubrica „alte cheltuieli de exploatare".

Modelul de prezentare a contului de profit şi pierdere, în conformitate cu metoda de referinţă (structura după destinaţie) este redat în cele ce urmează:

CONTUL DE PROFIT ŞI PIERDERE — în mii lei

	Exerciţiul	
	N	N-1
Vânzări	x	x
Costul vânzărilor	-x	-x
Marja brută	x	x
Alte venituri din exploatare	x	x
Cheltuieli de distribuţie	-x	-x
Cheltuieli de administraţie	-x	-x
Alte cheltuieli de exploatare	-x	-x
Rezultatul din exploatare	x	x
Cheltuieli financiare nete	-x	-x
Venituri din plasamente	x	x
Alte câştiguri ordinare	x	x
Alte pierderi ordinare	-x	-x
Rezultatul activităţilor ordinare înaintea impozitării	x	x
Impozitul asupra beneficiilor	x	x
Rezultatul activităţilor ordinare după impozitare	x	x
Elemente extraordinare (câştiguri/pierderi)	±x	±x
Rezultatul net al exerciţiului	x	x
Rezultatul net al exerciţiului	x	x
Efectele modificărilor contabile (minus impozitul aferent)	-x	-x
Rezultatul după modificările contabile	x	x

Scanned with OKEN Scanner

În cazul în care o întreprindere utilizează metoda de referinţă, ea trebuie să furnizeze, în mod obligatoriu, informaţii referitoare la **natura** cheltuielilor, în anexă.

Cealaltă metodă autorizată

Deşi modelul actual de cont de profit şi pierdere răspunde, în mare, cerinţelor, nu putem să pierdem din vedere câteva ameliorări posibile:

- Renunţarea la clasificarea curent/excepţional în favoarea clasificării ordinar/extraordinar, din motive analizate de noi în lucrări anterioare[1)], precum şi în volumul I al prezentei lucrări[2)].

- Prezentarea rezultatului activităţilor ordinare atât înainte de impozitare cât şi după impozitare.

- Prezentarea efectelor modificărilor contabile (diminuate cu impozitele aferente.

- Prezentarea imaginii rezultatului după modificările contabile.

În cazul în care o întreprindere ar utiliza această metodă de prezentare, ea ar trebui să publice în anexă informaţii referitoare la repartizarea cheltuielilor pe destinaţii.

Pentru necesităţi legate de agregarea informaţiilor la nivel de sector de activitate sau la scară naţională, întreprinderile ar trebui să publice tabloul soldurilor intermediare de gestiune care, deocamdată, în ţara noastră, rămâne numai o experienţă universitară. Determinarea soldurilor intermediare poate fi cerută atât întreprinderilor care întocmesc şi publică un cont de profit şi pierdere structurat după natura cheltuielilor şi veniturilor cât şi cele care ar fi recurs la metoda de referinţă (structura după destinaţii).

16.3.1.6. Recursul la un tablou al fluxurilor de trezorerie

Tabloul fluxurilor de trezorerie furnizează informaţii referitoare la maniera în care întreprinderea a obţinut şi a utilizat lichidităţile, ca urmare a activităţilor de exploatare, de investiţii şi de finanţare, precum şi prin influenţa altor factori ce afectează lichiditatea şi solvabilitatea acesteia.

De asemenea, tabloul fluxurilor de trezorerie permite utilizatorilor să evalueze capacitatea întreprinderii de a genera fluxuri pozitive de trezorerie, să evalueze

---

[1)] Niculae Feleagă, Controverse contabile, lucrare anterior citată, paginile 109-111.
[2)] Paragrafele 2.5.2.2. şi 2.5.2.3.

Scanned with OKEN Scanner

capacitatea acesteia de a onora angajamentele, de a distribui dividende şi de a acoperi necesităţile de finanţare internă.

Fluxurile de trezorerie implicate de activităţile de exploatare pot să fie prezentate:

- fie utilizând **metoda directă** (metodă de referinţă), care constă în furnizarea informaţiilor referitoare la principalele categorii de intrări şi ieşiri de lichidităţi (încasări şi plăţi);

- fie utilizând **metoda indirectă** (altă metodă autorizată), care constă în prezentarea fluxurilor de trezorerie prin corectarea rezultatului net al exerciţiului cu incidenţa operaţiilor ce nu au un caracter monetar, cu orice report sau regularizare de încasări sau de plăţi trecute sau viitoare şi cu elementele de venituri sau de cheltuieli asociate fluxurilor de trezorerie ce vizează investiţiile sau finanţarea.

Prezentarea tabloului fluxurilor de trezorerie

Această situaţie financiară prezintă fluxurile de trezorerie ale exerciţiului clasificate în fluxuri ce provin (sau utilizate) din/în activităţile de exploatare, de investire şi de finanţare.

● **Fluxurile de trezorerie legate de exploatare**

Activităţile de exploatare se referă la activităţile principale generatoare de venituri şi la orice altă activitate cu excepţia celor care sunt considerate activităţi de investire sau de finanţare.

Exemple de fluxuri de trezorerie implicate de exploatare:

- încasări ce provin de la clienţi şi plăţi de obligaţii faţă de furnizori;
- încasări şi plăţi efectuate în relaţiile cu statul, în numele taxelor indirecte;
- plăţi de obligaţii faţă de personal;
- plăţi de impozite şi de taxe directe, cu condiţia ca ele să nu se refere la activităţile de investire şi de finanţare;
- încasările şi plăţile nedefinite că sunt implicate de activităţile de investire şi de finanţare precum încasările şi plăţile de prime de asigurare;
- fluxurile de trezorerie legate de plasamente achiziţionate pentru a fi vândute.

● **Fluxurile de trezorerie legate de activităţile de investire**

Activităţile de investire se referă la achiziţionarea şi la cesiunea de active pe termen lung şi la orice investiţie care nu este inclusă în echivalentele de lichidităţi.

Mişcările de trezorerie legate de activităţile de investire se referă, de exemplu,

Scanned with OKEN Scanner

la:

- plăţi şi încasări relative la achiziţionarea şi vânzarea de titluri de participare;
- încasări şi plăţi ce decurg din cesiunile şi achiziţiile de imobilizări corporale, imobilizări necorporale şi alte active imobilizate.

● **Fluxurile de trezorerie legate de activităţile de finanţare**

Activităţile de finanţare sunt activităţi ce antrenează schimbări în mărimea şi compoziţia capitalurilor proprii şi capitalurilor împrumutate. Mişcările de trezorerie implicate de activităţile de finanţare se referă, de exemplu, la:

- fluxurile legate de emisiunea de acţiuni sau de alte instrumente de capitaluri proprii, precum şi la răscumpărarea de către întreprindere a acţiunilor proprii;
- dividendele plătite şi alte distribuiri în favoarea acţionarilor;
- fluxurile legate de emisiunea de împrumuturi obligatare, de împrumuturi bancare pe termen lung şi mediu, de credite bancare pe termen scurt, precum şi fluxurile generate de rambursarea acestor împrumuturi sau credite.

Remarcă: Activităţile de investire şi de finanţare care nu antrenează fluxuri de trezorerie sunt excluse din tablou. Se încadrează în aceste operaţii: conversiunea angajamentelor în capital; achiziţiile de active prin contracte de locaţie-finanţare. În schimb, rambursările presupuse de operaţia de leasing sunt considerate ieşiri de trezorerie şi sunt legate de activităţile de finanţare.

● **Efectele variaţiilor cursurilor de schimb**

Astfel de efecte asupra lichidităţilor deţinute sau datorate în monede străine sunt prezentate în mod distinct.

● **Elementele extraordinare şi efectele modificărilor contabile**

Fluxurile de trezorerie legate de elementele extraordinare şi de efectele modificărilor contabile trebuie să fie clasificate în fluxuri de exploatare, fluxuri ale activităţilor de investire şi fluxuri ale activităţilor de finanţare, şi prezentate în mod separat.

Modelul tabloului prezentat în conformitate cu metoda directă relevă următoarele structuri:

Scanned with OKEN Scanner

Modelul de referinţă

TABLOUL FLUXURILOR DE TREZORERIE

în mii lei

	Exerciţiul	
	N	N-1
Fluxuri de trezorerie generate de activităţile de exploatare		
Încasările referitoare la creanţele clienţi	x	x
Plăţile referitoare la obligaţiile faţă de furnizori şi faţă de personal	-x	-x
Dobânzi plătite	-x	-x
Impozite asupra beneficiilor plătite	-x	-x
Fluxul de trezorerie care provine din exploatare (sau care este afectat exploatării)	± x	± x
Fluxuri de trezorerie generate de activităţile de investire		
Plăţi generate de achiziţionarea imobilizărilor corporale şi necorporale	-x	-x
Încasări generate de cesiunea imobilizărilor corporale şi necorporale	x	x
Plăţi generate de achiziţionarea imobilizărilor financiare	-x	-x
Încasări generate de cesiunea imobilizărilor financiare	x	x
Fluxul de trezorerie care provine din activităţile de investire (sau care este afectat activităţilor de investire)	± x	± x
Fluxurile de trezorerie generate de activităţile de finanţare		
Încasări ca urmare a emisiunii de acţiuni	x	x
Dividende plătite şi alte distribuiri în favoarea acţionarilor	-x	-x
Încasări ca urmare a contractării de împrumuturi	x	x
Plăţi ca urmare a rambursării de împrumuturi	-x	-x
Fluxul de trezorerie care provine din activităţile de finanţare (sau care este afectat activităţilor de finanţare)	±x	±x
Incidenţa variaţiilor cursurilor de schimb asupra lichidităţilor şi echivalentelor de lichidităţi	±x	±x
Variaţia de trezorerie	±x	±x
Trezoreria la începutul exerciţiului	x	x
Trezoreria la închiderea exerciţiului	x	x

Scanned with OKEN Scanner

În ceea ce priveşte modelul implicat de aplicarea metodei indirecte, acesta se prezintă după cum urmează:

TABLOUL FLUXURILOR DE TREZORERIE
(prezentat pe baza metodei indirecte)

în mii lei

	Exerciţiul	
	N	N-1
Fluxurile de trezorerie generate de activităţile de exploatare		
Rezultatul net	±x	±x
Ajustări pentru:		
● Amortizări şi provizioane	x	x
● Variaţia:		
- stocurilor	±x	±x
- creanţelor	±x	±x
- altor active	±x	±x
- furnizorilor şi altor datorii	±x	±x
● Plusuri sau minusuri de valoare din cesiune	±x	±x
Fluxul de trezorerie care provine din exploatare (sau care este afectat exploatării)	±x	±x
Fluxurile de trezorerie generate de activităţile de investire		
Plăţi generate de achiziţionarea imobilizărilor corporale şi necorporale	-x	-x
Încasări generate de cesiunea imobilizărilor corporale şi necorporale	x	x
Plăţi generate de achiziţionarea imobilizărilor financiare	-x	-x
Încasări generate de cesiunea imobilizărilor financiare	x	x
Fluxul de trezorerie care provine din activităţile de investire (sau care este afectat activităţilor de investire)	±x	±x
Fluxurile de trezorerie generate de activităţile de finanţare		
Încasări ca urmare a emisiunii de acţiuni	x	x
Dividende plătite şi alte distribuiri în favoarea acţionarilor	-x	-x
Încasări ca urmare a contractării de împrumuturi	x	x
Plăţi ca urmare a rambursării de împrumuturi	-x	-x
Fluxul de trezorerie care provine din activităţile de finanţare (sau care este afectat activităţilor de finanţare)	±x	±x
Incidenţa variaţiilor cursurilor de schimb asupra lichidităţilor şi echivalentelor de lichidităţi	±x	±x
Variaţia de trezorerie	±x	±x
Trezoreria la începutul exerciţiului	x	x
Trezoreria la închiderea exerciţiului	x	x

Scanned with OKEN Scanner

16.3.2. Reguli şi principii de organizare a contabilităţii financiare

Ţinerea contabilităţii comportă ţinerea registrelor contabile, precum şi elaborarea şi prezentarea situaţiilor financiare.

Ea trebuie să fie astfel organizată încât să permită:

- sesizarea completă şi înregistrarea tuturor operaţiilor;
- conservarea datelor de bază;
- disponibilitatea informaţiilor elementare şi întocmirea, în timp oportun, a situaţiilor a căror producţie este prevăzută sau cerută;
- controlul exactităţii datelor şi procedeelor de prelucrare.

Ţinerea contabilităţii trebuie să asigure existenţa unei căi de verificare. Ea se concretizează, mai ales, prin adoptarea:

- de metode, de reguli şi de suporturi de comunicare adecvate sistemului contabil,
- unui plan de conturi,
- de registre contabile,
- de procedee şi de mijloace adecvate,
- unei organizări contabile concretizate, eventual, într-un manual.

Planul de conturi al întreprinderii este un document ce respectă logica planului general adoptat de organismul de normalizare. Planul de conturi al fiecărei întreprinderi trebuie să fie suficient de detaliat, pentru a permite înregistrarea ordonată a operaţiilor.

Registrele contabile sunt cele recunoscute şi descrise de Legea contabilităţii şi regulamentul său de aplicare. Normele de utilizare a registrelor de contabilitate prezintă detalii privind modelele de registre, modul de întocmire şi alte condiţii referitoare la manipularea şi păstrarea acestora. Deocamdată, normele prevăd utilizarea registrului-jurnal, registrului-jurnal de încasări şi plăţi, registrului-inventar, registrului-cartea mare şi a registrului cartea-mare (şah). Este posibil ca forma de înregistrare să evolueze, astfel încât întreprinderile să adopte pe lângă jurnalul general şi jurnalul de încasări şi plăţi şi o serie de jurnale şi registre auxiliare. În fapt, astfel de instrumente auxiliare există, dar o reformă a „formei de înregistrare contabilă" se impune în viitorul apropiat.

Contabilitatea poate să fie ţinută manual sau **prin intermediul sistemelor**

Scanned with OKEN Scanner

informatice.

Organizarea contabilităţii ţinută prin intermediul sistemelor informatice trebuie să permită:

- satisfacerea exigenţelor de securitate şi de fiabilitate;
- redarea pe imprimante, sub formă direct inteligibilă, a oricărei date intrate sau produse de sistemul de prelucrare.

Identificarea documentelor informatice este obţinută prin:

- numerotarea paginilor,
- utilizarea datei de prelucrare generată de sistem şi care nu poate să fie modificată de întreprindere, pentru a data documentele,
- utilizarea unui program care să interzică anularea sau modificarea operaţiilor validate.

Realizarea controlului sistemului informatic presupune accesul la documentaţia de analiză, de programare şi de execuţie a prelucrărilor, în vederea realizării testelor necesare.

În cazul achiziţionării unui produs informatic (logiciel) standard, documentaţia furnizată cu produsul-program respectiv poate să constituie, de asemenea, o parte a documentaţiei cerute.

Manualul de organizare a contabilităţii trebuie să conţină informaţii referitoare la:

- organizarea generală a întreprinderii,
- organizarea contabilă a întreprinderii,
- planul de conturi, descrierea conţinutului conturilor, precum şi un ghid al înregistrărilor contabile,
- descrierea procedeelor de colectare, de sesizare, de prelucrare şi de control ale informaţiilor,
- sistemul de clasare şi de arhivare,
- registrele contabile obligatorii şi legăturile între aceste registre şi alte documente contabile,
- modelele reţinute pentru prezentarea situaţiilor financiare;
- ghidul lucrărilor de închidere a exerciţiului financiar (inclusiv de realizare a inventarierii),
- organizarea lucrărilor de elaborare şi de prezentare a situaţiilor financiare.

Scanned with OKEN Scanner

16.3.3. Consideraţii privind planul de conturi general

Logica actualului plan de conturi general este satisfăcătoare. Ea răspunde obiectivului central al organizării sistemului de conturi: elaborarea situaţiilor financiare. De altfel, am remarcat în mai multe rânduri în cuprinsul lucrării noastre că sistemul contabil românesc este orientat spre obţinerea bilanţului, şi nu spre urmărirea fluxurilor întreprinderii[1)].

Ca atare, structurarea pe clase, grupe, conturi şi subconturi rămâne, în general, aceeaşi.

Totuşi, judecăţile noi despre conţinutul situaţiilor financiare impun unele amendamente în planul de conturi:

(i) În acord cu structura propusă pentru **bilanţ:**

● Clasa 1 devine clasa **„conturilor de capitaluri proprii şi de pasive externe necurente".**

● Clasa 2 devine clasa **„conturilor de active necurente".** Ea include obişnuitele grupe şi conturi de imobilizări, amortizări şi provizioane, dar va cuprinde şi o grupă de **„alte active necurente".**

● Clasa 4 ar cuprinde, în plus, o grupă pentru înregistrarea **„provizioanelor curente pentru riscuri şi cheltuieli".** În acest fel, categoria „provizioane pentru riscuri şi cheltuieli" este delimitată în funcţie de criteriul necurent/curent, iar conturile sunt afectate atât clasei 1 (grupa 15) cât şi clasei 4.

● Clasa 5 ar suporta o reorganizare mai profundă, pentru realizarea delimitării necurent/curent. În acest sens, ea ar cuprinde:

- o grupă distinctă de **„împrumuturi şi datorii financiare curente",** care să includă conturi pentru toate datoriile financiare presupuse de criteriul **„curent"** (de exemplu, partea din împrumuturi, cu o scadenţă mai mică de un an);

- o grupă distinctă de **„împrumuturi acordate şi alte creanţe financiare curente",** care să includă conturi pentru partea din împrumuturile acordate şi din alte creanţe financiare, cu o scadenţă mai mică de un an.

(ii) În acord cu structura propusă pentru **contul de profit şi pierdere:**

● Respectându-se opţiunea pentru criteriul de delimitare **ordinar/extraordinar** (în locul criteriului de delimitare curent/excepţional), grupele 67 şi 77 ar cuprinde

---

[1)] Aşa cum era orientat vechiul sistem contabil românesc.

Scanned with OKEN Scanner

conturi referitoare la **„pierderi extraordinare"**, respectiv **„câştiguri extraordinare".**

● Totodată, în celelalte grupe vor fi cuprinse conturi care să reflecte **operaţiile ordinare.**

● Pentru creşterea valorii informaţionale a conturilor din grupa 60, s-ar putea accepta înregistrarea cheltuielilor respective în momentul cumpărării, urmând ca pentru stabilirea **„cheltuielilor consumate"** să opereze un cont distinct, (60x), de **„variaţie a stocurilor"** din aprovizionări[1]. Deci, grupa 60 ar fi intitulată **„cumpărări"** (excepţie ar face contul de variaţie, 60x).

16.4. Normele contabile tehnice

După cum am remarcat anterior, normele tehnice ar stabili modalităţile de prelucrare a operaţiilor ce decurg din tranzacţiile şi alte evenimente ale activităţii întreprinderii, prin determinarea regulilor de constatare (recunoaştere) a operaţiilor şi elementelor implicate, de evaluare a acestora şi de publicare a lor, prin intermediul situaţiilor financiare.

O bună parte dintre aceste norme ar fi în acord cu eforturile de normalizare ale organismului internaţional (IASC), apropiind România de curentele şi tendinţele pe plan mondial, în materie de contabilitate.

În mod evident, metodele alese în cadrul fiecărei norme (în special prelucrarea de referinţă) ar trebui să ţină seama de particularităţile politice, economice, financiare, sociale şi culturale ale ţării noastre. Aşa, de exemplu, metodele propuse trebuie să fie în acord cu sistemul nostru financiar, care nu este şi nu va fi prea curând o lume a pieţelor financiare. Ca atare, prelucrările nu vor viza maximizarea beneficiilor pentru atragerea investitorilor, ci un spirit de prudenţă care să ofere credibilitate în faţa finanţatorului bancar. De asemenea, prelucrările alese trebuie să fie în acord cu filosofia principiului suprem al oricărei contabilităţi cu pretenţii, adică spiritul de „imagine fidelă".

Dincolo de aceste deziderate, pachetul de norme tehnice nu ar trebui să omită:

- o normă contabilă relativă la **capitalurile proprii;**
- o normă contabilă relativă la **venituri;**

[1] Propunere care se regăseşte, de altfel, în toate lucrările noastre.

Scanned with OKEN Scanner

- o normă contabilă relativă la **stocuri;**
- o normă contabilă relativă la **imobilizările corporale;**
- o normă contabilă relativă la **imobilizările necorporale;**
- o normă contabilă relativă la **plasamente;**
- o normă contabilă relativă la **rezultatul net** al exerciţiului şi la **elementele extraordinare;**
- o normă contabilă relativă la **contractele de construcţii;**
- o normă contabilă relativă la **contabilizarea impozitului asupra beneficiului;**
- o normă contabilă relativă la **modificările contabile** (erorile fundamentale şi schimbările de metodă contabilă);
- o normă contabilă relativă la contabilizarea **subvenţiilor publice;**
- o normă contabilă relativă la **costurile împrumuturilor;**
- o normă contabilă relativă la **eventualităţi şi evenimente posterioare închiderii exerciţiului;**
- o normă contabilă relativă la **efectele variaţiilor privind cursurile monedelor străine;**
- o normă contabilă relativă la **grupările de întreprinderi;**
- o normă contabilă relativă la **consolidarea şi prezentarea situaţiilor financiare consolidate;**
- o normă contabilă relativă la **tratamentul conturilor în condiţii de hiperinflaţie;**
- mai ales în condiţiile acceptării principiului „priorităţii" realităţii în faţa formei, o normă contabilă referitoare la **contabilizarea contractelor de locaţie.**

În sprijinul elaborării acestui pachet de norme stau normele contabile internaţionale şi experienţele în materie ale altor ţări (în primul rând, experienţa franceză).

Este şi motivul pentru care tratatul nostru este realizat pe baza unei abordări internaţionale. Cititorul lucrării va regăsi, în paginile ei, litera şi spiritul normelor contabile internaţionale, prècum şi rezumatul experienţelor altor ţări. Încercarea noastră de a schiţa, fie şi de o manieră imperfectă, arhitectura sistemului contabil românesc la orizontul anului 2000 are menirea de a incita şi de a provoca pe oricine vrea să cotizeze pentru viitorul disciplinei noastre. Am făcut-o chiar cu riscul de a fi acuzaţi de a-l fi „plagiat" pe Thomas Morus, cu a lui „Utopia". **Vrem să rămânem utopici, pentru că vrem să rămânem universitari.** Pentru confirmare,

Scanned with OKEN Scanner

dedicăm lucrarea noastră studenţilor în contabilitate, adică acelor spirite în care mai ai şansa să găseşti un gram de utopie. Şi un gram de speranţă că „a fi român" nu trebuie să devină o expresie peiorativă.

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie selectivă

Octavian Bojian	Contabilitatea întreprinderilor, Editura Eficient, 1996
D. Boussard, J. Y. Eglem (coordonatori)	Les mécanismes comptables de l'entreprise, Éditions Montchrestien, Paris, 1990
Dimitrie Cameniţă	Introducere în contabilitatea întreprinderilor comerciale, litо ASE, Bucureşti, 1991
Oprea Călin, Mihai Ristea, Ilie Văduva, Horia Neamţu	Bazele contabilităţii, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995
Bernard Colasse	Contabilitate generală, ediţia a IV-a, traducere de Neculai Tabără, Editura Moldova, Iaşi, 1995
Bernard Colasse	Du nouveau système comptable des entreprises de la Tunisie. Alignement sur ou adaptation aux normes comptables internationales, Revue Française de Comptabilité nr. 288/1997
C. Collete J. Richard	Comptabilité générale par la méthode des flux, Dunod, Paris, 1992
Gheorghe Creţoiu, Ion Bucur	Contabilitate. Noul sistem şi expertiza contabilă, ediţia a III-a, Editura Actami, Bucureşti, 1997
Mihaela Dumitrana, Magdalena Negruţiu	Contabilitate în comerţ şi turism, Editura Maxim, Bucureşti, 1996
Mihail Epuran (coordonator)	Contabilitatea financiară în noul sistem contabil, vol. I-II, Editura de Vest, Timişoara, 1994-1995
Bernard Esnault, Christian Hoarau	Comptabilité financière, Presses Universitaires de France, 1994
Niculae Feleagă	Contabilitate financiară, vol. I-II, curs universitar inspirat după modelul francez de contabilitate, Editura Universităţii Athenaeum, Bucureşti, mai, 1991
Niculae Feleagă Ion Ionaşcu	Contabilitate financiară, vol. I-III, Editura Economică, 1993
Niculae Feleagă Ion Ionaşcu	Contabilitate financiară, vol. IV: Sisteme contabile adaptate inflaţiei, Editura Economică, 1994
Niculae Feleagă	Sisteme contabile comparate, Editura Economică, Bucureşti, 1995
Niculae Feleagă (coordonator)	Contabilitate aprofundată, Editura Economică, 1996
Niculae Feleagă	Dincolo de frontierele vagabondajului contabil, Editura Economică, 1997
Gérard Hirigoyen, Jean-Guy Degos	Comptabilité financière des sociétés et des groupes, Collection Eyrolles Management, Paris, 1990
Ion Ionaşcu	Epistemologia contabilităţii, Editura Economică, 1997
Georges Langlois, Micheline Friédérich, Alain Burlaud	Comptabilité approfondie, Foucher, Édition 1996-1997
Claude Lavabre, Gilles Lavabre	Comptabilité des sociétés. Fusion. Consolidation, Éditions Litec, 1993

Scanned with OKEN Scanner

Sub direcţia: Robert Mazars, Claude Charron, Pierre Gatet, Isabelle de Kerviller, Jean-Louis Lebrun, Hubert Luneau, Philippe Peuch-Lestrade	Pratiques Lamy, Comptable, 1993
Louis Ménard, Nadi Chlala, Donald E. Kieso, Jerry J. Weigandt, V. Bruce Irvine, W. Harold Silvester	Comptabilité intermédiaire, Éditions du Renouveau Pédagogique Inc, Ottawa, Canada, 1991
Ion Negescu	Bazele contabilităţii, Editura Didactică şi Pedagogică, 1998
Robert Obert	Comptabilité générale approfondie, 3e édition, Dunod, Paris, 1992
Iacob Petru Pântea	Managementul contabilităţii româneşti, vol. I - II, Editura Intelcredo, Deva, 1998
Claude Pérochon	Comptabilité générale, Les Éditions Foucher, Paris, 1991
L. Possler Gh. Lambru N. Cucui	Sistemul contabil al agenţilor economici - îndrumar practic, ediţia a III-a, Editura Fundaţiei „Andrei Şaguna", Constanţa, 1998
Jean Raffegeau, Pierre Dufils, Jean Corre, Claude Lopater	Mémento pratique comptable, Éditions Lefebvre, 1997
Bernard Raffournier	Normes comptables internationalles (I.A.S.), Ed. Economica, Paris, 1996
Jacques Richard	Comptabilités et pratiques comptables, Dalloz, 1996
Mihai Ristea	Noul sistem contabil din România, Editura Cartimex, 1994
Mihai Ristea	Contabilitatea societăţilor comerciale, vol. I, editată de Corpul Experţilor Contabili şi Contabililor Autorizaţi din România, Bucureşti, 1995
Mihai Ristea, Lavinia Olimid, Ileana Nişulescu, Ana Stoian, Vasile Răileanu	Contabilitatea societăţilor comerciale, vol. II, editată de Corpul Experţilor Contabili şi Contabililor Autorizaţi din România, Bucureşti, 1996
Mihai Ristea	Contabilitatea rezultatului întreprinderii, editor Tribuna Economică, 1997
Mihai Ristea	Contabilitatea între fiscal şi gestionar, editor Tribuna Economica, 1998
Claude Rosenberg	Doctrines et pratiques comptables approfondies, 2e édition, ESF éditeur, Paris, 1992
Erik de La Villeguérin (sous la direction)	Dictionnaire de la comptabilité, Les Publications Fiduciaires, 5e édition, 1995
Dumitru Vişan	Contabilitatea în comerţul exterior, vol. I - II, Editura Economică, 1995-1996
*******	Normes comptables internationales, O.E.C., I.A.S.C., Expert Comptable Media, Paris, 1997
*******	Sistemul contabil al agenţilor economici, Ministerul Finanţelor, Editura Economică, 1994

Scanned with OKEN Scanner